PRAKSISOVERSIGTER · SAMLET UDGAVE

Praksis inden for *strafferet*

Strafudmåling, takster og skærpelser – sådan dømmer retten faktisk.

OVERSIGTER	AFGØRELSER	PERIODE
48	963	1996–2026

48 OVERSIGTER

Indhold

01	Afpresning (§ 281)	3 afg.
02	Andet seksuelt forhold	6 afg.
03	Bedrageri (§ 279)	12 afg.
04	Bestikkelse (straffeloven §§ 122, 144 og § 299, nr. 2)	27 afg.
05	Brandstiftelse (straffeloven §§ 180-182)	13 afg.
06	Børnepornografi (§ 235)	4 afg.
07	Covid-19-strafskærpelse (straffeloven § 81 d)	15 afg.
08	Deling af intime billeder uden samtykke (§ 264 d / hævnporno)	31 afg.
09	Doping (dopingloven, lov om dopingfri idræt og Rigsadvokatmeddelelsen)	4 afg.
10	Drab og drabsforsøg (§§ 237, 21)	33 afg.
11	Elektronisk fodlænke (afsoning i hjemmet)	4 afg.
12	Forbrydelser mod ældre eller særligt sårbare personer	38 afg.
13	Fremmedkrigere og terrorrejser (straffeloven §§ 114 j og 101 a)	53 afg.
14	Fængsel på livstid (straffeloven §§ 33, 41, 42)	21 afg.
15	Grov vold (§ 245)	10 afg.
16	Hjemmerøveri (§ 288 – privat hjem)	15 afg.
17	Hærværk (straffeloven § 291)	36 afg.
18	Indbrudstyveri (§ 276, jf. § 286)	5 afg.
19	Klassificering af euforiserende stoffer (Liste A-E)	24 afg.

20 Klimaaktivisme, vejblokader og civil ulydighed 4 afg.

21 Kniv på offentligt sted (knivloven §§ 1-2, jf. § 7) 46 afg.

22 Mandatsvig (straffeloven § 280) 27 afg.

23 Narkotika – eget forbrug og besiddelse til personligt brug 34 afg.

24 Narkotika – forhandling, indførsel og organiseret handel (straffeloven § 191) 65 afg.

25 Nødværge og nødret (straffeloven §§ 13-14) 32 afg.

26 Online grooming / kontaktsøgning til børn (§ 235 a) 6 afg.

27 Organiseret bandekriminalitet (straffeloven § 81 a og § 81 b) 11 afg.

28 Psykisk vold i nære relationer (straffeloven § 243) 10 afg.

29 Racistisk motiv som strafskærpelse (§ 81, nr. 6) 8 afg.

30 Romance scam og online datingsvindel 16 afg.

31 Røveri på offentligt/erhvervssted (§ 288) 44 afg.

32 Samfundstjeneste (§§ 62-67) 7 afg.

33 Seksuelle overgreb mod børn 10 afg.

34 Sextortion (§ 281 / § 264 d kombineret) 4 afg.

35 Simpelt tyveri (§ 276) 43 afg.

36 Skydevåben 54 afg.

37 Skyldnersvig og kreditorsvig (straffeloven § 283) 30 afg.

38 Spionage og ulovlig efterretningsvirksomhed (straffeloven kap. 12) 31 afg.

39 Stalking og overtrædelse af tilhold (straffeloven § 242 og tilholdsloven) 5 afg.

40 Særlig grov vold (§ 246) 5 afg.

41 Terrorisme (straffeloven §§ 114-114 j) 39 afg.

42 Terrorisme (straffeloven kapitel 13) 42 afg.

43 Trusler på livet (§ 266) 4 afg.

44 Underslæb (straffeloven § 278) 4 afg.

45 Ungdomskriminalitetsnævn (børn 10-17 år) 3 afg.

46 Vold efter straffeloven § 244 7 afg.

47 Vold og trusler mod tjenestemand 13 afg.

48 Voldtægt 5 afg.

Hver oversigt er et selvstændigt kapitel med introduktion, principper, gennemgang, lovgrundlag og citerede afgørelser. Titlerne er klikbare, og kapitlerne findes også som bogmærker i PDF-læseren.

01 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over afpresning (§ 281)

Gerningsindhold, afgrænsning til røveri og grov afpresning samt strafudmåling

Version 1 Opdateret 6. jun. 2026 3 afgørelser · 2023–2026 Læs online

INTRODUKTION

Afpresning er reguleret i straffelovens § 281 og hører til kapitel 28 om berigelsesforbrydelserne. Bestemmelsen rammer den, der ved trusler om vold, skade, frihedsberøvelse eller afsløring af kompromitterende forhold søger at skaffe sig eller andre uberettiget vinding. Normalstrafferammen er fængsel indtil 1 år og 6 måneder (§ 285), men kan stige til 6 år ved grov, systematisk eller organiseret afpresning (§ 286, stk. 1) – en skærpelse indført ved Bandepakke III i 2017 særligt rettet mod beskyttelsespengeafpresning. I den undersøgte praksis har domstolene for normaltilfælde udmålt straffe fra 40 dages fængsel til 1 år, mens grov afpresning efter 2017-reformen har udløst straffe på op til 1 år og 9 måneders fængsel.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Afpresning efter § 281, nr. 1, kræver trusler om vold, betydelig skade på gods, frihedsberøvelse eller fremsættelse af usand sigtelse for strafbart/ærerørigt forhold, kombineret med forsæt til uberettiget vinding.

02 Afpresning efter § 281, nr. 2, kræver trussel om anmeldelse eller afsløring af strafbart forhold eller sande ærerørige beskyldninger, og at den tilsigtede vinding ikke er tilbørligt begrundet ved det underliggende forhold.

03 Bestemmelsen er subsidiær i forhold til røveri (§ 288) – forholdet falder under § 288, når truslen om vold er rettet mod øjeblikkelig anvendelse.

04 Normalstrafferammen er fængsel indtil 1 år og 6 måneder (§ 285, stk. 1), og domstolene har i rene tilfælde udmålt straffe fra 40 dage til 1 års fængsel.

05 Ved grov afpresning (§ 286, stk. 1) kan straffen stige til 6 års fængsel, navnlig ved systematisk eller organiseret afpresning – en skærpelsesgrund indsat ved lov nr. 672 af 8. juni 2017 (Bandepakke III).

06 Ved systematisk eller organiseret afpresning forudsættes straffen forhøjet med ca. en tredjedel i forhold til det hidtidige strafniveau.

07 Afpresning af mindre strafværdighed kan straffes med bøde efter § 287, men der foreligger ingen nyere trykt retspraksis herfor.

08 Afpresning er en 'mellemgruppe' mht. samfundstjeneste: det er mere nærliggende end ved røveri, men trusselselementet adskiller afpresning fra øvrige berigelsesforbrydelser.

09 Organiseret eller banderelateret afpresning medfører som udgangspunkt ubetinget fængsel – samfundstjeneste kan kun overvejes ved afpresning af begrænset grovhed og uden bandetilknytning.

10 Afpresning baseret på trusler om at offentliggøre intime billeder ('sextortion') er et selvstændigt fænomen der behandles i en separat praksisoversigt.

§ 1 Gerningsindholdet i straffelovens § 281 – to former for afpresning

Afpresning er reguleret i straffelovens § 281, der fastsætter to selvstændige gerningsindhold:

Nr. 1 – trusler om vold, skade mv. for at opnå uberettiget vinding:

Denne bestemmelse rammer den, der for at skaffe sig eller andre *uberettiget vinding* truer nogen med:

- vold,
- betydelig skade på gods,
- frihedsberøvelse,
- fremsættelse af usand sigtelse for strafbart eller ærerørigt forhold, eller
- åbenbaring af privatlivet tilhørende forhold.

Det er et krav, at gerningspersonen handler med forsæt til at opnå en *uberettiget* vinding – dvs. en formuefordel, som gerningspersonen ikke har et retligt grundlag for at kræve. Typiske eksempler er trusler om vold med henblik på at aftvinge betaling af penge, eller trusler om at "ordne" nogen eller rasere deres forretning, hvis der ikke betales "beskyttelsespenge".

Ifølge Vejledning om anklageskrifter formuleres tiltalen typisk som:

> *afpresning efter straffelovens § 281, nr. 1, ved den ..... i ..... at have truet ..... med, at tiltalte og en kammerat ville »ordne« ..... og brænde hans bil af, hvis han ikke udleverede penge og medicin.*

Eller:

> *afpresning efter straffelovens § 281, nr. 1, ved den ..... i forening at have truet restauratør ..... med at han ville blive udsat for vold og restauranten raseret, hvis han ikke ville betale »beskyttelsespenge« på ..... kr. om ugen.*

Nr. 2 – trusler om anmeldelse/afsløring for vinding uden tilbørligt grundlag:

Denne bestemmelse rammer den, der truer nogen med at:

- anmelde eller åbenbare et strafbart forhold, eller
- fremsætte *sande* ærerørige beskyldninger,

for derigennem at skaffe sig eller andre en vinding, der *ikke er tilbørligt begrundet* ved det forhold, som har givet anledning til truslens fremsættelse.

Nr. 2 adskiller sig fra nr. 1 ved, at beskyldningerne her er *sande*. Strafbarheden afhænger af, om den tilsigtede vinding er "tilbørligt begrundet" – det afgørende er, om gerningspersonen har et legitimt krav som følge af det forhold, truslen drejer sig om. Hvis en person fx truer med at anmelde en anden for et begået tyveri og kræver erstatning for det stjålne, kan vindingen være tilbørligt begrundet. Kræves der derimod et beløb, som langt overstiger det lidte tab, er vindingen *ikke* tilbørligt begrundet.

LOV Straffeloven § 281

§ 2 Afgrænsning til røveri (§ 288) og ulovlig tvang (§ 260)

Bestemmelsen i straffelovens § 281 indledes med ordene "for så vidt forholdet ikke falder ind under § 288". Afpresning er dermed *subsidiær* i forhold til røveri efter straffelovens § 288.

Afgrænsningen beror på truslens karakter:

- **Røveri (§ 288)** kræver trussel om *øjeblikkelig* anvendelse af vold. Røveriet er kendetegnet ved en akut tvangssituation, hvor forurettede er under direkte pres.
- **Afpresning (§ 281)** omfatter derimod trusler om *fremtidig* vold, skade eller afsløring. Der er en tidsmæssig adskillelse mellem truslen og den forventede opfyldelse.

Der kan således opstå overlap ved grænsetilfælde, hvor gerningspersonen fx truer med vold "i nær fremtid" men ikke "øjeblikkeligt". I praksis er den tidsmæssige nærhed i trusselsudøvelsen afgørende: jo mere akut truslen er, desto nærmere nærmer forholdet sig røveri. Omvendt er trusler om fremtidig skade – "vi kommer igen i morgen" eller "vi brænder din bil af, hvis du ikke betaler inden fredag" – typisk afpresning.

Afpresning skal desuden afgrænses fra **ulovlig tvang** efter straffelovens § 260. § 260 kræver ikke forsæt til *uberettiget vinding* – ulovlig tvang kan begås med et hvilket som helst formål. Når tvangen har et berigelsessigte, henføres forholdet normalt under § 281 eller § 288.

Som Betænkning om det grønlandske retsvæsen (nr. 1442/2004) anfører, er afpresning i grønlandsk kriminallov historisk blevet pådømt som tyveri i sammenstød med ulovlig tvang netop fordi kriminalloven ikke indeholdt en selvstændig afpresningsbestemmelse – et forhold der understreger, at afpresning i den danske straffelov udgør en selvstændig forbrydelseskategori mellem tyveri/røveri og tvang.

Afpresning baseret på trusler om at offentliggøre intime billeder ("sextortion") behandles i en separat praksisoversigt, jf. praksisoversigt over sextortion. Rigsadvokaten har præciseret, at afpresning for penge ved brug af nøgenbilleder efter omstændighederne kan straffes efter § 281 om afpresning, § 260 om ulovlig tvang eller § 232 om blufærdighedskrænkelse.

LOV Straffeloven § 260 Straffeloven § 288, stk. 1

§ 3 Strafferammer og lovhistorik – fra 1930 til Bandepakke III

Bestemmelsen i straffelovens § 281 har været *uændret* siden vedtagelsen af Borgerlig Straffelov i 1930 (lov nr. 126 af 15. april 1930). Som Betænkning om strafudmåling, Bind I (nr. 1581/2023) konstaterer, er § 281 dermed en af straffelovens ældste uændrede berigelsesbestemmelser.

Strafferammen er differentieret i tre niveauer:

Bestemmelse	Strafferamme	Anvendelsesområde
§ 285, stk. 1	Fængsel indtil 1 år og 6 måneder	Normaltilfælde
§ 286, stk. 1	Fængsel indtil 6 år	Grov/systematisk/organiseret afpresning
§ 287, stk. 1	Bøde (straffrihed mulig)	Forhold af mindre strafværdighed

2017-reformen (Bandepakke III): Ved lov nr. 672 af 8. juni 2017 blev ordene "eller fordi der er tale om systematisk eller organiseret afpresning" indsat i § 286, stk. 1. Lovændringen udsprang af den politiske aftale om Bandepakke III og var særligt rettet mod bandemiljøets systematiske opkrævning af beskyttelsespenge.

Som forarbejderne til lovændringen anfører:

> *Der er i flere byer set eksempler på rocker- og bandemedlemmer, som afpresser lokale erhvervsdrivende. Denne type kriminalitet udføres typisk af organiserede grupper, som kræver, at erhvervsdrivende skal betale såkaldte »beskyttelsespenge« for at lade dem være i fred. Der er bl.a. konstateret tilfælde inden for prostitutions-, restaurations-, kiosk- og tatovørbranchen.*

Forarbejderne forudsatte, at straffen for systematisk eller organiseret afpresning *som udgangspunkt* skal forhøjes med *ca. en tredjedel* i forhold til den hidtidige strafudmåling. Der blev ikke i øvrigt tilsigtet en skærpelse af straffen for afpresning generelt.

LOV Straffeloven § 285, stk. 1 Straffeloven § 286, stk. 1 Straffeloven § 287, stk. 1

§ 4 Strafudmålingspraksis ved normalafpresning (§ 281, jf. § 285)

For afpresning henført under normalstrafferammen i § 285, stk. 1 (fængsel indtil 1 år og 6 måneder) giver Betænkning om strafudmåling, Bind III (nr. 1581/2023) en systematisk gennemgang af den nyere retspraksis.

Udvalget bag betænkning 1581 konstaterer, at der i den undersøgte 20-årige periode er udmålt straffe på mellem **40 dages fængsel** og **1 års fængsel** fordelt på 19 domme i "rene" tilfælde (dvs. hovedsageligt kun domfældelse for § 281 uden andre betydende forhold til samtidig pådømmelse).

Dermed er normalstrafferammens *nederste to tredjedele* udnyttet, mens der ikke har været udmålt straffe i den øverste tredjedel (over 1 år).

Betænkningen anfører endvidere, at afpresning af *mindre strafværdighed* efter § 287 – hvor straffen kan nedsættes til bøde – ikke ses anvendt i nyere trykt retspraksis.

I sagen S-0484-21 behandlede Højesteret bl.a. forholdene vedrørende afpresning begået over en periode i 2017-2020. Forurettede blev tilkendt 43.000 kr. i erstatning for afpresningen. Sagen illustrerer, at afpresning i praksis ofte optræder i sammenstød med andre forbrydelser – her vold, ulovlig tvang, frihedsberøvelse og forsøg på røveri – og at den samlede straf i sådanne sager fastsættes ud fra en helhedsvurdering.

LOV
Straffeloven § 285, stk. 1
Straffeloven § 287, stk. 1

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteretsdom om anbringelse af mentalt retarderet for vold og afpresning samt tidsbegrænset udvisning 12.01.2023

§ 5 Strafudmåling ved grov og organiseret afpresning (§ 281, jf. § 286)

Afpresning af *særlig grov beskaffenhed* henføres under § 286, stk. 1, der hæver strafferammen til fængsel i indtil 6 år. Bestemmelsen finder navnlig anvendelse ved:

- **Systematisk eller organiseret afpresning** – typisk bandemiljøets opkrævning af beskyttelsespenge fra erhvervsdrivende
- Afpresning udført af **flere i forening**
- Afpresning under **medtagelse af våben** eller andet farligt redskab
- Et **større antal** afpresningsforbrydelser

Ifølge Rigsadvokatmeddelelsen om formueforbrydelser vil der ved vurderingen af, om der foreligger systematisk eller organiseret afpresning, navnlig skulle lægges vægt på:

- Om der er tale om **gentagne tilfælde** af afpresning over for en bestemt erhvervsdrivende eller erhvervsdrivende i samme kvarter/branche
- Om afpresningen udøves af flere efter **aftale**, eller gerningspersonen har **viden om** at afpresningen indgår i et systematisk mønster
- Der er **ikke krav** om, at alle tilfælde udføres af den *samme* gerningsperson

Betænkning om strafudmåling, Bind I (nr. 1581/2023) konstaterer følgende om strafniveauet:

- **Før 2017-reformen:** Domstolene udmålte straffe på 8 måneder til 1 års fængsel for grov afpresning
- **Efter 2017-reformen:** Straffe på 1 år til 1 år og 9 måneders fængsel for systematisk/organiseret afpresning

Betænkningen konstaterer, at kun den *nederste tredjedel* af strafferammen i § 286, stk. 1 (op til 6 år) er udnyttet i praksis. Den højest udmålte straf for afpresning under § 286 har været **1 år og 9 måneders fængsel**.

Det bemærkes, at straffelovens § 88, stk. 1, 2. pkt. kan anvendes, så strafmaksimum kan forhøjes til 9 år i ekstraordinære tilfælde.

LOV `Straffeloven § 88, stk. 1` `Straffeloven § 286, stk. 1`

§ 6 Samfundstjeneste og strafvalg ved afpresning

Spørgsmålet om, hvornår afpresning kan medføre en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste frem for ubetinget fængsel, er behandlet i Rigsadvokatmeddelelsen om samfundstjeneste og i Straffelovrådets betænkning nr. 1545/2014 om samfundstjeneste mv.

Afpresning indtager en **mellemposition** mellem røveri og de øvrige berigelsesforbrydelser:

- Ved *røveri* er udgangspunktet ubetinget fængsel. Samfundstjeneste kan kun undtagelsesvist anvendes.
- Ved *øvrige berigelsesforbrydelser* (tyveri, bedrageri mv.) er samfundstjeneste mere nærliggende.
-

> **Afpresning** kan på grund af trusselselementet *ikke sidestilles* med de øvrige berigelsesforbrydelser, men det vil ifølge forarbejderne være mere nærliggende at anvende samfundstjeneste i afpresningssager end i røverisager.

Anklagemyndigheden skal udvise en vis **tilbageholdenhed** med at nedlægge påstand om samfundstjeneste i afpresningssager. Det må afgøres efter en *konkret vurdering* af:

- Overtrædelsens **karakter og grovhed**
- Oplysningerne om **gerningsmanden** (alder, sociale forhold, recidiv)

For organiseret eller banderelateret afpresning gælder som *udgangspunkt ubetinget fængsel*. Samfundstjeneste er dermed i praksis kun relevant for enkeltstående, mindre grove tilfælde af afpresning uden bandetilknytning.

Betænkning nr. 1585/2025 om fodlænkeordninger og samfundstjeneste bekræfter, at de generelle samfundstjenesteregler fortsat bygger på principperne fra betænkning nr. 1545/2014.

§ 7 Beskyttelsespengeafpresning og bandekriminalitet

Systematisk afpresning af erhvervsdrivende med krav om "beskyttelsespenge" er den kriminalitetstype, der gav anledning til 2017-skærpelsen i § 286, stk. 1. Fænomenet er nærmere beskrevet i forarbejderne til lov nr. 672 af 8. juni 2017:

> *I den indledende afpresningsfase udføres kriminaliteten oftest af flere rocker- og bandemedlemmer, som er voldsparate. Når opkrævningen af »beskyttelsespenge« herefter er blevet systematiseret til regelmæssig betaling, bliver opkrævningen typisk varetaget af en enkelt person, der ved henvendelse på stedet får udbetalt kontanter.*

De berørte brancher er typisk kendetegnet ved stor kundekontakt og umiddelbart tilgængelige forretningslokaler – herunder restaurations-, kiosk-, prostitutions- og tatovørbranchen.

Rigsadvokatmeddelelsen om formueforbrydelser anfører, at også **enkeltpersoner** kan falde inden for bestemmelsen, hvis de systematisk afpresser et større antal erhvervsdrivende. Det er heller ikke en betingelse, at alle tilfælde af afpresning udføres af *den samme gerningsperson*, såfremt:

- Afpresningen udøves efter **aftale** mellem de pågældende
- Gerningspersonen har **viden om**, at det konkrete afpresningsforhold indgår i et systematisk mønster udført af andre i samme gruppering

Dette betyder, at den person, der blot varetager den løbende opkrævning af beskyttelsespenge efter den indledende trussel, også kan straffes for grov afpresning efter § 286.

Banderelateret afpresning vil desuden ofte kunne henføres under straffelovens § 81 a (strafskærpelse for bandekriminalitet), hvor straffen kan forhøjes med indtil det dobbelte.

LOV Straffeloven § 81a Straffeloven § 286, stk. 1

§ 8 Afpresning i sammenstød med andre forbrydelser

I praksis forekommer afpresning sjældent som en isoleret forbrydelse. Typiske sammenstødstilfælde omfatter:

- **Afpresning + vold (§§ 244-245):** Gerningspersonen anvender først vold og truer herefter med yderligere vold, hvis forurettede ikke betaler.
- **Afpresning + ulovlig tvang (§ 260):** Tvangselementet kan have både et berigelsessigte (§ 281) og et ikke-berigelsessigte (§ 260).
- **Afpresning + frihedsberøvelse (§ 261):** Forurettede holdes indespærret, indtil betaling er effektueret.
- **Afpresning + trusler (§ 266):** Trusler der fremkommer som led i afpresningen kan selvstændigt henføres under § 266.
- **Forsøg på røveri (§ 288, jf. § 21):** Hvis truslen om vold har karakter af øjeblikkelig vold, kan forholdet kvalificeres som røveriforsøg snarere end afpresning.

I sagen S-0484-21 var tiltalte fundet skyldig i bl.a. vold, ulovlig tvang, frihedsberøvelse, afpresning og forsøg på røveri over en længere periode. Erstatningen for afpresningsforholdet alene udgjorde 43.000 kr. Sagen illustrerer den typiske situation, hvor afpresning indgår i et bredere mønster af personfarlig kriminalitet.

Ved strafudmålingen i sammenstødssager fastsættes én samlet straf (fællesstraf) efter straffelovens § 88-. Betænkning om strafudmåling, Bind III (nr. 1581/2023) har i sin praksisgennemgang forsøgt at udskille de "rene" tilfælde, hvor domstolen hovedsageligt har pådømt afpresning alene, men anerkender at sådanne rene tilfælde er sjældne.

LOV Straffeloven § 88 Straffeloven § 260 Straffeloven § 266

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteretsdom om anbringelse af mentalt retarderet for vold og afpresning samt tidsbegrænset udvisning 12.01.2023

§ 9 Sammenfatning og centrale mønstre

Praksis vedrørende afpresning efter straffelovens § 281 viser følgende centrale mønstre:

- **Bestemmelsen er uændret siden 1930**, men den tilhørende grovhedsvurdering i § 286, stk. 1, blev udvidet ved Bandepakke III i 2017 med en særskilt skærpelsesgrund for systematisk og organiseret afpresning.
- **Normalstraffene** ligger i det nedre til midtre segment af strafferammen: 40 dage til 1 års fængsel for § 285-tilfælde, og op til 1 år og 9 måneders fængsel for § 286-tilfælde.
- Den *øverste tredjedel* af strafferammerne (over 1 år for § 285; over 2 år for § 286) er **ikke udnyttet** i nyere praksis, hvilket Betænkning nr. 1581/2023 eksplicit konstaterer.
- **Ingen nyere praksis** ses for den mildere strafferamme i § 287 (bøde/straffrihed).
- Afpresning er en **mellemgruppe** mht. samfundstjeneste: trusselselementet adskiller den fra øvrige berigelsesforbrydelser, men udgangspunktet er ikke lige så strengt som ved røveri. Banderelateret afpresning medfører dog som udgangspunkt ubetinget fængsel.
- Afpresning forekommer sjældent isoleret – den optræder typisk i sammenstød med vold, tvang, frihedsberøvelse eller trusler.
- **Sextortion** (afpresning med intime billeder) behandles i en separat praksisoversigt, jf. praksisoversigt over sextortion.

Der er ingen vedtagne ændringer til § 281, der afventer konsolidering.

LOV Straffeloven § 281 | Straffeloven § 286, stk. 1

REFERENCE Lovgrundlag

5 paragraffer

Straffeloven § 281		Straffeloven § 285	stk. 1
Straffeloven § 286	stk. 1	Straffeloven § 287	stk. 1
Straffeloven § 288	stk. 1		

MATERIALE Citerede afgørelser

3 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS		3
16.02.2026	Højesteretsdom om udvisning af 16-årig for grov vold, røveri og pengefalsk	AM2026.02.16H
05.11.2024	Højesteret stadfæster udvisning af somalisk statsborger for røveriforsøg mod taxachauffør og vold i arresten	AM2024.11.05H
12.01.2023	Højesteretsdom om anbringelse af mentalt retarderet for vold og afpresning samt tidsbegrænset udvisning	S-0484-21

FORARBEJDE Betænkninger

4 referencer

Straffelovrådets betænkning om samfundstjeneste mv.

nr. 1545 · 2014 · Justitsministeriet

Betænkning om strafudmåling

nr. 1581 · 2023 · Justitsministeriet

Betænkning om strafudmåling – Bind III

nr. 1581 · 2023 · Justitsministeriet

Straffelovrådets delbetænkning om fodlænkeordninger og samfundstjeneste (Betænkning nr. 1585)

nr. 1585 · 2025 · Justitsministeriet

02 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over andet seksuelt forhold

Strafudmåling, gerningsindhold og afgrænsning efter straffelovens § 225

Version 2 Opdateret 26. jun. 2026 6 afgørelser · 2018–2025 Læs online

INTRODUKTION

Straffelovens § 225 er en dynamisk henvisningsbestemmelse, der udvider strafansvaret for voldtægt og øvrige seksualforbrydelser (§§ 216-224) til også at omfatte "andet seksuelt forhold end samleje" – herunder oralsex, digital penetration, manipulation af kønsdele og (siden 2023) tilfælde hvor gerningspersonen formår offeret til at udføre seksuelle handlinger på sig selv (sextortion). Afgrænsningen opad mod samleje (§ 216) og nedad mod blufærdighedskrænkelse (§ 232) er et centralt fortolkningsspørgsmål, som Højesteret tog stilling til i en principiel dom i 2018. Strafniveauet spænder fra 3-4 måneders fængsel for enkeltstående overgreb mod børn i familieforhold til 2 års fængsel eller mere for grove tilfælde af tvangsoralsex, der efter Højesterets praksis grænser op til fuldbyrdet voldtægt.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Straffelovens § 225 er en dynamisk henvisningsbestemmelse – strafferammer og gerningsindhold afhænger af, hvilken samlejeforbrydelse (§§ 216-224) det andet seksuelle forhold ligestilles med.

02 Andet seksuelt forhold omfatter handlinger med samlejelignende karakter, surrogat for samleje eller seksualovergreb der nærmer sig samleje – herunder oralsex, indføring af fingre/genstande i skeden og manipulation af kønsdele.

03 Afgrænsningen mod blufærdighedskrænkelse (§ 232) beror på om der foreligger manipulation af nøgne kønsdele: berøring uden manipulation eller indtrængen falder under § 232, mens stimulering af kønsdele udgør andet seksuelt forhold (Højesteret, sag 66/2018).

04 Tvangsoralsex betragtes som et groft tilfælde af andet seksuelt forhold, der efter sin karakter grænser op til voldtægt ved vaginalt samleje, med et strafniveau på 2 års fængsel (Højesteret, sag 52/2022).

05 For forsøg på andet seksuelt forhold/voldtægt, der grænser tæt op til fuldbyrdelse, fastsættes straffen kun ubetydeligt lavere end for fuldbyrdede forhold (Højesteret, sag 96/2024, 2 år).

06 Enkeltstående overgreb i form af andet seksuelt forhold mod børn i familieforhold straffes typisk med 3-4 måneders ubetinget fængsel; udgangspunktet er ubetinget straf.

07 Siden 2023-reformen (lov nr. 741 af 13. juni 2023) omfatter § 225 også tilfælde, hvor gerningspersonen formår offeret til at udføre seksuelle handlinger på sig selv – herunder sextortion via videochat.

08 At offeret selv udfører den seksuelle handling kan ikke i sig selv begrunde en lavere straf sammenlignet med tilfælde, hvor gerningspersonen udfører handlingen.

09 For sextortion-tilfælde kræves som udgangspunkt at gerningspersonen overværer handlingen eller modtager foto/video heraf.

10 Betinget dom med vilkår om sexologisk behandling kan komme på tale som alternativ til ubetinget fængsel op til ca. 1 år og 6 måneder i sager om andet seksuelt forhold mod børn, forudsat at forholdet ikke involverer vold eller ulovlig tvang.

11 Ved lov nr. 226 af 15. februar 2022 blev straffen for andet seksuelt forhold med barn under 12 år (§ 225, jf. § 216, stk. 2) skærpet med 50 pct.

12 Blufærdighedskrænkelse efter § 232 fungerer som opsamlingsbestemmelse for seksuelle handlinger, der ikke har den fornødne grovhed til at udgøre andet seksuelt forhold – eksempelvis berøring af nøgne kønsdele uden manipulation.

§ 1 Bestemmelsens opbygning og dynamiske henvisningsteknik

Straffelovens § 225 er formuleret som en kort og elegant henvisningsbestemmelse:

> *Bestemmelserne i §§ 216-224 finder tilsvarende anvendelse med hensyn til andet seksuelt forhold end samleje, herunder hvor gerningspersonen formår forurettede til at udføre seksuelle handlinger på sig selv.*

Bestemmelsen indeholder ikke selvstændige strafferammer. I stedet arver den dynamisk strafferammen og gerningsindholdet fra den konkrete paragraf i §§ 216-224, som forholdet henføres under. Det betyder:

- **Voldtægt (§ 216, stk. 1, jf. § 225):** Andet seksuelt forhold uden samtykke straffes med fængsel op til 8 år (stk. 3: op til 12 år ved særligt skærpende omstændigheder).
- **Overgreb mod barn under 12/15 år (§ 216, stk. 2, jf. § 225):** Fængsel op til 12 år.
- **Samleje med barn under 15 år (§ 222, jf. § 225):** Fængsel op til 8 år.
- **Misbrug af afhængighed/tillidsforhold (§§ 218-223, jf. § 225):** De respektive bestemmelsers rammer.

Bestemmelsen fik sin nuværende grundform ved lov nr. 633 af 12. juni 2013, der sammenlagde de tidligere §§ 224 (anden heteroseksuel kønslig omgængelse) og 225 (homoseksuel kønslig omgængelse) til én kønsneutral bestemmelse. Forarbejderne til denne reform (L 141, 2012-13), der bygger på Straffelovrådets betænkning nr. 1534/2012, indeholder den autoritative afgrænsning af begrebet "andet seksuelt forhold".

Ved lov nr. 741 af 13. juni 2023 blev bestemmelsen udvidet til også at omfatte tilfælde, hvor gerningspersonen *formår* forurettede til at udføre seksuelle handlinger på sig selv – den såkaldte sextortion-udvidelse.

LOV Straffeloven § 216, stk. 1, 2 Straffeloven § 222, stk. 1 Straffeloven § 225

§ 2 Hvad udgør "andet seksuelt forhold" – forarbejdernes afgrænsning

Forarbejderne til 2013-reformen (L 141, 2012-13), baseret på Straffelovrådets betænkning nr. 1534/2012, s. 428, definerer "andet seksuelt forhold" som:

> *Handlinger, der har en samlejelignende karakter, fungerer som surrogat for samleje eller i øvrigt i forhold til den krænkede eller misbrugte part rummer et seksualovergreb, der nærmer sig samleje. Der skal normalt være tale om direkte berøring mellem i hvert fald den enes kønsdel og den andens legeme.*

Som **eksempler** nævner forarbejderne:

- Oralt samleje (oralsex)
- Kys mv. på kønsdele
- Indføring af fingre eller genstande i skeden
- Manipulation af lem (penis)

Straffelovrådet bemærkede samtidig, at andre seksuelle forhold kan have "meget forskellig grovhed, spændende fra de mildeste grader, som ligger lige over grænsen mellem blufærdighedskrænkelse og seksuelt forhold, til grove tilfælde f.eks. i form af indføring af genstande i forurettedes skede eller endetarm".

Det centrale sondringskriterium er, om der foreligger **manipulation** eller **indtrængen** i kønsdele. Forarbejderne fastsætter udtrykkeligt, at "berøring af nøgne kønsdele med hånden uden manipulation eller indtrængen" ligger **under** grænsen og alene udgør blufærdighedskrænkelse efter § 232.

Se også den relaterede praksisoversigt om voldtægt for afgrænsningen opad mod samleje i § 216-forstand.

LOV Straffeloven § 225 Straffeloven § 232, stk. 1

§ 3 Højesterets principielle afgrænsning: stimulation af kønsdele er manipulation (sag 66/2018)

Den mest principielle afgørelse om afgrænsningen mellem § 225 og § 232 er Højesterets dom af 29. oktober 2018 (Sag 66/2018).

Faktum: Tiltalte (T) førte to gange hånden ned i sin 12-årige steddatters (F) trusser og stimulerede hendes klitoris – én gang kort (ca. 5 sekunder) og én gang i op til ét minut. Både byret og Østre Landsret dømte for blufærdighedskrænkelse (§ 232) med 30 dages betinget fængsel, idet der ikke var penetration.

Højesteret ændrede subsumtionen og udtalte:

> *Der er således tale om manipulation af nøgne kønsdele, hvilket der efter forarbejderne netop lægges vægt på ved afgrænsningen mellem blufærdighedskrænkelse og andet seksuelt forhold end samleje.*

T blev herefter dømt for overtrædelse af § 222, stk. 1, jf. § 225 (barn under 15 år) og § 223, stk. 1, jf. § 225 (stedbarn). Straffen blev fastsat til **fængsel i 4 måneder** (ubetinget).

Højesteret fastslog som udgangspunkt:

> *Sager om overtrædelse af straffelovens § 222, stk. 1, jf. § 225, angår kriminalitet, der er udøvet over for et barn under 15 år og dermed et særligt værgeløst offer. Højesteret finder, at udgangspunktet i sådanne sager må være en ubetinget fængselsstraf.*

Tortgodtgørelsen til F blev forhøjet fra 5.000 kr. til **15.000 kr.**

Dommens vigtigste bidrag er den klare fastlæggelse af, at **stimulation af kønsdele** (også kvindelige) udgør "manipulation" i forarbejdernes forstand og dermed henhører under § 225 – ikke § 232.

LOV Straffeloven § 222, stk. 1 Straffeloven § 223, stk. 1 Straffeloven § 225 Straffeloven § 232, stk. 1

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteretsdom om afgrænsning af seksuelle overgreb: Stimulation af klitoris henføres til 'andet seksuelt forhold end samleje' mod stedbarn 29.10.2018

§ 4 Tvangsoralsex som groft tilfælde: strafniveau 2 års fængsel (sag 52/2022)

Højesterets dom af 9. november 2022 (Sag 52/2022) fastsatte et nyt strafniveau for grove tilfælde af tvangsoralsex.

Faktum: T henvendte sig om natten til en fremmed kvinde under påskud af at spørge om vej, tilbød hende et lift og tvang hende derefter i bilen til oralsex, hvorpå han fik udløsning i hendes ansigt. Derudover befølte han hende på brysterne og stak sin tunge i hendes mund.

Byretten idømte 10 måneders fængsel; Østre Landsret forhøjede til 1 år. Anklagemyndigheden ankede med påstand om skærpelse.

Højesteret udtalte:

> *Højesteret finder, at tvang til et sådant seksuelt forhold må anses som et groft tilfælde, der efter sin karakter grænser op til voldtægt ved et vaginalt samleje.*

Straffen blev forhøjet til **fængsel i 2 år** for overtrædelse af § 225, jf. § 216, stk. 1 og § 232. Højesteret lagde vægt på de generelle strafskærpelser ved lov nr. 635 af 8. juni 2016 og den samtykkebaserede voldtægtsbestemmelse ved lov nr. 2208 af 29. december 2020.

Blufærdighedskrænkelsen (befølelse af bryster og tunge i mund) blev **ikke** absorberet af voldtægtsforholdet, idet Højesteret fandt, at handlingerne var selvstændige krænkelser.

T (libanesisk statsborger med 30 års ophold i Danmark) blev desuden udvist med indrejseforbud i 12 år – Højesteret fandt, at udvisning for bestandig ville være uproportional.

LOV Straffeloven § 216, stk. 1 Straffeloven § 225 Straffeloven § 232, stk. 1

PRAKSIS **Højesteret** · Voldtægt ved andet seksuelt forhold og blufærdighedskrænkelse: Højesteret forhøjer straffen til 2 års fængsel og fastsætter indrejseforbud til 12 år 09.11.2022

§ 5 Forsøg tæt på fuldbyrdelse: Højesteret fastsætter 2 års fængsel (sag 96/2024)

Højesterets dom af 7. maj 2025 (Sag 96/2024) vedrører strafudmåling for forsøg på oralsex og analt samleje under fastholdelse.

Faktum: T ledsagede forurettede til hendes hotelværelse efter en kongres. I sengen befølte han hende i skridtet og pressede fingre ind i hendes vagina (§ 225, jf. § 216, stk. 1). Derefter satte han sig overskrævs på hende, fikserede hendes arme med sine ben og forsøgte at presse sin penis ind i hendes mund (forsøg på oralsex) og derefter analt samleje (forsøg på voldtægt). Begge forsøg mislykkedes alene på grund af forurettedes aktive modstand.

Østre Landsret idømte 1 års fængsel. Et flertal af fire dommere i Højesteret forhøjede straffen til **fængsel i 2 år** med følgende begrundelse:

> *Vi finder, at en straf på 2 års fængsel afspejler, at forsøget på oralsex og det efterfølgende forsøg på analt samleje grænsede tæt op til fuldbyrdede forhold og indebar en tilsvarende krænkelse af forurettedes værdighed, integritet og seksuelle selvbestemmelsesret.*

Én dommer dissenserede og stemte for stadfæstelse af 1 år, idet han lagde vægt på, at magtanvendelsen var kortvarig og begrænset, og at den manglende fuldbyrdelse skyldtes ringe fasthed i T's forsæt.

Dommen fastslår, at for **forsøg tæt på fuldbyrdelse** bør strafnedsættelsen i forhold til det fuldbyrdede forhold kun være marginal – særligt når forsøget alene mislykkedes på grund af offerets modstand.

Instans	Straf
Retten i Helsingør	Frifindelse (2:1 stemmeflertal)
Østre Landsret	1 års fængsel
Højesteret	2 års fængsel (4:1 flertal)

LOV Straffeloven § 21 · Straffeloven § 216, stk. 1, 4 · Straffeloven § 225

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteret skærper straf for forsøg på oralsex og analt samleje til 2 års fængsel 07.05.2025

Højesteret · Strafforhøjelse for forsøg på voldtægt og andet seksuelt overgreb uden samtykke begået under fastholdelse. 07.05.2025

§ 6 Strafniveauer ved andet seksuelt forhold: oversigt

Retspraksis og Rigsadvokatmeddelelsen om seksualforbrydelser giver grundlag for følgende oversigt over strafniveauer:

Forholdets karakter	Strafniveau (udgangspunkt)	Grundlag
Enkeltstående overgreb (§ 225) mod barn i familieforhold	3-4 mdrs. ubetinget fængsel	Højesteret sag 66/2018
Berøring/beføling af mildere karakter (§ 225, jf. § 222)	Niveauet 6-9 mdrs. fængsel	Betænkning nr. 1581/2023

Enkeltstående fuldbyrdet tvangsoralsex	10 mdr.-2 års fængsel	Betænkning nr. 1581/2023, sag 52/2022
Grov tvangsoralsex (overfaldskarakter)	2 års fængsel	Højesteret sag 52/2022
Forsøg på oralsex/analt samleje under fastholdelse	2 års fængsel	Højesteret sag 96/2024
Andet seksuelt forhold med barn under 12 år (§ 216, stk. 2, jf. § 225)	Udgangspunkt: 3 år 6 mdr. (efter 2022-skærpelse)	RM, lov nr. 226/2022

Rigsadvokatmeddelelsen fastslår det overordnede princip:

> *Hvis der ikke er tale om samleje, men om andet seksuelt forhold end samleje, jf. straffelovens § 225, afhænger den konkrete strafudmåling af, hvor intensivt et overgreb der er tale om.*

Ved lov nr. 226 af 15. februar 2022 blev straffen for andet seksuelt forhold med barn under 12 år (§ 225, jf. § 216, stk. 2, 1. pkt.) **skærpet med 50 pct.** i forhold til det hidtidige strafniveau. Rigsadvokatmeddelelsen bemærker, at betinget dom med vilkår om sexologisk behandling navnlig kan blive relevant netop i disse sager, hvor ubetinget straf op til ca. 1 år og 6 måneder ville have været resultatet.

Se i øvrigt praksisoversigten om seksuelle overgreb mod børn for yderligere praksis om §§ 222-223, jf. § 225.

LOV Straffeloven § 216, stk. 2 · Straffeloven § 222, stk. 1 · Straffeloven § 225

PRAKSIS
- **Højesteret** · Højesteret skærper straf for forsøg på oralsex og analt samleje til 2 års fængsel — 07.05.2025
- **Højesteret** · Voldtægt ved andet seksuelt forhold og blufærdighedskrænkelse: Højesteret forhøjer straffen til 2 års fængsel og fastsætter indrejseforbud til 12 år — 09.11.2022
- **Højesteret** · Højesteretsdom om afgrænsning af seksuelle overgreb: Stimulation af klitoris henføres til 'andet seksuelt forhold end samleje' mod stedbarn — 29.10.2018

§ 7 2023-reformen: sextortion og "formår offer til at udføre seksuelle handlinger på sig selv"

Ved lov nr. 741 af 13. juni 2023 (L 50, 2022-23) blev § 225 udvidet med et nyt andet led, der præciserer, at bestemmelsen også finder anvendelse, hvor gerningspersonen *formår* forurettede til at udføre seksuelle handlinger på sig selv.

Reformen var en direkte reaktion på stigende tilfælde af **sextortion** – digital afpresning, hvor gerningspersonen under trussel om at dele nøgenbilleder tvinger offeret til at udføre seksuelle handlinger for kameraet. Før lovændringen var sådanne handlinger efter Straffelovrådets betænkning nr. 1534/2012 (s. 438) henført under blufærdighedskrænkelse (§ 232) og ulovlig tvang (§ 260), fordi § 225 forudsatte fysisk kontakt mellem to personer.

Rigsadvokatmeddelelsen præciserer de centrale betingelser:

- **Kausalitetskrav:** Der skal være en vis årsagssammenhæng mellem gerningspersonens involvering og offerets handlinger. Tilfælde hvor offeret på eget initiativ udfører seksuelle handlinger i overværelse af en anden, er ikke omfattet.
- **Overværelse eller dokumentation:** Det klare udgangspunkt er, at gerningspersonen overværer handlingen eller modtager foto/video heraf.
-

Bestemmelsen gælder uanset fysisk nærhed: Den finder anvendelse, uanset om gerningspersonen er i samme rum eller instruerer offeret via videochat.

- **Strafniveau:** Det forhold, at offeret selv udfører handlingen, kan *ikke* i sig selv begrunde en lavere strafudmåling.

Forarbejderne (de specielle bemærkninger til § 1, nr. 7) giver følgende typificering af subsumtionen:

- **§ 216, stk. 1, jf. § 225:** Formår forurettede (15+ år) til at indføre genstande i kønsdel/endetarm eller foretage manipulation af lem.
- **§ 222, jf. § 225:** Forurettede er under 15 år.
- **§ 223, stk. 1, jf. § 225:** Forurettede er under 18 år og gerningspersonens plejebarn, elev eller lignende.
- **§ 232 / § 260:** Tvinger forurettede til mindre grove handlinger (fx berøre egne bryster).

For en dybere gennemgang af grooming-aspektet, se praksisoversigten om online grooming af børn.

LOV Straffeloven § 216, stk. 1 Straffeloven § 222, stk. 1 Straffeloven § 223, stk. 1 Straffeloven § 225 Straffeloven § 232, stk. 1 Straffeloven § 260

§ 8 Afgrænsning nedad: blufærdighedskrænkelse efter § 232

Straffelovens § 232 fungerer som opsamlingsbestemmelse for seksuelle handlinger, der ikke når op til at udgøre "andet seksuelt forhold" efter § 225. Bestemmelsen kriminaliserer "uanstændigt forhold" der krænker blufærdigheden, med bøde eller fængsel op til 2 år (4 år ved børn under 15).

Efter forarbejderne og Rigsadvokatmeddelelsen er følgende handlinger typisk henført under § 232 (og dermed **under** grænsen for § 225):

- Berøring af nøgne kønsdele med hånden **uden manipulation eller indtrængen**
- Beføling af bryster, lår eller andre kropsdele
- Blotteri
- Digital beluring og deling af nøgenbilleder uden samtykke
- At tvinge offeret til at berøre **egne bryster** (efter 2023-reformen)

Som **over** grænsen (og dermed henført under § 225) falder:

- Stimulation/manipulation af kønsdele (klitoris, penis) – jf. Højesterets dom i sag 66/2018
- Oralsex (kys mv. på kønsdele)
- Indføring af fingre eller genstande i skede eller endetarm
- At formå offeret til at indføre genstande i egne kønsdele (efter 2023-reformen)

Den praktiske sondring beror på, om der foreligger **manipulation** (aktiv stimulation eller bevægelse mod kønsdele) eller blot en passiv berøring. Højesterets dom i sag 66/2018 afklarede, at stimulering af klitoris falder i førstnævnte kategori.

Se også praksisoversigten om deling af intime billeder uden samtykke for den digitale dimension af § 232.

LOV Straffeloven § 225 | Straffeloven § 232, stk. 1

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteretsdom om afgrænsning af seksuelle overgreb: Stimulation af klitoris henføres til 'andet seksuelt forhold end samleje' mod stedbarn 29.10.2018

§ 9 Betinget dom med vilkår om sexologisk behandling

I sager om andet seksuelt forhold mod børn (§§ 222, 223, jf. § 225) kan en betinget dom med vilkår om sexologisk behandling efter omstændighederne erstatte en ubetinget fængselsstraf. Ordningen er beskrevet i Rigsadvokatmeddelelsen om betinget dom med vilkår om behandling.

Betingelserne er:

- Forholdet **involverer ikke vold eller ulovlig tvang**
- Ubetinget fængselsstraf ville have ligget i niveauet 4-6 måneder op til ca. 1 år og 6 måneder
- Ordningen omfatter bl.a. § 222, stk. 1, jf. § 225, § 223, stk. 1, jf. § 225, og § 216, stk. 2, jf. § 225

Rigsadvokatmeddelelsen bemærker, at betinget dom med vilkår om sexologisk behandling "navnlig antages at kunne blive relevant i sager om overtrædelse af straffelovens § 216, stk. 2, jf. § 225", dvs. sager om andet seksuelt forhold med barn under 12 år, fordi de nominelle strafniveauer (særligt efter 2022-skærpelsen) kan bringe straffen ned i det interval, hvor ordningen opererer.

Højesteret fastslog imidlertid i sag 66/2018, at **udgangspunktet** i sager om overtrædelse af § 222, stk. 1, jf. § 225, er ubetinget fængselsstraf, og at der ikke fandtes grundlag for at fravige dette udgangspunkt "heller ikke under hensyn til [tiltaltes] gode personlige forhold".

LOV Straffeloven § 216, stk. 2 | Straffeloven § 222, stk. 1 | Straffeloven § 223, stk. 1 | Straffeloven § 225

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteretsdom om afgrænsning af seksuelle overgreb: Stimulation af klitoris henføres til 'andet seksuelt forhold end samleje' mod stedbarn 29.10.2018

§ 10 Lovreformernes kronologi og forarbejdernes udvikling

§ 225 har gennemgået en markant udvikling siden den borgerlige straffelovs vedtagelse i 1930:

- **1930 (den borgerlige straffelov):** § 225 handlede om beskyttelse af unge under 18 år mod forførelse til kønsligt forhold – en helt anden bestemmelse end den nuværende.
- **1981:** § 225 nyaffattedes til at ligestille homo- og heteroseksuelle forhold strafferetligt, mens § 224 fortsat regulerede "anden kønslig omgængelse end samleje" (heteroseksuel). Ændringen fjernede den hidtidige differentierede kriminalisering af homoseksuelle forhold.
- **2013 (lov nr. 633 af 12. juni 2013, L 141):** Den centrale nyaffattelse. §§ 224 og 225 blev slået sammen til én kønsneutral § 225 om "andet seksuelt forhold end samleje". Reformen byggede på Straffelovrådets betænkning nr. 1534/2012 og moderniserede terminologien ("seksualforbrydelser" i stedet for "forbrydelser mod kønssædeligheden").
- **2022 (lov nr. 226 af 15. februar 2022):** Straffen for andet seksuelt forhold med barn under 12 år (§ 225, jf. § 216, stk. 2) skærpet med 50 pct.

- **2023 (lov nr. 741 af 13. juni 2023, L 50):** § 225 udvides til at omfatte tilfælde, hvor gerningspersonen *formår* offeret til at udføre seksuelle handlinger på sig selv (sextortion-udvidelsen). Forarbejderne præciserer, at den retlige situation for forhold begået *før* 1. juli 2023 forbliver uændret – sådanne handlinger bør fortsat subsumeres under § 232 og eventuelt § 260.

Rigsadvokatmeddelelsen understreger dette tidsmæssige skel:

> *Det er dog på baggrund af Straffelovrådets betænkning fortsat Rigsadvokatens opfattelse, at der for forhold begået forud for ikrafttrædelsen af lov nr. 741 af 13. juni 2023 bør rejses tiltale efter straffelovens § 232 om blufærdighedskrænkelse og efter omstændighederne § 260 om ulovlig tvang i tilfælde, hvor gerningspersonen har tvunget forurettede til at foretage seksuelle handlinger på sig selv.*

LOV Straffeloven § 225 · Straffeloven § 232, stk. 1 · Straffeloven § 260

§ 11 Tortgodtgørelse og offererstatning ved andet seksuelt forhold

Offeret for et overgreb efter § 225 har krav på tortgodtgørelse efter erstatningsansvarslovens § 26. Praksis viser følgende niveauer:

- **15.000 kr.** for klitorisstimulation af 12-årigt stedbarn (sag 66/2018)
- **25.000-30.000 kr.** for tvangsoralsex med voksen (sag 52/2022 og sag 96/2024)

I sag 66/2018 afviste Højesteret at anvende den skærpede udmålingsregel i erstatningsansvarslovens § 26, stk. 2 (lov nr. 140 af 28. februar 2018 om særlig krænkelse af børn og unge), da overgrebet var begået *før* lovens ikrafttræden den 1. april 2018. For forhold begået efter denne dato vil den forhøjede godtgørelse finde anvendelse.

Se desuden praksisoversigterne om tortgodtgørelse og voldsoffererstatning for den bredere erstatningspraksis ved seksualforbrydelser.

LOV Erstatningsansvarsloven § 26, stk. 1, 2

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret skærper straf for forsøg på oralsex og analt samleje til 2 års fængsel	07.05.2025
Højesteret · Voldtægt ved andet seksuelt forhold og blufærdighedskrænkelse: Højesteret forhøjer straffen til 2 års fængsel og fastsætter indrejseforbud til 12 år	09.11.2022
Højesteret · Højesteretsdom om afgrænsning af seksuelle overgreb: Stimulation af klitoris henføres til 'andet seksuelt forhold end samleje' mod stedbarn	29.10.2018

§ 12 Sammenfatning: centrale retningslinjer fra praksis

Praksis om straffelovens § 225 tegner følgende hovedlinjer:

- **Afgrænsningen mod § 232** beror på om der foreligger *manipulation* eller *indtrængen* – stimulering af kønsdele (også kvindelige) er manipulation og henhører under § 225, mens passiv berøring falder under § 232.

- **Tvangsoralsex** betragtes som et groft tilfælde, der efter sin karakter grænser op til fuldbyrdet voldtægt, med et strafniveau der afspejler dette (2 år).
- **Forsøg tæt på fuldbyrdelse** straffes med kun marginal nedsættelse i forhold til det fuldbyrdede forhold – Højesteret har idømt 2 års fængsel for forsøg.
- **Overgreb mod børn** i familieforhold udgør som udgangspunkt ubetinget fængselsstraf (3-4 måneder for enkeltstående tilfælde), men betinget dom med vilkår om sexologisk behandling kan komme på tale ved strafniveauer op til 1 år og 6 måneder.
- **Sextortion/digitale overgreb** (efter 1. juli 2023) kan nu straffes som andet seksuelt forhold, uanset om overgrebene sker via videochat – men for ældre forhold bør der fortsat subsumeres under § 232/§ 260.
- **Strafniveauet stiger fortsat:** 2022-skærpelsen med 50 pct. for overgreb mod børn under 12 år og 2026-skærpelsen for voldtægt ved vold/trussel hæver løbende de udgangspunkter, som § 225-sager aflæses efter.

Den dynamiske henvisninger i § 225 betyder, at enhver ændring af §§ 216-224 automatisk slår igennem på § 225-sager – praktikerens fokus bør derfor altid også rettes mod den konkrete bestemmelse, forholdet henføres under.

LOV	Straffeloven § 216, stk. 1 · Straffeloven § 225 · Straffeloven § 232, stk. 1	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesteret skærper straf for forsøg på oralsex og analt samleje til 2 års fængsel	07.05.2025
	Højesteret · Voldtægt ved andet seksuelt forhold og blufærdighedskrænkelse: Højesteret forhøjer straffen til 2 års fængsel og fastsætter indrejseforbud til 12 år	09.11.2022
	Højesteret · Højesteretsdom om afgrænsning af seksuelle overgreb: Stimulation af klitoris henføres til 'andet seksuelt forhold end samleje' mod stedbarn	29.10.2018

REFERENCE Lovgrundlag

5 paragraffer

Straffeloven § 216	stk. 1, 2
Straffeloven § 222	stk. 1
Straffeloven § 223	stk. 1
Straffeloven § 225	
Straffeloven § 232	stk. 1

MATERIALE Citerede afgørelser

4 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS		4
07.05.2025	Højesteret skærper straf for forsøg på oralsex og analt samleje til 2 års fængsel	9545-11121
07.05.2025	Strafforhøjelse for forsøg på voldtægt og andet seksuelt overgreb uden samtykke begået under fastholdelse.	AM2025.05.07H
09.11.2022	Voldtægt ved andet seksuelt forhold og blufærdighedskrænkelse: Højesteret forhøjer straffen til 2 års fængsel og fastsætter indrejseforbud til 12 år	52/2022
29.10.2018	Højesteretsdom om afgrænsning af seksuelle overgreb: Stimulation af klitoris henføres til 'andet seksuelt forhold end samleje' mod stedbarn	Sag 66/2018

FORARBEJDE

Betænkninger

2 referencer

Straffelovrådets betænkning om seksualforbrydelser Bind I - Betænkning nr. 1534

nr. 1534 · 2012 · Justitsministeriet

Betænkning om strafudmåling – Bind II

nr. 1581 · 2023 · Justitsministeriet

03 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over bedrageri (§ 279)

Gerningsindhold, strafferammer og strafudmålingspraksis

Version 2 Opdateret 24. jun. 2026 12 afgørelser · 2009–2025 Læs online

INTRODUKTION

Bedrageri efter straffelovens § 279 er en af de mest praktisk forekommende formueforbrydelser i dansk strafferet. Bestemmelsen kriminaliserer den, der for at skaffe sig eller andre uberettiget vinding retsstridigt fremkalder, bestyrker eller udnytter en vildfarelse og derved bestemmer en anden til en handling, der påfører formuetab. Strafferammen spænder fra bøde ved bagatelagtige forhold (§ 287) over fængsel indtil 1 år og 6 måneder (§ 285, stk. 1) til fængsel i 8 år ved bedrageri af særlig grov beskaffenhed (§ 286, stk. 2). Praksis viser et bredt spektrum af gerningstyper – fra salg af forfalskede kunstværker og svigagtig fremleje til systematisk fakturasvindel for millionbeløb og organiseret vishing-svindel mod ældre borgere.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Bedrageri forudsætter fire kumulative betingelser: retsstridighed, fremkaldelse/bestyrkelse/udnyttelse af vildfarelse, en formueforrykkende disposition og forsæt til uberettiget vinding.

02 Vildfarelsen kan fremkaldes aktivt (urigtige oplysninger), bestyrkes (forstærke en eksisterende fejlopfattelse) eller udnyttes (undlade at korrigere en allerede bestående vildfarelse).

03 Normalstraffen for bedrageri fastsættes efter § 285, stk. 1, med fængsel op til 1 år og 6 måneder; grænsen til § 287 (bøde) ligger ved ca. 8.000 kr.

04 Bedrageri af særlig grov beskaffenhed henføres under § 286, stk. 2, med strafferamme op til 8 års fængsel – navnlig når der er tale om stort omfang, systematik, professionalisering eller betydelig vinding.

05 Ved systematisk bedrageri for 15 mio. kr. med falske fakturaer og hvidvask har Højesteret stadfæstet 4 års ubetinget fængsel.

06 Udbytteskat-bedrageri for ca. 320 mio. kr. medførte 6 års fængsel i byretten og fortsat varetægtsfængsling under anke stadfæstet af Højesteret.

07 Ved bedragerier med samlet formuetab over 500.000 kr. men tilståelse kan straffen fastsættes til 1 års fængsel med delvis betinget dom og samfundstjeneste.

08 Bedrageri ved salg af forfalskede genstande (uægte maleri) for 120.000 kr. har medført 6 måneders betinget fængsel.

09 Systematisk vishing-svindel med misbrug af ældre borgeres betalingskort (42 forhold) udløser betydelig fællesstraf og udvisning.

10 Rigsadvokatmeddelelsen om formueforbrydelser fastsætter bødepåstande for § 287-forhold svarende til det dobbelte af værdien, dog mindst 1.000 kr.

§ 1 Gerningsindholdet i straffelovens § 279 – de fire betingelser for bedrageri

Bestemmelsen i straffelovens § 279 lyder:

> *For bedrageri straffes den, som, for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding, ved retsstridigt at fremkalde, bestyrke eller udnytte en vildfarelse bestemmer en anden til en handling eller undladelse, hvorved der påføres denne eller nogen, for hvem handlingen eller undladelsen bliver afgørende, et formuetab.*

Bedrageri forudsætter dermed fire kumulative betingelser:

- **Retsstridighed**: Gerningen skal være retsstridig – dvs. gerningsmanden må ikke have en berettigelse til den opnåede fordel.
- **Vildfarelse**: Gerningsmanden skal *fremkalde* (positivt skabe), *bestyrke* (forstærke en allerede bestående) eller *udnytte* (passivt undlade at korrigere) en vildfarelse hos den forurettede.
- **Formueforrykkende disposition**: Vildfarelsen skal bestemme den forurettede til en handling eller undladelse, der medfører et formuetab.
- **Berigelseshensigt (forsæt)**: Gerningen skal begås med forsæt til at skaffe sig selv eller andre uberettiget vinding.

Som Retssikkerhedsvejledningen uddyber, menes med *fremkaldelse* at borgeren positivt bidrager til vildfarelsen ved at afgive urigtige oplysninger. Med *bestyrkelse* menes at forstærke en eksisterende vildfarelse med overbevisende detaljer. Med *udnyttelse* menes at benytte sig af en vildfarelse, der allerede foreligger hos den forurettede – fx ved at undlade at berigtige fejlagtige oplysninger.

Bedrageri efter § 279 er afgrænset fra databedrageri efter § 279 a, hvor vildfarelsen ikke skabes hos en person men ved manipulation af et databehandlingssystem. Ligeledes behandles MobilePay-/betalingstjenestebedrageri, romance scam, investeringssvindel, sms-phishing og MitID/NemID-misbrug i selvstændige praksisoversigter.

LOV Straffeloven § 279 Straffeloven § 279a

§ 2 Strafferammer: §§ 285, 286 og 287

Strafudmålingen for bedrageri bestemmes af forholdets grovhed og henføres til én af tre strafferammer:

Bestemmelse	Strafferamme	Anvendelsesområde
§ 287, stk. 1	Bøde (evt. bortfald)	Mindre strafværdige forhold – typisk under ca. 8.000 kr.
§ 285, stk. 1	Fængsel op til 1 år og 6 måneder	Normalstraffen for bedrageri
§ 286, stk. 2	Fængsel op til 8 år	Bedrageri af særlig grov beskaffenhed

§ 287 – mindre strafværdige forhold: Rigsadvokatmeddelelsen om formueforbrydelser fastsætter, at grænsen for underslæb og bedrageri ligeledes er 8.000 kr. – svarende til grænsen for simpelt tyveri. Bødepåstanden udgør det dobbelte af det lidte formuetabs værdi, dog mindst 1.000 kr. ved 1. gang, med 50 % tillæg ved gentagelse.

§ 285 – normalstraffen: Straffen for bedrageri fastsættes normalt efter § 285, stk. 1, når forholdet hverken er af særlig grov beskaffenhed eller mindre strafværdigt.

§ 286, stk. 2 – groft bedrageri: Strafferammen hæves til fængsel i 8 år, når bedrageriet er af *særlig grov beskaffenhed*. Som Rigsadvokatmeddelelsen præciserer, vil bedrageri navnlig være af særlig grov beskaffenhed:

- på grund af udførelsesmåden
- fordi forbrydelsen er udført af flere i forening
- som følge af omfanget af den opnåede eller tilsigtede vinding
- når et større antal forbrydelser er begået

LOV Straffeloven § 285, stk. 1 Straffeloven § 286, stk. 2 Straffeloven § 287, stk. 1

§ 3 Strafudmåling ved groft bedrageri – Højesterets praksis

Højesteret har behandlet flere sager om groft bedrageri, der illustrerer strafniveauet ved millionbeløb.

Systematisk bedrageri med falske fakturaer for 15 mio. kr.: I Sag 174/2018 stadfæstede Højesteret en dom på **4 års ubetinget fængsel** for en direktør, der over en toårig periode systematisk havde ledet ca. 15 mio. kr. ud af et selskab gennem falske fakturaer og efterfølgende hvidvask. Retten lagde særlig vægt på den systematiske karakter, det betydelige beløb og misbruget af stillingen som direktør. Højesteret bemærkede, at strafpositionen for økonomisk kriminalitet af denne art typisk ligger i intervallet 4-5 års fængsel. Hvidvaskningsomkostninger kunne ikke fradrages i konfiskationsbeløbet:

> *Retten fastslog, at udgifter, der er afholdt for at dække over det ulovlige udbytte (hvidvaskningsomkostninger), ikke kan betragtes som fradragsberettigede omkostninger i forhold til det konfiskable udbytte fra den primære kriminalitet (bedrageriet).*

Udbytteskat-bedrageri for ca. 320 mio. kr.: I SS-53/2024-HJR blev en britisk/brasiliansk statsborger ved Retten i Glostrup dømt for bedrageri af særlig grov beskaffenhed, jf. § 279, jf. § 286, stk. 2, ved i perioden 2012-2015 at have foranlediget uberettiget tilbagesøgning af udbytteskat for ca. 320 mio. kr. Straffen lød på **fængsel i 6 år** samt udvisning for bestandig. Sagen illustrerer, at de mest omfattende bedragerier kan medføre straffe i den øvre halvdel af strafferammen.

LOV Straffeloven § 75, stk. 1 Straffeloven § 279 Straffeloven § 286, stk. 2

PRAKSIS **Højesteret** · Højesterets vurdering af proportionalitet ved varetægtsfængsling og beregning af forventet prøveløsladelse 10.01.2025

Højesteret · Højesterets dom om fire års fængsel for systematisk bedrageri af særlig grov karakter og hvidvask af 15 millioner kroner 25.08.2011

Byretten · Tiltale for bedrageri af særlig grov beskaffenhed ved uberettiget tilbagesøgning af udbytteskat 20.01.2024

§ 4 Strafudmåling ved bedrageri i normalintervallet – betinget fængsel og samfundstjeneste

Bedragerier, der falder under normalstraffen i § 285, stk. 1, resulterer ofte i betinget fængsel, eventuelt med vilkår om samfundstjeneste. Praksis viser følgende typiske mønstre:

Bedrageri ved salg af uægte maleri (120.000 kr.): I SS-7993/2010-FRB dømte Frederiksberg Byret en mand for bedrageri, idet han solgte et uægte maleri tilskrevet Carl-Henning Pedersen for 120.000 kr., vel vidende at værket var falskt. Straffen blev fastsat til **6 måneders betinget fængsel** med 1 års prøvetid:

> *Tiltalte har svigagtigt udnyttet, at Forurettede og Vidne 2 var af den opfattelse, at der var tale om en ægte Carl-Henning Pedersen. Når tiltalte herefter har solgt maleriet til dem for 120.000 kr., har tiltalte gjort sig skyldig i bedrageri efter straffelovens § 279.*

Bedrageri ved ulovlig fremleje (37.400 kr.): I S-658-09 stadfæstede Østre Landsret **5 måneders ubetinget fængsel** for to forhold af bedrageri, hvor tiltalte svigagtigt fremlejede en andelsbolig uden tilladelse og opkrævede depositum fra to lejere. Retten lagde vægt på tiltaltes omfattende historik med lignende økonomisk kriminalitet.

Systematisk portobedrageri (147.000 kr.): I S-1572-18 stadfæstede Østre Landsret **5 måneders betinget fængsel** med 100 timers samfundstjeneste for over 3.000 tilfælde af systematisk underfrankering og genbrug af portokoder.

33 forhold af erhvervsbedrageri (over 500.000 kr.): I 12-7365/2020 idømte Retten i Aalborg **1 års fængsel** (3 måneder ubetinget + 9 måneder betinget med 150 timers samfundstjeneste) for 33 forhold af systematisk bedrageri, herunder kreditkøbsaftaler under brug af fiktive virksomhedsnavne. Retten balancerede kriminalitetens omfang mod tiltaltes gode personlige forhold og tilståelse.

Sag	Formuetab	Straf	Betinget/ubetinget
Uægte maleri	120.000 kr.	6 mdr. fængsel	Betinget (1 års prøvetid)
Ulovlig fremleje	37.400 kr.	5 mdr. fængsel	Ubetinget (recidivist)
Portosvindel (3.000+ forhold)	147.000 kr.	5 mdr. fængsel	Betinget + 100 timers samfundstjeneste
33 erhvervsbedragerier	> 500.000 kr.	1 år fængsel	Delvist (3 mdr. ubetinget + 9 mdr. betinget)

LOV `Straffeloven § 56, stk. 1` `Straffeloven § 279` `Straffeloven § 285, stk. 1`

PRAKSIS **Landsretten** · Systematisk bedrageri og forsøg på bedrageri med porto: Betinget fængsel og samfundstjeneste for underfrankering af over 3.000 forsendelser 14.01.2019

Landsretten · Dom vedrørende bedrageri i forbindelse med ulovlig fremleje af andelsbolig 07.05.2009

Byretten · Tilståelsessag om omfattende erhvervsbedrageri og databedrageri for over 500.000 kr. resulterede i delvist ubetinget fængsel og samfundstjeneste 05.10.2020

Byretten · Dom for bedrageri ved salg af uægte maleri 07.06.2011

§ 5 Bedrageri mod ældre borgere – vishing og social engineering

En stadig mere udbredt bedrageriform involverer telefonisk kontakt til ældre borgere (vishing), hvor gerningsmanden udgiver sig for at repræsentere ofrets bank og manipulerer vedkommende til at udlevere betalingskort og PIN-koder.

I S-0009–25 behandlede landsretten en tilståelsessag med **42 forhold** af bedrageri og databedrageri mod ældre borgere. Tiltalte havde sammen med medgerningsmænd kontaktet ofrene telefonisk under påskud af at repræsentere deres bank og fået dem til at udlevere betalingskort og kontanter. Herefter foretog tiltalte omfattende hævninger ved pengeautomater og butikker over hele landet. Sagen medførte en betydelig fællesstraf og udvisning med indrejseforbud i 12 år.

Denne type bedrageri kendetegnes ved:

- Systematisk og organiseret udnyttelse af sårbare ofre
- Aktivt fremkaldt vildfarelse (falsk bankmedarbejder)
- Fysisk misbrug af udleverede betalingskort (som dermed også kan kvalificeres som databedrageri)
- Typisk betydeligt samlet formuetab fordelt på mange forurettede

Strafudmålingen afspejler dels det samlede omfang, dels den kyniske udnyttelse af sårbare personers tillid, hvilket domstolene anser som en væsentlig skærpende omstændighed.

LOV Straffeloven § 279 | Straffeloven § 279a | Straffeloven § 286, stk. 2

PRAKSIS **Landsretten** · Betydelig fællesstraf og udvisning for omfattende bedrageri og databedrageri mod ældre borgere (ca. 42 forhold) 11.04.2025

§ 6 Fakturasvindel og virksomhedsbedrageri

Fakturasvindel udgør en klassisk form for groft bedrageri, typisk henført under § 286, stk. 2. Gerningsformen består i at udstede fiktive eller opblæste fakturaer til virksomheder eller det offentlige for ydelser, der ikke er leveret, og derigennem skaffe sig uberettiget vinding.

Højesterets dom i sagen om systematisk bedrageri for 15 mio. kr. illustrerer typetrækkene: en direktør, der over to år systematisk ledte beløb ud af et selskab gennem falske fakturaer. Strafpositionen for denne type organiseret økonomisk kriminalitet ligger typisk i intervallet 4-5 års ubetinget fængsel.

I erhvervsbedrageri-sagen fra Retten i Aalborg (12-7365/2020) brugte gerningsmændene fiktive virksomhedsnavne til at indgå kreditkøbsaftaler i butikker for havetraktorer, hvidevarer og IT-udstyr – uden vilje eller evne til at betale. Denne form for "credit fraud" med fingerede virksomheder behandles under § 279, da vildfarelsen skabes direkte over for butikspersonalet.

Skærpelsesmomenter ved fakturasvindel og virksomhedsbedrageri omfatter:

- Systematisk karakter over længere tid
- Misbrug af betroet stilling (direktør, bestyrelse)
- Stort antal forurettede virksomheder
- Betydeligt samlet beløb
- Brug af fiktive selskaber eller identiteter

LOV Straffeloven § 279 Straffeloven § 286, stk. 2

PRAKSIS **Højesteret** · Højesterets dom om fire års fængsel for systematisk bedrageri af særlig grov karakter og hvidvask af 15 millioner kroner 25.08.2011

Byretten · Tilståelsessag om omfattende erhvervsbedrageri og databedrageri for over 500.000 kr. resulterede i delvist ubetinget fængsel og samfundstjeneste 05.10.2020

§ 7 Afgrænsning over for databedrageri og andre digitale bedragerier

Bedrageri efter § 279 forudsætter, at en *person* bringes i vildfarelse. Når svindlen derimod retter sig mod et databehandlingssystem – fx ved uberettiget brug af andres loginoplysninger til at foretage transaktioner – er forholdet databedrageri efter § 279 a, som har sin egen praksisoversigt.

I praksis forekommer det hyppigt, at samme sagskompleks rummer både bedrageri og databedrageri. I "Hvepsebo-sagen" (Sag 70/2017) dømte Højesteret for både bedrageri, databedrageri og menneskehandel, idet gerningsmændene dels vildledte personer (§ 279), dels manipulerede digitale systemer (§ 279 a) med ofrenes identitetsoplysninger. Straffe på **3 til 3½ års fængsel** og udvisning for bestandig afspejlede den samlede kriminalitets systematiske og grænseoverskridende karakter.

I vishing-sager mod ældre borgere (se ovenfor) sker der typisk *dobbelt kriminalisering*: selve den telefoniske vildledning af offeret udgør bedrageri efter § 279, mens den efterfølgende brug af udleverede betalingskort til hævninger ofte kvalificeres som databedrageri efter § 279 a.

Digitale bedragerier, der har egne praksisoversigter, omfatter:

- MobilePay-/betalingstjenestebedrageri (apps)
- Romance scam (langvarig online-deception)
- Investeringssvindel (fake trading)
- SMS-phishing
- MitID/NemID-misbrug

LOV Straffeloven § 279 Straffeloven § 279a

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteret stadfæster dom for organiseret menneskehandel og databedrageri: Udnyttelse af identitet kræver ikke kendskab fra ofret 29.05.2017

Landsretten · Betydelig fællesstraf og udvisning for omfattende bedrageri og databedrageri mod ældre borgere (ca. 42 forhold) 11.04.2025

§ 8 Konfiskation og erstatning i bedragerisager

Bedrageriets udbytte konfiskeres efter straffelovens § 75, stk. 1. I Højesterets dom om de 15 mio. kr. afviste retten, at hvidvaskningsomkostninger kunne fradrages i det konfiskable udbytte fra den primære kriminalitet. Konfiskationsbeløbet fastsættes dermed som hele det opnåede udbytte, uden reduktion for de udgifter gerningsmanden har afholdt for at dække over udbyttet.

I vishing-sagen (S-0009–25) omfattede konfiskationen beslaglagte mobiltelefoner, kontanter og udenlandsk valuta.

De forurettede tilkendes typisk erstatning for det lidte formuetab med procesrente. I sagen om uægte maleri tilkendtes forurettede fuld erstatning svarende til købesummen på 120.000 kr. I sagen om ulovlig fremleje tilkendtes de to forurettede lejere erstatning for depositum og forudbetalt leje.

LOV	Straffeloven § 75, stk. 1, 2	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesterets dom om fire års fængsel for systematisk bedrageri af særlig grov karakter og hvidvask af 15 millioner kroner	25.08.2011
	Landsretten · Betydelig fællesstraf og udvisning for omfattende bedrageri og databedrageri mod ældre borgere (ca. 42 forhold)	11.04.2025
	Landsretten · Dom vedrørende bedrageri i forbindelse med ulovlig fremleje af andelsbolig	07.05.2009
	Byretten · Dom for bedrageri ved salg af uægte maleri	07.06.2011

§ 9 Formildende og skærpende omstændigheder

Ved strafudmålingen for bedrageri spiller en række faktorer ind:

Skærpende omstændigheder:

- Systematisk og organiseret karakter
- Misbrug af betroet stilling (fx som direktør eller rådgiver)
- Udnyttelse af sårbare ofre (ældre, personer med boligbehov)
- Stort beløb og mange forurettede
- Professionel tilrettelæggelse og brug af fiktive identiteter
- Tidligere domme for lignende kriminalitet

Formildende omstændigheder:

- Tilståelse – ved lov nr. 661 af 11. juni 2024 blev det lovfæstet, at tilståelse i almindelighed skal indgå som formildende omstændighed. Som Rigsadvokatmeddelelsen om straffens fastsættelse beskriver, fastsatte Højesteret i U.2025.3022H seks kategorier for tilståelsesrabattens relative størrelse.
- Gode personlige forhold
- Betaling af erstatning
- Lang sagsbehandlingstid

I sagen om 33 erhvervsbedragerier afvejede retten:

> *Retten har på den ene side lagt vægt på sagens karakter, bedrageriets betydelige omfang, herunder beløbets størrelse og på den anden side tiltaltes gode personlige forhold.*

I sagen om erstatning for lang sagsbehandlingstid tilkendte Rigsadvokaten 12.000 kr. i erstatning, fordi der i en bedragerisag var en "død periode" på ca. 2 år uden efterforskningsskridt – en illustration af, at også myndighederne er bundet af hurtighedskravet i straffesager.

LOV Straffeloven § 80 · Straffeloven § 82, stk. 1

PRAKSIS **Byretten** · Tilståelsessag om omfattende erhvervsbedrageri og databedrageri for over 500.000 kr. resulterede i delvist ubetinget fængsel og samfundstjeneste 05.10.2020

Rigsadvokaten · Erstatning for lang sagsbehandlingstid i bedragerisag; Afvisning af frifindelsessag grundet for sen fremsættelse af krav 16.02.2024

§ 10 Sammenfatning – centrale takeaways

Praksis for bedrageri efter straffelovens § 279 viser følgende gennemgående mønstre:

- **Strafniveauet er beløbsafhængigt**: Fra bøde ved formuetab under ca. 8.000 kr. til flere års ubetinget fængsel ved millionbeløb.
- **Systematik og professionalisering skærper markant**: Organiseret fakturasvindel for 15 mio. kr. gav 4 års fængsel; udbytteskat-bedrageri for 320 mio. kr. gav 6 år.
- **Betinget fængsel og samfundstjeneste er muligt**: Ved førstegangsbedragerier i normalintervallet (typisk under 500.000 kr.) med gode personlige forhold og tilståelse.
- **Sårbare ofre skærper**: Vishing mod ældre borgere og bedrageri mod boligsøgende behandles strengt.
- **Tilståelse giver rabat**: Med Højesterets nye kategorier fra 2025 formaliseres tilståelsesrabatten i alle sagstyper, herunder bedrageri.
- **Konfiskation er uundgåelig**: Hele udbyttet konfiskeres, uden fradrag for kriminelle driftsomkostninger.
- **Ingen ventende lovændringer**: Der er pr. juni 2026 ingen vedtagne-men-ikke-konsoliderede ændringer af § 279.

LOV Straffeloven § 279 · Straffeloven § 285, stk. 1 · Straffeloven § 286, stk. 2

REFERENCE Lovgrundlag

5 paragraffer

Straffeloven § 21	Straffeloven § 279
Straffeloven § 285 stk. 1	Straffeloven § 286 stk. 2
Straffeloven § 287 stk. 1	

MATERIALE Citerede afgørelser

11 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 3

10.01.2025	Højesterets vurdering af proportionalitet ved varetægtsfængsling og beregning af forventet prøveløsladelse	53-2024
29.05.2017	Højesteret stadfæster dom for organiseret menneskehandel og databedrageri: Udnyttelse af identitet kræver ikke kendskab fra ofret	Sag 70/2017
25.08.2011	Højesterets dom om fire års fængsel for systematisk bedrageri af særlig grov karakter og hvidvask af 15 millioner kroner	

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS 3

11.04.2025	Betydelig fællesstraf og udvisning for omfattende bedrageri og databedrageri mod ældre borgere (ca. 42 forhold)	S-0009-25
14.01.2019	Systematisk bedrageri og forsøg på bedrageri med porto: Betinget fængsel og samfundstjeneste for underfrankering af over 3.000 forsendelser	S-1572-18
07.05.2009	Dom vedrørende bedrageri i forbindelse med ulovlig fremleje af andelsbolig	S-658-09

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS 3

20.01.2024	Tiltale for bedrageri af særlig grov beskaffenhed ved uberettiget tilbagesøgning af udbytteskat	4683-8412
05.10.2020	Tilståelsessag om omfattende erhvervsbedrageri og databedrageri for over 500.000 kr. resulterede i delvist ubetinget fængsel og samfundstjeneste	12-7365/2020
07.06.2011	Dom for bedrageri ved salg af uægte maleri	2362-2820

PARKERINGSKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 1

04.12.2023	Utilstrækkelig synlighed af p-billet i forrude medførte kontrolafgift	park-2820

RIGSADVOKATEN · NÆVN / KLAGEINSTANS 1

16.02.2024	Erstatning for lang sagsbehandlingstid i bedragerisag; Afvisning af frifindelsessag grundet for sen fremsættelse af krav	AM2024.02.16RA

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Betænkning om strafudmåling – Bind III

nr. 1581 · 2023 · Justitsministeriet

04 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over bestikkelse (straffeloven §§ 122, 144 og § 299, nr. 2)

Aktiv og passiv bestikkelse i offentlig tjeneste og i private retsforhold

Version 2 Opdateret 8. sep. 2026 27 afgørelser · 2013–2025 Læs online

INTRODUKTION

Dansk korruptionsstrafferet hviler på fire kernebestemmelser: straffelovens § 122 om aktiv bestikkelse af personer i dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste, § 144 om samme personers modtagelse af bestikkelse, § 299, stk. 2 om bestikkelse i private formueforhold (returkommission) og § 304 a om bestikkelse af voldgiftsdommere. Praksis er kvantitativt sparsom, men kvalitativt tæt: Højesteret har i 2019 og 2025 fastlagt både rækkevidden af »uberettiget«-kravet, forsætskravet og forbindelsen mellem fordelen og tjenesteudøvelsen, mens landsretterne har trukket grænsen mod lovligt vederlag for bibeskæftigelse og mod ansatte i statsejede aktieselskaber. Sanktionsniveauet er lavt i naturaliasagerne (10-40 dages betinget fængsel) og markant højere, hvor der er tale om systematisk berigelse, ledelsesansvar eller sammenstød med mandatsvig og skatteunddragelse.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 § 122 er fuldbyrdet allerede ved det uberettigede tilbud, og § 144 allerede ved modtagelsen, fordringen eller tilsigelsen – der kræves hverken modydelse eller pligtstridig tjenestehandling.

02 »Uberettiget« i § 144 indebærer et domstolsskøn: gaver af underordnet karakter, der ikke risikerer at påvirke tjenesteudøvelsen, falder uden for det strafbare område, mens en middag til mindst 2.500 kr. klart oversteg grænsen (Højesteret, sag 31/2025).

03 »Anden fordel« er ikke begrænset til økonomiske ydelser, men omfatter efter ordlyden også personlige gentjenester og fremme af modtagerens interesser i ansættelsesmæssige eller organisatoriske sammenhænge (Østre Landsret, SS-790/2022).

04 Forsætskravet forudsætter ikke juridisk kendskab til strafbarheden; det er tilstrækkeligt, at gerningspersonen kendte de faktiske omstændigheder, der gjorde fordelen uberettiget.

05 § 144 omfatter også gaver, der modtages efter at tjenestehandlingen er foretaget og uden forudgående tilsagn om belønning – det afgørende er, at begunstigelsen har forbindelse med tjenesteudøvelsen (Højesteret, sag 112/2018).

06 »Venskabsforsvaret« kræver, at venskabet var etableret forud for og uafhængigt af den tjenstlige kontakt; et venskab der først udvikles under selve rejsen udelukker ikke strafansvar.

07 Et politisk eller ledelsesmæssigt ønske om tættere dialog med leverandører kan ikke retfærdiggøre modtagelse af en fordel, der objektivt overstiger det acceptable niveau.

08 Markedskonformt vederlag for reelt udført arbejde som lovlig bibeskæftigelse er ikke en uberettiget fordel – men honorering med et gaveelement kombineret med hemmeligholdelse over for ansættelsesmyndigheden er det.

09 »Offentlig tjeneste eller hverv« omfatter efter en naturlig sproglig læsning og den organisatoriske afgrænsning af den offentlige forvaltning ikke ansatte i aktieselskaber oprettet på privatretligt grundlag – heller ikke statsejede (Østre Landsret, SS-2972/2018).

10 Strafniveauet for enkeltstående naturaliabestikkelse ligger på 10-40 dages betinget fængsel, mens systematisk modtagelse hos højtstående embedsmænd udløser måneder – herunder delvis ubetinget straf.

11 Ubetinget fængsel er ikke udgangspunktet for § 144; landsretten har udtrykkeligt afvist, at retspraksis eller forarbejder støtter det, men har til gengæld knyttet samfundstjeneste til dommen på grund af det særlige tillidskrav i ledende stillinger.

12 Konfiskation efter § 75, stk. 1, sker skønsmæssigt, når fordelen er sammenblandet med reelt udført arbejde, og kan helt bortfalde, når fordelen er forbrugt som en middag.

13 Juridiske personer kan straffes med bøde for bestikkelse begået af ansatte, jf. §§ 25-26 og § 306.

14 § 299, stk. 2, er efter nyaffattelsen ved lov nr. 634 af 12. juni 2013 ikke længere subsidiær i forhold til mandatsvig efter § 280, og strafferammen er hævet til 4 års fængsel.

15 Privat bestikkelse er som udgangspunkt undergivet betinget offentlig påtale efter § 305, stk. 1 – påtale kræver forurettedes begæring, medmindre almene hensyn taler for.

§ 1 De fire bestikkelsesbestemmelser og deres strafferammer

Dansk korruptionsstrafferet er bygget op om et symmetrisk par i straffelovens kapitel 14 og 16 samt to bestemmelser i formueforbrydelseskapitlet.

Straffelovens § 122 rammer **giver-siden** over for det offentlige:

> *»Den, som uberettiget yder, lover eller tilbyder nogen, der virker i dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv, gave eller anden fordel for at formå den pågældende til at gøre eller undlade noget i tjenesten, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 år.«*

Straffelovens § 144 rammer **modtager-siden**:

> *»Den, der i udøvelse af dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv uberettiget modtager, fordrer eller lader sig tilsige en gave eller anden fordel, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 år.«*

De to bestemmelser er asymmetriske på ét afgørende punkt. § 122 kræver et **formål** – fordelen skal ydes »for at formå den pågældende til at gøre eller undlade noget i tjenesten«. § 144 stiller derimod intet krav om, at der er ydet eller tilsagt en modydelse, og heller ikke om at tjenestemanden har tilsidesat sin pligt: selve modtagelsen, fordringen eller tilsigelsen af en uberettiget fordel i udøvelsen af tjenesten er strafbar. Fuldbyrdelsestidspunktet ligger derfor tidligt i begge bestemmelser – ved tilbuddet efter § 122 og ved modtagelsen efter § 144.

Privat bestikkelse reguleres af § 299, stk. 2, der efter nyaffattelsen i 2013 lyder:

> *»Med bøde eller fængsel indtil 4 år straffes den, som ved varetagelse af en andens formueanliggender for sig selv eller andre på pligtstridig måde modtager, fordrer eller lader sig tilsige gave eller anden fordel, såvel som den, der yder, lover eller tilbyder en sådan gave eller anden fordel.«*

Bestemmelsen dækker altså både modtager og giver i samme stykke. Til forskel fra § 144 er der her et **pligtstridighedskrav** – fordelen skal modtages »på pligtstridig måde« – og et krav om, at gerningspersonen varetager en andens formueanliggender. Bemærk at bestemmelsen efter 2013 er opdelt i stykker; ældre domme og forarbejder henviser til den tidligere affattelse som § 299, **nr. 2**. Bestyrer-troløshed uden gaveelement hører under § 299, stk. 1 og § 280 og behandles under mandatsvig.

§ 304 a kriminaliserer bestikkelse af og fra **voldgiftsdommere** her i landet eller i udlandet. Strafferammen er efter 2013-ændringen bøde eller fængsel indtil 4 år i begge stykker. Gerningsindholdet i stk. 1 svarer til § 122, og stk. 2 svarer til § 144.

Endelig gælder en processuel særregel: efter § 305, stk. 1 påtales overtrædelser af § 299 kun efter den forurettedes begæring, medmindre almene hensyn kræver påtale. §§ 122, 144 og 304 a er derimod undergivet ubetinget offentlig påtale.

LOV Straffeloven § 122 Straffeloven § 144 Straffeloven § 280 Straffeloven § 299, stk. 1, 2 Straffeloven § 304a Straffeloven § 305, stk. 1

§ 2 Strafferammernes udvikling: OECD- og GRECO-anbefalingerne og skærpelsen i 2013

De gældende strafferammer er resultatet af to internationalt drevne lovændringer.

2000 – ekstraterritorial udvidelse. Ved **lov nr. 228 af 4. april 2000** om ændring af straffeloven (Grov momssvig, EU-svig og bestikkelse af udenlandske tjenestemænd mv., retsinformation) blev §§ 122 og 144 nyaffattet, så de udtrykkeligt omfatter personer, der virker i **dansk, udenlandsk eller international** offentlig tjeneste eller hverv. Som Justitsministeriet redegjorde for i forarbejderne til den senere skærpelse, gennemførte loven både OECD-konventionen af 17. december 1997 om bekæmpelse af bestikkelse af udenlandske tjenestemænd i forbindelse med internationale forretningstransaktioner (ratificeret 5. september 2000, i kraft for Danmark 4. november 2000) og Europarådets strafferetskonvention om korruption (ratificeret 2. august 2000, i kraft for Danmark 1. juli 2002). Tillægsprotokollen til Europarådskonventionen, der kriminaliserer bestikkelse af voldgiftsdommere, nævninger, domsmænd og sagkyndige retsmedlemmer, blev gennemført ved **lov nr. 553 af 24. juni 2005 om voldgift**, hvis § 42 indsatte § 304 a i straffeloven.

2013 – strafskærpelsen. Både OECD's arbejdsgruppe om bestikkelse (WGB) og Europarådets GRECO havde i henholdsvis juni 2008 og juli 2009 anbefalet Danmark at hæve strafferammerne. Anbefalingerne blev udmøntet ved lov nr. 634 af 12. juni 2013 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forskellige andre love (Styrket indsats over for økonomisk kriminalitet) med virkning fra 1. juli 2013. Forarbejderne beskriver ændringerne præcist:

> *»Det foreslås at hæve strafmaksimum for aktiv bestikkelse af personer i offentlig tjeneste eller hverv, jf. straffelovens § 122, fra 3 års fængsel til 6 års fængsel. Det foreslås endvidere at hæve strafmaksimum for bestikkelse i den private sektor og for bestikkelse af voldgiftsdommere, jf. straffelovens § 299, nr. 2, og § 304 a, fra 1 år og 6 måneders fængsel til 4 års fængsel.«*

Begrundelsen var dobbelt. For det første skulle forhøjelsen »styrke det strafferetlige værn mod bestikkelse, der udgør en alvorlig forbrydelse mod den offentlige og finansielle sammenhængskraft«, og bringe § 122 på linje med § 144 og med formueforbrydelser af særlig grov beskaffenhed efter § 286, stk. 1. For det andet havde skærpelsen en **efterforskningsmæssig** funktion:

> *»Forslaget indebærer, at der i sager om overtrædelse af straffelovens § 122 bliver mulighed for – når betingelserne herfor i øvrigt er opfyldt – at anvende indgreb i meddelelseshemmeligheden, jf. strafferammekravet i retsplejelovens § 781, stk. 1, nr. 3.«*

Samtidig blev § 299, stk. 2, gjort **ikke-subsidiær** i forhold til § 280 om mandatsvig, fordi den nye strafferamme på 4 år oversteg mandatsvigsrammen. Det er en central ændring: efter 2013 kan returkommission forfølges selvstændigt, uanset om betingelserne for mandatsvig samtidig er opfyldt.

Afgørende for læsningen af nyere praksis er, at forarbejderne udtrykkeligt **ikke** tilsigtede en ændring af det konkrete strafniveau: »Der er ikke i øvrigt tilsigtet ændringer i de straffe, der i dag udmåles for overtrædelse af straffelovens § 122, § 299, nr. 2 eller § 304 a.« Forhøjelserne havde »navnlig til formål at skabe rum for udmåling af en passende straf i særligt grove tilfælde«. Domme fra før og efter 2013 er derfor umiddelbart sammenlignelige på udmålingssiden. Straffeloven er senest konsolideret 14. november 2025, og der foreligger ingen vedtagne, endnu ikke konsoliderede ændringer af bestikkelsesbestemmelserne.

LOV Retsplejeloven § 781, stk. 1 · Straffeloven § 122 · Straffeloven § 144 · Straffeloven § 299, stk. 2 · Straffeloven § 304a

§ 3 »Uberettiget«-kravet: Højesterets dom af 15. oktober 2025 om Michelin-middagen

Den principielt vigtigste afgørelse om § 144 er Højesterets dom af 15. oktober 2025 i **sag 31/2025**, der afsluttede et fjorten år langt sagsforløb.

En sektionschef i Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse med ansvar for indkøb af ammunition havde i 2011 ladet en repræsentant for en stor udenlandsk ammunitionsleverandør betale for en middag på en Michelin-restaurant i København. Kuvertprisen var ca. 2.400-2.500 kr. inkl. aperitif, menu, vinmenu, kaffe og avec. Københavns Byret idømte 10 dages betinget fængsel, Østre Landsret stadfæstede ved dom af 13. november 2024 i SS-1911/2021-OLR, og Højesteret stadfæstede i SS-31/2025-HJR – jf. tillige sag 31/2025.

Højesteret tog udgangspunkt i forarbejderne og fastslog, at ordet **»uberettiget«** indebærer et domstolsmæssigt skøn: gaver af underordnet karakter, der ikke risikerer at påvirke tjenesteudøvelsen, falder uden for det strafbare område. En middag til mindst 2.500 kr. oversteg imidlertid klart, hvad der kunne anses for berettiget – og Højesteret sammenholdt udtrykkeligt beløbet med **statens takster for repræsentation**. Det er en praktisk anvendelig målestok: den offentlige repræsentationsnorm bliver referencepunktet for, hvornår en bespisning tipper over i det strafbare.

Lige så vigtigt er, hvad der **ikke** kunne bære en frifindelse. For landsretten havde en tidligere forsvarsminister og flere chefer i Forsvaret forklaret, at det var kutyme, at leverandører betalte for middage, at der ikke fandtes regler for, hvad en middag måtte koste, og at der i perioden var et politisk ønske om intensiveret dialog mellem Forsvaret og våbenindustrien. Landsretten afviste dette som retfærdiggørelsesgrund:

> *»Landsretten finder i den forbindelse, at det ved vurderingen af, om tiltaltes modtagelse af middagen på restauranten Restaurant var uberettiget, ikke kan tillægges betydning, at der i den pågældende periode var et politisk ønske fra bl.a. daværende forsvarsminister Vidne 7 om, at dialogen mellem Forsvaret og leverandører af ammunition og våbensystemer blev intensiveret.«*

Heller ikke tiltaltes anbringende om, at han ikke selv kunne godkende større indkøb og derfor ikke kunne påvirkes, blev tillagt afgørende vægt. Det ligger i forlængelse af bestemmelsens systematik: § 144 kræver hverken modydelse eller reel påvirkningsmulighed, kun at fordelen modtages i udøvelse af tjenesten.

Bemærkelsesværdigt er endelig, at landsretten **frifandt** for anklagemyndighedens konfiskationspåstand på 2.500 kr. efter § 75, stk. 1 – en fordel, der er forbrugt som et måltid, lader sig ikke uden videre inddrage som udbytte.

LOV	Straffeloven § 75, stk. 1 · Straffeloven § 83 · Straffeloven § 144	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesteret stadfæster dom for bestikkelse mod offentligt ansat for modtagelse af dyr middag	15.10.2025
	Landsretten · Landsret stadfæster dom for modtagelse af bestikkelse i form af Michelin-middag for ansat i Forsvaret	13.11.2024

§ 4 »Anden fordel«: middage, rejser, IT-udstyr og konsulentopgaver

Fordelen behøver ikke have pengeværdi i snæver forstand. Østre Landsret gav i SS-790/2022-OLR af 18. januar 2024 den hidtil bredeste definition:

> *»Udtrykket efter sin ordlyd er bredt og således ikke kun omfatter en økonomisk fordel, men også f.eks. tilsagn om personlige gentjenester, eller fremme af modtagerens interesser i ansættelsesmæssige eller organisatoriske sammenhænge.«*

Landsretten henviste her til forarbejderne til bestemmelsen (LSF 15, 1999/1) samt til den strafferetlige litteratur. Kernehensynet formulerede retten sådan: »Det centrale i bestemmelserne er at undgå risiko for, at uvedkommende hensyn – her i form af fordelen – får indflydelse på tjenestens udøvelse.«

Praksis dækker et bredt spektrum af fordelstyper:

- **Bespisning.** En Michelin-middag til ca. 2.500 kr. (**SS-31/2025-HJR** og **SS-1911/2021-OLR**).
- **Rejser og ophold.** Gratis ophold på en safari-camp i Kenya inkl. måltider, safariture og helikoptertur (22.500 kr.) samt hotelophold på Zanzibar (4.161 kr.), i alt 26.661 kr., modtaget af to polititjenestemænd fra en erhvervsmand, de tidligere havde efterforsket (sag 112/2018, jf. SS-112/2018-HJR og landsrettens dom af 22. marts 2018 i SS-2446/2017-OLR).
- **Elektronik.** Mobiltelefoner, tablets og en router til henholdsvis 24.000 kr. og 15.000 kr. modtaget af to ledende IT-ansvarlige fra en leverandør (SS-3403/2016-OLR, Østre Landsret 17. marts 2017). Landsretten afviste her forsvaret om, at udstyret var »testudstyr«, som kutymemæssigt måtte anvendes privat.
- **Betalte opgaver.** Tildeling af selvstændige, honorerede konsulentopgaver til en embedsmand, som selv havde afgørende indflydelse på tildelingen af opgaver til giveren (**SS-790/2022-OLR**).

I SS-790/2022-OLR var det netop **gensidigheden**, der bar domfældelsen. Landsretten påviste en direkte sammenhæng mellem konsulentens indtjening fra myndigheden og embedsmandens indtjening hos konsulenten – begge toppede i 2012 og faldt derefter parallelt – og konkluderede:

> *»Den løbende gensidige tildeling af arbejdsopgaver mellem de tiltalte var i høj grad egnet til at påvirke Tiltalte 1's uvildighed i sin tjenestevaretagelse i Myndighed. Det er netop sådanne situationer §§ 122 og 144 skal modvirke.«*

En beslægtet vurdering ses uden for strafferetten i faglig voldgift af 4. april 2022, FV 2020-1302, hvor en tillidsrepræsentant med indkøbsansvar hos I/S Vestforbrænding blev bortvist for at forsøge at opnå fodboldbilletter fra en leverandør og for at deltage i en sponsoreret ishockeytur.

LOV Straffeloven § 122 · Straffeloven § 144

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret stadfæster dom for bestikkelse mod offentligt ansat for modtagelse af dyr middag	15.10.2025
Højesteret · Dom om bestikkelse af polititjenestemænd efter Straffeloven § 144	20.03.2019
Landsretten · Landsret stadfæster dom for modtagelse af bestikkelse i form af Michelin-middag for ansat i Forsvaret	13.11.2024
Landsretten · Landsretsdom for bestikkelse: Afdelingschef i offentlig myndighed dømt for at modtage konsulentopgaver fra ekstern leverandør	18.01.2024
Landsretten · To politibetjente dømt for korruption efter luksusrejse betalt af tidligere efterforsket erhvervsmand	22.03.2018
Landsretten · Dom for embedsmisbrug ændret til betinget fængsel med samfundstjeneste	17.03.2017
Arbejdsretten · Bortvisning af tillidsrepræsentant for forsøg på at opnå private fordele hos leverandør	04.04.2022

§ 5 Forbindelsen til tjenesten og »venskabsforsvaret« – Højesterets sag 112/2018

Højesterets dom af 20. marts 2019 i sag 112/2018 er den centrale afgørelse om **hvornår en fordel er modtaget »i udøvelse af« offentlig tjeneste**.

To polititjenestemænd i afdelingen for organiseret kriminalitet havde i 2014 efterforsket A for menneskehandel. Sagen sluttede med påtaleopgivelse den 9. februar 2015. Kort efter, i marts 2015, kontaktede A de to betjente, og i november 2015 modtog de gratis ophold på hans camp i Kenya og et efterfølgende hotelophold på Zanzibar. Retten i Helsingør frifandt, fordi forsættet ikke fandtes bevist. Østre Landsret domfældte, og Højesteret stadfæstede med skærpet straf.

Højesteret formulerede rækkevidden af § 144 således:

> *»Straffelovens § 144 omfatter bl.a. den situation, hvor en gave modtages eller tilsiges, efter at den pågældende tjenestehandling er foretaget og uden forudgående tilsagn om belønning. Det er en betingelse, at begunstigelsen har forbindelse med tjenesteudøvelsen.«*

Det efterfølgende erkendtlighedstilfælde er altså omfattet – der kræves ingen forudgående aftale eller forventning. Til gengæld skal der være en **årsagsforbindelse** til tjenesten.

De tiltalte gjorde gældende, at gaverne blev modtaget i kraft af et privat venskab, ikke i udøvelse af tjenesten. Landsretten havde lagt til grund, at kontakten mellem marts og november 2015 var begrænset, og at et egentligt venskab først udviklede sig **under og efter** rejsen – gaverne kunne derfor ikke i det væsentlige tilskrives et allerede etableret venskab. Højesteret afskar prøvelsen af dette punkt:

> *»Højesteret finder, at dette synspunkt reelt angår landsrettens vægtning af beviserne i sagen, hvilket ikke kan prøves af Højesteret, jf. retsplejelovens § 933, stk. 2, sammenholdt med § 912, stk. 1, nr. 4, modsætningsvis.«*

Det betyder i praksis, at venskabsforsvaret afgøres endeligt i landsretten som et bevisspørgsmål – men afgørelsen tegner en klar linje: **venskabet skal være etableret forud for og uafhængigt af den tjenstlige relation**, ellers slår det ikke igennem.

Samme mønster ses i landsrettens dom af 22. marts 2018 i SS-2446/2017-OLR, hvor Østre Landsret ændrede Helsingør Rets frifindelse og lagde vægt på »den tætte tidsmæssige og sagsmæssige sammenhæng mellem den afsluttede efterforskning og modtagelsen af gaverne«.

LOV Retsplejeloven § 912, stk. 1 · Retsplejeloven § 933, stk. 2 · Straffeloven § 144

PRAKSIS **Højesteret** · Dom om bestikkelse af polititjenestemænd efter Straffeloven § 144 — 20.03.2019

Landsretten · To politibetjente dømt for korruption efter luksusrejse betalt af tidligere efterforsket erhvervsmand — 22.03.2018

§ 6 Forsætskravet: kendskab til de faktiske omstændigheder, ikke til jussen

Forsætsspørgsmålet har været det bærende ankeanbringende i begge de nyere højesteretssager, og praksis er nu klar på tre punkter.

1. Der kræves ikke juridisk kendskab. I SS-31/2025-HJR gjorde tiltalte gældende, at bevisførelsen højst kunne underbygge forsæt til en **forvaltningsretlig** overtrædelse, ikke en strafferetlig. Højesteret afviste dette: det kræves ikke, at tiltalte har haft juridisk kendskab til, at handlingen var strafbar. Det er tilstrækkeligt, at vedkommende kendte de faktiske omstændigheder, der gjorde gaven uberettiget. Konkret lagde retten vægt på, at tiltalte

- måtte have anset det for overvejende sandsynligt, at prisen lå over det acceptable niveau,
- var bevidst om sammenhængen mellem gaven og sin stilling i Forsvaret, og
- kendte ansættelsesmyndighedens interne vejledninger om modtagelse af gaver.

Det sidste punkt er praktisk vigtigt: kendskab til arbejdspladsens gavepolitik indgår som et **forsætsmoment**.

2. Forsættet skal foreligge på fuldbyrdelsestidspunktet. I sag 112/2018 anførte de tiltalte, at landsretten havde statueret sandsynlighedsforsæt allerede i april 2015 – før gaven overhovedet var tilbudt. Højesteret læste landsrettens præmisser anderledes:

> *»Landsrettens præmisser må forstås således, at T1 og T2 havde forsæt til overtrædelse af straffelovens § 144 (også) på fuldbyrdelsestidspunktet, dvs. ved afrejsen fra campen.«*

Fuldbyrdelsestidspunktet ved modtagelse af et gratis ophold er altså **afrejsen** – det øjeblik, hvor det står klart, at der ikke skal betales.

3. Hemmeligholdelse er et tungtvejende forsætsindicium. I SS-790/2022-OLR lagde Østre Landsret afgørende vægt på, at »Tiltalte 1 holdt sin forbindelse til Tiltalte 2 skjult for Myndighed også på direkte forespørgsel, da pressen begyndte at skrive om sagen«. Hertil kom et bemærkelsesværdigt arbejdsmønster: ingen skriftlig kontrakt, næsten ingen mailkorrespondance, udveksling af opgaver via USB-nøgler under rygepauser, og arbejde udført på giverens computer, så alle kommentarer fremstod som indsat af giveren.

Undskyldelig retsvildfarelse efter § 82, stk. 1, nr. 4 er blevet påberåbt, men afvist. I sag 112/2018 fandt Højesteret hverken grundlag for at anvende § 82, stk. 1, nr. 4, eller § 83 om strafbortfald.

LOV Straffeloven § 82, stk. 1 · Straffeloven § 83 · Straffeloven § 144

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret stadfæster dom for bestikkelse mod offentligt ansat for modtagelse af dyr middag	15.10.2025
Højesteret · Dom om bestikkelse af polititjenestemænd efter Straffeloven § 144	20.03.2019
Landsretten · Landsretsdom for bestikkelse: Afdelingschef i offentlig myndighed dømt for at modtage konsulentopgaver fra ekstern leverandør	18.01.2024

§ 7 Grænsen mod lovligt vederlag: byrettens frifindelse og landsrettens domfældelse i konsulentsagen

Ingen sagskompleks belyser grænsedragningen bedre end sagen om afdelingschefen og konsulenten, hvor byret og landsret nåede modsatte resultater på i det væsentlige samme faktum.

Byrettens frifindelse. Københavns Byret frifandt begge tiltalte den 8. marts 2022 i SS-12682/2021-KBH. Retten formulerede det principielle udgangspunkt:

> *»… den straffereligt reaktion på bestikkelsesområdet så at sige bygger på den forvaltningsretlige, i det blandt andet straffelovens § 144 kræver, at modtagelsen af gaven m.v. skal være »uberettigtet«. For at kunne konstatere, hvorvidt modtagelsen af en ydelse er »uberettigtet« i straffereettens forstand, er man med andre ord nødt til at vurdere, om ydelsen er forvaltningsretlig lovlig. Er den det, vil straf for bestikkelse aldrig kunne komme på tale.«*

Og videre:

> *»Offentligt ansatte … kan (indenfor reglerne om bibeskæftigelse og decorum m.v.) uden for ansættelsen udføre arbejde mod vederlag. Et sådant vederlag vil naturligvis ikke være i strid med reglerne om modtagelse af gaver m.v. Vederlaget skal selvagt være overensstemmende med almindelig og normal størrelse og karakter.«*

Byretten fandt det bevist, at der var udført reelt arbejde – fakturaer, bogføring, moms- og skatteafregning og konkrete arbejdsprodukter – og at der ikke var ført bevis for, at timeprisen på 1.000 kr. ikke var markedskonform, eller at timetallet stod i misforhold til opgaverne. Retten bemærkede udtrykkeligt, at **tilsidesættelse af udbudsregler ikke i sig selv er strafbart efter § 144**, men indgår i vurderingen af, om der bestod et »gavemiljø«.

Landsrettens domfældelse. Østre Landsret ændrede resultatet i SS-790/2022-OLR. Retten accepterede, at timeprisen på 1.000 kr. i sig selv ikke var usædvanlig for en person med tiltaltes kvalifikationer, men lagde vægt på, at opgaverne lå **uden for hendes sædvanlige professionelle kompetenceområder** og i vidt omfang var trivielle og rutineprægede – gennemlytning og transskribering af kundesamtaler, pakning af kursusmapper, planlægning af et orienteringsløb. Giveren havde selv forklaret, at arbejdet var »ensformigt og efter et skema«. Sammenholdt med opgavernes mængde over flere år fandt landsretten, at honoreringen »indeholdt et vist gaveelement«, og at tiltalte måtte have anset arbejdet for **attraktivt** og dermed have modtaget »en anden fordel«.

Sondringen kan sammenfattes:

Moment	Peger mod straffrihed	Peger mod strafansvar
Vederlagets størrelse	Markedskonform timepris	Timepris/timetal over markedsniveau
Arbejdets karakter	Inden for modtagerens fagområde	Trivielt/rutinepræget arbejde, langt fra fagområdet
Formalisering	Skriftlig kontrakt, normal korrespondance	Ingen kontrakt, USB-udveksling, ingen spor
Åbenhed	Anmeldt bibeskæftigelse	Hemmeligholdt, også ved direkte forespørgsel
Relationens retning	Ensidig ydelse	Gensidig, samvarierende opgavetildeling

Byretten citerede desuden Folketingets Ombudsmand for det synspunkt, at »[h]vis der ikke er et gaveelement, vil selv det forhold, at en person … i privat regi antager en virksomhed til at udføre arbejde, ikke medføre, at personen herefter er inhabil i sager, der vedrører denne virksomhed«. Gaveelementet er altså omdrejningspunktet både forvaltningsretligt og strafferetligt.

LOV Straffeloven § 122 · Straffeloven § 144

PRAKSIS **Landsretten** · Landsretsdom for bestikkelse: Afdelingschef i offentlig myndighed dømt for at modtage konsulentopgaver fra ekstern leverandør 18.01.2024

Byretten · Frifindelse i sag om bestikkelse i offentlig tjeneste 08.03.2022

§ 8 Tjenestebegrebet: hvem virker i »offentlig tjeneste eller hverv«?

Personkredsen i §§ 122 og 144 er organisatorisk afgrænset, og Østre Landsret trak grænsen skarpt i dom af 11. oktober 2019 i SS-2972/2018-OLR.

En tidligere ansat i det statsejede **Post Danmark A/S** var tiltalt for uberettiget at have modtaget gaver og tjenesteydelser fra leverandører – bl.a. et fjernsyn, en iPhone, en MacBook Air, et Porsche-arrangement i Østrig og en tur til England – med en konfiskationspåstand på 57.102 kr. Glostrup Ret frifandt, og landsretten stadfæstede:

> *»Landsretten finder, at ordene »offentlig tjeneste« i straffelovens § 144 efter en naturlig sproglig læsning, forarbejderne til bestemmelsen og den organisatoriske afgrænsning af den offentlige forvaltning, som almindeligvis anvendes i dansk ret, ikke omfatter ansættelser i aktieselskaber oprettet på privatretligt grundlag.«*

Landsretten lagde vægt på, at Post Danmark A/S efter lov om Post Danmark A/S § 1, stk. 3 drives på forretningsmæssigt grundlag og i det væsentlige er underlagt selskabsrettens almindelige regler, og at det i forarbejderne til § 8, stk. 4 var forudsat, at medarbejdere ansat efter omdannelsen ikke omfattes af straffelovens § 152 om tavshedspligt.

Afgørende er også, hvad landsretten sagde om **konventionernes betydning**: selv om OECD-bestikkelseskonventionen muligvis forudsætter en bredere afgrænsning for så vidt angår **udenlandske** ansættelser, indebærer dette ikke, at bestemmelsen udvides til at kriminalisere uberettiget modtagelse af gaver hos danske ansatte i privatretligt organiserede enheder. Konventionskonform fortolkning kan altså ikke udstrække personkredsen ud over lovens ordlyd i rent nationale forhold.

Det betyder i praksis, at spørgsmålet om § 144's anvendelighed på ansatte i statslige og kommunale aktieselskaber må afgøres konkret ud fra selskabets retlige organisering – og at gaver modtaget i sådanne selskaber i stedet må søges henført under § 299, stk. 2, hvis betingelserne dér er opfyldt. Modsat gælder, at § 144 efter ordlyden ikke er begrænset til tjenestemænd, men også omfatter **hverv** – herunder konsulentlignende og selvstændige funktioner i den offentlige forvaltning.

LOV Straffeloven § 144 · Straffeloven § 152 · Straffeloven § 299, stk. 2

PRAKSIS **Landsretten** · Landsretten stadfæster byrettens frifindelse i sag om passiv bestikkelse i Post Danmark A/S 11.10.2019

§ 9 Aktiv bestikkelse efter § 122: tilbuddet er nok

Praksis om giver-siden er domineret af to sagstyper: den lille, situationsbestemte bestikkelse over for kontrolmyndigheder, og den store, systematiske bestikkelse i leverandørforhold.

Situationsbestemt bestikkelse. Ved Retten på Bornholm blev en mand den 16. januar 2024 idømt 20 dages betinget fængsel med vilkår om 40 timers samfundstjeneste for at have tilbudt to synsmedarbejdere op til 5.000 kr. for at udfærdige en urigtig synsrapport uden at køretøjet var fremstillet (SS-631/2023-BOR). Sagen illustrerer, at forholdet fuldbyrdes ved selve tilbuddet – det er uden betydning, at synsmedarbejderne afviste.

Tilsvarende blev en bilist ved Odense Byret den 2. december 2013 dømt for spirituskørsel og forsøg på bestikkelse af den politibetjent, der anholdt ham med en promille over 1,10, idet han forsøgte

at købe sig fri af sigtelsen (SS-4893/2013-ODE). Bestikkelsesforholdet blev her pådømt sammen med færdselslovsovertrædelsen.

Denne sagstype er så velkendt, at den er optaget som standardformulering i Justitsministeriets vejledning om anklageskrifter, der som eksempel på § 122 anfører tiltale for »at have tilbudt politiassistent .... kr. for at undgå spirituskontrol«, og for § 144 tiltale mod en kommunal afdelingsleder for »uberettiget at have modtaget ..... til en samlet værdi af ..... kr.« (samme vejledning, § 144).

Leverandørbestikkelse. Den anden hovedtype er giver-siden i et løbende leverandørforhold. I SS-790/2022-OLR blev konsulenten dømt efter § 122 for at have tildelt afdelingschefen honorerede opgaver. Landsretten fremhævede, at giveren havde »en ganske betydelig indtjening på opgaver for Myndighed«, at hun løbende tilbød modtageren – der havde afgørende indflydelse på opgavetildelingen – at arbejde for sig under fordelagtige betingelser, og konkluderede: »Tiltalte 2 har tilbudt Tiltalte 1 arbejdet for at sikre en velvillig tjenstlig holdning og således en fortsat tildeling af opgaver for Myndighed.«

Bemærk gerningsperiodernes asymmetri i sagen: modtageren blev dømt for perioden 23. januar 2012 – 20. maj 2015, mens giverens periode var afkortet til 1. juli 2013 – 20. maj 2015 på grund af **forældelse**. Med den treårige forældelsesfrist for forhold med strafferamme under fire år før 2013-skærpelsen er forældelsesspørgsmålet ofte processuelt afgørende i bestikkelsessager, der typisk opdages år efter gerningstidspunktet.

LOV Straffeloven § 93, stk. 1 · Straffeloven § 122 · Straffeloven § 144

PRAKSIS

Landsretten · Landsretsdom for bestikkelse: Afdelingschef i offentlig myndighed dømt for at modtage konsulentopgaver fra ekstern leverandør	18.01.2024
Byretten · Mand idømt 20 dages betinget fængsel for forsøg på bestikkelse i forbindelse med bilsyn	16.01.2024
Byretten · Dom for spirituskørsel og bestikkelse af politibetjent	02.12.2013

§ 10 Privat bestikkelse efter § 299, stk. 2: returkommission i bygge- og entreprisebranchen

Returkommission – »kickback« – er den praktisk dominerende form for privat bestikkelse, og praksis samler sig om bygge-, entreprise- og indkøbsforhold.

Nordhavn-sagen. Københavns Byret afsagde den 15. juni 2022 dom i SS-17028/2021-KBH om et byggeprojekt på 55.000 kvm i Nordhavn. En bygherrerådgiver, der havde ansvaret for at indstille og vælge entreprenører, indgik ifølge anklageskriftet aftale med en totalentreprenørs direktør om et »projekttilvejebringelsesfee« på 6 mio. kr. mod at sikre entreprisekontrakter. Rettens flertal fandt det bevist, at der var indgået en **mundtlig** aftale om 2 mio. kr., der formelt blev iklædt et rentefrit lån uden sikkerhedsstillelse. Retten opsummerede retsgrundlaget:

> *Bestemmelsen i straffelovens § 299, stk. 2, kriminaliserer den, som »giver, lover eller tilbyder nogen, der handler for en anden, en gave eller anden fordel for at formå den pågældende til ved pligtstridig adfærd at skaffe giveren eller andre en utilbørlig fordel«. Forholdet er fuldbyrdet, når aftalen indgås; egentlig ydelse og modydelse kræves ikke.*

Flertallet lagde vægt på den nære tidsmæssige forbindelse mellem forhandlingerne om samarbejdsaftalen og gældsbrevet, på at lånet blev ydet uden sikkerhed til en likviditetspresset virksomhed – hvilket selskabets egen revisor kaldte usædvanligt – og på at forklaringen om at have underskrevet et tilbagedateret gældsbrev »på en mørk parkeringsplads uden at bemærke datoangivelsen« var usandsynlig. Straffen blev 1 år og 6 måneders

betinget fængsel med 250 timers samfundstjeneste. Retsformanden dissentierede for frifindelse med henvisning til, at hovedvidnets forklaring var uklar og tidligere ændret. Salærspørgsmålet i samme sagskompleks blev afgjort af Østre Landsret i SS-2061/2022-OLR.

Sagen viser desuden, at **medvirkensansvaret** for rådgivere er reelt, men bevismæssigt krævende: den advokat, der havde udarbejdet samarbejdsaftalen, blev frifundet, fordi det ikke kunne bevises, at han kendte til rådgiverens relation til bygherren og dermed havde det fornødne forsæt.

Underleverandørsagen. Retten i Glostrup afsagde den 23. december 2015 dom i SS-12397/2012-GLO, hvor en afdelingsleder i en entreprenørvirksomhed over knap to år modtog 866.415 kr. i returkommission fra to underleverandører – mellem 7 % og 50 % af kontraktværdierne – camoufleret som »konsulenthonorar« faktureret gennem hans eget og hustruens firma. Sagen blev opklaret, fordi der på hans firmacomputer blev fundet et regnskab, der viste »en 100 % sammenhæng« mellem leverandørernes fakturaer til arbejdsgiveren og hans egne konsulentfakturaer tilbage til leverandørerne. Retten afviste, at manglende kendskab til strafbarheden fritog for ansvar, og bemærkede, at camoufleringen i sig selv indicerede bevidsthed om ulovligheden.

Skattesiden. Returkommission er skattepligtig indkomst efter statsskattelovens § 4, og undladt selvangivelse pådømmes rutinemæssigt sammen med bestikkelsesforholdet. Landsskatteretten har i afgørelse af 13. marts 2019 (16-0684400) beskattet en spillehalsansat af returkommission på grundlag af politiets aflytninger og SMS-korrespondance, men begrænset beskatningen til den periode, hvor aflytningerne konkret dokumenterede forholdet:

> *»Landsskatteretten finder det dog betænkeligt at udstrække beskatningen til perioden før aflytningen og efter aflytningen er ophørt, hvor der ikke er forhold, der bestyrker, at der er betalt returkommission.«*

LOV Statsskatteloven § 4 · Straffeloven § 23, stk. 1 · Straffeloven § 289 · Straffeloven § 299, stk. 2

PRAKSIS

Landsretten · Stadfæstelse af salærtilkendelse i sag om økonomisk kriminalitet		05.08.2022
Byretten · Dom om returkommission i forbindelse med stort byggeprojekt i Nordhavn		15.06.2022
Byretten · Dom for skatteunddragelse og bestikkelse i form af returkommission		23.12.2015
Landsskatteretten · Beskatning af returkommission baseret på politiaflytninger begrænset til bevisperioden		13.03.2019

§ 11 Strafudmålingen: fra 10 dages betinget fængsel til ubetinget frihedsstraf

Sanktionsniveauet er stærkt differentieret efter fordelens værdi, gerningspersonens stilling, forholdets systematik og om der samtidig er handlet pligtstridigt.

Afgørelse	Bestemmelse	Forhold	Værdi	Sanktion
SS-31/2025-HJR (15.10.2025)	§ 144	Sektionschef i Forsvarets indkøbsstyrelse; middag betalt af ammunitionsleverandør	ca. 2.500 kr.	10 dages betinget fængsel; frifundet for konfiskation

Sag 112/2018 (20.03.2019)	§ 144	To polititjenestemænd; gratis ophold i Kenya og Zanzibar	26.661 kr.	40 dages betinget fængsel (skærpet fra landsrettens 20 dage)
SS-3403/2016-OLR (17.03.2017)	§ 144	To ledende IT-ansvarlige; mobiltelefoner, tablets, router	24.000 kr. / 15.000 kr.	40 hhv. 30 dages betinget fængsel + 60 hhv. 40 timers samfundstjeneste
SS-790/2022-OLR (18.01.2024)	§ 144 / § 122	Afdelingschef modtog honorerede konsulentopgaver; giver dømt efter § 122	790.250 kr. faktureret	8 mdr. (2 mdr. ubetinget) hhv. 6 mdr. betinget; konfiskation 150.000 kr.
SS-1052/2023-VLR (16.09.2024)	§ 144, § 122, § 280	»Skyggekonti« i Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse	erstatning 330.971 kr.	6 mdr., 4 mdr. og 60 dage betinget + bøde til selskab
SS-631/2023-BOR (16.01.2024)	§ 122	Tilbud til synsmedarbejdere om urigtig synsrapport	op til 5.000 kr.	20 dages betinget fængsel + 40 timers samfundstjeneste
SS-17028/2021-KBH (15.06.2022)	§ 299, stk. 2	Returkommission for entreprisekontrakter	2 mio. kr.	1 år 6 mdr. betinget + 250 timers samfundstjeneste
SS-12397/2012-GLO (23.12.2015)	§ 299, stk. 2, § 289	Systematisk returkommission + skatte- og momssvig	866.415 kr.	1 års **ubetinget** fængsel + tillægsbøde 940.000 kr.; medgerningsmænd 4 mdr. betinget

De styrende udmålingsmomenter kan udledes som følger.

Skærpende: fordelens værdi; at gerningspersonen er en højtstående embedsmand med vidtgående dispositionsbeføjelser; gerningsperiodens længde; systematik og gentagelse; aktiv fremskaffelse af fordelen; og – i § 299-sagerne – størrelsen af den tilsigtede kontraktværdi. I sag 112/2018 lagde Højesteret skærpende vægt på, at gaverne blev modtaget i forbindelse med udøvelse af offentlig tjeneste som polititjenestemænd, og at de havde betydelig værdi.

Formildende: at der ikke i øvrigt er handlet pligtstridigt; at gaven blev modtaget efter afslutningen af den tjenstlige kontakt; lang tid siden gerningen; og lang sagsbehandlingstid. Alle nyere bestikkelsessager har haft forløb på 5-14 år, og § 82, stk. 1, nr. 13 og stk. 2 har konsekvent slået igennem – i **SS-1911/2021-OLR** ved at statskassen afholdt ankesagens omkostninger.

Betinget som udgangspunkt. Østre Landsret afviste i SS-3403/2016-OLR udtrykkeligt, at ubetinget straf er normen:

> *»Landsretten finder, at der ikke i retspraksis eller lovforarbejder er støtte for, at straffen for overtrædelse af straffelovens § 144 som udgangspunkt er ubetinget fængsel. Under hensyn til værdien af de opnåede uberettigede fordele, til at der ikke i øvrigt foreligger oplysning om pligtstridige forhold, og til den tid, der er gået siden forholdene blev begået, finder landsretten det upåkrævet, at fængselsstraffene fuldbyrdes.«*

Retten fandt dog, at en ren betinget dom efter § 56 ikke tog tilstrækkeligt hensyn til de tiltaltes ledende stillinger og det særlige tillidskrav, og knyttede derfor vilkår om samfundstjeneste efter §§ 62-63. Denne mellemløsning – betinget straf med samfundstjeneste – er blevet den typiske reaktion i sager af mellemgrov karakter. Kun hvor der er tale om systematisk berigelse over lang tid, eller hvor bestikkelsen indgår i et større økonomisk

kriminalitetskompleks, skrider domstolene til helt eller delvis ubetinget frihedsstraf, jf. **SS-12397/2012-GLO** og de to ubetingede måneder i **SS-790/2022-OLR** efter § 58, stk. 1.

LOV Straffeloven § 56 · Straffeloven § 58, stk. 1 · Straffeloven § 82, stk. 1, 2 · Straffeloven § 122 · Straffeloven § 144 · Straffeloven § 299, stk. 2

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret stadfæster dom for bestikkelse mod offentligt ansat for modtagelse af dyr middag	15.10.2025
Højesteret · Dom om bestikkelse af polititjenestemænd efter Straffeloven § 144	20.03.2019
Landsretten · Landsret stadfæster dom for modtagelse af bestikkelse i form af Michelin-middag for ansat i Forsvaret	13.11.2024
Landsretten · Dom om mandatsvig og bestikkelse i Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse	16.09.2024
Landsretten · Landsretsdom for bestikkelse: Afdelingschef i offentlig myndighed dømt for at modtage konsulentopgaver fra ekstern leverandør	18.01.2024
Landsretten · Dom for embedsmisbrug ændret til betinget fængsel med samfundstjeneste	17.03.2017
Byretten · Mand idømt 20 dages betinget fængsel for forsøg på bestikkelse i forbindelse med bilsyn	16.01.2024
Byretten · Dom om returkommission i forbindelse med stort byggeprojekt i Nordhavn	15.06.2022
Byretten · Dom for skatteunddragelse og bestikkelse i form af returkommission	23.12.2015

§ 12 Konfiskation, rettighedsfrakendelse og selskabers strafansvar

Konfiskation efter § 75. Udbyttet ved bestikkelse kan konfiskeres efter straffelovens § 75, stk. 1, og bestemmelsen giver udtrykkeligt adgang til skønsmæssig fastsættelse: »Savnes der fornødent grundlag for at fastslå beløbets størrelse, kan der konfiskeres et beløb, som skønnes at svare til det indvundne udbytte.« Denne adgang blev udnyttet i SS-790/2022-OLR, hvor anklagemyndigheden havde påstået konfiskation af hele det fakturerede beløb på 790.250 kr. Landsretten konfiskerede i stedet **skønsmæssigt 150.000 kr.** og bemærkede, at anklagemyndigheden ikke havde ført nærmere bevis for omfanget af den økonomiske fordel, når der blev taget hensyn til det arbejde, den tiltalte faktisk havde ydet. Hvor fordelen er sammenblandet med reelt vederlag, må konfiskationen altså begrænses til gaveelementet.

Omvendt blev konfiskationspåstanden helt afvist i SS-1911/2021-OLR, hvor fordelen var en forbrugt middag. En konsumeret naturalieydelse udgør ikke uden videre et konfiskabelt udbytte.

Selskabers strafansvar. Efter straffelovens § 306 kan der pålægges juridiske personer strafansvar efter reglerne i 5. kapitel for overtrædelse af straffeloven – herunder bestikkelsesbestemmelserne. § 25 fastslår, at en juridisk person kan straffes med bøde, når det er bestemt ved eller i medfør af lov, og § 26, stk. 1 omfatter »enhver juridisk person, herunder aktie-, anparts- og andelsselskaber, interessentskaber, foreninger, fonde, boer, kommuner og statslige myndigheder«, ligesom stk. 2 inddrager enkeltmandsvirksomheder, der efter størrelse og organisation kan sidestilles hermed. Selskabsansvaret blev konkret anvendt i Vestre Landsrets dom af 16. september 2024 i SS-1052/2023-VLR, hvor en malervirksomhed blev idømt bøde ved siden af de betingede fængselsstraffe til de fysiske personer.

Rettighedsfrakendelse. Straffelovens § 79, stk. 1 giver adgang til at frakende retten til at udøve en virksomhed, der kræver særlig offentlig autorisation eller godkendelse, jf. § 78, stk. 2, når det udviste forhold begrunder en nærliggende fare for misbrug af stillingen, og § 79, stk. 2 udvider dette til anden virksomhed, når særlige omstændigheder taler derfor – herunder frakendelse af retten til at deltage i ledelsen af en erhvervsvirksomhed uden personlig hæftelse. Frakendelse sker for 1-5 år eller indtil videre. I praksis nedlægges påstanden oftest over

for professionelle rådgivere; i Nordhavn-sagen SS-17028/2021-KBH blev der påstået frakendelse af retten til at udøve advokatvirksomhed efter retsplejelovens § 138, men påstanden bortfaldt med frifindelsen.

Hæleri og hvidvask. Udbytte fra bestikkelse er forbrydelsesgenstand efter straffelovens § 290 om hæleri, hvor strafferammen er bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder, stigende til 6 år ved særligt grov beskaffenhed. Justitsministeriet sendte den 26. februar 2026 et udkast til ændring af straffeloven, indsamlingsloven og retsplejeloven om en markant styrket indsats mod hvidvask, terrorfinansiering og økonomisk kriminalitet i høring; udkastet redegør bl.a. for baggrunden for 2013-skærpelsen af bestikkelsesstraffen.

LOV Straffeloven § 25 · Straffeloven § 26, stk. 1, 2 · Straffeloven § 75, stk. 1 · Straffeloven § 78, stk. 2 · Straffeloven § 79, stk. 1, 2 · Straffeloven § 290 · Straffeloven § 306

PRAKSIS

Landsretten · Landsret stadfæster dom for modtagelse af bestikkelse i form af Michelin-middag for ansat i Forsvaret	13.11.2024
Landsretten · Dom om mandatsvig og bestikkelse i Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse	16.09.2024
Landsretten · Landsretsdom for bestikkelse: Afdelingschef i offentlig myndighed dømt for at modtage konsulentopgaver fra ekstern leverandør	18.01.2024
Byretten · Dom om returkommission i forbindelse med stort byggeprojekt i Nordhavn	15.06.2022

§ 13 Sammenstød med mandatsvig, bedrageri og skatteunddragelse

Bestikkelse optræder sjældent alene. To sagskomplekser illustrerer, hvordan bestemmelserne kombineres.

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse. Vestre Landsret ændrede den 16. september 2024 byrettens frifindende dom og domfældte i SS-1052/2023-VLR tre tidligere ansatte i Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse samt en malervirksomhed for medvirken til mandatsvig af særlig grov beskaffenhed og bestikkelse. Sagen udsprang af et årelangt system med »skyggekonti«, hvor en projektleder opbyggede tilgodehavender hos forsvarets leverandører gennem forudbetalinger og fiktiv varemodtagelse og derefter misbrugte dem til private indkøb – køkken, markise, hårde hvidevarer, plæneklippere. Domfældelsen skete efter § 280, stk. 1, jf. § 286, stk. 2, sammen med § 144 og § 122, med konfiskation efter § 75, stk. 1 og selskabsansvar efter §§ 25 og 306. Der blev pålagt erstatning til FES på i alt 330.971,09 kr. Sagen viser den typiske arbejdsdeling: **mandatsvigsbestemmelsen** fanger formuetabet hos den offentlige myndighed, mens **bestikkelsesbestemmelserne** fanger selve fordelsudvekslingen mellem leverandør og ansat.

Skatteunddragelsessporet. I SS-12397/2012-GLO blev returkommission efter § 299, stk. 2 pådømt sammen med grov skatteunddragelse efter § 289 og momsunddragelse. Tiltalte gjorde gældende, at pligten til at selvangive de ulovlige indtægter ville stride mod forbuddet mod **selvinkriminering**. Retten afviste:

> *»En behørig momsangivelse og selvangivelse af sådanne fakturaer ville derfor ikke medføre en så nærliggende risiko for afsløring af den underliggende kriminelle virksomhed, at dette skulle fritage for strafansvar i forhold til skatte-, moms- og ambireglerne.«*

Retten fremhævede, at fakturaerne blot angav »konsulenthjælp«, og at SKAT ikke havde anledning til at koble dem til ansættelsesforholdet. Bestikkelsesudbytte skal altså selvangives, og undladelse pådømmes selvstændigt ved siden af bestikkelsesforholdet.

Afgrænsning. Ren bestyrer-troløshed uden gaveelement hører under § 299, stk. 1 og § 280 og behandles under mandatsvig. Rene formueforbrydelser med vildledningselement hører under bedrageri-

. Embedsmænds øvrige strafansvar for pligtforsømmelse og misbrug af stilling behandles under ministeransvar-strafansvar-embedsførsel, og brud på fortrolighed under tavshedspligt.

LOV Straffeloven § 144 · Straffeloven § 280 · Straffeloven § 286, stk. 2 · Straffeloven § 289 · Straffeloven § 299, stk. 1, 2

PRAKSIS **Landsretten** · Dom om mandatsvig og bestikkelse i Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse 16.09.2024
Byretten · Dom for skatteunddragelse og bestikkelse i form af returkommission 23.12.2015

§ 14 Den internationale og EU-retlige ramme

Bestikkelsesbestemmelsernes rækkevidde er i vidt omfang konventionsbestemt, og dansk praksis må læses i lyset heraf.

Konventionsgrundlaget. Danmark er bundet af OECD-konventionen af 17. december 1997 om bekæmpelse af bestikkelse af udenlandske tjenestemænd i forbindelse med internationale forretningstransaktioner, af Europarådets strafferetskonvention om korruption (ETS 173) med tillægsprotokol om voldgiftsdommere og nævninger (ETS 191), og af FN's konvention mod korruption (UNCAC). Begge de europæiske instrumenter har evalueringsmekanismer – OECD's arbejdsgruppe om bestikkelse (WGB) og Europarådets GRECO – hvis anbefalinger direkte udløste 2013-skærpelsen. Ordlyden »dansk, **udenlandsk eller international** offentlig tjeneste eller hverv« i §§ 122 og 144 er den nationale udmøntning: bestemmelserne dækker efter 2000 også EU-tjenestemænd, FN-personale og udenlandske embedsmænd.

Straffemyndigheden for handlinger begået i udlandet følger de almindelige regler i straffelovens § 6 og § 7. Efter § 7, stk. 1, nr. 1, hører handlinger foretaget inden for et fremmed myndighedsområde af en person med dansk indfødsret eller bopæl her under dansk straffemyndighed, hvis handlingen også er strafbar på gerningsstedet (dobbelt strafbarhed).

EU-retten. PIF-direktivet (EU) 2017/1371 forpligter medlemsstaterne til at kriminalisere aktiv og passiv korruption, der skader Unionens finansielle interesser. Efter artikel 4, stk. 2, litra a forstås ved passiv korruption, at

> *»en offentligt ansat direkte eller gennem en mellemmand fordrer eller modtager en fordel af en hvilken som helst art for sig selv eller en tredjepart eller accepterer et løfte om en sådan fordel mod at handle eller undlade at handle i overensstemmelse med sine pligter … på en måde, der skader eller må forventes at skade Unionens finansielle interesser«,*

mens litra b definerer aktiv korruption spejlvendt. Direktivets artikel 4, stk. 4 definerer »offentligt ansat« bredt, så det omfatter EU-tjenestemænd, nationale embedsmænd fra andre medlemsstater og fra tredjelande. Hvidvaskdirektivet (EU) 2018/1673 om strafferetlig bekæmpelse af hvidvask supplerer billedet på udbyttesiden.

EU-Domstolens praksis. Tre afgørelser er af interesse for dansk retsanvendelse:

- I C-3/20 (30. november 2021) fastslog Domstolen, at en national centralbankchef er omfattet af fritagelsen for retsforfølgning efter protokol nr. 7 for handlinger foretaget i embeds medfør som medlem af ECB's besluttende organer – men at **korruption og hvidvask efter deres natur falder uden for embedsudøvelsen**, hvorfor fritagelsen ikke fandt anvendelse på anklagerne om bestikkelse.

- I C-357/19 m.fl. behandlede Store Afdeling foreneligheden af national retspraksis om absolut ugyldighed af domme i **korruptions- og momssvigssager** med artikel 325 TEUF.
- I C-721/22 (4. oktober 2024) fastslog Domstolen, at Kommissionen efter OLAF's afdækning af korruption i udbudsprocedurer havde hjemmel til at rette tilbagesøgningskrav direkte mod den **ansvarlige direktør** for det selskab, der havde modtaget EU-midlerne, jf. forordning nr. 2988/95 artikel 4 og 7. Korruption i EU-finansierede projekter udløser altså ikke blot strafansvar, men også et personligt administrativt tilbagesøgningsansvar.

I Danmark efterforskes hovedparten af de større korruptionssager i dag af **Den Nationale Enhed for Særlig Kriminalitet (NSK)**, der siden 2022 har overtaget området fra Statsadvokaten for Særlig Økonomisk og International Kriminalitet.

LOV	Straffeloven § 6 · Straffeloven § 7, stk. 1 · Straffeloven § 122 · Straffeloven § 144	
PRAKSIS	**EU-Domstolen** · Indrivelse af EU-midler hos selskabsdirektører: Retsgrundlaget for administrative foranstaltninger mod ansvarlige personer	04.10.2024
	EU-Domstolen · Berigtigelse af dom om retsstatsprincipper og beskyttelse af EU's finansielle interesser i Rumænien	15.03.2022
	EU-Domstolen · Immunitet for nationale centralbankchefer og rækkevidden af fritagelse for retsforfølgning i korruptionssager	30.11.2021
	Landsretten · Landsretten stadfæster byrettens frifindelse i sag om passiv bestikkelse i Post Danmark A/S	11.10.2019

§ 15 Den forvaltningsretlige og ansættelsesretlige forkant

Strafansvaret er kun spidsen af et reguleringsmæssigt hierarki, og domstolene bruger konsekvent den forvaltningsretlige norm som fortolkningsbidrag til, hvad der er »uberettiget«.

Vejledningen om god adfærd i det offentlige. Moderniseringsstyrelsens, KL's og Danske Regioners vejledning om god adfærd i det offentlige beskriver retsgrundlaget sådan: »Efter straffelovens § 144 kan offentligt ansatte, der modtager bestikkelse, straffes med bøde eller fængsel. … Der findes ikke herudover generel lovgivning, som udtrykkeligt regulerer offentligt ansattes adgang til at modtage gaver og andre fordele i forbindelse med deres arbejde. Forholdet er i stedet reguleret af almindelige forvaltningsretlige principper.«

Udgangspunktet er, at offentligt ansatte ikke må modtage gaver eller andre fordele, og at begrebet forstås bredt – »både fysiske ting, som fx chokolade, vin og bøger, og ikkefysiske ting, som fx tilbud om rabatter, rejser, kurser eller forplejning«. Vejledningen fastslår udtrykkeligt, at der ikke kan opstilles en beløbsmæssig bagatelgrænse; der må i alle tilfælde foretages en konkret vurdering, hvori bl.a. indgår giverens relation til den ansatte, om fordelen tilbydes i kraft af stillingen, om der forventes en modydelse, fordelens økonomiske værdi, og om accept kan sætte den ansatte i en »følelse af taknemmelighedsgæld«. Ved invitationer til arrangementer skal det yderligere vurderes, om der er et fagligt formål, og om dette udgør **den bærende del** af arrangementet – netop den vurdering, der blev afgørende i Michelin-sagen.

Vejledningen adresserer også gaver til myndigheden og fastslår, at »[e]n gave til en ansat i myndigheden, som vurderes at være i strid med de ovennævnte principper, bliver ikke acceptabel, fordi den ansatte vælger at dele gaven med sine kolleger«.

Sektorspecifik regulering. På sundhedsområdet findes en detaljeret administrativ regulering, der reelt fungerer som en objektiveret bestikkelsesnorm. Efter bekendtgørelse om reklame m.v. for lægemidler til mennesker § 22 må der ikke gives eller tilbydes sundhedspersoner økonomiske fordele, dog med undtagelse for »gaver af ubetydelig værdi, når gaven kan anvendes i modtagerens erhverv«, og § 25 gør det tilsvarende forbudt for sundhedspersoner at anmode om eller modtage sådanne ydelser. § 26 tillader repræsentation i form af bespisning, rejse og ophold i forbindelse med faglig information, men kræver, at den »skal holdes på et rimeligt niveau og være nøje begrænset til hovedformålet med den reklamemæssige eller faglige aktivitet«. Tilsvarende regler gælder for medicinsk udstyr, jf. bekendtgørelse om reklame m.v. for medicinsk udstyr § 9. Ved tilladelse til sundhedspersoners tilknytning til virksomheder lægger Lægemiddelstyrelsen efter tilknytningsbekendtgørelsens § 15 bl.a. vægt på, at »[d]en betaling, sundhedspersonen modtager, skal være rimelig og modsvare omfanget og karakteren af det arbejde, sundhedspersonen udfører« – samme test som landsretten anvendte i konsulentsagen.

Ansættelsesretlige sanktioner. Overtrædelse af en arbejdsplads' gavepolitik kan udløse bortvisning, uden at strafferetlig forfølgning er nødvendig. I faglig voldgift af 8. juni 2020 (2020-132) stadfæstede opmanden bortvisningen af en ejendomstekniker i **Bygningsstyrelsen** efter gentagne overtrædelser af styrelsens strikse gavepolitik, med udtrykkelig henvisning til gavepolitikken og »God adfærd i det offentlige«; adfærden udgjorde en grov misligholdelse, og argumenter om god tro og ledelsens medvirken slog ikke igennem. Tilsvarende blev bortvisningen af en tillidsrepræsentant med indkøbsansvar hos I/S Vestforbrænding anset for saglig i FV 2020-1302, fordi forsøget på at opnå private ydelser fra en leverandør udgjorde et fundamentalt tillidsbrud.

Endelig kan uberettigede korruptionsbeskyldninger i sig selv være retsstridige. Sø- og Handelsretten nedlagde i BS-41466/2023-SHR af 30. januar 2024 midlertidigt forbud mod en konkurrents ytringer om, at modparten begik korruption, som utilbørlige efter markedsføringslovens § 3 og § 20, stk. 3.

LOV Forvaltningsloven § 3 · Markedsføringsloven § 3 · Straffeloven § 144

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret stadfæster dom for bestikkelse mod offentligt ansat for modtagelse af dyr middag	15.10.2025
Landsretten · Landsretsdom for bestikkelse: Afdelingschef i offentlig myndighed dømt for at modtage konsulentopgaver fra ekstern leverandør	18.01.2024
Sø- og Handelsretten · Midlertidigt Forbud Mod Miskrediterende Ytringer om Skatteunddragelse, Bedrageri og Korruption	30.01.2024
Arbejdsretten · Bortvisning af tillidsrepræsentant for forsøg på at opnå private fordele hos leverandør	04.04.2022
Arbejdsretten · Berettiget bortvisning af ejendomstekniker i Bygningsstyrelsen efter overtrædelse af gavepolitik	08.06.2020
Byretten · Frifindelse i sag om bestikkelse i offentlig tjeneste	08.03.2022

§ 16 Sammenfatning: sådan afgøres en bestikkelsessag i praksis

Praksis efter §§ 122, 144 og 299, stk. 2, kan sammenfattes i en prøvelsesrækkefølge.

Første led – personkredsen. Virker modtageren i dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv? Efter SS-2972/2018-OLR omfatter begrebet ikke ansatte i privatretligt organiserede aktieselskaber, heller ikke statsejede. Falder forholdet uden for, må § 299, stk. 2 overvejes, hvis modtageren varetager en andens formueanliggender.

Andet led – fordelen. Er der ydet, lovet, tilbudt, modtaget, fordret eller tilsagt en »gave eller anden fordel«? Begrebet er bredt og omfatter også ikke-økonomiske begunstigelser, herunder personlige gentjenester og fremme af modtagerens interesser. Forholdet er fuldbyrdet ved tilbuddet (§ 122) henholdsvis modtagelsen (§ 144); der kræves ingen modydelse og ingen pligtstridig tjenestehandling.

Tredje led – »uberettiget«. Her ligger sagens tyngdepunkt. Højesteret har i sag 31/2025 fastslået, at ordet indebærer et domstolsskøn, hvor gaver af underordnet karakter falder udenfor, og har brugt statens repræsentationstakster som målestok. Den forvaltningsretlige norm – herunder vejledningen om god adfærd i det offentlige og arbejdspladsens egen gavepolitik – er det centrale fortolkningsbidrag. Kutyme i branchen og politiske ønsker om leverandørdialog kan ikke legitimere en fordel, der objektivt overstiger det acceptable.

Fjerde led – forbindelsen til tjenesten. Fordelen skal være modtaget »i udøvelse af« tjenesten. Efterfølgende erkendtlighed uden forudgående tilsagn er omfattet, jf. sag 112/2018, men venskaber etableret uafhængigt af tjenesten kan bryde forbindelsen – dog kun hvis de var etableret **forinden**.

Femte led – forsæt. Der kræves kendskab til de faktiske omstændigheder, der gør fordelen uberettiget, ikke juridisk indsigt. Forsættet skal foreligge på fuldbyrdelsestidspunktet. Kendskab til arbejdspladsens gaveregler og hemmeligholdelse over for ansættelsesmyndigheden er tungtvejende indicier.

Sjette led – grænsen mod lovligt vederlag. Markedskonform betaling for reelt udført arbejde inden for reglerne om bibeskæftigelse er ikke en uberettiget fordel, jf. frifindelsen i SS-12682/2021-KBH. Men et gaveelement i honoreringen – trivielle opgaver uden for fagområdet, manglende formalisering, gensidig og samvarierende opgavetildeling – bringer forholdet ind under § 144, jf. SS-790/2022-OLR.

Syvende led – sanktionen. Betinget fængsel er udgangspunktet: 10-40 dage i enkeltstående naturaliasager, måneder ved systematik og ledelsesansvar, med samfundstjeneste som det typiske skærpende vilkår for personer i betroede stillinger, og delvis eller helt ubetinget straf, hvor bestikkelsen indgår i et større berigelseskompleks. Konfiskation efter § 75, stk. 1 sker skønsmæssigt og begrænses til gaveelementet, når fordelen er sammenblandet med reelt vederlag. Juridiske personer kan straffes med bøde efter § 306, jf. §§ 25-26. Den lange sagsbehandlingstid, der kendetegner næsten alle danske bestikkelsessager, slår konsekvent igennem i formildende retning efter § 82.

LOV Straffeloven § 75, stk. 1 · Straffeloven § 82 · Straffeloven § 122 · Straffeloven § 144 · Straffeloven § 299, stk. 2 · Straffeloven § 306

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret stadfæster dom for bestikkelse mod offentligt ansat for modtagelse af dyr middag	15.10.2025
Højesteret · Dom om bestikkelse af polititjenestemænd efter Straffeloven § 144	20.03.2019
Landsretten · Landsret stadfæster dom for modtagelse af bestikkelse i form af Michelin-middag for ansat i Forsvaret	13.11.2024
Landsretten · Landsretsdom for bestikkelse: Afdelingschef i offentlig myndighed dømt for at modtage konsulentopgaver fra ekstern leverandør	18.01.2024
Landsretten · Landsretten stadfæster byrettens frifindelse i sag om passiv bestikkelse i Post Danmark A/S	11.10.2019
Byretten · Frifindelse i sag om bestikkelse i offentlig tjeneste	08.03.2022
Byretten · Dom for skatteunddragelse og bestikkelse i form af returkommission	23.12.2015

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Straffeloven § 75	stk. 1	Straffeloven § 122	
Straffeloven § 144		Straffeloven § 299	stk. 2
Straffeloven § 304a		Straffeloven § 306	

MATERIALE

Citerede afgørelser

25 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS — 2

15.10.2025	Højesteret stadfæster dom for bestikkelse mod offentligt ansat for modtagelse af dyr middag	10104-11853
20.03.2019	Dom om bestikkelse af polititjenestemænd efter Straffeloven § 144	719-816

EU-DOMSTOLEN · EUROPÆISK DOMSTOL — 3

04.10.2024	Indrivelse af EU-midler hos selskabsdirektører: Retsgrundlaget for administrative foranstaltninger mod ansvarlige personer	C-721/22
15.03.2022	Berigtigelse af dom om retsstatsprincipper og beskyttelse af EU's finansielle interesser i Rumænien	C-357/19
30.11.2021	Immunitet for nationale centralbankchefer og rækkevidden af fritagelse for retsforfølgning i korruptionssager	C-3/20

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS — 7

13.11.2024	Landsret stadfæster dom for modtagelse af bestikkelse i form af Michelin-middag for ansat i Forsvaret	9722-11350
16.09.2024	Dom om mandatsvig og bestikkelse i Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse	6172-7399
18.01.2024	Landsretsdom for bestikkelse: Afdelingschef i offentlig myndighed dømt for at modtage konsulentopgaver fra ekstern leverandør	4633-5563
05.08.2022	Stadfæstelse af salærtilkendelse i sag om økonomisk kriminalitet	3064-3621
11.10.2019	Landsretten stadfæster byrettens frifindelse i sag om passiv bestikkelse i Post Danmark A/S	997-1202
22.03.2018	To politibetjente dømt for korruption efter luksusrejse betalt af tidligere efterforsket erhvervsmand	720-817
17.03.2017	Dom for embedsmisbrug ændret til betinget fængsel med samfundstjeneste	4805-5787

SØ- OG HANDELSRETTEN · SPECIALRET — 1

30.01.2024	Midlertidigt Forbud Mod Miskrediterende Ytringer om Skatteunddragelse, Bedrageri og Korruption	BS-41466/2023-SHR

ARBEJDSRETTEN · SPECIALRET — 2

04.04.2022	Bortvisning af tillidsrepræsentant for forsøg på at opnå private fordele hos leverandør	FV 2020-1302

08.06.2020	Berettiget bortvisning af ejendomstekniker i Bygningsstyrelsen efter overtrædelse af gavepolitik	(2020 - 132)

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS 5

16.01.2024	Mand idømt 20 dages betinget fængsel for forsøg på bestikkelse i forbindelse med bilsyn	6377-7650
15.06.2022	Dom om returkommission i forbindelse med stort byggeprojekt i Nordhavn	1659-1999
08.03.2022	Frifindelse i sag om bestikkelse i offentlig tjeneste	4621-5550
23.12.2015	Dom for skatteunddragelse og bestikkelse i form af returkommission	6315-7566
02.12.2013	Dom for spirituskørsel og bestikkelse af politibetjent	1693-2034

LANDSSKATTERETTEN · ADMINISTRATIV KLAGEINSTANS 1

13.03.2019	Beskatning af returkommission baseret på politiaflytninger begrænset til bevisperioden	16-0684400

PARKERINGSKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 4

16.12.2024	Annullering af parkeringsafgift grundet mangelfuld begrundelse ved to p-skiver	park-7399
28.04.2023	Tvist om betalingspligt for to motorcykler i samme p-bås ved Aros Allé i Aarhus	park-3621
21.12.2022	Annullering af kontrolafgifter grundet manglende dokumentation for tydelig skiltning med områdekode	park-2034
16.08.2019	Uenighed om aflæsning af p-skive ved Sydbank i Horsens	park-1999

05 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over brandstiftelse (straffeloven §§ 180-182)

Strafudmåling og afgrænsning ved forsætlig og uagtsom ildspåsættelse

Version 1 Opdateret 6. jun. 2026 13 afgørelser · 2012-2025 Læs online

INTRODUKTION

Brandstiftelse er reguleret i straffelovens kapitel 20 om almenfarlige forbrydelser og opdelt i tre bestemmelser med stigende grovhed: den kvalificerede almenfarlige brandstiftelse i § 180 (fængsel op til livstid), den ordinære forsætlige brandstiftelse på fremmed ejendom i § 181 (fængsel indtil 6 år, med skærpet ramme på 10 år ved særligt skærpende omstændigheder) og den uagtsomme brandstiftelse i § 182 (bøde eller fængsel indtil 2 år). Bestemmelserne fik deres nugældende udformning ved en reform i 1981 på grundlag af Straffelovrådets betænkning nr. 914/1980, der ophævede de hidtidige strafminima og introducerede den todelte strafferamme i § 181. Praksis viser, at afgrænsningen mellem § 180 og § 181 beror på, om der konkret var personer i brandområdet eller med påregnelig adgang dertil på antændelsestidspunktet, mens § 181, stk. 2, om iscenesat brand med forsikringssvigsforsæt og § 181, stk. 3, om forhøjelse ved særligt skærpende omstændigheder spiller centrale roller i moderne retspraksis.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Afgrænsningen mellem § 180 og § 181 beror på, om der reelt var personer i brandområdet eller med påregnelig adgang dertil på antændelsestidspunktet – indsigt i den overhængende livsfare er afgørende for § 180-kvalifikationen.

02 § 180 kræver forsæt (indsigt) i livsfaren; det er ikke tilstrækkeligt, at fare objektivt forelå – gerningsmanden skal have indset, at andres liv derved udsattes for overhængende fare.

03 § 181, stk. 1, omfatter enhver forsætlig forvoldelse af ildebrand på fremmed ejendom uden yderligere kvalifikation; strafferammen er fængsel indtil 6 år.

04 § 181, stk. 2, rammer den, der med forsæt til at besvige brandforsikringen eller krænke panthaveres rettigheder sætter ild til egen eller andens ejendom med ejerens samtykke – den klassiske forsikringssvigsbestemmelse.

05 § 181, stk. 3, hæver strafmaksimum til 10 år ved særligt skærpende omstændigheder – typisk molotovcocktail-angreb mod beboede ejendomme, systematisk forsikringssvig i serie eller brand mod offentlige institutioner.

06 Brandstiftelse efter § 181, stk. 1, medfører ikke automatisk ubetinget fængsel; Højesteret fastslog i Sag 263/2015, at det beror på en konkret vurdering af brandstiftelsens grovhed og tiltaltes personlige forhold, om straffen kan gøres betinget med samfundstjeneste.

07 Uagtsom brandstiftelse efter § 182 afgrænses nedad mod beredskabslovens § 71 om manglende forsigtighed med ild; § 182 forudsætter, at uagtsomheden har forvoldt egentlig ildsvåde på fremmed ejendom.

08 Strafferammerne for §§ 180-181 blev grundlæggende omlagt ved 1981-reformen på grundlag af Straffelovrådets betænkning nr. 914/1980: strafminima blev ophævet, og § 181 fik en todelt strafferamme med normalramme (6 år) og skærpet ramme (10 år).

09 Forsikringsselskabet kan nægte dækning efter forsikringsaftalelovens § 18, stk. 1, ved forsætligt fremkaldt forsikringsbegivenhed, og Ankenævnet for Forsikring anvender en lavere bevisstandard end strafferetten – frifindelse i straffesagen udelukker ikke afvisning af civil dækning.

10 Brandstiftelse indgår som kvalificerende element i straffelovens § 81 a om bandekonflikt-relaterede forbrydelser, hvor strafferammen fordobles, og i § 114 om terrorisme, når ildspåsættelsen har til formål at skræmme befolkningen eller destabilisere samfundsstrukturer.

11 Erstatningsansvar for brandstiftelse kan lempes betydeligt efter erstatningsansvarslovens § 24 a for mindreårige: Højesteret nedsatte i Sag 99/2018 et regreskrav på 7,4 mio. kr. til 250.000 kr. for en 14-årig, der groft uagtsomt antændte en skoles affaldscontainer.

12 Passivitet ved en andens brandstiftelse – herunder undladelse af at tilkalde hjælp – begrunder som udgangspunkt ikke civilretligt erstatningsansvar, heller ikke via beredskabslovens § 39 om afværgelsespligt.

§ 1 Lovgrundlag og systematik: §§ 180, 181 og 182

Brandstiftelse er placeret i straffelovens kapitel 20 om almenfarlige forbrydelser og opdelt i tre bestemmelser med stigende grovhed.

Straffeloven § 180 rammer den, der sætter ild til egen eller fremmed ejendom under sådanne omstændigheder, at han *indser*, at andres liv derved udsættes for overhængende fare, eller det sker med forsæt til at volde omfattende ødelæggelse af fremmed ejendom eller til at befordre oprør, plyndring eller anden forstyrrelse af samfundsordenen. Strafferammen er fængsel indtil på livstid.

Straffeloven § 181, stk. 1 dækker den, der ellers forvolder ildebrand på fremmed ejendom – altså den ordinære forsætlige brandstiftelse uden de kvalificerede omstændigheder i § 180. Strafferammen er fængsel indtil 6 år.

Straffeloven § 181, stk. 2 rammer den, der med forsæt til at *besvige brandforsikringen* eller krænke *panthaveres rettigheder* eller med lignende retsstridigt forsæt forvolder ildebrand på egen ejendom eller på andens ejendom med ejerens samtykke. Det er den klassiske forsikringssvigsbestemmelse.

Straffeloven § 181, stk. 3 hæver strafmaksimum til fængsel i 10 år, hvis der foreligger særligt skærpende omstændigheder. Bestemmelsen er tiltænkt de groveste former for § 181-brandstiftelse.

Straffeloven § 182 omhandler uagtsom ildsvåde på fremmed ejendom eller til skade for fremmed formueinteresse, med en strafferamme på bøde eller fængsel indtil 2 år.

LOV Straffeloven § 180 Straffeloven § 181, stk. 1-3 Straffeloven § 182

§ 2 Forarbejderne: 1981-reformen og Straffelovrådets betænkning nr. 914/1980

Bestemmelserne om brandstiftelse fik deres nugældende udformning ved en reform gennemført i 1981, der byggede på Straffelovrådets betænkning nr. 914/1980 om voldtægt, røveri og brandstiftelse. Betænkningen var bestilt af Justitsministeriet og behandlede parallelt strafferammerne for voldtægt (§ 216), røveri (§ 288) og brandstiftelse (§§ 180-181).

De almindelige bemærkninger til lovforslaget fremsat 11. februar 1981 sammenfatter reformens kernepunkter for brandstiftelse:

> *Betænkningens forslag vedrørende brandstiftelse (side 76-80) går ligesom ved røveri ud på en ændring af strafferammerne og bygger på tilsvarende synspunkter om forholdet mellem lovens strafferammer og det i praksis anvendte udmålingsniveau.*

Konkret indebar reformen følgende ændringer:

- **§ 180**: Strafminimum på 4 års fængsel blev ophævet, og forsætskravene i bestemmelsen blev klargjort.
- **§ 181**: Strafminimum på 6 måneders fængsel blev ophævet. Det hidtidige strafmaksimum på 12 år blev erstattet af en todelt strafferamme: en normalramme på fængsel indtil 6 år (stk. 1) og en skærpet ramme på fængsel indtil 10 år for tilfælde med særligt skærpende omstændigheder (stk. 3). Den tidligere strafnedsættelsesregel i § 181, stk. 3 (gammel affattelse), blev herved overflødig.

De paragrafspecifikke bemærkninger uddyber:

> *For så vidt angår § 181 indebærer forslaget en ændret udformning af strafferammerne. Strafminimum i § 181, stk. 1, på 6 måneder fængsel foreslås ophævet. [...] Der foreslås indført en normal strafferamme på fængsel indtil 6 år (stk. 1) og en skærpet straffebestemmelse med et maksimum på 10 års fængsel for tilfælde, hvor der foreligger særligt skærpende omstændigheder (stk. 3).*

Formålet var at tilpasse strafferammerne til det faktiske udmålingsniveau og at sikre, at kun de groveste sager – efter den skærpede strafferamme på 10 år – ville skulle behandles ved nævningeting.

LOV Straffeloven § 180 Straffeloven § 181, stk. 1-3

§ 3 Afgrænsningen mellem § 180 og § 181: livsfare-bevistemaet

Den afgørende skillelinje mellem § 180 og § 181 er, om gerningsmanden *indser*, at andres liv udsættes for *overhængende fare* ved ildspåsættelsen. Bevistemaet er subjektivt: det er ikke tilstrækkeligt, at fare objektivt forelå – tiltalte skal have haft forsæt til (i hvert fald indset) livsfaren.

I praksis anvender domstolene § 180, når:

- Bygningen er beboet eller i brug på antændelsestidspunktet, og tiltalte ved eller må indse, at personer befinder sig deri.
- Brandobjekterne ligger så tæt på beboede bygninger, at antændelsen indebærer åbenbar fare for overspring – typisk garage tilbygget bolig, kælder under opgang, fælleshal i etagebygning eller bil i carport tæt på boligens facade.

Omvendt falder følgende typisk under § 181:

- Tom lade på mark.
- Isoleret container på åben plads.
- Parkeret bil uden tilstødende bebyggelse.
- Forladte ejendomme, hvor det kan konstateres, at ingen opholdt sig på stedet.

I terrorsagen SS-1814/2022-OLR fra Østre Landsret den 23. maj 2024 blev tiltalte 1 og 2 fundet skyldige i brandstiftelse efter § 181, stk. 1 for at have sat ild til en bus ved brug af benzin. Forholdet kvalificeredes ikke efter § 180, fordi der ikke var personer i bussen, men indgik i en samlet terrorsag med TATP-fremstilling og IS-finansiering, hvor straffene blev fastsat til 12 år og 6 måneders fængsel.

I den æresrelaterede sag SS-1041/2024-VLR fra Vestre Landsret den 18. marts 2025 antændte tiltalte dampene fra en deodorantspray med en lighter i en containerlejlighed, hvor forurettede befandt sig. Branden udviklede sig hurtigt, og forurettede pådrog sig 2. gradsforbrændinger svarende til 23 % af kroppen. Forholdet indgik i tiltale for forsøg på manddrab, og straffen blev fastsat til 8 års fængsel med udvisning for bestandig.

LOV	Straffeloven § 180 · Straffeloven § 181, stk. 1	
PRAKSIS	**Landsretten** · 8 års fængsel for æresrelateret drabsforsøg ved ildspåsættelse og vold – permanent udvisning	18.03.2025
	Landsretten · Dom for forsøg på manddrab og grov ildspåsættelse: Fængsel og udvisning	18.03.2025
	Landsretten · Stadfæstelse af domme for terrorforsøg med TATP, brandstiftelse og finansiering af Islamisk Stat	23.05.2024

§ 4 Strafudmåling ved § 181, stk. 1 – Højesterets dom om betinget fængsel og samfundstjeneste

Højesteret tog i Sag 263/2015 (dom af 30. maj 2016) principiel stilling til, om brandstiftelse efter § 181, stk. 1 generelt skal medføre ubetinget fængsel, eller om betinget dom med samfundstjeneste kan komme på tale.

Sagen angik to tiltalte (T1 og T2), der i forening brød ind i en bekendts lejlighed, stjal en computer og en hund, og senere vendte tilbage og påsatte brand, hvorved lejligheden udbrændte. Anklagemyndigheden påstod ubetinget fængsel med henvisning til, at brandstiftelse som almenfarlig forbrydelse ikke burde omfattes af den udvidede adgang til samfundstjeneste efter lov nr. 152 af 18. februar 2015.

Højesteret udtalte:

> *Højesteret finder, at opremsningen i forarbejderne af lovovertrædelser, hvor kriminalitetens art fortsat vil have væsentlig selvstændig betydning for valget mellem samfundstjeneste og ubetinget fængsel, ikke kan anses for udtømmende, men at brandstiftelse efter straffelovens § 181, stk. 1, ikke generelt kan sidestilles med de lovovertrædelser, hvor udgangspunktet fortsat er ubetinget fængsel. Sager om brandstiftelse efter straffelovens § 181, stk. 1, kan således omfatte forhold af meget forskellig karakter og grovhed.*

Højesteret stadfæstede landsrettens dom: T1 idømtes 1 år og 2 måneders fængsel (2 måneder ubetinget for færdselsforhold, 1 år betinget med 200 timers samfundstjeneste), T2 1 års betinget fængsel med 200 timers samfundstjeneste.

Afgørelsen fastslår, at valget mellem ubetinget og betinget straf ved § 181-brandstiftelse beror på en konkret vurdering af:

- Brandstiftelsens grovhed (herunder om der var personfare)
- Tiltaltes personlige forhold (tidligere straf, nuværende livsførelse, egnethed til samfundstjeneste)
- Om forholdet var planlagt eller spontant

LOV Straffeloven § 181, stk. 1

PRAKSIS **Højesteret** · Betinget fængsel og samfundstjeneste for brandstiftelse efter straffelovens § 181, stk. 1 30.05.2016

§ 5 Seriebrandstiftelse og unge gerningsmænd – nyere byretspraksis

En omfattende sag om seriebrandstiftelse blev pådømt ved Retten i Herning den 17. juni 2025 (-SS-2137/2024-HER). Ni unge tiltalte var anklaget for overtrædelse af § 181, stk. 1 i syv separate forhold – brandstiftelse af personbil, stuehuse, lader med halm, to bygninger, campingvogn og en landejendom – begået i perioden april 2022 til februar 2023.

Retten foretog en individualiseret bevisvurdering for hvert forhold og domfældte i varierende omfang:

Forhold	Objekt	Resultat
1	Personbil	Domfældelse (T1, T3)
2	Stuehus/stald	Frifindelse (alle)
3	Lade med halm	Domfældelse (T1, T2, T7)
4-5	To bygninger + campingvogn	Domfældelse (T2)
6	Landejendom i Holstebro	Domfældelse (T1, T2, T5, T6); frifindelse (T8, T9)
7	Forsøg i Herning	Domfældelse (T2, T5, T6); frifindelse (T1, T8, T9)

Sagen illustrerer det mønster, at § 181-brandstiftelse mod forladte ejendomme – lade, tom stald, henstillede biler – typisk subsumeres under § 181, stk. 1 (ikke § 180), netop fordi der ikke var personfare. Medvirkensansvaret efter § 23 spillede en central rolle, idet flere tiltalte blev dømt for medvirken ved at betale benzin, bistå med transport til gerningsstedet eller holde udkig.

LOV Straffeloven § 23 Straffeloven § 181, stk. 1

PRAKSIS **Byretten** · Omfattende sag om seriebrandstiftelse: Ni unge tiltalt for ildspåsættelse på forladte ejendomme i Jylland 17.06.2025

§ 6 Brandstiftelse i terror- og bandesammenhæng: §§ 114, 81 a og 192 a

Brandstiftelse kan kvalificeres yderligere, når den indgår i terrorhandlinger eller bandekonflikt-relaterede forbrydelser.

Terrorisme (§ 114): I terrorsagen SS-1814/2022-OLR fra Østre Landsret (23. maj 2024) satte to tiltalte ild til en bus i København med benzin efter tilskyndelse fra en Telegram-profil, der opfordrede til brandangreb under demonstrationer. Forholdet blev pådømt som brandstiftelse efter § 181, stk. 1, men indgik i en samlet terrortiltale, der desuden omfattede forsøg på at fremstille sprængstoffet TATP og finansiering af Islamisk Stat. Straffene blev fastsat til 12 år og 6 måneders fængsel.

Højesteret behandlede allerede i Sag 258/2012 (kendelse af 22. november 2012) spørgsmålet om varetægtsfængsling ud over 1 år for to terrortiltalte, der havde udført koordinerede brandangreb med molotovcocktails og brændbar væske mod bl.a. Politiskolen i Brøndby, PET i Søborg og den græske ambassade. Skaderne beløb sig til over 9 mio. kr. Tiltalen lød på § 114, stk. 1, nr. 7 og § 180.

Bandekonflikt (§ 81 a): Rigsadvokatmeddelelsen om straffens fastsættelse præciserer, at brandstiftelse efter § 180 udgør et af de kriminalitetsformer, der udløser straffordobling efter § 81 a, når forholdet har baggrund i eller er egnet til at fremkalde en konflikt mellem grupper af personer. Rigsadvokatmeddelelsen om brev- og besøgskontrol nævner tillige brandstiftelse efter § 180 som en af de kriminalitetsformer, der kan udløse udvidet besøgskontrol for varetægtsfængslede.

For en samlet gennemgang af § 81 a-doktrinen og straffordobling ved organiseret kriminalitet henvises til organiseret-bandekriminalitet, og for terrorlovgivningens § 114-kvalifikation til terrorisme-straffeloven-114.

LOV Straffeloven § 81a Straffeloven § 114, stk. 1 Straffeloven § 180 Straffeloven § 181, stk. 1

PRAKSIS **Højesteret** · Højesterets kendelse om fortsat varetægtsfængsling af terrortiltalte ud over 1 år 22.11.2012

Landsretten · Stadfæstelse af domme for terrorforsøg med TATP, brandstiftelse og finansiering af Islamisk Stat 23.05.2024

Landsretten · Stadfæstelse af 16 års fængsel og udvisning for forsøg på terrorisme og terrorfinansiering 14.05.2024

§ 7 Forsikringsbedrageri og iscenesat brand: § 181, stk. 2 og forsikringsaftalelovens § 18

Straffeloven § 181, stk. 2 rammer den særlige situation, hvor gerningsmanden sætter ild til *egen* ejendom (eller andens ejendom med ejerens samtykke) med forsæt til at besvige brandforsikringen eller krænke panthaveres rettigheder. Vejledningen om anklageskrifter giver standardformuleringerne for tiltalen:

> *overtrædelse af straffelovens § 181, stk. 2, ved den ..... med forsæt til at besvige brandforsikringen at have sat ild til sin ejendom ....., ..., der nedbrændte.*

Den civilretlige side af iscenesat brand reguleres af forsikringsaftalelovens § 18, stk. 1, der fritager forsikringsselskabet for ansvar, når skaden er forvoldt forsætligt. § 18, stk. 2 giver selskabet adgang til at nedsætte erstatningen ved grov uagtsomhed.

Ankenævnet for Forsikring har en betydelig praksis i grænselandet mellem forsæt og grov uagtsomhed:

- I sag 84666 (17. februar 2014) fandt nævnet, at klageren forsætligt havde forvoldt brandskaden ved at barrikadere sig i et træskur, overhælde materiale med brændbar væske og antænde ild. Forsikringsdækning blev afvist efter § 18, stk. 1.
- I sag 90677 (7. marts 2018) blev branddækning afvist trods frifindelse i straffesagen. Nævnet fremhævede det centrale princip:

> *Beviskravet i en forsikringssag er imidlertid baseret på en samlet sandsynlighedsvurdering, ikke den strenge strafferetlige standard "ud over enhver rimelig tvivl".*

Nævnet lagde afgørende vægt på, at klageren i et byggemarked havde udtalt, at han ville brænde sit hus ned og havde planlagt det "ned til mindste detalje", kombineret med økonomisk motiv og tidligere brandskadeanmeldelser.

- I sag 98853 (18. januar 2023) afviste nævnet indbodækning efter en brand, hvor forsikringstageren omkom. Fund af tre benzindunke og brandens koncentration omkring sofaen, hvor afdøde sad, godtgjorde forsæt eller mindst grov uagtsomhed.

For en samlet gennemgang af forsikringssvig med strafferetligt fokus og samspillet med §§ 279/280 henvises til forsikringssvig-strafansvar-bedrageri.

LOV	Forsikringsaftaleloven § 18, stk. 1-2 · Straffeloven § 181, stk. 2	
PRAKSIS	**Ankenævnet for Forsikring** · Afvisning af indbodækning efter brand: Spørgsmål om arvingers klageret og bevis for forsætlig brandstiftelse	18.01.2023
	Ankenævnet for Forsikring · Afvist branddækning trods frifindelse i straffesag pga. sandsynliggjort forsikringssvindel	07.03.2018
	Ankenævnet for Forsikring · Sag om afvisning af dækning for brandskade - Forsætlig brandstiftelse eller uheld?	17.02.2014

§ 8 Uagtsom brandstiftelse (§ 182) og afgrænsning mod beredskabslovens § 71

Uagtsom brandstiftelse efter § 182 forudsætter, at uagtsomheden har forvoldt egentlig ildsvåde – dvs. en brand af et vist omfang – på fremmed ejendom eller til skade for fremmed formueinteresse. Strafferammen er bøde eller fængsel indtil 2 år.

Afgrænsningen nedad mod beredskabslovens § 71 – der straffer den, der ikke udviser tilbørlig forsigtighed med ild, lys, tændstikker, aske, brandfarlige stoffer m.v. – belyses indgående i Rigsadvokatmeddelelsen om beredskabslovens § 71:

- **Beredskabslovens § 71** dækker de fleste sager, hvor der ikke er udvist tilbørlig forsigtighed – typisk med kogeplader, stearinlys/fyrfadslys eller cigaretter – med en bødepåstand på 1.500 kr. ved mindre skader og 3.000 kr. ved større skader.
- **Straffelovens § 182** kommer i spil, når uagtsomheden har forvoldt egentlig ildebrand. Rigsadvokatmeddelelsen nævner eksplicit U 1970.930/1Ø som illustrativt:

> *I denne sag kastede tiltalte, der var spirituspåvirket, en nylig afrevet tændstik fra sig i sit lejede værelse og forlod værelset et øjeblik. Der opstod som følge heraf ildebrand og ejendommen led skade for ca. 10.700 kr. Tiltalte blev straffet for overtrædelse af straffelovens § 182 med 20 dagbøder á 15 kr.*

Ankenævnet for Forsikring behandler desuden det forsikringsretlige aspekt af uagtsom brandstiftelse. I sag 101028 (15. maj 2024) havde klagerens kæreste anvendt en ukrudtsbrænder for tæt på et sommerhus med træbeklædning, hvorefter huset nedbrændte. Forsikringsselskabet nedsatte erstatningen med 15 % under henvisning til grov uagtsomhed efter forsikringsaftalelovens § 18, stk. 2. Nævnet gav klageren medhold og fandt, at selskabet ikke havde løftet bevisbyrden for grov uagtsomhed – bl.a. fordi der endnu ikke var udstedt afbrændingsforbud på skadesdagen.

Vejledningen om anklageskrifter angiver standardtiltaleteksten:

> *overtrædelse af straffelovens § 182, ved den ..... uagtsomt at have forvoldt ildebrand på .....'s landejendom, ..., ..., ved at have kastet en cigaret fra sig på halmloftet.*

LOV Beredskabsloven § 71 · Forsikringsaftaleloven § 18, stk. 2 · Straffeloven § 182

PRAKSIS **Ankenævnet for Forsikring** · Tvist om erstatningsnedsættelse efter brand forårsaget af ukrudtsbrænder: Grov uagtsomhed eller ej? 15.05.2024

§ 9 Erstatningsansvar ved brandstiftelse: Højesterets dom om mindreårig og passivitet

Højesteret tog i Sag 99/2018 (dom af 9. september 2019) stilling til to centrale erstatningsretlige spørgsmål ved brandstiftelse:

1. Lempelse af erstatningsansvar for mindreårig: A (14 år) havde tændt ild i papir i en affaldscontainer placeret direkte op ad en skolebygning. Ilden spredte sig til bygningens facade og videre ind i tagkonstruktionen, med brandskader på ca. 7,4 mio. kr. Forsikringsselskabet (Gjensidige) rejste regreskrav mod A.

Højesteret fandt, at A havde handlet groft uagtsomt – handlingen indebar selv for en 14-årig en indlysende fare for brandspredning – men lempede regreskravet markant efter erstatningsansvarslovens § 24 a:

> *Efter en samlet vurdering finder vi herefter, at erstatningen (regreskravet) passende kan nedsættes til 250.000 kr. med forrentning fra den 15. maj 2022.*

Retten lagde vægt på, at skaden var dækket af forsikring, at A ikke havde handlet forsætligt men groft uagtsomt, og at gælden realistisk skulle kunne afvikles inden for en overskuelig årrække med normal indtægt.

2. Passivitet som ansvarsgrundlag: B (13 år) opholdt sig i nærheden og undlod at tilkalde hjælp, men foretog sig intet aktivt. Højesteret fastslog det principielle udgangspunkt:

> *Højesteret finder, at en person som udgangspunkt ikke bliver erstatningsansvarlig ved at undlade at foretage en handling, som kunne have forhindret eller begrænset en skade, som er forvoldt af en anden.*

Retten fandt ikke forudgående aftale eller medvirken fra B's side. Overtrædelse af handlepligten i beredskabslovens § 39 begrunder ikke i sig selv civilretligt erstatningsansvar. B blev frifundet.

LOV Beredskabsloven § 39 · Erstatningsansvarsloven § 24a · Erstatningsansvarsloven § 24, stk. 1

PRAKSIS **Højesteret** · Lempelse af erstatningsansvar for 14-årig ved brandstiftelse og spørgsmålet om passivitet som ansvarsgrundlag 09.09.2019

§ 10 Brandstiftelse med æresrelateret eller personfarligt motiv – skærpende omstændigheder

Nyere landsretspraksis illustrerer, at brandstiftelse i sammenhæng med forsøg på manddrab eller grov vold fører til markante samlede straffe.

I SS-1041/2024-VLR (Vestre Landsret, 18. marts 2025) opsøgte tiltalte sin søsters kollegieværelse, hvor hendes kæreste opholdt sig. Tiltalte sparkede badeværelsesdøren ind, tildelte kæresten knytnæveslag (brud på næsen), forsøgte at stikke søsteren med en saks, og antændte derefter dampene fra en deodorantspray med en lighter. Branden udviklede sig hurtigt i den træbeklædte containerlejlighed, som fuldstændigt udbrændte. Tiltalte forsøgte at blokere udgangen ved at fjerne det ydre dørhåndtag. Kæresten flygtede gennem flammerne og pådrog sig 2. gradsforbrændinger svarende til 23 % af kroppen.

Gerningen var motiveret af æres- og religiøse hensyn, da tiltalte ikke accepterede, at søsteren opholdt sig alene med en mand. Straffen blev fastsat til 8 års fængsel, og tiltalte blev udvist for bestandig med indrejseforbud. Anklagemyndigheden påberåbte sig skærpelse efter § 81, nr. 6 (racistisk/diskriminatorisk motiv).

Sagen illustrerer samspillet mellem brandstiftelse og andre voldelige forbrydelser: ildspåsættelsen udgør i sig selv et faremoment, der forstærker den samlede strafudmåling, særligt når den bruges som middel til at fastholde eller dræbe forurettede. For ren grov vold uden brandelement henvises til grov-vold og saerlig-grov-vold.

LOV Straffeloven § 81 · Straffeloven § 180

PRAKSIS **Landsretten** · 8 års fængsel for æresrelateret drabsforsøg ved ildspåsættelse og vold – permanent udvisning 18.03.2025

Landsretten · Dom for forsøg på manddrab og grov ildspåsættelse: Fængsel og udvisning 18.03.2025

§ 11 Erstatning til ofre og forhøjet varetægtsfængslingstakst

Brandstiftelse efter § 180 er i Rigsadvokatmeddelelsen om erstatning i henhold til retsplejelovens kapitel 93 a sidestillet med grov sædelighedskriminalitet, drab og drabsforsøg som en kriminalitetsform, der udløser *forhøjet erstatningssats* for frihedsberøvelse. Rigsadvokatmeddelelsen fastslår:

> *I sager, hvor erstatningssøgende er frihedsberøvet som følge af en sigtelse for grov sædelighedskriminalitet, drab, drabsforsøg eller brandstiftelse, jf. straffelovens § 180, anvendes den forhøjede takst fra frihedsberøvelsens påbegyndelse til løsladelse.*

Denne sidestilling understreger, at § 180-brandstiftelse anses for en af de alvorligste kriminalitetsformer i dansk strafferet – på niveau med drab og grov seksualforbrydelse.

Når § 180-sigtelsen frafaldes til fordel for den mindre belastende § 181, ydes forhøjet erstatning kun fra frihedsberøvelsens påbegyndelse til grundlovsforhørets afslutning – en vigtig processuel konsekvens af kvalifikationsskiftet.

LOV Straffeloven § 180 Straffeloven § 181

§ 12 Sammenfatning og centrale praksismønstre

Retspraksis om brandstiftelse efter straffelovens §§ 180-182 tegner følgende overordnede mønstre:

- **§ 180** (almenfarlig brandstiftelse med livsfare) er forbeholdt de groveste tilfælde, hvor gerningsmanden indser, at beboere eller andre befinder sig i eller nær brandområdet. Bestemmelsen sidestilles strafprocessuelt med drab og grov seksualforbrydelse.
- **§ 181, stk. 1** (forsætlig brand på fremmed ting) dækker et bredt spektrum fra den impulsive antændelse af en forladt bygning til systematiske seriebrande. Højesteret har fastslået, at betinget fængsel med samfundstjeneste er muligt, når der ikke foreligger personfare, tiltalte er ustraffet for lignende, og personlige forhold taler herfor.
- **§ 181, stk. 2** (forsikringssvig) står i tæt samspil med den civilretlige forsikringsaftalelovens § 18 om nægtelse af dækning. Ankenævnet for Forsikring anvender en lavere bevisstandard end straffesagen: frifindelse i straffesagen udelukker ikke civil afvisning af dækning.
- **§ 181, stk. 3** (skærpet strafferamme, 10 år) rammer systematisk forsikringssvig i serie, molotovcocktail-angreb og brand mod offentlige institutioner.
- **§ 182** (uagtsom brandstiftelse) afgrænses nedad mod beredskabslovens § 71 om manglende forsigtighed med ild. Rigsadvokatmeddelelsen giver vejledning om, hvornår der skal sigtes for det ene eller det andet.
- **Samspil med andre bestemmelser**: Brandstiftelse indgår ofte i tiltaler for terrorisme (§ 114), bandekonflikt-skærpelse (§ 81 a), forsøg på manddrab (§ 237) og medvirken (§ 23). I civile sager regulerer erstatningsansvarslovens § 24 a lempelse af erstatningsansvar for mindreårige.

Ingen af de tre paragraffer har vedtagne men ikke-konsoliderede ændringer pr. juni 2026.

LOV Straffeloven § 180 Straffeloven § 181, stk. 1-3 Straffeloven § 182

REFERENCE Lovgrundlag

5 paragraffer

Beredskabsloven § 71	Forsikringsaftaleloven § 18 stk. 1-2
Straffeloven § 180	Straffeloven § 181 stk. 1-3
Straffeloven § 182	

MATERIALE ~~Citerede afgørelser~~

~~12 afgørelser~~

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS		3
09.09.2019	Lempelse af erstatningsansvar for 14-årig ved brandstiftelse og spørgsmålet om passivitet som ansvarsgrundlag	99-2018--og-160-2018
30.05.2016	Betinget fængsel og samfundstjeneste for brandstiftelse efter straffelovens § 181, stk. 1	263-2015
22.11.2012	Højesterets kendelse om fortsat varetægtsfængsling af terrortiltalte ud over 1 år	258-259-2012

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS		4
18.03.2025	8 års fængsel for æresrelateret drabsforsøg ved ildspåsættelse og vold – permanent udvisning	S-1041-24
18.03.2025	Dom for forsøg på manddrab og grov ildspåsættelse: Fængsel og udvisning	9503-11065
23.05.2024	Stadfæstelse af domme for terrorforsøg med TATP, brandstiftelse og finansiering af Islamisk Stat	5956-7123
14.05.2024	Stadfæstelse af 16 års fængsel og udvisning for forsøg på terrorisme og terrorfinansiering	5641-6747

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS		1
17.06.2025	Omfattende sag om seriebrandstiftelse: Ni unge tiltalt for ildspåsættelse på forladte ejendomme i Jylland	9733-11364

ANKENÆVNET FOR FORSIKRING · NÆVN / KLAGEINSTANS		4
15.05.2024	Tvist om erstatningsnedsættelse efter brand forårsaget af ukrudtsbrænder: Grov uagtsomhed eller ej?	101028
18.01.2023	Afvisning af indbodækning efter brand: Spørgsmål om arvingers klageret og bevis for forsætlig brandstiftelse	98853
07.03.2018	Afvist branddækning trods frifindelse i straffesag pga. sandsynliggjort forsikringssvindel	90677
17.02.2014	Sag om afvisning af dækning for brandskade - Forsætlig brandstiftelse eller uheld?	84666

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Straffelovrådets betænkning om voldtægt, røveri og brandstiftelse

nr. 914 · 1980 · Justitsministeriet

06 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over børnepornografi (§ 235)

Strafudmåling for besiddelse, udbredelse og fremstilling af seksuelt materiale af mindreårige

Version 2 Opdateret 26. jun. 2026 4 afgørelser · 2016–2025 Læs online

INTRODUKTION

Straffeloven § 235 kriminaliserer udbredelse (stk. 1) og besiddelse (stk. 2) af seksuelt materiale af personer under 18 år, med strafferammer fra bøde til fængsel i henholdsvis 2 og 1 år – under særligt skærpende omstændigheder op til 6 års fængsel. Bestemmelsen er løbende udvidet og skærpet siden den første kriminalisering i 1980, senest med en vedtaget fordobling af strafferammerne fra 1. januar 2027. Praksis viser en klar sondring mellem besiddelse af et begrænset antal filer (typisk bøde/betinget straf) og grovere sager med systematisk indsamling, store mængder eller udbredelse (ubetinget fængsel). Højesteret har i flere principielle afgørelser fastslået, at børnepornografi-sager som udgangspunkt kræver ubetinget straf ved grov karakter, og at deling mellem jævnaldrende unge ikke udgør materiel atypicitet.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Udbredelse af seksuelt materiale af personer under 18 år straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år (stk. 1), under særligt skærpende omstændigheder fængsel indtil 6 år.

02 Besiddelse af seksuelt materiale af personer under 18 år straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år (stk. 2); fra 1. januar 2027 hæves rammen til 2 år.

03 Samtykkeundtagelsen i stk. 3 gælder kun besiddelse af materiale af en person fyldt 15 år, der samtykker – og dækker aldrig udbredelse.

04 Materialet kategoriseres i tre kategorier: kategori 1 (uden seksuel aktivitet), kategori 2 (seksuel aktivitet med to eller flere aktører) og kategori 3 (særligt grove forhold, herunder voldtægt af børn og seksuel aktivitet med meget små børn 0-3 år).

05 Højesteret fastslog i 2016 (Sag 18/2016), at børnepornografi-sager som kriminalitetstype fortsat som udgangspunkt kræver ubetinget straf, selv efter 2015-lovændringen om udvidet brug af samfundstjeneste.

06 Bødestraf kan anvendes i førstegangstilfælde med besiddelse af et meget begrænset antal filer, hvor der ikke er sket egentlig indsamling.

07 Deling af seksuelt materiale af børn mellem jævnaldrende unge er strafbart som udbredelse – der foreligger ikke materiel atypicitet, jf. Højesterets dom fra 2019 (Sag 159/2018).

08 AI-genererede og computergenererede billeder er omfattet af § 235, når materialet i sin helhed fremstår realistisk – også selv om det kan ses, at materialet er computergenereret.

09 Poseringsbilleder og -videoer er fra 1. juli 2025 omfattet som 'materiale, som må ligestilles hermed', uanset at der ikke vises nøgne kønsdele.

10 Sexdukker fremstillet som børn er kriminaliseret i § 235 a (fremstilling/salg: fængsel indtil 2 år; besiddelse: fængsel indtil 1 år).

11 Fra 1. januar 2027 hæves normalstrafferammen for udbredelse fra 2 til 4 år, og strafniveauet forudsættes skærpet med 100 pct.

12 Konfiskation af den/de enheder, der har været anvendt til at besidde eller udbrede materialet, er et fast element i anklagemyndighedens påstand.

13 Overtrædelse af § 235 registreres på børneattesten og kan medføre rettighedsfrakendelse efter straffelovens § 79.

§ 1 Lovgrundlag og bestemmelsens udvikling

Kriminaliseringen af børnepornografi blev første gang indført i dansk ret i 1980, da en ny straffelovens § 235 forbød salg og erhvervsmæssig udbredelse af pornografiske billeder af børn. Bestemmelsen er siden undergået en lang række udvidelser og skærpelser.

Den gældende bestemmelse har følgende ordlyd (pr. 1. juli 2025):

> ***Stk. 1.*** *Den, som udbreder seksuelt materiale såsom fotografier, film, andre visuelle gengivelser el.lign. af personer under 18 år eller materiale, som må ligestilles hermed, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år eller under særligt skærpende omstændigheder med fængsel indtil 6 år.*

> ***Stk. 2.*** *Den, som besidder eller mod vederlag eller gennem internettet eller et lignende system til spredning af information gør sig bekendt med seksuelt materiale [...] af personer under 18 år eller materiale, som må ligestilles hermed, straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år.*

> ***Stk. 3.*** *Bestemmelsen i stk. 2 omfatter ikke besiddelse af materiale af en person, der er fyldt 15 år, hvis den pågældende samtykker i besiddelsen.*

De centrale ændringslove i bestemmelsens udvikling er:

- **1980:** Ny § 235 indsættes – forbud mod udbredelse af pornografiske billeder af børn under 18 år.
- **1989:** Strafferammen udvides med hæfte eller fængsel indtil 6 måneder.
- **1994:** Nyt stk. 2 om besiddelse af børnepornografi indsættes.
- **2003 (lov nr. 228):** Moderniseret nyaffattelse – aldersgrænsen fastholdes på 18 år, alle former for udbredelse kriminaliseres (ikke kun erhvervsmæssig), skærpet strafferamme med op til 6 års fængsel under særligt skærpende omstændigheder.
-

2009 (lov nr. 319): Bestemmelsen udvides til at omfatte tilfælde, hvor en person gør sig bekendt med materiale via internettet uden lagring eller betaling. Implementerer Europarådets konvention om beskyttelse af børn.

- **2013 (lov nr. 633):** Sproglig modernisering fra 'utugtige' til 'pornografiske'; nyt stk. 3 om samtykkeundtagelse for personer over 15 år.
- **2023 (lov nr. 689):** Yderligere sproglig modernisering fra 'pornografiske' til 'seksuelt materiale'.
- **2025 (lov nr. vedtaget juni 2025):** Tilføjelse af 'eller materiale, som må ligestilles hermed' – omfatter nu poseringsbilleder og AI-genereret materiale.

Bestemmelsen implementerer EU's direktiv 2011/93/EU om bekæmpelse af seksuelt misbrug og seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi, der fastsætter minimumsstrafferammer for besiddelse (mindst 1 års fængsel), distribution/udbredelse (mindst 2 år) og fremstilling (mindst 3 år).

LOV `Straffeloven § 235, stk. 1, 2, 3`

§ 2 Kommende strafskærpelse pr. 1. januar 2027

Ved lov nr. 263 af 11. februar 2026 – der gennemfører dele af "Aftale om strafreform og kriminalforsorgens økonomi 2026-2030" – er der vedtaget en markant strafskærpelse, som træder i kraft den **1. januar 2027**:

- **Normalstrafferammen for udbredelse** (stk. 1) hæves fra **2 til 4 års fængsel**.
- **Strafferammen for besiddelse** (stk. 2) hæves fra **1 til 2 års fængsel**.
- Strafniveauet forudsættes generelt **skærpet med 100 pct.** i forhold til det gældende niveau.

Som forarbejderne udtrykker det:

> *"Dette vil indebære, at en person, der i dag eksempelvis ville blive idømt 3 måneders fængsel for udbredelse af seksuelt materiale af personer under 18 år, fremover vil skulle idømmes 6 måneders fængsel."*

For besiddelsessager vil en straf på eksempelvis 30 dages fængsel fremover skulle idømmes som 60 dages fængsel.

Den forhøjede strafferamme for besiddelse (til 2 år) får også processuelle konsekvenser: varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 1 og legemsbesigtigelse efter § 792 a, stk. 2 vil fremover kunne anvendes. Forældelsesfristen forlænges desuden fra 2 til 5 år, jf. straffelovens § 93, stk. 1, nr. 2.

LOV `Straffeloven § 93, stk. 1` `Straffeloven § 235, stk. 1, 2`

§ 3 Rigsadvokatmeddelelsens kategorisystem og strafpåstande

Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om seksualforbrydelser opstiller et tretrins-kategorisystem for det materiale, der optælles i forbindelse med sigtelse for overtrædelse af § 235:

Kategori	Beskrivelse

1	Fremstillinger uden seksuel aktivitet – barnet er alene på billedet; fokusering på kønsdele, onani og anden egen seksuel berøring
2	Fremstillinger med seksuel aktivitet – to eller flere aktører med seksuel aktivitet, herunder berøringer efter § 232; barnet indfører fingre/redskaber i egne kønsåbninger
3	Særligt grove seksuelle forhold – voldtægt, tvang, trusler, fare for barnets liv, grov vold, seksuel omgang med dyr, seksuel aktivitet med børn 0-3 år

Politiet skal i hver sag foretage en optælling af antallet af billeder og filmsekvenser fordelt på de tre kategorier, herunder angive varigheden af filmsekvenser.

Udbredelse (stk. 1)

Anklagemyndigheden skal som udgangspunkt nedlægge påstand om **fængselsstraf** i sager om udbredelse. Ved fastsættelse af strafpåstanden indgår:

- Tidspunkt og tidsmæssig udstrækning af udbredelsen
- Omfanget af udbredelsen
- Grovheden af det seksuelle materiale
- Materialets omfang
- Måden, hvorpå materialet er udbredt (internet muliggør udbredelse i videre omfang)
- Størrelsen af kredsen, hvortil udbredelse er sket

Besiddelse (stk. 2)

- I **førstegangstilfælde** skal anklagemyndigheden som udgangspunkt nedlægge påstand om **fængselsstraf**.
- En **ren betinget straf** er ikke udelukket ved førstegangsovertrædelse, jf. U 2007.404H og U 2007.407H, men skal ikke anvendes ved betydelig grovhed.
- **Bødestraf** kan undtagelsesvist nedlægges i førstegangstilfælde med et **meget begrænset antal filer**, hvor der ikke er sket egentlig indsamling.
- I **gentagelsestilfælde** skal anklagemyndigheden som udgangspunkt nedlægge påstand om **ubetinget fængselsstraf**.

For **digitale sexkrænkelser** efter § 235, stk. 1 (deling af unges egne billeder) opererer Rigsadvokatmeddelelsen om digitale sexkrænkelser med et udgangspunkt på fængsel i **30-40 dage** – svarende til niveauet for voksne i § 264 d-sager. Se også praksisoversigten om deling af intime billeder uden samtykke.

LOV Straffeloven § 232 Straffeloven § 235, stk. 1, 2

§ 4 Højesterets principielle afgørelser om strafudmåling

Højesteret har i to centrale afgørelser fastlagt rammerne for strafudmålingen i sager om børnepornografi.

Ubetinget straf ved besiddelse og udbredelse – Sag 18/2016 (U 2016.3032H)

En 31-årig pædagog var i besiddelse af 75 billeder og 7 filmsekvenser (42/2 i kategori 1, 23/5 i kategori 2 og 10 i kategori 3 – herunder seksuel aktivitet med børn 0-3 år) og havde via Skype udbredt 29 filer til tre

uidentificerede personer. I korrespondancen efterspurgte han aktivt materiale med "små børn der bliver brugt ekstremt".

Byretten og landsretten idømte 60 dages betinget fængsel med samfundstjeneste under henvisning til 2015-lovændringen. Højesteret ændrede straffen til **ubetinget fængsel i 60 dage** og fastslog:

> *"Sager om besiddelse og udbredelse af børnepornografisk materiale efter straffelovens § 235, stk. 1 og 2, omfatter forhold af meget forskellig karakter og grovhed. [...] Højesteret finder, at der i hvert fald ikke under disse omstændigheder er grundlag for at gøre straffen betinget med vilkår om samfundstjeneste."*

Dommen fastslår, at børnepornografi som kriminalitetstype fortsat kræver ubetinget straf ved grov karakter, og at opremsningen af kriminalitetsarter, hvor arten har selvstændig betydning for sanktionsvalget, ikke er udtømmende.

Deling mellem jævnaldrende unge – Sag 159/2018 (U 2019.928H)

En 17-årig gymnasieelev havde via Facebook Messenger delt to videoer med seksuel aktivitet mellem 15-årige til mindst 35 personer i lukkede chatgrupper. Tiltalte argumenterede for materiel atypicitet – § 235 sigter mod pædofil udbredelse og bør ikke ramme deling mellem jævnaldrende unge.

Højesteret afviste dette:

> *"Ved Ts videresendelse af det nævnte videomateriale er de to forurettede, F og FF, blevet udsat for en selvstændig krænkelse [...] og der foreligger således ikke materiel atypicitet."*

Straffen blev fastsat til **40 dages betinget fængsel** med 1 års prøvetid under hensyn til tiltaltes unge alder, ustraffede baggrund og gode personlige forhold. Forurettede F tilkendtes 10.000 kr. og FF 2.000 kr. i tortgodtgørelse.

Dommen markerer, at samtykkeundtagelsen i stk. 3 kun gælder besiddelse og ikke kan finde anvendelse på udbredelse, og at sigtet med § 235 er at værne mod den selvstændige krænkelse, der ligger i udbredelse af materialet.

LOV `Straffeloven § 235, stk. 1, 2, 3`

PRAKSIS **Højesteret** · Højesterets dom om udbredelse af børnepornografi - 17-årig dømt for deling af videoer på sociale medier 11.01.2019

Højesteret · Højesteret gør straf for besiddelse og udbredelse af grov børnepornografi ubetinget - trods lovændring om øget brug af samfundstjeneste 07.09.2016

§ 5 AI-genereret og computergenereret materiale

Spørgsmålet om computergenereret og AI-genereret seksuelt materiale af børn har fået stigende aktualitet. Bestemmelsen har siden 2003 omfattet "andre visuelle gengivelser", hvilket ifølge forarbejderne navnlig dækker computergenererede billeder, der bortset fra det fiktive har fuld lighed med et fotografi.

Ved lovændringen i 2025 (ikrafttrådt 1. juli 2025) er bestemmelsens anvendelsesområde tydeliggjort og udvidet med tilføjelsen "eller materiale, som må ligestilles hermed". Forarbejderne præciserer:

> *"Kriminaliseringen i straffelovens § 235 omfatter computergenereret seksuelt materiale, herunder materiale skabt ved hjælp af kunstig intelligens eller andre digitale værktøjer [...] af personer under 18 år, hvis materialet i sin helhed fremstår realistisk, selv om det kan ses, at materialet er computergenereret."*

Ved vurderingen kan der lægges vægt på detaljegraden på karakteristika som hud, hår, øjne eller fingre. Materiale med animationsfiltre, alfevinger, enhjørningehorn eller mangaøjne kan efter omstændighederne også være omfattet. Derimod falder tegninger og animerede tegnefilmsfigurer fortsat uden for kriminaliseringen.

I praksis har Vestre Landsret i en principiel dom af 12. juni 2025 (SS-141/2025-VLR) skærpet straffen til **1 år og 6 måneders fængsel** for organiseret udbredelse af AI-genereret børnepornografi. Tiltalte, der drev en it-grafik-virksomhed, havde fremstillet en omfattende mængde realistisk AI-genereret materiale. Landsretten fastslog, at det afgørende er, om materialet fremtræder som realistiske afbildninger – uanset at personerne er fiktive.

Sagen illustrerer, at AI-genereret materiale kan falde ind under den skærpede strafferamme på op til 6 år ved "udbredelse af mere systematisk eller organiseret karakter", jf. § 235, stk. 1, 2. pkt..

LOV	Straffeloven § 235, stk. 1, 2	
PRAKSIS	**Landsretten** · Skærpelse af fængselsstraf til 1 år og 6 måneder for organiseret udbredelse af AI-genereret børnepornografi	12.06.2025

§ 6 Poseringsbilleder og afgrænsning af 'seksuelt materiale'

Grænsedragningen mellem materiale omfattet af § 235 og materiale der alene falder under § 232 (blufærdighedskrænkelse) og § 264 d (videregivelse af billeder om private forhold) har været central i praksis.

Som udgangspunkt er følgende billedtyper omfattet af begrebet "seksuelt materiale" i § 235:

- Billeder hvor personer under 18 år har samleje eller andet seksuelt forhold end samleje
- Billeder hvor der i forhold til personer under 18 år anvendes genstande, der svarer til samleje
- Billeder hvor personer under 18 år er model for fotografering af kønsdele eller seksuelt prægede berøringer

Lydoptagelser og rene tegninger falder uden for bestemmelsen.

Fra den **1. juli 2025** er bestemmelsen udvidet til også at omfatte "materiale, som må ligestilles hermed" – herunder **poseringsbilleder og -videoer**. Ved poseringsbilleder forstås materiale, hvor der ikke vises nøgne kønsdele, men hvor den afbildede person tydeligt udstilles på en seksualiserende måde, f.eks.:

- Iført lingeri eller med seksualiserende rekvisitter (håndjern, pisk)
- Positioneret på seksualiserende måde (spredte ben, genstande i munden)
- Optaget i en kontekst med eksplicit seksuelt indhold (pornografiske hjemmesider eller som del af en samling af overgrebsmateriale)

Poseringsbilleder, der isoleret set ikke er omfattet af § 235, kan således efter omstændighederne straffes som overtrædelse af bestemmelsen, når billederne indgår i en samling af materiale, der utvivlsomt er omfattet.

Denne udvidelse skal ses i sammenhæng med den forbundne praksisoversigt om seksuelle overgreb mod børn og online grooming af børn, hvor poseringsbilleder ofte indgår i et samlet misbrug.

LOV Straffeloven § 232 Straffeloven § 235, stk. 1 Straffeloven § 264d

§ 7 Sexdukker fremstillet som børn – § 235 a

Straffelovens § 235 a blev indsat ved lov nr. 152 af 15. februar 2022, der kriminaliserer fremstilling, salg og besiddelse af dukker, som fremstår som børn og er konstrueret med seksuelt formål:

- **Stk. 1:** Fremstilling, salg eller anden overdragelse – bøde eller fængsel indtil **2 år**.
- **Stk. 2:** Besiddelse – bøde eller fængsel indtil **1 år**.

Vurderingen af om en dukke er omfattet bygger på en samlet vurdering af dukkens udseende og konstruktion. Der kan lægges vægt på:

- Om dukken er udstyret med funktioner til seksuelt brug (kropsåbninger, menneskelignende kropstemperatur)
- Anatomi og proportioner som et barn (tydelige barnlige ansigtstræk, manglende pubertetsudvikling)
- Barnligt tøj eller legetøj beregnet til børn
- Lydeffekter der signalerer efterligning af et barn
- Markedsføring af dukken

Forarbejderne forudsætter, at systematisk salg eller produktion er en **væsentlig skærpende omstændighed**. Besiddelse af et stort antal dukker kan ligeledes skærpe straffen. Overtrædelse skal anføres på **børneattesten** og kan medføre betinget dom med vilkår om sexologisk behandling.

Den oprindelige § 235 a fra 2009 omhandlede forestillinger med utugtig optræden af mindreårige, men blev ophævet i 2013 og bestemmelsens indhold flyttet til § 227. Den nuværende § 235 a om dukker er således en helt ny bestemmelse.

LOV Straffeloven § 235a, stk. 1, 2

§ 8 Samtykkeundtagelsen i stk. 3

Samtykkeundtagelsen i § 235, stk. 3 fastsætter, at besiddelsesforbuddet i stk. 2 ikke gælder besiddelse af materiale af en person, der er **fyldt 15 år**, hvis den pågældende **samtykker** i besiddelsen. Undtagelsen blev i sin nuværende form indsat ved lov nr. 633 af 12. juni 2013 som led i en bredere reform af seksualforbrydelser.

Undtagelsen har flere vigtige begrænsninger:

- Den gælder **kun besiddelse** – ikke udbredelse. Udbredelse af seksuelt materiale af børn under 18 år er strafbart **uden hensyn til samtykke**, selv om materialet viser en person over 15 år der har samtykket.
- Den afbildede kan **ikke** give diskulperende samtykke til, at der først sker udbredelse, når den pågældende er fyldt 18 år.
- Samtykket skal foreligge på besiddelsestidspunktet.

Højesteret præciserede i Sag 159/2018, at stk. 3 alene gælder besiddelse og ikke kan udstrækkes til udbredelse. Denne sondring er af stor praktisk betydning i sager om digitale sexkrænkelser mellem unge, jf. praksisoversigten om deling af intime billeder uden samtykke.

Fra 1. juli 2025 er ordet "seksuelt" udgået af stk. 3, så samtykkeundtagelsen nu også omfatter besiddelse af "materiale, som må ligestilles hermed" (poseringsbilleder m.v.), jf. udvidelsen i stk. 2.

LOV Straffeloven § 235, stk. 2, 3

PRAKSIS **Højesteret** · Højesterets dom om udbredelse af børnepornografi - 17-årig dømt for deling af videoer på sociale medier 11.01.2019

§ 9 Skærpende omstændigheder og den forhøjede strafferamme

Strafferammen for udbredelse kan forhøjes til **fængsel i 6 år** under "særligt skærpende omstændigheder", jf. § 235, stk. 1, 2. pkt.. Bestemmelsen opregner eksempler, som ifølge forarbejderne ikke er udtømmende:

- Barnets liv udsættes for fare
- Der anvendes **grov vold**
- Der forvoldes barnet **alvorlig skade**
- Udbredelsen er af **mere systematisk eller organiseret karakter**

Hvorvidt udbredelsen er systematisk eller organiseret, beror på en konkret vurdering, hvor bl.a. omfanget af produktionen og udbredelsen indgår. Forarbejderne til lov nr. 228 af 2003 præciserer, at barnets **unge alder** i sig selv kan medføre, at den skærpede strafferamme finder anvendelse, ligesom trusler, særlig ydmygelse eller fornedrende handlinger kan udløse den.

I praksis er den skærpede strafferamme blevet anvendt ved organiseret fremstilling og distribution af store mængder materiale. Vestre Landsrets dom af 12. juni 2025 (SS-141/2025-VLR) illustrerer dette, hvor den organiserede karakter af AI-genereret materiale blev tillagt afgørende vægt ved udmålingen af 1 år og 6 måneders fængsel.

Rigsadvokatmeddelelsen om seksualforbrydelser angiver, at anklagemyndigheden i førstegangstilfælde som udgangspunkt skal nedlægge påstand om **ubetinget fængselsstraf**, når omstændighederne kan sidestilles med eller er grovere end Højesterets dom af 7. september 2016 (Sag 18/2016). Kun ved samlet set væsentligt mindre grove omstændigheder kan der nedlægges påstand om betinget fængsel med eller uden samfundstjeneste.

LOV Straffeloven § 235, stk. 1

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteret gør straf for besiddelse og udbredelse af grov børnepornografi ubetinget - trods lovændring om øget brug af samfundstjeneste 07.09.2016

Landsretten · Skærpelse af fængselsstraf til 1 år og 6 måneder for organiseret udbredelse af AI-genereret børnepornografi 12.06.2025

§ 10 EU-retlig kontekst og Straffelovrådets betænkning nr. 1534/2012

EU-direktiv 2011/93/EU om bekæmpelse af seksuelt misbrug og seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi fastsætter minimumsregler for kriminalisering og strafferammer. Direktivets artikel 5 kræver:

- Besiddelse: fængsel med maksimum mindst **1 år** (stk. 2)
- Bevidst adgang via IT: fængsel med maksimum mindst **1 år** (stk. 3)
- Distribution/udbredelse: fængsel med maksimum mindst **2 år** (stk. 4)
- Udbydelse/tilrådighedsstillelse: fængsel med maksimum mindst **2 år** (stk. 5)
- Fremstilling: fængsel med maksimum mindst **3 år** (stk. 6)

Direktivet definerer børnepornografi bredt og omfatter bl.a. "realistiske billeder af et barn, der er involveret i eksplicit seksuel adfærd" – dvs. også fiktivt materiale.

Straffelovrådets betænkning nr. 1534/2012 behandlede indgående spørgsmålet om animeret børnepornografi og forholdet mellem kriminaliseringens begrundelser. Betænkningen drøftede to modsatrettede synspunkter om, hvorvidt besiddelse af børnepornografi udgør et incitament til seksuelt misbrug af virkelige børn, eller tværtimod en begrænsende faktor. Straffelovrådet foreslog bl.a., at sexologisk behandlingsordningen burde udvides til sager om § 235, hvilket Justitsministeriet dog afventede forskningsresultater på.

Direktivet og betænkningen har samlet set medvirket til de seneste års progressive udvidelser af § 235 – senest tilføjelsen af poseringsbilleder og AI-genereret materiale i 2025.

LOV Straffeloven § 235, stk. 1, 2

§ 11 Konfiskation, rettighedsfrakendelse og børneattest

Overtrædelse af § 235 medfører en række accessoriske retsfølger ud over selve straffen.

Konfiskation

Anklagemyndigheden skal som fast element nedlægge påstand om **konfiskation** af de enheder, der har været anvendt til at besidde eller udbrede materialet, typisk computere, harddiske, USB-nøgler og mobiltelefoner, jf. straffelovens § 75, stk. 2. I Højesterets dom af 7. september 2016 (Sag 18/2016) blev den beslaglagte bærbare PC konfiskeret.

Rettighedsfrakendelse

Domstolene kan – og gør det regelmæssigt – frakende retten til at udøve virksomhed, der indebærer kontakt med børn under 18 år, efter straffelovens § 79, stk. 2. I Sag 18/2016 blev tiltalte (uddannet pædagog) frakendt retten i 5 år.

Børneattest

Domme for overtrædelse af §§ 235 og 235 a registreres på den dømtes **børneattest**. Alle myndigheder, institutioner og foreninger, der ansætter eller beskæftiger personer med kontakt til børn under 15 år, har pligt til at indhente børneattest. Reglerne herom er fastsat i børneattestloven samt bekendtgørelser under de relevante ministerier.

Beslaglæggelse under efterforskning og erstatning

Beslaglæggelse af elektroniske enheder under efterforskning af § 235-sager kan medføre langvarige afsavn. I AM2024.01.29RA tilkendte Rigsadvokaten 12.000 kr. i erstatning for lang sagsbehandlingstid (over 3 år) i en sag om upload af seksuelt materiale af børn, hvor NC3's undersøgelse af en beslaglagt mobiltelefon varede ca. 1 år og 4 måneder, og påtalen først blev opgivet yderligere 1 år og 5 måneder efter en frifindende rapport. Afsavnserstatning for selve telefonen blev derimod afslået. Se nærmere om beslaglæggelse og ransagning og digital bevisførelse.

LOV Straffeloven § 75, stk. 2 · Straffeloven § 79, stk. 2

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteret gør straf for besiddelse og udbredelse af grov børnepornografi ubetinget - trods lovændring om øget brug af samfundstjeneste 07.09.2016

Rigsadvokaten · Erstatning for lang sagsbehandlingstid i sag om børneporno, men afslag på erstatning for afsavn af mobiltelefon 29.01.2024

§ 12 Sammenfatning og praksisoversigt

Retspraksis og anklagemyndighedens retningslinjer tegner et klart billede af strafudmålingen i sager om seksuelt materiale af mindreårige:

- **Bøde:** Kun i førstegangstilfælde med et meget begrænset antal filer, hvor der ikke er sket egentlig indsamling.
- **Betinget fængsel (med/uden samfundstjeneste):** Ved besiddelse af moderat omfang i førstegangstilfælde med gode personlige forhold; ved digitale sexkrænkelser med deling af et begrænset antal billeder (udgangspunkt 30-40 dage).
- **Ubetinget fængsel:** Ved besiddelse kombineret med udbredelse, ved besiddelse af grovere materiale i kategori 2-3, ved store mængder, i gentagelsestilfælde, og generelt når forholdene kan sidestilles med eller er grovere end Højesterets benchmark-dom fra 2016 (60 dage).
- **Fængsel op til 6 år:** Ved udbredelse af systematisk eller organiseret karakter, grov vold, fare for barnets liv eller alvorlig skade.

Bestemmelsen har de seneste år gennemgået en markant udvidelse – fra en snæver kriminalisering af erhvervsmæssig udbredelse af fotografier i 1980 til en bred kriminalisering af ethvert seksuelt materiale, herunder AI-genereret indhold og poseringsbilleder, med en vedtaget fordobling af strafferammerne fra 2027.

Den kommende strafskærpelse med 100 pct. i strafniveauet fra 1. januar 2027 vil væsentligt ændre det konkrete udmålingsniveau i alle sagstyper og må forventes at reducere brugen af betingede straffe yderligere.

Forholdet til beslægtede bestemmelser bør bemærkes: materiale uden seksuelt indhold (nøgenbilleder af voksne) henhører under § 264 d, jf. deling af intime billeder uden samtykke; hvervning af børn til seksuelle formål (grooming) reguleres af § 231, jf. online grooming af børn; og de underliggende seksuelle overgreb behandles i praksisoversigten om seksuelle overgreb mod børn.

LOV Straffeloven § 231 · Straffeloven § 235, stk. 1, 2 · Straffeloven § 264d

PRAKSIS **Højesteret** · Højesterets dom om udbredelse af børnepornografi - 17-årig dømt for deling af videoer på sociale medier 11.01.2019

Højesteret · Højesteret gør straf for besiddelse og udbredelse af grov børnepornografi ubetinget - trods lovændring om øget brug af samfundstjeneste 07.09.2016

Landsretten · Skærpelse af fængselsstraf til 1 år og 6 måneder for organiseret udbredelse af AI-genereret børnepornografi 12.06.2025

REFERENCE Lovgrundlag

3 paragraffer

Straffeloven § 79	stk. 2
Straffeloven § 235	stk. 1, 2, 3
Straffeloven § 235a	

MATERIALE Citerede afgørelser

4 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 2

11.01.2019	Højesterets dom om udbredelse af børnepornografi - 17-årig dømt for deling af videoer på sociale medier	Sag 159/2018
07.09.2016	Højesteret gør straf for besiddelse og udbredelse af grov børnepornografi ubetinget - trods lovændring om øget brug af samfundstjeneste	Sag 18/2016

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS 1

12.06.2025	Skærpelse af fængselsstraf til 1 år og 6 måneder for organiseret udbredelse af AI-genereret børnepornografi	10265-12058

RIGSADVOKATEN · NÆVN / KLAGEINSTANS 1

29.01.2024	Erstatning for lang sagsbehandlingstid i sag om børneporno, men afslag på erstatning for afsavn af mobiltelefon	AM2024.01.29RA

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Straffelovrådets betænkning om seksualforbrydelser, Bind II

nr. 1534 · 2012 · Justitsministeriet

07 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over covid-19-strafskærpelse (straffeloven § 81 d)

Strafskærpelse ved forbrydelser med baggrund i covid-19-epidemien

Version 1 Opdateret 6. jun. 2026 15 afgørelser · 2020–2025 Læs online

INTRODUKTION

Straffelovens § 81 d var en midlertidig strafskærpelsesregel, indført ved lov nr. 349 af 2. april 2020 og ophævet den 1. januar 2022, som muliggjorde op til fordobling – og for hjælpepakkesvig op til firedobling – af straffen for en række opregnede forbrydelser begået med baggrund i eller sammenhæng med covid-19-epidemien. Bestemmelsen finder fortsat anvendelse på gerninger begået i perioden 2. april 2020 – 31. december 2021. Højesteret har i tre principielle afgørelser (sag 113/2021, sag 114/2021 og sag 14/2024) præciseret rækkevidden: solnedgangsklausulen medfører, at forholdet bedømmes efter § 81 d, men med den mildere 2022-lovændring; tillægsbøden beregnes fortsat som firedoblet tilsigtet vinding; og særlovshjemler (fx momslåneloven) kan som lex specialis udelukke § 81 d. Praksis spænder fra bedrageri med lønkompensation, dokumentfalsk med coronapas og tyveri af værnemidler til vold og trusler mod frontlinjepersonale.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Straffelovens § 81 d blev ophævet den 1. januar 2022, men finder fortsat anvendelse på gerninger begået i perioden 2. april 2020 – 31. december 2021, jf. straffelovens § 3, stk. 1, 2. pkt. om solnedgangsklausuler.

02 For sager pådømt fra og med den 1. juli 2022 er udgangspunktet for frihedsstraffen en fordobling – ikke en firedobling – af normalstraffen, jf. lov nr. 893 af 21. juni 2022.

03 Tillægsbøden (§ 81 d, stk. 3) fastsættes fortsat til det firedobbelte af den tilsigtede vinding, uanset pådømmelsestidspunktet.

04 Der kan ikke idømmes tillægsbøde for forhold begået forud for § 81 d's ikrafttræden den 2. april 2020, da der ikke forelå praksis herfor.

05 Betinget straf med samfundstjeneste kan anvendes i hjælpepakkesager, hvis betingelserne i øvrigt er opfyldt – der er ikke hjemmel for særlig tilbageholdenhed.

06 Straffelovens § 289 a er subsidiær i forhold til særlovshjemler (lex specialis): hvor en covid-særlov indeholder en tilsvarende strafregulering, finder særloven – ikke § 289 a sammenholdt med § 81 d – anvendelse.

07 Betingelsen om sammenhæng med epidemien kræver, at gerningen helt eller delvist var motiveret af at udnytte den situation, covid-19 medførte – det er ikke tilstrækkeligt, at forbrydelsen tilfældigvis er begået i pandemiperioden.

08 Stk. 4 (residualbestemmelsen) kan skærpe straffen for enhver overtrædelse med covid-baggrund, der ikke er opregnet i stk. 1 – herunder dokumentfalsk med coronapas for at omgå smitteforebyggende restriktioner.

09 Bødetakster for overtrædelse af epidemilovens påbud (forsamlingsforbud, mundbind, isolation mv.) reguleres af epidemilovens egne bødebestemmelser, ikke af § 81 d.

§ 1 Lovgrundlag og bestemmelsens opbygning

Straffelovens § 81 d blev indført ved **lov nr. 349 af 2. april 2020** – hastebehandlet under grundlovens § 22 (fremsat og vedtaget samme dag) – og ophævet den 1. januar 2022. Bestemmelsen er ikke en selvstændig forbrydelse, men en kvalificeret strafudmålingsregel med fire led:

- **Stk. 1** (fordobling): Straffen for en række opregnede forbrydelser (bl.a. §§ 119, 161, 163, 171, 276, 279, 289, 289 a) kan forhøjes indtil det dobbelte, hvis lovovertrædelsen har baggrund i eller sammenhæng med covid-19-epidemien.
- **Stk. 2** (firedobling): Straffen kan forhøjes til fire gange normalstraffen, hvis der uberettiget er opnået eller søgt opnået støtte fra hjælpepakker. Ved lov nr. 893 af 21. juni 2022 blev firedoblingsreglen for frihedsstraf ophævet med virkning for pådømmelser fra 1. juli 2022.
- **Stk. 3** (tillægsbøde): Ved udmåling af tillægsbøde efter § 50, stk. 2 skal der lægges vægt på den opnåede eller tilsigtede vinding – i praksis firedobling.
- **Stk. 4** (residual): For lovovertrædelser, der ikke er opregnet i stk. 1, skal det i almindelighed indgå som en skærpende omstændighed, at forholdet har baggrund i epidemien.

Forarbejderne til L 157 (2019/20) præciserer, at betingelsen om "baggrund i eller sammenhæng med" covid-19 indebærer, at overtrædelsen *helt eller delvist skal have været motiveret af at udnytte den situation*, epidemien har medført. Det er uden betydning, om gerningsmanden under normale omstændigheder også ville have begået samme kriminalitet.

Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om covid-19-relateret kriminalitet samler de relevante retningslinjer for anklagemyndigheden, herunder bødetakster for overtrædelser af epidemilovens bekendtgørelser.

LOV `Straffeloven § 50, stk. 2` `Straffeloven § 81d, stk. 1, 2, 3, 4`

§ 2 Lovændringernes tidslinje og solnedgangsklausulen

Bestemmelsens lovhistorik har afgørende betydning for strafudmålingen:

Dato	Begivenhed

2. april 2020	§ 81 d indføres ved lov nr. 349 (L 157, hastebehandlet samme dag). Stk. 1: fordobling. Stk. 2: firedobling ved hjælpepakkesvig.
27. februar 2021	Lov nr. 289 forlænger solnedgangsklausulen til 1. januar 2022.
1. januar 2022	§ 81 d ophæves – men overtrædelser begået før dette tidspunkt straffes fortsat.
21. juni 2022	Lov nr. 893 indfører § 4, stk. 4-5 i lov nr. 349: ved pådømmelse fra 1. juli 2022 sker strafskærpelse alene efter stk. 1 (fordobling); stk. 3 om tillægsbøde fortsætter uændret.

Højesteret har i Sag 113/2021 og Sag 114/2021 fastslået det retlige grundlag for tidsafgrænsningen:

> *"Ophøret af bestemmelsens gyldighed beror [...] på ydre, strafskylden uvedkommende forhold. Det følger herefter af straffelovens § 3, stk. 1, 2. pkt. [...] at forhold, der er begået, mens § 81 d var i kraft, men som pådømmes efter dette tidspunkt, skal bedømmes efter § 81 d."*

Baggrunden for lov nr. 893 af 21. juni 2022 var en flerårsaftale om kriminalforsorgens økonomi 2022-2025, hvor aftalepartierne konstaterede, at firedoblingsreglen forventedes at forværre belægspresset i fængslerne betydeligt.

LOV Straffeloven § 3, stk. 1

PRAKSIS
- **Højesteret** · Reduktion af fængselsstraf for svindel med covid-19-hjælpepakker som følge af mellemliggende lovændring — 09.09.2022
- **Højesteret** · Højesteret nedsætter fængselsstraf for groft svig med COVID-19 hjælpepakker efter lovændring, men fastholder firedobling af tillægsbøde — 09.09.2022

§ 3 Højesterets principielle afgørelser om hjælpepakkesvig

Tre højesteretssager udgør fundamentet for strafudmålingen:

Sag 113/2021 (U.2022.4820H) – 9. september 2022

Tiltalte ansøgte to gange om lønkompensation for fiktive ansatte, samlet ca. 285.000 kr. Intet beløb kom til udbetaling. Landsretten idømte 2 års ubetinget fængsel + tillægsbøde 1.125.000 kr. Højesteret nedsatte til 1 års betinget fængsel med 200 timers samfundstjeneste, mens tillægsbøden stadfæstedes.

> *"Der er ikke i forarbejderne til straffelovens § 81 d eller til lovændringen i 2022 grundlag for, at der skal udvises tilbageholdenhed med anvendelse af betinget straf, herunder med vilkår om samfundstjeneste, hvis betingelserne for dette i øvrigt er opfyldt."*

Sag 114/2021 (U.2022.4486H) – 9. september 2022

Grov hjælpepakkesvindel for ca. 1,7 mio. kr. fordelt på lønkompensation, arrangement-kompensation og omsætningstabskompensation. Landsretten idømte 3½ års fængsel + 3.400.000 kr. tillægsbøde. Højesteret nedsatte til 2 års fængsel + 2.375.000 kr. tillægsbøde + rettighedsfrakendelse i 5 år.

Højesteret fastslog det centrale princip om tillægsbøde:

> *"Forud for indførelsen af straffelovens § 81 d kan det ikke anses at have været praksis efter straffelovens § 50, stk. 2, at idømme tillægsbøde i sager, der kan sidestilles med den foreliggende. [...] For så vidt angår de øvrige beløb finder Højesteret, at tillægsbøden [...] bør fastsættes til det firedobbelte af den tilsigtede vinding."*

Sag 14/2024 (AM2024.06.25H) – 25. juni 2024

Tiltalte ansøgte om rentefrit momslån på 199.498 kr. i strid med udelukkelsesreglen i momslåneloven. Højesteret fastslog, at momslånelovens § 9, stk. 3 som lex specialis udelukkede straffelovens § 289 a – og dermed § 81 d's strafskærpelse. Tiltalte idømtes bøde på 325.000 kr. efter særlovens egne principper.

> *"Straffelovens § 289 a, stk. 1, finder [ikke] anvendelse på forhold, der som det foreliggende er omfattet af moms- og lønsumsafgiftslånelovens § 9, stk. 3, jf. stk. 1."*

LOV	Straffeloven § 50, stk. 2 · Straffeloven § 81d, stk. 1, 3 · Straffeloven § 289a, stk. 1	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesteret fastslår, at særlov om COVID-19 lån har forrang for Straffeloven § 289 a ved uberettiget ansøgning	25.06.2024
	Højesteret · Reduktion af fængselsstraf for svindel med covid-19-hjælpepakker som følge af mellemliggende lovændring	09.09.2022
	Højesteret · Højesteret nedsætter fængselsstraf for groft svig med COVID-19 hjælpepakker efter lovændring, men fastholder firedobling af tillægsbøde	09.09.2022

§ 4 Strafniveauer ved hjælpepakke-bedrageri i praksis

Følgende tabel sammenfatter de vigtigste afgørelser:

Sag	Beløb	Frihedsstraf	Tillægsbøde	Betinget?
SS-113/2021-HJR (H)	285.000 kr.	1 år	1.125.000 kr.	Ja (m/ samfundstj.)
SS-114/2021-HJR (H)	1,7 mio. kr.	2 år	2.375.000 kr.	Nej
SS-736/2021-GLO (B)	1.495.100 kr.	4 år*	4.485.300 kr.	Nej
SS-12530/2020-GLO (B)	483.840 kr.	2 år*	1.450.000 kr.	Nej
S-179-22 (Ø)	205.000/140.000 kr.	10-14 mdr.	560.000-820.000 kr.	Ja
AM2023.06.22B (B)	179.050 kr.	1 år 3 mdr.	715.000 kr.	Ja
SS-11691/2024-KBH (B)	12 mio. kr.	3 år 6 mdr.	28.000.000 kr.	Nej

*Afsagt før lov nr. 893 (firedoblingsprincippet gjaldt stadig for frihedsstraf).

Mønstret viser:

- **Normalstraf**: For svig i størrelsesordenen 200.000-300.000 kr. er normalstraffen uden covid-sammenhæng 6-9 måneders fængsel; med fordobling efter § 81 d, stk. 1: 1-1½ år.
- **Særlig grov karakter** (over 500.000 kr.): Henføres til § 289 og udmåles forholdsmæssigt med fordobling.
- **Tillægsbøde**: Beregnes som 4 × tilsigtet vinding for den del af gerningen, der er begået efter 2. april 2020.
- **Forsøg sidestilles med fuldbyrdelse**: Højesteret har fastslået, at det "ikke kan tillægges betydning, at det ikke lykkedes at få udbetalt noget beløb."

LOV Straffeloven § 289 Straffeloven § 289a, stk. 1

PRAKSIS

Højesteret · Reduktion af fængselsstraf for svindel med covid-19-hjælpepakker som følge af mellemliggende lovændring	09.09.2022
Højesteret · Højesteret nedsætter fængselsstraf for groft svig med COVID-19 hjælpepakker efter lovændring, men fastholder firedobling af tillægsbøde	09.09.2022
Landsretten · Domsafsigelse for forsøg på bedrageri med COVID-19-kompensation og dokumentfalsk	10.05.2023
Byretten · Svig med Corona-hjælpepakker: Fængsel i 3 år og 6 måneder og millionbøder til to eventarrangører	03.07.2025
Byretten · Betinget fængsel og millionbøde for svindel med COVID-19-lønkompensation til familiemedlemmer	22.06.2023
Byretten · Direktør dømt for forsøg på COVID-19-relateret bedrageri mod Erhvervsstyrelsen	15.02.2021
Byretten · Svigagtig lønkompensationsansøgning under COVID-19 hjælpepakke	08.02.2021

§ 5 Vold og trusler mod frontlinjepersonale (stk. 1 sammenholdt med § 119)

Stk. 1 opregnede bl.a. straffelovens § 119 (vold og trusler mod offentligt ansatte). Forarbejderne forudsatte en fordobling af strafniveauet, når vold eller trusler har baggrund i eller sammenhæng med epidemien.

I V.L. S-0723-20 (Vestre Landsret, 1. april 2020) stadfæstede landsretten varetægtsfængsling af en sigtet, der gentagne gange råbte "jeg har corona" og hostede direkte i ansigtet på tre politibetjente under en anholdelse. Sigtelsen var rejst efter § 119, stk. 1, og byretten fandt den begrundede mistanke for vold/trussel mod tjenestemand opfyldt. Forholdet illustrerer den type adfærd – corona-hoste som trussel – der motiverede stk. 1's strafskærpelse for angreb på frontlinjepersonale.

Kerneeksemplet fra forarbejderne er:

> *"overtrædelser af denne karakter [skal] som klar hovedregel medføre en fordobling af det hidtidige strafniveau."*

Højesteret har i AM2025.01.03H behandlet dødstrusler mod statsministeren fremsat under en corona-demonstration ("Men in Black"), men her var § 81 d ikke påberåbt – i stedet anvendtes § 119, stk. 1 med skærpelse efter § 81, nr. 7 (lovlig ytring i offentlig debat). Sagen illustrerer, at ikke al corona-relateret kriminalitet subsumeres under § 81 d – det kræver den specifikke epidemiudnyttelses-motivation.

Afgrænsning: Vold mod corona-vagter (private dørmænd) uden offentlig myndighedsudøvelse falder uden for § 119 og dermed ofte uden for stk. 1. Generel vold mod tjenestemænd uden covid-sammenhæng behandles særskilt.

LOV Straffeloven § 81d, stk. 1 Straffeloven § 119, stk. 1

PRAKSIS

Højesteret · Højesteretsdom over tre mænd for dødstrusler mod statsministeren under corona-demonstration	03.01.2025
Landsretten · Varetægtsfængsling stadfæstet for trussel mod politi med henvisning til coronavirus (Straffeloven § 119)	01.04.2020

§ 6 Dokumentfalsk med coronapas og omgåelse af indrejserestriktioner

§ 81 d, stk. 4 (residualbestemmelsen) har fundet anvendelse ved dokumentfalsk begået for at omgå covid-restriktioner.

Falsk coronapas – S-3057-21 (Østre Landsret, 17. marts 2022)

En 17-årig foreviste en vens coronapas over for en dørmand. Byretten frifandt for strafskærpelse med henvisning til, at tiltalte ikke "udnyttede" epidemisituationen. Landsretten omgjorde og fandt § 81 d, stk. 4 opfyldt:

> *"Lovovertrædelsen efter dens karakter, formål og kontekst, herunder at den blev begået med henblik på at omgå restriktioner fastsat under covid-19-epidemien med det formål at mindske smittespredning, helt eller delvist var motiveret af den situation i landet, som covid-19-epidemien har medført."*

Straffen ændredes fra bøde til 7 dages betinget fængsel – en markant forhøjelse for den type dokumentmisbrug, der normalt sanktioneres med dagbøder.

Falsk ansættelseskontrakt for indrejse – Rettens nr. 1-11444/2020 (Retten i Kolding, 8. januar 2021)

En tjekkisk statsborger fremviste en falsk ansættelseskontrakt ved indrejsekontrol i Billund Lufthavn for at omgå covid-indrejserestriktionerne. Byretten idømte 80 dages fængsel med § 81 d, stk. 1 som grundlag for fordobling og udvisning med 6 års indrejseforbud. Retten citerede direkte forarbejdernes forudsætning om, at:

> *"overtrædelser af denne karakter som klar hovedregel skal medføre en fordobling af det hidtidige strafniveau."*

LOV	Straffeloven § 81d, stk. 4 · Straffeloven § 171 · Straffeloven § 174	
PRAKSIS	**Landsretten** · Betinget fængsel for brug af falsk coronapas: Landsretten anvender Covid-19 strafskærpelsesregel	17.03.2022
	Byretten · Fængselsstraf og udvisning for dokumentfalsk i forbindelse med omgåelse af Covid-19-indrejserestriktioner	08.01.2021

§ 7 Tyveri af værnemidler og andre covid-relaterede berigelsesforbrydelser

§ 81 d, stk. 1 opregnede bl.a. § 276 (tyveri) og § 276 a (indbrudstyveri). Forarbejderne behandlede specifikt tyveri af håndsprit og værnemidler som kerneeksempler.

I B4-11755/2020 (Retten i Glostrup, 24. februar 2021) blev en ung mand fundet skyldig i bl.a. tyveri af håndsprit fra en butiksdispenser. Byretten henførte forholdet under § 81 d, stk. 1 med følgende begrundelse:

> *"Henset til at der er tale om tyveri af et værnemiddel i forbindelse med Covid-19 epidemien, findes forholdet [...] at skulle henføres under straffelovens § 81 d, stk. 1."*

Tiltalte idømtes en fællesstraf på 7 måneders betinget fængsel (inkl. tidligere betinget straf for røveri).

Forarbejderne forudsatte, at selv tyveri af ringe økonomisk værdi (fx håndsprit for 200 kr.) kunne udløse fængselsstraffestraf – ikke blot bøde – når den stjålne genstand udgør en knap ressource under epidemien. Rigsadvokatmeddelelsen præciserer dog, at det blotte forhold, at der stjæles værnemidler, ikke automatisk opfylder kravet om covid-motivation – det skal vurderes konkret, om værnemidlet udgør en knap ressource i den konkrete situation.

LOV Straffeloven § 81d, stk. 1 Straffeloven § 276

PRAKSIS **Byretten** · Betinget fængsel for trusler, hærværk og tyveri af håndsprit under skærpende omstændigheder ved Covid-19 24.02.2021

§ 8 Rigsadvokatmeddelelsen og anklagemyndighedens retningslinjer

Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om covid-19-relateret kriminalitet (CIR1H, accession C20230974509, senest opdateret 23. september 2023) er den centrale retskilde for anklagemyndighedens strafudmålingspraksis. Meddelelsen sammenfatter:

- **Betingelsen om covid-sammenhæng** (pkt. 5.2.1): Overtrædelsen skal helt eller delvist have været motiveret af at udnytte epidemisituationen. Det er i almindelighed opfyldt, når gerningen vedrører hjælpepakker, værnemidler eller påskud af myndighedsrepræsentation.
- **Hjælpepakkebegrebet** (pkt. 5.4.1): Dynamisk begreb der dækker alle erhvervs- og jobrettede tiltag lanceret for at afbøde covid-19's negative økonomiske konsekvenser.
- **Strafudmålingen** (pkt. 5.4.2): I verserende sager skal anklageskriftet berigtiges, så citering af stk. 2 udgår – der nedlægges alene påstand om skærpelse efter stk. 1.
- **Tillægsbøde** (pkt. 5.5): Fire gange tilsigtet vinding, uanset pådømmelsestidspunktet.
- **Bødetakster for epidemilovsovertrædelser** (pkt. 6-7): Overtrædelse af forsamlingsforbud, mundbind-krav mv. sanktioneres efter epidemilovens egne bødebestemmelser – ikke efter § 81 d.

Meddelelsen refererer eksplicit til Højesterets to afgørelser af 9. september 2022 (U.2022.4820H og U.2022.4486H) som præcedens for det gældende strafniveau og fremhæver, at samfundstjeneste kan anvendes i hjælpepakkesager.

LOV Straffeloven § 81d, stk. 1, 3

PRAKSIS **Højesteret** · Reduktion af fængselsstraf for svindel med covid-19-hjælpepakker som følge af mellemliggende lovændring 09.09.2022

Højesteret · Højesteret nedsætter fængselsstraf for groft svig med COVID-19 hjælpepakker efter lovændring, men fastholder firedobling af tillægsbøde 09.09.2022

§ 9 Afgrænsning: Epidemilovsovertrædelser og lex specialis

Praksis afgrænser tydeligt § 81 d fra andre sanktionsmuligheder:

Epidemilovens egne bødebestemmelser

Rene karantæneovertrædelser, brud på forsamlingsforbud, overtrædelse af mundbind-krav og undladelse af at efterkomme påbud om isolation sanktioneres efter epidemilovens § 66 – ikke efter § 81 d-. Rigsadvokatmeddelelsen fastsætter bødetakster:

- Manglende efterkommelse af påbud om isolation/undersøgelse: 3.500 kr.
- Overtrædelse af forsamlingsforbud (18. marts – 3. april 2020): 1.500 kr.
- Overtrædelse af forsamlingsforbud (fra 4. april 2020): 2.500 kr.

Lex specialis (momslåneloven)

Højesterets dom i AM2024.06.25H afklarede, at § 289 a's subsidiaritet (stk. 3) medfører, at covid-særlove med selvstændige strafhjemler udelukker både § 289 a og den dertil knyttede § 81 d-skærpelse. Konsekvensen er markant: i stedet for fordoblet fængselsstraf + firedoblet tillægsbøde resulterede dommen i en bøde på 325.000 kr. beregnet efter særlovens egne principper.

Standardbedrageri uden covid-kontekst

Bedrageri uden specifik epidemiudnyttelse falder uden for § 81 d. Den blotte tidsmæssige overlapning med pandemiperioden er utilstrækkelig. Det er anklagemyndigheden, der bærer bevisbyrden for den konkrete sammenhæng.

LOV Straffeloven § 289a, stk. 3

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteret fastslår, at særlov om COVID-19 lån har forrang for Straffeloven § 289 a ved uberettiget ansøgning 25.06.2024

§ 10 Sammenfatning og bestemmelsens aktuelle relevans

Straffelovens § 81 d er formelt ophævet, men lever videre i retspraksis som grundlag for strafudmåling i de mange verserende og endnu uafsluttede hjælpepakkesager. De centrale takeaways:

- **Fordobling er nu normen**: Udgangspunktet for frihedsstraffen er det dobbelte af, hvad en tilsvarende forbrydelse uden covid-sammenhæng ville udløse.
- **Tillægsbøden er upåvirket**: Firedobling af tilsigtet vinding fastholdes – dette er den mest mærkbare sanktion for gerningsmændene.
- **Betinget straf er mulig**: Højesteret har eksplicit afvist en skærpet norm mod betinget straf i disse sager.
- **Lex specialis kan udelukke skærpelsen**: Anklagemyndigheden skal nøje undersøge, om covid-særlovgivning indeholder selvstændige strafhjemler.
- **Bestemmelsen er overvejende historisk**: Uden en aktiv klassifikation af en sygdom som "alment farlig" jf. epidemilovens § 2 kan § 81 d ikke aktiveres for fremtidige gerninger.

Seneste domme (juli 2025) viser, at hjælpepakkesagerne fortsat behandles af domstolene – SS-11691/2024-KBH om kulturpulje-svindel for 12 mio. kr. resulterede i 3½ års fængsel og tillægsbøder på 28 mio. kr. til hver af to tiltalte. Der er ingen vedtagne-men-ikke-konsoliderede ændringer til § 81 d (senest konsolideret 14. november 2025).

LOV Straffeloven § 81d, stk. 1, 3

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteret fastslår, at særlov om COVID-19 lån har forrang for Straffeloven § 289 a ved uberettiget ansøgning 25.06.2024

Højesteret · Reduktion af fængselsstraf for svindel med covid-19-hjælpepakker som følge af mellemliggende lovændring 09.09.2022

Højesteret · Højesteret nedsætter fængselsstraf for groft svig med COVID-19 hjælpepakker efter lovændring, men fastholder firedobling af tillægsbøde 09.09.2022

Byretten · Svig med Corona-hjælpepakker: Fængsel i 3 år og 6 måneder og millionbøder til to eventarrangører 03.07.2025

REFERENCE Lovgrundlag

3 paragraffer

Straffeloven § 3	stk. 1
Straffeloven § 81d	stk. 1, 2, 3, 4
Straffeloven § 289a	stk. 1

MATERIALE Citerede afgørelser

13 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 4

03.01.2025	Højesteretsdom over tre mænd for dødstrusler mod statsministeren under corona-demonstration	AM2025.01.03H
25.06.2024	Højesteret fastslår, at særlov om COVID-19 lån har forrang for Straffeloven § 289 a ved uberettiget ansøgning	AM2024.06.25H
09.09.2022	Højesteret nedsætter fængselsstraf for groft svig med COVID-19 hjælpepakker efter lovændring, men fastholder firedobling af tillægsbøde	114/2021
09.09.2022	Reduktion af fængselsstraf for svindel med covid-19-hjælpepakker som følge af mellemliggende lovændring	113-2021

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS 3

10.05.2023	Domsafsigelse for forsøg på bedrageri med COVID-19-kompensation og dokumentfalsk	S-179-22
17.03.2022	Betinget fængsel for brug af falsk coronapas: Landsretten anvender Covid-19 strafskærpelsesregel	S-3057-21
01.04.2020	Varetægtsfængsling stadfæstet for trussel mod politi med henvisning til coronavirus (Straffeloven § 119)	V.L. S-0723-20

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS 6

03.07.2025	Svig med Corona-hjælpepakker: Fængsel i 3 år og 6 måneder og millionbøder til to eventarrangører	10060-11783
22.06.2023	Betinget fængsel og millionbøde for svindel med COVID-19-lønkompensation til familiemedlemmer	AM2023.06.22B
24.02.2021	Betinget fængsel for trusler, hærværk og tyveri af håndsprit under skærpende omstændigheder ved Covid-19	B4-11755/2020
15.02.2021	Direktør dømt for forsøg på COVID-19-relateret bedrageri mod Erhvervsstyrelsen	1939-2311
08.02.2021	Svigagtig lønkompensationsansøgning under COVID-19 hjælpepakke	132-153
08.01.2021	Fængselsstraf og udvisning for dokumentfalsk i forbindelse med omgåelse af Covid-19-indrejserestriktioner	Rettens nr. 1-11444/2020

08 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over deling af intime billeder uden samtykke (§ 264 d / hævnporno)

Gerningsindhold, samtykkebevistema og strafudmåling efter Umbrella-reformen

Version 2 Opdateret 16. jul. 2026 31 afgørelser · 2015-2026 Læs online

INTRODUKTION

Deling af intime billeder og videoer uden samtykke – i daglig tale "hævnporno" eller "digitale sexkrænkelser" – rammes i dansk ret primært af straffeloven § 264 d om uberettiget videregivelse af meddelelser eller billeder vedrørende en andens private forhold, typisk i sammenstød med § 232 om blufærdighedskrænkelse. Ved 2018-reformen (lov nr. 257 af 10. april 2018) blev der indsat et stk. 2 med en skærpet sidestrafferamme på fængsel indtil 3 år ved særligt skærpende omstændigheder, og forarbejderne forudsatte en gennemgående strafforhøjelse på en tredjedel. Praksis viser et strafniveau fra dagbøder ved deling til få personer over 30-60 dages fængsel ved udbredelse på sociale medier til flere måneders ubetinget fængsel ved systematisk krænkelse – mens tortgodtgørelsen typisk ligger på 5.000-30.000 kr. En vedtagen, men endnu ikke ikrafttrådt ændring hæver pr. 1. januar 2027 normalstrafferammen til 1 års fængsel og fordobler strafniveauet.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Deling af seksuelt materiale uden samtykke straffes som hovedregel i sammenstød efter både straffeloven § 264 d (krænkelse af privatlivets fred) og § 232 (blufærdighedskrænkelse) – strafpåstanden skal afspejle begge krænkelser.

02 Samtykke til optagelsen indebærer ikke samtykke til videregivelse; det er efter Rigsadvokatmeddelelsen som udgangspunkt uden betydning for strafpåstanden, at forurettede selv har optaget billederne og delt dem med tiltalte.

03 Den skærpede sidestrafferamme i § 264 d, stk. 2, forudsætter særligt skærpende omstændigheder – navnlig materiale af pornografisk karakter, offentlig tilgængelighed på internettet, målrettet deling til den afbildedes omgangskreds eller et stort antal forurettede.

04 Deling af få billeder i en snæver kreds henføres som udgangspunkt til stk. 1 – men billeder af seksuel eller pornografisk karakter kan i sig selv løfte forholdet op i stk. 2.

05 Udgangspunktet for sanktionen er fængsel og ikke bøde: 30-40 dage efter stk. 1 ved videregivelse af nogle få billeder, og mindst 60 dage ved udbredelse af et eller få nøgenbilleder på internettet i en større kreds.

06 Forurettede behøver ikke at være genkendelig på selve billedet – et synligt profilnavn eller andre identificerende oplysninger er tilstrækkeligt til, at kravet om identificerbarhed er opfyldt.

07 At billedet oprindeligt stammer fra forurettedes egen offentligt tilgængelige profil fritager ikke for ansvar for videredelingen.

08 Videregivelse omfatter enhver form for videregivelse, også privat kommunikation som Messenger-beskeder til en enkelt modtager.

09 Ren fremvisning af et billede uden overdragelse falder uden for § 264 d, men kan efter omstændighederne straffes som blufærdighedskrænkelse efter § 232.

10 Videregivelsen er ikke uberettiget, hvis den sker som led i journalistisk virksomhed af reel nyheds- og informationsværdi – afvejningen sker efter EMRK artikel 8 over for artikel 10.

11 Godtgørelse for tort ligger i praksis typisk på 5.000-10.000 kr. pr. krænkelse, men op til 20.000-30.000 kr. ved omfattende udbredelse på offentligt tilgængelige platforme.

12 Efter erstatningsansvarsloven § 26, stk. 3, skal alle digitale seksuelle krænkelser, der er begået uafhængigt af hinanden, vurderes selvstændigt ved fastsættelsen af godtgørelsen.

13 Den, der alene videredeler materiale modtaget fra andre, ifalder et lempeligere ansvar end den, der både optog og igangsatte spredningen.

14 Overtrædelse af § 264 d er undergivet betinget offentlig påtale, og der bør nedlægges påstand om sletning efter § 271 og konfiskation af de anvendte enheder efter § 75, stk. 2.

15 Fra 1. januar 2027 hæves normalstrafferammen i § 264 d, stk. 1, fra 6 måneder til 1 års fængsel, og strafniveauet for digitale sexkrænkelser forudsættes skærpet med 100 pct.

§ 1 Retsgrundlaget: § 264 d's todelte strafferamme og sammenstødet med § 232

Deling af intime billeder uden samtykke reguleres ikke af en selvstændig "hævnporno-bestemmelse", men af den almindelige regel om krænkelse af privatlivets fred i straffeloven § 264 d. Bestemmelsen har efter 2018-reformen to niveauer:

> ***Stk. 1.*** *Med bøde eller fængsel indtil 6 måneder straffes den, som uberettiget videregiver meddelelser eller billeder vedrørende en andens private forhold eller i øvrigt billeder af den pågældende under omstændigheder, der åbenbart kan forlanges unddraget en bredere offentlighed. Bestemmelsen finder også anvendelse, hvor meddelelsen eller billedet vedrører en afdød person.*
>
> ***Stk. 2.*** *Foreligger der under hensyn til oplysningernes eller videregivelsens karakter og omfang eller antallet af berørte personer særligt skærpende omstændigheder, kan straffen stige til fængsel indtil 3 år.*

Det centrale ved retsanvendelsen på dette område er, at § 264 d sjældent står alene. Deling af seksuelt materiale rammer to forskellige beskyttelsesinteresser: privatlivets fred (§ 264 d) og den seksuelle blufærdighed hos den afbildede (straffeloven § 232, stk. 1, bøde eller fængsel indtil 2 år). Rigsadvokatmeddelelsen om digitale sexkrænkelser er utvetydig på dette punkt:

> *Anklagemyndigheden skal som udgangspunkt nedlægge påstand om, at tiltalte idømmes en fængselsstraf. Strafpåstanden skal afspejle, at der både er tale om en krænkelse af seksuel karakter (straffelovens § 232) samt uberettiget videregivelse af private billeder/videoer (straffelovens § 264 d).*

Sammenstødet ses gennemgående i praksis. I **SS-2419/2023-HER** blev deling af et billede af forurettede i undertøj henført under både § 264 d, stk. 2, jf. stk. 1 og § 232, stk. 1, og i **S-1460-17** blev en omfattende deling af seksuelle billeder på Google+ tilsvarende bedømt efter begge bestemmelser.

Hvor materialet viser en person under 18 år, forskydes tyngden til straffeloven § 235 om udbredelse af seksuelt materiale vedrørende børn – se herom praksisoversigten om børnepornografi. Hvor billederne bruges som pressionsmiddel til at opnå seksuelle ydelser, bliver forholdet i stedet en sag om ulovlig tvang eller voldtægt, jf. sextortion.

Rigsadvokatmeddelelsen supplerer også med, at straffeloven § 264 a om uberettiget fotografering på ikke frit tilgængeligt sted skal overvejes, hvor optagelsen selv er sket ulovligt, og at § 232 tillige kan være overtrådt i forhold til de personer, der *modtager* det delte materiale.

LOV Straffeloven § 232, stk. 1 · Straffeloven § 235, stk. 1 · Straffeloven § 264d, stk. 1, 2 · Straffeloven § 264a

PRAKSIS

Landsretten · Landsretten stadfæster fængselsstraf for deling af private og seksuelle billeder, men justerer vilkår for samfundstjeneste	19.10.2017
Byretten · Mand idømt 30 dages betinget fængsel for deling af intimt billede på Facebook	06.11.2023

§ 2 2018-reformen: Straffelovrådets analyse og indførelsen af den skærpede sidestrafferamme

Frem til 2018 var strafmaksimum for enhver overtrædelse af § 264 d 6 måneders fængsel – uanset om der var tale om en enkelt sladderagtig oplysning eller massedeling af pornografisk materiale. Straffelovrådet gennemgik spørgsmålet i sin betænkning nr. 1563/2017 om freds- og ærekrænkelser, og de almindelige bemærkninger til **lov nr. 257 af 10. april 2018** gengiver rådets ræsonnement:

> *Straffelovrådet finder således, at videregivelse af oplysninger om andres private forhold på internettet generelt kan indebære privatlivskrænkelser af en alvor, som ikke tidligere er set. Oplysninger på internettet kan spredes meget vidt og meget hurtigt og kan i praksis være vanskelige og i visse tilfælde næsten umulige at få slettet igen. Der er dermed en større risiko for store skadevirkninger og mere vedvarende krænkelser, end der f.eks. er ved krænkelser gennem trykte aviser, tidsskrifter, bøger, tv eller radio.*

Rådet overvejede – og forkastede – at indføre en selvstændig bestemmelse om digitale sexkrænkelser:

> *Det er imidlertid Straffelovrådets vurdering, at straffelovens §§ 232 og 264 d på en hensigtsmæssig måde kriminaliserer sådanne forhold, herunder både som en seksuel krænkelse og en krænkelse af privatlivets fred. Rådet fandt endvidere ikke behov for at indsætte en særskilt bestemmelse i straffeloven herom.*

Bemærkelsesværdigt er, at Straffelovrådet og lovforslaget lagde op til et strafmaksimum på **2 års** fængsel i stk. 2 – rådet lagde herved vægt på, at strafferammen for blufærdighedskrænkelse efter § 232 netop er 2 år. Den vedtagne bestemmelse fastsatte imidlertid maksimum til **3 års** fængsel, hvilket bekræftes både af den gældende lovtekst og af forarbejderne til den efterfølgende ændringslov om freds- og ærekrænkelser, der gengiver gældende ret som "fængsel indtil 3 år".

Reformen var udtrykkeligt en reaktion på tidens sagskompleks. Af de almindelige bemærkninger fremgår:

> *Regeringen ser med stor alvor på den udvikling, der er set i relation til denne kriminalitetstype. Regeringen præsenterede derfor i begyndelsen af 2017 udspillet "Skærpet indsats mod digitale sexkrænkelser", der sætter ind med en bred vifte af initiativer i kampen mod digitale sexkrænkelser.*

Betænkningen dokumenterede desuden det hidtidige praksisbillede: i perioden 2011-2015 blev der afgjort 106 straffesager med § 264 d som hovedforhold, hvoraf lidt under halvdelen endte med fængsel – og kun otte med ubetinget fængsel.

Den skærpede strafferamme finder efter Rigsadvokatmeddelelsen anvendelse på forhold begået efter lovens ikrafttræden den **15. april 2018**.

En efterfølgende ændringslov om freds- og ærekrænkelser med ikrafttræden 1. januar 2019 justerede desuden ordlyden i stk. 1 fra "offentligheden" til "**en bredere offentlighed**". Formålet var en udvidelse for nøgenbilleder taget i det offentlige rum. Af forarbejderne:

> *Ved den foreslåede ændring af ordlyden fra "offentligheden" til "en bredere offentlighed" tilsigtes det at fastslå, at det forhold, at en person eksempelvis har bevæget sig nøgen ud i det offentlige rum, ikke indebærer, at man har givet afkald på enhver strafferetlig beskyttelse i forhold til udbredelse i en hvilken som helst offentlighed.*

Forarbejderne definerer i den forbindelse nøgenbilleder som billeder, "hvor en persons bryster, bagdel eller kønsdele fremgår", mens billeder af personer i undertøj eller badetøj falder uden for den udvidelse.

LOV Straffeloven § 232, stk. 1 Straffeloven § 264d, stk. 2

§ 3 Gerningsindholdet: hvad er "private forhold", og hvad er "videregivelse"?

Forarbejderne afgrænser bestemmelsens første led:

> *Beskyttelsen efter 1. led angår "private forhold". Herunder hører bl.a. interne familieforhold, seksualforbindelser, sygdom, stof- eller spiritusmisbrug, selvmord og selvmordsforsøg. Oplysninger om uddannelse, erhverv og arbejde vil derimod normalt ikke angå private forhold.*

Intimt billedmateriale ligger dermed i kerneområdet. Men rækkevidden er ikke ubegrænset. I **V.L. S-2273-16** frifandt Vestre Landsret tiltalte for uberettiget videregivelse af et nøgenbillede, netop fordi billedet ikke fandtes

omfattet af § 264 d – en påmindelse om, at billedets karakter skal vurderes konkret, og at bestemmelsens andet led efter forarbejderne skal fortolkes snævert.

Videregivelsesbegrebet er derimod bredt. Forarbejderne fastslår, at bestemmelsen omfatter "videregivelse i enhver form og både privat og offentlig videregivelse". Det blev sat på spidsen i **S-1136-22** (omtalt som AM2023.04.17Ø), hvor en kriminalreporter via Facebook Messenger oplyste en enkelt privatperson om, at en varetægtsfængslet var sigtet for frihedsberøvelse og voldtægt. Østre Landsret ændrede byrettens frifindelse og understregede, at beskyttelsen gælder videregivelse i enhver form, herunder privat kommunikation. Der er altså ingen bagatelgrænse i antallet af modtagere for så vidt angår selve gerningsindholdet – antallet får derimod betydning for, om forholdet henføres til stk. 1 eller stk. 2, og for strafudmålingen.

Omvendt trækker forarbejderne en vigtig grænse ved den blotte fremvisning:

> *Den blotte forevisning af billeder er ikke omfattet, medmindre forevisningen indebærer, at der videregives en meddelelse vedrørende en andens private forhold.*

Denne sondring blev afgørende i **SS-241/2023-BOR**, hvor tiltalte havde vist en video af sig selv have sex med forurettede frem på sin mobiltelefon til ét vidne. Retten fandt ham skyldig i blufærdighedskrænkelse efter § 232, stk. 1 – ikke i videregivelse:

> *På denne baggrund finder retten det bevist, at tiltalte har krænket [Forurettede 3]'s blufærdighed ved på sin mobiltelefon til Vidne 1 at have fremvist en video, hvor tiltalte havde sex med Forurettede 3.*

Endelig kræver bestemmelsen, at den afbildede er **identificerbar** – men ikke at ansigtet er synligt. I **SS-2419/2023-HER** var forurettedes ansigt ikke vist på billedet, men hendes Instagram-profilnavn fremgik. Retten fandt kravet opfyldt.

LOV	Straffeloven § 232, stk. 1 · Straffeloven § 264d, stk. 1	
PRAKSIS	**Landsretten** · Journalist dømt for uberettiget videregivelse af private forhold via Messenger i forbindelse med research	17.04.2023
	Landsretten · T frifindes for uberettiget videregivelse af nøgenbillede: Landsretten finder ikke billedet omfattet af Straffeloven § 264 d	03.05.2017
	Byretten · Mand idømt 30 dages betinget fængsel for deling af intimt billede på Facebook	06.11.2023
	Byretten · Voldtægt og blufærdighedskrænkelse - 2 års fængsel og tortgodtgørelse	08.06.2023

§ 4 Bevistemaet for samtykke: samtykke til optagelsen er ikke samtykke til delingen

Samtykke er den centrale ansvarsfrihedsgrund. Forarbejderne formulerer det således:

> *Der kan generelt gives samtykke til de handlinger, der er omfattet af § 264 d, hvorefter handlingen ikke er uberettiget. Det er som udgangspunkt den, der har rådigheden over det pågældende forhold, der i givet fald kan give samtykke.*

Det afgørende – og den hyppigste misforståelse i sagerne – er, at samtykket skal knytte sig til **videregivelsen**, ikke til optagelsen. De almindelige bemærkninger til 2018-loven beskriver præcis dette scenario:

> *Der kan være tale om billeder eller videoer, der er optaget af den pågældende selv eller med dennes samtykke, men hvor der ikke foreligger samtykke til videregivelse eller i hvert fald ikke til videregivelse til den kreds, som det er sket.*

Bemærk formuleringen "eller i hvert fald ikke til videregivelse til den kreds, som det er sket". Samtykke er altså også **kredsbestemt**: et samtykke til, at én modtager har materialet, rækker ikke til dennes videredeling.

Rigsadvokatmeddelelsen omsætter dette til en klar anvisning om, at forurettedes egen forudgående adfærd ikke skal formilde:

> *Det er som udgangspunkt uden betydning for strafpåstanden, at det er den forurettede selv, der har optaget og delt billederne med tiltalte.*

Praksis følger linjen. I **SS-2419/2023-HER** havde tiltalte taget et skærmbillede fra forurettedes egen Instagram-profil og delt det videre. Retten afviste, at kildens offentlige karakter kunne fritage:

> *Tiltalte har delt billedet uden Forurettedes samtykke. Tiltalte har herved videregivet et billede vedrørende hendes private forhold og under omstændigheder, der åbenbart kan forlanges unddraget offentligheden. Det forhold, at billedet stammer fra Forurettedes egen Instagram-profil, kan ikke føre til et andet resultat.*

Et beslægtet bevistema er tiltaltes **kendskab til materialets private karakter**. I **SS-467/2018-OLR** – en sag fra Umbrella-komplekset om videredeling af en seksuel video via Facebook Messenger til syv personer – frifandt Østre Landsrets flertal for udbredelse af børnepornografi, fordi det ikke kunne bevises, at tiltalte indså, at de medvirkende var under 18 år. Retten fandt derimod forsættet til blufærdighedskrænkelse bevist ud fra materialets karakter:

> *På baggrund af videoens krænkende seksuelle indhold, herunder at der nævnes navn og kaldenavn på de forurettede, finder vi, at tiltalte i hvert fald må have indset det som overvejende sandsynligt, at de forurettede ikke ønskede videoen videregivet til andre, ligesom tiltaltes deling af videoen var egnet til at krænke blufærdigheden hos de forurettede.*

Dommen illustrerer, at forsæt til den manglende accept hos den afbildede i praksis kan udledes af materialets eget indhold – også hvor delingen sker i en ubetænksom "skolegårds"-kontekst.

LOV	Straffeloven § 232, stk. 1 · Straffeloven § 235, stk. 1 · Straffeloven § 264d, stk. 1	
PRAKSIS	**Landsretten** · Frifindelse for børnepornografi - dom for krænkelse af blufærdighed ved deling af seksuel video	20.04.2018
	Byretten · Mand idømt 30 dages betinget fængsel for deling af intimt billede på Facebook	06.11.2023

§ 5 "Uberettiget": ytringsfrihedsafvejningen og de journalistiske sager

Ikke enhver videregivelse, der opfylder gerningsindholdet, er strafbar. Forarbejderne understreger:

> *Efter bestemmelsen skal videregivelsen være uberettiget. Heri ligger, at ikke enhver handling, der er omfattet af gerningsindholdet, vil være strafbar.*

Og videre, at bestemmelsen skal fortolkes i lyset af konventionen:

> *Det bemærkes endelig, at straffelovens § 264 d skal fortolkes i lyset af den Europæiske Menneskeretskonventions (EMRK) bestemmelser, herunder navnlig artikel 8 om ret til respekt for privatliv og familieliv og artikel 10 om ytringsfrihed, og de retningslinjer, der følger af Menneskerettighedsdomstolens praksis.*

Denne afvejning er blevet prøvet i alle tre instanser i sagen om en blogger, der offentliggjorde et billede af en dræbt kvinde fra terrorangrebet i Nice. Retten i Aarhus frifandt i **SS-1418/2021-ARH**. Retten lagde til grund,

at billedet i sig selv åbenbart kunne forlanges unddraget en bredere offentlighed, men fandt videregivelsen berettiget:

> *Efter tiltaltes forklaring og artiklens indhold må det lægges til grund, at videregivelsen skete som led i journalistisk virksomhed, og at billedet underbygger en vigtig pointe i artiklen. Kvindens ansigt ses ikke på billedet, og hendes familie har ikke reageret på offentliggørelsen, idet sagen er rejst efter retsplejelovens § 727, stk. 2. På denne baggrund finder retten, at videregivelsen ikke har været uberettiget.*

Sagen blev prøvet i Vestre Landsret som **SS-2435/2022-VLR** efter § 264 d, stk. 2, og endeligt af Højesteret i **SS-92/2023-HJR**, hvor bloggeren blev frifundet under henvisning til ytringsfriheden. Sagsforløbet viser, at afvejningen efter EMRK artikel 10 kan bære en frifindelse helt til øverste instans selv for materiale, der utvivlsomt er af yderst privat karakter.

Samme afvejningslogik ses i **9-5722/2024**, hvor en redaktør og en journalist blev frifundet for krænkelse af privatlivets fred i en dokumentar, og i **BS-58456/2025-OLR**, hvor Østre Landsret ophævede et forbud mod TV 2's offentliggørelse af aktivistoptagelser efter § 264 c – dér med udtrykkelig anvendelse af afvejningsmodellen mellem EMRK artikel 8 og artikel 10.

Det er væsentligt at holde fast i, at denne berettigelsesvurdering praktisk taget aldrig frifinder i de egentlige hævnporno-sager. Berettigelsen hviler på en reel nyheds- og informationsværdi. Netop derfor faldt journalisten i **S-1136-22**: hans videregivelse skete ikke som led i selve reportagen, men som et middel til at skaffe oplysninger i researchfasen, og landsretten fandt, at videregivelsen i denne fase ikke kunne anses for retmæssig som led i en saglig reportage af betydelig nyheds- og informationsværdi. Hensynet til privatlivet vejer derimod tungest, når formålet er hævn, udstilling eller vinding.

Endelig illustrerer **S-401-15**, hvor Østre Landsret frifandt for offentliggørelse af videooptagelser af nøgenbadende mænd på internettet, retsstillingen før 2019. Med ordlydsændringen til "en bredere offentlighed" har lovgiver netop tilsigtet at udvide beskyttelsen for nøgenbilleder taget i det offentlige rum – forarbejderne anfører udtrykkeligt, at omstændighederne i UfR 2010.2448 H fremover vil være omfattet.

LOV `Retsplejeloven § 727, stk. 2` `Straffeloven § 264d, stk. 1, 2` `Straffeloven § 264c`

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret frifinder blogger for offentliggørelse af billede af terroroffer med henvisning til ytringsfrihed	23.02.2024
Landsretten · Østre Landsret ophæver forbud mod TV 2's offentliggørelse af aktivistoptagelser fra svinestalde	26.01.2026
Landsretten · Journalist dømt for uberettiget videregivelse af private forhold via Messenger i forbindelse med research	17.04.2023
Landsretten · Landsrettens dom i sag om videregivelse af billede af afdød kvinde på webblog	13.03.2023
Landsretten · Frifindelse i sag om offentliggørelse af videooptagelser af nøgenbadende mænd på internettet	06.07.2015
Byretten · Frifindelse af redaktør og journalist for krænkelse af privatlivets fred i dokumentar	30.04.2025
Byretten · Frifindelse i sag om offentliggørelse af billede af afdød person og overtrædelse af navneforbud	08.11.2022

§ 6 Grænsedragningen mellem stk. 1 og stk. 2: hvornår foreligger særligt skærpende omstændigheder?

Forarbejderne til **lov nr. 257 af 10. april 2018** giver den mest detaljerede vejledning om, hvornår et forhold løftes op i den skærpede sidestrafferamme. Udgangspunktet er, at bred udbredelse ikke i sig selv er nok:

> *Uberettiget udbredelse af oplysninger om en andens private forhold til en større kreds på internettet vil ikke nødvendigvis i sig selv betyde, at et sådant forhold skal henføres under den foreslåede sidestrafferamme i stk. 2. I almindelighed vil en sådan henførelse afhænge af karakteren af de oplysninger eller billeder, som videregives.*

De konkrete kriterier kan sammenfattes således:

Situation	Henføres som udgangspunkt til
Materiale af pornografisk karakter / seksuel aktivitet afbildet	Stk. 2
Person, der blot poserer nøgen	Stk. 1
Et enkelt nøgenbillede gjort offentligt tilgængeligt på internettet	Stk. 2
Målrettet deling til den afbildedes nærmeste eller daglige omgangskreds (kolleger, skolekammerater, familie)	Stk. 2
Deling i en mere snæver kreds	Stk. 1
Videregivelse med økonomisk vinding for øje eller særligt skademotiv	Stk. 2
Stort antal billeder/videoer eller stort antal forurettede	Stk. 2

Forarbejderne præciserer den pornografiske afgrænsning:

> *Der vil f.eks. være tale om billeder eller videoer af særlig krænkende karakter, der skal henføres til det foreslåede stk. 2, hvis det har pornografisk karakter, herunder hvis der foregår en seksuel aktivitet, uanset om en eller flere personer er afbildet.*

Og om den målrettede deling:

> *Gøres billedet ikke offentligt tilgængeligt på internettet, men er delingen målrettet den afbildedes nærmeste eller daglige omgangskreds, herunder kolleger, skole- eller uddannelseskammerater eller familie, vil denne målrettede deling i sig selv kunne føre til, at der foreligger særligt skærpende omstændigheder.*

Denne sidste passage er praktisk vigtig: den lille, men *målrettede* deling – til familien, klassen eller arbejdspladsen – kan være lige så skærpende som den store, anonyme udbredelse, fordi skadevirkningen for forurettede er størst dér, hvor hun eller han færdes.

Praksis afspejler kriterierne. I **SS-2419/2023-HER** var det kombinationen af billedets karakter og delingens omfang, der løftede forholdet:

> *Efter billedets karakter sammenholdt med videregivelsens omfang er forholdet omfattet af straffelovens § 264 d, stk. 2, jf. stk. 1.*

Et billede delt i en Facebook-gruppe med ca. 57.000 medlemmer – ledsaget af teksten "Så er det nu drenge. Hun er frisk, kontakt hende" – er et skoleeksempel på stk. 2. Tilsvarende blev **SS-1343/2024-HRS** (omfattende deling af krænkende billeder kombineret med forsøg på ulovlig tvang) og **AM2025.08.22B** henført til § 264 d, stk. 2.

I den lave ende ligger **AM2025.02.17B**, hvor uberettiget videregivelse af oplysninger om privatliv og seksuelle forhold på Instagram blev afgjort med **bøde** efter § 264 d, stk. 1 – og **SS-467/2018-OLR**, hvor deling til syv

personer i en lukket kreds inden for kort tid endte med 5 dagbøder à 500 kr. Landsretten fremhævede her netop, "at delingerne skete til blot syv personer i en lukket kreds inden for et kort tidsrum".

LOV	Straffeloven § 264d, stk. 1, 2	
PRAKSIS	**Landsretten** · Frifindelse for børnepornografi - dom for krænkelse af blufærdighed ved deling af seksuel video	20.04.2018
	Byretten · Betinget fængsel for deling af seksuelt materiale med mindreårig, forsøg på tvang og overtrædelse af privatlivets fred	22.08.2025
	Byretten · Bøde for uberettiget videregivelse af oplysninger om privatliv og seksuelle forhold på Instagram	17.02.2025
	Byretten · Dom for omfattende deling af krænkende billeder og forsøg på ulovlig tvang	21.01.2025
	Byretten · Mand idømt 30 dages betinget fængsel for deling af intimt billede på Facebook	06.11.2023

§ 7 Strafniveauet: Rigsadvokatmeddelelsens retningslinjer og den tredjedels forhøjelse

Rigsadvokatmeddelelsen om digitale sexkrænkelser fastlægger anklagemyndighedens udgangspunkter, jf. afsnit 5.2:

> *Det er Rigsadvokatens opfattelse, at anklagemyndigheden i sager om digitale sexkrænkelser, der henføres til straffelovens § 264 d, stk. 1, skal tage udgangspunkt i en strafpåstand på fængsel i 30-40 dage, når der alene er tale om videregivelse af nogle få billeder mv.*

For stk. 2-sagerne slår 2018-reformens forudsatte forhøjelse igennem:

> *Det fremgår af forarbejderne, at der skal ske en gennemgående forhøjelse af straffen med en tredjedel i forhold til det resultat, domstolene efter hidtidig praksis ville være nået frem til. Det betyder, at en sag om digital sexkrænkelse i form af udbredelse af et eller få nøgenbilleder på internettet i en større kreds af personer vil skulle straffes med mindst 60 dages fængsel.*

Der er en snæver ventil nedad:

> *Anklagemyndigheden kan – både i sager omfattet af § 264 d, stk. 1, og stk. 2 – undtagelsesvist nedlægge påstand om en lavere straf. Det kan f.eks. være tilfældet, hvis en person under 18 år videregiver et enkelt billede, der ikke har en grov karakter, til en eller få personer.*

Afsnit 5.1 opregner de kriterier, der skal vægtes: omfanget af delingen (hvor mange modtagere, åbne eller lukkede grupper, offentligt tilgængelig hjemmeside, skolens intranet), om delingen er organiseret eller planlagt, karakteren og antallet af billeder, samt konsekvenserne for forurettede – herunder muligheden for at fjerne materialet igen og om forurettede efterfølgende er blevet kontaktet.

Rigsadvokaten opregner selv en række ældre domme, men med et vigtigt forbehold:

> *Rigsadvokaten skal bemærke, at tiltalen i sagerne ikke er rejst i overensstemmelse med ovenstående retningslinjer, og at strafniveauet i sagerne efter Rigsadvokatens opfattelse derfor ikke afspejler, at der både er tale om en krænkelse af seksuel karakter samt uberettiget videregivelse af private billeder/videoer, jf. ovenfor. Hvis anklagemyndigheden henviser til en eller flere af disse domme i sin procedure, skal man samtidig gøre retten opmærksom herpå.*

Det er et usædvanligt og vigtigt signal: den ældre praksis (UfR 1999.177 V med 20 dages hæfte for syv nøgenbilleder på internettet; TfK 2005.709/1 Ø med 20 dages fængsel; TfK 2014.641 Ø med 40 dages ubetinget fængsel) skal efter Rigsadvokatens opfattelse ikke tages som pålydende. Af nyere praksis fremhæver meddelelsen **TfK 2022.472V**, hvor deling af fire pornografiske videoer på en pornohjemmeside udløste 60 dages fængsel, sletningspåbud efter § 271 og 30.000 kr. i tortgodtgørelse under hensyn til antallet af visninger – netop med henvisning til den skærpelse, der er forudsat ved lov nr. 257 af 10. april 2018.

Domstolspraksis efter reformen ligger i tråd hermed. Et overblik:

Sag	Forhold	Straf
SS-467/2018-OLR	Video delt til 7 personer i lukket kreds	5 dagbøder à 500 kr. (§ 232)
AM2025.02.17B	Oplysninger om privatliv/seksuelle forhold på Instagram	Bøde (§ 264 d, stk. 1)
SS-2419/2023-HER	Billede i undertøj i Facebook-gruppe med 57.000 medlemmer	30 dages betinget fængsel + sletning
S-1460-17	Ca. 98 fotos og 3 videoklip på offentlig Google+-profil	60 dages fængsel, betinget m. 80 timers samfundstjeneste
V.L. S-0229-18	Mindst 8 nøgenbilleder på hjemmesider + 3 billeder sendt til 6 bekendte via kapret Facebook-profil, samt trusler	3 måneders ubetinget fængsel

LOV `Straffeloven § 232, stk. 1` `Straffeloven § 264d, stk. 1, 2` `Straffeloven § 271, stk. 1`

PRAKSIS

- **Landsretten** · Frifindelse for børnepornografi - dom for krænkelse af blufærdighed ved deling af seksuel video — 20.04.2018
- **Landsretten** · Tildeling af ubetinget fængselsstraf for grove trusler og uberettiget videregivelse af nøgenbilleder af ekskæreste — 21.03.2018
- **Landsretten** · Landsretten stadfæster fængselsstraf for deling af private og seksuelle billeder, men justerer vilkår for samfundstjeneste — 19.10.2017
- **Byretten** · Bøde for uberettiget videregivelse af oplysninger om privatliv og seksuelle forhold på Instagram — 17.02.2025
- **Byretten** · Mand idømt 30 dages betinget fængsel for deling af intimt billede på Facebook — 06.11.2023

§ 8 Sanktionsvalget: betinget dom, samfundstjeneste eller ubetinget fængsel

Selv om udgangspunktet er fængsel, gøres straffen i de fleste førstegangssager betinget. Rigsadvokatmeddelelsen fastslår, at samfundstjeneste kan anvendes efter de almindelige regler:

> *Det betyder, at valget mellem samfundstjeneste og ubetinget fængsel først og fremmest skal afgøres efter en samlet vurdering af dels grovheden af den foreliggende kriminalitet (som udtrykt ved længden af fængselsstraffen), dels omfanget og alvoren af eventuel tidligere kriminalitet.*

Praksis fordeler sig i tre spor:

Betinget med vilkår om samfundstjeneste. I **S-1460-17** havde tiltalte oprettet en offentligt tilgængelig Google+-profil med ca. 98 fotos og 3 videoklip af seksuel karakter af sin ekskæreste – herunder et klip fra en samlejesituation, hvor hun udtrykkeligt sagde, at han ikke skulle filme. Østre Landsret fastholdt straffen:

> *Under hensyn til forholdets karakter, grovhed og omfang tiltrædes det, at straffen, der er en tillægsstraf til Frederiksberg Rets dom af 31. januar 2017, jf. straffelovens § 89, er udmålt til fængsel i 60 dage.*

At straffen blev gjort betinget, skyldtes ikke forholdets karakter, men at sagen ikke var fremmet med tilstrækkelig hurtighed fra anklagemyndighedens side. Landsretten skærpede samtidig vilkåret til 80 timers samfundstjeneste med længstetid på 6 måneder. Samme spor ses i **V.L. S-0487-18**.

Betinget uden samfundstjeneste. I **S-2629-17** blev straffen for blufærdighedskrænkelse og ulovlig billeddeling efter et afsluttet forhold gjort betinget uden vilkår om samfundstjeneste. I **SS-2419/2023-HER** blev de 30 dage gjort betinget, hvor tiltalte var ustraffet førtidspensionist med en lang psykiatrisk historik og af Kriminalforsorgen vurderet uegnet til samfundstjeneste:

> *Under hensyn til oplysningerne om forholdets karakter, tiltaltes personlige forhold, samt at han er ustraffet, skal straffen undtagelsesvist ikke fuldbyrdes.*

Ubetinget fængsel. Vestre Landsret skærpede i **V.L. S-0229-18** byrettens 60 dages betingede dom til 3 måneders ubetinget fængsel. Tiltalte havde offentliggjort mindst 8 nøgenbilleder af seksuel karakter af sin ekskæreste på hjemmesider med angivelse af hendes navn og by, og havde desuden skiftet adgangskoden til hendes Facebook-profil og derfra sendt 3 nøgenbilleder til mindst 6 mandlige bekendte, så det fremstod, som om hun selv var afsender:

> *Efter karakteren og grovheden af de forhold, der angår overtrædelse af straffelovens § 264 d og § 232, og under hensyn til krænkelsens omfang, forhøjer landsretten efter en samlet vurdering straffen til fængsel i 3 måneder.*

At straffen blev ubetinget, hang sammen med, at tiltalte ikke var fundet egnet til samfundstjeneste:

> *Af de grunde, der er anført ovenfor – og da tiltalte ikke er fundet egnet til at udføre samfundstjeneste – er der ikke grundlag for at gøre straffen helt eller delvist betinget.*

Mønstret er dermed, at sanktionsvalget i høj grad afhænger af tiltaltes egnethed til samfundstjeneste og af sagsbehandlingstiden – mens *strafudmålingen* styres af krænkelsens karakter og omfang.

LOV Straffeloven § 56, stk. 1 · Straffeloven § 62 · Straffeloven § 232, stk. 1 · Straffeloven § 264d, stk. 1, 2

PRAKSIS

Landsretten · Betinget fængselsstraf og samfundstjeneste for uberettiget videresendelse af intime billeder	14.08.2018
Landsretten · Tildeling af ubetinget fængselsstraf for grove trusler og uberettiget videregivelse af nøgenbilleder af ekskæreste	21.03.2018
Landsretten · Domfældelse for blufærdighedskrænkelse og ulovlig billeddeling efter endt forhold: Fængselstraffen gøres betinget uden samfundstjeneste	26.01.2018
Landsretten · Landsretten stadfæster fængselsstraf for deling af private og seksuelle billeder, men justerer vilkår for samfundstjeneste	19.10.2017
Byretten · Mand idømt 30 dages betinget fængsel for deling af intimt billede på Facebook	06.11.2023

§ 9 Deepfakes og AI-manipuleret materiale

Billedmanipulation er ikke et nyt fænomen i denne bestemmelses praksis. Allerede de almindelige bemærkninger til 2018-loven forudså problemstillingen:

> *Endelig kan der også være tale om billeder eller videoer, der er billedmanipuleret, så de er blevet pornografiske, men hvor det oprindelige billede eller den oprindelig video, som den afbildede eller filmede person eventuelt har givet samtykke til videregivelse af, ikke var det, jf. i den forbindelse TfK 2013.627 Ø.*

I den nævnte dom (TfK 2013.627 Ø), som Rigsadvokatmeddelelsen refererer, blev tiltalte idømt 6 måneders ubetinget fængsel for bl.a. at have lagt billeder af 11 kvinder – heraf 3 under 18 år – ud på en hjemmeside, hvor billederne blev eller skulle blive manipuleret, så de kom til at fremstå som utugtige eller pornografiske. Tiltalte havde desuden videregivet kontaktoplysninger på mindst én af de afbildede, hvilket førte til henvendelser til hende. Sagen viser, at retsstillingen for det, vi i dag kalder deepfakes, i princippet har været på plads længe: krænkelsen ligger i at knytte identificerbare personer til pornografisk materiale, uanset om kroppen er deres egen.

Den civilretlige side er bekræftet af Erstatningsnævnet. I sagen med journalnummer **21-520-10955** var ansøgerens ansigt manipuleret ind på en anden persons nøgne krop og delt på flere pornografiske hjemmesider sammen med hendes private Instagram-brugernavn. Nævnet tilkendte 10.000 kr. i tortgodtgørelse og lagde vægt på, "at der var tale om deling af et fotomanipuleret billede af pornografisk karakter", at der herudover var delt yderligere billeder, og at brugernavnet var eksponeret på flere pornohjemmesider. Bemærkelsesværdigt er, at nævnet tilkendte godtgørelse, selv om politiet havde standset efterforskningen, fordi gerningsmanden ikke kunne identificeres – nævnet fandt, at det ikke med tilstrækkelig sikkerhed kunne udelukkes, at handlingerne var foretaget i Danmark.

Hvor det manipulerede materiale afbilder personer under 18 år, gælder straffeloven § 235. Her har domstolene taget stilling til, om AI-genereret materiale uden virkelige ofre overhovedet er omfattet. I **SS-141/2025-VLR** afviste Vestre Landsret et frifindelsesargument om, at bestemmelsen kun dækker materiale baseret på virkelige børn:

> *Retten slog fast, at det er afgørende, om der er tale om **realistiske afbildninger**, som fremtræder på samme eller tilnærmelsesvis samme måde som fotografier.*

Tiltalte blev idømt 1 år og 6 måneders ubetinget fængsel for organiseret udbredelse af AI-genereret materiale, delvist med fortjeneste for øje via krypterede chat-tjenester – se også **S-0141-25** og Procesbevillingsnævnets 3.-instansbevilling i **U 2025.3571 V**, hvor strafudmålingen for besiddelse og udbredelse af ca. 36.000 AI-genererede billeder er henvist til Højesteret. Realismekriteriet er principielt interessant også for voksen-deepfakes: er afbildningen realistisk og personen identificerbar, er den krænkelse, § 264 d og § 232 beskytter imod, i realiteten indtrådt – uanset hvordan billedet teknisk er frembragt. Om AI-systemers databehandling, se ai-systemer-gdpr.

LOV `Erstatningsansvarsloven § 26, stk. 1` `Straffeloven § 235, stk. 1` `Straffeloven § 264d, stk. 1, 2`

PRAKSIS

Landsretten · Skærpelse af fængselsstraf til 1 år og 6 måneder for organiseret udbredelse af AI-genereret børnepornografi	12.06.2025
Landsretten · Ubetinget fængsel for fremstilling, besiddelse og udbredelse af over 36.000 AI-genererede billeder af børnepornografisk karakter	12.06.2025
Erstatningsnævnet · Tortgodtgørelse tilkendt for digitale krænkelser og deling af manipulerede pornografiske billeder	10.10.2023
Procesbevillingsnævnet · 3.-instansbevilling: Strafudmåling for besiddelse og udbredelse af ca. 36.000 AI-genererede børnepornografiske billeder (U 2025.3571 V)	21.11.2025

§ 10 Tortgodtgørelse: erstatningsansvarslovens § 26 og 2022-reformen

Deling af intime billeder udløser godtgørelse for tort efter erstatningsansvarsloven § 26, stk. 1 som en retsstridig krænkelse af den forurettedes frihed, fred eller ære. Ved 2022-reformen blev bestemmelsen skærpet på to punkter, som er specifikke for netop dette område:

> ***Stk. 2.*** *[...] Ved fastsættelsen af godtgørelsen kan det tillige tillægges vægt, at krænkelsen er en digital seksuel krænkelse.*
>
> ***Stk. 3.*** *Ved fastsættelsen af godtgørelsen skal alle digitale seksuelle krænkelser, der er begået uafhængigt af hinanden, vurderes selvstændigt.*

Stk. 3 er praktisk vigtig: den modvirker, at flere selvstændige delinger "pakkes sammen" til ét samlet beløb. Betydningen ses ved sammenligning med ældre praksis. I sagen **21-520-12052** – afgjort efter regler fra før reformen – havde skadevolderen både videresendt en seksuel video direkte til forurettedes mor og efterfølgende brugt et skærmbillede fra videoen som sit Instagram-profilbillede. Ansøgeren krævede 8.000 kr. + 10.000 kr. Erstatningsnævnet fastsatte ét samlet beløb på 10.000 kr. Et tilsvarende forbehold blev taget i **SS-15270/2022-GLO**, hvor retten udtrykkeligt bemærkede, at forholdene var begået før ikrafttrædelsen af den ændring, der tilføjede den digitale seksuelle krænkelse som vægtningsfaktor.

Erstatningsnævnets praksis tegner følgende niveauer:

Sag	Krænkelse	Godtgørelse
15-520-07111	Intime billeder offentliggjort på Facebook i en mindre provinsby	10.000 kr.
20-520-06798	Optagelse + videredeling af samlejevideo på Snapchat (skadevolder A)	10.000 kr.
20-520-06798	Alene videredeling af samme video til 5 personer (skadevolder B)	5.000 kr.
21-520-12052	Seksuel video sendt til forurettedes mor + brugt som Instagram-profilbillede	10.000 kr. samlet
21-520-10955	Fotomanipuleret pornografisk billede på pornosider + Instagram-brugernavn	10.000 kr.
21-520-12107	Voldsvideo delt på Snapchat "MyStory" og vist til festdeltagere	10.000 kr.
Erstatningsnævnets sag af 1. juli 2026	Delvist afklædt billede videregivet til forurettedes partner	6.500 kr.

Sagen **20-520-06798** er principielt oplysende, fordi den graduerer ansvaret mellem den oprindelige krænker og videredeleren. Skadevolder A havde optaget en video af forurettede under samleje og delt den til 4-6 personer på Snapchat; skadevolder B, der modtog videoen, videredelte den til yderligere 5. Nævnet tilkendte 10.000 kr. fra A og kun 5.000 kr. fra B, idet A var ophavsmand til optagelsen og satte spredningen i gang, mens B alene havde videredelt uden at medvirke til optagelsen. Nævnet fandt således, "at den aktive handling i form af optagelse medførte en højere grad af tort end den efterfølgende udbredelse alene".

Ved domstolene ligger niveauet ved de grovere forhold højere: 20.000 kr. i **V.L. S-0229-18** og – som fremhævet i Rigsadvokatmeddelelsen – 30.000 kr. i **TfK 2022.472V** efter forholdets grovhed, herunder antallet af visninger.

Endelig viser **15-520-07111** en vigtig kvalifikation: selv om den strafferetlige dom var henført under fredskrænkelsesbestemmelserne og ikke seksualforbrydelseskapitlet, fandt nævnet, at handlingen var af en så udpræget seksuel karakter, at den måtte sidestilles med krænkelser omfattet af offererstatningslovens regler. Se i øvrigt tortgodtgoerelse og voldsoffer-erstatning.

LOV Erstatningsansvarsloven § 26, stk. 1-4 · Straffeloven § 264d, stk. 1

PRAKSIS

Landsretten · Tildeling af ubetinget fængselsstraf for grove trusler og uberettiget videregivelse af nøgenbilleder af ekskæreste	21.03.2018
Byretten · Omfattende sag om digital seksuel udnyttelse af børn - 2 års fængsel og kontaktforbud	30.05.2023
Erstatningsnævnet · Erstatningsnævnet: 6.500 kr. i tortgodtgørelse for videregivelse af delvist afklædt billede til partner	01.07.2026
Erstatningsnævnet · Godtgørelse for tort ved videredeling af seksuel video til familie og på Instagram	10.10.2023
Erstatningsnævnet · Udmåling af tortgodtgørelse ved ulovlig deling af seksuelt materiale på internettet	10.10.2023
Erstatningsnævnet · Tortgodtgørelse tilkendt for digitale krænkelser og deling af manipulerede pornografiske billeder	10.10.2023
Erstatningsnævnet · Godtgørelse for tort tildelt efter deling af voldsvideo på Snapchat	10.10.2023
Erstatningsnævnet · Godtgørelse for tort ved ulovlig optagelse og videredeling af seksuel video på Snapchat	29.09.2021
Erstatningsnævnet · Erstatningsnævnets fastsættelse af godtgørelse efter ulovlig deling af seksuelle billeder på Facebook	20.07.2018

§ 11 Processuelle rammer: påtale, sletning, konfiskation og forældelse

Påtalebetingelsen. Overtrædelse af § 264 d er ikke undergivet ubetinget offentlig påtale. Efter straffeloven § 275, stk. 2, nr. 1 kan offentlig påtale ske efter forurettedes anmodning. Rigsadvokatmeddelelsens afsnit 3.1 præciserer, at en anmeldelse fra den berettigede skal anses som en begæring om offentlig påtale, medmindre andet fremgår, jf. retsplejelovens § 720, stk. 2 – og at anklageren i retten skal være opmærksom på at dokumentere påtalebegæringen. Hvor almene hensyn kræver det, kan der påtales uden begæring efter retsplejeloven § 727, stk. 2; det var netop grundlaget i **SS-1418/2021-ARH**, hvor den afdødes familie ikke havde reageret.

Sletning. Efter straffeloven § 271 kan retten ved dom for overtrædelse af § 264 d bestemme, at billedet skal slettes, hvis det er muligt. Forpligtelsen påhviler den domfældte, men kan pålægges den, der faktisk har rådighed over materialet. Påbuddet anvendes rutinemæssigt – i **SS-2419/2023-HER** indgik sletningen direkte i domskonklusionen, og i **TfK 2022.472V** blev tiltalte pålagt at slette videoerne fra pornohjemmesiden. Rigsadvokatmeddelelsen instruerer da også anklagemyndigheden i at nedlægge påstand herom og pålægger politiet at dokumentere, om billederne er slettet, og hvis ikke, hvem der har rådighed over materialet.

Konfiskation. Efter straffeloven § 75, stk. 2 skal der som udgangspunkt nedlægges påstand om konfiskation af de enheder, der er anvendt til krænkelsen, hvis det findes påkrævet for at forebygge yderligere lovovertrædelser. Rigsadvokaten modificerer dog:

> *I sager, hvor der alene er tale om et enkeltstående og mere tilfældighedspræget forhold, vil det efter Rigsadvokatens opfattelse ofte ikke være påkrævet at nedlægge påstand om konfiskation.*

Forældelse. Den lave normalstrafferamme i stk. 1 medfører en kort forældelsesfrist, hvilket har reel betydning. I **SS-467/2018-OLR** blev tiltalen efter § 264 d afvist som forældet efter straffeloven § 93, stk. 1, nr. 1, fordi sagsanlægget skete mere end tre år efter overtrædelsen – hvorefter alene § 232 kunne bære domfældelsen. Dette illustrerer en praktisk pointe: i sager fra Umbrella-typen, hvor efterforskningen strækker sig over år og omfatter mange tiltalte, kan § 264 d nå at forælde, mens § 232 med sin 2-årige strafferamme har en længere frist.

Erstatningskravets behandling. Godtgørelseskrav kan afvises fra straffesagen, hvis de ikke kan behandles uden væsentlig ulempe, jf. retsplejeloven § 991, stk. 4. I **SS-467/2018-OLR** nægtede landsrettens juridiske dommere at påkende kravene, fordi sagen rejste komplekse spørgsmål om solidarisk hæftelse, fordeling af godtgørelse mellem flere delere og betydningen af tidligere tildelte godtgørelser i andre sager:

> *Under disse omstændigheder kan behandlingen af godtgørelseskravene under straffesagen ikke ske uden væsentlig ulempe, jf. retsplejelovens § 991, stk. 4.*

Dette er en tilbagevendende komplikation netop i massedelingssagerne, hvor mange gerningspersoner har delt det samme materiale.

Forholdet til databeskyttelsesreglerne. Falder videregivelsen uden for straffelovens bestemmelser, skal anklagemyndigheden efter Rigsadvokatmeddelelsen overveje databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven, hvis § 41 hjemler bøde eller fængsel indtil 6 måneder, medmindre højere straf er forskyldt efter bl.a. § 264 d, § 232 og § 235. Datatilsynet skal høres i alle sådanne sager inden tiltalespørgsmålet afgøres. Se videre datatilsynsboder-gdpr-overtraedelser.

LOV Retsplejeloven § 727, stk. 2 · Retsplejeloven § 991, stk. 4 · Straffeloven § 75, stk. 2 · Straffeloven § 93, stk. 1 · Straffeloven § 271, stk. 1 · Straffeloven § 275, stk. 2

PRAKSIS

Landsretten · Frifindelse for børnepornografi - dom for krænkelse af blufærdighed ved deling af seksuel video	20.04.2018
Byretten · Mand idømt 30 dages betinget fængsel for deling af intimt billede på Facebook	06.11.2023
Byretten · Omfattende sag om digital seksuel udnyttelse af børn - 2 års fængsel og kontaktforbud	30.05.2023
Byretten · Frifindelse i sag om offentliggørelse af billede af afdød person og overtrædelse af navneforbud	08.11.2022

§ 12 EU-retlig kontekst: direktiv 2024/1385 om bekæmpelse af vold mod kvinder

Ikke-konsensuel deling af intime billeder er nu kriminaliseret på EU-niveau ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2024/1385 af 14. maj 2024 om bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet. Direktivet fastsætter efter artikel 1 minimumsregler for definitionen af strafbare handlinger og straffene herfor på områderne seksuel udnyttelse af kvinder og børn og IT-kriminalitet, og opregner udtrykkeligt "deling af intimt eller manipuleret materiale uden samtykke" blandt de strafbare handlinger, direktivet definerer – sammen med cyberstalking, cyberchikane og cyberflashing.

Direktivets begrundelse for at behandle cybervold særskilt harmonerer nært med Straffelovrådets ræsonnement fra 2017. Af betragtning 17:

> *Det er nødvendigt at fastsætte harmoniserede definitioner af strafbare handlinger og straffe i forbindelse med visse former for cybervold, hvor vold er uløseligt forbundet med brugen af informations- og kommunikationsteknologi (IKT), og disse teknologier bruges til i betydelig grad at forstærke alvoren af de strafbare handlingers skadelige virkning og derved ændrer den strafbare handlings karakter.*

Betragtning 18 uddyber det forstærkningskriterium, der svarer til den danske sondring mellem stk. 1 og stk. 2:

> *Brugen af IKT indebærer en risiko for let, hurtig og udbredt forstærkning af visse former for cybervold med en klar risiko for at forårsage dyb og langvarig skade for offeret eller øge denne skade. Potentialet for en sådan forstærkning [...] bør være afspejlet i det forhold, at bestemt materiale gøres tilgængeligt for offentligheden ved hjælp af IKT. Begreberne tilgængeligt for offentligheden og offentligt tilgængeligt bør forstås som en henvisning til, at materialet potentielt kan nå ud til et antal personer.*

Direktivet er en minimumsharmonisering: "Dette direktiv fastlægger en retlig ramme af minimumsregler i denne henseende, og det står medlemsstaterne frit for at vedtage eller opretholde strengere strafferetlige regler." Direktivets afgrænsning til adfærd, der "sandsynligvis vil forvolde offeret alvorlig skade eller alvorlig psykologisk skade", ligger under den danske § 264 d, stk. 1, der ikke opstiller et sådant skadeskrav.

Direktivet stiller desuden krav om, at ofre skal kunne indgive anmeldelse online, jf. betragtning 30, og at ofre effektivt kan udøve deres ret til at få ulovligt materiale fjernet, jf. betragtning 86 – hvilket i dansk ret modsvares af sletningsadgangen i § 271.

Det bemærkes, at de almindelige bemærkninger til 2018-loven udtrykkeligt anførte, at "lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter". Området har med direktivet fra 2024 dermed bevæget sig fra at være rent nationalt reguleret til at være omfattet af en EU-retlig minimumsramme. Danmarks retsforbehold har betydning for direktivets bindende virkning, men direktivet har under alle omstændigheder betydning som fortolkningsbidrag og som udtryk for den europæiske retsudvikling på området.

LOV Straffeloven § 264d, stk. 1, 2 Straffeloven § 271, stk. 1

§ 13 Den kommende skærpelse: fordobling af strafniveauet pr. 1. januar 2027

Retsstillingen på området er ved at flytte sig markant. Der er vedtaget – men endnu ikke trådt i kraft – en ændring af § 264 d, stk. 1 ved lov nr. 263 af 11. februar 2026 som led i gennemførelsen af "Aftale om strafreform og kriminalforsorgens økonomi 2026-2030". Ændringen træder i kraft **1. januar 2027** og er endnu ikke konsolideret ind i lovbekendtgørelsen.

Ændringen har to elementer. For det første hæves normalstrafferammen:

> *Det foreslås i § 264 d, stk. 1, 1. pkt., at ændre »6 måneder« til »1 år«. Dette vil indebære, at strafferammen i bestemmelsen hæves fra 6 måneders til 1 års fængsel.*

For det andet – og langt mere indgribende i praksis – forudsættes en fordobling af selve strafniveauet:

> *Samtidig forudsættes det, at straffen for overtrædelse af straffelovens § 264 d i sager om digitale sexkrænkelser, det vil sige deling af seksuelt materiale i form af billeder og videoer uden samtykke, skærpes med 100 pct. i forhold til det gældende strafniveau. Strafskærpelsen forudsættes at slå igennem i alle sager om digitale sexkrænkelser, herunder i de groveste tilfælde efter § 264 d, stk. 2, og i de tilfælde, hvor der straffes efter § 264 d i sammenstød med straffelovens § 232.*

Forarbejderne giver konkrete regneeksempler:

> *Dette vil indebære, at en person, der i dag eksempelvis ville blive idømt 20 dages fængsel efter straffelovens § 264 d, stk. 1, for digitale sexkrænkelser, fremover vil skulle idømmes 40 dages fængsel, ligesom en person, der i dag eksempelvis ville blive idømt 60 dages fængsel efter straffelovens § 264 d og § 232 for digitale sexkrænkelser, fremover vil skulle idømmes 4 måneders fængsel.*

Det er værd at bemærke, at skærpelsen udtrykkeligt skal slå **fuldt ud igennem i den samlede straf** efter begge bestemmelser, hvor der straffes i sammenstød med § 232. Da langt de fleste hævnporno-sager netop pådømmes i sammenstød, betyder det, at fordoblingen får bred virkning.

Konsekvensen kan illustreres ved at fremskrive den kendte praksis:

Sag	Straf efter gældende ret	Forventet niveau efter 1. januar 2027
SS-2419/2023-HER (Facebook-gruppe, 57.000 medlemmer)	30 dage	ca. 60 dage
S-1460-17 (ca. 98 fotos på offentlig profil)	60 dage	ca. 4 måneder
TfK 2022.472V (4 videoer på pornoside)	60 dage	ca. 4 måneder
V.L. S-0229-18 (8 nøgenbilleder + kapret profil)	3 måneder	ca. 6 måneder

Skærpelsen sker oven i den tredjedelsforhøjelse, som allerede blev forudsat ved 2018-reformen. Fremskrivningen er dog vejledende: forarbejderne fastholder, at strafudmålingen fortsat beror på domstolenes konkrete vurdering, og at niveauet kan fraviges i op- og nedadgående retning efter straffelovens kapitel 10.

Bemærk endelig, at ændringen alene angår stk. 1. Sidestrafferammen i stk. 2 forbliver på 3 års fængsel – men strafniveauet inden for den ramme skal altså også fordobles.

LOV `Straffeloven § 232, stk. 1` `Straffeloven § 264d, stk. 1, 2`

PRAKSIS

Landsretten · Tildeling af ubetinget fængselsstraf for grove trusler og uberettiget videregivelse af nøgenbilleder af ekskæreste	21.03.2018
Landsretten · Landsretten stadfæster fængselsstraf for deling af private og seksuelle billeder, men justerer vilkår for samfundstjeneste	19.10.2017
Byretten · Mand idømt 30 dages betinget fængsel for deling af intimt billede på Facebook	06.11.2023

§ 14 Sammenfatning: praksisbilledet og de tilbageværende spændinger

Praksis på området lader sig sammenfatte i nogle få bærende linjer.

Bevistemaet er sjældent samtykket til optagelsen – men til delingen. Den typiske sag angår materiale, som forurettede selv har frembragt og betroet gerningspersonen. Både forarbejder, Rigsadvokatmeddelelse og domstolspraksis afviser konsekvent, at dette skal formilde. Samtykket er tillige kredsbestemt: at én person måtte

have materialet, giver ikke ret til videredeling. **SS-2419/2023-HER** slår fast, at end ikke materialets oprindelse i forurettedes egen offentlige profil fritager.

Skalaen er styret af to variable: materialets karakter og udbredelsens omfang. Pornografisk materiale løftes i udgangspunktet til stk. 2. Offentlig tilgængelighed på internettet gør det samme – men det gør også den lille, målrettede deling til familien, klassen eller kollegerne, fordi skadevirkningen dér er størst. I den anden ende bliver deling af få, ikke-grove billeder i en snæver kreds i stk. 1, og kan ende med bøde, jf. **AM2025.02.17B** og **SS-467/2018-OLR**.

Sanktionsvalget afhænger af andre faktorer end selve krænkelsen. Strafudmålingen styres af forholdets karakter og omfang, men om straffen bliver betinget, betinget med samfundstjeneste eller ubetinget, afgøres i praksis af tiltaltes egnethed til samfundstjeneste, tidligere kriminalitet og sagsbehandlingstiden. Det er værd at bemærke, at både **S-1460-17** og flere andre sager blev gjort betinget alene på grund af myndighedernes sendrægtighed – ikke fordi forholdet var mindre groft.

Ytringsfrihedsforsvaret er reelt, men snævert. Sagskomplekset **SS-1418/2021-ARH → SS-2435/2022-VLR → SS-92/2023-HJR** viser, at afvejningen efter EMRK artikel 10 kan bære en frifindelse helt til Højesteret. Men berettigelsen hviler på reel nyheds- og informationsværdi i selve publikationen; **S-1136-22** viser, at end ikke en journalist kan påberåbe sig den, når videregivelsen alene er et middel i researchfasen.

Tre spændinger står tilbage:

- *Forældelsen.* Den lave normalstrafferamme i stk. 1 gav i **SS-467/2018-OLR** det resultat, at § 264 d forældede, mens § 232 bar dommen. Forhøjelsen til 1 års fængsel pr. 1. januar 2027 vil afhjælpe dette fremadrettet.
- *Fordelingen af ansvar ved massedeling.* Når hundredvis videredeler samme materiale, opstår spørgsmål om solidarisk hæftelse og fordeling af godtgørelse mellem delerne, som retterne har været tilbageholdende med at afgøre under straffesagen, jf. retsplejeloven § 991, stk. 4. Erstatningsnævnets gradueringsprincip fra **20-520-06798** – hvor videredeleren fik halvt ansvar i forhold til den, der optog og igangsatte spredningen – er indtil videre den klareste rettesnor.
- *Godtgørelsesniveauet.* Med et typisk niveau på 5.000-10.000 kr. kan det diskuteres, om godtgørelsen står mål med den vedvarende karakter, som Straffelovrådet selv fremhævede: at materiale på internettet kan være "vanskelige og i visse tilfælde næsten umulige at få slettet igen". Reglen i erstatningsansvarsloven § 26, stk. 3 om selvstændig vurdering af hver uafhængig digital seksuel krænkelse peger i retning af højere samlede beløb fremover.

Samlet står området over for den mest markante skærpelse siden Umbrella-sagerne: fra 1. januar 2027 fordobles strafniveauet, og det skal slå fuldt igennem i den samlede straf, hvor der – som næsten altid – straffes i sammenstød med § 232.

LOV Erstatningsansvarsloven § 26, stk. 3 · Retsplejeloven § 991, stk. 4 · Straffeloven § 232, stk. 1 · Straffeloven § 264d, stk. 1, 2

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret frifinder blogger for offentliggørelse af billede af terroroffer med henvisning til ytringsfrihed	23.02.2024
Landsretten · Journalist dømt for uberettiget videregivelse af private forhold via Messenger i forbindelse med research	17.04.2023
Landsretten · Landsrettens dom i sag om videregivelse af billede af afdød kvinde på webblog	13.03.2023

Landsretten · Frifindelse for børnepornografi - dom for krænkelse af blufærdighed ved deling af seksuel video 20.04.2018

Landsretten · Landsretten stadfæster fængselsstraf for deling af private og seksuelle billeder, men justerer vilkår for samfundstjeneste 19.10.2017

Byretten · Bøde for uberettiget videregivelse af oplysninger om privatliv og seksuelle forhold på Instagram 17.02.2025

Byretten · Mand idømt 30 dages betinget fængsel for deling af intimt billede på Facebook 06.11.2023

Byretten · Frifindelse i sag om offentliggørelse af billede af afdød person og overtrædelse af navneforbud 08.11.2022

Erstatningsnævnet · Godtgørelse for tort ved ulovlig optagelse og videredeling af seksuel video på Snapchat 29.09.2021

REFERENCE Lovgrundlag

5 paragraffer

Erstatningsansvarsloven § 26	stk. 2-4	Straffeloven § 232	stk. 1
Straffeloven § 264d	stk. 1, 2	Straffeloven § 271	stk. 1
Straffeloven § 275	stk. 2		

MATERIALE Citerede afgørelser

31 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 1

23.02.2024	Højesteret frifinder blogger for offentliggørelse af billede af terroroffer med henvisning til ytringsfrihed	4781-5753

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS 13

26.01.2026	Østre Landsret ophæver forbud mod TV 2's offentliggørelse af aktivistoptagelser fra svinestalde	10574-12482
12.06.2025	Skærpelse af fængselsstraf til 1 år og 6 måneder for organiseret udbredelse af AI-genereret børnepornografi	10265-12058
12.06.2025	Ubetinget fængsel for fremstilling, besiddelse og udbredelse af over 36.000 AI-genererede billeder af børnepornografisk karakter	S-0141-25
17.04.2023	Journalist dømt for uberettiget videregivelse af private forhold via Messenger i forbindelse med research	S-1136-22
13.03.2023	Landsrettens dom i sag om videregivelse af billede af afdød kvinde på webblog	4324-5186
02.10.2018	Landsretten stadfæster dom på 5 års fængsel og udvisning for voldtægt og seksuel tvang via trusler om at dele intime billeder	S-1433-18
14.08.2018	Betinget fængselsstraf og samfundstjeneste for uberettiget videresendelse af intime billeder	V.L. S-0487-18
20.04.2018	Frifindelse for børnepornografi - dom for krænkelse af blufærdighed ved deling af seksuel video	331-376

21.03.2018	Tildeling af ubetinget fængselsstraf for grove trusler og uberettiget videregivelse af nøgenbilleder af ekskæreste	V.L. S-0229-18
26.01.2018	Domfældelse for blufærdighedskrænkelse og ulovlig billeddeling efter endt forhold: Fængselstraffen gøres betinget uden samfundstjeneste	S-2629-17
19.10.2017	Landsretten stadfæster fængselsstraf for deling af private og seksuelle billeder, men justerer vilkår for samfundstjeneste	S-1460-17
03.05.2017	T frifindes for uberettiget videregivelse af nøgenbillede: Landsretten finder ikke billedet omfattet af Straffeloven § 264 d	V.L. S-2273-16
06.07.2015	Frifindelse i sag om offentliggørelse af videooptagelser af nøgenbadende mænd på internettet	S-401-15

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS 8

22.08.2025	Betinget fængsel for deling af seksuelt materiale med mindreårig, forsøg på tvang og overtrædelse af privatlivets fred	AM2025.08.22B
30.04.2025	Frifindelse af redaktør og journalist for krænkelse af privatlivets fred i dokumentar	9662-11276
17.02.2025	Bøde for uberettiget videregivelse af oplysninger om privatliv og seksuelle forhold på Instagram	AM2025.02.17B
21.01.2025	Dom for omfattende deling af krænkende billeder og forsøg på ulovlig tvang	7106-8540
06.11.2023	Mand idømt 30 dages betinget fængsel for deling af intimt billede på Facebook	4392-5271
08.06.2023	Voldtægt og blufærdighedskrænkelse - 2 års fængsel og tortgodtgørelse	3335-3966
30.05.2023	Omfattende sag om digital seksuel udnyttelse af børn - 2 års fængsel og kontaktforbud	4219-5054
08.11.2022	Frifindelse i sag om offentliggørelse af billede af afdød person og overtrædelse af navneforbud	4320-5179

ERSTATNINGSNÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 7

01.07.2026	Erstatningsnævnet: 6.500 kr. i tortgodtgørelse for videregivelse af delvist afklædt billede til partner	
10.10.2023	Godtgørelse for tort tildelt efter deling af voldsvideo på Snapchat	21-520-12107
10.10.2023	Godtgørelse for tort ved videredeling af seksuel video til familie og på Instagram	21-520-12052
10.10.2023	Udmåling af tortgodtgørelse ved ulovlig deling af seksuelt materiale på internettet	21-520-11290
10.10.2023	Tortgodtgørelse tilkendt for digitale krænkelser og deling af manipulerede pornografiske billeder	21-520-10955
29.09.2021	Godtgørelse for tort ved ulovlig optagelse og videredeling af seksuel video på Snapchat	20-520-06798
20.07.2018	Erstatningsnævnets fastsættelse af godtgørelse efter ulovlig deling af seksuelle billeder på Facebook	15-520-07111

PARKERINGSKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 1

16.12.2024	Fortolkningsstrid om p-skive og licenskrav uden for tidsbegrænsede perioder i Valby	park-11276

PROCESBEVILLINGSNÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS		1
21.11.2025	3.-instansbevilling: Strafudmåling for besiddelse og udbredelse af ca. 36.000 AI-genererede børnepornografiske billeder (U 2025.3571 V)	U 2025.3571 V

09 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over doping (dopingloven, lov om dopingfri idræt og Rigsadvokatmeddelelsen)

Strafudmåling, konfiskation og samspillet mellem dopingloven, straffelovens § 191 a og den administrative antidopingregulering

Version 2 Opdateret 27. jun. 2026 4 afgørelser · 2017–2025 Læs online

INTRODUKTION

Dopingmidler reguleres strafferetligt af lov om forbud mod visse dopingmidler (dopingloven) og straffelovens § 191 a, der tilsammen dækker hele spektret fra privatpersoners besiddelse til eget forbrug (bøde) til organiseret og international dopinghandel (op til 6 års fængsel – i praksis op til 10 år ved sammenstød med narkotika- og lægemiddellovgivning). Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Dopingmidler (16. maj 2020), fastlægger detaljerede bødetakster og strafniveauer gradueret efter antal dopingenheder og rolle. Den administrative regulering – lov om fremme af integritet i idrætten og den tilhørende bekendtgørelse – udgør Anti Doping Danmarks hjemmel for dopingkontrol i idrætsmiljøet og interagerer med den strafferetlige regulering, navnlig ved bevisanvendelse og parallelle sanktionsforløb.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Besiddelse af dopingmidler til eget forbrug straffes med bøde gradueret efter antal enheder (1.000 kr. for 1-49 enheder op til 13.000 kr. for 900-999 enheder); over 999 enheder udløser frihedsstraf.

02 Videreoverdragelse af dopingmidler – herunder besiddelse med henblik på videreoverdragelse – medfører som altovervejende hovedregel ubetinget frihedsstraf, uanset mængde.

03 Straffelovens § 191 a hæver strafferammen til 6 års fængsel for grov dopingkriminalitet, navnlig organiseret og omfattende dopinghandel, herunder med internationale forgreninger.

04 En dopingenhed opgøres som 1 pille/kapsel/tablet, 0,5 ml væske, 25 mg pulver eller 25 mg aktivt stof i plaster/creme/spray – uafhængigt af stofkoncentration.

05 Ved afgrænsningen mellem eget forbrug og videreoverdragelse er mængden afgørende, men konkrete omstændigheder som opdeling i portioner, besiddelse af vægt/emballage og regnskab kan indicere videreoverdragelse.

06 Dopingmidler, redskaber til fordeling og udbytte skal konfiskeres efter straffelovens §§ 75-76 a; udenretlig konfiskation kan ske i rene bødesager.

07 Ved organiseret dopinghandel i kombination med narkotika og lægemidler kan straffen overstige straffelovens § 191 a's ramme via § 88, stk. 1, 2. pkt. – i praksis op til 10 års fængsel.

08 Konfiskation efter straffelovens § 76 a (formodet udbytte) omfatter luksusgenstande som designermøbler, ure og designertøj, når tiltalte ikke kan sandsynliggøre lovlig erhvervelse.

09 Stoffer, der øger produktion af testosteron (fx Tamoxifen), kan falde ind under dopinglovens § 1, nr. 5, selv om de ikke eksplicit figurerer på Lægemiddelstyrelsens vejledende liste.

10 Udvisning med indrejseforbud kan ske ved grovere dopingkriminalitet begået af udlændinge, og er foreneligt med EU-reglerne ved alvorlig kriminalitet.

11 I fængsler udløser selv helt små mængder dopingmidler – uanset om det er eget forbrug – ubetinget frihedsstraf.

§ 1 Lovgrundlaget: Dopingloven, straffelovens § 191 a og den administrative antidopingregulering

Den strafferetlige regulering af dopingmidler hviler på to grundpiller: lov om forbud mod visse dopingmidler (dopingloven, lov nr. 232 af 21. april 1999) og straffelovens § 191 a.

Dopinglovens § 1 afgrænser lovens materielle anvendelsesområde til fem stofkategorier:

- Anabole steroider
- Testosteron og derivater heraf samt tilsvarende stoffer med androgen virkning
- Væksthormon
- Erytropoietin (EPO) og lignende midler, der øger mængden af røde blodlegemer
- Midler, som øger produktion og frigørelse af væksthormon, testosteron eller naturligt EPO

Dopinglovens § 2 bemyndiger sundhedsministeren til at udvide listen via bekendtgørelse. Lægemiddelstyrelsen vedligeholder en vejledende – men ikke udtømmende – liste over konkrete stoffer, der falder ind under § 1. Hvis der er tvivl om, hvorvidt et bestemt middel er omfattet, kan spørgsmålet forelægges Lægemiddelstyrelsen.

Dopinglovens § 3, stk. 1 forbyder fremstilling, indførsel, udførsel, forhandling, udlevering, fordeling og besiddelse af de omfattede midler, medmindre der er tale om sygdomsforebyggelse, lægelig behandling eller videnskabelige formål. Privatpersoners terapeutiske brug kræver lægeordination, jf. § 3, stk. 2.

Dopinglovens § 4, stk. 1 sætter strafferammen til bøde eller fængsel indtil 2 år (hæftestraffen udgik i 2004). Ved lov nr. 352 af 6. maj 2009 blev der indsat et nyt stk. 2 i § 4, der gør det til en skærpende omstændighed, at overtrædelsen angår forhandling, udlevering eller fordeling.

Straffelovens § 191 a, indsat ved lov nr. 1620 af 26. december 2013, hæver strafferammen til fængsel i 6 år for grov dopingkriminalitet. Bestemmelsen indeholder ikke selvstændig kriminalisering, men en skærpet strafferamme for kvalificerede overtrædelser – navnlig organiseret og omfattende dopinghandel, herunder med internationale forgreninger. Som forarbejderne udtrykker det:

> *Den foreslåede bestemmelse tager særligt sigte på organiseret og omfattende dopinghandel, herunder med internationale forgreninger, og på enkeltstående særligt grove tilfælde.*

Den administrative regulering udgøres af lov om fremme af integritet i idrætten og den tilhørende bekendtgørelse om fremme af integritet i idrætten, der implementerer WADA-kodeks og fastlægger Anti Doping Danmarks beføjelser til dopingkontrol. Bekendtgørelsen anvender WADA's til enhver tid gældende dopingliste, som kan være bredere end dopinglovens stofkategorier. For parter med aftale om dopingkontrol kan det bestemmes, at forbudte stoffer begrænses til dem, der er omfattet af dopingloven.

LOV Dopingloven § 1 Dopingloven § 2 Dopingloven § 3, stk. 1-2 Dopingloven § 4, stk. 1-2 Straffeloven § 191a, stk. 1-2

§ 2 Rigsadvokatmeddelelsens strafpåstande og opgørelsen af dopingenheder

Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Dopingmidler (16. maj 2020) er den centrale anklagerpraksis for dopingsager. Meddelelsen opdeler sager i tre hovedkategorier:

1. **Besiddelse til eget forbrug** – bøde
2. **Overdragelse eller besiddelse med henblik på videreoverdragelse** – ubetinget frihedsstraf
3. **Grov dopingkriminalitet efter straffelovens § 191 a** – fængsel op til 6 år

Mængden af dopingmidler opgøres i *dopingenheder*, uafhængigt af stofkoncentration. Rigsadvokatmeddelelsen, pkt. 4.2 fastlægger retningslinjerne:

Doseringsform	Én dopingenhed
Pille/kapsel/tablet	1 stk.
Væske	0,5 ml
Pulver	25 mg
Aktivt stof i plaster/creme/spray	25 mg

Retningslinjerne er udarbejdet af Rigsadvokaten med inddragelse af Rigspolitiet og Anti Doping Danmark og finder anvendelse på sager fra den 1. august 2017. Beregningen foretages udelukkende på baggrund af den samlede mængde – der skal som udgangspunkt ikke foretages analyse af stofkoncentrationen.

§ 3 Besiddelse til eget forbrug – bødetakster

Ved besiddelse af dopingmidler til eget forbrug fastsættes bøden efter Rigsadvokatmeddelelsens skema 1:

Antal enheder	Bødepåstand
1-49	1.000 kr.
50-99	1.500 kr.
100-199	2.500 kr.

200-299	3.500 kr.
300-399	5.000 kr.
400-499	6.500 kr.
500-599	8.000 kr.
600-699	9.000 kr.
700-799	10.500 kr.
800-899	12.000 kr.
900-999	13.000 kr.

Ved besiddelse af mere end 999 enheder til eget forbrug skal der som udgangspunkt nedlægges påstand om frihedsstraf. I TfK 2012.129V blev tiltalte idømt en bøde på 5.000 kr. for at have indført 360 enheder dopingmidler.

I fængsler gælder strengere regler: selv ved helt små mængder og selv ved eget forbrug skal der nedlægges påstand om ubetinget frihedsstraf. Rigsadvokatmeddelelsen henviser til TfK 2002.615/1Ø, TfK 2004.227V og U 2013.1228Ø som illustrative afgørelser.

LOV Dopingloven § 3, stk. 1 Dopingloven § 4, stk. 1

§ 4 Videreoverdragelse – frihedsstraf og mængdegraduering

Når besiddelsen er sket med henblik på videreoverdragelse, eller der er tale om overdragelse af dopingmidler, skal anklagemyndigheden som udgangspunkt nedlægge påstand om ubetinget frihedsstraf. Rigsadvokatmeddelelsens skema 2 angiver følgende udgangspunkter:

Førstegangstilfælde:

Antal enheder	Strafpåstand
1-999	7 dages fængsel
1.000-15.000	20-60 dages fængsel
Over 15.000	Fængsel fastsat i måneder

Gentagelsestilfælde:

Antal enheder	Strafpåstand
1-4.999	60 dages fængsel
5.000 eller derover	Fængsel fastsat i måneder

I TfK 2013.93Ø blev tiltalte, der tidligere var straffet for dopingovertrædelse, idømt 50 dages ubetinget fængsel for besiddelse med henblik på videreoverdragelse af 1.351 enheder – byretten fandt det forsvarligt at gå under udgangspunktet på 60 dage, da mængden lå i den lave ende af intervallet.

Ved videreoverdragelse i fængsler nedlægges der altid påstand om ubetinget frihedsstraf, selv ved helt små mængder.

Afgrænsningen mellem eget forbrug og videreoverdragelse beror på en samlet vurdering, hvor navnlig mængden er afgørende. Konkrete omstændigheder, der kan pege på videreoverdragelse, omfatter opdeling i portioner, besiddelse af emballage eller vægt, regnskab over salg og et sortiment af flere stoftyper.

LOV Dopingloven § 4, stk. 2

§ 5 Grov dopingkriminalitet efter straffelovens § 191 a – organiseret handel

Straffelovens § 191 a anvendes, når dopingkriminaliteten er af en sådan grovhed, at samfundets reaktion bør komme til udtryk ved straffeloven frem for dopingloven – selv om den konkret forskyldte straf er under 2 år. Rigsadvokatmeddelelsens pkt. 4.4 angiver følgende vejledende kriterier:

- Systematisk overtrædelse med karakter af illegalt erhverv, fx fast leverandør til aftagere i flere fitnesscentre (grossistlignende virksomhed)
- Salg af større mængder via internettet, webshops eller lignende
- Betydeligt antal dopingenheder eller betydelig værdi
- Fund af udstyr til fremstilling og distribution (pillepressere, ampulglas, ubrugte emballager)
- Udbredelse af særligt farlige dopingmidler, selv i små mængder

Den nyeste og mest omtalte sag er SS-1533/2024-VLR af 18. juni 2025, hvor Vestre Landsret stadfæstede 10 års fængsel for en hovedmand i en organiseret dopinghandel. Tiltalte bestyrede et lager i Kolding, hvorfra der distribueredes præparater med en samlet vægt på 20,5 tons og en anslået slutbrugerværdi på ca. 100 mio. kr. Det samlede kvantum udgjorde:

- 8.825.072 dopingenheder
- 1.450.322 tabletter omfattet af straffelovens § 191
- 2.277.145 stk. lægemidler

Sagen blev henført under straffelovens § 191 a og § 88, stk. 1, 2. pkt. Et centralt stridspunkt var, om stoffet Tamoxifen var omfattet af dopinglovgivningen. Landsretten lagde vægt på Lægemiddelstyrelsens udtalelse om, at Tamoxifen har dokumenteret testosteronøgende effekt, og fandt det bevist, at stoffet falder ind under dopinglovens § 1, nr. 5, litra b – uanset at det ikke stod på styrelsens vejledende liste på gerningstidspunktet.

Byretten i Kolding havde i førsteinstansen i SS-1278/2024-KOL af 9. juli 2024 nået samme resultat. I alt fem personer var tiltalt med strafniveauer fra 4 måneders til 10 års fængsel afhængigt af deres roller i netværket.

LOV Dopingloven § 1 | Straffeloven § 88, stk. 1 | Straffeloven § 191a, stk. 1-2

PRAKSIS **Landsretten** · Landsret stadfæster 10 års fængsel for organiseret dopinghandel og udvider konfiskation af luksusgenstande 18.06.2025

Byretten · Omfattende sag om international handel med doping og narkotika i Kolding: 10 års fængsel til hovedmand 09.07.2024

§ 6 Konfiskation af dopingmidler, redskaber, udbytte og luksusgenstande

Rigsadvokatmeddelelsens pkt. 5.5 fastslår, at beslaglagte dopingmidler altid skal søges konfiskeret efter straffelovens § 75, stk. 2. Det samme gælder redskaber til fordeling, fx vægte og ampuller. I rene bødesager kan udenretlig konfiskation ske efter bekendtgørelse nr. 1297 af 18. november 2010.

Ved organiseret dopinghandel spiller udbyttekonfiskation efter straffelovens § 76 a en central rolle. I Kolding-sagen (SS-1533/2024-VLR) stadfæstede landsretten en udbyttekonfiskation på 10 mio. kr. og udvidede konfiskationen til at omfatte en række luksusgenstande, som tiltalte ikke kunne sandsynliggøre var erhvervet for lovlige midler:

Genstand	Mærke
Seng med gavl og topmadras	Hästens
Gulvhøjtalere (2 stk.)	Bang & Olufsen
Lamper (flere stk.)	PH "Koglen", PH3
Stole	Arne Jacobsen "Svanen", "Ægget", "7'er"
Lænestol med skammel	Wegner "Ox Chair"
Armbåndsur	Rolex

I en ældre sag (S-1927-17) indskrænkede Østre Landsret derimod byrettens konfiskation betydeligt. Landsretten accepterede tiltaltes forklaring om travspilgevinster som kilde til kontantbeholdninger og konfiskerede alene én svanestol og to Breitling-ure. Anklagemyndighedens påstand om udbyttekonfiskation på 1 mio. kr. blev afvist, da medskyldiges udbytte ikke automatisk kunne tillægges tiltalte.

Denne forskel illustrerer den centrale bevisbyrdefordeling ved § 76 a-konfiskation: det er den tiltalte, der skal sandsynliggøre, at værdier er erhvervet lovligt, men rettens vurdering er konkret og beror på dokumentationens kvalitet.

LOV Straffeloven § 75, stk. 2 · Straffeloven § 76a, stk. 1

PRAKSIS
- **Landsretten** · Landsret stadfæster 10 års fængsel for organiseret dopinghandel og udvider konfiskation af luksusgenstande — 18.06.2025
- **Landsretten** · Fængsel for omfattende og systematisk salg af doping og lægemidler – delvis konfiskation ophævet af Landsretten — 08.01.2017

§ 7 Kombinationssager: Doping sammen med narkotika og lægemidler

Dopingkriminalitet optræder hyppigt i kombinationssager med narkotika (navnlig benzodiazepiner, opioider, tramadol) og ulovlige lægemidler (potensfremmende midler, Ozempic-lignende præparater). Disse sager pådømmes efter sammenstødsreglerne i straffelovens § 88, hvilket kan bringe den samlede straf over § 191 a's ramme på 6 år.

I 1-1212/2025 idømte Retten i Nykøbing Falster en 48-årig mand 3 års fængsel for organiseret handel med narkotika, dopingmidler og receptpligtige lægemidler. Sagen blev behandlet som tilståelsessag, og retten vurderede udgangspunktet til 4 år, men reducerede med tilståelsesrabat efter straffelovens § 82, stk. 1, nr. 9.

Tiltalte fungerede som logistisk ansvarlig og håndterede over 1.500.000 dopingenheder og over 1.000.000 narkotikatabletter.

Kolding-sagen (SS-1278/2024-KOL / SS-1533/2024-VLR) er det mest markante eksempel: hovedmanden fik 10 års fængsel for at have distribueret 20,5 tons præparater omfattende doping, narkotika og lægemidler. Medvirkende blev straffet differentieret:

Rolle	Straf	Øvrigt
Hovedmand (lagerstyring, logistik)	10 års fængsel	Udbyttekonfiskation 10 mio. kr. + luksusgenstande
Medvirker (kørsel, pakning)	3 års fængsel	Udvisning med 6 års indrejseforbud
Medvirker (afhentning)	1 års fængsel	Delvis tilståelse
Medvirker (garage, transport)	8 måneders fængsel	Delvis betinget
Medvirker (bilhjælp)	4 måneders fængsel	Udstået med varetægt

Samspillet mellem dopingloven, straffelovens § 191 (narkotikahandel) og lægemiddellovens § 104, stk. 2 (ulovlige lægemidler) gør disse sager komplekse. Anklagemyndigheden skal vurdere hvert enkelt stof separat og henføre det under den korrekte lovgivning.

LOV Lægemiddelloven § 104, stk. 2 · Straffeloven § 82, stk. 1 · Straffeloven § 88, stk. 1 · Straffeloven § 191

PRAKSIS
- **Landsretten** · Landsret stadfæster 10 års fængsel for organiseret dopinghandel og udvider konfiskation af luksusgenstande — 18.06.2025
- **Byretten** · Tre års fængsel for omfattende organiseret handel med narkotika, dopingmidler og lægemidler — 06.06.2025
- **Byretten** · Omfattende sag om international handel med doping og narkotika i Kolding: 10 års fængsel til hovedmand — 09.07.2024

§ 8 Udvisning af udlændinge ved grovere dopingkriminalitet

Grovere dopingkriminalitet kan føre til udvisning af udlændinge. I Kolding-sagen (SS-1278/2024-KOL) blev en tysk statsborger, der medvirkede til den organiserede handel, udvist med 6 års indrejseforbud med henvisning til udlændingelovens § 24, nr. 1. Retten fandt udvisningen forenelig med EU-reglerne, idet kriminaliteten udgjorde en reel og tilstrækkelig alvorlig trussel mod grundlæggende samfundshensyn.

Udvisningsspørgsmålet rejser sig navnlig i sager, hvor udenlandske statsborgere har en aktiv rolle i distributionsnetværk, enten som kurerer, chauffører eller logistiske medarbejdere. Proportionalitetsprincippet tilsiger, at indrejseforbuddets længde afpasses efter kriminalitetens grovhed og den pågældendes tilknytning til Danmark.

LOV Udlændingeloven § 24

PRAKSIS
- **Byretten** · Omfattende sag om international handel med doping og narkotika i Kolding: 10 års fængsel til hovedmand — 09.07.2024

§ 9 Stofklassificering og den administrative dopingliste

Dopinglovens § 1 opstiller fem generelle stofkategorier, men den konkrete afgrænsning af, hvad der tæller som et dopingmiddel, beror på Lægemiddelstyrelsens vejledende liste og på en konkret vurdering i den enkelte sag.

Et centralt fortolkningsspørgsmål blev afgjort i Kolding-sagen (SS-1533/2024-VLR), hvor tiltalte hævdede delvis frifindelse for 127.350 Tamoxifen-tabletter med den begrundelse, at stoffet ikke stod på Lægemiddelstyrelsens liste. Landsretten fastslog, at Tamoxifen har dokumenteret testosteronøgende effekt og dermed falder ind under dopinglovens § 1, nr. 5, litra b, uanset om det eksplicit figurerer på listen. Listen er netop vejledende og ikke udtømmende.

Et andet stridspunkt i samme sag angik udløbne præparater. Rettens flertal fandt, at overskredne udløbsdatoer ikke fritog for strafansvar – en professor vidne forklarede, at lægemidler ofte er virksomme efter udløbsdatoen og fortsat har markedsværdi.

For den administrative regulering opererer Anti Doping Danmark med WADA's dopingliste, der er bredere end dopinglovens kategorier. Bekendtgørelsen om fremme af integritet i idrætten fastslår, at doping defineres med reference til WADA's til enhver tid gældende dopingliste. Forskellen mellem den strafferetlige og administrative liste kan medføre, at et stof sanktioneres af Anti Doping Danmark i idrætsmiljøet, men ikke er strafbart efter dopingloven.

LOV Dopingloven § 1 Dopingloven § 2

PRAKSIS **Landsretten** · Landsret stadfæster 10 års fængsel for organiseret dopinghandel og udvider konfiskation af luksusgenstande 18.06.2025

§ 10 Lovgivningens historiske udvikling og forarbejder

Dopingens strafferetlige regulering har gennemgået tre vigtige udviklingstrin:

1999 – Dopinglovens vedtagelse (lov nr. 232 af 21. april 1999)

Dopingloven afløste den tidligere lov nr. 916 af 8. december 1993. Forarbejderne (L 98 af 25. november 1998) fastslog, at formålet var at begrænse raske menneskers brug af dopingmidler, og at strafferammen på bøde/hæfte/fængsel i 2 år svarede til den gældende strafferamme for ulovlig omgang med euforiserende stoffer. Det var eksplicit forudsat, at bekæmpelsen af doping i den organiserede idrætsverden fortsat var idrætsorganisationernes ansvar.

2009 – Strafskærpelse for videreoverdragelse (lov nr. 352 af 6. maj 2009)

Forarbejderne til denne lov indførte det princip, der fortsat gælder: ved videreoverdragelse skal der som altovervejende hovedregel idømmes frihedsstraf, uanset mængde. Forarbejderne fastsatte:

> *Det forudsættes, at der fremover ved udmåling af straffen for salg eller besiddelse med henblik på videreoverdragelse af under 1.000 enheder tages udgangspunkt i et strafniveau på 7 dages fængsel.*

Ved mængder over 1.000 enheder forudsattes ubetinget frihedsstraf fastsat på det hidtidige niveau. Loven introducerede også det nye stk. 2 i § 4, der gør forhandling, udlevering og fordeling til en skærpende omstændighed.

2013 – Straffelovens § 191 a (lov nr. 1620 af 26. december 2013)

Den nye § 191 a hævede strafferammen til 6 år for grov dopingkriminalitet. Forarbejderne (L 8 af 2. oktober 2013) angav, at bestemmelsen ikke udelukkende skulle anvendes, hvor dopinglovens strafferamme var utilstrækkelig – den skulle bruges, når forholdets grovhed tilsiger en strafferetlig markering via straffeloven. Bestemmelsens stk. 2 kriminaliserer forberedelseshandlinger (fremstilling, indførsel, udførsel, besiddelse med forsæt til overdragelse) separat.

LOV Dopingloven § 4, stk. 1-2 | Straffeloven § 191a, stk. 1-2

§ 11 Sammenfatning og centrale mønstre

Praksis for dopingkriminalitet viser et klart mønster af mængde- og rollegraduering:

- **Privatbrugere** med besiddelse under 999 enheder straffes med bøde efter faste takster – den laveste bøde er 1.000 kr. for 1-49 enheder.
- **Videreoverdragere** i førstegangstilfælde straffes med minimum 7 dages fængsel, stigende med mængden. Ved gentagelse skærpes udgangspunktet.
- **Grossister og organisatorer** henføres under straffelovens § 191 a med strafferamme på 6 år, men den faktiske straf kan overstige dette ved sammenstød med narkotika- og lægemiddellovgivning.
- **Konfiskation** er et centralt anklagerelement: dopingmidler, fordelingsudstyr, pengeudbytte og luksusgenstande kan konfiskeres. Bevispositionerne i § 76 a-sager afhænger af, om tiltalte kan dokumentere lovlig erhvervelse.
- **Stofklassificeringen** er dynamisk: Lægemiddelstyrelsens vejledende liste er ikke udtømmende, og stoffer med dokumenteret androgen/hormonal effekt kan henføres under dopinglovens § 1 efter en konkret vurdering.

Det administrative antidopingsystem under Anti Doping Danmark fungerer parallelt med det strafferetlige, og de to systemer kan sanktionere den samme adfærd – men med forskellige sanktionstyper (karantæne vs. straf) og forskellige beviskrav. Med den nye bekendtgørelse om fremme af integritet i idrætten, der trådte i kraft den 31. oktober 2025, er det administrative system moderniseret med implementering af WADA-kodeks 2021.

LOV Dopingloven § 1 | Straffeloven § 76a, stk. 1 | Straffeloven § 191a

PRAKSIS

Landsretten · Landsret stadfæster 10 års fængsel for organiseret dopinghandel og udvider konfiskation af luksusgenstande	18.06.2025
Landsretten · Fængsel for omfattende og systematisk salg af doping og lægemidler – delvis konfiskation ophævet af Landsretten	08.01.2017
Byretten · Tre års fængsel for omfattende organiseret handel med narkotika, dopingmidler og lægemidler	06.06.2025
Byretten · Omfattende sag om international handel med doping og narkotika i Kolding: 10 års fængsel til hovedmand	09.07.2024

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Dopingloven § 1	
Dopingloven § 3	stk. 1

Dopingloven § 4	stk. 1-2	Straffeloven § 75	stk. 2
Straffeloven § 76a	stk. 1	Straffeloven § 191a	stk. 1-2

MATERIALE Citerede afgørelser

4 afgørelser

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS 2

18.06.2025	Landsret stadfæster 10 års fængsel for organiseret dopinghandel og udvider konfiskation af luksusgenstande	9704-11330
08.01.2017	Fængsel for omfattende og systematisk salg af doping og lægemidler – delvis konfiskation ophævet af Landsretten	S-1927-17

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS 2

06.06.2025	Tre års fængsel for omfattende organiseret handel med narkotika, dopingmidler og lægemidler	1-1212/2025
09.07.2024	Omfattende sag om international handel med doping og narkotika i Kolding: 10 års fængsel til hovedmand	6338-7595

10 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over drab og drabsforsøg (§§ 237, 21)

Forsætsbedømmelse, strafniveauer og grænsedragningen mod §§ 241 og 246

Version 2 Opdateret 16. jul. 2026 33 afgørelser · 2008-2026 Læs online

INTRODUKTION

Manddrab efter straffeloven § 237 har en af dansk rets videste strafferammer – fængsel fra 5 år indtil på livstid – og bestemmelsen har stået ordret uændret siden borgerlig straffelov trådte i kraft i 1933. Udfyldningen sker derfor næsten udelukkende gennem retspraksis, hvor Højesteret har fastlagt et udgangspunkt på 12 års fængsel for fuldbyrdet drab og 6 års fængsel for drabsforsøg efter § 237, jf. § 21, med snævre marginer for fravigelse. Denne oversigt gennemgår forsætsbedømmelsen (herunder Højesterets formulering af eventualforsæt), grænsedragningen mod § 246 og § 241, de kvalificerede drabstyper der udløser 14-16 år eller livstid, bandeklausulerne §§ 81 a og 81 b, samt forvaring, udvisning og de afledte civilretlige følger.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Strafferammen i straffeloven § 237 – fængsel fra 5 år indtil på livstid – har aldrig været ændret siden den oprindelige borgerlige straffelov; hele strafniveauet er skabt af domstolene og formidlet gennem Rigsadvokatmeddelelsen.

02 Udgangspunktet for fuldbyrdet manddrab er 12 års fængsel, og det gælder også drab på en ægtefælle eller samlever.

03 Der skal efter Højesterets praksis "ganske meget til", før straffen nedsættes eller forhøjes med 2 år til 10 eller 14 år; mellempositioner på 11 eller 13 år kræver ikke uvæsentlige formildende eller skærpende omstændigheder.

04 Udgangspunktet for drabsforsøg efter § 237, jf. § 21, er 6 års fængsel – altså halvdelen af niveauet for fuldbyrdet drab.

05 Anvendes skydevåben ved drabsforsøg, er anklagemyndighedens minimumspåstand 7 års fængsel; ved fuldbyrdet drab med pistol eller revolver skal straffen isoleret set udmåles til ikke under 15 år.

06 Eventualforsæt foreligger, når gerningsmanden indså det som muligt, at følgen ville indtræde, og accepterede denne mulighed for det tilfælde, at det faktisk forholdt sig sådan.

07 Nedsættelse efter § 21, stk. 2, forudsætter at forsøget vidner om ringe styrke eller fasthed i forsættet – beror den manglende fuldbyrdelse på en tilfældig, udefrakommende hindring, tillægges forsøgsstadiet ingen strafnedsættende vægt.

08 Frivillig tilbagetræden efter § 22 er straffrihedsgrund, men kun når afståelsen ikke skyldes tilfældige hindringer for gerningens udførelse.

09 Drab på børn straffes som udgangspunkt med 14 års fængsel; er barnet dræbt i forbindelse med en seksualforbrydelse, er udgangspunktet fængsel på livstid.

10 Dobbeltdrab begået ved én lejlighed uden nærmere planlægning udmåles til omkring 16 års fængsel, mens drab på flere personer ved forskellige lejligheder uden indbyrdes forbindelse som udgangspunkt udløser livstid.

11 Drab i gentagelsestilfælde har fængsel på livstid som udgangspunkt.

12 Er betingelserne i § 81 b opfyldt – drab på offentligt tilgængeligt sted ved brug af skydevåben – kan straffen for et planlagt likvideringsdrab udmåles til livstid.

13 Bandeklausulen i § 81 a forudsætter efter forarbejderne som udgangspunkt fordobling af straffen, men bandekarakteren må ikke indgå to gange: den straf der fordobles, må ikke selv være forhøjet for bandetilknytningen.

14 Efter lovændringen i 2017 omfatter § 81 a også den første skudepisode i en bandekonflikt, idet ordlyden blev ændret fra "er anvendt" til "anvendes".

15 Formildelse efter § 82, nr. 5 og nr. 7 slår sjældent igennem ved drab: opsøger gerningsmanden selv offeret med kendskab til den forventelige afvisning, fraviges 12-årsudgangspunktet ikke.

16 Ved de allergroveste tilfælde af vold med døden til følge efter § 246 skal straffen afpasses, så den ikke overstiger, hvad drab eller drabsforsøg under lignende omstændigheder ville medføre – drabsniveauet fungerer dermed som loft for § 246.

17 Livstid kan ikke idømmes gerningsmænd, der ikke var fyldt 18 år på gerningstidspunktet, jf. § 33, stk. 3.

18 Forvaring efter § 70, stk. 2, over for en ustraffet gerningsmand kræver, at de begåede forhold og oplysningerne om tiltaltes person i særlig høj grad giver grundlag for at antage en gentagelsesrisiko, som gør forvaring påkrævet.

19 Dom for drab udløser efter Rigsadvokatmeddelelsen påstand om arveretsfrakendelse efter arvelovens § 48, stk. 1, i alle tilfælde hvor drabet udløser arv eller andre ydelser til gerningspersonen.

20 Efterladtegodtgørelse efter erstatningsansvarslovens § 26 a udmåles ved forsætligt drab som udgangspunkt til 100.000 kr., men forhøjes til 125.000-130.000 kr. ved særligt krænkende motiver eller omstændigheder.

§ 1 § 237 – en strafferamme der har stået uændret siden straffelovens indførelse

Straffeloven § 237 består af én sætning:

> *"Den, som dræber en anden, straffes for manddrab med fængsel fra 5 år indtil på livstid."*

Bestemmelsen er bemærkelsesværdig ved, at den aldrig er blevet ændret. Lovhistorikken for § 237 indeholder én enkelt post – forarbejderne til den oprindelige borgerlige straffelov, fremsat den 11. oktober 1929 – og ingen efterfølgende ændringslove. Det samme gælder forsøgsbestemmelsen i § 21. De strafskærpelser, der gennem årene er gennemført på drabsområdet, har derfor ikke rørt § 237 selv, men er sket ad omvejen gennem straffelovens almindelige del: skærpelsesreglerne i § 81, bandeklausulerne §§ 81 a og 81 b, og våbenbestemmelsen § 192 a.

Konsekvensen er, at hele strafniveauet for drab er domstolsskabt. Strafferammen spænder fra 5 år til livstid, men praksis har lagt sig i et langt smallere leje, som Rigsadvokatmeddelelsen om drab systematiserer for anklagemyndigheden.

De ydre rammer sættes af § 33:

- **Stk. 1:** Tidsbestemt fængsel kan ikke overstige 16 år. Ved drab er alternativet derfor enten en tidsbestemt straf på op til 16 år eller livstid – der findes ikke noget derimellem.
- **Stk. 2:** Hvor der er hjemmel til at forhøje strafferammen – typisk § 81 a eller § 81 b – kan der idømmes fængsel indtil 20 år.
- **Stk. 3:** Livstid kan aldrig idømmes en gerningsmand, der ikke var fyldt 18 år på gerningstidspunktet.

Drabssager behandles som nævningesager. Instansforløbet i den offentliggjorte praksis viser konsekvent byretten som 1. instans: **Sag 272/2015** gik fra Retten på Frederiksberg over Østre Landsret til Højesteret, **Sag 57/2011** fra Retten i Randers over Vestre Landsret til Højesteret, og **136/2019** fra Københavns Byret over Østre Landsret til Højesteret. Straffelovrådet har behandlet forholdet mellem strafferammerne og det faktiske strafniveau i **betænkning nr. 1424/2003 om straffastsættelse og strafferammer**, herunder livstidsstraffens stilling og fremmed rets afskaffelse af den.

LOV Straffeloven § 21 · Straffeloven § 33, stk. 1-3 · Straffeloven § 81 · Straffeloven § 237

PRAKSIS
- **Højesteret** · Højesteret stadfæster 8 års fængsel for banderelateret våbenbesiddelse og forsøg på besiddelse af våbenlager — 22.01.2020
- **Højesteret** · Højesteret stadfæster livstidsstraf for planlagt drab og drabsforsøg i Københavns Fogedret — 17.06.2016
- **Højesteret** · 12 års fængsel for manddrab trods barndomstraumer efter seksuelle krænkelser — 12.12.2011

§ 2 Forsætsbedømmelsen: Højesterets formulering af eventualforsæt

Straffeloven definerer ikke forsæt. Grænsen mellem drab og de uagtsomme eller uforsætlige alternativer trækkes derfor i praksis, og den nederste forsætsform – eventualforsæt (dolus eventualis) – er den, der bærer de fleste tvivlssager.

Højesteret formulerede standarden præcist i 136/2019 (**UfR 2020.1254**), hvor spørgsmålet var, om tiltalte havde forsæt til et våbenlager, han ikke selv havde set:

> *"Højesteret finder, at landsrettens bedømmelse af hans forsæt må forstås således, at han i hvert fald indså, at det var muligt, at der blev opbevaret en stor mængde våben i kælderrummet, herunder særdeles farlige våben, og at han accepterede denne mulighed for det tilfælde, at det faktisk forholdt sig på denne måde."*

Formuleringen indeholder de to led, der udgør den positive indvilgelsesteori: et **kognitivt led** (gerningsmanden indså muligheden) og et **voluntativt led** (han accepterede muligheden, hvis den var virkelighed). Landsretten havde udtrykt det samme med vendingen, at tiltalte "indså og forholdt sig psykologisk accepterende til" våbnenes tilstedeværelse. Ved drab overføres denne struktur til dødsfølgen: det er ikke nok, at gerningsmanden burde have indset dødsrisikoen – han skal have indset den som en mulighed og accepteret den.

Rigsadvokatmeddelelsen advarer udtrykkeligt mod at udlede forsæt af skadens objektive alvor. Efter Rigsadvokatmeddelelsen om drab, pkt. 4 anvender Retslægerådet og de retsmedicinske institutter to faste formuleringer:

Formulering	Betydning
"er/har været i livsfare"	Behandling inden for minutter eller højst timer var nødvendig for at redde livet
"kan have været i livsfare"	Personen ville dø efter nogen tid uden behandling, eller undgik kun ved et tilfælde en livstruende læsion

Men meddelelsen slår fast, at livsfaren ikke afgør subsumptionen:

> *"Anklagemyndigheden skal ved vurderingen af, om der skal rejses tiltale for forsøg på drab, jf. straffelovens § 237, jf. § 21, fortsat foretage en konkret vurdering af, om betingelserne herfor er opfyldt, herunder spørgsmålet om forsæt."*

Et knivstik kan altså være objektivt livsfarligt, uden at drabsforsæt kan bevises – og så bliver forholdet et voldsforhold. Det illustreres af 9/2025, hvor tiltalte umotiveret stak en kvinde én gang i brystet med en kniv, men blev dømt efter § 245, stk. 1 og idømt 6 måneders fængsel – ikke for drabsforsøg.

LOV Straffeloven § 21 · Straffeloven § 237 · Straffeloven § 245, stk. 1

PRAKSIS
Højesteret · Voldsdom for knivstik og udvisning af EU-borger med tidsubegrænset ophold — 29.10.2025
Højesteret · Højesteret stadfæster 8 års fængsel for banderelateret våbenbesiddelse og forsøg på besiddelse af våbenlager — 22.01.2020

§ 3 Grænsedragningen nedad: §§ 246, 241 og 238

Når drabsforsæt ikke kan bevises, falder forholdet ned i et af tre alternativer.

§ 246 – vold med døden til følge. Straffeloven § 246 rammer legemsangreb efter § 245 eller § 245 a, der har haft "så alvorlige skader eller døden til følge, at der foreligger særdeles skærpende omstændigheder". Her er dødsfølgen indtrådt, men uden forsæt til den. Bestemmelsen har været i kraftig bevægelse: strafferammen er ved **lov nr. 263 af 11. februar 2026** hævet fra 10 til 12 års fængsel med virkning fra den 15. februar 2026, som led i en generel skærpelse af voldsstraffene med 100 pct. Ændringen er endnu ikke konsolideret ind i lovbekendtgørelsen af 14. november 2025, og den konsoliderede tekst angiver derfor stadig 10 år.

Netop denne skærpelse gør grænsedragningen mod drab akut, fordi et fordoblet § 246-niveau presser opad mod drabsniveauet. Rigsadvokatmeddelelsen om vold, pkt. 5.4 instruerer derfor anklagerne om en afpasning:

> *"Ved både den generelle skærpelse fra 2018, hvor straffen skærpes med en tredjedel, og den generelle skærpelse fra 2026, hvor straffen skærpes med 100 pct., skal der om nødvendigt i de allergroveste tilfælde efter straffelovens § 246 ske en afpasning af straffen, så den ikke overstiger, hvad drab eller drabsforsøg under lignende omstændigheder ville være blevet straffet med."*

Drabsniveauet fungerer altså som **loft** for § 246. Anklageren skal konkret vurdere, hvad en tilsvarende sag ville have kostet, hvis der havde været drabsforsæt, og lægge sig under det. Grundlaget er forarbejderne – lovforslag nr. 142 af 7. februar 2018, pkt. 2.2, og lovforslag nr. L 83 af 27. november 2025, pkt. 2.3.

§ 241 – uagtsomt manddrab. Straffeloven § 241 straffer den, der uagtsomt forvolder en andens død, med bøde eller fængsel indtil 4 måneder – og under særligt skærpende omstændigheder med fængsel indtil 10 år. Spændet er dermed ekstremt: fra bøde til 10 år. Også § 241 er under ombygning; ved **lov nr. 263 af 11. februar 2026** udskilles uagtsomt manddrab i forbindelse med vanvidskørsel til en ny § 241 a med virkning fra 15. februar 2026, og den hidtidige 2. punktum om spirituskørsel og hensynsløs kørsel ophæves.

§ 238 – barnedrab under fødslen. Straffeloven § 238 er en privilegeret bestemmelse: dræber en moder sit barn under eller straks efter fødslen under påvirkning af nød, frygt for vanære eller fødselsudløst svækkelse, forvirring eller rådvildhed, er strafferammen kun 4 års fængsel. Subsumptionsvalget har markante processuelle konsekvenser, hvilket AM2025.06.30H demonstrerer: Højesteret fandt kun mistanke om overtrædelse af § 238, stk. 1, og da strafferammen dermed ikke opfyldte kravet i retsplejeloven § 762, stk. 2, kunne retshåndhævelsesarrest ikke opretholdes. Sagen er også registreret som SS-30/2025-HJR.

LOV Retsplejeloven § 762, stk. 2 · Straffeloven § 238, stk. 1 · Straffeloven § 241 · Straffeloven § 246

PRAKSIS
- **Højesteret** · Varetægtsfængsling af sigtet for barnedrab – Højesteret finder kun mistanke om Straffeloven § 238, stk. 1, hvilket ikke berettiger retshåndhævelsesarrest — 30.06.2025
- **Højesteret** · Højesteret omstøder varetægtsfængsling i sag om barnedrab, da lovens strafferamme ikke var opfyldt — 30.06.2025

§ 4 Normalstraffen for fuldbyrdet drab: 12 år og de snævre marginer

Udgangspunktet fremgår af Rigsadvokatmeddelelsen om drab, pkt. 5.1:

> *"Som udgangspunkt skal anklagemyndigheden nedlægge påstand om 12 års fængsel i sager om drab, jf. herved f.eks. U 2022.40 H. Dette gælder også drab på en ægtefælle eller samlever jf. herved U 2010.119 H."*

At partnerdrab ikke i sig selv udløser en anden normalstraf end andre drab, er værd at bemærke – der findes ikke et selvstændigt forhøjet udgangspunkt for drab i nære relationer.

Højesteret har i **U 2010.119 H** fastlagt en trinmodel for fravigelser, som Rigsadvokatmeddelelsen gengiver således:

> *"I U 2010.119 H fastslog Højesteret, at der skal ganske meget til for, at straffen kan nedsættes eller forhøjes med 2 år til henholdsvis 10 år og 14 år, og at der efter en konkret bedømmelse også kan ske nedsættelse eller forhøjelse til*

> *henholdsvis 11 år eller 13 år, når der foreligger ikke uvæsentlige formildende eller skærpende omstændigheder, som kan begrunde en sådan mellemposition."*

Straf	Forudsætning
10 år	Kræver "ganske meget" i formildende retning
11 år	Ikke uvæsentlige formildende omstændigheder
12 år	**Udgangspunktet**
13 år	Ikke uvæsentlige skærpende omstændigheder
14 år	Kræver "ganske meget" i skærpende retning

Hvor lidt der skal til for at fastholde de 12 år, viser Sag 57/2011. T dræbte sin onkel, som havde udsat ham for seksuelle krænkelser gennem 6-8 år i barndommen. T led ifølge den retspsykiatriske erklæring af tilbagevendende depressioner, var omfattet af § 69, havde tidligere selvmordsforsøg, og drabet skete efter at offeret negligerede overgrebene. Forsvaret påberåbte både § 82, nr. 5 (oprørt sindstilstand fremkaldt af forurettede) og nr. 7 (stærk sindsbevægelse). Højesteret fastholdt alligevel 12 år:

> *"Drabet blev begået i forbindelse med, at T i beruset tilstand opsøgte F på dennes bopæl for at konfrontere ham med krænkelserne, selv om han fra tidligere forsøg på at tale med F om krænkelserne vidste, at denne ikke ville tale herom."*

Det afgørende var, at T **selv opsøgte konfrontationen** med kendskab til den forventelige afvisning. Provokationsargumentet efter § 82, nr. 5, forudsætter en oprørt sindstilstand fremkaldt ved et uretmæssigt angreb eller en grov fornærmelse – ikke en situation, gerningsmanden selv har opsøgt.

LOV Straffeloven § 69 · Straffeloven § 82, stk. 1 · Straffeloven § 237

PRAKSIS **Højesteret** · Livstidsstraf for likvidering med skydevåben på åben gade efter straffelovens § 81 b 06.10.2021

Højesteret · 12 års fængsel for manddrab trods barndomstraumer efter seksuelle krænkelser 12.12.2011

§ 5 Kvalificerede drab: 14 år, 15-16 år og livstid

Rigsadvokatmeddelelsen om drab, pkt. 5.1 opregner de kvalificerede kategorier, hvor 12-årsudgangspunktet forlades:

Drabstype	Udgangspunkt	Kilde
Drab på børn	14 års fængsel	**U 2005.902/2 H**
Barn dræbt ifm. seksualforbrydelse	Fængsel på livstid	**U 2000.2405 H**, **U 2005.2353 H**
Drab med maskinpistol (før 2017-skærpelsen af § 192 a)	15 års fængsel	**U 2018.2250 H**
Drab med pistol/revolver (isoleret set)	Ikke under 15 års fængsel	**U 2022.40 H**
Dobbeltdrab ved én lejlighed uden planlægning	16 års fængsel	**U 2006.250 H**, **U 2006.2111 H**
Drab på flere ved forskellige lejligheder uden indbyrdes forbindelse	Fængsel på livstid	**U 2007.1588/2 H**
Drab i gentagelsestilfælde	Fængsel på livstid	**U 2018.3737 H**

Bemærk konstruktionen ved dobbeltdrab: to drab ved **én** lejlighed uden planlægning giver 16 år – altså loftet for tidsbestemt straf efter § 33, stk. 1 – mens to drab ved **forskellige** lejligheder uden indbyrdes forbindelse udløser livstid. Det er ikke antallet af ofre, men gentagelsen af den selvstændige beslutning om at dræbe, der tipper udfaldet.

Den mest instruktive livstidsdom er Sag 272/2015. En 68-årig mand afkortede dagen før et fogedmøde en jagtriffel, skrev et afskedsbrev til politiet om sin hensigt om at "befri" datteren og barnebarnet for myndighedernes tvang, og mødte dagen efter op i fogedretten med riflen, seks patroner og brevet. Han affyrede fire skud, dræbte en advokat på stedet, sårede modparten livsfarligt, genladede og affyrede yderligere to skud mod den flygtende – angrebet ophørte først, da han løb tør for ammunition. Højesteret stadfæstede livstid og lagde vægt på:

- handlingens **nøje planlagte** karakter, jf. § 81, nr. 3,
- motivet om definitivt at stoppe en juridisk proces,
- den **særlige hensynsløshed** ved at forfølge og skyde på en flygtende person, jf. § 81, nr. 5,
- at angrebet rettede sig mod en advokat under udførelse af sit hverv i en retsbygning.

Ts alder på 68 år kunne ikke føre til formildelse efter § 82, nr. 2. Ved Østre Landsret var der dissens: én dommer ville idømme 16 år under henvisning til alderen og at angrebet skete i en retsbygning – flertallet fastholdt livstid.

LOV Straffeloven § 33, stk. 1 · Straffeloven § 81 · Straffeloven § 82, stk. 1 · Straffeloven § 192a, stk. 1 · Straffeloven § 237

PRAKSIS **Højesteret** · Livstidsstraf for likvidering med skydevåben på åben gade efter straffelovens § 81 b 06.10.2021

Højesteret · Højesteret stadfæster livstidsstraf for planlagt drab og drabsforsøg i Københavns Fogedret 17.06.2016

§ 6 Drabsforsøg efter § 237, jf. § 21: udgangspunktet 6 år

Straffeloven § 21 straffer handlinger, "som sigter til at fremme eller bevirke udførelsen af en forbrydelse", når denne ikke fuldbyrdes. Efter § 21, stk. 2 *kan* straffen nedsættes, "navnlig når forsøget vidner om ringe styrke eller fasthed i det forbryderiske forsæt". Forsøg er strafbart ved enhver lovovertrædelse med en strafferamme over 4 måneders fængsel, jf. § 21, stk. 3 – drab er derfor uden videre omfattet.

Rigsadvokatmeddelelsen om drab, pkt. 5.1.1 fastlægger niveauet:

> *"Som udgangspunkt skal anklagemyndigheden nedlægge påstand om fængsel i 6 år i sager om drabsforsøg, jf. herved Højesterets dom gengivet i U 2004.2045 H og U 2021.617 H."*

Udgangspunktet er altså **halvdelen** af niveauet for fuldbyrdet drab – en betydelig generel reduktion, der afspejler § 21, stk. 2. Anvendes skydevåben, skærpes minimumspåstanden:

> *"På baggrund af denne højesteretsdom skal anklagemyndigheden som udgangspunkt som minimum nedlægge påstand om 7 års fængsel, hvis der er tale om drabsforsøg ved anvendelse af skydevåben."*

Den nærmere påstand afhænger efter meddelelsen bl.a. af, om drabsforsøget og våbenbesiddelsen skete på offentligt sted, om der foreligger gentagelse, og af omstændighederne i øvrigt.

Hvornår giver forsøgsstadiet så reelt rabat? 136/2019 besvarer det med en vigtig sondring. Politiet havde i hemmelighed fjernet et våbenlager og erstattet det med sten, inden tiltalte kom ned i kælderrummet – forholdet var derfor kun forsøg. Højesteret gav ingen nedsættelse:

> *"I en situation som den foreliggende, hvor våbnene i kælderrummet uden Ts viden var fjernet af politiet, finder Højesteret, at det ikke kan tillægges betydning ved strafudmålingen, at der alene var tale om forsøg på besiddelse."*

Princippet er direkte overførbart til drabsforsøg: § 21, stk. 2, honorerer **ringe styrke eller fasthed i forsættet** – ikke held. Skyldes den manglende fuldbyrdelse en tilfældig, udefrakommende omstændighed (offeret reddes af akutkirurgi, skuddet rammer forbi, politiet griber ind), er forsættet lige så fast som ved et fuldbyrdet drab, og forsøgsstadiet mister sin formildende vægt. Det forklarer, hvorfor et *afsluttet* drabsforsøg ligger langt over minimum, mens et *uafsluttet* forsøg, hvor gerningsmanden vakler, kan trække nedad.

Grænsen til straffrihed sættes af § 22, der kræver, at gerningsmanden "frivilligt og ikke på grund af tilfældige hindringer" afstår fra iværksættelsen eller hindrer fuldbyrdelsen. Bestemmelsen dækker også den, der foretager handlinger, som ville have hindret fuldbyrdelsen, hvis denne ikke – ham uafvidende – allerede var mislykkedes eller afværget ad anden vej. Samme frivillighedskrav går igen i § 82, nr. 8, hvorefter det er formildende, at gerningsmanden frivilligt har afværget eller søgt at afværge faren.

Et konkret niveau ses i **Cakmak mod Danmark** (21783/22), hvor klageren blev idømt 6 år og 3 måneders fængsel for forsøg på manddrab – altså tæt på udgangspunktet.

LOV Straffeloven § 21, stk. 1-3 · Straffeloven § 22 · Straffeloven § 82, stk. 1 · Straffeloven § 237

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret fastsætter straf til 14 års fængsel for drabsforsøg i bandekonflikt og præciserer anvendelse af bandeklausulen (§ 81 a)	17.11.2020
Højesteret · Højesteret stadfæster 8 års fængsel for banderelateret våbenbesiddelse og forsøg på besiddelse af våbenlager	22.01.2020
Menneskerettighedsdomstolen · Cakmak mod Danmark – Udvisning efter forsøg på manddrab (EMD)	15.02.2024

§ 7 Bandeklausulerne: § 81 a's fordobling og § 81 b's vej til livstid

Det er gennem § 81 a og § 81 b, at drabs- og drabsforsøgsstraffene i praksis er skærpet mest dramatisk – uden at § 237 er rørt.

Fordoblingsudgangspunktet. I Sag 102/2020 gengav Højesteret forarbejdernes forudsætning:

> *"I forarbejderne til denne bestemmelse er det forudsat, at straffen i sager omfattet af bestemmelsen som udgangspunkt fordobles i forhold til den straf, der ellers ville blive fastsat af domstolene, jf. de almindelige bemærkninger til lovforslaget (Folketingstidende 2008-09, tillæg A, lovforslag nr. L 211, afsnit 2.2.5, s. 8064)."*

De tiltalte gjorde gældende, at forsøgsstadiet og forholdets spontanitet burde begrunde fravigelse af fordoblingen. Højesteret afviste og fastholdt 6 år. Sagen er også registreret som SS-102/2020-HJR.

Den første skudepisode er omfattet. S-985-19 (**U 2021.617 H**) er den centrale fortolkningsdom. Tiltalte trængte ind i forurettedes lejlighed og skød ham seks gange som led i konflikten mellem Bandidos og Satudarah.

Landsretten afviste § 81 a, fordi det ikke var bevist, at der *tidligere* i konflikten var anvendt skydevåben, og idømte 8 år. Højesteret underkendte:

> *"Højesteret finder herefter, at den første skudepisode med baggrund i en bandekonflikt efter lovændringen er omfattet af [Straffeloven § 81 a], idet der herved som led i konflikten "anvendes" skydevåben som anført i bestemmelsen."*

Ændringen fra "er anvendt" til nutidsformen "anvendes" ved lovændringen i 2017 fjernede altså kravet om forudgående våbenanvendelse. Straffen blev skærpet fra 8 til **14 års fængsel** – for et drabsforsøg, hvor udgangspunktet er 6 år.

Forbuddet mod dobbelt vægtning. Samme dom fastslår en vigtig begrænsning:

> *"Da straffen skal forhøjes efter straffelovens § 81 a, skal der ikke ved fastsættelsen af den straf, der kan fordobles efter § 81 a, tillige lægges vægt på, at forhold 5 og 6 er begået som led i en bandekonflikt, jf. herved Højesterets dom af 22. januar 2020 gengivet i **UfR 2020.1254**."*

Bandekarakteren må med andre ord ikke tælle to gange – først som skærpelse af basisstraffen og dernæst som grundlag for fordoblingen. Højesteret afviste af samme grund i 136/2019 at tage udgangspunkt i en dom, hvor straffen allerede afspejlede anvendelsen i det organiserede kriminelle miljø.

§ 81 b og livstid. Sag 48/2021 (**U 2022.40 H**) viser mekanikken. Rigsadvokatmeddelelsen beskriver dommen:

> *"I U 2022.40 H fandt Højesteret, at straffen for et drab begået under anvendelse af en pistol eller en revolver isoleret set skulle udmåles til fængsel i ikke under 15 år. Højesteret lagde herved også vægt på, at drabet havde karakter af en nøje planlagt likvidering, der blev udført på grov og kynisk måde. Da betingelserne for at forhøje straffen efter straffelovens § 81 b var opfyldt, idet drabet var begået på et offentligt tilgængeligt sted ved brug af et skydevåben, blev straffen i det konkrete tilfælde imidlertid udmålt til fængsel på livstid."*

Springet går altså fra 12 år (udgangspunkt) → ikke under 15 år (skydevåben + planlagt likvidering) → **livstid** (§ 81 b opfyldt). Tilsvarende blev der i Sag 103/2020 idømt livstid for banderelateret drab og drabsforsøg i Mjølnerparken under anvendelse af § 81 a. At livstidsdommen konsumerer parallelle forhold, fremgår af Sag 102/2020, hvor Højesteret afviste at idømme tillægsstraf efter § 89 til den tiltalte, der samme dag fik livstid i sag 103/2020.

Udviklingen fortsætter: i SS-11/2026-HJR blev en tiltalt ved Københavns Byrets dom af 23. juni 2025 idømt **fængsel på livstid** for bl.a. medvirken til flere drabsforsøg og ulovlig våbenbesiddelse, hvor byretten lagde vægt på to drabsforsøg omfattet af § 81 a, stk. 2, besiddelse af flere skydevåben omfattet af § 81 a, stk. 1, tidligere personfarlig kriminalitet og tiltaltes styrende rolle. Livstid for drabs*forsøg* er dermed en realitet i bandesager.

LOV Straffeloven § 21 · Straffeloven § 81a, stk. 1, 2 · Straffeloven § 81b · Straffeloven § 89 · Straffeloven § 192a, stk. 1 · Straffeloven § 237

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret: Berammelse af ankesag to år frem og fortsat varetægtsfængsling i bandesag stadfæstes	26.06.2026
Højesteret · Livstidsstraf for likvidering med skydevåben på åben gade efter straffelovens § 81 b	06.10.2021
Højesteret · Livstidsdom for banderelateret drab og drabsforsøg begået i Mjølnerparken – Skærpelse efter Straffeloven § 81 a	24.06.2021
Højesteret · 6 års fængsel for grov vold i bandekonflikt og anvendelse af fordoblingsreglen i straffelovens § 81 a	24.06.2021

Højesteret · Højesteret fastsætter straf til 14 års fængsel for drabsforsøg i bandekonflikt og præciserer anvendelse af bandeklausulen (§ 81 a) 17.11.2020

Højesteret · Højesteret stadfæster 8 års fængsel for banderelateret våbenbesiddelse og forsøg på besiddelse af våbenlager 22.01.2020

§ 8 Formildende omstændigheder: § 82, § 248 og tilståelse

Straffeloven § 82 opregner 13 formildende omstændigheder. På drabsområdet er navnlig fire relevante – men praksis viser, at de sjældent flytter meget.

- **§ 82, nr. 5** (oprørt sindstilstand fremkaldt af forurettede ved uretmæssigt angreb eller grov fornærmelse) er hjemlen bag det klassiske provokationsdrab. Sag 57/2011 viser rækkevidden: selv årelange seksuelle overgreb fra offeret mod gerningsmanden i barndommen kombineret med offerets negligerende adfærd på gerningstidspunktet rakte ikke, fordi gerningsmanden selv havde opsøgt konfrontationen i beruset tilstand.
- **§ 82, nr. 7** (stærk medfølelse eller sindsbevægelse) er hjemlen bag barmhjertighedsdrabet og affektdrabet. Bestemmelsen rummer også en opsamlingsklausul om "andre særlige oplysninger om gerningsmandens sindstilstand eller omstændighederne ved gerningen". Den yderste konsekvens af medfølelsesmotivet er den selvstændige privilegering i § 239, hvorefter den, der dræber en anden efter dennes bestemte begæring, straffes med fængsel indtil 3 år – en strafferamme, der ligger nede ved den simple volds niveau.
- **§ 82, nr. 3** (gerningen grænser til at være omfattet af en straffrihedsgrund) fanger de tilfælde, hvor nødværge efter § 13 ikke helt slår til.
- **§ 82, nr. 9** (tilståelse). SS-100/2024-HJR trækker en skarp tidsgrænse: en tilståelse afgivet først under ankesagen udløser ikke strafnedsættelse. Rabatten honorerer den processuelle besparelse – er sagen allerede ført igennem i 1. instans, er besparelsen udeblevet.

§ 248 – slagsmål og gengæld. Straffeloven § 248 er en særlig regel for legemsangreb: "For legemsangreb under slagsmål, eller når den angrebne har øvet gengæld mod angriberen, kan straffen under særlig formildende omstændigheder bortfalde." Bestemmelsen står i kapitel 25 og retter sig efter sin ordlyd mod legemsangreb – den er ikke en almindelig privilegering af drab, men kan efter omstændighederne indgå i den samlede bedømmelse af en slagsmålssituation, der udvikler sig fatalt.

Sagsbehandlingstid. § 82, stk. 2 gør det formildende, at sagen ikke er afgjort inden for rimelig tid – dog kun hvis det er nødvendigt efter EMRK artikel 6. Højesteret har i SS-11/2026-HJR og 70/2025 fastslået, at spørgsmålet om artikel 6-krænkelse ved lange berammelser ikke afgøres under kæremål om varetægt, men "i forbindelse med hovedforhandlingen i ankesagen" – hvor det i givet fald slår igennem i strafudmålingen.

LOV Straffeloven § 13 · Straffeloven § 82, stk. 1, 2 · Straffeloven § 239 · Straffeloven § 248

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret: Berammelse af ankesag to år frem og fortsat varetægtsfængsling i bandesag stadfæstes 26.06.2026

Højesteret · Højesterets prøvelse af landsrettens berammelse af en omfattende straffesag i forhold til kravet om rettergang inden rimelig tid 12.02.2026

Højesteret · Højesteret afviser tilståelsesrabat for tilståelse afgivet under ankesag 15.05.2025

Højesteret · 12 års fængsel for manddrab trods barndomstraumer efter seksuelle krænkelser 12.12.2011

§ 9 Forvaring som alternativ til tidsbestemt fængsel

Ved drab og drabsforsøg er forvaring efter § 70 et reelt alternativ, når farlighedskriteriet er opfyldt. Kriminalitetskravet er uden videre opfyldt ved drab, så tvisten står om nødvendighedskravet.

Højesteret fastlagde tærsklen for **ustraffede** gerningsmænd i 34/2021:

> *"Højesteret har i domme af 18. maj 2017 (UfR 2017.2531 og UfR 2017.2558) udtalt, at straffelovens § 70, stk. 2, må forstås sådan, at det i sager, hvor den tiltalte ikke tidligere er dømt for en alvorlig forbrydelse, må kræves, at de begåede forhold og oplysningerne om tiltaltes person i særlig høj grad giver grundlag for at antage, at der er en risiko for gentagelse, som gør forvaring påkrævet."*

Dommen viser samtidig, hvad der skal til: Retslægerådet vurderede tiltalte i "gruppen med høj risiko" og konkluderede, at han udgjorde "både en nærliggende og væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed", og at forvaring var påkrævet. Højesteret stadfæstede forvaring, hvor landsretten havde idømt 8 års fængsel. Forsvarets argument om, at afgørelsen er en **juridisk** vurdering, hvor fængsel kan idømmes trods Retslægerådets anbefaling af forvaring (jf. **UfR 2005.2104 H**), blev ikke fulgt i den konkrete sag – men princippet står ved magt: de psykiatriske erklæringer er skønsprægede og ikke bindende for retten.

Hvor gerningsmanden **tidligere** er dømt for drab, er tærsklen lavere. SS-452/2007-HJR angår netop forvaring efter fornyet vold hos en person med en tidligere drabsdom efter § 237, afgjort under anvendelse af §§ 70 og 89 a. Se tilsvarende Sag 33/2018 og Sag 34/2017 om forvaring ved anden grov personfarlig kriminalitet.

Er gerningsmanden utilregnelig efter § 16, bortfalder straffen, og reaktionen bliver en foranstaltning efter § 68. Det påvirker dog hverken arveretsfrakendelsen eller de efterladtes godtgørelse – begge dele kan ske, selv om gerningspersonen findes straffri efter § 16.

LOV Straffeloven § 16 · Straffeloven § 68 · Straffeloven § 70, stk. 1, 2 · Straffeloven § 237

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets dom om forvaring for langvarig og systematisk mishandling og voldtægt af to samlevere	21.09.2021
Højesteret · Stadfæstelse af forvaring for gentagne voldtægter og personfarlig kriminalitet	15.05.2018
Højesteret · Idømmelse af forvaring for førstegangs-seksualforbryder ved grove voldtægter og frihedsberøvelse	18.05.2017
Højesteret · Dom om forvaring efter vold og tidligere drab	18.01.2008

§ 10 Udvisning ved dom for drab og drabsforsøg

Drab og drabsforsøg ligger i den absolutte top af udvisningsskalaen efter udlændingeloven § 22, og både danske domstole og Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol lader kriminalitetens grovhed veje tungt.

SS-148/2008-HJR angår netop kombinationen af straffeloven § 237 og udlændingeloven § 22.

EMD's praksis bekræfter linjen:

Sag	Kriminalitet og straf	Udfald
Alam mod Danmark (33809/15)	Drab, røveri og brandstiftelse – 16 års fængsel + udvisning; indrejst som 2-årig, ca. 27 års lovligt ophold, to børn i Danmark	Klagen afvist som åbenbart grundløs

Cakmak mod Danmark (21783/22)	Forsøg på manddrab – 6 år og 3 måneders fængsel; *settled migrant*, ca. 30 års ophold, omfattende forstraffe og tidligere udvisningsadvarsel	Klagen afvist som åbenbart grundløs
Salija mod Schweiz (55470/10)	Drab med indirekte hensigt ved vanvidskørsel – 5 år og 3 måneder + 7 års indrejseforbud	Ingen krænkelse af artikel 8

I **Cakmak** lagde EMD vægt på, at "forsøg på manddrab rangerer blandt de mest alvorlige forbrydelser i det danske strafsystem", på den samlede kriminelle historik som indikator for recidivrisiko, og på at de danske domstole havde foretaget en grundig afvejning:

> *"Selvom klageren var en settled migrant med stærke rødder i Danmark, blev alvoren af hans kriminalitet og den gentagne kriminelle adfærd anset for at veje tungest."*

At grovheden ikke automatisk afgør sagen, viser dog Sag 65/2022, hvor Højesteret gennemførte den fulde proportionalitetsafvejning efter udlændingeloven § 26, stk. 2 og **Maslov mod Østrig**, før udvisning for bestandig blev stadfæstet. Se nærmere om afvejningen under udvisning-ved-straf.

LOV `Straffeloven § 237` `Udlændingeloven § 22` `Udlændingeloven § 26, stk. 2`

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets dom om skærpelse af straf og udvisning for bestandig ved besiddelse af flere skydevåben	05.01.2023
Højesteret · Højesteret stadfæster dom i manddrabssag	28.11.2008
Menneskerettighedsdomstolen · Cakmak mod Danmark – Udvisning efter forsøg på manddrab (EMD)	15.02.2024
Menneskerettighedsdomstolen · EMD afviser klage over udvisning fra Danmark efter dom for drab, røveri og brandstiftelse	06.06.2017
Menneskerettighedsdomstolen · EMD: Udvisning af makedonsk statsborger efter vanvidskørsel og drab var ikke krænkelse af EMRK artikel 8	10.01.2017

§ 11 Arveretsfrakendelse og efterladtegodtgørelse

Drabsdommen udløser to selvstændige civilretlige følger, som anklagemyndigheden har pligt til at forfølge.

Arveretsfrakendelse. Efter Rigsadvokatmeddelelsen om drab, pkt. 1.1 er hovedområdet for arvelovens § 48, stk. 1, netop forsætligt drab efter § 237:

> *"Der skal derfor nedlægges påstand om frakendelse i sager om forsætligt drab i alle tilfælde, hvor drabet udløser arv eller andre ydelser, der tilfalder gerningspersonen."*

De omfattede ydelser er bl.a. livsforsikringssummer, gruppelivsforsikringer, kapital- og ratepensioner, ægtefællepension, arbejdsmarkedspension, udbetalinger fra Lønmodtagernes Dyrtidsfond og efterindtægt efter tjenestemandslovgivningen. Frakendelse kan ske, **selv om gerningspersonen findes straffri i medfør af § 16**. Bestemmelsen kan efter omstændighederne også anvendes ved vold med døden til følge efter § 246. Efter Rigsadvokatmeddelelsen om forelæggelse og indberetning, pkt. 6.2.10 skal anklagemyndigheden påse, at forsikringsselskaber, pensionskasser og skifteretten i forurettedes retskreds underrettes, når frakendelse er endeligt bestemt.

Efterladtegodtgørelse. Erstatningsnævnets praksis efter erstatningsansvarsloven § 26 a viser et klart udmålingsmønster:

Afgørelse	Beløb	Begrundelse
16-520-10294	100.000 kr.	Standardudgangspunkt til nære efterladte ved forsætligt drab
21-520-11593	100.000 kr.	Barn født ca. en måned efter faderens skuddrab – ufødt på gerningstidspunktet, men omfattet af personkredsen
23-520-18246	125.000 kr. pr. barn	Moderen dræbt af far og bror pga. vrede over hendes tro og livsførelse
17-520-12425	130.000 kr.	8-årig datter dræbt af faderen med hævnmotiv rettet mod moderen
15-520-08449	130.000 kr. pr. person	Advokat skudt og dræbt under udførelse af sit hverv i en retssal

Den sidste sag er den civile pendant til Sag 272/2015: Højesteret tilkendte her 130.000 kr. til hver af de fire efterladte (i alt 520.000 kr.) samt overgangsbeløb på 156.500 kr. efter § 14 a, men frifandt for udgifter til mindesammenkomst, boopgørelse og revisor:

> *"Under hensyn hertil finder Højesteret, at de udgifter til mindesammenkomst, boopgørelse og revisor på i alt 99.273 kr., som Æ kræver erstatning for, må anses for at være omfattet af det tilkendte overgangsbeløb i henhold til erstatningsansvarslovens § 14 a."*

Til den overlevende forurettede efter drabsforsøget fastsatte Højesteret tortgodtgørelsen efter § 26, stk. 3 til 30.000 kr. under henvisning til, at der var forløbet knap 20 år siden godtgørelsens indførelse, og til drabsforsøgets omstændigheder.

Afgrænsningen af personkredsen er restriktiv. I 16-520-10294 fik moderen godtgørelse, mens de to brødre fik afslag, fordi forholdet til afdøde "ikke oversteg et sædvanligt søskendeforhold". At vurderingen er konkret, viser dog Erstatningsnævnets afgørelse af 1. juli 2026 (tidligere stedforælder og medboende søskende), hvor både en tidligere stedforælder og en biologisk søskende fik godtgørelse – nævnet lagde vægt på samlivets varighed og på, at det var søskenden, der fandt afdøde efter drabet. Endelig kan efterladtegodtgørelse tilkendes, selv om ingen sigtes: i 14-520-04735 lagde nævnet selvstændigt til grund, at datterens død var forvoldt ved forsætligt drab begået af moderen, selv om efterforskningen var indstillet. Se nærmere under tortgodtgoerelse og voldsoffer-erstatning.

LOV `Erstatningsansvarsloven § 14a` `Erstatningsansvarsloven § 26a` `Erstatningsansvarsloven § 26, stk. 3` `Straffeloven § 16` `Straffeloven § 246`

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret stadfæster livstidsstraf for planlagt drab og drabsforsøg i Københavns Fogedret	17.06.2016
Erstatningsnævnet · Erstatningsnævnet: Tidligere stedforælder og medboende søskende fik efterladtegodtgørelse efter drab	01.07.2026
Erstatningsnævnet · Forhøjet efterladtegodtgørelse til børn i sag om drab på moder begået af familiemedlemmer	26.06.2024
Erstatningsnævnet · Ret til efterladtegodtgørelse for barn født efter faderens død ved drab	10.10.2023
Erstatningsnævnet · Godtgørelse til efterladte efter drab i familien: Vurdering af personkreds og nærhed til hændelsen	28.07.2020
Erstatningsnævnet · Forhøjet godtgørelse til efterladte efter drab på advokat i retssal	12.07.2018

Erstatningsnævnet · Tilkendelse af godtgørelse til mor efter datters drab begået med hævnmotiv 12.07.2018

Erstatningsnævnet · Dispensation fra ansøgningsfrist og tilkendelse af godtgørelse til efterladt far efter drab på datter 06.01.2016

§ 12 Processuelle særtræk: forsvarerbeskikkelse, varetægt og sagsbehandlingstid

Drabssagernes alvor slår igennem processuelt på tre måder.

Tidlig forsvarerbeskikkelse. I SS-35/2025-HJR fastslog Højesteret retten til tidlig forsvarerbeskikkelse efter retsplejeloven § 732, stk. 1 i en sag om drabsforsøg efter § 237, jf. § 21 og § 245, stk. 1.

Varetægtsfængsling. Retshåndhævelsesarrest efter retsplejeloven § 762, stk. 2 er praktisk hovedreglen i drabssager – men den forudsætter, at strafferammen er opfyldt. AM2025.06.30H viser konsekvensen af, at subsumptionen falder fra § 237 til § 238: retshåndhævelsesarresten bortfalder. I SS-3/2024-HJR stadfæstede Højesteret derimod varetægtsfængsling i knap tre år i en sag om banderelateret drab og drabsforsøg efter § 237, stk. 1, § 21, § 81 b og § 192 a, under henvisning til kollusionsrisiko og sagens alvor.

Sagsbehandlingstid og EMRK artikel 6. De store bandedrabssager har skabt et selvstændigt problem. I SS-11/2026-HJR var ankesagen mod ni tiltalte – med forventet varighed på 27 retsdage – berammet til september-december 2027, mere end to år efter byrettens livstidsdom, og den tiltalte havde da været frihedsberøvet siden marts 2023. Højesteret stadfæstede både berammelsen og den fortsatte varetægt:

> *"Der er ikke grundlag for allerede nu at tage stilling til, om en gennemførelse af ankesagen i henhold til berammelsen vil indebære en krænkelse af retten til en rettergang inden en rimelig frist efter Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, og hvad konsekvensen heraf i givet fald skal være. Dette må afgøres i forbindelse med hovedforhandlingen i ankesagen."*

Højesteret understregede dog, at berammelsen er en **procesledende beslutning**, der til enhver tid kan ændres, og at landsretten løbende bør vurdere muligheden for at fremrykke hovedforhandlingen, jf. retsplejeloven § 843 a og Højesterets kendelser af 12. februar 2026 (**UfR 2026.2053** og **UfR 2026.2059** – se 70/2025 og Sag 66/2025). Se nærmere under varetaegtsfaengsling.

Endelig fastsætter Vejledning om anklageskrifter standardformuleringerne for drabstiltalen – "ved omsnøring af halsen med et reb", "ved slag med koben", "ved knivstik" – hvilket illustrerer, at gerningsbeskrivelsen efter § 237 alene skal angive dødsmåden, ikke forsætsformen.

LOV `Retsplejeloven § 732, stk. 1` `Retsplejeloven § 762, stk. 2, 3` `Retsplejeloven § 843a` `Straffeloven § 237, stk. 1`

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret: Berammelse af ankesag to år frem og fortsat varetægtsfængsling i bandesag stadfæstes 26.06.2026

Højesteret · Højesterets prøvelse af landsrettens berammelse af en omfattende straffesag i forhold til kravet om rettergang inden rimelig tid 12.02.2026

Højesteret · Højesteret fastslog ret til tidlig forsvarerbeskikkelse i sag om drabsforsøg 15.09.2025

Højesteret · Varetægtsfængsling af sigtet for barnedrab – Højesteret finder kun mistanke om Straffeloven § 238, stk. 1, hvilket ikke berettiger retshåndhævelsesarrest 30.06.2025

Højesteret · Højesteret omstøder varetægtsfængsling i sag om barnedrab, da lovens strafferamme ikke var opfyldt 30.06.2025

Højesteret · Højesteret stadfæster varetægtsfængsling i knap tre år i sag om banderelateret drab og drabsforsøg 18.06.2024

§ 13 Sammenfatning: et domstolsskabt system i to lag

Drabsreguleringen består i praksis af to lag, der arbejder uafhængigt af hinanden.

Det første lag er § 237 selv – uændret siden 1930, med en strafferamme fra 5 år til livstid, som overlader hele udmålingen til domstolene. Her har Højesteret bygget et bemærkelsesværdigt stabilt og fintmasket system: 12 år som udgangspunkt for fuldbyrdet drab, 6 år for forsøg, og en trinmodel hvor hvert år op eller ned kræver stadig tungere begrundelse. Systemet er robust, fordi det er bygget på en enkelt idé – at drab som udgangspunkt er drab, uanset relation, motiv og metode – og fordi Højesteret konsekvent afviser at lade sympatiske omstændigheder flytte niveauet. Sag 57/2011 er den bedste illustration: årelange overgreb fra offeret, dokumenteret depression og § 69-omfattethed rykkede ikke ét år.

Det andet lag er straffelovens almindelige del, hvor lovgiver har grebet ind – ikke i § 237, men rundt om den. § 81 a fordobler straffen i bandekonflikter, § 81 b skærper ved skydevåben på offentligt tilgængeligt sted, og § 33, stk. 2 løfter loftet til 20 år, hvor der er forhøjelseshjemmel. Effekten er dramatisk: 6 år bliver til 14 (S-985-19), og 12 år bliver til livstid (Sag 48/2021). Højesteret har dog sat to spærringer: bandekarakteren må ikke tælle to gange, og fordoblingens basis må ikke selv være forhøjet.

Praktikerens tjekliste:

1. **Forsæt eller ej?** Livsfare er ikke forsæt. Kræv den dobbelte prøve – indså gerningsmanden muligheden, og accepterede han den?
2. **Hvilken bestemmelse?** § 237 (forsæt) → § 246 (dødsfølge uden forsæt) → § 241 (uagtsomhed) → § 238 (barnedrab under fødsel). Valget afgør ikke bare straffen, men også varetægtsgrundlaget.
3. **Fuldbyrdet eller forsøg?** Halvér udgangspunktet – men kun hvis den manglende fuldbyrdelse skyldes gerningsmandens vaklen, ikke tilfældigheder.
4. **Kvalificerende faktorer?** Skydevåben, barn, flere ofre, gentagelse, planlægning, § 81 a/§ 81 b.
5. **Alternativ sanktion?** Forvaring efter § 70, foranstaltning efter § 68.
6. **Følgevirkninger?** Udvisning, arveretsfrakendelse efter arvelovens § 48, § 26 a-godtgørelse til de efterladte.

Et særligt opmærksomhedspunkt for 2026: den generelle skærpelse af voldsstraffene med 100 pct. og forhøjelsen af § 246's strafferamme fra 10 til 12 år ved **lov nr. 263 af 11. februar 2026** presser voldsniveauet opad mod drabsniveauet. Rigsadvokatmeddelelsen om vold, pkt. 5.4 løser det ved at gøre drabsniveauet til loft for § 246 – hvilket gør praksis efter § 237 til pejlemærke også i sager, hvor drabsforsæt aldrig blev påstået. Beslægtede spørgsmål behandles under livstidsfaengsel, saerlig-grov-vold, grov-vold og organiseret-bandekriminalitet.

LOV Straffeloven § 21 · Straffeloven § 33, stk. 2 · Straffeloven § 81a · Straffeloven § 81b · Straffeloven § 237 · Straffeloven § 246

PRAKSIS
Højesteret · Livstidsstraf for likvidering med skydevåben på åben gade efter straffelovens § 81 b 06.10.2021
Højesteret · Højesteret fastsætter straf til 14 års fængsel for drabsforsøg i bandekonflikt og præciserer anvendelse af bandeklausulen (§ 81 a) 17.11.2020
Højesteret · 12 års fængsel for manddrab trods barndomstraumer efter seksuelle krænkelser 12.12.2011

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Straffeloven § 21		Straffeloven § 22	
Straffeloven § 33	stk. 1-3	Straffeloven § 237	
Straffeloven § 241		Straffeloven § 246	

MATERIALE Citerede afgørelser

32 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS		21
26.06.2026	Højesteret: Berammelse af ankesag to år frem og fortsat varetægtsfængsling i bandesag stadfæstes	10883-13995
12.02.2026	Højesterets prøvelse af landsrettens berammelse af en omfattende straffesag i forhold til kravet om rettergang inden rimelig tid	70-2025
29.10.2025	Voldsdom for knivstik og udvisning af EU-borger med tidsubegrænset ophold	9/2025
15.09.2025	Højesteret fastslog ret til tidlig forsvarerbeskikkelse i sag om drabsforsøg	10089-11825
30.06.2025	Højesteret omstøder varetægtsfængsling i sag om barnedrab, da lovens strafferamme ikke var opfyldt	9752-11390
30.06.2025	Varetægtsfængsling af sigtet for barnedrab – Højesteret finder kun mistanke om Straffeloven § 238, stk. 1, hvilket ikke berettiger retshåndhævelsesarrest	AM2025.06.30H
15.05.2025	Højesteret afviser tilståelsesrabat for tilståelse afgivet under ankesag	10085-11818
18.06.2024	Højesteret stadfæster varetægtsfængsling i knap tre år i sag om banderelateret drab og drabsforsøg	6739-8097
05.01.2023	Højesterets dom om skærpelse af straf og udvisning for bestandig ved besiddelse af flere skydevåben	65-2022
06.10.2021	Livstidsstraf for likvidering med skydevåben på åben gade efter straffelovens § 81 b	48-2021
21.09.2021	Højesterets dom om forvaring for langvarig og systematisk mishandling og voldtægt af to samlevere	34/2021
24.06.2021	6 års fængsel for grov vold i bandekonflikt og anvendelse af fordoblingsreglen i straffelovens § 81 a	102-2020
24.06.2021	Livstidsdom for banderelateret drab og drabsforsøg begået i Mjølnerparken – Skærpelse efter Straffeloven § 81 a	Sag 103/2020
17.11.2020	Højesteret fastsætter straf til 14 års fængsel for drabsforsøg i bandekonflikt og præciserer anvendelse af bandeklausulen (§ 81 a)	S-985-19
22.01.2020	Højesteret stadfæster 8 års fængsel for banderelateret våbenbesiddelse og forsøg på besiddelse af våbenlager	136/2019

15.05.2018	Stadfæstelse af forvaring for gentagne voldtægter og personfarlig kriminalitet	33-2018
18.05.2017	Idømmelse af forvaring for førstegangs-seksualforbryder ved grove voldtægter og frihedsberøvelse	34-2017
17.06.2016	Højesteret stadfæster livstidsstraf for planlagt drab og drabsforsøg i Københavns Fogedret	Sag 272/2015
12.12.2011	12 års fængsel for manddrab trods barndomstraumer efter seksuelle krænkelser	57-2011
28.11.2008	Højesteret stadfæster dom i manddrabssag	2968-3534
18.01.2008	Dom om forvaring efter vold og tidligere drab	2971-3530

MENNESKERETTIGHEDSDOMSTOLEN · SPECIALRET 3

15.02.2024	Cakmak mod Danmark – Udvisning efter forsøg på manddrab (EMD)	21783/22
06.06.2017	EMD afviser klage over udvisning fra Danmark efter dom for drab, røveri og brandstiftelse	33809/15
10.01.2017	EMD: Udvisning af makedonsk statsborger efter vanvidskørsel og drab var ikke krænkelse af EMRK artikel 8	55470/10

ERSTATNINGSNÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 7

01.07.2026	Erstatningsnævnet: Tidligere stedforælder og medboende søskende fik efterladtegodtgørelse efter drab	
26.06.2024	Forhøjet efterladtegodtgørelse til børn i sag om drab på moder begået af familiemedlemmer	23-520-18246
10.10.2023	Ret til efterladtegodtgørelse for barn født efter faderens død ved drab	21-520-11593
28.07.2020	Godtgørelse til efterladte efter drab i familien: Vurdering af personkreds og nærhed til hændelsen	16-520-10294
12.07.2018	Forhøjet godtgørelse til efterladte efter drab på advokat i retssal	15-520-08449
12.07.2018	Tilkendelse af godtgørelse til mor efter datters drab begået med hævnmotiv	17-520-12425
06.01.2016	Dispensation fra ansøgningsfrist og tilkendelse af godtgørelse til efterladt far efter drab på datter	14-520-04735

PARKERINGSKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 1

07.12.2022	Ugyldig p-tilladelse grundet manglende slutdato på periodekort	park-1418

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Straffelovrådets betænkning om straffastsættelse og strafferammer I - Almindelig del

nr. 1424 · 2003 · Justitsministeriet

11 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over elektronisk fodlænke (afsoning i hjemmet)

Afsoning i eget hjem under intensiv overvågning – straffuldbyrdelseslovens kapitel 13 a

Version 2 Opdateret 26. jun. 2026 4 afgørelser · 2013-2023 Læs online

INTRODUKTION

Elektronisk fodlænke er et alternativ til fængselsafsoning, hvor den dømte udstår sin straf på egen bopæl under intensiv elektronisk overvågning og kontrol. Ordningen er reguleret i straffuldbyrdelseslovens §§ 78 a-78 f og har siden indførelsen i 2005 gennemgået en markant udvidelse – fra oprindeligt at omfatte fængselsstraffe på højst 3 måneder til efter strafreformen i februar 2026 at gælde straffe op til 1 år. Praksisoversigten gennemgår de kumulative egnethedsbetingelser, vilkårene under afsoning, tilbagekaldelsesreglerne, den principielle Højesteretsdom om "flugt" under fodlænkeafsoning, samt den administrative ramme fastsat i bekendtgørelser, cirkulærer og vejledninger fra Kriminalforsorgen.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Fodlænkeafsoning kan efter 2026-strafreformen meddeles for fængselsstraffe op til 1 år, mod tidligere 6 måneder.

02 Tilladelse forudsætter egnethedsbetingelser: fast bopæl egnet til overvågning, beskæftigelse/uddannelse (dispensation ved straffe på 30 dage eller derunder), og skriftligt samtykke fra samboende over 18 år.

03 Voldtægtsdømte (straffelovens §§ 216 og 225, jf. § 216) er siden 1. januar 2024 absolut afskåret fra fodlænkeafsoning uanset straffens længde.

04 Personer idømt fængsel i mere end 6 måneder for personfarlig kriminalitet (bl.a. §§ 119, 244-246, 252, 288) kan ikke afsone med fodlænke – grænsen forbliver 6 måneder for denne gruppe.

05 Tilladelse nægtes, hvis særegne retshåndhævelseshensyn undtagelsesvis kræver det, eller hvis den dømtes forhold – herunder aktivt misbrug eller tilknytning til kriminelle grupperinger – gør afsoningsformen uhensigtsmæssig.

06 Vilkårene under afsoning omfatter opholdspligt på bopælen uden for godkendt aktivitet, absolut forbud mod alkohol og euforiserende stoffer, accept af uanmeldte kontrolbesøg (minimum 1-3 ugentligt) og pligt til at bære elektronisk sender døgnet rundt.

07 Tilbagekaldelse kan ske ved vilkårsovertrædelse, ny kriminalitet, bortfald af egnethedsbetingelser, eller frihedsberøvelse af anden grund – den dømte overføres til fængsel eller arresthus for afsoning af reststraffen.

08 Højesteret fastslog i sag 318/2012, at det at forlade egen bolig under fodlænkeafsoning ikke udgør strafbar fangeflugt efter straffelovens § 124, da legalitetsprincippet kræver udtrykkelig lovhjemmel.

09 Varetægtsfængsling i surrogat med elektronisk fodlænke er en selvstændig ordning under retsplejelovens § 765, stk. 2, nr. 8, adskilt fra afsoningsordningen, og iværksættes efter rettens kendelse.

10 En rettidigt indgivet ansøgning om fodlænke har som udgangspunkt opsættende virkning, medmindre politidirektøren har underrettet Kriminalforsorgen om forebyggelseshensyn (bandekriminalitet m.v.).

11 Dømte med fængselsstraffe i indtil 14 dage for overtrædelse af våbenlovgivningen kan ikke afsone med fodlænke, medmindre våbenovertrædelsen udgør mindre end en tredjedel af den samlede straf.

§ 1 Fodlænkeordningens udvikling og nuværende retsgrundlag

Ordningen med elektronisk fodlænke blev indført ved **lov nr. 367 af 24. maj 2005** som et nyt kapitel 13 a i straffuldbyrdelsesloven. Udgangspunktet var en forsøgsordning rettet mod bestemte aldersgrupper (18-25-årige og 60+-årige) med fængselsstraffe på højst 3 måneder for overtrædelser af færdselsloven.

Ordningen er herefter gradvist udvidet:

- **2008**: Udvidet til at omfatte alle dømte uanset alder og kriminalitetstype, fortsat med grænse på 3 måneder. Samtidig blev personer dømt for ulovlig knivbesiddelse (straffe op til 14 dage for våbenovertrædelser) som udgangspunkt afskåret.
- **2009**: Styrket indsats mod bandekriminalitet – politidirektøren kan underrette om, at en ansøgning ikke skal tillægges opsættende virkning af hensyn til forebyggende virksomhed.
- **2010**: Grænsen hævet til 5 måneder.
- **2013**: Grænsen hævet til 6 måneder. Den automatiske 2-års karens for ny fodlænkeafsoning ophævet til fordel for en konkret vurdering. Mulighed for dispensation fra beskæftigelseskravet. Indført snæver mulighed for afslag ved særegne retshåndhævelseshensyn.
- **2024**: Voldtægtsdømte (straffelovens §§ 216 og 225, jf. § 216) absolut afskåret fra fodlænke.
- **2026**: Lov nr. 263 af 11. februar 2026 – grænsen hævet fra 6 måneder til **1 år**. Samtidig indsættes nyt stk. 3 i § 78 a, der udelukker personer idømt fængsel i **mere end 6 måneder** for personfarlig kriminalitet fra den udvidede ordning.

Den nuværende lovtekst i straffuldbyrdelseslovens § 78 a, stk. 1 fastslår, at justitsministeren eller den, der bemyndiges dertil, efter ansøgning kan meddele tilladelse til, at straffen udstås på bopælen under intensiv overvågning og kontrol.

Forarbejderne til 2026-strafreformen fremhæver, at udvidelsen har til formål at lade flere egnede dømte afsone uden for fængsel:

> *Aftalepartierne er enige om, at mindre alvorlig kriminalitet skal håndteres på en klogere måde end i dag, så f.eks. dem, der en enkelt gang begår en stor fejl, ikke behandles på samme måde som hårdkogte kriminelle.*

Den administrative ramme er fastsat i Bekendtgørelse om strafudståelse på bopælen og Vejledning om strafudståelse på bopælen (begge dateret 2026), samt Cirkulære om sagsbehandling ved fodlænkesager.

LOV Straffuldbyrdelsesloven § 78a, stk. 1, 2, 3

§ 2 Egnethedsbetingelser og afskæring af bestemte kriminalitetstyper

Fodlænkeafsoning er ikke en rettighed, men en ansøgningsbaseret ordning. Straffuldbyrdelseslovens § 78 b opstiller kumulative betingelser, der alle skal være opfyldt:

Boligforhold (stk. 1, nr. 1): Den dømtes bopæl skal være af en beskaffenhed, der muliggør intensiv overvågning. Den elektroniske sender monteres på den dømtes person, og en modtager installeres i hjemmet. Hvis bopælen deles med andre, kræves samtykke fra alle samboende over 18 år (stk. 1, nr. 3).

Beskæftigelse (stk. 1, nr. 2): Den dømte skal have arbejde, uddannelse eller lignende beskæftigelse. For fængselsstraffe på 30 dage eller derunder gælder beskæftigelseskravet dog ikke. Der kan i særlige tilfælde dispenseres for pensionister, førtidspensionister, langtidssygemeldte og lignende grupper, der varigt er uden for arbejdsmarkedet.

Konkret egnethedsvurdering (stk. 3-5): Kriminalforsorgen foretager en nærmere undersøgelse af den dømtes personlige forhold, herunder bolig, beskæftigelse og fysisk/psykisk tilstand. Den dømte skal medvirke til undersøgelsen, herunder aflægge udåndings- og urinprøver – nægtes medvirken, kan tilladelse ikke gives.

Afskæring af bestemte grupper:

- Voldtægtsdømte efter straffelovens §§ 216 og 225, jf. § 216 – absolut afskæring fra 1. januar 2024
- Våbendomme op til 14 dage – afskåret medmindre våbenovertrædelsen udgør mindre end en tredjedel af straffen
- Personfarlig kriminalitet over 6 måneder (§§ 119, 123, 180, 222, 244-246, 250, 252, 260, 260 a, 261, 262 a, 262 b, 266, 281, 288) – grænsen forbliver 6 måneder for disse dømte

Retshåndhævelsesforbehold: Selv når egnethedsbetingelserne er opfyldt, kan tilladelse nægtes, hvis særegne retshåndhævelseshensyn undtagelsesvis kræver det. Vejledningen understreger, at dette er en "yderst snæver mulighed" for afvisning.

Tilladelse nægtes også, hvis den dømtes forhold gør afsoningsformen uhensigtsmæssig – fx massivt alkoholmisbrug, euforiserende stoffer, eller tilknytning til kriminelle grupperinger. Kriminalforsorgen kan i denne vurdering inddrage oplysninger fra politiet om den dømtes tilhørsforhold til grupper med et "adfærdsmønster præget af omfattende kriminalitet".

LOV Straffeloven § 216 Straffuldbyrdelsesloven § 78b, stk. 1, 2, 3

§ 3 Vilkår under fodlænkeafsoning og kontrolforanstaltninger

Straffuldbyrdelseslovens § 78 c, stk. 1 opstiller otte lovfæstede vilkår, som den dømte skal overholde:

1. **Opholdspligt på bopælen** uden for de af fængselskredsen godkendte tidsrum for beskæftigelse og andre aktiviteter
2. **Forbud mod alkohol** i fuldbyrdelsesperioden
3. **Forbud mod euforiserende stoffer** og andre forbudte stoffer
4. **Pligt til at aflægge udåndings- og urinprøver** efter kriminalforsorgsområdets bestemmelse
5. **Accept af uanmeldte kontrolbesøg** på bopælen
6. **Deltagelse i programvirksomhed** efter kriminalforsorgsområdets pålæg, med det formål at forbedre mulighederne for en kriminalitetsfri tilværelse
7. **Underkastelse af tilsyn og kontrol**, herunder elektronisk kontrol
8. **Efterlevelse af alle vilkår** fastsat af Kriminalforsorgen

Dertil kan der efter § 78 c, stk. 2, fastsættes **yderligere individuelle vilkår**, fx struktureret alkoholistbehandling.

Den praktiske kontrol er beskrevet i vejledningens punkt 42-48:

> *Det elektroniske udstyr sikrer, at kontrollen med den dømte foregår døgnet rundt. En sender, som er monteret på den dømtes person, afgiver kontinuerligt kodede signaler, som kan opfanges af den modtager, der er installeret på bopælen. Hvis den dømte ikke er på bopælen i det tidsrum, hvor den pågældende har pligt til at være der, vil der straks gå en alarm.*

Fængselskredsen foretager derudover **1-3 uanmeldte kontrolbesøg ugentligt** på bopælen samt kontrolopringninger til arbejdssted. Ved besøgene aflægger den dømte normalt udåndingsprøve og, hvis det skønnes nødvendigt, urinprøve.

Ordningen adskiller sig dermed fra almindelig samfundstjeneste ved den langt mere intensive overvågning, men også fra egentlig fængselsafsoning ved, at den dømte kan opretholde tilknytning til arbejdsmarked og familieliv.

LOV `Straffuldbyrdelsesloven § 78c, stk. 1, 2`

§ 4 Tilbagekaldelse og overførsel til fængsel

Straffuldbyrdelseslovens § 78 e regulerer tilbagekaldelse af tilladelsen. Tilbagekaldelse kan ske i følgende situationer:

1. **Den dømte anmoder selv** om tilbagekaldelse (stk. 1, nr. 1)
2. **Ny kriminalitet** begået inden fuldbyrdelsens iværksættelse – herunder også forhold begået før den dom, som tilladelsen vedrører (stk. 1, nr. 2)
3. **Frihedsberøvelse af anden grund** – fx anholdelse, varetægtsfængsling eller tvangsindlæggelse (stk. 1, nr. 3)
4. **Bortfald af egnethedsbetingelser** – den dømte mister bopæl, beskæftigelse, eller samboende tilbagetrækker samtykke (stk. 1, nr. 4)
5. **Vilkårsovertrædelse** – overtrædelse af ét eller flere af de otte vilkår i § 78 c, stk. 1, herunder alkohol- eller stofregel, manglende aflæggelse af prøve, forladen bopælen uden for godkendt tidsrum m.v. (stk. 2)

Vejledningens punkt 49 præciserer, at tilbagekaldelse på grund af ny verserende sag kan ske, hvis sagen medfører en sådan ændring af den dømtes personlige forhold, at fodlænkeafsoning ikke længere er hensigtsmæssig – uanset om den pågældende endnu ikke er dømt for forholdet.

Midlertidig overførsel kan ske efter § 78 f, stk. 2, mens selve tilbagekaldelsen behandles. Ifølge udgangsbekendtgørelsens § 69 skal midlertidig overførsel som altovervejende hovedregel ske, hvis fængselskredsen umiddelbart finder det klart, at tilladelsen skal tilbagekaldes – herunder ved positivt resultat for alkohol eller euforiserende stoffer, nægtelse af prøve, bortfald af bopæl, eller forladelse af bopælen uden for godkendt tid.

LOV Straffuldbyrdelsesloven § 78e, stk. 1-2 | Straffuldbyrdelsesloven § 78f, stk. 1-2

§ 5 Højesterets principielle dom om flugt under fodlænkeafsoning

Den mest principielle dom om fodlænkeordningen er Højesterets afgørelse i Sag 318/2012 af 25. januar 2013.

Faktum: En dømt, der afsonede en fængselsstraf på egen bopæl med elektronisk fodlænke, afmonterede sin fodlænke den 6. december 2011 og forlod sin bopæl uden tilladelse i ca. 1-2 timer. Han vendte selv tilbage efter kontakt fra Kriminalforsorgen. Retten i Esbjerg og Vestre Landsret dømte ham for fangeflugt efter straffelovens § 124, stk. 5, jf. stk. 1.

Højesterets begrundelse: Højesteret frifandt enstemmigt og lagde afgørende vægt på legalitetsprincippet i straffelovens § 1. Straffelovens § 124, stk. 5 udvider flugtbestemmelsen til personer, der "i forbindelse med straffuldbyrdelse uden for kriminalforsorgen ... er frihedsberøvet i institution m.v." Højesteret fandt, at:

- En naturlig ordlydsfortolkning af "institution m.v." ikke omfatter afsoning i **egen bolig**
- Forarbejderne til 2002-loven opregner specifikt hospitaler, familiepleje og egnet hjem i institutionel forstand – men nævner ikke fodlænkeafsoning, da ordningen slet ikke eksisterede i 2002
- Der foreligger væsentlige **forskelle** mellem afsoning som frihedsberøvet i en institution og afsoning på egen bopæl med elektronisk fodlænke

> *"Der foreligger endvidere sådanne forskelle mellem afsoning som frihedsberøvet i en institution eller under institutionslignende forhold og afsoning på egen bopæl med elektronisk fodlænke, at det at forlade egen bolig i strid med vilkårene for afsoning af fængselsstraf på bopælen med elektronisk fodlænke ikke som krævet efter straffelovens § 1 ganske må ligestilles med det at flygte som frihedsberøvet i institution mv."*

Dommen fastslog, at vilkårsovertrædelse under fodlænkeafsoning giver grundlag for **tilbagekaldelse** af tilladelsen (med overførsel til fængsel for afsoning af reststraffen), men ikke for **strafferetlig forfølgning** for fangeflugt. Afgørelsen er et markant eksempel på legalitetsprincippets gennemslagskraft i dansk strafferet.

Dommen førte efterfølgende til lovændring, hvor straffelovens § 124 blev udvidet til også at omfatte fodlænkeafsonere – lovgivningsmagtens reaktion på Højesterets klare signal om, at den hidtidige hjemmel var utilstrækkelig.

LOV Straffeloven § 1 | Straffeloven § 124, stk. 1, 5

PRAKSIS **Højesteret** · Højesterets frifindelse af fodlænkeafsoner for fangeflugt grundet manglende lovhjemmel 25.01.2013

Landsretten · Jens Hansen idømt fængselsstraf for groft bedrageri, hæleri og overtrædelse af våbenloven 25.01.2013

§ 6 Ansøgningsproces, frister og opsættende virkning

Den administrative procedure for ansøgning om fodlænke er detaljeret reguleret i bekendtgørelsen om strafudståelse på bopælen og det tilhørende cirkulære.

Orientering: Når fængselskredsen modtager sagens akter fra politiet, orienterer den den dømte om muligheden for at ansøge om strafudståelse på bopælen. For domme vedrørende personfarlig kriminalitet over 6 måneder gives denne orientering dog ikke.

Ansøgningsfrist og opsættende virkning: Indgiver den dømte sin ansøgning inden 7 dage fra Kriminalforsorgens orienteringsbrev, har ansøgningen **opsættende virkning** – dvs. straffuldbyrdelsen udsættes, indtil der er truffet afgørelse. Overskrides fristen, kan der kun undtagelsesvis tillægges opsættende virkning.

Undtagelse for bandekriminalitet: Opsættende virkning kan ikke meddeles, hvis politidirektøren har underrettet Kriminalforsorgen om, at hensynet til politiets forebyggende virksomhed skønnes at kræve hurtig afsoning. Denne regel blev indført i 2009 som led i den styrkede indsats mod bandekriminalitet.

Egnethedsvurdering: Fængselskredsen foretager en undersøgelse af den dømtes boligforhold (besøg på adressen), beskæftigelsessituation, og fysiske/psykiske tilstand. Den dømte skal aflægge udåndings- og urinprøve. Samtlige samboende over 18 år skal give skriftligt samtykke.

Iværksættelse: På den fastsatte dato møder fængselskredsen op på bopælen, monterer den elektroniske sender (fodlænken) på den dømtes person, installerer modtageren i hjemmet, og vejleder om rettigheder, pligter og konsekvenserne af vilkårsovertrædelse. Der udfærdiges strafberegning, og der sker indberetning til Kriminalregistret.

Forholdet til straffuldbyrdelseslovens §§ 10-13 om udsættelse med straffuldbyrdelse er det, at de to regelsæt opererer parallelt – en ansøgning om udsættelse og en ansøgning om fodlænke er selvstændige processer med egne frister.

LOV Straffuldbyrdelsesloven § 78a, stk. 3

§ 7 Varetægtsfængsling i surrogat med elektronisk fodlænke

Ud over afsoningsordningen kan elektronisk fodlænke anvendes som **varetægtssurrogat** efter retsplejelovens § 765, stk. 2, nr. 8. Denne ordning er reguleret i Bekendtgørelse om varetægtsfængsling i surrogat på egen bopæl med elektronisk fodlænke, der trådte i kraft i februar 2026.

Der er tale om en **selvstændig ordning** med egne betingelser og procedure, adskilt fra afsoningsordningen i kapitel 13 a:

- **Rettens kendelse kræves:** Det er retten – ikke Kriminalforsorgen – der træffer afgørelse om surrogat. Anklagemyndigheden anmoder retten om at afsige kendelse, der giver mulighed for varetægtsfængsling i surrogat på bopælen med fodlænke.

- **Egnethedsvurdering:** Danmarks Fængsler foretager en egnethedsvurdering svarende til afsoningsordningens, herunder undersøgelse af bolig, beskæftigelse og personlige forhold.
- **Tidsskema:** Der udarbejdes et tidsskema for ophold uden for bopælen (arbejde, uddannelse, behandling), som politiet godkender. Der fastsættes op til 7 timers ugentlig "udetid".
- **Politiets vetoret:** Fremkommer nye oplysninger, der gør, at politiet vurderer, at varetægtsfængslingens formål ikke kan opnås med surrogat, kan anklagemyndigheden anmode retten om almindelig varetægtsfængsling.

Rigsadvokatmeddelelsen om grundlovsforhør og varetægtsfængsling pålægger anklageren at vurdere, om varetægtsfængslingens formål kan opnås ved surrogat med fodlænke, og at sikre at politiet løbende foretager denne vurdering.

I Sag 110/2021 og 12/2022 behandlede Højesteret bl.a. spørgsmålet om fortsat varetægtsfængsling i surrogat og proportionalitetsprincippet. Sagen illustrerer den selvstændige juridiske karakter af surrogat-ordningen i modsætning til afsoningsfodlænken.

Surrogat-fodlænken har et klart berøringsfladeoverlap med reglerne om varetægtsfængsling generelt og bør ses i sammenhæng med de øvrige surrogater i retsplejelovens § 765.

LOV `Retsplejeloven § 765, stk. 2`

PRAKSIS **Højesteret** · Fortsat varetægtsfængsling i surrogat og proportionalitetsprincippet ved forventet særforanstaltning 16.05.2022

§ 8 Typiske kriminalitetstyper og fodlænkens praktiske anvendelse

Fodlænkeordningen anvendes i praksis for en bred vifte af kriminalitetstyper, forudsat at straffen falder inden for grænsen (nu 1 år, dog 6 måneder for personfarlig kriminalitet). De hyppigste kategorier omfatter:

- **Spirituskørsel** – en meget betydelig andel af fodlænkeafsoning vedrører korte ubetingede fængselsstraffe for spirituskørsel, typisk i gentagelsestilfælde. Strafniveauet (30-60 dages fængsel ved promille over 2,0 i gentagelsestilfælde) falder godt inden for ordningens grænser. Se også narkotikakørsel og frakendelse af førerret.
- **Simpel vold (straffelovens § 244)** – kortere ubetingede straffe for førstegangsforhold med simpel vold kan afsones i fodlænke. For straffe over 6 måneder er personfarlig kriminalitet dog nu afskåret.
- **Berigelseskriminalitet** – bedrageri, hæleri, butikstyveri mv. med straffe under grænsen
- **Narkotikabesiddelse til eget brug** – kortere fængselsstraffe for besiddelse af euforiserende stoffer
- **Overtrædelse af færdselsloven** – gentagen kørsel uden førerret, vanvidskørsel med kortere strafniveau

Afskårede kriminalitetstyper:

Kriminalitetstype	Afskåret?	Hjemmel
Voldtægt (§§ 216, 225 jf. § 216)	Altid afskåret	§ 78 a, stk. 4
Personfarlig kriminalitet > 6 mdr.	Afskåret over 6 mdr.	§ 78 a, stk. 3
Våbendomme ≤ 14 dage	Afskåret	§ 78 a, stk. 2
Terror (§ 114), drab (§ 237)	I praksis altid over grænsen	Straffeniveauet

Det bemærkes, at vejledningens punkt 5 præciserer, at afgrænsningen af personfarlig kriminalitet for afsoningsfodlænken ("front door") ikke omfatter terror (§ 114) eller drab (§ 237), fordi disse normalt medfører straffe langt over 1 år.

LOV Straffeloven § 244 Straffuldbyrdelsesloven § 78a, stk. 1-3

§ 9 Kriminalforsorgens organisatoriske kompetence og domstolsprøvelse

Kompetencen til at meddele og tilbagekalde tilladelse til fodlænkeafsoning ligger hos Kriminalforsorgen. Ved reorganiseringen i 2014 (lov nr. 739 af 26. juni 2014) overgik kompetencen fra Direktoratet for Kriminalforsorgen til kriminalforsorgsområderne (nu fængselskredsene).

Afgørelser om afslag på og tilbagekaldelse af fodlænketilladelser kan indbringes for domstolene. Den dømte kan – som ved enhver forvaltningsretlig afgørelse – få prøvet, om afgørelsen er truffet på et sagligt grundlag, om den hviler på korrekt faktum, og om proportionalitetsprincippet er overholdt.

I sagen om afsoningsforhold for en indsat med Aspergers syndrom (BS-26570/2022-OLR) behandlede Østre Landsret spørgsmål om Kriminalforsorgens forpligtelser under afsoning, herunder helbredsforhold og EMRK art. 3 og 8. Selvom sagen drejede sig om fængselsafsoning og ikke fodlænke, illustrerer den den retslige ramme for domstolsprøvelse af Kriminalforsorgens afgørelser og de menneskeretlige grænser for afsoningsforhold.

Den dømte har klageret til Direktoratet for Kriminalforsorgen over fængselskredsens afgørelser, jf. den almindelige administrative klageadgang. Klageadgangen blev begrænset ved 2014-reorganiseringen for visse typer afgørelser.

Fodlænkeordningen berører EMRK-retlige spørgsmål inden for EMRK art. 5 (frihedsberøvelse) og EMRK art. 8 (privatliv). Fodlænkeafsoning er som hovedregel ikke "frihedsberøvelse" i konventionsmæssig forstand, men en restriktiv foranstaltning der begrænser bevægelsesfriheden. De uanmeldte kontrolbesøg og den elektroniske overvågning udgør indgreb i privatlivet, der har hjemmel i straffuldbyrdelsesloven og forfølger det legitime formål at fuldbyrde idømt fængselsstraf.

LOV Straffuldbyrdelsesloven § 78e, stk. 1 Straffuldbyrdelsesloven § 78f, stk. 1

PRAKSIS **Landsretten** · Østre Landsrets dom om afsoningsforhold for indsat med Aspergers syndrom og ulovlig optagelse af advokatsamtaler 30.05.2023

§ 10 Sammenfatning af retsstillingen

Fodlænkeordningen er det mest anvendte alternativ til fængselsafsoning i dansk strafferet og har undergået en markant udvidelse over de seneste to årtier. Med 2026-strafreformen er ordningen nu tilgængelig for fængselsstraffe op til 1 år – en væsentlig udvidelse der skal aflaste fængselskapaciteten og sikre, at mindre alvorlig kriminalitet ikke nødvendigvis medfører institutionel afsoning.

De centrale retlige principper kan sammenfattes således:

•

Ordningen er **ansøgningsbaseret** – den dømte har ikke et retskrav på fodlænke, men en mulighed for at ansøge, hvis egnethedsbetingelserne er opfyldt

- Der gælder en **differentieret grænse**: 1 år for ikke-personfarlig kriminalitet, 6 måneder for personfarlig kriminalitet, og absolut afskæring for voldtægt og våbendomme under 14 dage
- **Retshåndhævelsesforbehold** og **konkret egnethedsvurdering** fungerer som sikkerhedsventiler, der giver Kriminalforsorgen mulighed for at afvise ansøgninger trods formelt opfyldte betingelser
- Højesterets dom i sag 318/2012 er et varigt præcedens for legalitetsprincippets betydning i straffuldbyrdelsesretten
- Den elektroniske kontrol er intensiv (døgnovervågning, 1-3 ugentlige uanmeldte besøg), men den dømte bevarer tilknytning til arbejde og familie
- Varetægtssurrogat med fodlænke er en selvstændig ordning med en anden hjemmel (retsplejelovens § 765, stk. 2, nr. 8) og en anden proceduremæssig ramme

Praksis og den administrative ramme er i konstant udvikling. Den nye Vejledning om strafudståelse på bopælen af 7. marts 2026 er den autoritative administrative kilde til den gældende retsstilling og bør konsulteres for detailspørgsmål om procedure, egnethed og tilbagekaldelse.

LOV Retsplejeloven § 765, stk. 2 · Straffuldbyrdelsesloven § 78a, stk. 1 · Straffuldbyrdelsesloven § 78b, stk. 1-3

PRAKSIS **Højesteret** · Højesterets frifindelse af fodlænkeafsoner for fangeflugt grundet manglende lovhjemmel 25.01.2013

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Retsplejeloven § 765	stk. 2	Straffuldbyrdelsesloven § 78a	stk. 1
Straffuldbyrdelsesloven § 78b	stk. 1-3	Straffuldbyrdelsesloven § 78c	stk. 1
Straffuldbyrdelsesloven § 78e	stk. 1-2	Straffuldbyrdelsesloven § 78f	stk. 1-2

MATERIALE Citerede afgørelser

4 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 2

16.05.2022	Fortsat varetægtsfængsling i surrogat og proportionalitetsprincippet ved forventet særforanstaltning	110-2021-- og-12-2022
25.01.2013	Højesterets frifindelse af fodlænkeafsoner for fangeflugt grundet manglende lovhjemmel	6426-7707

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS 2

30.05.2023	Østre Landsrets dom om afsoningsforhold for indsat med Aspergers syndrom og ulovlig optagelse af advokatsamtaler	5330-6397

25.01.2013	Jens Hansen idømt fængselsstraf for groft bedrageri, hæleri og overtrædelse af våbenloven	318/2012

12 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over forbrydelser mod ældre eller særligt sårbare personer

Straffelovens § 81, nr. 11, og de særlige gerningsbestemmelser i praksis

Version 2 Opdateret 7. sep. 2026 38 afgørelser · 2009–2026 Læs online

INTRODUKTION

Dansk ret har ingen samlet "ældrebestemmelse" i straffeloven. Beskyttelsen af ældre, demente, fysisk svækkede og psykisk syge ofre hviler i stedet på ét bærende greb – den generelle strafskærpelsesgrund i straffelovens § 81, nr. 11 om udnyttelse af forurettedes værgeløse stilling – suppleret af et net af selvstændige gerningsbestemmelser om seksuelle overgreb mod inhabile, mandatsvig, groft tyveri og røveri i private hjem. Praksisoversigten kortlægger, hvordan domstolene, anklagemyndigheden og de finansielle ankenævn faktisk håndterer tricktyveri, telefonsvindel, plejehjemsovergreb, misbrug af generalfuldmagter og hjemmerøverier mod svækkede ofre. Hovedmønstret er, at sårbarheden sjældent optræder som selvstændigt tiltalepunkt, men som et gennemgående udmålingsmoment, der løfter straffen inden for rammen – og ved organiseret berigelse mod ældre løfter kvalifikationen helt op i § 286.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Straffelovens § 81, nr. 11, er hovedhjemlen: den bringer offerets alder, svækkelse eller kognitive nedsættelse ind i en ellers standardiseret vold-, røveri- eller berigelsessag som skærpende omstændighed ved strafudmålingen.

02 "Værgeløs stilling" fortolkes funktionelt og ikke aldersbestemt – det afgørende er, om offeret konkret var ude af stand til at forsvare sig eller varetage sine interesser, fx spastisk lammelse, demens, sclerose, skizofreni eller det at ligge ned mellem to biler.

03 Der findes ingen "vold mod sagesløs person"-bestemmelse i den gældende § 247; stk. 1 angår gentagelsestilfælde og stk. 2 personer, der efter karakteren af deres arbejde er særligt udsat for vold – sårbarhedsmomentet må derfor bæres af § 81, nr. 11.

04 Ved grov vold mod et værgeløst offer er udgangspunktet ubetinget fængsel, selv når skaderne er begrænsede, og selv når tiltalte har gode personlige forhold.

05 Systematisk berigelseskriminalitet rettet mod ældre henføres rutinemæssigt under § 286, stk. 1 (tyveri) eller § 286, stk. 2 (bedrageri og databedrageri), hvor "de forhold, under hvilke de befandt sig" og udførelsesmåden bærer kvalificationen.

06 Organiseret telefonbedrageri mod ældre (falsk bank-, Nets- eller politiopkald) ligger i strafniveauet 1 år og 9 måneder til 2 år og 9 måneders fængsel afhængigt af rolle, antal forhold og forstraffe.

07 Domstolene sondrer skarpt mellem organisatorens og "runnerens" rolle: en underordnet kortafhenter under gældspres kan få en delvis betinget straf, mens telefonmanden i samme netværk får ubetinget flerårig fængsel.

08 Berigelse begået under ansættelse i ældrepleje udløser ud over straf en rettighedsfrakendelse efter § 79, stk. 2, af retten til at udøve plejefunktioner.

09 Seksuelle overgreb mod totalt hjælpeløse ofre kvalificeres efter §§ 216, 218, 219 og 225 i kombination, og tortgodtgørelsen ligger i praksis på 75.000-80.000 kr. selv hvor forholdet kun er fuldbyrdet som forsøg.

10 Udnyttelse af offerets værgeløse stilling begrunder både strafskærpelse og forhøjet tortgodtgørelse – de to virkninger optræder typisk sammen i landsretternes præmisser.

11 Ved generalfuldmagter fra demente fuldmagtsgivere har pengeinstitutter både ret og pligt til at afvise dispositioner, der ensidigt tilgodeser fuldmægtigen, hvilket er den civilretlige spejling af mandatsvig efter § 280.

12 Værgemålslovens § 25 om værgens forvaltning blev ændret ved lov nr. 729 af 20. juni 2025 med virkning fra 1. juli 2025, hvorved det særskilte krav om formuebevarelse udgik til fordel for et samlet krav om anvendelse til gavn for den, der er under værgemål.

13 I sager om social engineering hæfter kunden som udgangspunkt selv, når transaktionen er autoriseret med MitID – offerets høje alder ændrer ikke i sig selv hæftelsen, men mindretalsvota i Det Finansielle Ankenævn peger vedvarende mod en analogi af betalingslovens § 100, stk. 4.

14 Udvisning følger næsten undtagelsesfrit med i sager om organiseret tricktyveri begået af udlændinge uden tilknytning til Danmark, og proportionalitetsvurderingen efter opholdsdirektivet falder ud til udvisning, når opholdet har været kortvarigt.

15 Den generelle voldsskærpelse ved lov nr. 263 af 11. februar 2026 fordobler strafniveauet efter §§ 245-246 for forhold begået fra 15. februar 2026 og slår dermed også igennem i sager om vold mod svækkede ofre.

§ 1 Retsgrundlaget: § 81, nr. 11, som den bærende – og ofte eneste – hjemmel

Straffeloven indeholder ingen generel bestemmelse om forbrydelser mod ældre. Den bestemmelse, der reelt bærer området, er straffelovens § 81, nr. 11, hvorefter det ved straffens fastsættelse i almindelighed skal indgå som skærpende omstændighed,

> *at gerningsmanden har udnyttet forurettedes værgeløse stilling.*

Bestemmelsen er en **udmålingsregel**, ikke en rammeudvidelse. Den flytter straffen inden for den strafferamme, som gerningsbeskrivelsen i forvejen fastsætter, og den kræver forsæt til selve udnyttelsen – gerningsmanden skal have været bekendt med sårbarheden og have draget fordel af den. Netop derfor er den i praksis ofte det eneste sted, hvor ældre-aspektet kommer til udtryk i en ellers standardiseret vold-, røveri- eller berigelsessag.

Det er her nødvendigt at rydde en udbredt misforståelse af vejen. Der findes **ingen** "vold mod sagesløs person"-regel i den gældende § 247. Bestemmelsens stk. 1 giver adgang til at forhøje straffen efter §§ 243-246 med indtil det halve, når gerningsmanden *tidligere er dømt* for forsætligt legemsangreb, psykisk vold eller en forbrydelse forbundet med forsætlig vold. Stk. 2 udvider samme adgang til lovovertrædelser efter §§ 244-246 begået over for *en person, der efter karakteren af sit arbejde er særligt udsat for vold* – altså dørmænd, buschauffører, sundhedspersonale mv., ikke svækkede ofre som sådan. Sondringen ses direkte i praksis: i **S-0602-22** blev § 247, stk. 2, anvendt i en sag om vold mod en dørmand og en politibetjent, mens § 247, stk. 1, i **S-1921-20** og **S-2406-20** blev anvendt ved gentagelsestilfælde. Sårbarhedsmomentet må derfor bæres af § 81, nr. 11.

Tilsvarende er § 218 i dag ikke en "ude af stand til at modsætte sig"-bestemmelse: den kriminaliserer den, der *ved udnyttelse af en persons sindssygdom eller mentale retardering* skaffer sig samleje, med fængsel indtil 4 år. Den passivitets- og tilstandsprægede situation dækkes efter samtykkereformen af den samtykkebaserede § 216, stk. 1.

Endelig skal § 248 læses som den faktisk lyder – den angår strafbortfald ved legemsangreb under slagsmål og gengæld – og har ingen selvstændig betydning for skrøbelige ofre.

LOV Straffeloven § 81 Straffeloven § 216, stk. 1 Straffeloven § 218 Straffeloven § 247, stk. 1-2 Straffeloven § 248

§ 2 Hvad er en "værgeløs stilling"? Domstolenes funktionelle prøvelse

Praksis fortolker "værgeløs stilling" **funktionelt**, ikke aldersbestemt. Det afgørende er ikke offerets fødselsår, men om vedkommende i den konkrete situation var ude af stand til at forsvare sig eller varetage sine interesser.

Højesteret leverede den skarpeste illustration i Sag 12/2017, hvor tiltalte flere gange hoppede og sparkede på et offers hoved, mens dette lå mellem to biler og støttede sig med armene for at få kraft i angrebet. Offeret var ikke ældre eller sygt – det var *situationen*, der gjorde ham værgeløs. Højesteret udtalte:

> *Højesteret finder, at der under hensyn til voldens karakter og til omstændighederne i øvrigt, herunder oplysningerne om Ts personlige forhold, ikke er grundlag for undtagelsesvis at gøre straffen betinget med vilkår om samfundstjeneste, selv om volden alene påførte den forurettede begrænsede skader.*

Straffen blev skærpet fra 60 dages betinget fængsel med samfundstjeneste til 3 måneders ubetinget fængsel. Dommen fastslår dermed, at værgeløsheden kan bære en ubetinget straf **også når skaderne er begrænsede**.

De kroniske og helbredsbetingede former for værgeløshed ses i seksualsagerne. I S-364300O var forurettede spastisk lammet med nedsat talefunktion; landsretten skærpede straffen fra 2 år og 6 måneder til 3 år og 6 måneders fængsel og lagde udtrykkeligt vægt på, at tiltalte havde udnyttet forurettedes værgeløse stilling. I V.L. S–1971-18 var forurettede ramt af sclerose og skizofreni, og landsretten fandt det bevist, at tiltalte havde udnyttet hendes værgeløse tilstand; straffen blev fastsat til 5 år og 6 måneders fængsel.

I berigelsessager anvender retterne den mere åbne formulering "særligt sårbar". I SS-1541/2020-VLR tiltrådte Vestre Landsret udtrykkeligt byrettens vurdering:

> *Landsretten tiltræder, at de Forurettede 1 og Forurettede 2 er at anse for særligt sårbare.*

> *Landsretten har herved navnlig lagt vægt på tiltaltes forstraffe for ligeartet kriminalitet og på karakteren, antallet og omfanget af forholdene samt de samlede besvegne beløb. Herunder har landsretten lagt vægt på udførelsesmåden ved bedragerierne, og at der er tale om gentagen udnyttelse af to særligt sårbare.*

Sammenhængen mellem sårbarhed, udnyttelse og skærpelse ses også i SS-794/2021-VLR, hvor Vestre Landsret i en sag om langvarigt misbrug af et sårbart offer skærpede begge tiltaltes straffe (til henholdsvis 3 år og 2 år og 9 måneders fængsel) og forhøjede tortgodtgørelsen, netop fordi de tiltalte havde opnået tillid og udnyttet offerets sårbarhed i forening.

LOV	Straffeloven § 81 · Straffeloven § 216, stk. 1 · Straffeloven § 245, stk. 1	
PRAKSIS	**Højesteret** · Grov vold (§ 245): Ubetinget fængselsstraf fastsat for hop/spark på hovedet af værgeløst offer – Afslag på samfundstjeneste	25.04.2017
	Landsretten · Vestre Landsret skærper straf og godtgørelse i sag om langvarigt seksuelt misbrug af sårbart barn	13.10.2021
	Landsretten · Landsretten skærper straffe for omfattende bedrageri mod særligt sårbare personer	19.05.2021
	Landsretten · Skærpet straf på 3 år og 6 måneders fængsel for voldtægt under udnyttelse af forurettedes værgeløse stilling	26.02.2019
	Landsretten · Voldtægt og husfredskrænkelse mod værgeløst offer: Landsretten skærper straffen til 5 år og 6 måneders fængsel og stadfæster udvisning	19.02.2019

§ 3 Vold mod svækkede ofre: sanktionsvalget og 2026-skærpelsen

Vold mod svækkede ofre bedømmes efter de almindelige bestemmelser i § 244 og § 245, hvor sårbarheden kommer ind via § 81, nr. 11. Det praktisk vigtigste spørgsmål er ikke strafferammen, men **sanktionsvalget**: skal straffen være betinget med vilkår om samfundstjeneste, eller ubetinget?

Højesteret har i Sag 12/2017 fastslået udgangspunktet:

> *Højesteret bemærker, at det i forarbejderne til lov nr. 152 af 18. februar 2015 … må anses for forudsat, at udgangspunktet ved grov vold, jf. straffelovens § 245, fortsat er, at der skal fastsættes en ubetinget frihedsstraf, og at betinget dom med vilkår om samfundstjeneste kun vil kunne anvendes, hvis særlige grunde taler for det.*

Rigsadvokaten har udmøntet dette i Rigsadvokatmeddelelsen om samfundstjeneste, hvorefter anklagemyndigheden som udgangspunkt skal nedlægge påstand om ubetinget frihedsstraf ved grov vold, og hvor undtagelsen typisk forudsætter kort straf, ung og ustraffet gerningsmand, spontan reaktion på en forudgående uoverensstemmelse og begrænset skade – kriterier, der sjældent er opfyldt, når offeret er udvalgt for sin skrøbelighed.

At gentagelsesmomentet vejer selvstændigt tungt ses i **S-1921-20**, hvor Østre Landsret skærpede en betinget dom med samfundstjeneste til 4 måneders ubetinget fængsel i en sag efter § 244, jf. § 247, stk. 1, netop under henvisning til forstraffe for ligeartet kriminalitet, og dette vejede tungere end gode personlige forhold.

Vigtigt om aktualitet: Ved lov nr. 263 af 11. februar 2026 er strafferammen for § 245 hævet fra 6 til 8 års fængsel, og det er forudsat, at straffen i voldssager efter §§ 245, 245 a og 246 gennemgående **skærpes med 100 pct.** i forhold til hidtidig praksis. Skærpelsen gælder forhold begået fra og med den 15. februar 2026, jf. straffelovens § 3. Rigsadvokaten har beskrevet dette i Rigsadvokatmeddelelsen om vold mod børn, pkt. 5.2.2.2. Enhver strafudmålingsvurdering i voldssager mod svækkede ofre skal derfor tage stilling til, om gerningen ligger før eller efter denne skæringsdato. Ældre domme som **S-1309-21** og **S-1997-20**, der bygger på 2018- og 2020-niveauerne, kan ikke længere bruges som direkte niveauindikator for nye forhold.

Institutionsvold mod svækkede beboere håndteres desuden inden for en administrativ ramme, hvor grænsen mellem lovlig magtanvendelse og strafbar vold er reguleret i bekendtgørelse om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne og uddybet i vejledning om magtanvendelse over for voksne. Folketingets Ombudsmand har i FOB 2014-2 om særlige døråbnere ved botilbud for demente understreget, at indgreb kun kan ske i en afgrænset periode og på et dokumenteret grundlag, og i FOB 2016-51 fremhævet, at retssikkerheden ikke er indskrænket, blot fordi borgeren ikke kan give informeret samtykke.

LOV Straffeloven § 81 · Straffeloven § 244, stk. 1 · Straffeloven § 245, stk. 1 · Straffeloven § 247, stk. 1

PRAKSIS **Højesteret** · Grov vold (§ 245): Ubetinget fængselsstraf fastsat for hop/spark på hovedet af værgeløst offer – Afslag på samfundstjeneste 25.04.2017

§ 4 Tricktyveri mod ældre: kvalifikationen efter § 286, stk. 1

Tricktyveri er den klassiske typesag. Gerningsmanden skaber en påskudssituation – udgiver sig for håndværker, hjemmeplejer eller kommunal tilsynsmedarbejder, eller afleder opmærksomheden med et papir eller en seddel – og fjerner værdier, mens offeret er distraheret. Retsgrundlaget er § 276, og det centrale spørgsmål er, om forholdet henføres under § 285, stk. 1 (fængsel indtil 1 år og 6 måneder) eller under § 286, stk. 1, hvor straffen kan stige til 6 års fængsel, når tyveriet er af særligt grov beskaffenhed "navnlig på grund af udførelsesmåden, eller fordi forbrydelsen er udført af flere i forening ... eller på grund af ... de forhold, under hvilke de befandt sig, ... eller når et større antal forbrydelser er begået".

Sag	Modus	Udfald
8260/2014	To tricktyverier i forening mod ældre kvinder, tre tiltalte	Fængsel + udvisning med indrejseforbud (tilståelsessag)
S-1647-16	Ægtepar, tricktyveri + databedrageri, ofre i vid udstrækning ældre, over 580.000 kr.	Skærpet fra 2 år og 8 mdr. til **3 års fængsel**, udvisning for bestandig
S-625-24	47 forhold, papir-i-plastlomme-metoden, chauffør i flugtbil	**1 år og 9 mdr.**, udvisning for bestandigt, konfiskation
14-1657/2025	Ét tricktyveri i forening, to EU-borgere ankommet 2 dage før	40 dages fængsel hver, udvisning + 4 års indrejseforbud

I **S-625-24** afviste Østre Landsret tiltaltes påstand om nedkvalificering til § 285, stk. 1, og fastholdt § 286, stk. 1, under henvisning til den gentagne og planlagte fremgangsmåde, medgerningsmandens rolle som chauffør og de mange forhold på lidt over to uger. Det er værd at bemærke, at ofrene i netop den sag var cafégaster og butikskunder – ikke specifikt ældre. Sagen viser dermed, at det er **systematikken**, ikke offerets alder, der bærer

§ 286-kvalifikationen; sårbarhedsmomentet lægger sig ovenpå som yderligere skærpelse efter § 81, nr. 11, hvor det foreligger.

Den organiserede indbrudsvariant ses i 75212-00379-21, hvor fire tiltalte blev dømt efter § 276 a om organiseret indbrudskriminalitet, jf. § 286, med konfiskation, erstatning og udvisning.

Den civilretlige spejling ses hos Ankenævnet for Forsikring, hvor sondringen mellem tricktyveri, simpelt tyveri og røveri afgør dækningens omfang. I 83442 udgav to mænd sig for at være fra hjemmeplejen; nævnet tiltrådte selskabets kvalifikation som tricktyveri med den lavere dækningsmaksimum. I 92841 fik en kvinde i 90'erne ikke medhold, fordi hun ikke kunne løfte bevisbyrden for, at der overhovedet forelå et dækningsberettiget tricktyveri – en påmindelse om, at netop de mest svækkede ofre har sværest ved at dokumentere hændelsesforløbet.

LOV Straffeloven § 75, stk. 2 · Straffeloven § 276 · Straffeloven § 285, stk. 1 · Straffeloven § 286, stk. 1

PRAKSIS

Landsretten · Dom for omfattende og systematiske tricktyverier af mobiltelefoner: 1 år og 9 måneders fængsel og udvisning for bestandigt	03.07.2024
Landsretten · Fængsel i 3 år for omfattende tricktyverier og databedrageri af særlig grov beskaffenhed	20.09.2016
Byretten · Fængselsstraf og udvisning for tricktyveri af mobiltelefon begået i forening	31.03.2025
Byretten · Dom for organiseret indbrudskriminalitet: Fire tiltalte idømt fængsel og udvisning for en række grove indbrudstyverier og hæleri	07.09.2022
Byretten · Dom for tricktyverier mod ældre kvinder med efterfølgende udvisning og indrejseforbud	17.10.2014
Ankenævnet for Forsikring · Afvisning af dækning for tricktyveri af smykker	17.12.2018
Ankenævnet for Forsikring · Sag om tricktyveri eller røveri: Uenighed om forsikringsdækningens omfang	22.04.2013

§ 5 Telefon- og kontaktbedrageri mod ældre: strafniveauet efter § 286, stk. 2

Den mest omfangsrige sagstype i nyere praksis er organiseret telefonbedrageri, hvor gerningsmændene ringer til ældre og udgiver sig for at være fra banken, Nets, Rigspolitiet eller den lokale politikreds, fremkalder frygt for et igangværende misbrug og derefter får offeret til at udlevere kort, pinkode eller MitID. Retsgrundlaget er § 279 og § 279 a, henført under § 286, stk. 2, hvor straffen kan stige til 8 års fængsel; adgangen til MitID rammes selvstændigt af § 263 a.

Strafniveauet illustreres af tre domme:

Sag	Rolle og omfang	Straf
SS-208/2024-SVE	"Telefonmanden" i landsdækkende netværk, **over 300 forhold**, ofre typisk 70-95 år, mange forstraffe	**2 år og 9 mdr.** ubetinget (tillægsstraf)
SS-634/2024-SVE	71-årig medgerningsmand, bedrageri i hele Jylland, erstatning ca. 1,13 mio. kr.	**1 år og 9 mdr.** ubetinget
SS-4013/2025-NAE	Underordnet "runner" (kortafhenter) under narkogældspres, tilståelse	1 år og 2 mdr., heraf **4 mdr. ubetinget** og 10 mdr. betinget

Retten i Svendborg formulerede i **SS-208/2024-SVE** den bærende udmålingsbetragtning:

> *Retten har ved udmålingen af fængselsstraffen lagt vægt på kriminalitetens omfang og grovhed, herunder at tiltalte indgik i en veltilrettelagt organisation, der systematisk og målrettet gik efter at franarre ældre medborgere deres opsparinger, kontanter, betalingskort, smykker mv.*

Sammenholdt viser de tre domme et klart **rollehierarki**: telefonmanden og organisatoren straffes hårdt og ubetinget, mens den underordnede kortafhenter – særligt ved uforbeholden tilståelse, dokumenteret pres fra bagmænd og fravær af relevante forstraffe – kan opnå en delvis betinget straf. I **SS-4013/2025-NAE** blev § 81, nr. 11, tillige påberåbt som skærpelsesgrund ved siden af § 286, stk. 2.

De enkelte tab kan være meget betydelige: i **SS-208/2024-SVE** mistede en 81-årig 593.000 kr. og en 92-årig 96.100 kr. i enkeltstående forhold. Rigsadvokaten har i RA-2026-3100206-29 behandlet et krav på 1.883.887 kr. fra værgen for en 91-årig kvinde, hvis midler var frastjålet ved misbrug af hendes NemID; Rigsadvokaten fandt erstatningsansvar for en sagsbehandlingsfejl (manglende lovlig forkyndelse af en omgørelse, der førte til frifindelse), men tilkendte alene 10.000 kr. i tortgodtgørelse.

Sagsområdets offentlige dimension er endelig aktualiseret i Procesbevillingsnævnets 3.-instansbevilling af 29. januar 2026, hvor Højesteret skal tage stilling til, om der kan nedlægges navneforbud efter retsplejelovens § 31 til beskyttelse af en ikke-sigtet mistænkt bagmand i en sag om omfattende bedrageri mod navnlig ældre.

LOV Straffeloven § 81 · Straffeloven § 263a, stk. 1 · Straffeloven § 279 · Straffeloven § 279a · Straffeloven § 286, stk. 2

PRAKSIS

Byretten · Fængselsstraf for omfattende kontaktbedrageri mod ældre borgere under dække af at være politi	12.01.2026
Byretten · Omfattende sag om bedrageri mod ældre borgere: Fængselsstraf og erstatningskrav	15.04.2024
Byretten · Dom for omfattende bedrageri og databedrageri mod ældre borgere	15.04.2024
Procesbevillingsnævnet · Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling om navneforbud for mistænkt bagmand i sag om bedrageri mod ældre	29.01.2026
Rigsadvokaten · Rigsadvokaten tilkender 91-årig bedrageriofre 10.000 kr. i tortgodtgørelse for fejlagtig forkyndelse af omgørelse	25.06.2026

§ 6 Berigelse fra betroet stilling i ældreplejen og rettighedsfrakendelse efter § 79

En selvstændig sagsgruppe er berigelse begået af personale i ældreplejen. Her løber tre spor sammen: tyveri efter § 276, databedrageri efter § 279 a ved efterfølgende brug af det stjålne kort, og stillingsmisbrug efter § 155. Ovenpå kommer § 81, nr. 8, om misbrug af stilling eller særligt tillidsforhold og § 81, nr. 11, om værgeløshed.

NOJ-3814/2022 er den centrale illustration. En vikar og afløser i hjemmeplejen og på plejehjem blev dømt for 21 forhold begået over godt et år: tyveri af kontanter og betalingskort fra ældre og svækkede beboere efterfulgt af hævninger og køb. Retten i Hjørring lagde vægt på

> *antallet af forhold, de værdier, der er tale om samt på, at flere af forholdene er begået under ansættelse i en plejefunktion overfor personer, der var i en særlig sårbar situation.*

Den strafferetlige reaktion var 4 måneders **betinget** fængsel med tilsyn og vilkår om psykiatrisk behandling – men den erhvervsretlige reaktion var mærkbar: retten frakendte i medfør af § 79, stk. 2 retten til i **2 år** at udøve

virksomhed med plejefunktioner på plejehjem, i beskyttede boliger, sygehusafdelinger og i plejekrævendes eget hjem. Rettens begrundelse var kortfattet og præcis:

> *Tiltalte har som ansat i en betroet stilling i flere tilfælde begået tyveri hos særlig udsatte personer.*

Mønstret er dermed, at frihedsstraffen kan blive betinget ved unge, ustraffede gerningspersoner, mens rettighedsfrakendelsen er den sanktion, der faktisk beskytter fremtidige beboere. Frakendelsen kan efter § 79, stk. 3 ske på tid fra 1 til 5 år eller indtil videre.

LOV Straffeloven § 79, stk. 2-3 | Straffeloven § 155 | Straffeloven § 276 | Straffeloven § 279a

PRAKSIS **Byretten** · Betinget fængsel og frakendelse af erhvervsret for tyveri, databedrageri og stillingsmisbrug mod ældre og sårbare borgere 17.02.2023

§ 7 Seksuelle overgreb mod inhabile: §§ 216, 218, 219 og 225 i kombination

Seksuelle overgreb mod demente, svært psykisk udviklingshæmmede og institutionsanbragte kvalificeres i praksis ved en **kumulation** af bestemmelser: den samtykkebaserede § 216, stk. 1, udnyttelsesbestemmelsen i § 218, institutionsbestemmelsen i § 219 og sidestillingsreglen i § 225 om andet seksuelt forhold end samleje.

SS-2972/2021-NAE er den mest gennemarbejdede afgørelse. En 71-årig beboer på et bosted trængte ind hos en medbeboer, der var mentalt retarderet, spastisk lammet, uden verbalt sprog, kørestols- og blebruger og totalt afhængig af personalets hjælp. Retten henførte forholdet under § 216, stk. 1, § 218 og § 225, jf. § 216, stk. 1, alt i medfør af § 218 og delvis jf. § 21 om forsøg – samleje kunne ikke anses fuldbyrdet, fordi DNA kun fandtes på siden af penis, og skaderne i skeden kunne stamme fra fingre. Da tiltalte selv led af middelsvær til svær demens, bortfaldt straffen efter § 16, stk. 1, og retten idømte i stedet behandling på psykiatrisk afdeling efter § 68 uden længstetid, jf. § 68 a, stk. 2. Tortgodtgørelsen blev fastsat til **80.000 kr.** – nedsat fra det krævede med henvisning til forsøgskarakteren, men holdt højt henset til forurettedes totale hjælpeløshed.

Sagen illustrerer en særlig dobbelthed på plejeområdet: **både gerningsmand og offer** kan være kognitivt svækkede, og reaktionen bliver da en foranstaltning frem for straf.

Hvor gerningsmanden er personale, indtræder § 219 og § 155 om stillingsmisbrug. I SS-1251/2024-FRB blev en plejer på et plejehjem dømt for voldtægt ved andet seksuelt forhold end samleje mod en beboer under en badeseance, tillige efter §§ 155, 218 og 219, nr. 3. Domfældelsen hvilede på retsmedicinske objektive fund (en frisk udrift uden fibrinbelægninger, dvs. under ca. 12 timer gammel) sammenholdt med et DNA-match af højeste likelihood-ratio, mens forsvarets teori om sekundær overførsel blev forkastet. Ud over frihedsstraf blev tiltalte frakendt retten til at udøve pleje- og behandlingsfunktioner. Retten afslog dog varetægtsfængsling efter dommen, fordi anklagemyndigheden havde ladet 8 måneder gå efter at de afgørende beviser forelå.

Tortniveauet i denne sagsgruppe ligger typisk mellem 75.000 og 80.000 kr.: i S-364300O forhøjede landsretten godtgørelsen fra 60.000 kr. til **75.000 kr.** netop "under hensyn til voldtægtens omstændigheder, særligt udnyttelsen af F's værgeløse stilling", og i V.L. S–1971-18 blev godtgørelsen forhøjet til **80.000 kr.** Værgeløsheden slår altså igennem både i strafudmålingen og i godtgørelsesfastsættelsen efter erstatningsansvarslovens § 26.

LOV Erstatningsansvarsloven § 26, stk. 1 | Straffeloven § 68a, stk. 2

Straffeloven § 216, stk. 1 | Straffeloven § 218 | Straffeloven § 219 | Straffeloven § 225

PRAKSIS

Landsretten · Skærpet straf på 3 år og 6 måneders fængsel for voldtægt under udnyttelse af forurettedes værgeløse stilling	26.02.2019
Landsretten · Voldtægt og husfredskrænkelse mod værgeløst offer: Landsretten skærper straffen til 5 år og 6 måneders fængsel og stadfæster udvisning	19.02.2019
Byretten · Domfældelse for voldtægt og misbrug af stilling mod beboer på plejehjem	02.07.2024
Byretten · Dom om behandlingsforanstaltning for seksuelt overgreb mod hjælpeløs medbeboer på bosted	31.05.2021

§ 8 Hjemmerøveri: § 288, stk. 2, og indtrængen i private hjem

Den groveste form for angreb på ældre i eget hjem er hjemmerøveriet. § 288, stk. 2 hæver strafferammen til 10 års fængsel, når røveriet er af særligt grov beskaffenhed "navnlig på grund af dets særligt farlige karakter, udførelsesmåden eller omfanget af den opnåede eller tilsigtede vinding, **eller fordi gerningsmanden er trængt ind i et privat hjem for at begå røveri**".

Retten i Odense formulerede i SS-5685/2013-ODE kernen i kvalifikationen: der var tale om et egentligt hjemmerøveri, hvor gerningsmand og offer ikke havde forudgående relationer, og hvor tiltalte bevidst tog risikoen for at møde beboerne ved at trænge ind midt om natten. Østre Landsret stadfæstede i SS-2906/2013-OLR og fandt, at gerningsmandens kontrol over lys og adgangsveje samt verbale kommandoer indebar en trussel om øjeblikkelig vold – altså røveri og ikke blot tyveri.

Afgrænsningen mellem fuldbyrdet og ikke-fuldbyrdet hjemmerøveri er afgørende for niveauet. I SS-2422/2021-VLR nedsatte Vestre Landsret ved dissens 3-3 straffen til 4 års fængsel, netop fordi der ikke var tale om et fuldbyrdet hjemmerøveri, og fordi tiltalte selv forud var udsat for frihedsberøvelse af medgerningsmændene – omstændigheder, der udløste § 82, stk. 1, nr. 6 og § 83.

De alvorligste sager kombinerer § 288 med grov vold. I Sag 268/2008 stadfæstede og skærpede Højesteret straffene i en serie hjemmerøverier med knivstik og slag med metalgenstande, der medførte livsfarlige skader; her anvendtes §§ 288, stk. 1, 245, stk. 1, og 247, stk. 1, i kombination. Og i SS-1888/2018-OLR forhøjede Østre Landsret straffen i en sag om hjemmerøveri og ulovlig tvang efter § 260 – kombinationen af røveri og tvang er typisk, når offeret presses til at oplyse koder eller udlevere skjulte værdier.

LOV Straffeloven § 82, stk. 1 | Straffeloven § 245, stk. 1 | Straffeloven § 260, stk. 1 | Straffeloven § 288, stk. 1-2

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets dom i omfattende sag om hjemmerøverier og grov vold	10.03.2009
Landsretten · Dom om røveri af særlig grov beskaffenhed – strafnedsættelse til fængsel i 4 år	23.03.2022
Landsretten · Østre Landsrets afgørelse om forhøjelse af straf i sag om hjemmerøveri og tvang	28.01.2019
Landsretten · Stadfæstelse af dom for røveri af særlig grov beskaffenhed	03.07.2014
Byretten · Dom for røveri af særlig grov beskaffenhed efter Straffelovens § 288, stk. 2	11.09.2013

§ 9 Økonomisk udnyttelse via fuldmagt: mandatsvig, generalfuldmagter og værgemål

Den mest vanskelige sagsgruppe er den økonomiske udnyttelse inden for familien, hvor et barn eller en ægtefælle disponerer over en dements formue i kraft af en generalfuldmagt eller fremtidsfuldmagt. Strafferetligt rammes forholdet af § 280 om mandatsvig, hvorefter den straffes, som for at skaffe sig eller andre uberettiget vinding påfører en anden formuetab enten ved *misbrug af en for ham skabt adgang til at handle med retsvirkning for denne* (nr. 1) eller ved *i et formueanliggende, som det påhviler ham at varetage for den anden, at handle mod dennes tarv* (nr. 2). Ved særligt grove forhold stiger strafferammen til 8 år efter § 286, stk. 2.

Den civilretlige spejling – og i praksis den første barriere – er pengeinstitutternes prøvelse af fuldmagten. Det Finansielle Ankenævn har opbygget en fast linje:

- I 209/2010 havde en mor med begyndende Alzheimers udstedt en omfattende generalfuldmagt til sine to børn. Da børnene ville have udbetalt provenuet fra et hussalg til sig selv, afviste banken. Nævnet gav banken medhold: en fuldmagtsgiver bindes ikke af aftaler, der ensidigt er i fuldmægtigens interesse, når dette er kendeligt for tredjemand, og gavedispositioner var ikke udtrykkeligt nævnt i fuldmagten. Banken var **forpligtet** til at beskytte kundens midler.
- I 300/2018 kunne banken afvise en udateret og meget generel generalfuldmagt fra en dement far, men skulle samtidig udvise fleksibilitet ved at betale faste regninger og dagligt forbrug, indtil en værgemålssag var afsluttet.
- I 414/2021 blev banken derimod frifundet, fordi ægtefællen formelt var legitimeret af en generalfuldmagt fra 2008, og kravet i øvrigt var forældet.
- I 33/2016 kunne en datter ikke få medhold i, at banken skulle holde en dement mor i uskiftet bo skadesløs for et lån optaget som 77-årig.

Af dette udkrystalliserer sig en klar linje: **jo mere dispositionen ensidigt tilgodeser fuldmægtigen, og jo tydeligere fuldmagtsgiverens manglende habilitet er for banken, desto stærkere er bankens pligt til at afvise** – og desto tættere er man på § 280.

Uden for fuldmagtsforhold kan tilsvarende udnyttelse udløse civilretligt ansvar. I BS-5993/2017-ALB tilkendte Retten i Aalborg 200.000 kr., efter at en ægtefælle havde overtaget økonomien efter den anden ægtefælles hjerneblødning og foretaget overførsler og køb ud over forsørgelsespligten.

Den forebyggende ramme er værgemålsloven. Efter § 5, stk. 1 kan der iværksættes værgemål for den, der på grund af sindssygdom, **herunder svær demens**, eller anden form for alvorligt svækket helbred er ude af stand til at varetage sine anliggender. Går udnyttelsen videre, kan handleevnen fratages efter § 6; det skete i BS-26729/2021-RAN, hvor Retten i Randers fratog en 77-årig dement mand handleevnen for at beskytte ham mod økonomisk forringelse og udnyttelse. Fremgangsmåden for at rejse værgemålssag – og hvem der kan gøre det – er beskrevet i Retssikkerhedsvejledningen, pkt. 60 og i vejledning om magtanvendelse over for voksne, pkt. 30.

Aktualitetsnote: Værgemålslovens § 25 om værgens forvaltning af formuen er ændret ved lov nr. 729 af 20. juni 2025 med virkning fra 1. juli 2025: det hidtidige stk. 1 om, at værgen skal sørge for, at formuen bevares, er ophævet, og kravet er i stedet samlet i et krav om, at formuen og indtægterne anvendes til gavn for den, der er under værgemål. Ændringen er endnu ikke konsolideret ind i den lovbekendtgørelse, der ligger til grund for den viste tekst, og skal derfor læses med.

LOV Straffeloven § 280 Straffeloven § 286, stk. 2 Værgemålsloven § 5, stk. 1 Værgemålsloven § 25

PRAKSIS

Byretten · Fratagelse af retlig handleevne på grund af demens	10.12.2021
Byretten · Godtgørelse for uretmæssige økonomiske dispositioner foretaget af ægtefælle under sygdomsforløb	15.10.2018
Det finansielle ankenævn · Bank frifundet for erstatningsansvar ved ægtefælles dispositioner på kreditorbeskyttet konto i henhold til generalfuldmagt	16.06.2022
Det finansielle ankenævn · Pengeinstituts afvisning af mangelfuld generalfuldmagt fra dement kunde	04.04.2019
Det finansielle ankenævn · Datterens indsigelse mod bankens lån til dement mor i uskiftet bo	24.06.2016
Det finansielle ankenævn · Bankens afvisning af udbetaling til fuldmægtige i henhold til generalfuldmagt fra dement mor	04.04.2011

§ 10 Den civilretlige spejling: hæfter banken, når et ældre offer selv har trykket "godkend"?

Straffesagen mod bagmændene giver sjældent offeret pengene tilbage. Det centrale civilretlige spørgsmål er derfor, om pengeinstituttet skal bære tabet. Her afgør sondringen mellem **autoriserede** og **uautoriserede** transaktioner alt: er transaktionen autoriseret af kunden selv efter betalingslovens § 82, gælder hæftelsesbegrænsningen i § 100, stk. 4 på 8.000 kr. som udgangspunkt ikke.

Det Finansielle Ankenævns praksis falder i to grupper:

1) Kunden har videregivet koder – uautoriseret misbrug, begrænset hæftelse. I 221/2021 blev et ægtepar ringet op af en falsk Nets-medarbejder og udleverede personnumre, koder og NemID-nøglekoder. Nævnets flertal fandt, at der var tale om phishing under pres, at der ikke forelå forsæt efter § 100, stk. 5, men nok groft uforsvarlig adfærd, og at hver klager derfor hæftede med 8.000 kr. Sparekassen skulle tilbageføre 41.192,32 kr. Samme resultat i 348/2020, hvor en kvinde blev narret af en falsk Skat-medarbejder: hæftelse 8.000 kr., resten tilbageført.

2) Kunden har selv gennemført overførslen – autoriseret, fuld hæftelse. I 100/2023 overførte en kvinde 251.000 kr. efter et opkald fra en falsk bankansat og svarede "JA" til alle fire kontrol-SMS'er. Flertallet fandt transaktionerne autoriserede og afviste kravet. Klageren havde bl.a. gjort gældende, at banken burde have lavere standardgrænser for daglige overførsler **særligt for ældre kunder** – et argument, flertallet ikke fulgte. Samme linje i 526/2022 (ægtepar, 721.027,92 kr. overført efter opkald fra falsk "Rigspoliti", banken advarede forgæves), 39/2025 (3-2) og 469/2025 (Apple Pay).

I hver af disse sager har et **mindretal på to medlemmer** villet anvende § 100, stk. 4, analogt, fordi den organiserede manipulation efter deres opfattelse er sammenlignelig med misbrugssituationer, og fordi konsekvenserne ellers bliver uproportionale for forbrugeren. Denne dissens er den mest markante retspolitiske sprække på området.

Endelig afvises sager rutinemæssigt, når hændelsesforløbet kun kan afklares ved mundtlige forklaringer. I 412/2021 blev en 88-årig kvinde under en næsten tre timer lang samtale med en falsk politimand guidet til tre overførsler; nævnet afviste sagen efter vedtægternes § 5, stk. 3, nr. 4, fordi bevisførelsen måtte ske ved domstolene. For netop de ældste og mest svækkede ofre betyder afvisningsreglen i praksis, at det civilretlige spor lukkes.

LOV Betalingsloven § 82, stk. 1 | Betalingsloven § 100, stk. 3-5

PRAKSIS

Det finansielle ankenævn · Indsigelse mod at hæfte for korttransaktioner via Apple Pay efter manipulation (social engineering)	23.02.2026

Det finansielle ankenævn · Krav om tilbageførsel af netbankoverførsel efter bedragerisk opkald: Spørgsmål om autorisation ved social engineering	20.06.2025
Det finansielle ankenævn · Afvisning af erstatningskrav for autoriserede netbankoverførsler foretaget under social engineering-svindel	18.09.2023
Det finansielle ankenævn · Afvist krav om tilbageførsel af netbankoverførsler efter social engineering-bedrageri	22.08.2023
Det finansielle ankenævn · Krav om tilbageførsel af betalingsoverførsler efter telefonbedrageri afvist på grund af bevisspørgsmål	24.05.2022
Det finansielle ankenævn · Indsigelse mod misbrug af NemID og betalingskort efter telefonisk svindel (vishing)	20.12.2021
Det finansielle ankenævn · Klager fik medhold i begrænset hæftelse efter telefonisk svindel og videregivelse af NemID-oplysninger	02.06.2021

§ 11 Udvisning som følgesanktion i sager om organiseret kriminalitet mod ældre

En stor del af den systematiske berigelseskriminalitet mod ældre begås af udenlandske statsborgere i organiserede grupper, og udvisning følger derfor med som praktisk hovedspørgsmål. Vurderingen falder i to spor.

Ved svag eller ingen tilknytning til Danmark udvises der. I S-625-24 blev tiltalte udvist med indrejseforbud **for bestandigt** efter udlændingelovens § 32; landsretten tiltrådte byrettens proportionalitetsvurdering:

> *Efter de foreliggende oplysninger om opholdets varighed, tiltaltes alder, helbred, familiemæssige og økonomiske situation samt sociale og kulturelle integration finder retten endvidere, at tiltalte ikke har en sådan tilknytning til Danmark, at udvisning kan anses for at stride mod proportionalitetsprincippet i direktivets artikel 27, stk. 2, 1. led, sammenholdt med artikel 28, stk. 1.*

Selv ved et enkeltstående tricktyveri kan udvisning følge. I 14-1657/2025 blev to EU-borgere, der var ankommet to dage før gerningen og hverken var CPR-registrerede eller havde søgt opholdsbevis, idømt 40 dages fængsel og udvist med 4 års indrejseforbud, idet retten fandt kriminaliteten at udgøre "en reel, umiddelbar og tilstrækkelig alvorlig trussel, der berører en grundlæggende samfundsinteresse". Tilsvarende udvisning for bestandig i S-1647-16 og 8260/2014.

Ved stærk tilknytning udvises der ikke. I SS-1541/2020-VLR – hvor straffene *blev skærpet* for gentagen udnyttelse af to særligt sårbare ofre – nåede Vestre Landsret alligevel frem til, at udvisning af den ene tiltalte ville stride mod Danmarks internationale forpligtelser:

> *På denne baggrund tiltræder landsretten, at det efter en samlet vurdering af karakteren og grovhed af den begåede kriminalitet, tiltaltes tilknytning til Danmark og den tid, der er forløbet, siden de strafbare forhold er begået, vil være i strid med Danmarks internationale forpligtelser at udvise tiltalte.*

Der blev i stedet fastsat **betinget udvisning** med 2 års prøvetid efter udlændingelovens § 24 b, stk. 1. Sagen viser, at sårbarhedsmomentet slår igennem i strafudmålingen, men ikke automatisk overvinder tilknytningshensynet efter § 26, stk. 2 og EMRK artikel 8.

Ved siden af udvisning anvendes konfiskation efter § 75, stk. 2 rutinemæssigt: i **S-625-24** af tre mobiltelefoner fundet i flugtbilen, i SS-4013/2025-NAE af ca. 62.000 kr. i kontanter og en mobiltelefon.

Straffeloven § 75, stk. 2

LOV Udlændingeloven § 24b, stk. 1 | Udlændingeloven § 26, stk. 2 | Udlændingeloven § 32, stk. 4

PRAKSIS
- **Landsretten** · Dom for omfattende og systematiske tricktyverier af mobiltelefoner: 1 år og 9 måneders fængsel og udvisning for bestandigt — 03.07.2024
- **Landsretten** · Landsretten skærper straffe for omfattende bedrageri mod særligt sårbare personer — 19.05.2021
- **Landsretten** · Fængsel i 3 år for omfattende tricktyverier og databedrageri af særlig grov beskaffenhed — 20.09.2016
- **Byretten** · Fængselsstraf for omfattende kontaktbedrageri mod ældre borgere under dække af at være politi — 12.01.2026
- **Byretten** · Fængselsstraf og udvisning for tricktyveri af mobiltelefon begået i forening — 31.03.2025
- **Byretten** · Dom for tricktyverier mod ældre kvinder med efterfølgende udvisning og indrejseforbud — 17.10.2014

§ 12 Sammenfatning: seks gennemgående mønstre

Praksis på området lader sig sammenfatte i seks mønstre.

For det første bæres beskyttelsen af ældre og svækkede ofre af én generel udmålingsregel – § 81, nr. 11 – og ikke af særlige gerningsbestemmelser. Der findes ingen "ældreparagraf", og § 247 er ikke en sårbarhedsbestemmelse. Det er derfor afgørende, at anklageskriftet og strafpåstanden eksplicit påberåber § 81, nr. 11; gør de ikke det, forsvinder ældre-aspektet ofte helt af dommen.

For det andet prøves "værgeløs stilling" funktionelt. Højesteret anvendte begrebet på et offer, der lå mellem to biler (Sag 12/2017), landsretterne på ofre med spastisk lammelse (S-364300O), sclerose og skizofreni (V.L. S–1971-18) og svær mental retardering (SS-2972/2021-NAE). Alder alene er hverken nødvendig eller tilstrækkelig.

For det tredje løftes berigelseskriminalitet mod ældre systematisk op i kvalifikationsbestemmelserne. Tricktyveri henføres under § 286, stk. 1, telefonbedrageri under § 286, stk. 2, og strafniveauet for de centrale roller ligger fra 1 år og 9 måneder (SS-634/2024-SVE, S-625-24) over 2 år og 9 måneder (SS-208/2024-SVE) til 3 år (S-1647-16).

For det fjerde differentieres der skarpt efter rolle i netværket. SS-4013/2025-NAE viser, at en underordnet "runner" under dokumenteret pres og med uforbeholden tilståelse kan opnå en overvejende betinget straf, mens telefonmanden i samme type netværk får ubetinget flerårig fængsel.

For det femte er den ikke-frihedsberøvende sanktion ofte den mest virkningsfulde. Rettighedsfrakendelse efter § 79, stk. 2 i NOJ-3814/2022 og SS-1251/2024-FRB, værgemål og fratagelse af handleevne efter værgemålsloven i BS-26729/2021-RAN, samt bankernes pligt til at afvise mistænkelige fuldmagtsdispositioner (209/2010) udgør tilsammen den forebyggende ramme.

For det sjette halter den civilretlige beskyttelse efter den strafferetlige. Når offeret selv har autoriseret overførslen med MitID, bærer det tabet – også når det er 88 år og har talt i telefon med en falsk politimand i tre timer (412/2021, 100/2023). Mindretalsvota i Det Finansielle Ankenævn peger vedholdende mod en analogi af betalingslovens § 100, stk. 4, men er endnu ikke slået igennem.

For tilgrænsende emner henvises til grov-vold, saerlig-grov-vold, vold-strafudmaaling-244, psykisk-vold-, mobilepay-betalingstjeneste-bedrageri, databedrageri, bedrageri og mandatsvig.

LOV Betalingsloven § 100, stk. 4 | Straffeloven § 79, stk. 2 | Straffeloven § 81 | Straffeloven § 286, stk. 1-2

PRAKSIS

Højesteret · Grov vold (§ 245): Ubetinget fængselsstraf fastsat for hop/spark på hovedet af værgeløst offer – Afslag på samfundstjeneste 25.04.2017

Landsretten · Dom for omfattende og systematiske tricktyverier af mobiltelefoner: 1 år og 9 måneders fængsel og udvisning for bestandigt 03.07.2024

Landsretten · Skærpet straf på 3 år og 6 måneders fængsel for voldtægt under udnyttelse af forurettedes værgeløse stilling 26.02.2019

Landsretten · Voldtægt og husfredskrænkelse mod værgeløst offer: Landsretten skærper straffen til 5 år og 6 måneders fængsel og stadfæster udvisning 19.02.2019

Landsretten · Fængsel i 3 år for omfattende tricktyverier og databedrageri af særlig grov beskaffenhed 20.09.2016

Byretten · Fængselsstraf for omfattende kontaktbedrageri mod ældre borgere under dække af at være politi 12.01.2026

Byretten · Domfældelse for voldtægt og misbrug af stilling mod beboer på plejehjem 02.07.2024

Byretten · Dom for omfattende bedrageri og databedrageri mod ældre borgere 15.04.2024

Byretten · Omfattende sag om bedrageri mod ældre borgere: Fængselsstraf og erstatningskrav 15.04.2024

Byretten · Betinget fængsel og frakendelse af erhvervsret for tyveri, databedrageri og stillingsmisbrug mod ældre og sårbare borgere 17.02.2023

Byretten · Fratagelse af retlig handleevne på grund af demens 10.12.2021

Byretten · Dom om behandlingsforanstaltning for seksuelt overgreb mod hjælpeløs medbeboer på bosted 31.05.2021

Det finansielle ankenævn · Afvisning af erstatningskrav for autoriserede netbankoverførsler foretaget under social engineering-svindel 18.09.2023

Det finansielle ankenævn · Krav om tilbageførsel af betalingsoverførsler efter telefonbedrageri afvist på grund af bevisspørgsmål 24.05.2022

Det finansielle ankenævn · Bankens afvisning af udbetaling til fuldmægtige i henhold til generalfuldmagt fra dement mor 04.04.2011

REFERENCE Lovgrundlag

7 paragraffer

Straffeloven § 81		Straffeloven § 218	
Straffeloven § 247		Straffeloven § 280	
Straffeloven § 286	stk. 1-2	Straffeloven § 288	stk. 2
Værgemålsloven § 5	stk. 1		

MATERIALE Citerede afgørelser

38 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 2

25.04.2017	Grov vold (§ 245): Ubetinget fængselsstraf fastsat for hop/spark på hovedet af værgeløst offer – Afslag på samfundstjeneste	Sag 12/2017
10.03.2009	Højesterets dom i omfattende sag om hjemmerøverier og grov vold	Sag 268/2008

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS 9

03.07.2024	Dom for omfattende og systematiske tricktyverier af mobiltelefoner: 1 år og 9 måneders fængsel og udvisning for bestandigt	S-625-24

23.03.2022	Dom om røveri af særlig grov beskaffenhed – strafnedsættelse til fængsel i 4 år	1757-2099
13.10.2021	Vestre Landsret skærper straf og godtgørelse i sag om langvarigt seksuelt misbrug af sårbart barn	875-979
19.05.2021	Landsretten skærper straffe for omfattende bedrageri mod særligt sårbare personer	2068-2470
26.02.2019	Skærpet straf på 3 år og 6 måneders fængsel for voldtægt under udnyttelse af forurettedes værgeløse stilling	S-3643000- CNI
19.02.2019	Voldtægt og husfredskrænkelse mod værgeløst offer: Landsretten skærper straffen til 5 år og 6 måneders fængsel og stadfæster udvisning	V.L. S-1971-18
28.01.2019	Østre Landsrets afgørelse om forhøjelse af straf i sag om hjemmerøveri og tvang	374-422
20.09.2016	Fængsel i 3 år for omfattende tricktyverier og databedrageri af særlig grov beskaffenhed	S-1647-16
03.07.2014	Stadfæstelse af dom for røveri af særlig grov beskaffenhed	1699-2040

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS 12

12.01.2026	Fængselsstraf for omfattende kontaktbedrageri mod ældre borgere under dække af at være politi	10357-12179
31.03.2025	Fængselsstraf og udvisning for tricktyveri af mobiltelefon begået i forening	14-1657/2025
02.07.2024	Domfældelse for voldtægt og misbrug af stilling mod beboer på plejehjem	6069-7262
15.04.2024	Omfattende sag om bedrageri mod ældre borgere: Fængselsstraf og erstatningskrav	6568-7891
15.04.2024	Dom for omfattende bedrageri og databedrageri mod ældre borgere	6569-7892
17.02.2023	Betinget fængsel og frakendelse af erhvervsret for tyveri, databedrageri og stillingsmisbrug mod ældre og sårbare borgere	NOJ-3814/2022
07.09.2022	Dom for organiseret indbrudskriminalitet: Fire tiltalte idømt fængsel og udvisning for en række grove indbrudstyverier og hæleri	75212-00379-21
10.12.2021	Fratagelse af retlig handleevne på grund af demens	2003-2389
31.05.2021	Dom om behandlingsforanstaltning for seksuelt overgreb mod hjælpeløs medbeboer på bosted	152-178
15.10.2018	Godtgørelse for uretmæssige økonomiske dispositioner foretaget af ægtefælle under sygdomsforløb	417-479
17.10.2014	Dom for tricktyverier mod ældre kvinder med efterfølgende udvisning og indrejseforbud	8260/2014
11.09.2013	Dom for røveri af særlig grov beskaffenhed efter Straffelovens § 288, stk. 2	1691-2032

DET FINANSIELLE ANKENÆVN · NÆVN / KLAGEINSTANS 11

23.02.2026	Indsigelse mod at hæfte for korttransaktioner via Apple Pay efter manipulation (social engineering)	469/2025

20.06.2025	Krav om tilbageførsel af netbankoverførsel efter bedragerisk opkald: Spørgsmål om autorisation ved social engineering	39/2025
18.09.2023	Afvisning af erstatningskrav for autoriserede netbankoverførsler foretaget under social engineering-svindel	100/2023
22.08.2023	Afvist krav om tilbageførsel af netbankoverførsler efter social engineering-bedrageri	526/2022
16.06.2022	Bank frifundet for erstatningsansvar ved ægtefælles dispositioner på kreditorbeskyttet konto i henhold til generalfuldmagt	414/2021
24.05.2022	Krav om tilbageførsel af betalingsoverførsler efter telefonbedrageri afvist på grund af bevisspørgsmål	412/2021
20.12.2021	Indsigelse mod misbrug af NemID og betalingskort efter telefonisk svindel (vishing)	221/2021
02.06.2021	Klager fik medhold i begrænset hæftelse efter telefonisk svindel og videregivelse af NemID-oplysninger	348/2020
04.04.2019	Pengeinstituts afvisning af mangelfuld generalfuldmagt fra dement kunde	300/2018
24.06.2016	Datterens indsigelse mod bankens lån til dement mor i uskiftet bo	33/2016
04.04.2011	Bankens afvisning af udbetaling til fuldmægtige i henhold til generalfuldmagt fra dement mor	209/2010

ANKENÆVNET FOR FORSIKRING · NÆVN / KLAGEINSTANS 2

17.12.2018	Afvisning af dækning for tricktyveri af smykker	92841
22.04.2013	Sag om tricktyveri eller røveri: Uenighed om forsikringsdækningens omfang	83442

PROCESBEVILLINGSNÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 1

29.01.2026	Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling om navneforbud for mistænkt bagmand i sag om bedrageri mod ældre	

RIGSADVOKATEN · NÆVN / KLAGEINSTANS 1

25.06.2026	Rigsadvokaten tilkender 91-årig bedrageriofre 10.000 kr. i tortgodtgørelse for fejlagtig forkyndelse af omgørelse	RA-2026-3100206-29

13 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over fremmedkrigere og terrorrejser (straffeloven §§ 114 j og 101 a)

Konfliktområdeforbuddet i § 114 j, tilslutning til fjendtlig væbnet styrke i § 101 a og samspillet med terrorbestemmelserne

Version 2 Opdateret 7. sep. 2026 53 afgørelser · 2016-2026 Læs online

INTRODUKTION

Fremmedkrigersagerne udgør et selvstændigt spor i dansk terrorpraksis, hvor det strafferetlige tyngdepunkt ligger på selve udrejsen, opholdet og tilslutningen – ikke på en konkret terrorhandling. Kernen er straffeloven § 114 j, der kriminaliserer indrejse og ophold uden tilladelse i konfliktområder udpeget ved bekendtgørelse, og § 101 a, der rammer tilslutning til en væbnet styrke, som kæmper mod den danske stat. Højesteret har i **U.2019.3937H** fastslået, at § 114 j kriminaliserer selve indrejsen og opholdet uanset formål – også når formålet var at kæmpe *mod* Islamisk Stat – mens § 101 a i praksis strander på forsætskravet om, at gerningsmanden vidste, at Danmark var part i konflikten. I praksis bæres domfældelserne derfor overvejende af § 114 e om fremme af terrorvirksomhed og § 114 c, stk. 3 om at lade sig hverve, kombineret med frakendelse af indfødsret efter indfødsretsloven § 8 B og udvisning.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Straffelovens § 114 j kriminaliserer selve indrejsen og opholdet i et forbudsbelagt konfliktområde uden tilladelse – formålet med opholdet er uden betydning for strafbarheden, jf. Højesterets dom af 27. august 2019 (U.2019.3937H).

02 Deltagelse i væbnet kamp MOD en terrororganisation (fx for kurdiske YPG) er hverken straffri materiel atypicitet eller en formildende omstændighed efter § 114 j.

03 Ophævelse af en forbudszone-bekendtgørelse, fordi terrororganisationen har mistet territorium, beror på ydre, strafskylden uvedkommende forhold – gerningstidens lov anvendes derfor efter straffelovens § 3, stk. 1, 2. pkt.

04 Strafferammen i § 114 j, stk. 1, blev i 2020 forhøjet fra 6 til 8 års fængsel, og normalstraffen i førstegangstilfælde firedoblet fra 6 måneder til 2 års fængsel.

05 Anklagemyndigheden skal føre bevis for, at det konkrete geografiske område faktisk var udpeget ved bekendtgørelse på gerningstidspunktet; ukendskab til bekendtgørelsen udelukker efter forarbejderne ikke forsæt.

06 § 101 a rammer ikke træning hos en terrororganisation, men tilslutning til en væbnet styrke, som kæmper mod den danske stat – bestemmelsen forudsætter forsæt med hensyn til, at Danmark var part i konflikten, og dette bevistema er i praksis afgørende.

07 Passiv tilstedeværelse som hjemmegående hustru i IS-kontrolleret område udgør fremme af terrororganisationens virksomhed efter § 114 e, 1. pkt., og straffes typisk med fængsel i 4 år.

08 Tilbageholdelse i al-Hol- og Roj-lejrene sker ikke som led i dansk strafferetlig forfølgning og giver derfor ikke afkortning efter straffelovens § 86, stk. 5.

09 Dom for terrorrelateret kriminalitet udløser som udgangspunkt frakendelse af dansk indfødsret efter indfødsretslovens § 8 B for dobbeltstatsborgere, medmindre det strider mod Danmarks internationale forpligtelser.

10 Udvisning kan afvises særskilt, selv om indfødsretten frakendes, når mindreårige børn med dansk/EU-statsborgerskab reelt ville blive tvunget til at forlade Unionens område, jf. TEUF artikel 20 og EMRK artikel 8.

11 Under ekstraordinære omstændigheder – kritisk helbred hos et sårbart barn, som reelt ikke kan evakueres uden sin mor – pålægger artikel 3, stk. 2, i EMRK's 4. tillægsprotokol Udenrigsministeriet en positiv forpligtelse til at tilbyde evakuering med moren.

12 Gerningsmandens meget unge alder og et kortvarigt medlemskab er tungtvejende formildende omstændigheder i terrorsager, jf. Højesterets nedsættelse fra 7 til 5 års fængsel for en 15-årig i Feuerkrieg-sagen.

13 Pas kan inddrages efter paslovens § 2, stk. 1, nr. 4, alene på grundlag af en antagelse om hensigt til at deltage i aktiviteter i udlandet til fare for statens sikkerhed – der kræves ikke sigtelse.

14 Udlændinges opholdstilladelse bortfalder efter udlændingelovens § 21 b ved ophold i syriske konfliktområder, medmindre et anerkendelsesværdigt formål dokumenteres – bevisbyrden ligger reelt hos udlændingen.

15 Alle sager efter straffelovens kapitel 12 og 13 rejses efter justitsministerens påbud, efterforskes som udgangspunkt af PET og skal forelægges statsadvokaten og Rigsadvokaten.

§ 1 To selvstændige hovedspor: konfliktområdeforbuddet og tilslutning til fjendtlig væbnet styrke

Dansk fremmedkrigerlovgivning hviler på to bestemmelser, der ofte forveksles, men som har vidt forskellige gerningsindhold.

Straffeloven § 114 j, stk. 1 er placeret i kapitel 13 og lyder:

> *Den, der har dansk indfødsret eller bopæl i den danske stat, og som uden tilladelse indrejser eller opholder sig i et område som nævnt i stk. 3, straffes med bøde eller fængsel indtil 8 år, jf. dog stk. 2.*

Undtagelsen i § 114 j, stk. 2 angår alene indrejse og ophold "som led i udøvelse af dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv" – herunder tjeneste i statslige eller internationale væbnede styrker. Der er altså ikke tale om en nødretsundtagelse; alle øvrige legitime formål håndteres gennem tilladelsesordningen i stk. 4 og stk. 5.

Straffeloven § 101 a hører derimod til kapitel 12 om landsforræderi og forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed:

> *Den, der har dansk indfødsret eller bopæl i den danske stat, og som under en væbnet konflikt, i hvilken den danske stat er part, er tilsluttet en væbnet styrke for en part, som kæmper mod den danske stat, straffes med fængsel indtil 12 år. Under særligt skærpende omstændigheder kan straffen stige til fængsel indtil på livstid. Som særligt skærpende omstændigheder anses navnlig tilfælde, hvor den pågældende har deltaget i kamphandlinger.*

§ 101 a, stk. 2 kriminaliserer tilsvarende hvervning til og offentlig tilskyndelse til en sådan tilslutning med en strafferamme på 12 år, under særligt skærpende omstændigheder 16 år.

Det er værd at bemærke, at § 101 a **ikke** angår modtagelse af træning fra en terrororganisation. Den handling er kriminaliseret i § 114 d, stk. 3 (at lade sig træne, instruere eller på anden måde oplære til at begå terrorhandlinger), med en strafferamme på fængsel indtil 8 år. Det er § 114 d, stk. 3 – ofte i forening med § 114 c, stk. 3 – der anvendes i de klassiske "træningslejr"-sager, jf. **SS-3614/2017-FRB** (Retten på Frederiksberg) og Højesterets dom af 19. november 2018 i **124/2018** (Højesteret).

Begge bestemmelser bygger på Straffelovrådets arbejde. § 101 a blev indsat på grundlag af Straffelovrådets udtalelse nr. 1556/2015, hvis kriminalisering "i hovedsagen er begrundet i, at personer med tilknytning til Danmark har en særlig loyalitetsforpligtelse over for Danmark". § 114 j hviler på Straffelovrådets betænkning nr. 1559/2016, hvor rådet anførte, at et indrejse- og opholdsforbud "bør omfatte områder, hvor der er en væbnet konflikt, i hvilken en terrororganisation er part", fordi netop terrororganisationers deltagelse i væbnet konflikt "frembyder helt særlige farer" (s. 165).

LOV Straffeloven § 101a, stk. 1, 2 · Straffeloven § 114j, stk. 1, 2 · Straffeloven § 114d, stk. 3 · Straffeloven § 114c, stk. 3

PRAKSIS
Højesteret · Frakendelse af dansk indfødsret og udvisning af syrienkriger 19.11.2018
Byretten · Dom for hvervning og træning hos ISIL – Fængsel i 4 år, men ingen frakendelse af statsborgerskab eller udvisning 26.10.2017

§ 2 Bekendtgørelsens udpegning af konfliktområder og bevistemaet for det geografiske gerningssted

§ 114 j er en rammebestemmelse: strafansvaret aktiveres først, når justitsministeren efter forhandling med udenrigsministeren og forsvarsministeren har udpeget et konkret område ved bekendtgørelse, jf. § 114 j, stk. 3. Folketinget kan ved folketingsbeslutning ophæve en sådan bekendtgørelse – en demokratisk sikkerhedsventil, der understreger, at forbuddet er et indgreb i bevægelsesfriheden.

Der har været to udpegningsbekendtgørelser:

Bekendtgørelse	Ikrafttræden	Forbudsbelagte områder
Bek. nr. 1200 af 28. september 2016	30. september 2016	bl.a. al-Raqqa-distriktet i Raqqa-provinsen, Syrien
Bek. nr. 708 af 6. juli 2019	11. juli 2019	Dayr Az Zawr-provinsen og Idlib-provinsen, Syrien

Den gældende bekendtgørelse fastslår i § 1, at indrejse eller ophold i disse to provinser kræver tilladelse, og bilag 1 indeholder kort over de forbudsbelagte områder. Bekendtgørelsen § 10 ophævede udtrykkeligt den tidligere bekendtgørelse fra 2016.

Den geografiske afgrænsning er et selvstændigt bevistema. I **Sag 27/2019** (Højesteret) bestred den tiltalte, at det "detaljefattige kort i bekendtgørelsen" gjorde det muligt at forudse områdets afgrænsning, og at landsretten havde tillagt GPS-data fra hans telefon for høj bevisværdi. Højesteret kunne ikke prøve bevisbedømmelsen, jf. retsplejeloven § 933, stk. 2, men tiltrådte, at bekendtgørelsens beskrivelse af området var tilstrækkelig klar, og at domfældelsen derfor ikke krænkede EMRK artikel 7.

At gerningsstedet skal ligge inden for det udpegede område og inden for tiltaleperioden, viser **SS-1642/2023-OLR** (Østre Landsret), hvor landsretten lagde tiltaltes forklaring om, at han fra juni/juli 2017 flyttede til Mayadin i Deir Ez-Zor-distriktet, til grund, men bemærkede at dette efterfølgende ophold ikke var omfattet af tiltalen. Gerningsperioden for § 114 j blev derfor afkortet.

En påstand om, at man ikke kendte bekendtgørelsen, slår ikke igennem. Otte nævninger og tre dommere udtalte i samme sag:

> *Uanset om tiltalte havde kendskab til indholdet af bekendtgørelsen, finder vi ikke grundlag for at fastslå, at tiltalte har befundet sig i en uegentlig retsvildfarelse, jf. herved tillige lovforslag nr. 187 af 4. maj 2016 … hvorefter ukendskab til strafbestemmelsen ikke udelukker forsæt.*

LOV Retsplejeloven § 933, stk. 2 · Straffeloven § 114j, stk. 3

PRAKSIS **Højesteret** · Dom for overtrædelse af indrejseforbud efter straffelovens § 114 j — 27.08.2019

Landsretten · Dom for terrorisme, tilslutning til IS og overtrædelse af rejseforbud; straffens længde — 17.12.2024

§ 3 Højesterets fortolkning af § 114 j: selve opholdet er kriminaliseret – uanset formål

Den principielle afklaring kom med Højesterets dom af 27. august 2019 i **Sag 27/2019** (Højesteret, trykt U.2019.3937H, tillige refereret som **SS-27/2019-HJR** (Højesteret)). En dansk statsborger havde tilsluttet sig den kurdiske YPG og deltaget i væbnet kamp **mod** Islamisk Stat, og i op mod 25 tilfælde indrejst i og opholdt sig i al-Raqqa-distriktet uden tilladelse. Byretten i Aarhus (**SS-705/2018-ARH**, Retten i Aarhus) og Vestre Landsret (**SS-1238/2018-VLR**, Vestre Landsret) idømte begge 6 måneders ubetinget fængsel.

Tiltalte gjorde gældende, at bestemmelsen efter sin forhistorie og sine forarbejder kun sigter til personer, der kæmper *for* en terrororganisation – såkaldt materiel atypicitet. Højesteret afviste synspunktet:

> *Højesteret finder på denne baggrund, at de handlinger, som T er fundet skyldig i, ikke er straffri som følge af materiel atypicitet, men derimod udgør strafbare handlinger efter straffelovens § 114 j, stk. 1, jf. stk. 3, jf. den dagældende*

> *bekendtgørelse nr. 1200 af 28. september 2016 om forbud mod indrejse eller ophold i visse konfliktområder § 1, stk. 1, nr. 1.*

Dommen hviler på tre bærende led:

- **Ordlyd og formål.** Bestemmelsen kriminaliserer selve indrejsen og opholdet uden tilladelse, uanset hvilket formål gerningsmanden forfulgte.
- **Bevægelsesfrihed.** Indgrebet i 4. tillægsprotokol artikel 2 er proportionalt, fordi "det kun var et meget begrænset område, som T ikke kunne indrejse eller tage ophold i", og fordi han ved et anerkendelsesværdigt formål ville have kunnet få tilladelse efter § 114 j, stk. 4.
- **Lex mitior.** Ophævelsen af forbudszonen i 2019 skyldtes, at IS havde mistet territoriet – ikke en omvurdering af strafværdigheden:

> *Da ophævelsen af den tidligere bekendtgørelse – som følge af en ændret faktisk situation i Syrien, der er indtrådt efter gerningstidspunktet – således beror på ydre, strafskylden uvedkommende forhold, skal T's handlinger bedømmes efter den straffelovgivning, som var gældende på gerningstidspunktet.*

Anvendelsen af gerningstidens lov efter straffeloven § 3, stk. 1, 2. pkt. stred hverken mod EMRK artikel 7 eller mod artikel 49, stk. 1, 3. pkt., i EU's charter om grundlæggende rettigheder.

Denne "formålsblindhed" er selve pointen med bestemmelsen. Som Justitsministeriet formulerede det i forarbejderne til 2020-skærpelsen, bygger § 114 j – i modsætning til de øvrige terrorbestemmelser – på:

> *en formodning om, at personer, der uden et anerkendelsesværdigt formål og forudgående tilladelse indrejser til eller opholder sig i et forbudsbelagt konfliktområde hos eksempelvis en terrororganisation, kan være radikaliserede, brutaliserede og voldsparate. Der vil derfor ikke være behov for at føre bevis for, at den pågældende har forsæt til terrorisme eller til at tilslutte sig en væbnet styrke.*

LOV Straffeloven § 3, stk. 1 · Straffeloven § 114j, stk. 1, 3-4

PRAKSIS

Højesteret · Dom for overtrædelse af indrejseforbud efter straffelovens § 114 j		27.08.2019
Landsretten · Vestre Landsret stadfæster dom for ulovlig indrejse og ophold i konfliktzone i Syrien		12.11.2018
Byretten · Dom fra Retten i Aarhus vedrørende forbydere indrejse og forbudte ophold i konfliktområder		04.06.2018

§ 4 Tilladelsesordningen og begrebet "anerkendelsesværdigt formål"

Fordi strafansvaret er objektivt i forhold til formålet, ligger den reelle afgrænsning i tilladelsesordningen. Efter § 114 j, stk. 4 skal justitsministeren eller den, ministeren bemyndiger, meddele tilladelse, "hvis indrejsen eller opholdet har et anerkendelsesværdigt formål". En tilladelse kan gives kollektivt til en gruppe personer knyttet til en bestemt virksomhed eller organisation.

Forarbejderne afgrænser begrebet således:

> *Ved anerkendelsesværdigt formål forstås som udgangspunkt formål, der ikke har med den væbnede konflikt at gøre, og som der vurderes at være rimelig anledning til at foretage på trods af den verserende væbnede konflikt. Indrejse og ophold med henblik på at udføre journalistisk arbejde, yde humanitær bistand, besøge sin nærmeste familie eller drive en erhvervsvirksomhed vil således i almindelighed være anerkendelsesværdige formål. Derimod vil indrejse og*

> *ophold for f.eks. at deltage i den væbnede konflikt eller for at støtte en af parterne i den væbnede konflikt ikke være et anerkendelsesværdigt formål … Det gælder, uanset hvilken part man støtter.*

Sidste sætning er nøglen til resultatet i **Sag 27/2019**: også kamp mod IS er "deltagelse i den væbnede konflikt".

Den praktiske administration er henlagt til politiet ved bekendtgørelsen om forbud mod indrejse eller ophold i visse konfliktområder. Ansøgning indgives til politidirektøren på Rigspolitiets blanket, og § 7 betinger behandlingen af, at ansøgeren samtykker i, at politidirektøren udveksler oplysninger om ansøgeren med andre myndigheder, herunder PET. Fristerne fremgår af § 5: 20 arbejdsdage før planlagt indrejse ved individuelle tilladelser, 10 arbejdsdage ved kollektive tilladelser og ved forlængelse. Er man allerede indrejst, når et område udpeges, skal ansøgning om opholdstilladelse indgives "snarest og senest 10 arbejdsdage" efter, at opholdet krævede tilladelse, jf. § 6. Politidirektøren eller Rigspolitichefen kan tilbagekalde en tilladelse, hvis betingelserne ikke længere er til stede, jf. § 4.

At godtgøre et anerkendelsesværdigt formål har også afsmittende betydning på strafudmålingen: efter forarbejderne bør straffen "under formildende omstændigheder, herunder når en person godtgør at have haft et anerkendelsesværdigt formål med indrejsen og opholdet" være bøde. Strafansvaret forudsætter derimod ikke, at anklagemyndigheden fører bevis for fravær af et anerkendelsesværdigt formål – enhver indrejse eller ophold uden tilladelse kan straffes.

Parallellen i udlændingeretten er udlændingeloven § 21 b, hvor bevisbyrden for et anerkendelsesværdigt formål reelt påhviler udlændingen. I **Udlændingenævnets afgørelse af 27. november 2018** (Udlændingenævnet) fandt nævnet ikke et påstået børnehjemsprojekt godtgjort, da klageren "ikke kunne navngive organisationen eller redegøre detaljeret for arbejdet"; opholdstilladelsen bortfaldt, og der blev fastsat indrejseforbud for bestandig. Samme resultat i **afgørelsen af 7. januar 2021** (Udlændingenævnet), hvor en forklaring om bortførelse til Syrien blev tilsidesat som modstridende og usammenhængende.

LOV	Straffeloven § 114j, stk. 4-5 · Udlændingeloven § 21b, stk. 1, 2	
PRAKSIS	**Højesteret** · Dom for overtrædelse af indrejseforbud efter straffelovens § 114 j	27.08.2019
	Udlændingenævnet · Bortfald af opholdstilladelse og livsvarigt indrejseforbud efter ophold i syrisk konfliktområde	07.01.2021
	Udlændingenævnet · Stadfæstelse af bortfald af opholdstilladelse og livsvarigt indrejseforbud efter ophold i syriske konfliktzoner	27.11.2018

§ 5 Strafniveauet for § 114 j og firedoblingen i 2020

Ved indførelsen i 2016 var strafferammen bøde eller fængsel indtil 6 år, og forarbejderne fastsatte normalstraffen i førstegangstilfælde til "en kortere fængselsstraf udmålt i måneder". Den norm blev udmøntet i praksis med 6 måneders ubetinget fængsel i **Sag 27/2019** (Højesteret) – hvor flertallet på fem dommere afviste, at kamp mod IS var en formildende omstændighed efter straffeloven § 82, nr. 7. Et mindretal på to dommere ville i stedet udmåle:

> *… fængsel i 3 måneder, der – når også henses til, at T ikke tidligere er straffet – kan gøres betinget med en prøvetid på 1 år fra denne dom …*

Ved **lov nr. 883 af 16. juni 2020** om skærpelse af straffen for overtrædelse af straffelovens terrorbestemmelser blev strafferammen i § 114 j, stk. 1, forhøjet fra 6 til 8 års fængsel. Samtidig blev strafniveauet skærpet langt

kraftigere end den generelle halvdelsforhøjelse, der gjaldt de øvrige terrorbestemmelser. Af de almindelige bemærkninger fremgår:

> *Det foreslås endvidere, at straffen for overtrædelse af straffelovens § 114 j, stk. 1, bliver fire gange så høj i forhold til den straf, der hidtil har været fastsat af domstolene. ... Forslaget indebærer herved, at overtrædelse af straffelovens § 114 j, stk. 1, der i dag som udgangspunkt straffes med 6 måneders fængsel, fremover som udgangspunkt skal straffes med 2 års fængsel.*

Lovgiver fremhævede udtrykkeligt en processuel sidegevinst: med et niveau på 2 år bliver retshåndhævelsesarrest efter retsplejeloven § 762, stk. 2 mulig, fordi Højesterets praksis kræver en forventet straf på mindst 1 års ubetinget fængsel. For § 101 a, stk. 1 blev strafniveauet fordoblet og strafferammen hævet fra 10 til 12 års fængsel; § 114 e blev tilsvarende hævet fra 6 til 8 år i normalrammen og fra 10 til 12 år i sidestrafferammen.

Bemærkningerne understreger den tidsmæssige begrænsning: skærpelserne gælder kun for personer, der efter lovens ikrafttræden opretholder tilslutningen eller indrejser i/opholder sig i et forbudsbelagt område, da EMRK artikel 7 forbyder skærpet straf for handlinger begået før ikrafttrædelsen.

I praksis pådømmes § 114 j sjældent isoleret. Overtrædelsen indgår typisk som ét forhold blandt flere og absorberes i en samlet straf sammen med § 114 e eller § 114 c, stk. 3 – som i **SS-1642/2023-OLR** (Østre Landsret), hvor § 114 j indgik i en samlet straf på 9 år og 6 måneders fængsel, og i **SS-2449/2023-FRB** (Retten på Frederiksberg), hvor § 114 e og § 114 j tilsammen gav 4 års fængsel.

LOV Retsplejeloven § 762, stk. 2 · Straffeloven § 101a, stk. 1 · Straffeloven § 114j, stk. 1 · Straffeloven § 114e

PRAKSIS
- **Højesteret** · Dom for overtrædelse af indrejseforbud efter straffelovens § 114 j — 27.08.2019
- **Landsretten** · Dom for terrorisme, tilslutning til IS og overtrædelse af rejseforbud; straffens længde — 17.12.2024
- **Byretten** · Dom for fremme af terrorisme og ulovligt ophold i konfliktområde — 29.03.2023

§ 6 § 101 a i praksis: hvornår er Danmark part i konflikten, og hvad skal gerningsmanden vide?

§ 101 a er indtil videre anvendt i ganske få sager, og de illustrerer, at bestemmelsens praktiske svaghed ligger i forsætskravet.

I **SS-6130/2022-KBH** (Københavns Byret) blev en dansk statsborger, der tilsluttede sig IS i 2013 og deltog i talrige kamphandlinger frem til 2017, ved nævningeting fundet skyldig i bl.a. terrorisme, hvervning, ulovligt ophold i konfliktområde efter § 114 j og landsforræderi efter § 101 a, stk. 1. Straffen blev fastsat til fængsel på livstid.

Østre Landsret ændrede resultatet i **SS-1642/2023-OLR** (Østre Landsret). Om det objektive gerningsindhold lagde landsretten til grund:

> *Fra det tidspunkt, hvor Danmark i henhold til den nævnte folketingsbeslutning indsatte F-16 fly i offensive luftoperationer mod IS-mål i Irak, indtrådte Danmark i den ikke internationale væbnede konflikt mellem IS og en række andre lande.*

Datoen for Danmarks indtræden er dermed knyttet til folketingsbeslutningen af 2. oktober 2014 om militært bidrag til Operation Inherent Resolve. Otte nævninger og tre dommere fandt det objektive gerningsindhold opfyldt.

Afgørende blev derimod forsætsspørgsmålet – vidste tiltalte, at Danmark var part i konflikten? Fem nævninger og tre dommere fandt det bevist, at han "i hvert fald indså muligheden for", at Danmark var indtrådt i kampen mod IS, og forholdt sig accepterende hertil (dolus eventualis). De byggede på vidneforklaringer fra tiltaltes onkel og bror, hans løbende adgang til nyheder og en rumaflyttet samtale fra 31. marts 2017. Fire nævninger stemte for frifindelse, bl.a. under henvisning til, at en ekspert i Mellemøsten og islamistisk terror ikke selv var bekendt med Danmarks militære involvering. Da domfældelse i nævningesager kræver kvalificeret flertal blandt nævningerne, blev tiltalte **frifundet** for § 101 a.

Læren er, at anklagemyndigheden i § 101 a-sager skal føre positivt bevis for gerningsmandens kendskab til den danske militære deltagelse – et bevistema, der er væsentligt tungere end i § 114 j-sagerne, hvor formodningen om farlighed knytter sig objektivt til opholdet. Det er formentlig hovedforklaringen på, at anklagemyndigheden i praksis fører fremmedkrigersagerne på § 114 c, stk. 3, og § 114 e frem for § 101 a.

At § 101 a stadig har betydning som retlig kategori, ses af straffeloven § 79 b, stk. 1, hvor bestemmelsen er nævnt først blandt de forbrydelser, der kan udløse opholds- og kontaktforbud, jf. Rigsadvokatmeddelelsen om opholds- og kontaktforbud til fremmedkrigere og andre terrordømte, der beskriver § 101 a som bestemmelsen "om tilslutning, hvervning mv. for en væbnet styrke, som kæmper mod den danske stat".

LOV Straffeloven § 79b, stk. 1 Straffeloven § 101a, stk. 1

PRAKSIS **Landsretten** · Dom for terrorisme, tilslutning til IS og overtrædelse af rejseforbud; straffens længde 17.12.2024

Byretten · Dom for terrorisme og landsforræderi: Tilslutning til Islamisk Stat straffes med fængsel på livstid 25.05.2023

§ 7 Det praktiske hovedspor: § 114 e om fremme af terrorvirksomhed og § 114 c, stk. 3, om at lade sig hverve

Langt de fleste fremmedkrigerdomme hviler på § 114 e og § 114 c, stk. 3. Begge bestemmelser rummer en forhøjet sidestrafferamme, når gerningsmanden er tilsluttet en væbnet styrke – indsat netop med henblik på fremmedkrigerfænomenet ved lov af 9. juni 2016.

§ 114 e lyder i sin gældende affattelse:

> *Med fængsel indtil 8 år straffes den, som i øvrigt fremmer virksomheden for en person, en gruppe eller en sammenslutning, der begår eller har til hensigt at begå handlinger omfattet af §§ 114, 114 a, 114 b, 114 c eller 114 d. Er den pågældende tilsluttet en væbnet styrke, kan straffen stige til fængsel indtil 12 år eller under særligt skærpende omstændigheder til fængsel indtil 16 år. Som særligt skærpende omstændigheder anses navnlig tilfælde, hvor den pågældende har deltaget i kamphandlinger.*

§ 114 c, stk. 3, har en tilsvarende opbygning: 8 år som udgangspunkt, 12 år ved tilslutning til en væbnet styrke, og under særligt skærpende omstændigheder – navnlig deltagelse i kamphandlinger – indtil livstid.

Praksis fordeler sig groft i tre grupper:

•

Kombattanter. Deltagelse i kamphandlinger giver de tungeste straffe. I **SS-1642/2023-OLR** (Østre Landsret) blev en dansk statsborger, der lod sig hverve til IS, indgik i organisationens væbnede styrke og deltog i kamphandlinger, idømt 9 år og 6 måneders fængsel, mens byretten i første instans havde udmålt fængsel på livstid, jf. **SS-6130/2022-KBH** (Københavns Byret).

- **Hververe.** Den, der hverver andre, straffes efter § 114 c, stk. 1 med op til 12 år. I **SS-29539/2020-KBH** (Københavns Byret) blev en mand, der via Facebook Messenger opmuntrede sin barndomsven til at rejse til Syrien, formidlede kontakt til et IS-medlem og gav anvisninger om ulovlig grænsepassage, idømt 6 års fængsel, frakendt indfødsret og udvist for bestandig. Østre Landsret nedsatte straffen til 5 år i **SS-2764/2021-OLR** (Østre Landsret).
- **Støttepersoner uden kamphandlinger.** Her ligger niveauet lavere, men stadig i årsklassen. I **SS-2522/2022-VLR** (Vestre Landsret) fik en tiltalt 3 års fængsel for ophold i IS-kontrolleret område kombineret med økonomisk støtte, mens en medtiltalt blev frifundet. **SS-5045/2022-ARH** (Retten i Aarhus) viser samme mønster: retten frifandt for den principale hvervningstiltale, men dømte subsidiært for fremme af IS' virksomhed efter § 114 e, med straffe spændende fra 5 års fængsel til kortere, delvist betingede straffe.

§ 114 e er ikke reserveret til islamistiske grupperinger. I **SS-1432/2023-OLR** (Østre Landsret) blev bestemmelsen anvendt på den højreekstremistiske Feuerkrieg Division, og i **SS-6248/2025-GLO** (Retten i Glostrup) blev en mand idømt 6 års fængsel for gennem halvandet år på Telegram at have fremmet et højreekstremistisk online-netværks virksomhed – tillige frakendt dansk indfødsret, udvist for bestandig og pålagt kontaktforbud i 6 år.

Afgrænsningen opad mod den egentlige terrorbestemmelse § 114 er skarp. Højesteret afviste i **Sag 16/2021** (Højesteret) at henføre indkøb og videresalg af dronekomponenter til IS under den subsidiære medvirkensregel i § 114 e, og fastholdt domfældelse for forsøg på medvirken til terrorisme efter § 114, jf. § 23, med skærpelse til 10 års fængsel.

LOV `Straffeloven § 114e` `Straffeloven § 114c, stk. 1, 3` `Straffeloven § 114`

PRAKSIS

Højesteret · Terrordom: Fængsel i 10 år for medvirken til terror ved køb af termiske kameraer til IS	10.09.2021
Landsretten · Dom for terrorisme, tilslutning til IS og overtrædelse af rejseforbud; straffens længde	17.12.2024
Landsretten · Skærpelse af dom for terrorhvervning og ledende rolle i højreekstremistisk gruppe	27.05.2024
Landsretten · Landsrettens dom i sag om fremme af terrorisme og finansiering af IS	04.09.2023
Landsretten · Dom for terrorhvervning: 5 års fængsel, frakendelse af dansk indfødsret og udvisning for hvervning til ISIL	12.01.2023
Byretten · Retten i Glostrup: 6 års fængsel for fremme af Terrorsammenslutnings terrorvirksomhed på Telegram – sag om § 114 e og grænsen for ytringsfrihed	20.04.2026
Byretten · Dom for terrorisme og landsforræderi: Tilslutning til Islamisk Stat straffes med fængsel på livstid	25.05.2023
Byretten · Dom i terrorsag om hvervning og økonomisk støtte til Islamisk Stat	16.11.2022
Byretten · Frakendelse af dansk indfødsret og 6 års fængsel for hvervning til terrororganisationen Islamisk Stat	17.09.2021

§ 8 Kvinderne i kalifatet: "hjemmegående husmor" som fremme af terrorvirksomhed

En selvstændig og talmæssigt betydelig sagsgruppe angår danske kvinder, der rejste til Syrien med – eller fulgte efter – en ægtefælle, og som i IS-kontrolleret område levede som hjemmegående hustruer og mødre. Praksis er entydig: den blotte tilstedeværelse i denne rolle udgør fremme af IS' virksomhed efter § 114 e, 1. pkt., typisk i sammenstød med § 114 j.

Strafniveauet har konsolideret sig omkring 4 års fængsel:

Sag	Instans og dato	Ophold	Straf
SS-5094/2022-ESB	Retten i Esbjerg, 18.11.2022	2014-2018	3 år (med afkortning for lejrophold)
SS-2504/2022-VLR	Vestre Landsret, 19.12.2022	samme sag, anke	4 år (afkortning nægtet)
SS-10032/2022-KOL	Retten i Kolding, 28.02.2023	2015-2019	4 år + frakendelse af indfødsret + udvisning
SS-2449/2023-FRB	Retten på Frederiksberg-, 29.03.2023	2014-2017	4 år
SS-626/2023-VLR	Vestre Landsret, 29.08.2023	2015-2019	4 år + frakendelse, men ikke udvisning
112/2023	Højesteret, 30.04.2024	anke af ovenstående	4 år stadfæstet
SS-2667/2025-FRB	Retten på Frederiksberg-, 30.06.2025	tilståelsessag	4 år

Højesteret stadfæstede i **112/2023** (Højesteret, tillige **SS-112/2023-HJR** (Højesteret)) landsrettens dom i sin helhed og afviste tiltaltes påstand om delvis frifindelse for perioder af opholdet. Faktum var, at hun rejste frivilligt til Syrien i februar 2015 med ægtefælle og seks børn, vidste at IS var en terrororganisation, virkede som hjemmegående husmor mens ægtefællen kæmpede for IS, forblev i området efter hans død i 2017, indgik nyt ægteskab i 2018 med en IS-ambulancefører og først forlod området, da hun i marts 2019 blev tilbageholdt af kurdiske styrker og anbragt i al-Hol-lejren.

Bevistemaet er dermed todelt: dels **objektiv tilstedeværelse og rolleudfyldelse** i det IS-kontrollerede område, dels **subjektiv viden** om organisationens karakter. I **SS-626/2023-VLR** (Vestre Landsret) blev tiltaltes benægtelse af kendskab til IS' karakter tilsidesat. Frivilligheden ved udrejsen – og fraværet af forsøg på at forlade området – vejer tungt.

LOV `Straffeloven § 114e` `Straffeloven § 114j, stk. 1, 3`

PRAKSIS

Højesteret · Frakendelse af dansk indfødsret for fremme af Islamisk Stat, men ikke udvisning af hensyn til børn (TEUF art. 20) 30.04.2024

Landsretten · Terrorisme og udvisning - Kvinde frifindes for udvisning efter ophold i IS-kontrolleret område 29.08.2023

Landsretten · Dom for overtrædelse af straffelovens § 114 e og § 114 j - skærpelse af straf 19.12.2022

Byretten · Kvinde idømt 4 års fængsel for terrorfremme i Syrien men undgår udvisning af hensyn til sine børns tarv 30.06.2025

Byretten · Dom for fremme af terrorisme og ulovligt ophold i konfliktområde 29.03.2023

Byretten · Dom for fremme af terrorisme og ulovligt ophold i konfliktområde: Frakendelse af indfødsret og udvisning 28.02.2023

Byretten · Tre års fængsel til dansk kvinde for fremme af Islamisk Stat som hjemmegående husmor i Syrien 18.11.2022

§ 9 Tilbageholdelse i al-Hol og Roj: ingen afkortning efter straffelovens § 86, stk. 5

Et gennemgående processuelt stridspunkt er, om årelang tilbageholdelse i de kurdisk administrerede lejre i Nordsyrien skal føre til afkortning i den danske straf.

Straffeloven § 86, stk. 5 bestemmer, at retten fastsætter omfanget af afkortning, når "den dømte har været anholdt, varetægtsfængslet eller indlagt til mentalundersøgelse i udlandet". Spørgsmålet er, om lejrophold falder ind under denne kategori.

Retten i Esbjerg gav i **SS-5094/2022-ESB** (Retten i Esbjerg) tiltalte en "ikke uvæsentlig nedsættelse" af straffen fra udgangspunktet, netop på grund af hendes treårige frihedsberøvelse i Al-Roj-lejren "under umenneskelige forhold", og udmålte 3 års fængsel. Vestre Landsret vendte resultatet i **SS-2504/2022-VLR** (Vestre Landsret), forhøjede straffen til 4 år og fastslog, at § 86, stk. 5, kun giver afkortning for frihedsberøvelse, der er sket som led i den strafferetlige forfølgning – ikke for tilbageholdelse i en udenlandsk lejr uden dansk begæring.

Procesbevillingsnævnet meddelte 3.-instansbevilling til Højesteret i sagen, jf. **22/25129** (-Procesbevillingsnævnet), netop med det spørgsmål, om godt tre års tilbageholdelse i en kurdisk administreret lejr skal medføre strafafkortning efter princippet i § 86, stk. 5.

Samme linje i **SS-626/2023-VLR** (Vestre Landsret), hvor landsretten fastsatte 4 års fængsel "uden afkortning". I **SS-2449/2023-FRB** (Retten på Frederiksberg) blev der derimod taget hensyn til, at tiltalte havde været frihedsberøvet i over 4½ år i fængsel og i Al Roj-lejren – men her indgik hensynet i den samlede strafudmåling, ikke som formel afkortning.

Mønstret er dermed, at lejropholdet kan indgå som et almindeligt strafudmålingshensyn efter straffeloven kapitel 10, men ikke udløser mekanisk afkortning dag for dag efter § 86, stk. 5.

LOV Straffeloven § 86, stk. 5 | Straffeloven § 114e

PRAKSIS

Landsretten · Terrorisme og udvisning - Kvinde frifindes for udvisning efter ophold i IS-kontrolleret område	29.08.2023
Landsretten · Dom for overtrædelse af straffelovens § 114 e og § 114 j - skærpelse af straf	19.12.2022
Byretten · Dom for fremme af terrorisme og ulovligt ophold i konfliktområde	29.03.2023
Byretten · Tre års fængsel til dansk kvinde for fremme af Islamisk Stat som hjemmegående husmor i Syrien	18.11.2022
Procesbevillingsnævnet · 3.-instansbevilling: Skal ophold i kurdisk lejr i Syrien medføre strafafkortning efter princippet i straffelovens § 86, stk. 5, ved dom for fremme af terrorvirksomhed?	23.06.2023

§ 10 Frakendelse af dansk indfødsret efter § 8 B og den todelte proportionalitetsvurdering

For dobbeltstatsborgere er frakendelse af indfødsretten den mest indgribende følgesanktion. Indfødsretsloven § 8 B, stk. 1 er formuleret som en pligtbestemmelse:

> *Den, som dømmes for en strafbar handling, og som derved har udvist en handlemåde, som er til alvorlig skade for statens vitale interesser, skal ved dom frakendes sin danske indfødsret, medmindre dette vil være i strid med Danmarks internationale forpligtelser.*

Højesteret har over en række domme udviklet en fast proportionalitetsafvejning. Tidligt i praksis stadfæstede retten frakendelse og udvisning for al-Qaida-propaganda i **Sag 211/2015** (Højesteret) og for terrorrekruttering og -finansiering i **Sag 119/2017** (Højesteret) – sidstnævnte over for en person født og opvokset i Danmark.

I **124/2018** (Højesteret, tillige **SS-124/2018-HJR** (Højesteret)) **ændrede** Højesteret landsrettens frifindelse og frakendte indfødsretten samt udviste for bestandig en dansk-tunesisk statsborger, der var idømt 4 års fængsel for at have ladet sig hverve af ISIL og modtaget våbentræning – trods hans meget stærke tilknytning til Danmark og ringe tilknytning til Tunesien. Grovheden af terrorkriminaliteten trumfede tilknytningen.

Den afgørende nyudvikling er, at **frakendelse og udvisning skal vurderes hver for sig**. I **112/2023** (-Højesteret) blev en kvinde med syv mindreårige børn med dansk statsborgerskab frakendt indfødsretten, men **frifundet for udvisning** og i stedet tildelt en advarsel – fordi udvisning ville stride mod TEUF artikel 20 og EMRK artikel 8, navnlig af hensyn til børnenes tarv. Vestre Landsret havde anlagt samme sondring i **SS-626/2023-VLR** (Vestre Landsret) med henvisning til, at hendes otte børn ifølge socialrådgiver og specialpsykologer havde "afgørende behov for fortsat adgang til deres mor", jf. udlændingeloven § 24 b. Samme resultat i **SS-2667/2025-FRB** (Retten på Frederiksberg) i 2025.

Modsat i **SS-10032/2022-KOL** (Retten i Kolding), hvor et flertal på 7 af 12 nævninger fandt både frakendelse og udvisning proportionale, mens mindretallet lagde afgørende vægt på hensynet til otte børn og lang tilknytning til Danmark. Nævningetingets deling illustrerer, hvor konkret afvejningen er.

Enkelte sager ender med frifindelse for begge dele. I **SS-3614/2017-FRB** (Retten på Frederiksberg) blev en mand født på Færøerne med dansk mor og tunesisk far idømt 4 års fængsel for hvervning og træning hos ISIL, men frifundet for frakendelse og udvisning under henvisning til sin massive tilknytning til Danmark.

Menneskerettighedsdomstolen har hidtil bakket den danske praksis op. I **A.A. mod Danmark** (EMD, 6041/23) blev klagen over frakendelse efter tilslutning til IS afvist som åbenbart grundløs, da afgørelsen var lovlig og ikke vilkårlig. Tilsvarende i **Mohammed Fateh mod Danmark** (EMD, 60766/19), hvor 3 års fængsel, frakendelse og livsvarigt indrejseforbud efter forsøg på at tilslutte sig IS blev anset for proportionalt, fordi de nationale domstole havde foretaget en grundig proportionalitetsvurdering og terrorkriminalitet udgør "en alvorlig trussel mod den offentlige orden".

Hvor udvisning idømmes, kan udsendelsen strande i praksis. **72/2022** (Højesteret) stadfæstede fortsat varetægtsfængsling med henblik på tvangsmæssig udsendelse efter hjemrejseloven § 14, stk. 1, nr. 1, trods verserende EMRK-klage og Marokkos afslag på at udstede rejsedokumenter.

LOV	Indfødsretsloven § 8b, stk. 1 · Udlændingeloven § 24b · Udlændingeloven § 26, stk. 2	
PRAKSIS	**Højesteret** · Frakendelse af dansk indfødsret for fremme af Islamisk Stat, men ikke udvisning af hensyn til børn (TEUF art. 20)	30.04.2024
	Højesteret · Fortsat varetægtsfængsling med henblik på tvangsmæssig udsendelse efter terrorstraf trods verserende EMRK-klage	19.01.2023
	Højesteret · Frakendelse af dansk indfødsret og udvisning af syrienkriger	19.11.2018
	Højesteret · Frakendelse af dansk indfødsret og udvisning af dobbelt statsborger dømt for terrorrekruttering og -finansiering	14.11.2017

Højesteret · Frakendelse af dansk indfødsret og udvisning for bestandig ved fremme af terrorvirksomhed	08.06.2016
Menneskerettighedsdomstolen · Udvisning af herboende kriminel med dobbelt statsborgerskab efter forsøg på at tilslutte sig Islamisk Stat	15.02.2024
Menneskerettighedsdomstolen · Fratagelse af dansk statsborgerskab for deltagelse i Islamisk Stat (A.A. mod Danmark)	14.09.2023
Landsretten · Terrorisme og udvisning - Kvinde frifindes for udvisning efter ophold i IS-kontrolleret område	29.08.2023
Byretten · Kvinde idømt 4 års fængsel for terrorfremme i Syrien men undgår udvisning af hensyn til sine børns tarv	30.06.2025
Byretten · Dom for fremme af terrorisme og ulovligt ophold i konfliktområde: Frakendelse af indfødsret og udvisning	28.02.2023
Byretten · Dom for hvervning og træning hos ISIL – Fængsel i 4 år, men ingen frakendelse af statsborgerskab eller udvisning	26.10.2017

§ 11 Hjemtagelse fra lejrene: Højesterets dom af 29. august 2024 om positive forpligtelser

Spørgsmålet om hjemtagelse af danske statsborgere – især børn – fra al-Hol- og Roj-lejrene fik sin principielle afklaring i **BS-24837/2024-HJR** (Højesteret) af 29. august 2024.

Sagen angik en 8-årig dansk statsborger, A, født i Syrien i 2016 og dansk statsborger efter indfødsretsloven § 1, stk. 1. Han havde siden 2019 været tilbageholdt sammen med sin mor, B, hvis danske statsborgerskab var frataget administrativt i 2020 efter § 8 B, stk. 3. Udenrigsministeriet havde tilbudt at evakuere A alene, men ikke sammen med moren.

Retsgrundlaget er artikel 3, stk. 2, i EMRK's 4. tillægsprotokol, som fortolket i EMD's dom af 14. september 2022 i **H.F. m.fl. mod Frankrig**. Højesteret gengav, at bestemmelsen:

> *kan pålægge en medlemsstat visse positive forpligtelser med henblik på at sikre, at statsborgeres ret til indrejse er praktisk og effektiv, ... forpligtelserne alene forpligter medlemsstaterne, hvis der foreligger ekstraordinære omstændigheder ("exceptional circumstances"), som f.eks. hvor ekstraterritoriale faktorer direkte er livs- eller helbredstruende for et barn, der befinder sig i en ekstremt sårbar situation.*

Et flertal på tre dommere fandt, at Udenrigsministeriets beslutning manglede en konkret og individuel afvejning af barnets bedste. De lagde vægt på tre forhold: at A reelt ikke kunne evakueres uden sin mor, fordi de kurdiske myndigheder kræver morens samtykke og hun nægtede det; at Sundhedsstyrelsen i april 2023 havde konstateret "en bekymrende forværring i hans samlede helbredstilstand" og anbefalet evakuering med moren senest inden for tre måneder; og at sikkerhedsvurderingen af B ikke adskilte sig væsentligt fra vurderingen af kvinder, der allerede var evakueret. Flertallet konkluderede:

> *Under hensyn til, at A som nævnt reelt ikke har nogen mulighed for at blive evakueret uden sin mor, finder vi herefter, at det vil udgøre en krænkelse af artikel 3, stk. 2, i tillægsprotokol nr. 4, hvis han ikke tilbydes bistand til evakuering med sin mor.*

De to øvrige dommere voterede anderledes. Dommer Kurt Rasmussen ville hjemvise sagen til Udenrigsministeriet til fornyet behandling med krav om en konkret afvejning, mens dommer Lars Apostoli ville frifinde ministeriet og betonede, at bestemmelsen ikke giver ret til repatriering, men alene krav på en ikke-vilkårlig sagsbehandling:

> *Jeg finder hverken grundlag for at tilsidesætte den sikkerhedsmæssige vurdering, som ligger til grund for bedømmelsen af farligheden af B, eller den afvejning af legitime hensyn, som ligger til grund for den endelige beslutning om afslag … Den konkrete afvejning … har ikke ført til et åbenbart urimeligt eller forkert resultat.*

Udenrigsministeriet blev ved stemmeflertal (3-2) pålagt at anerkende, at A skal tilbydes evakuering med B, samt at betale 400.000 kr. i sagsomkostninger.

Dommen fastlægger dermed en snæver, men reel positiv forpligtelse: den udløses ikke af statsborgerskabet i sig selv, men af **kombinationen** af et barns ekstreme sårbarhed, konkret livs- eller helbredstrussel og den faktiske umulighed af at evakuere barnet alene. Kravet om processuelle garantier mod vilkårlighed og om, at hensynet til barnets bedste udtrykkeligt inddrages, gælder derimod generelt.

LOV Forvaltningsloven § 22 · Indfødsretsloven § 1, stk. 1 · Indfødsretsloven § 8b, stk. 3

PRAKSIS **Højesteret** · Højesterets dom om evakuering af dansk barn og hans mor fra fangelejr i Syrien 29.08.2024

§ 12 Mindreårige fremmedkrigere og højreekstremistiske netværk: Feuerkrieg-sagen

Fremmedkrigerbegrebet er ikke bundet til fysisk udrejse eller til islamistiske grupperinger. Feuerkrieg Division-sagen viser, at de samme bestemmelser rammer digital tilslutning til et internationalt højreekstremistisk netværk – og rejser spørgsmålet om strafudmåling over for helt unge gerningsmænd.

En dengang 15-årig dreng lod sig hverve til Feuerkrieg Division (FKD), forsøgte at hverve en klassekammerat og fremmede gruppens virksomhed gennem bl.a. oprettelse af et digitalt bombebibliotek, medvirken til trusler mod myndighedspersoner og en dommer samt en ledende rolle i organisationen. Retten i Holbæk frifandt for selvhvervning og udmålte 5 år og 6 måneders fængsel.

Østre Landsret skærpede i **SS-1432/2023-OLR** (Østre Landsret) straffen til 7 års fængsel med 7 års kontaktforbud. Retten tilsidesatte tiltaltes forklaring om, at det hele "var for sjov", og lagde vægt på, at han efter en første anholdelse fortsatte sine aktiviteter og søgte at skjule beviser.

Procesbevillingsnævnet meddelte 3.-instansbevilling netop med henblik på strafudmålingen i en terrorsag, hvor gerningsmanden var mindreårig, jf. **24/14343** (Procesbevillingsnævnet).

Højesteret fastholdt i **Sag 73/2024** (Højesteret, tillige **SS-73/2024-HJR** (Højesteret) og **AM2025.03.14H** (Højesteret)) skyldkendelsen, men **nedsatte straffen fra 7 til 5 års fængsel** og kontaktforbuddet fra 7 til 5 år. Afgørende var to formildende hensyn: tiltaltes meget unge alder, jf. straffeloven § 82, nr. 1, og medlemskabets korte varighed.

Dommen giver et brugbart holdepunkt for, hvordan de tunge terrorstrafferammer skal afbødes over for mindreårige: skyldsspørgsmålet påvirkes ikke af alderen – hvervning til og fremme af en terrorsammenslutning

er fuldt strafbart for en 15-årig – men alderen kombineret med tilknytningens korte varighed kan begrunde en nedsættelse i størrelsesordenen 30 pct. af det niveau, der ville gælde en voksen.

At højreekstremistiske netværk behandles på lige fod med islamistiske organisationer bekræftes af **SS-6248/2025-GLO** (Retten i Glostrup), hvor en 30-årig med dansk og fransk statsborgerskab fik 6 års fængsel, frakendelse af indfødsret, udvisning for bestandig og 6 års kontaktforbud for gennem halvandet år på Telegram at have delt højreekstremistisk propaganda. Retten afviste forsvarets synspunkt om, at der var tale om nyhedsformidling beskyttet af ytringsfriheden.

LOV Straffeloven § 79b, stk. 3 · Straffeloven § 82 · Straffeloven § 114c, stk. 1, 3 · Straffeloven § 114e

PRAKSIS

Højesteret · Hvervning og fremme af terrorsammenslutningen Feuerkrieg Division (FKD) – Strafudmåling for en 15-årig	14.03.2025
Højesteret · Ungdomsterrorist dømt for tilslutning til Feuerkrieg Division (FKD) – Højesteret nedsætter straffen til 5 års fængsel	14.03.2025
Landsretten · Skærpelse af dom for terrorhvervning og ledende rolle i højreekstremistisk gruppe	27.05.2024
Byretten · Retten i Glostrup: 6 års fængsel for fremme af Terrorsammenslutnings terrorvirksomhed på Telegram – sag om § 114 e og grænsen for ytringsfrihed	20.04.2026
Procesbevillingsnævnet · 3.-instansbevilling i terrorsag mod 15-årig om hvervning til og fremme af Feuerkrieg Division – navnlig strafudmålingen	30.09.2024

§ 13 Terrorfinansiering og pengeoverførsler til netværk i konfliktområdet

Et fast sidespor i fremmedkrigersagerne er pengeoverførsler til slægtninge eller netværk i konfliktområdet, der forfølges efter straffeloven § 114 b. Bestemmelsen har en strafferamme på fængsel indtil 12 år og rammer den, som direkte eller indirekte yder økonomisk støtte til, tilvejebringer eller indsamler midler til, eller stiller penge og andre formuegoder til rådighed for en person, gruppe eller sammenslutning, der begår eller har til hensigt at begå handlinger omfattet af §§ 114 eller 114 a.

Det centrale bevistema er modtagerens tilknytning til terrororganisationen – ikke pengenes præcise anvendelse. I **SS-5045/2022-ARH** (Retten i Aarhus) blev flere tiltalte dømt for Western Union-overførsler til tiltalte 1's bror og onkel, der begge var aktive i IS; alene tiltalte 1's overførsler beløb sig til 231.023,36 kr. Vestre Landsret fulgte samme linje i **SS-2522/2022-VLR** (Vestre Landsret).

Hvor finansieringen kombineres med egentlig terrorplanlægning, bliver straffene meget høje. I **SS-2224/2022-HBK** (Retten i Holbæk) blev en tiltalt idømt 16 års fængsel og udvisning for bestandig for forsøg på terror, terrorfinansiering og fremme af terrorvirksomhed; medtiltalte fik henholdsvis 6 og 9 måneders fængsel for medvirken til finansiering. Østre Landsret stadfæstede i **SS-25/2023-OLR** (Østre Landsret) med enkelte præciseringer af kontaktforbuddets rækkevidde.

I **SS-1814/2022-OLR** (Østre Landsret) stadfæstede landsretten straffe på 12 år og 6 måneder til to tiltalte for terrorforsøg med TATP-sprængstof, og 4 års fængsel til en tredje for økonomisk støtte og praktisk bistand til IS-tilknyttede personer. For sidstnævnte var der stemmelighed 9-9 om udvisning og frakendelse af statsborgerskab, hvorfor hun frifandtes efter det for hende gunstigste resultat.

Et beslægtet spørgsmål er afgrænsningen mellem terrorisme og legitim frihedskamp. Højesteret tog stilling hertil i **30/2024** (Højesteret, tillige **SS-30/2024-HJR** (Højesteret)) om ASMLA-medlemmer, der

finansierede væbnede angreb i Iran og bistod en saudiarabisk efterretningstjeneste, jf. tillige byretsdommen **SS-2506/2021-ROS** (Retten i Roskilde). Højesteret afviste synspunktet om legitim frihedskamp, bl.a. fordi handlingerne var rettet mod civile mål og ikke udelukkende havde et demokratisk sigte, men frifandt for visse Twitter-opslag, der ikke udgjorde udtrykkelig billigelse. Straffene på 8, 7 og 6 års fængsel blev i alt væsentligt opretholdt.

EU-Domstolen har anlagt samme grundsyn i **C-44/23** (EU-Domstolen), hvor et påberåbt politisk mål om kurdisk selvbestemmelse ikke kunne hindre, at PKK opretholdes på EU's terrorliste.

LOV	Straffeloven § 108, stk. 1 · Straffeloven § 114b · Straffeloven § 114, stk. 1	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesterets dom om terrorfinansiering, spionage og frakendelse af statsborgerskab i sag om iransk modstandskamp	05.12.2024
	EU-Domstolen · PKK mod Rådet: Selvbestemmelse og væbnet konflikt som forsvar mod terrorstempling	13.03.2025
	Landsretten · Stadfæstelse af domme for terrorforsøg med TATP, brandstiftelse og finansiering af Islamisk Stat	23.05.2024
	Landsretten · Stadfæstelse af 16 års fængsel og udvisning for forsøg på terrorisme og terrorfinansiering	14.05.2024
	Landsretten · Landsrettens dom i sag om fremme af terrorisme og finansiering af IS	04.09.2023
	Byretten · Dom for forsøg på terrorisme, terrorfinansiering og fremme af terrorvirksomhed	20.12.2022
	Byretten · Dom i terrorsag om hvervning og økonomisk støtte til Islamisk Stat	16.11.2022
	Byretten · Dom for spionage og terrorfinansiering: Fængsel og udvisning af tre tiltalte	02.03.2022

§ 14 Forebyggende og efterfølgende indgreb: pasinddragelse, opholds- og kontaktforbud, prøveløsladelse

Ved siden af strafansvaret findes en række administrative og strafferetlige tillægsindgreb, der retter sig mod fremmedkrigere før og efter dommen.

Pasinddragelse før udrejsen. Pasloven § 2, stk. 1, nr. 4 giver politiet adgang til at nægte pasudstedelse eller inddrage et pas, "når der er grund til at antage, at den pågældende har til hensigt i udlandet at deltage i aktiviteter, hvor dette kan indebære eller forøge en fare for statens sikkerhed, andre staters sikkerhed eller en væsentlig trussel mod den offentlige orden". Der kræves altså ikke sigtelse. Afgørelsen er tidsbegrænset og kan kræves indbragt for retten, jf. § 2, stk. 4. I **SS-5137/2016-KOL** (Retten i Kolding) godkendte retten en etårig inddragelse på grundlag af oplysninger fra M's egen familie om radikalisering, voldelig adfærd og sympati for militant islamisme, og Vestre Landsret stadfæstede i **SS-1418/2016-VLR** (Vestre Landsret). Bestemmelsen er siden ændret flere gange, bl.a. ved lov nr. 167 af 29. februar 2020 (frist for afgørelser efter nr. 4 forlænget til 3 år) og lov nr. 733 af 20. juni 2025, der giver politiet udtrykkelig hjemmel til at inddrage et pas, når grundlaget for udstedelsen ikke længere består – fx ved tab af statsborgerskab.

At en pasinddragelse og frihedsberøvelse, som senere ender med påtaleopgivelse, ikke uden videre udløser erstatning, viser **SS 1-11873/2019** (Københavns Byret), hvor kravet bortfaldt som følge af egen skyld efter retsplejeloven § 1018 a, stk. 3, fordi den sigtedes egen adfærd – selskab med IS-tilknyttede kvinder, køb af enkeltbilletter kort før afrejse og radikaliserende adfærd i hjemmet – havde pådraget mistanken.

Opholds- og kontaktforbud efter dommen. Straffeloven § 79 b giver retten adgang til ved dommen at give opholdsforbud og kontaktforbud, når nogen idømmes ubetinget fængselsstraf for bl.a. § 101 a, §§ 114-114 j og visse dele af § 136. Efter § 79 b, stk. 2 er opholdsforbuddet et forbud mod at færdes i områder, hvor

der er særlig risiko for, at den dømte fastholdes eller falder tilbage i et radikaliseret miljø; efter stk. 3 er kontaktforbuddet et forbud mod at søge kontakt til andre terrordømte, dog ikke nærmeste familiemedlemmer i det omfang det ville stride mod Danmarks internationale forpligtelser. Forbud gives for 1-10 år, jf. stk. 5. Rigsadvokatmeddelelsen om opholds- og kontaktforbud til fremmedkrigere og andre terrordømte oplister samtlige udløsende bestemmelser og angiver formålet:

> *at forebygge nye terrorhandlinger ved at sikre, at den terrordømte ikke fastholdes eller falder tilbage i radikaliserede miljøer samt ved at minimere mulighederne for, at terrordømte kan påvirke radikaliseringsudsatte personer i en negativ retning*

Forbuddene anvendes rutinemæssigt – 5 år i **Sag 73/2024** (Højesteret), 6 år i **SS-6248/2025-GLO** (Retten i Glostrup).

Afsoning og prøveløsladelse. Løsladelsesvejledningen beskriver den særordning, der gælder dømte efter straffelovens kapitel 12 eller 13: prøveløsladelse forudsætter, at den indsatte har deltaget i et program fastsat af Danmarks Fængsler med henblik på at forebygge ny ligeartet kriminalitet, jf. straffeloven § 38, stk. 6 og § 41, stk. 4. Ordningen finder anvendelse uanset baggrunden for kriminaliteten – det er ikke en betingelse, at den udspringer af religiøs ekstremisme. Tilsvarende skal politidirektøren høres, før der gives udgang eller prøveløsladelse til terrordømte, jf. Udgangsvejledningen.

Udlændingeretlige indgreb over for ikke-statsborgere. For udlændinge uden dansk statsborgerskab er hovedsporet udlændingeloven § 21 b om bortfald af opholdstilladelse ved ophold i konfliktområder samt farevurdering efter § 45 b. Sidstnævnte kan bygge på PET-vurderinger og behandles delvis for lukkede døre med særligt beskikket advokat, jf. **BS-35426/2024-KBH** (Københavns Byret), hvor retten fandt, at en irakisk statsborger fortsat udgjorde en fare for statens sikkerhed på grundlag af nye oplysninger fra 2020-2024, selv om de underliggende terrornetværks-aktiviteter lå ca. 20 år tilbage.

LOV Pasloven § 2, stk. 1, 4 · Retsplejeloven § 1018a, stk. 3 · Straffeloven § 38, stk. 6 · Straffeloven § 79b, stk. 1-5 · Udlændingeloven § 21b, stk. 1

PRAKSIS

Højesteret · Hvervning og fremme af terrorsammenslutningen Feuerkrieg Division (FKD) – Strafudmåling for en 15-årig	14.03.2025
Landsretten · Stadfæstelse af pasindddragelse på grund af terrormistanke	02.11.2016
Byretten · Retten i Glostrup: 6 års fængsel for fremme af Terrorsammenslutnings terrorvirksomhed på Telegram – sag om § 114 e og grænsen for ytringsfrihed	20.04.2026
Byretten · Byretten: Fortsat fare for statens sikkerhed begrunder afslag på opholdstilladelse trods 20 år gamle terrornetværks-aktiviteter	13.02.2026
Byretten · Erstatningskrav afvist: Sigtet for terrorhvervning nægtes erstatning grundet egen skyld og påregnelig adfærd	20.01.2020
Byretten · Godkendelse af pasindddragelse på grund af mistanke om radikalisering	12.07.2016

§ 15 Processuelle rammer: dansk straffemyndighed, påtalekompetence, PET-beviser og ne bis in idem

Fremmedkrigersagerne rejser en række processuelle særspørgsmål, der har fået selvstændig behandling i praksis.

Dansk straffemyndighed. Gerningsstedet ligger definitionsmæssigt i udlandet. Jurisdiktionen hviler dels på det personelle princip i straffeloven § 7, dels – for § 114 j og § 101 a – på selve bestemmelsernes formulering, der

kræver dansk indfødsret eller bopæl i den danske stat. Ved handlinger foretaget uden for et myndighedsområde hører sagen under dansk straffemyndighed, hvis handlinger af den pågældende art kan medføre højere straf end fængsel i 4 måneder, jf. § 7, stk. 2. Byretten i Aarhus anvendte udtrykkeligt § 8 sammen med § 114 j i **SS-705/2018-ARH** (Retten i Aarhus).

Påtalekompetence og forelæggelse. Efter straffeloven § 110 f og § 118 a sker påtale for overtrædelse af kapitel 12 samt §§ 111-115 og § 118 efter justitsministerens påbud. Rigsadvokatmeddelelsen om forelæggelse og indberetning fastlægger et detaljeret forelæggelsessystem netop for fremmedkrigersager:

> *Alle sager, hvor politikredsen overvejer at indlede efterforskning mod en person, der har været rejst til udlandet for at deltage i en væbnet konflikt, for gerninger begået under opholdet i udlandet, skal forelægges for statsadvokaten. Det samme gælder sager, hvor personer bosiddende her i landet mistænkes for at hverve personer til at udrejse til udlandet for at deltage i en væbnet konflikt, dels på anden måde fremmer den væbnede konflikt i udlandet (f.eks. ved økonomisk støtte). Politikredsen skal ligeledes orientere PET.*

Efterforskningen varetages som udgangspunkt af PET, og anmodninger om retserklæringer fra Center for Terroranalyse skal gå gennem statsadvokaten. Meddelelsen forudsætter desuden, at anklagemyndigheden orienterer udbetalende myndigheder om endelige domme mod fremmedkrigere, når der er formodning om, at den pågældende modtager offentlige ydelser.

Hemmelige beviser og forsvarerens adgang. Sagerne føres ofte helt eller delvis for lukkede døre og med klassificeret materiale. Højesteret har i **Sag 107/2021** (Højesteret, tillige **SS-107/2021-HJR** (Højesteret)) afklaret, hvordan retten skal formulere sin afgørelse i tvister om forsvarerens aktindsigt i PET-materiale, jf. retsplejeloven § 729 a, stk. 3 og PET-loven § 12. Forlængelse af varetægtsfængsling ud over etårsfristen i retsplejeloven § 768 a, stk. 1, nr. 2 er accepteret i IS-hvervningssager under henvisning til kriminalitetens alvor, jf. **SS-3316/2016-FRB** (Retten på Frederiksberg).

Omvendt kan en borger under særlige omstændigheder få domstolenes anerkendelse af et kildeforhold til efterretningstjenesterne. I **BS-58021/2023-HJR** (Højesteret) fastslog Højesteret, at fortrolighedsprincippet i PET-loven § 12 og FE-loven § 9 må vige, når anerkendelsen er afgørende for borgerens retsstilling i en alvorlig udenlandsk straffesag.

Ne bis in idem. Fremmedkrigere er ofte retsforfulgt i tredjelande, inden de kommer til Danmark. I **SS-1642/2023-OLR** (Østre Landsret) var tiltalte ved Kilis Special Straffedomstol i Tyrkiet idømt 1 år, 6 måneder og 22 dages fængsel for medlemskab af DAES-ISIL, og straffen var fuldbyrdet. Både Danmark og Tyrkiet har ratificeret den europæiske konvention af 28. maj 1970 om straffedommes internationale retsvirkning, hvis artikel 53 forbyder fornyet retsforfølgning for samme handling. Landsretten fandt med henvisning til straffeloven § 10 a, stk. 1 og **U.2019.1415H**, at spørgsmålet beror på en konkret vurdering af tid og sted:

> *Under disse omstændigheder og navnlig under hensyn til forskellen for så vidt angår gerningsperioden i den tyrkiske straffedomstols dom og i det forhold, der som forhold 4 er til pådømmelse under denne sag, finder vi, at der ikke er tale om »samme handling«, og at retsforfølgning herefter ikke er udelukket efter straffelovens § 10 a, stk. 1, eller princippet om ne bis in idem.*

Den udenlandske straf blev i stedet inddraget i strafudmålingen efter grundsætningen i straffeloven § 89. Samme fremgangsmåde var anvendt i byretten, jf. **SS-6130/2022-KBH** (Københavns Byret).

LOV Retsplejeloven § 729a, stk. 3 | Straffeloven § 7, stk. 1, 2 | Straffeloven § 10a, stk. 1 | Straffeloven § 89

PRAKSIS
- **Højesteret** · Højesterets dom om anerkendelse af kildeforhold til PET og FE: Retlig interesse ved genoptagelse af udenlandsk straffesag — 02.09.2025
- **Højesteret** · Grænser for domstoles oplysningspligt om PET-materiale i sager om forsvarerens aktindsigt — 23.01.2023
- **Landsretten** · Dom for terrorisme, tilslutning til IS og overtrædelse af rejseforbud; straffens længde — 17.12.2024
- **Byretten** · Dom for terrorisme og landsforræderi: Tilslutning til Islamisk Stat straffes med fængsel på livstid — 25.05.2023
- **Byretten** · Dom fra Retten i Aarhus vedrørende forbydere indrejse og forbudte ophold i konfliktområder — 04.06.2018
- **Byretten** · Forlængelse af varetægtsfængsling i sag om IS-hvervning - Kendelse fra Retten på Frederiksberg — 03.04.2017

§ 16 Den internationale ramme: FN-resolution 2178, Europarådets tillægsprotokol og direktiv 2017/541

Den danske fremmedkrigerlovgivning er udformet i tæt samspil med internationale forpligtelser, men er på flere punkter gået videre end minimumskravene.

FN's Sikkerhedsråds resolution 2178 (2014) om foreign terrorist fighters krævede, at medlemsstaterne kriminaliserer rejser med terrorformål. Straffelovrådet undersøgte i betænkning nr. 1559/2016, om resolutionen krævede lovændringer, og konkluderede, at:

> *dansk ret lever op til de krav til kriminalisering af rejser, som resolution nr. 2178 stiller, og at resolutionen ikke giver anledning til at foreslå ændringer i straffelovens bestemmelser om terrorisme mv.*

Rådet nåede samme resultat for **tillægsprotokollen af 19. maj 2015 til Europarådets konvention om forebyggelse af terrorisme**, idet § 114 c, stk. 3 og § 114 d, stk. 3 allerede opfyldte kriminaliseringskravene i protokollens artikel 2 og 3 (s. 30).

Direktiv (EU) 2017/541 om bekæmpelse af terrorisme er det centrale EU-instrument. Betragtning 4 identificerer problemet:

> *Personer, der betegnes som fremmedkrigere, rejser til udlandet med terror for øje. Hjemvendende fremmedkrigere udgør en øget sikkerhedstrussel for alle medlemsstater.*

Betragtning 12 præciserer forpligtelsens rækkevidde – og dens grænse:

> *Under hensyn til truslens alvor og behovet for navnlig at dæmme op for strømmen af fremmedkrigere er det nødvendigt at kriminalisere rejser til udlandet med terror for øje, dvs. ikke blot for at begå terrorhandlinger og varetage eller modtage oplæring, men også for at deltage i en terrorgruppes aktiviteter. Det er ikke strengt nødvendigt at kriminalisere selve det at rejse.*

Den operative bestemmelse er artikel 9, hvorefter medlemsstaterne skal kriminalisere rejser til et andet land "med det formål at begå eller medvirke til at begå en terrorhandling ..., med henblik på at deltage i en terrorgruppes aktiviteter ... eller med henblik på at varetage eller modtage oplæring i terror". Efter artikel 24 skal medlemsstaterne desuden sikre hjælpetjenester til terrorofre.

Her ligger den principielle danske særegenhed: hvor direktivet kræver kriminalisering af rejser **med et terrorformål**, kriminaliserer § 114 j selve opholdet **uanset formål**, når området er udpeget. Straffelovrådet var opmærksom på denne forskel og drøftede i betænkning nr. 1559/2016, s. 115 de hensyn, der kan bære en sådan videregående kriminalisering – herunder faren fra hjemvendte fremmedkrigere, hensynet til ikke at fremstå som fristed, og risikoen for, at en væbnet konflikt i udlandet spreder sig til Danmark. Rådet advarede samtidig om, at det kan have negative udenrigspolitiske følger, "hvis personer med fremmed statsborgerskab eller særlig loyalitet til en given stat forbydes at deltage på denne stats side i en væbnet konflikt".

Rådet lagde det endelige valg i politikernes hænder (s. 34):

> *Det beror på en samlet politisk vurdering, om danskeres og herboende udlændinges deltagelse i væbnede konflikter i udlandet bør kriminaliseres i videre omfang, end det er tilfældet efter de gældende bestemmelser om terrorisme mv. og om tilslutning til en fjendtlig væbnet styrke.*

De grundlæggende afgrænsninger af terrorbegrebet blev fastlagt allerede i Straffelovrådets betænkning nr. 1474/2006 om det strafferetlige værn mod terrorisme, der ligger til grund for antiterrorpakke II og for den nuværende opbygning af §§ 114-114 j.

LOV	Straffeloven § 114c, stk. 3 · Straffeloven § 114d, stk. 3 · Straffeloven § 114j, stk. 1	
PRAKSIS	**Højesteret** · Dom for overtrædelse af indrejseforbud efter straffelovens § 114 j	27.08.2019
	EU-Domstolen · PKK mod Rådet: Selvbestemmelse og væbnet konflikt som forsvar mod terrorstempling	13.03.2025

§ 17 Sammenfatning: praksissporene og hvor de reelle stridspunkter ligger

Praksis på fremmedkrigerområdet lader sig sammenfatte i seks bærende linjer.

For det første er § 114 j en objektiv opholdsforbrydelse. Højesteret har med **Sag 27/2019** (Højesteret) fastslået, at hverken formålet med rejsen, deltagelse i kamp mod en terrororganisation eller senere ophævelse af forbudszonen fører til frifindelse. Bevistemaet reduceres til: dansk tilknytning, tid, sted og fravær af tilladelse.

For det andet ligger den reelle materielle afgrænsning i tilladelsesordningen efter § 114 j, stk. 4. Journalistik, humanitær bistand, familiebesøg og erhvervsdrift er anerkendelsesværdige formål; enhver form for deltagelse i eller støtte til den væbnede konflikt er det ikke – uanset hvilken part man støtter.

For det tredje har § 101 a i praksis begrænset gennemslagskraft, fordi anklagemyndigheden skal bevise gerningsmandens forsæt med hensyn til, at Danmark var part i konflikten. **SS-1642/2023-OLR** (Østre Landsret) endte med frifindelse på netop dette punkt, selv om det objektive gerningsindhold var opfyldt.

For det fjerde bæres domfældelserne derfor overvejende af § 114 e og § 114 c, stk. 3. Strafniveauerne har stabiliseret sig:

Gerningstype	Typisk niveau	Eksempel
Ophold i konfliktområde alene (§ 114 j)	6 mdr. før 2020; forudsat 2 år efter	**Sag 27/2019**
"Hjemmegående husmor" i IS-område (§ 114 e + § 114 j)	4 års fængsel	**112/2023**, **SS-2449/2023-FRB**

Økonomisk støtte og fremme uden kamphandlinger	3-5 års fængsel	**SS-2522/2022-VLR**, **SS-5045/2022-ARH**
Hvervning af andre (§ 114 c, stk. 1)	5-6 års fængsel	**SS-2764/2021-OLR**, **SS-29539/2020-KBH**
Kombattant med kamphandlinger	9½ år til livstid	**SS-1642/2023-OLR**, **SS-6130/2022-KBH**
Terrorforsøg med sprængstof/våben	12½-16 års fængsel	**SS-1814/2022-OLR**, **SS-25/2023-OLR**

For det femte følger frakendelse af indfødsret efter indfødsretsloven § 8 B som hovedregel med for dobbeltstatsborgere, men udvisningsspørgsmålet vurderes selvstændigt. Hvor mindreårige børn med dansk statsborgerskab reelt ville blive tvunget til at forlade Unionen, viger udvisningen for TEUF artikel 20 og EMRK artikel 8 – jf. **112/2023** (Højesteret).

For det sjette er hjemtagelsesspørgsmålet ikke længere rent politisk. **BS-24837/2024-HJR** (Højesteret-) etablerer, at artikel 3, stk. 2, i 4. tillægsprotokol under ekstraordinære omstændigheder pålægger Udenrigsministeriet en positiv forpligtelse til at tilbyde evakuering af et kritisk sygt barn sammen med moren – og at afgørelser om repatriering under alle omstændigheder skal hvile på en konkret og individuel afvejning af barnets bedste.

Tilbage står et par uafklarede punkter. Procesbevillingsnævnet har med **22/25129** (Procesbevillingsnævnet) åbnet for en højesteretsprøvelse af, om årelang tilbageholdelse i de kurdiske lejre skal give afkortning efter princippet i § 86, stk. 5. Og det firedoblede strafniveau for § 114 j, som lovgiver forudsatte i 2020, er endnu ikke afprøvet i en isoleret sag ved Højesteret – de hidtidige § 114 j-domme angår gerninger begået før skærpelsens ikrafttræden og er derfor bundet af EMRK artikel 7 til det gamle niveau.

For beslægtede spørgsmål henvises til praksisoversigterne om terrorisme og terrorbestemmelsen i straffelovens § 114, om udvisning ved straf og proportionalitetsvurderingen efter § 26, om EMRK artikel 3 og umenneskelig behandling samt EMRK artikel 8 om privat- og familieliv.

LOV `Indfødsretsloven § 8b, stk. 1` `Straffeloven § 86, stk. 5` `Straffeloven § 101a, stk. 1` `Straffeloven § 114j, stk. 1, 4` `Straffeloven § 114e`

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets dom om evakuering af dansk barn og hans mor fra fangelejr i Syrien	29.08.2024
Højesteret · Frakendelse af dansk indfødsret for fremme af Islamisk Stat, men ikke udvisning af hensyn til børn (TEUF art. 20)	30.04.2024
Højesteret · Dom for overtrædelse af indrejseforbud efter straffelovens § 114 j	27.08.2019
Landsretten · Dom for terrorisme, tilslutning til IS og overtrædelse af rejseforbud; straffens længde	17.12.2024
Landsretten · Stadfæstelse af domme for terrorforsøg med TATP, brandstiftelse og finansiering af Islamisk Stat	23.05.2024
Landsretten · Stadfæstelse af 16 års fængsel og udvisning for forsøg på terrorisme og terrorfinansiering	14.05.2024
Landsretten · Landsrettens dom i sag om fremme af terrorisme og finansiering af IS	04.09.2023
Landsretten · Dom for terrorhvervning: 5 års fængsel, frakendelse af dansk indfødsret og udvisning for hvervning til ISIL	12.01.2023
Byretten · Dom for terrorisme og landsforræderi: Tilslutning til Islamisk Stat straffes med fængsel på livstid	25.05.2023
Byretten · Dom for fremme af terrorisme og ulovligt ophold i konfliktområde	29.03.2023
Byretten · Dom i terrorsag om hvervning og økonomisk støtte til Islamisk Stat	16.11.2022
Byretten · Frakendelse af dansk indfødsret og 6 års fængsel for hvervning til terrororganisationen Islamisk Stat	17.09.2021

Procesbevillingsnævnet · 3.-instansbevilling: Skal ophold i kurdisk lejr i Syrien medføre strafafkortning efter princippet i straffelovens § 86, stk. 5, ved dom for fremme af terrorvirksomhed? 23.06.2023

REFERENCE Lovgrundlag

8 paragraffer

Indfødsretsloven § 8b	stk. 1	Pasloven § 2	stk. 1
Straffeloven § 79b	stk. 1	Straffeloven § 101a	stk. 1
Straffeloven § 114j	stk. 1	Straffeloven § 114e	
Straffeloven § 114c	stk. 3	Straffeloven § 114b	

MATERIALE Citerede afgørelser

47 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 13

02.09.2025	Højesterets dom om anerkendelse af kildeforhold til PET og FE: Retlig interesse ved genoptagelse af udenlandsk straffesag	58021-2023
14.03.2025	Hvervning og fremme af terrorsammenslutningen Feuerkrieg Division (FKD) – Strafudmåling for en 15-årig	73-2024
14.03.2025	Ungdomsterrorist dømt for tilslutning til Feuerkrieg Division (FKD) – Højesteret nedsætter straffen til 5 års fængsel	AM2025.03.14H
05.12.2024	Højesterets dom om terrorfinansiering, spionage og frakendelse af statsborgerskab i sag om iransk modstandskamp	30/2024
29.08.2024	Højesterets dom om evakuering af dansk barn og hans mor fra fangelejr i Syrien	bs-24837-2024-hjr
30.04.2024	Frakendelse af dansk indfødsret for fremme af Islamisk Stat, men ikke udvisning af hensyn til børn (TEUF art. 20)	112-2023
23.01.2023	Grænser for domstoles oplysningspligt om PET-materiale i sager om forsvarerens aktindsigt	107-2021
19.01.2023	Fortsat varetægtsfængsling med henblik på tvangsmæssig udsendelse efter terrorstraf trods verserende EMRK-klage	72/2022
10.09.2021	Terrordom: Fængsel i 10 år for medvirken til terror ved køb af termiske kameraer til IS	Sag 16/2021
27.08.2019	Dom for overtrædelse af indrejseforbud efter straffelovens § 114 j	343-388
19.11.2018	Frakendelse af dansk indfødsret og udvisning af syrienkriger	6449-7736
14.11.2017	Frakendelse af dansk indfødsret og udvisning af dobbelt statsborger dømt for terrorrekruttering og -finansiering	Sag 119/2017
08.06.2016	Frakendelse af dansk indfødsret og udvisning for bestandig ved fremme af terrorvirksomhed	211-2015

EU-DOMSTOLEN · EUROPÆISK DOMSTOL		1
13.03.2025	PKK mod Rådet: Selvbestemmelse og væbnet konflikt som forsvar mod terrorstempling	C-44/23

MENNESKERETTIGHEDSDOMSTOLEN · EUROPÆISK DOMSTOL		2
15.02.2024	Udvisning af herboende kriminel med dobbelt statsborgerskab efter forsøg på at tilslutte sig Islamisk Stat	60766/19
14.09.2023	Fratagelse af dansk statsborgerskab for deltagelse i Islamisk Stat (A.A. mod Danmark)	6041/23

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS		10
17.12.2024	Dom for terrorisme, tilslutning til IS og overtrædelse af rejseforbud; straffens længde	6899-8287
27.05.2024	Skærpelse af dom for terrorhvervning og ledende rolle i højreekstremistisk gruppe	5598-6698
23.05.2024	Stadfæstelse af domme for terrorforsøg med TATP, brandstiftelse og finansiering af Islamisk Stat	5956-7123
14.05.2024	Stadfæstelse af 16 års fængsel og udvisning for forsøg på terrorisme og terrorfinansiering	5641-6747
04.09.2023	Landsrettens dom i sag om fremme af terrorisme og finansiering af IS	3762-4518
29.08.2023	Terrorisme og udvisning - Kvinde frifindes for udvisning efter ophold i IS-kontrolleret område	3697-4426
12.01.2023	Dom for terrorhvervning: 5 års fængsel, frakendelse af dansk indfødsret og udvisning for hvervning til ISIL	4535-5437
19.12.2022	Dom for overtrædelse af straffelovens § 114 e og § 114 j - skærpelse af straf	3531-4200
12.11.2018	Vestre Landsret stadfæster dom for ulovlig indrejse og ophold i konfliktzone i Syrien	344-389
02.11.2016	Stadfæstelse af pasindddragelse på grund af terrormistanke	839-942

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS		16
20.04.2026	Retten i Glostrup: 6 års fængsel for fremme af Terrorsammenslutnings terrorvirksomhed på Telegram – sag om § 114 e og grænsen for ytringsfrihed	10743-12769
13.02.2026	Byretten: Fortsat fare for statens sikkerhed begrunder afslag på opholdstilladelse trods 20 år gamle terrornetværks-aktiviteter	10874-13979
30.06.2025	Kvinde idømt 4 års fængsel for terrorfremme i Syrien men undgår udvisning af hensyn til sine børns tarv	9852-11525
25.05.2023	Dom for terrorisme og landsforræderi: Tilslutning til Islamisk Stat straffes med fængsel på livstid	6149-7367
29.03.2023	Dom for fremme af terrorisme og ulovligt ophold i konfliktområde	3013-3566
28.02.2023	Dom for fremme af terrorisme og ulovligt ophold i konfliktområde: Frakendelse af indfødsret og udvisning	3537-4208
20.12.2022	Dom for forsøg på terrorisme, terrorfinansiering og fremme af terrorvirksomhed	5636-6740

18.11.2022	Tre års fængsel til dansk kvinde for fremme af Islamisk Stat som hjemmegående husmor i Syrien	3528-4196
16.11.2022	Dom i terrorsag om hvervning og økonomisk støtte til Islamisk Stat	3756-4510
02.03.2022	Dom for spionage og terrorfinansiering: Fængsel og udvisning af tre tiltalte	1134-1360
17.09.2021	Frakendelse af dansk indfødsret og 6 års fængsel for hvervning til terrororganisationen Islamisk Stat	4532-5434
20.01.2020	Erstatningskrav afvist: Sigtet for terrorhvervning nægtes erstatning grundet egen skyld og påregnelig adfærd	SS 1-11873/2019
04.06.2018	Dom fra Retten i Aarhus vedrørende forbydere indrejse og forbudte ophold i konfliktområder	345-390
26.10.2017	Dom for hvervning og træning hos ISIL – Fængsel i 4 år, men ingen frakendelse af statsborgerskab eller udvisning	6447-7733
03.04.2017	Forlængelse af varetægtsfængsling i sag om IS-hvervning - Kendelse fra Retten på Frederiksberg	858-962
12.07.2016	Godkendelse af pasindddragelse på grund af mistanke om radikalisering	840-943

PROCESBEVILLINGSNÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 2

30.09.2024	3.-instansbevilling i terrorsag mod 15-årig om hvervning til og fremme af Feuerkrieg Division – navnlig strafudmålingen	24/14343
23.06.2023	3.-instansbevilling: Skal ophold i kurdisk lejr i Syrien medføre strafafkortning efter princippet i straffelovens § 86, stk. 5, ved dom for fremme af terrorvirksomhed?	22/25129

UDLÆNDINGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 2

07.01.2021	Bortfald af opholdstilladelse og livsvarigt indrejseforbud efter ophold i syrisk konfliktområde	
27.11.2018	Stadfæstelse af bortfald af opholdstilladelse og livsvarigt indrejseforbud efter ophold i syriske konfliktzoner	

PARKERINGSKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 1

03.12.2024	Tvist om observationstid og fotodokumentation ved fejlindstillet p-skive på Tårnby Torv	park-4510

FORARBEJDE Betænkninger

3 referencer

Straffelovrådets betænkning om det strafferetlige værn mod terrorisme

nr. 1474 · 2006 · Justitsministeriet

Straffelovrådets udtalelse om visse spørgsmål vedrørende deltagelse i og hvervning til væbnede konflikter i udlandet, som den danske stat er part i

nr. 1556 · 2015 · Justitsministeriet

Betænkning nr. 1559/2016 om deltagelse i og hvervning til væbnede konflikter i udlandet mv.

nr. 1559 · 2016 · Justitsministeriet

14 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over fængsel på livstid (straffeloven §§ 33, 41, 42)

Straframme, kvalifikation og prøveløsladelse efter strafreformen 2026

Version 2 Opdateret 16. jul. 2026 21 afgørelser · 2006–2026 Læs online

INTRODUKTION

Fængsel på livstid er den strengeste straf i dansk ret og den eneste tidsubestemte fængselsstraf. Straframmen følger straffelovens § 33, stk. 1, og selvom livstid formelt er hjemlet i en lang række bestemmelser – statsforbrydelser, terrorisme, almenfarlige forbrydelser, grov narkotikakriminalitet og internationale forbrydelser – reserverer domstolene i nyere praksis straffen til drabsforhold, hvor udgangspunktet ellers er 12 års fængsel. Prøveløsladelse er udtømmende reguleret i § 41, og tærsklen er ved lov nr. 263 af 11. februar 2026 hævet fra 12 til 20 års afsoning som led i strafreformen. Denne oversigt kortlægger, hvornår livstid idømmes, hvordan prøveløsladelsesvurderingen faktisk falder ud, hvilke rettigheder livstidsdømte har under afsoning, og hvilke menneskeretlige spørgsmål den nye 20-årstærskel rejser.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Fængsel på livstid er den eneste tidsubestemte fængselsstraf i dansk ret og kan efter straffelovens § 33, stk. 3, aldrig idømmes for forhold begået, før gerningsmanden fyldte 18 år.

02 Selvom livstid formelt er hjemlet i en række bestemmelser (statsforbrydelser, terrorisme, § 180, § 191, internationale forbrydelser), idømmes straffen i nyere dansk praksis reelt kun for drabsforhold efter § 237.

03 Udgangspunktet for manddrab er 12 års fængsel; livstid forudsætter særlige omstændigheder efter en konkret vurdering.

04 Rigsadvokatmeddelelsen udpeger tre kategorier, hvor livstid er selve udgangspunktet: drab i gentagelsestilfælde, drab på flere personer ved forskellige lejligheder uden indbyrdes forbindelse, og drab på et barn i forbindelse med en seksualforbrydelse.

05 Livstid kan følge af ren strafudmålingsmatematik: overstiger den beregnede straf efter § 81 b det tidsbestemte maksimum på 20 år i § 33, stk. 2, er livstid den eneste tilbageværende mulighed.

06 Prøveløsladelse fra livstid er udtømmende reguleret i § 41 – den almindelige 2/3-regel i § 38 finder ikke anvendelse.

07 Tærsklen i § 41, stk. 1, er ved lov nr. 263 af 11. februar 2026 hævet fra 12 til 20 år med virkning fra 15. februar 2026.

08 Forhøjelsen omfatter alle livstidsafsonere, uanset om afsoningen er påbegyndt før ikrafttrædelsen – dog ikke dømte, der ved ikrafttrædelsen allerede havde afsonet 12 år.

09 Adgangen til at kræve et afslag indbragt for domstolene er tilsvarende rykket fra 14 til 22 års afsoning, jf. straffuldbyrdelseslovens § 112, nr. 6.

10 Prøveløsladelse er ikke automatisk: § 41, stk. 2, kræver, at løsladelse ikke er "utilrådelig", og at der er sikret ophold og underhold samt accept af vilkår.

11 Domstolene efterprøver kun tilbageholdende kriminalforsorgens faglige skøn over utilrådelighed og griber i praksis kun ind ved sagsbehandlingsfejl eller manglende reel afprøvning.

12 Et gennemført udslusningsforløb – uledsaget udgang, åbent fængsel, udstationering – er i praksis en forudsætning for prøveløsladelse fra livstid.

13 Manglende medvirken til retspsykiatrisk undersøgelse kan i sig selv bære et afslag på prøveløsladelse, fordi farligheden så ikke kan vurderes.

14 § 41, stk. 3, er en absolut spærring: prøveløsladelse kan slet ikke ske, når politiet oplyser om tilknytning til en gruppe i en verserende voldelig konflikt – siden 2024 også ved brug af knive og blankvåben.

15 § 42, stk. 1, lader retten vælge mellem genindsættelse til fortsat udståelse af livstidsstraffen og straf alene for det nye forhold.

16 Livstidsdømte kan som klart udgangspunkt hverken få udgang eller besøg af nye relationer i de første 10 år af afsoningen, jf. straffuldbyrdelseslovens §§ 49 a og 51 a.

17 Højesteret har fastslået, at EMRK artikel 12 ikke giver en livstidsdømt krav på vielse i fængslet med en person, den dømte ikke havde kontakt til før varetægtsfængslingen.

18 Justitsministeriet har over for Folketinget lagt til grund, at Danmarks internationale forpligtelser kræver, at en livstidsdømt senest efter 25 år får prøvet, om frihedsberøvelsen skal fortsætte.

19 Livstidsstraffens reelle længde har historisk ligget omkring 14 år: af 56 livstidsdømte 1951-1994 blev 45 benådet efter gennemsnitligt 14 år og 1 måned.

§ 1 Straframmen: livstid som lovens eneste tidsubestemte fængselsstraf

Fængselsstraffens ydre rammer er fastlagt i straffelovens § 33, stk. 1:

> *Fængsel idømmes på livstid eller på tid, ikke under 7 dage og ikke over 16 år.*

Der findes altså kun to strafarter: tidsbestemt fængsel og livstid. Mellem dem ligger ét enkelt mellemtrin – § 33, stk. 2, hvorefter der kan idømmes fængsel indtil 20 år, hvor der er hjemmel til at forhøje den foreskrevne straf. Denne bestemmelse blev indsat ved **lov nr. 212 af 4. juni 1965** (konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.), hvor lovgiver blot bemærkede, at "en tilsvarende bestemmelse indeholdes allerede i § 90, stk. 2". Springet fra 20 år til livstid er dermed absolut: der findes intet tidsbestemt niveau derimellem.

§ 33, stk. 3 indeholder den eneste kategoriske udelukkelse:

> *En gerningsmand, der ikke var fyldt 18 år, da gerningen blev udført, kan ikke idømmes fængsel på livstid.*

Bestemmelsen fik sin nuværende affattelse ved ungdomskriminalitetsloven i 2010, der ophævede den hidtidige regel om et maksimum på 8 års fængsel for gerningsmænd under 18 år. Forarbejderne forklarer skiftet:

> *Det foreslås, at den nuværende regel om en maksimumstraf på 8 års fængsel for kriminelle handlinger begået af personer, der var under 18 år på gerningstidspunktet, ophæves, og i stedet fastsættes det, at personer, der var under 18 år på gerningstidspunktet, ikke kan idømmes fængsel på livstid. Personer, der var under 18 år på gerningstidspunktet, kan således idømmes op til 16 års fængsel eller op til 20 års fængsel i de tilfælde, hvor der er hjemmel til at forhøje den foreskrevne straf.*

Afgørende er **gerningstidspunktet**, ikke domstidspunktet. Til gengæld indebar ændringen en skærpelse i den anden ende: en 17-årig kan i dag idømmes op til 20 års fængsel, hvor loftet før 2010 var 8 år.

Hjemlen til livstid findes spredt i straffeloven: statsforbrydelser og forfatningsforbrydelser (§§ 98, 99, 107, 111, 113), terrorbestemmelserne i § 114 ff., internationale forbrydelser som folkedrab og forbrydelser mod menneskeheden (§ 118 k), almenfarlig ildspåsættelse med fare for andres liv efter § 180, grov narkotikakriminalitet efter § 191, stk. 1, 2. pkt. og manddrab efter § 237. Justitsministeriet sammenfattede rækkevidden i forarbejderne til strafreformen 2026:

> *Fængsel på livstid er den strengeste straf, der kan idømmes efter dansk ret. Straffen er således reserveret til de groveste forbrydelser såsom forbrydelser vedrørende landsforræderi og andre forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed eller forbrydelser mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder, terrorisme m.v., visse internationale forbrydelser som eksempelvis folkedrab og forbrydelser mod menneskeheden samt manddrab.*

Den formelle bredde modsvares ikke af praksis. Allerede Straffelovrådet konstaterede i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse, at "I Danmark er fængsel på livstid hidtil kun idømt for forsætligt drab", og at det "næppe [vil] ændres væsentligt". Den vurdering holder fortsat: samtlige nyere danske livstidsdomme i denne oversigt angår drabsforhold.

LOV Straffeloven § 33, stk. 1-3 Straffeloven § 114 Straffeloven § 180 Straffeloven § 191, stk. 1 Straffeloven § 237

§ 2 Udgangspunktet for manddrab er 12 år – livstid kræver særlige omstændigheder

Straffelovens § 237 er kortfattet:

> *Den, som dræber en anden, straffes for manddrab med fængsel fra 5 år indtil på livstid.*

Strafferammen spænder altså over hele registeret, og kvalifikationen sker helt og holdent i praksis. Højesteret har fastlagt normalstraffen, og Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om drab udmønter den i anklagemyndighedens strafpåstande:

> *Som udgangspunkt skal anklagemyndigheden nedlægge påstand om 12 års fængsel i sager om drab, jf. herved f.eks. U 2022.40 H. Dette gælder også drab på en ægtefælle eller samlever jf. herved U 2010.119 H.*
>
> *Det beror imidlertid på en konkret vurdering, om der foreligger særlige omstændigheder, der kan bevirke, at udgangspunktet på 12 års fængsel fraviges i skærpende eller formildende retning.*

Højesteret gentog udgangspunktet ordret i **U 2022.40 H** (SS-48/2021-HJR):

> *Drab straffes efter praksis som udgangspunkt med fængsel i 12 år. Det beror på en konkret vurdering, om der foreligger særlige omstændigheder, der kan bevirke, at dette udgangspunkt fraviges i skærpende eller formildende retning.*

Rigsadvokatmeddelelsen understreger tillige, hvor tungt udgangspunktet vejer. Under henvisning til **U 2010.119 H** anføres, at der "skal ganske meget til for, at straffen kan nedsættes eller forhøjes med 2 år til henholdsvis 10 år og 14 år", og at mellempositioner på 11 eller 13 år kan komme på tale ved "ikke uvæsentlige formildende eller skærpende omstændigheder".

Mellem 12 år og livstid ligger derfor et betydeligt spænd, som meddelelsen kortlægger:

Gerningstype	Udgangspunkt	Kilde
Manddrab (herunder drab på ægtefælle/samlever)	12 års fængsel	U 2022.40 H, U 2010.119 H
Drab på børn	14 års fængsel	U 2005.902/2 H
Dobbeltdrab ved én lejlighed uden nærmere planlægning	16 års fængsel	U 2006.250 H, U 2006.2111 H
Drab med maskinpistol (før § 192 a-skærpelsen i 2017)	15 års fængsel	U 2018.2250 H
Drab på barn i forbindelse med seksualforbrydelse	**Livstid**	U 2000.2405 H, U 2005.2353 H
Drab på flere personer ved forskellige lejligheder uden indbyrdes forbindelse	**Livstid**	U 2007.1588/2 H
Drab i gentagelsestilfælde	**Livstid**	U 2018.3737 H

De tre nederste kategorier er nøglen til området: det er her, livstid ikke blot er en mulighed, men selve udgangspunktet. Alt derover – planlægning, banderelation, våbenanvendelse, kombination med anden kriminalitet – virker som skærpelsesfaktorer, der kan løfte en enkeltstående drabssag fra 12 år op til livstid.

LOV Straffeloven § 33, stk. 1 · Straffeloven § 192a, stk. 1 · Straffeloven § 237

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteret stadfæster livstidsdom for planlagt likvidering med skydevåben på åben gade 06.10.2021

§ 3 Drab i gentagelsestilfælde: livstid selv 20 år efter det første drab

Den klareste af de tre livstidskategorier er gentagelsestilfældet. I **U 2018.3737 H** (Sag 59/2018) var tiltalte dømt for et drab i 1997 og havde nu nytårsaften 2015 kvalt en kvindelig bekendt med kabel og tape, sat ild til hendes ejendom, overført penge via MobilePay og stjålet genstande. Der var gået næsten 20 år mellem de to drab og ca. 12 år siden prøveløsladelsen fra den første dom.

Højesteret formulerede reglen som en hovedregel:

> *Højesteret finder, at straffen for drab i tilfælde af gentagelse som udgangspunkt må fastsættes til fængsel på livstid.*

Og afviste, at tidsforløbet kunne bære en fravigelse:

> *I det foreliggende tilfælde er der ikke grundlag for at fravige udgangspunktet om fængsel på livstid, selv om det tidligere begåede drab ligger en del tilbage i tiden. Det bemærkes herved også, at det nu begåede drab er begået samtidig med berigelseskriminalitet og brandstiftelse med betydelige ødelæggelser til følge.*

Afgørelsen er værd at bemærke, fordi den gentagelsesvirkning, der følger af § 81, efter § 84, stk. 3 som hovedregel ophører efter 10 år. Højesteret behandler altså drab som en kategori, hvor gentagelsesvirkningen reelt rækker langt ud over den almindelige 10-årsgrænse. Byretten havde i øvrigt dømt med 8 stemmer mod 4 – mindretallet lagde vægt netop på tidsafstanden og på, at det nye drab ikke var detaljeret planlagt. Vestre Landsret og Højesteret stadfæstede.

LOV Straffeloven § 81, stk. 1 · Straffeloven § 84, stk. 3 · Straffeloven § 181, stk. 1 · Straffeloven § 237

PRAKSIS **Højesteret** · Livsvarigt fængsel for drab i gentagelsestilfælde, databedrageri og brandstiftelse – Betydningen af en 20 år gammel drabssag 12.09.2018

§ 4 § 81 b-mekanikken: når regnestykket tvinger livstid frem

Den mest lærerige moderne livstidsafgørelse er **U 2022.40 H** (SS-48/2021-HJR), fordi den viser, at livstid kan følge af strafudmålingens *aritmetik* snarere end af en fri vurdering af gerningens grovhed.

Tiltalte skød den 19. november 2018 forurettede to gange i hovedet på kort afstand, mens denne sad i en bil på Hejrevej i København. Byret og landsret havde begge fastsat straffen til livstid; for Højesteret var alene strafudmålingen omtvistet. Tiltalte påstod formildelse til højst 18-20 års fængsel og gjorde gældende, at princippet om modereret kumulation måtte anvendes ved skærpelse efter § 81 b på samme måde som ved § 81 a.

Højesteret fastlagde først grundstraffen:

> *Højesteret finder herefter, at straffen – inden forhøjelse efter § 81 b – i medfør af princippet om modereret kumulation ville skulle udmåles til fængsel i ikke under 15 år.*

Retten lagde vægt på, at drabet "havde karakter af en nøje planlagt likvidering udført på grov og kynisk måde med skydevåben", og præciserede en vigtig dobbelttællingsbegrænsning: ved fastsættelsen af den straf, der skal forhøjes efter § 81 b, må der ikke *tillige* lægges vægt på, at våbnet blev anvendt på offentligt sted – det indgår allerede i skærpelsen.

Derefter blev regnestykket afgørende:

Beregningstrin	Beskrivelse	Resultat
Grundstraf	Drab og samtidige overtrædelser (modereret kumulation)	Min. 15 år
Skærpelse efter § 81 b	Forhøjelse med det halve	Min. 22,5 år
Endelig dom	Overstiger maks. tidsbestemt straf på 20 år, jf. § 33, stk. 2	**Livstid**

Da den beregnede straf oversteg det tidsbestemte maksimum, var livstid den eneste tilbageværende mulighed. Rigsadvokatmeddelelsen sammenfatter dommen således:

> *I U 2022.40 H fandt Højesteret, at straffen for et drab begået under anvendelse af en pistol eller en revolver isoleret set skulle udmåles til fængsel i ikke under 15 år. […] Da betingelserne for at forhøje straffen efter straffelovens § 81 b var opfyldt, idet drabet var begået på et offentligt tilgængeligt sted ved brug af et skydevåben, blev straffen i det konkrete tilfælde imidlertid udmålt til fængsel på livstid.*

Konsekvensen er væsentlig: efter skærpelsen af § 192 a i 2017 og indførelsen af § 81 b er springet fra 20 år til livstid ikke længere et diskretionært valg i sager om skudlikvideringer på offentligt tilgængeligt sted – det er en følge af, at strafferammen for tidsbestemt fængsel er brugt op. Til sammenligning fastsatte Højesteret i **U 2018.2250 H** straffen til 15 år for et drab med maskinpistol; forholdene var dér begået *før* strafskærpelsen af § 192 a.

LOV Straffeloven § 33, stk. 2 · Straffeloven § 81b · Straffeloven § 81a · Straffeloven § 192a, stk. 1 · Straffeloven § 237

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteret stadfæster livstidsdom for planlagt likvidering med skydevåben på åben gade 06.10.2021

§ 5 Landsretternes livstidsdomme 2024-2025: banderelaterede likvideringer

Højesterets § 81 b-mekanik slår igennem i landsretternes praksis, hvor de nyere livstidsdomme næsten uden undtagelse angår planlagte, våbenbårne og ofte banderelaterede drab. Fælles for dem er kombinationen af § 237 med § 192 a og § 81 b – præcis den konstellation, der efter U 2022.40 H tvinger straffen over det tidsbestemte loft.

- **S-530-23** (4. september 2024): landsretten stadfæstede livstidsdom for manddrab begået i forening og ulovlig våbenbesiddelse på offentligt tilgængeligt sted. Dommen anvender § 237, § 81 b, § 192 a, stk. 1, § 89 og § 288, stk. 2.
- **SS-2714/2024-OLR** (25. september 2025): stadfæstelse af livstidsdom for **medvirken** til drab og ulovlig våbenbesiddelse – her med § 81 a (bandekonflikt) i spil sammen med § 237, § 192 a og § 181. Afgørelsen viser, at livstid ikke er forbeholdt den, der affyrer skuddet.
- **SS-1716/2023-OLR** (30. september 2025): livstid for planlagt banderelateret drab og drabsforsøg – en likvidering udført af en lejemorder og medvirkende, pådømt efter § 237, § 21, § 23, stk. 1 og § 81 b.

Mønsteret er entydigt: **planlægning + skydevåben + offentligt tilgængeligt sted + bandekontekst** er den kombination, der i dag producerer livstidsdomme, og medvirken og anstiftelse behandles på linje med den udførende gerningsmand.

Spørgsmålet om, hvornår § 81 a-skærpelsen overhovedet er anvendelig, er ikke ukontroversielt. Den Særlige Klageret genoptog i **25/30584** (25. maj 2026) en landsretsdom, netop for så vidt angik anvendelsen af § 81 a, stk. 1:

> *Klageretten finder endvidere, at der i lyset af Østre Landsrets dom af 8. april 2025 i sag S-1590-23 er tilvejebragt nye oplysninger om karakteren af konflikten mellem grupperne NBV og 9hunna, der gør det antageligt, at disse oplysninger – hvis de havde foreligget for landsretten i den foreliggende sag – kunne have bevirket, at forhold 1 ikke var henført under straffelovens § 81 a, stk. 1.*

Klageretten fastslog samtidig sin kompetence: selvom § 81 a er en ren strafforhøjelsesbestemmelse, må spørgsmålet om, hvorvidt et forhold med rette er henført under den, "ganske ligestilles" med spørgsmålet om anvendelse af en væsentlig mildere straffebestemmelse, jf. retsplejelovens § 977, stk. 1, nr. 1-. Da bevisbedømmelsen af, om der forelå en verserende konflikt, er den samme byggesten, som bærer både strafskærpelsen og prøveløsladelsesspærringen i § 41, stk. 3, har afgørelsen rækkevidde ud over strafudmålingen.

LOV `Retsplejeloven § 977, stk. 1` `Straffeloven § 81a, stk. 1` `Straffeloven § 81b` `Straffeloven § 192a, stk. 1` `Straffeloven § 237`

PRAKSIS

Landsretten · Livstid for planlagt banderelateret drab og drabsforsøg: Likvidering udført af lejemorder og medvirkende	30.09.2025
Landsretten · Landsretten stadfæster livstidsdom for medvirken til drab og ulovlig våbenbesiddelse	25.09.2025
Landsretten · Stadfæstelse af livstidsdom for manddrab begået i forening og ulovlig våbenbesiddelse på offentligt tilgængeligt sted	04.09.2024
Den Særlige Klageret · Genoptagelse af straffesag om anvendelse af straffelovens § 81 a efter nye oplysninger om bandekonflikt	25.05.2026

§ 6 Fra benådning til prøveløsladelse: § 41's tilblivelse og den historiske afsoningstid

Frem til årtusindskiftet kunne en livstidsdømt kun løslades ved **benådning**. Betænkning nr. 1181/1989 om en lov om fuldbyrdelse af straf konstaterede kort: "Løsladelse fra straf af fængsel på livstid kan ikke ske ved prøveløsladelse, men kun ved benådning."

Den ordning gav både forudsigelighedsproblemer og retssikkerhedsproblemer. Straffelovrådet beskrev i betænkning nr. 1099/1987 dilemmaet:

> *Straffen indeholder for det andet det særlig tyngende element, at den er tidsubestemt. Selv med grundigt kendskab til benådningspraksis kan den dømte ikke vide, hvornår han selv vil blive løsladt.*

De faktiske afsoningstider er dokumenteret usædvanligt præcist. Folketingets Ombudsmand indhentede til brug for sagen om afslag på ansøgning om benådning af livstidsfange Justitsministeriets fulde statistik:

> *56 personer er fra 1951 til udgangen af 1994 idømt livsvarigt fængsel. 45 af disse personer er blevet benådet. […] De 45 personer der er blevet benådet for deres livstidsstraf, har i gennemsnit udstået 14 år og én måned af deres straf. De fem personer af de 45 der har udstået den længste straf, har afsonet henholdsvis 20 år og fire måneder, 19 år og syv måneder, 19 år og seks måneder, 18 år og to måneder og 18 år af deres livstidsstraf.*

Sagen er samtidig instruktiv om ombudsmandens prøvelsesintensitet på området:

> *En afgørelse om benådning bygger på en afvejning af en række hensyn; hertil kommer – som i den foreliggende sag – visse sagkyndige vurderinger af lægevidenskabelig karakter. Efter de regler der gælder for min virksomhed, kan jeg kun kritisere en sådan afgørelse hvis der foreligger særlige omstændigheder. Hermed sigter jeg navnlig til forvaltningsretlige mangler i forbindelse med afgørelsen, f.eks. at der er blevet lagt vægt på ulovlige hensyn, at der er handlet i strid med en lighedsgrundsætning, eller at der i øvrigt er begået fejl der kan have haft betydning for sagens udfald.*

Problemet i den konkrete sag var netop lighedsgrundsætningen: klageren havde afsonet 29 år og tre måneder – ca. ni år længere end den næstlængste afsoning siden 1951 og ca. 15 år længere end gennemsnittet. Ombudsmanden konstaterede, at "der er tale om en meget væsentlig forskelsbehandling", og at spørgsmålet var, om den var "sagligt tilstrækkeligt velbegrundet".

Denne retssikkerhedsmæssige spænding førte til nyordningen i § 41 som følgelov til straffuldbyrdelsesloven. Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2003 om straffastsættelse og strafferammer beskriver den nye ordning:

> *Straffelovens § 41, stk. 1, indebærer, at der, når 12 år af en straf af fængsel på livstid er udstået, administrativt kan træffes beslutning om prøveløsladelse fra straf af fængsel på livstid. […] Det indebærer, at der i forbindelse med en beslutning om prøveløsladelse fra straf af fængsel på livstid skal foretages en konkret vurdering af den dømtes forhold svarende til den vurdering, der foretages ved afgørelse om løsladelse af livstidsdømte ved benådning.*

Den almindelige regel i § 38 om prøveløsladelse efter 2/3 af straffetiden finder **ikke** anvendelse på livstidsstraf – § 41 er den udtømmende hjemmel. Kompetencen ligger formelt hos justitsministeren, men blev ved **lov nr. 739 af 25. juni 2014** (reorganisering af kriminalforsorgen) gjort delegerbar. Forarbejderne præciserede fordelingen:

> *Bemyndigelsen vil blive anvendt til at overlade afgørelseskompetencen i sager om prøveløsladelse og genindsættelse til kriminalforsorgsområderne. Kompetencen til at træffe afgørelse vedrørende prøveløsladelse af livstidsdømte vil dog blive delegeret til Direktoratet for Kriminalforsorgen.*

Afgørelser om prøveløsladelse af livstidsdømte træffes altså centralt – i dag af Styrelsen for Danmarks Fængsler – og kan ikke påklages administrativt, jf. Løsladelsesvejledningen pkt. 75. Kontrollen ligger i stedet hos domstolene efter straffuldbyrdelseslovens § 112.

LOV `Straffeloven § 38, stk. 1` `Straffeloven § 41, stk. 1` `Straffuldbyrdelsesloven § 80, stk. 1-2` `Straffuldbyrdelsesloven § 112`

§ 7 Tærsklen hævet fra 12 til 20 år – strafreformen 2026

Den væsentligste ændring på området i nyere tid er gennemført ved **lov nr. 263 af 11. februar 2026** (lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven, lov om fuldbyrdelse af straf m.v. og forskellige andre love), der udmønter

dele af *Aftale om strafreform og kriminalforsorgens økonomi 2026-2030*, indgået 25. juni 2025. Loven trådte i kraft **15. februar 2026**.

Indgrebet i § 41, stk. 1 er sprogligt minimalt – "12 år" ændres til "20 år" – men indholdsmæssigt gennemgribende. Forarbejderne til bestemmelsen udtrykker det direkte:

> *Den foreslåede ændring vil medføre, at der tidligst efter afsoning i 20 år administrativt kan træffes beslutning om prøveløsladelse fra straf af fængsel på livstid.*
>
> *Ændringen vil omfatte alle dømte, der afsoner en straf af fængsel på livstid, uanset om afsoningen er påbegyndt før lovens ikrafttræden. Det skal dog ikke gælde for dømte, som ved lovens ikrafttræden allerede har afsonet i 12 år, og hvor der som udgangspunkt allerede administrativt vil være taget stilling til spørgsmålet om prøveløsladelse, jf. lovforslagets § 14, stk. 3.*
>
> *Der er med ændringen ikke forudsat en ændring af reglerne om, hvorvidt den dømte skal prøveløslades, og det vil således fortsat bero på en afvejning af samtlige sagens omstændigheder, om der er grundlag for en prøveløsladelse efter reglerne i straffelovens § 41, stk. 2.*

Overgangsreglen er central. Hovedreglen er tilbagevirkende i den forstand, at den rammer alle igangværende afsoninger. Undtagelsen er skarpt afgrænset: har den dømte pr. 15. februar 2026 afsonet 12 år, gælder den gamle tærskel fortsat. Justitsministeriet begrundede i høringsnotatet det brede anvendelsesområde med, "at den politiske aftale får effekt hurtigst muligt", og henviste til, at samme model blev anvendt ved **lov nr. 157 af 31. januar 2022** om indskrænkning af livstidsdømtes rettigheder.

Ændringen er fulgt af tre afledte tilpasninger:

Regel	Før	Efter	Hjemmel
Tidligste prøveløsladelse	12 år	**20 år**	Straffeloven § 41, stk. 1
Domstolsprøvelse af afslag	14 år	**22 år**	Straffuldbyrdelsesloven § 112
Strafberegning af prøveløsladelsestidspunkt	12 år	**20 år**	Strafberegningsbekendtgørelsen § 15

Justitsministeriet begrundede tilpasningen af domstolsadgangen med et ønske om at bevare intervallet:

> *Det vil betyde, at der fremover fortsat vil gælde en tidsmæssig grænse på to år fra, hvornår der tidligst kan træffes beslutning om prøveløsladelse, indtil en nægtelse af prøveløsladelse for livstidsdømte kan kræves indbragt til prøveløsladelse for retten.*

Det administrative regelværk er allerede fulgt med. Bekendtgørelse om løsladelse af dømte, der udstår fængselsstraf § 2 fastslår nu, at afgørelse skal træffes så betids, at prøveløsladelse "kan ske straks efter udståelse af 20 år af straffen på fængsel på livstid", og Løsladelsesvejledningen pkt. 17 gengiver reglen ordret.

Lovforslaget (L 83, fremsat 27. november 2025) blev vedtaget den 11. februar 2026 med 102 stemmer for og 4 imod (EL). Enhedslisten anførte i Retsudvalgets betænkning af 22. januar 2026:

> *Forslaget om at forhøje grænsen for, hvornår der tidligst kan ske prøveløsladelse af livstidsdømte, fra 12 til 20 år, giver anledning til alvorlig bekymring. Enhedslisten finder, at forslaget indebærer en væsentlig skærpelse af livstidsstraffen, som vil svække retssikkerheden og udsigten til resocialisering og håbet for de indsatte, uden at der er dokumenteret en tilsvarende samfundsmæssig gevinst, samtidig med at tiltaget har karakter af straf med tilbagevirkende kraft.*

Under høringen (Justitsministeriets udkast af 14. oktober 2025, frist 11. november 2025) anførte Den Sociale Retshjælps Fond, High:Five og SAVN, at forslaget hverken var begrundet eller hensigtsmæssigt, og Dansk Socialrådgiverforening pegede på, at der ikke foreligger dokumentation for, at længere minimumsperioder har kriminalpræventiv effekt. Hjælp Voldsofre støttede omvendt initiativet som en forbedring af den forurettedes retsstilling. Justitsministeriet fastholdt forslaget uændret med henvisning til, at livstid "er reserveret til de groveste forbrydelser".

Et høringssvar pegede desuden på en utilsigtet asymmetri: mens tærsklen for prøveløsladelse hæves fra 12 til 20 år, blev 10-årsgrænsen i straffuldbyrdelseslovens § 24 a for overførsel fra lukket til åbent fængsel ikke justeret tilsvarende – hvilket relativt set fremrykker adgangen til åben afsoning fra over 80 pct. til halvdelen af mindsteafsoningstiden.

LOV Straffeloven § 41, stk. 1-2 Straffuldbyrdelsesloven § 24a Straffuldbyrdelsesloven § 80, stk. 1 Straffuldbyrdelsesloven § 112

§ 8 Utilrådelighedsvurderingen efter § 41, stk. 2 – og udslusningskravets cirkelslutning

Tærsklen på 20 år er kun adgangsbilletten. Selve prøveløsladelsen forudsætter efter § 41, stk. 2, at den dømtes forhold **ikke gør løsladelse utilrådelig**, at der er sikret passende ophold og arbejde eller andet underhold, og at den dømte erklærer at ville overholde vilkårene. Løsladelsesvejledningen pkt. 18 beskriver vurderingen:

> *Også ved prøveløsladelse af livstidsdømte skal der foretages en konkret og aktuel vurdering af den dømtes forhold. I denne vurdering skal bl.a. indgå oplysninger om risikoen for recidiv til kriminalitet og oplysninger om den dømtes farlighed. Desuden skal oplysninger om det hidtidige afsoningsforløb, herunder om den indsatte har været i stand til at administrere de lempelser i afsoningsforløbet, den pågældende har fået, herunder udgang, ophold i åbent fængsel, frigang m.v., indgå i vurderingen.*

Der indhentes udtalelse fra både Retslægerådet og anklagemyndigheden. Retspraksis viser et konsistent billede: **domstolene efterprøver kun tilbageholdende det faglige skøn.**

I **BS-1929/2009-HRS** havde en kvinde, livstidsdømt ved Østre Landsret i 1996 og stadfæstet af Højesteret i 1997, afsonet 14 år, gennemført et gradvist udgangsforløb siden 2000 og haft uledsagede udgange siden 2005. En psykiatrisk erklæring forelagt Retslægerådet udelukkede væsentlig risiko for personfarlig adfærd. Alligevel stadfæstede retten afslaget:

> *Da Domfældte afsoner livstidsstraf for grov personfarlig kriminalitet, finder retten ikke grundlag for at tilsidesætte Direktoratets vurdering af, at prøveløsladelse først kan finde sted efter gennemførsel af et længerevarende udslusningsforløb, der bl.a. indeholder overførsel til åbent fængsel eller pension.*

I **BS-1950/2009-VLR** – hvor kærende var dømt for at have brændt en 4-årig og dennes mor inde, og en 7-årig døde af forbrændinger – lagde Vestre Landsret vægt på, at farlighedsspørgsmålet "ofte står i forgrunden" ved prøveløsladelse af livstidsdømte, og at forholdenes særlige grovhed sammenholdt med hensynet til retsfølelsen talte imod løsladelse.

Den mest oplysende afgørelse er **BS-28744/2020-GLO** (21. maj 2021). Klageren, livstidsdømt for manddrab og røveri af særlig farlig karakter, havde gennemført over 20 ledsagede kulturudgange uden problemer, var trappet ud af benzodiazepiner og havde rene urinprøver. Han gjorde gældende, at han var fastholdt i en cirkelslutning: uden uledsaget udgang kunne farligheden ikke afprøves, og uden afprøvet farlighed ingen prøveløsladelse. Retten stadfæstede afslaget:

> *Efter en samlet vurdering af alle sagens omstændigheder, herunder at Klager er dømt for særdeles personlig kriminalitet, at der foreligger to modsatrettede psykiatriske vurderinger under indlæggelse fra henholdsvis 2014 på Nordvang og i 2016 på Sct. Hans Hospital, uden at der er udarbejdet en egentlig retspsykiatrisk erklæring med forelæggelse for Retslægerådet, sammenholdt med Klagers tidligere misbrugsproblematik, og at Klager, der fortsat afsoner i Fængsel 1 uden at være afprøvet med væsentlig større frihedsgrader, har et meget begrænset netværk, tiltræder retten, at det ... er fundet utilrådeligt, at løslade Klager på prøve.*

Men retten anerkendte samtidig cirkelslutningens realitet og formulerede en utvetydig forventning til myndigheden:

> *Det er således fortsat påtrængende nødvendigt, at direktoratet overvejer, hvordan Klagers videre udslusningsforløb kan tilrettelægges på en måde, der giver mulighed for at vurdere ham og hans eventuelle farlighed under friere former, således at det fremadrettet kan indgå i vurderingen af hans mulighed for prøveløsladelse.*

Grænsen for domstolenes tilbageholdenhed er dermed forvaltningsretlig: når myndigheden ikke tilvejebringer grundlaget for sin egen vurdering, kan afgørelsen falde. Det skete i **BS-20193/2021-OLR** (23. december 2021), hvor Østre Landsret **hjemviste** sagen om prøveløsladelse af en livstidsdømt til Kriminalforsorgen.

Omvendt kan den dømtes egen manglende medvirken bære et afslag. I **BS-9326/2022-HJR** (29. juni 2022) stadfæstede Højesteret et afslag på prøveløsladelse af en livstidsdømt netop med henvisning til manglende medvirken til mentalundersøgelse, jf. § 41, stk. 2. Nægter den dømte at lade sig undersøge, kan farligheden ikke afkræftes – og utilrådelighedsvurderingen falder da ud til ugunst.

Selv efter et afslag er sagen ikke lukket. Efter § 4 i løsladelsesbekendtgørelsen påhviler det fængselskredsen at tage spørgsmålet op igen, "således at der kan tages stilling til spørgsmålet om prøveløsladelse senest 1 år efter nægtelsen".

LOV Straffeloven § 41, stk. 2 · Straffeloven § 237 · Straffuldbyrdelsesloven § 80, stk. 2 · Straffuldbyrdelsesloven § 112

PRAKSIS

Højesteret	Højesterets afslag på prøveløsladelse af livstidsdømt grundet manglende medvirken til mentalundersøgelse	29.06.2022
Landsretten	Landsretten hjemviser sag om prøveløsladelse af livstidsdømt til Kriminalforsorgen	23.12.2021
Landsretten	Landsrettens kendelse om stadfæstelse af afslag på prøveløsladelse for livstidsdømt	19.11.2009
Byretten	Stadfæstelse af afslag på prøveløsladelse for livstidsdømt drabsmand	21.05.2021
Byretten	Prøveløsladelse af livstidsdømt – krav om udslusningsforløb	02.09.2009

§ 9

§ 41, stk. 3 og 4: bandekonflikt og programdeltagelse som spærringer

Ud over utilrådelighedsvurderingen indeholder § 41 to selvstændige spærringer, som begge stammer fra bandepakkerne.

Bandekonflikt-spærringen i § 41, stk. 3 blev indsat ved **lov nr. 733 af 25. juni 2014** (initiativer mod rocker- og bandekriminalitet m.v.). Bestemmelsen er kategorisk:

> *Prøveløsladelse kan ikke ske, hvis den dømte af politiet skønnes at have tilknytning til en gruppe af personer, som er aktivt involveret i en verserende voldelig konflikt med en anden gruppe af personer, og politiet oplyser, at der inden for den gruppe, som den dømte skønnes at have tilknytning til, som led i konflikten enten er anvendt knive og blankvåben m.v. eller skydevåben eller er anvendt våben eller eksplosivstoffer, som på grund af deres særdeles farlige karakter er egnet til at forvolde betydelig skade, eller er begået brandstiftelse omfattet af § 180.*

Forarbejderne fastslog, at bestemmelsen indholdsmæssigt svarer til den samtidige regel for tidsbestemte straffe i § 38, stk. 5. Bemærk konstruktionen: udløseren er **politiets skøn og oplysning** – ikke en domstolsprøvet konstatering. Spærringen er absolut og indebærer, at en livstidsdømt med bandetilknytning i praksis ikke kan prøveløslades, så længe konflikten verserer, uanset hvor upåklageligt afsoningsforløbet i øvrigt har været.

Anvendelsesområdet blev udvidet ved **lov nr. 665 af 11. juni 2024** (bandepakke IV), der indsatte "knive og blankvåben m.v." i opregningen. Forarbejderne forklarer:

> *Det vil indebære, at prøveløsladelse endvidere ikke kan ske, hvis den dømte af politiet skønnes at have tilknytning til en gruppe af personer, som aktivt er involveret i en verserende voldelig konflikt med en anden gruppe af personer, og politiet oplyser, at der inden for den gruppe, som den dømte skønnes at have tilknytning til, som led i konflikten er anvendt knive og blankvåben m.v. omfattet af knivlovens §§ 1-2.*

Ændringen skal ses i sammenhæng med den samtidige udvidelse af § 81 a – hvilket netop gør bevisbedømmelsen af konfliktens karakter, som Den Særlige Klageret behandlede i **25/30584**, dobbelt relevant: den samme faktiske konstatering bærer både strafskærpelsen ved dommen og spærringen ved prøveløsladelsen.

Spærringen er dog dynamisk. Efter § 4 i løsladelsesbekendtgørelsen skal fængselskredsen ved afslag efter § 41, stk. 3 tage spørgsmålet op på ny, "således at der 3 måneder efter nægtelsen og herefter løbende hver tredje måned kan træffes en ny afgørelse om, hvorvidt der fortsat er grundlag for at nægte prøveløsladelse".

Programkravet i § 41, stk. 4 blev indsat ved **lov nr. 672 af 8. juni 2017** (styrket indsats mod rocker- og bandekriminalitet m.v.). Bestemmelsen gør prøveløsladelse af livstidsdømte, der er dømt efter § 81 a, betinget af deltagelse i et kriminalforsorgsprogram, og – hvor særlige omstændigheder ikke taler herimod – tilsvarende for dømte efter straffelovens 12. eller 13. kapitel (stats- og terrorforbrydelser). Forarbejderne beskriver programtyperne og kvalitetskravet:

> *I forhold til indsatte dømt efter straffelovens § 81 a, vil et relevant program navnlig kunne bestå af et exit-forløb med henblik på at få den indsatte til at forlade en rocker- eller bandegruppering. I forhold til indsatte dømt for overtrædelse af de i straffelovens 12. eller 13. kapitel omhandlede forbrydelser, hvor kriminaliteten udspringer af religiøs ekstremisme, vil et relevant program navnlig kunne være et afradikaliserings-forløb [...]*
>
> *Det forudsættes i alle tilfælde, at den indsatte deltager i programmet fastsat af kriminalforsorgen på aktiv og tilfredsstillende vis. Dette indebærer bl.a., at det ikke er tilstrækkeligt, at den indsatte blot møder op til det fastsatte*

> *program, hvis ikke den pågældende i øvrigt er deltagende og viser interesse for det fastsatte program samt giver udtryk for en reel intention om at forlade henholdsvis den relevante rocker- eller bandegruppering eller det radikaliserede eller ekstremistisk miljø.*

Hverken stk. 3 eller stk. 4 gælder for udlændinge, der er udvist ved dom og kan udsendes i forbindelse med løsladelsen. Ordningen finder derimod anvendelse på udviste, hvor der ikke er udsigt til, at udsendelsen kan effektueres.

Bliver den dømte prøveløsladt, følger vilkårene af § 41, stk. 5-7: prøvetid på op til 5 år, § 57 om vilkår finder tilsvarende anvendelse, og der skal som udgangspunkt fastsættes kontaktforbud til gruppen samt fortsat programdeltagelse. Løsladelsesvejledningen pkt. 40 fremhæver, at der for livstidsdømte – modsat tidsbestemt dømte – ikke gælder nogen almindelig 3-årsgrænse for prøvetiden, og at "i mange tilfælde vil der skulle fastsættes en prøvetid på 5 år". Vejledningen tilføjer en praktisk vigtig pointe: vurderes der behov for en prøve- og tilsynstid på mere end 5 år – f.eks. ved seksualkriminalitet, hvor længerevarende kønsdriftsdæmpende behandling er nødvendig – "må prøveløsladelse anses for utilrådelig", og benådning med længere vilkår må i stedet overvejes.

LOV Straffeloven § 38, stk. 5 · Straffeloven § 41, stk. 3-7 · Straffeloven § 57 · Straffeloven § 81a · Straffeloven § 180

PRAKSIS **Den Særlige Klageret** · Genoptagelse af straffesag om anvendelse af straffelovens § 81 a efter nye oplysninger om bandekonflikt 25.05.2026

§ 10 § 42: genindsættelse til fortsat udståelse af livstidsstraffen

Straffelovens § 42 regulerer, hvad der sker, når en prøveløsladt livstidsdømt begår ny kriminalitet:

> *Begår den prøveløsladte nyt strafbart forhold i prøvetiden, og foretages der inden dennes udløb rettergangsskridt, hvorved den pågældende sigtes for forholdet, kan retten ved dom træffe afgørelse om, at den pågældende skal genindsættes til udståelse af livstidsstraffen. Når omstændighederne taler derfor, kan retten i stedet idømme straf alene for det nye forhold, eventuelt i forbindelse med en ændring af vilkårene for prøveløsladelsen.*

To forhold er værd at fremhæve.

For det første er kompetencen domstolenes, ikke myndighedens. Betænkning nr. 1424/2003 forklarer arkitekturen:

> *Da der i de tilfælde, som omfattes af § 42, stk. 1, er tale om at pådømme strafbart forhold, indbringes sagen for retten af anklagemyndigheden i overensstemmelse med retsplejelovens almindelige ordning. Herefter vil retten afhængig af sagens konkrete omstændigheder ved dom kunne bestemme, at den dømte genindsættes til afsoning af livstidsstraffen. Taler omstændighederne for det, f.eks. ved kriminalitet af mindre grovhed, vil retten i stedet kunne idømme betinget eller ubetinget straf, herunder også bøde, alene for det nye forhold, eventuelt i forbindelse med ændring af vilkårene for prøveløsladelsen.*

Bestemmelsen svarer efter betænkningen "i forenklet form" til § 61, stk. 2 om betinget dømte. Retten har altså et reelt valg, og bagatelkriminalitet fører ikke automatisk til genindsættelse. Der gælder ingen fællesstraf-konstruktion som ved tidsbestemte straffe – enten genindsættes den dømte til den fulde livstidsstraf, eller også straffes alene det nye forhold.

For det andet nulstilles prøvetiden ved fornyet prøveløsladelse. Betænkning nr. 1424/2003 fremhæver denne afvigelse fra reglerne om tidsbestemt straf:

> *Prøvetiden ved en eventuel ny prøveløsladelse kan efter § 41, stk. 3, fastsættes op til 5 år. Der skal ikke i denne højeste prøvetid ske fradrag for den tid, i hvilken den pågældende tidligere har været prøveløsladt. Ordningen med prøveløsladelse fra livstidsstraf afviger herved fra reglerne om prøveløsladelse efter genindsættelse til fortsat afsoning af tidsbestemt straf.*

Løsladelsesvejledningen pkt. 40 gengiver dette: en genindsat livstidsdømt, der senere prøveløslades på ny, kan igen pålægges en prøvetid på fulde 5 år, hvor der for tidsbestemt dømte skal ske fradrag efter § 40, stk. 6.

§ 42, stk. 2 håndterer den mildere situation – rene vilkårsovertrædelser uden ny kriminalitet – ved at henvise til § 40, stk. 2-5. Her kan der reageres administrativt med advarsel eller vilkårsændring; genindsættelse kan kun ske "under særlige omstændigheder", og afgørelsen kan kræves domstolsprøvet efter straffuldbyrdelseslovens § 112. Ved genindsættelse indtræder en pligt til at træffe ny afgørelse om prøveløsladelse senest 1 år efter, jf. løsladelsesbekendtgørelsens § 4.

Efter forarbejderne til programvilkårene i 2017 er udgangspunktet dog skærpet for de særlige vilkårstyper:

> *Det forudsættes med den foreslåede bestemmelse [...] at det klare udgangspunkt i sager om overtrædelse af et vilkår om fortsat at deltage i et program fastsat af kriminalforsorgen vil være, at den løsladte genindsættes til fortsat afsoning af reststraffen.*

LOV Straffeloven § 40, stk. 2-6 · Straffeloven § 41, stk. 5 · Straffeloven § 42, stk. 1-2 · Straffeloven § 61, stk. 2 · Straffuldbyrdelsesloven § 112

§ 11 10-årsreglen: livstidsdømtes udgang, besøg og retten til at gifte sig

Ved **lov nr. 157 af 31. januar 2022** om indskrænkning af livstidsdømtes og visse forvaringsdømtes rettigheder indførtes to nye bestemmelser i straffuldbyrdelsesloven med virkning fra 1. februar 2022:

- **§ 49 a**: en livstidsdømt kan ikke opnå udgangstilladelse, før 10 år af straffen er udstået, medmindre udgangen sker til bestemte særlige formål.
- **§ 51 a**: en livstidsdømt må ikke uden tilladelse modtage besøg i de første 10 år. Kriminalforsorgen **skal** give tilladelse til besøg fra nærtstående eller personer, den indsatte havde kontakt til før varetægtsfængslingen; andre kan tillades, "hvis særlige omstændigheder taler herfor".

Udgangsvejledningen pkt. 68 præciserer, at 10-årsgrænsen gælder "uanset, om den indsatte er placeret i åben eller lukket institution", og at fravigelsesmuligheden "forudsættes at have et snævert anvendelsesområde". Kompetencen i udgangssager for livstidsdømte ligger hos Styrelsen for Danmarks Fængsler, jf. udgangscirkulærets § 18, og Besøgsbekendtgørelsen § 1 udmønter besøgsbegrænsningen.

Reglernes tilbagevirkende dimension er prøvet ved domstolene. I **BS-29903/2021-SVE** (15. marts 2024) behandlede byretten netop gyldigheden af et udgangsafslag til en livstidsdømt og 10-årsreglens forhold til forbuddet mod tilbagevirkende kraft. Spørgsmålet om, hvilken instans der skal behandle sådanne sager, blev afklaret i **BS-34875/2022-OLR** (11. januar 2023), hvor landsretten tog stilling til henvisning efter retsplejelovens § 226.

Det principielle opgør kom i **62061/2025** (Højesteret, 26. juni 2026). B afsonede livstid for planlagt manddrab efter § 237, usømmelig omgang med lig efter § 139, stk. 1 og seksuelt overgreb af særlig farlig karakter efter § 225, jf. § 216, stk. 3. A havde som 17-årig af egen drift skrevet til ham i fængslet i begyndelsen af 2018; de har aldrig mødt hinanden. Da al kontakt blev afbrudt ved lovens ikrafttræden i februar 2022, søgte parret om vielse – hvilket efter ægteskabslovens § 21, stk. 1, jf. § 20, stk. 2, forudsætter samtidig fysisk tilstedeværelse og altså enten udgang eller besøg.

Højesteret fortolkede først loven. Om § 49 a fastslog retten, at forarbejderne forudsætter, at formålene i udgangsbekendtgørelsens § 31, stk. 2 – herunder indgåelse af ægteskab – ikke kan begrunde udgang inden for de første 10 år. Om besøgsreglen udtalte Højesteret:

> *Forarbejderne til § 51 a, stk. 2, 2. pkt., må forstås sådan, at bestemmelsen ikke giver mulighed for besøgstilladelse til en person, som den indsatte ikke havde kontakt til før varetægtsfængslingen, med henblik på, at vedkommende og den indsatte indgår ægteskab. Justitsministerens besvarelse af 13. december 2021 af spørgsmål nr. 6 vedrørende lovforslaget giver ikke grundlag for en anden forståelse.*

Derefter prøvede Højesteret, om **EMRK artikel 12** giver et videre krav end loven. Retten lagde vægt på EMD's praksis – herunder at personlig frihed ikke er en forudsætning for at udøve retten til ægteskab (*Frasik mod Polen*), at prøvelsen under artikel 12 ikke er en nødvendighedstest, men et spørgsmål om vilkårlighed eller uproportionalitet, og at myndighederne ikke kan blokere retten ud fra subjektive vurderinger af forholdets kvalitet (*Jaremowicz mod Polen*). Afgørende blev *Draper*-forbeholdet fra Kommissionens rapport af 10. juli 1980:

> *It is conceivable that in cases involving certain types of offences, a restriction on the right to marry could be justified on the basis of considerations of public interest [...]. However a general restriction on all life sentence prisoners cannot be so justified.*

Højesteret anså forbeholdet for opretholdt i EMD's efterfølgende praksis og foretog en konkret vurdering, hvor der blev lagt vægt på kriminalitetens karakter og alvor, de retspsykiatriske erklæringers konklusion om svær personlighedsmæssig afvigelse og høj risiko for recidiv af seksualkriminalitet, samt at A var 17 år, da hun kontaktede B:

> *Højesteret finder efter en samlet vurdering, at de anførte omstændigheder, herunder karakteren og alvoren af den begåede kriminalitet og Bs personlige forhold, tilsiger, at parternes ret til at indgå ægteskab begrænses for at varetage samfundsmæssige hensyn.*

Myndighederne blev frifundet. Vestre Landsret var i **BS-4922/2025-VLR** (24. november 2025) "i det væsentlige" nået til samme resultat.

Dommens rækkevidde bør læses præcist: Højesteret afviste **ikke**, at et generelt forbud mod livstidsdømtes ægteskab ville være konventionsstridigt – tværtimod hviler præmisserne på *Draper*-forbeholdets forudsætning om, at netop en generel begrænsning **ikke** kan retfærdiggøres. Resultatet bæres af en individualiseret afvejning i en sag med helt særlige træk: en ekstremt grov seksuelt motiveret drabssag, dokumenteret høj recidivrisiko og en relation, der udelukkende var opstået efter varetægtsfængslingen med en dengang mindreårig.

LOV Retsplejeloven § 226, stk. 1 · Straffeloven § 225 · Straffeloven § 237 · Straffuldbyrdelsesloven § 49a · Straffuldbyrdelsesloven § 51a, stk. 1-2 · Ægteskabsloven § 21, stk. 1

PRAKSIS **Højesteret** · Livstidsdømt for drab og seksuelt overgreb nægtet ægteskabsudgang og besøgstilladelse – EMRK artikel 12 ikke krænket 26.06.2026

Landsretten · Vestre Landsrets dom om livstidsdømts ret til at indgå ægteskab og afslag på udgang og besøg 24.11.2025

Landsretten · Kendelse om henvisning af sag om afslag på udgang til livstidsdømt 11.01.2023

Byretten · Retssag om gyldigheden af udgangsafslag til livstidsdømt og 10-års reglens forhold til forbuddet mod tilbagevirkende kraft 15.03.2024

§ 12 EMRK artikel 3: kravet om reducibility og 25-årsgrænsen

Livstidsstraffens forenelighed med **EMRK artikel 3** afhænger efter fast praksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol af, at straffen er *reducible* – at der både findes en udsigt til løsladelse og en reel mekanisme til prøvelse heraf (jf. *Vinter m.fl. mod Storbritannien* og *Hutchinson mod Storbritannien*). Den danske ordning er netop bygget med dette for øje: betænkning nr. 1424/2003 beskriver overgangen fra benådning til prøveløsladelse som en reaktion på, at livstidsstraffen "ved sin tidsubestemte karakter [er] særligt tyngende", og at der i benådningspraksis kunne "spores en ikke ubetydelig variation" i løsladelsestidspunktet.

Justitsministeriet har over for Folketinget udtrykkeligt anerkendt kravet. I besvarelsen af § 20-spørgsmål **S 320** og **S 353** fra Peter Skaarup (DF) – der spurgte til, om en livstidsdom kunne gøres reel og uden mulighed for prøveløsladelse – svarede ministeren:

> *Baggrunden for indførelsen af muligheden for prøveløsladelse af livstidsdømte var at tage højde for de retssikkerhedsmæssige spørgsmål, som den tidsubestemte livstidsstraf rejser.*
>
> *Samtidig tilsiger Danmarks internationale forpligtelser, at en livstidsdømt senest efter 25 år har ret til at få prøvet, om den pågældende fortsat skal være [fængslet].*

Denne 25-årsgrænse er den ydre ramme, som strafreformen 2026 opererer inden for. Ministeriets svar leverer dermed selv den præcise målestok: forhøjelsen fra 12 til 20 år bringer Danmark markant tættere på – men fortsat under – den grænse, regeringen selv har identificeret som konventionens ydergrænse. Det bekræftes af, at Folketinget klart har afvist at gå videre: beslutningsforslag **B 170** om ophævelse af livstidsdømtes mulighed for prøveløsladelse blev forkastet med 11 stemmer for (DF, NB og Inger Støjberg) mod 86.

Tre forhold gør ikke desto mindre 2026-reformen menneskeretligt følsom:

1. **Reformen er tilbagevirkende for igangværende afsoninger.** Ændringen "vil omfatte alle dømte, der afsoner en straf af fængsel på livstid, uanset om afsoningen er påbegyndt før lovens ikrafttræden". En dømt, der er 13 år inde i afsoningen ved ikrafttrædelsen – og altså ikke fanges af undtagelsen for dem, der havde afsonet 12 år – får reelt sit prøvelsestidspunkt rykket 8 år. Enhedslisten anførte netop, at tiltaget "har karakter af straf med tilbagevirkende kraft". Spørgsmålet er velkendt fra praksis: EMD sondrer mellem ændringer i selve *straffens* omfang (artikel 7) og ændringer i *fuldbyrdelsen*, hvor lovgiver har et bredere spillerum. Samme spænding blev prøvet i **BS-29903/2021-SVE** i forhold til 10-årsreglens tilbagevirkende kraft.
2. **Prøvelsens realitet må kunne bære den længere ventetid.** Artikel 3-kravet handler ikke kun om, *hvornår* der prøves, men om at prøvelsen er reel. Praksis efter § 41, stk. 2 – hvor domstolene som vist i **BS-1929/2009-HRS** og **BS-28744/2020-GLO** accepterer, at et udslusningsforløb er en forudsætning – forudsætter, at udslusningen faktisk tilrettelægges. Retten i Glostrups bemærkning om, at det er "påtrængende nødvendigt", at direktoratet muliggør afprøvning under friere former, får skarpere kant, når 10-årsreglen for udgang i § 49 a sammenholdes med en 20-årstærskel: vinduet til at opbygge et

udslusningsforløb inden første prøvelse er utvivlsomt bredere, men adgangen til frihedsgoder er samtidig snævrere end før 2022.

3. **Den absolutte spærring i § 41, stk. 3** kan i princippet blokere prøveløsladelse på ubestemt tid, så længe en konflikt verserer og politiet oplyser om tilknytning. Modvægten er den obligatoriske genoptagelse hver tredje måned efter løsladelsesbekendtgørelsens § 4.

Mod krænkelsesrisikoen taler, at kernen i den danske ordning er intakt: der er fortsat en obligatorisk, tilbagevendende og domstolsprøvbar vurdering med en fast startdato, hvilket er præcis den type mekanisme, EMD efterspørger.

LOV	Straffeloven § 41, stk. 1-3 · Straffuldbyrdelsesloven § 49a · Straffuldbyrdelsesloven § 112	
PRAKSIS	**Byretten** · Retssag om gyldigheden af udgangsafslag til livstidsdømt og 10-års reglens forhold til forbuddet mod tilbagevirkende kraft	15.03.2024
	Byretten · Stadfæstelse af afslag på prøveløsladelse for livstidsdømt drabsmand	21.05.2021
	Byretten · Prøveløsladelse af livstidsdømt – krav om udslusningsforløb	02.09.2009

§ 13 Forvaring som alternativ til livstid ved særligt farlige gerningsmænd

Forvaring efter § 70 er den anden tidsubestemte frihedsberøvelse i dansk ret. Foranstaltningen kan idømmes ved bl.a. grove forbrydelser mod liv og legeme, når det efter forholdets karakter og oplysningerne om gerningsmandens person må antages, at han frembyder nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, og forvaring findes påkrævet for at forebygge denne fare.

Sammenhængen mellem livstid og forvaring er ikke tilfældig. Straffelovrådet forudså i betænkning nr. 1099/1987, at afskaffelse af livstidsstraffen ville flytte tyngden til forvaring:

> *Det er muligt, at en afskaffelse af straffen fængsel på livstid i flere tilfælde vil gøre det aktuelt i drabssager at overveje dom til tidsbestemt forvaring i medfør af straffelovens § 70. […] Det fremgår allerede nu af denne bestemmelses ordlyd, at den omfatter forsætligt drab.*

Rådets mindretal (Haulrig og Waaben), der ikke ville udtale sig imod en afskaffelse, accepterede udtrykkeligt denne konsekvens. Argumentet illustrerer en vigtig pointe: de to sanktioner er kommunikerende kar. Netop derfor er 10-årsreglen i straffuldbyrdelseslovens § 49 a og besøgsreglen i § 51 a affattet, så de også rammer forvaringsdømte, der er dømt for overtrædelse af en bestemmelse, som hjemler straf af fængsel på livstid.

Den grundlæggende forskel ligger i prøvelsesmekanikken. Ved forvaring påhviler det efter § 72 anklagemyndigheden at påse, at foranstaltningen ikke opretholdes længere end nødvendigt, og ophør eller opretholdelse afgøres af **retten**. Ved livstid sker prøvelsen derimod administrativt efter § 41, stk. 1 med efterfølgende domstolsprøvelse efter straffuldbyrdelseslovens § 112. Livstid har en fast, lovbestemt startdato for prøvelsen; forvaring har løbende prøvelse, men ingen minimumsperiode.

At langvarig forvaring rejser samme farlighedsproblematik som livstid, viser **AM2023.08.11H** (11. august 2023), hvor Højesteret **ophævede** en prøveløsladelse af en forvaringsdømt efter 20 års anbringelse med henvisning til utilstrækkelig afprøvning af faren. Afgørelsen er den logiske spejling af prøveløsladelsespraksis for livstidsdømte: kravet om reel afprøvning under friere former skærer begge veje – det kan bære et afslag (som i **BS-28744/2020-GLO**), men det kan også bære en tilsidesættelse af en for optimistisk løsladelsesbeslutning.

Udgangsvejledningen pkt. 68 håndterer denne asymmetri udtrykkeligt ved at tillade fravigelse af 10-årsgrænsen for forvaringsdømte, hvor udgang er nødvendig for at *vurdere* farligheden:

> *Det fremgår videre af lovbemærkningerne til straffuldbyrdelseslovens § 49 a, at muligheden for at meddele tilladelse til udgang med henblik på at vurdere den forvaringsdømtes farlighed har til hensigt at tage højde for anklagemyndighedens opfyldelse af straffelovens § 72 […]*

Denne ventil findes ikke for livstidsdømte – hvilket er kernen i cirkelslutningsproblemet ovenfor.

LOV Straffeloven § 41, stk. 1 · Straffeloven § 70, stk. 1 · Straffeloven § 72 · Straffuldbyrdelsesloven § 49a · Straffuldbyrdelsesloven § 112

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteret ophæver prøveløsladelse af forvaringsdømt efter 20 års anbringelse – utilstrækkelig afprøvning af fare 11.08.2023

Byretten · Stadfæstelse af afslag på prøveløsladelse for livstidsdømt drabsmand 21.05.2021

§ 14 Udvisning ved livstidsdom og samspillet med EMRK artikel 8

For udlændinge følger udvisning efter udlændingelovens § 22 med reelt automatisk ved en livstidsdom: kriminalitetens alvor ligger så højt over enhver tærskel i bestemmelsen, at afvejningen efter § 26 b i praksis falder ud til udvisning for bestandig. Flere af de nyere banderelaterede livstidsdomme har netop en udlændingeretlig dimension – således **SS-1716/2023-OLR**.

Menneskeretligt er dette den mindst omtvistede del af området. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols proportionalitetspraksis efter **artikel 8** er en glidende skala, hvor kriminalitetens grovhed er den tungest vejende faktor. I **Üner mod Holland** (46410/99) – der leverede selve kriteriekataloget – fandt Domstolen ingen krænkelse ved udvisning med 10 års indrejseforbud af en mand, der var indrejst som 12-årig, havde boet lovligt i landet i 16 år, havde kæreste og to børn med statsborgerskab, og var idømt 7 års fængsel for drab, vold og våbenbesiddelse:

> *Staten har en vid skønsmargen i spørgsmål om udvisning af udenlandske statsborgere, når det træffes på baggrund af alvorlig kriminalitet, og de nationale myndigheder har foretaget en rimelig afvejning af klagerens personlige tilknytning til landet over for hensynet til den offentlige orden.*

Samme linje over for Danmark i **Cakmak mod Danmark** (21783/22, 15. februar 2024), hvor en *settled migrant* med ca. 30 års ophold blev udvist efter 6 år og 3 måneders fængsel for **forsøg** på manddrab. EMD afviste klagen som åbenbart grundløs:

> *Selvom klageren var en settled migrant med stærke rødder i Danmark, blev alvoren af hans kriminalitet og den gentagne kriminelle adfærd anset for at veje tungest.*

Når forsøg på manddrab med 6 års fængsel bærer udvisning af en person med 30 års ophold, følger det a fortiori, at en fuldbyrdet livstidsdom gør det.

Det betyder ikke, at afvejningen bortfalder. EMD har i en række danske sager statueret krænkelse, hvor **indrejseforbuddets længde** ikke stod mål med forholdet – i **Sarac mod Danmark** (19866/21, 9. april 2024) fandt Domstolen et indrejseforbud for bestandig uforholdsmæssigt over for en mand med 26 års ophold, idømt 2

års fængsel for narkotikakriminalitet, og tilkendte 8.000 EUR. Men Sarac-linjen angår netop **mellemkategorien** af kriminalitet. Ved livstid er den danske margin efter Üner- og Cakmak-praksis i realiteten fuld.

Et praktisk samspil fortjener fremhævelse: efter § 41, stk. 4 og 6 gælder hverken programkravet eller kontaktforbudsvilkåret for livstidsdømte, der er udvist ved dom **og kan udsendes** i forbindelse med løsladelsen. Forarbejderne fra 2017 præciserer, at ordningen derimod finder anvendelse på udviste, "hvor der ikke er udsigt til, at udsendelsen af den pågældende kan effektueres i praksis". Udsendelsesmuligheden – ikke udvisningsdommen i sig selv – er dermed det afgørende kriterium.

LOV Straffeloven § 41, stk. 4, 6 · Straffeloven § 237 · Udlændingeloven § 22

PRAKSIS

Landsretten · Livstid for planlagt banderelateret drab og drabsforsøg: Likvidering udført af lejemorder og medvirkende	30.09.2025
Menneskerettighedsdomstolen · Krænkelse af EMRK artikel 8: Permanent udvisning af settled migrant efter 26 års ophold fundet uforholdsmæssig	09.04.2024
Menneskerettighedsdomstolen · Cakmak mod Danmark – Udvisning efter forsøg på manddrab (EMD)	15.02.2024
Menneskerettighedsdomstolen · Menneskerettighedssag vedrørende udvisning og indrejseforbud: Üner mod Holland	18.10.2006

§ 15 Sammenfatning: to spor, der begge er strammet

Livstidsstraffen fungerer i dansk ret ad to spor, der skal læses sammen.

Kvalifikationssporet er stabilt og domstolsstyret. Udgangspunktet for manddrab er 12 års fængsel, og livstid kræver særlige omstændigheder. Rigsadvokatmeddelelsen om drab udpeger tre kategorier, hvor livstid er *udgangspunktet* – gentagelsestilfælde (**U 2018.3737 H**), drab på flere ved forskellige lejligheder uden indbyrdes forbindelse (**U 2007.1588/2 H**) og drab på barn i forbindelse med seksualforbrydelse (**U 2000.2405 H**, **U 2005.2353 H**). Hertil kommer den moderne § 81 b-mekanik fra **U 2022.40 H**, hvor livstid ikke vælges, men *fremkommer*: overstiger den beregnede straf de 20 år i § 33, stk. 2, findes der intet tidsbestemt alternativ. Det er denne mekanik, der driver landsretternes livstidsdomme i banderelaterede likvideringssager 2024-2025. Kun § 33, stk. 3 sætter en absolut grænse: aldrig livstid for forhold begået før det fyldte 18. år.

Fuldbyrdelsessporet er derimod strammet gennemgribende på under fem år:

År	Ændring	Retsvirkning
2014	Lov nr. 733 af 25. juni 2014	§ 41, stk. 3: absolut spærring ved bandekonflikt med skydevåben m.v.; kontaktforbudsvilkår
2017	Lov nr. 672 af 8. juni 2017	§ 41, stk. 4 og 7: programkrav for § 81 a- og kap. 12/13-dømte
2022	Lov nr. 157 af 31. januar 2022	Straffuldbyrdelseslovens §§ 49 a og 51 a: 10-årsregel for udgang og besøg
2024	Lov nr. 665 af 11. juni 2024	§ 41, stk. 3 udvidet til knive og blankvåben
2026	Lov nr. 263 af 11. februar 2026	§ 41, stk. 1: 12 → **20 år**; § 112, nr. 6: 14 → 22 år

Den samlede bevægelse er entydig. Historisk lå den reelle afsoningstid omkring 14 år – 45 af 56 livstidsdømte 1951-1994 blev benådet efter gennemsnitligt 14 år og 1 måned, jf. ombudsmandens sag om benådning af livstidsfange. Nyordningen i 2001 kodificerede dette niveau som en 12-årstærskel med retskravslignende prøvelse. Med 2026-reformen er den lovbestemte minimumstid nu **højere end det historiske gennemsnit for faktisk afsoning** – og prøvelsen kan først indbringes for domstolene efter 22 år.

Samtidig er retspraksis efter § 41, stk. 2 uændret restriktiv. Domstolene tilsidesætter kun undtagelsesvis kriminalforsorgens skøn, og udslusningskravet – uledsaget udgang, åbent fængsel, udstationering – er reelt en forudsætning. Der findes kun ét klart eksempel på, at en livstidsdømt har fået medhold: hjemvisningen i **BS-20193/2021-OLR**. Det gennemgående tema – formuleret skarpest af Retten i Glostrup i **BS-28744/2020-GLO** – er cirkelslutningen: uden afprøvning under friere former ingen farlighedsvurdering, og uden farlighedsvurdering ingen prøveløsladelse.

Den praktiske konsekvens for rådgivning er, at **tærsklen sjældent er det afgørende**. Det, der bestemmer udfaldet, er udslusningsforløbet, medvirken til retspsykiatrisk undersøgelse (jf. **BS-9326/2022-HJR**) og fraværet af en verserende gruppekonflikt. Med 20-årstærsklen får kriminalforsorgen otte ekstra år til at tilrettelægge udslusningen – men § 49 a fastholder samtidig, at de første 10 år som klart udgangspunkt er uden udgang overhovedet. Hvorvidt den kombination efterlader en tilstrækkelig reel udsigt til løsladelse, når Justitsministeriet selv har lagt til grund, at konventionen kræver prøvelse senest efter 25 år, er det åbne spørgsmål, som praksis efter februar 2026 må besvare.

LOV
Straffeloven § 33, stk. 2-3 · Straffeloven § 41, stk. 1-3 · Straffeloven § 42, stk. 1 · Straffeloven § 81b · Straffeloven § 237 · Straffuldbyrdelsesloven § 49a · Straffuldbyrdelsesloven § 112

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets afslag på prøveløsladelse af livstidsdømt grundet manglende medvirken til mentalundersøgelse	29.06.2022
Højesteret · Højesteret stadfæster livstidsdom for planlagt likvidering med skydevåben på åben gade	06.10.2021
Højesteret · Livsvarigt fængsel for drab i gentagelsestilfælde, databedrageri og brandstiftelse – Betydningen af en 20 år gammel drabssag	12.09.2018
Landsretten · Landsretten hjemviser sag om prøveløsladelse af livstidsdømt til Kriminalforsorgen	23.12.2021
Byretten · Stadfæstelse af afslag på prøveløsladelse for livstidsdømt drabsmand	21.05.2021

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Straffeloven § 33	stk. 1, 3	Straffeloven § 41	stk. 1, 2-4
Straffeloven § 42	stk. 1	Straffeloven § 237	
Straffuldbyrdelsesloven § 49a		Straffuldbyrdelsesloven § 112	

MATERIALE Citerede afgørelser

20 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 5

26.06.2026	Livstidsdømt for drab og seksuelt overgreb nægtet ægteskabsudgang og besøgstilladelse – EMRK artikel 12 ikke krænket	62061-2025

11.08.2023	Højesteret ophæver prøveløsladelse af forvaringsdømt efter 20 års anbringelse – utilstrækkelig afprøvning af fare	AM2023.08.11H
29.06.2022	Højesterets afslag på prøveløsladelse af livstidsdømt grundet manglende medvirken til mentalundersøgelse	bs-9326-2022-hjr
06.10.2021	Højesteret stadfæster livstidsdom for planlagt likvidering med skydevåben på åben gade	1022-1230
12.09.2018	Livsvarigt fængsel for drab i gentagelsestilfælde, databedrageri og brandstiftelse – Betydningen af en 20 år gammel drabssag	Sag 59/2018

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS 7

24.11.2025	Vestre Landsrets dom om livstidsdømts ret til at indgå ægteskab og afslag på udgang og besøg	10509-12389
30.09.2025	Livstid for planlagt banderelateret drab og drabsforsøg: Likvidering udført af lejemorder og medvirkende	10166-11930
25.09.2025	Landsretten stadfæster livstidsdom for medvirken til drab og ulovlig våbenbesiddelse	10123-11877
04.09.2024	Stadfæstelse af livstidsdom for manddrab begået i forening og ulovlig våbenbesiddelse på offentligt tilgængeligt sted	S-530-23
11.01.2023	Kendelse om henvisning af sag om afslag på udgang til livstidsdømt	2905-3443
23.12.2021	Landsretten hjemviser sag om prøveløsladelse af livstidsdømt til Kriminalforsorgen	2130-2544
19.11.2009	Landsrettens kendelse om stadfæstelse af afslag på prøveløsladelse for livstidsdømt	4419-5301

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS 3

15.03.2024	Retssag om gyldigheden af udgangsafslag til livstidsdømt og 10-års reglens forhold til forbuddet mod tilbagevirkende kraft	6262-7502
21.05.2021	Stadfæstelse af afslag på prøveløsladelse for livstidsdømt drabsmand	1991-2374
02.09.2009	Prøveløsladelse af livstidsdømt – krav om udslusningsforløb	4374-5249

MENNESKERETTIGHEDSDOMSTOLEN · SPECIALRET 3

09.04.2024	Krænkelse af EMRK artikel 8: Permanent udvisning af settled migrant efter 26 års ophold fundet uforholdsmæssig	19866/21
15.02.2024	Cakmak mod Danmark – Udvisning efter forsøg på manddrab (EMD)	21783/22
18.10.2006	Menneskerettighedssag vedrørende udvisning og indrejseforbud: Üner mod Holland	46410/99

DEN SÆRLIGE KLAGERET · SPECIALRET 1

25.05.2026	Genoptagelse af straffesag om anvendelse af straffelovens § 81 a efter nye oplysninger om bandekonflikt	25/30584

PARKERINGSKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 1

28.06.2023	Ugyldig p-tilladelse efter påstået vildledende vejledning fra p-vagt ved Søndersøparken	park-2374

FORARBEJDE Betænkninger

4 referencer

Straffelovrådets betænkning om strafferammer og prøveløsladelse

nr. 1099 · 1987 · Justitsministeriet

Betænkning om en lov om fuldbyrdelse af straf mv. (Bind I)

nr. 1181 · 1989 · Justitsministeriet

Straffelovrådets betænkning om straffastsættelse og strafferammer I - Almindelig del

nr. 1424 · 2003 · Justitsministeriet

Alternativer til frihedsstraf – et debatoplæg. Betænkning nr. 806

nr. 806 · 1977 · Justitsministeriet

15 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over grov vold (§ 245)

Strafudmåling og kvalifikation af legemsangreb af særligt rå, brutal eller farlig karakter

Version 2 Opdateret 26. jun. 2026 10 afgørelser · 2013–2026 Læs online

INTRODUKTION

Grov vold efter straffelovens § 245 omfatter legemsangreb af særligt rå, brutal eller farlig karakter samt mishandling, og straffes med fængsel indtil 8 år (hævet fra 6 år ved lov nr. 263 af 11. februar 2026). Bestemmelsen udgør mellemleddet i straffelovens voldstriade: § 244 (simpel vold, op til 3 år), § 245 (grov vold) og § 246 (særlig grov vold, op til 12 år). Strafniveauet er blevet markant skærpet ad flere omgange – senest med en 100 pct.-forhøjelse i 2026 – og praksis viser, at kvalifikationen som grov vold beror på angrebets konkrete karakter, herunder om der er anvendt våben, om angrebet rettes mod hovedet, eller om offeret er værgeløst.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Grov vold efter § 245, stk. 1 omfatter legemsangreb af særligt rå, brutal eller farlig karakter, samt mishandling – strafferammen er pr. 15. februar 2026 hævet til 8 års fængsel.

02 Kvalifikationen som 'farlig karakter' omfatter bl.a. slag mod hoved, kvælertag, spark mod liggende offer, hop på hoveder og brug af genstande som våben (kniv, flaske, glas, kæp).

03 Mishandlingsbegrebet forudsætter gentagen eller forlænget voldsudøvelse i et over-/underlegensforhold – flere § 244-forhold kan samlet udgøre mishandling efter § 245.

04 Fra 2018 forhøjedes straffen for grov vold generelt med en tredjedel; fra 15. februar 2026 er strafniveauet yderligere skærpet med 100 pct. i forhold til hidtidig praksis.

05 Anvendelse af kniv eller lignende udløser en yderligere skærpelse ud over de generelle forhøjelser, fordi den potentielle fare ved knivanvendelse i sig selv begrunder strafforhøjelse.

06 Grov vold mod børn under 18 år begået af en person i eller nært knyttet til den forurettedes husstand er en særligt skærpende omstændighed, der yderligere hæver strafniveauet med ca. en tredjedel (2022-reformen).

07 Udgangspunktet ved grov vold er ubetinget fængsel – samfundstjeneste kan kun anvendes helt undtagelsesvist under ekstraordinære omstændigheder, og er udelukket ved § 246.

08 Gentagelsesvirkning efter § 247, stk. 1 kan forhøje strafferammen med op til det halve ved tidligere dom for forsætligt legemsangreb, psykisk vold eller forbrydelse forbundet med forsætlig vold.

09 Vold mod personer med særligt udsat erhverv (§ 247, stk. 2) – fx politibetjente, taxachauffører og sygehuspersonale – straffes som udgangspunkt med ubetinget fængsel.

10 De alvorligste § 245-sager skal have bedre sammenhæng med § 246-niveauet, og straffen i de groveste tilfælde må dog ikke overstige niveauet for drabsforsøg under lignende omstændigheder.

11 Straffelovens § 245, stk. 2 om forsætlig tilføjelse af skade på legeme eller helbred uden for stk. 1 fungerer som en overbygning i forhold til bl.a. § 243 (psykisk vold).

§ 1 Lovgrundlag og bestemmelsens opbygning

Straffelovens § 245 rummer to former for kvalificeret vold:

- **Stk. 1** kriminaliserer legemsangreb af *særligt rå, brutal eller farlig karakter* samt *mishandling*. Strafferammen er pr. 15. februar 2026 fængsel indtil 8 år (forhøjet fra 6 år). Som særligt skærpende omstændigheder fremhæves dels at angrebet har haft *betydelig skade på legeme eller helbred* til følge (2. pkt.), dels at angrebet er begået mod en *person under 18 år* af en person i eller nært knyttet til den forurettedes husstand (3. pkt., indsat ved lov nr. 452 af 20. april 2022).
- **Stk. 2** kriminaliserer den, der *uden for de i stk. 1 nævnte tilfælde* tilføjer en anden person skade på legeme eller helbred. Denne bestemmelse fungerer ifølge Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Psykisk vold som en overbygning i forhold til bl.a. straffelovens § 243 om psykisk vold og omfatter bl.a. tilføjelse af psykiske traumer.

Bestemmelsen indgår i en voldstriade med § 244 (simpel vold, fængsel indtil 3 år) og § 246 (særlig grov vold, fængsel indtil 12 år). Hertil kommer § 247 om gentagelsesvirkning (stk. 1) og vold mod personer med særligt udsat erhverv (stk. 2).

Den gældende udformning af §§ 244-246 stammer i sin grundstruktur fra nyaffattelsen ved lov nr. 272 af 3. maj 1989, der erstattede den ældre komplicerede opbygning med en forenklet tredeling: simpel vold, grov vold/mishandling og meget grov vold.

Ikrafttrædelse 15. februar 2026: Ved lov nr. 263 af 11. februar 2026 er strafferammerne i § 245, stk. 1 og 2, hævet fra 6 til 8 års fængsel. Loven forudsætter en generel skærpelse af strafniveauet på 100 pct., og finder anvendelse på forhold begået efter ikrafttrædelsen.

LOV Straffeloven § 243 Straffeloven § 244 Straffeloven § 245, stk. 1, 2 Straffeloven § 246 Straffeloven § 247

§ 2 Kvalifikationskendetegnene: rå, brutal eller farlig karakter

Afgrænsningen mellem simpel vold (§ 244) og grov vold (§ 245, stk. 1) beror på, om legemsangrebet er af *særligt rå, brutal eller farlig karakter*. Disse tre kriterier er alternative – det er tilstrækkeligt, at ét er opfyldt.

Som beskrevet i Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2003 om straffastsættelse og strafferammer omfatter § 245, stk. 1 den vold, der *efter sin beskaffenhed* kan betegnes som særlig rå, brutal eller farlig:

- **Farlig karakter** dækker typisk brug af våben eller genstande egnet til at påføre skade – knive, glasflasker, glasskår, kæppe, jernrør, baseballbat. Højesteret har i Sag 68/2019 fastsat en fællesstraf på 3 år og 6 måneders fængsel for tre knivstik, herunder ét mod brystregionen med en sammenklappet lunge til følge. Slag med bunden af et ølglas, der forvoldte en flænge krævende syning, henførtes under § 245, stk. 1 i Sag 121/2019.
- **Rå og brutal karakter** dækker angrebsformer, der er egnet til at forvolde alvorlig skade, uanset om skaden faktisk indtræder. Spark mod hovedet af et liggende, værgeløst offer er et klassisk eksempel. I Sag 12/2017 hoppede/sparkede tiltalte gentagne gange på hovedet af et værgeløst offer, der lå mellem to biler – Højesteret fastsatte straffen til 3 måneders ubetinget fængsel, og understregede at voldens farlige karakter var afgørende, *selv om skaderne var begrænsede*.

Ifølge Vejledning om anklageskrifter formuleres tiltalen eksempelvis som:

> *"legemsangreb af særlig farlig karakter efter straffelovens § 245, stk. 1, ved (...) at have stukket [forurettede] med en kniv"*

> *"legemsangreb af særlig rå og brutal karakter efter straffelovens § 245, stk. 1, ved (...) at have sparket [forurettede] i hovedet"*

LOV Straffeloven § 244 · Straffeloven § 245, stk. 1

PRAKSIS
- **Højesteret** · Grov vold og anklagemyndighedens påtalebegrænsning: Skærpelse af straf trods frafald af kontraanke mod medtiltalt — 09.01.2020
- **Højesteret** · Strafudmåling og udvisning for bestandig af 17-årig efter grov knivvold mod 14-årig — 28.10.2019
- **Højesteret** · Grov vold (§ 245): Ubetinget fængselsstraf fastsat for hop/spark på hovedet af værgeløst offer – Afslag på samfundstjeneste — 25.04.2017

§ 3 Mishandlingsbegrebet – gentagne overgreb i nære relationer

Ud over legemsangreb af særlig karakter omfatter § 245, stk. 1 også *mishandling*. Ifølge Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Vold mod børn kan flere voldsforhold, der isoleret set alene er omfattet af § 244, *samlet set* udgøre mishandling efter § 245.

Ved vurderingen af, om der foreligger mishandling, kan der bl.a. lægges vægt på:

- Om der er tale om **gentagen eller forlænget voldsudøvelse**
- Om der foreligger et vist **over-/underlegensforhold** eller afhængighedsforhold mellem offer og gerningsperson
- Voldens **karakter og grovhed** – selv relativt lette slag kan udgøre mishandling, når de gentages systematisk over tid

I Højesterets dom i Sag 34/2021 blev tiltalte idømt forvaring for bl.a. systematisk mishandling af to samlevere over flere år, herunder daglige slag, sult, frihedsberøvelse og kvælertag – et ekstraordinært tilfælde, der illustrerer mishandlingsbegrebets yderste rækkevidde. Højesteret fastslog:

> *"T (...) er fundet skyldig i alvorlig personfarlig kriminalitet af systematisk og langvarig karakter begået mod to kvinder (...) Begge kvinder blev under samlivet mishandlet, voldtaget og frihedsberøvet."*

Mishandling, der omfatter en række ensartede og kontinuerlige handlinger, betragtes ofte som en *fortsat forbrydelse*, hvilket har den processuelle konsekvens, at ingen del af forbrydelserne er forældede. Se hertil psykisk vold om det nært beslægtede mishandlingsbegreb i § 243.

LOV Straffeloven § 244 Straffeloven § 245, stk. 1

PRAKSIS **Højesteret** · Højesterets dom om forvaring for langvarig og systematisk mishandling og voldtægt af to samlevere 21.09.2021

§ 4 Strafniveau og de tre strafskærpelsesrunder (2018, 2022 og 2026)

Strafniveauet for grov vold har gennemgået tre markante lovgivningsmæssige skærpelser:

1. Lov nr. 358 af 29. april 2018 – generel tredjedelsforhøjelse:

Som forarbejderne til ændringsloven udtrykker det:

> *"Det er forudsat, at der skal ske en forhøjelse af straffen med en tredjedel i forhold til den straf, der hidtil har været fastsat af domstolene. Dette indebærer eksempelvis, at en sag om grov vold, der i dag ville blive afgjort med 9 måneders fængsel, efter forslaget skal afgøres med 1 års fængsel."*

Herudover forudsattes en *yderligere* skærpelse for de allergroveste § 245-sager (niveauet fra ca. 1 år og 9 måneder), så straffen fik bedre sammenhæng med § 246-niveauet.

2. Lov nr. 452 af 20. april 2022 – vold mod børn i nære relationer:

Ved indsættelse af § 245, stk. 1, 3. pkt. blev det en særligt skærpende omstændighed, hvis volden er begået mod en person under 18 år af en person i den forurettedes husstand. Skærpelsen er ca. en tredjedel yderligere.

3. Lov nr. 263 af 11. februar 2026 – 100 pct.-skærpelse:

Som Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Vold beskriver:

> *"Det er med lovændringen forudsat, at straffen i voldssager efter straffelovens § 245, § 245 a og § 246 gennemgående skærpes med 100 pct. i forhold til den straf, der efter hidtidig praksis ville blive fastsat af domstolene."*

Strafferammen hæves samtidig fra 6 til 8 års fængsel. Skærpelsen gælder forhold begået fra 15. februar 2026.

Ikrafttrædelse	Lovændring	Virkning
1. maj 2018	Lov nr. 358/2018	Generel tredjedelsforhøjelse
1. maj 2022	Lov nr. 452/2022	Yderligere tredjedel ved vold mod børn i husstand
15. feb. 2026	Lov nr. 263/2026	100 pct.-skærpelse + ramme hævet til 8 år

LOV Straffeloven § 245, stk. 1, 2

§ 5 Knivvold og yderligere strafskærpelse ved brug af våben

Siden 2018 har der gældt en *yderligere* strafskærpelse i sager efter § 245, hvor der er anvendt **kniv eller lignende**. Ifølge Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Vold er begrundelsen den *potentielle fare* ved knivanvendelse:

> *"Med kniv eller lignende forstås bl.a. genstande, der er omfattet af lov om knive og blankvåben mv. (...) Herudover omfattes genstande (...) hvis genstanden er benyttet som en kniv, og angrebets potentielle farlighed taler for, at det skal sidestilles med angreb begået med en kniv. Som eksempel kan nævnes et angreb begået med et glasskår, der er benyttet som kniv."*

Skærpelsen er kumulativ med den generelle tredjedelsforhøjelse – og nu også med 2026-reformen.

I praksis illustreres knivsagers strafniveau af Højesterets dom i Sag 68/2019, hvor en 17-årig blev idømt en fællesstraf på 3 år og 6 måneders fængsel for et groft, umotiveret knivoverfald i forening. Tiltalte tildelte den 14-årige forurettede tre knivstik – herunder ét i brystregionen med en livstruende sammenklappet lunge til følge. Højesteret lagde særskilt vægt på 2018-lovændringens tilsigtede skærpelse:

> *"Justitsministeriet finder (...) at der er behov for, at straffen i voldssager efter straffelovens § 245 (...) gennemgående forhøjes med omkring en tredjedel... Der bør således i disse sager ske en yderligere skærpelse af straffen ud over den generelle skærpelse med en tredjedel."*

Vold begået med kniv i en grov voldssag vil efter 2026-reformen typisk medføre betydeligt strengere straffe end hidtil. For sager om den eventuelle grænse opad mod særlig grov vold efter § 246, se den særskilte praksisoversigt.

LOV Straffeloven § 245, stk. 1

PRAKSIS **Højesteret** · Strafudmåling og udvisning for bestandig af 17-årig efter grov knivvold mod 14-årig 28.10.2019

§ 6 Vold mod børn i nære relationer – § 245, stk. 1, 3. pkt.

Ved lov nr. 452 af 20. april 2022 indsattes et nyt 3. pkt. i § 245, stk. 1, der gør det til en særligt skærpende omstændighed, hvis legemsangrebet eller mishandlingen er begået mod en person under 18 år af en person i eller nært knyttet til den forurettedes husstand.

Ifølge forarbejderne forudsættes strafniveauet forhøjet med ca. en tredjedel sammenlignet med det (allerede skærpede) gældende strafniveau:

> *"Det betyder, at der i sager, hvor der i dag f.eks. udmåles en straf på fængsel i 6 måneder, fremover vil skulle udmåles en straf på 8 måneder."*

Ved vurderingen af, om en person er "i eller nært knyttet til" forurettedes husstand, indgår bl.a. om gerningspersonen har eller har haft folkeregisteradresse på samme adresse, om der foreligger et afhængighedsforhold, slægtskab, eller om personen jævnligt kommer i hjemmet.

Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Vold mod børn understreger, at politi og anklagemyndighed i alle sager om vold mod børn allerede under efterforskningen skal overveje, om der er grundlag for tiltale for mishandling efter § 245, og om den skærpede omstændighed i 3. pkt. er opfyldt.

Se i øvrigt praksisoversigten om almindelig vold for § 244, stk. 2 om gentagen simpel vold i nære relationer.

LOV Straffeloven § 244, stk. 2 Straffeloven § 245, stk. 1

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteret tillader afspilning af videoafhøring af mindreårig trods vidnefritagelse 10.12.2021

§ 7 Gentagelsesvirkning (§ 247, stk. 1) og vold mod udsatte erhvervsgrupper (§ 247, stk. 2)

Straffelovens § 247, stk. 1 bestemmer, at straffen for vold efter §§ 243-246 kan forhøjes med *indtil det halve*, hvis gerningsmanden tidligere er dømt for forsætligt legemsangreb, for psykisk vold eller for en forbrydelse forbundet med forsætlig vold. Bestemmelsen blev ved lov nr. 329 af 31. marts 2019 udvidet til også at omfatte § 243 om psykisk vold.

Kommende ændring (ikrafttræden 1. januar 2027): Ved lov nr. 263 af 11. februar 2026 er § 247, stk. 1 sprogligt ændret for at muliggøre nærmere retningslinjer om strafniveauet i gentagelsestilfælde. Det forudsættes, at straffen for simpel vold i gentagelsestilfælde skærpes med 50 pct.

§ 247, stk. 2 foreskriver, at strafforhøjelse ligeledes finder sted, når vold efter §§ 244-246 begås over for en person, der **efter karakteren af sit arbejde er særligt udsat for vold** – fx politibetjente, taxachauffører, ambulancereddere, sygehuspersonale, dørmænd og butiksansatte. Ifølge Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Samfundstjeneste straffes vold mod sådanne personer *som udgangspunkt med ubetinget fængsel*.

Se i øvrigt den særskilte praksisoversigt om vold mod tjenestemand for den tilsvarende skærpelse efter § 119.

LOV Straffeloven § 243 Straffeloven § 247, stk. 1, 2

§ 8 Samfundstjeneste ved grov vold – kun helt undtagelsesvist

Udgangspunktet ved grov vold efter § 245 er ubetinget fængsel. Betinget dom med vilkår om samfundstjeneste kan ifølge Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Samfundstjeneste kun anvendes under *helt ekstraordinære omstændigheder* for forhold begået efter 1. januar 2020.

Højesteret har i to principielle afgørelser fastsat rammerne:

I Sag 12/2017 fastslog Højesteret, at hop/spark på hovedet af et værgeløst offer ikke kunne straffes med samfundstjeneste, selv om skaderne var begrænsede:

> *"Højesteret finder, at der under hensyn til voldens karakter og til omstændighederne i øvrigt (...) ikke er grundlag for undtagelsesvis at gøre straffen betinget med vilkår om samfundstjeneste, selv om volden alene påførte den forurettede begrænsede skader."*

Straffen fastsattes til 3 måneders ubetinget fængsel.

I Sag 121/2019 fandt Højesteret derimod undtagelsesvist grundlag for betinget dom med 80 timers samfundstjeneste (fængsel i 80 dage) i en sag om slag med et ølglas, idet volden var begået i restaurationsmiljø som spontan reaktion på provokation, tiltalte ikke var den aktive voldsudøver, skaderne var begrænsede, og tiltalte var ustraffet med gode personlige forhold.

De ekstraordinære omstændigheder, der kan begrunde samfundstjeneste, er ifølge Rigsadvokatmeddelelsen:

- Kortere frihedsstraf (op til ca. 60 dage)
- Ustraffet gerningsperson, evt. under 18 år
- Særdeles gode personlige forhold
- Vold med begrænsede skader, begået i oprørt sindstilstand fremkaldt af forurettedes provokation

Se også praksisoversigten om samfundstjeneste.

LOV	Straffeloven § 82 · Straffeloven § 245, stk. 1	
PRAKSIS	**Højesteret** · Grov vold og anklagemyndighedens påtalebegrænsning: Skærpelse af straf trods frafald af kontraanke mod medtiltalt	09.01.2020
	Højesteret · Grov vold (§ 245): Ubetinget fængselsstraf fastsat for hop/spark på hovedet af værgeløst offer – Afslag på samfundstjeneste	25.04.2017

§ 9 Grænsen nedad mod § 244 og opad mod § 246

Grænsen mod § 244 (simpel vold):

Som Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2003 fastslår, medfører anvendelsen af § 245 ikke *obligatorisk*, at straffen skal overstige § 244's maksimum:

> *"Anvendelsen af § 245 medfører ikke obligatorisk, at der skal idømmes en straf over maksimum i § 244. Når lovens betingelser er opfyldt, vil bestemmelsen kunne anvendes som grundlag for en straf, der ligger under maksimum i § 244, men i almindelighed over det almindeligt anvendte strafniveau for voldsforbrydelser af ordinær type."*

Et isoleret knytnæveslag vil normalt henføres under § 244, mens slag med genstand, gentagne slag mod hovedet af liggende offer, kvælertag eller systematisk voldsudøvelse over tid typisk hører under § 245.

Grænsen mod § 246 (særlig grov vold):

§ 246 omfatter den vold, der udøves under *særdeles skærpende omstændigheder* – typisk vold, der medfører døden, eller alvorlig lemlæstelse. Med 2018-lovændringen blev det forudsat, at de alvorligste § 245-sager skal have bedre sammenhæng med § 246-niveauet. Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Vold bemærker:

> *"Der lægges således op til, at der i de alvorligste sager, som efter hidtidig praksis ville blive afgjort med straffe i niveauet fra omkring 1 år og 9 måneders fængsel, udmåles en straf, der har en bedre sammenhæng med strafniveauet for vold omfattet af straffelovens § 246."*

Med 2026-reformen er dette princip udvidet med den begrænsning, at straffen *om nødvendigt* afpasses, så den ikke overstiger, hvad drabsforsøg under lignende omstændigheder ville medføre.

Se praksisoversigten om særlig grov vold for den nærmere afgrænsning opad, og om drab og drabsforsøg for det øverste loft.

LOV Straffeloven § 244 Straffeloven § 245, stk. 1 Straffeloven § 246

§ 10 Skærpende omstændigheder: ydmygelse, hadforbrydelse og samvirke

Ud over de kvalifikationskendetegn, der følger af § 245 selv, kan strafniveauet påvirkes af de generelle strafudmålingsregler i straffelovens §§ 81 og 82.

Vold af ydmygende karakter – § 81, nr. 15 (2024):

Ved lov nr. 665 af 11. juni 2024 blev det en generel skærpende omstændighed, at gerningen har *ydmygende karakter*. Ifølge Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Vold forudsættes en 50 pct.-skærpelse for vold af ydmygende karakter i forhold til det gældende niveau. Ydmygende elementer kan fx være, at forurettede tvinges til at kysse gerningspersonens sko eller overhældes med urin. Den ordinære ydmygelse ved at blive slået er ikke i sig selv tilstrækkeligt.

I Højesterets dom i AM2026.02.16H om grov vold mod en 14-årig – herunder tramp på hovedet, brændemærker med cigaretter/lighter og tvang til at ryge en joint – illustreres samspillet mellem § 245 og ydmygende voldsudøvelse. Straffen fastsattes til 1 år og 6 måneder (forhøjet til 1 år og 9 måneder i landsretten).

Hadforbrydelse – § 81, nr. 6:

Når grov vold er motiveret af forurettedes race, etnicitet, religion, seksuelle orientering mv., indgår dette som skærpende omstændighed.

Formildende omstændigheder – § 82:

Provokation (§ 82, nr. 5) kan undtagelsesvist begrunde en mildere straf eller endog betinget dom, som illustreret af Højesterets Sag 121/2019 om vold i restaurationsmiljø udløst af forudgående provokation. Se om tilståelsesrabat.

LOV Straffeloven § 81 Straffeloven § 82

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteretsdom om udvisning af 16-årig for grov vold, røveri og pengefalsk 16.02.2026

Højesteret · Grov vold og anklagemyndighedens påtalebegrænsning: Skærpelse af straf trods frafald af kontraanke mod medtiltalt 09.01.2020

§ 11 Sammenfatning og det aktuelle strafniveau

Grov vold efter straffelovens § 245 er et af de strafferetlige områder, der er blevet mest intensivt skærpet i nyere tid. Med tre successive lovændringer i 2018, 2022 og 2026 er strafniveauet mere end fordoblet sammenlignet med niveauet før 2018.

De centrale takeaways fra den aktuelle praksis er:

- **Ubetinget fængsel er det klare udgangspunkt** – samfundstjeneste kan kun anvendes helt ekstraordinært
- **Strafferammen er nu 8 år** – og det forudsatte strafniveau er 100 pct. over hidtidig praksis for forhold begået efter 15. februar 2026
- **Knivvold skærpes yderligere** ud over de generelle forhøjelser
- **Vold mod børn i nære relationer** er en lovbestemt, særligt skærpende omstændighed
- **De alvorligste § 245-sager** skal afpasses, så de har sammenhæng med § 246-niveauet, dog uden at overstige niveauet for drabsforsøg
- **Mishandlingsbegrebet** griber videre end det enkelte slag – gentagen voldsudøvelse i et afhængighedsforhold kan henføres under § 245, selv om hvert enkelt forhold er § 244-vold

For erstatningsretlige konsekvenser, se praksisoversigterne om varigt mén, erhvervsevnetab og voldsoffererstatning.

LOV Straffeloven § 245, stk. 1, 2 Straffeloven § 246

REFERENCE Lovgrundlag

4 paragraffer

Straffeloven § 81	
Straffeloven § 245	stk. 1, 2
Straffeloven § 246	
Straffeloven § 247	stk. 1, 2

MATERIALE Citerede afgørelser

8 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 7

16.02.2026	Højesteretsdom om udvisning af 16-årig for grov vold, røveri og pengefalsk	AM2026.02.16H
10.12.2021	Højesteret tillader afspilning af videoafhøring af mindreårig trods vidnefritagelse	2113-2518
21.09.2021	Højesterets dom om forvaring for langvarig og systematisk mishandling og voldtægt af to samlevere	34/2021
09.01.2020	Grov vold og anklagemyndighedens påtalebegrænsning: Skærpelse af straf trods frafald af kontraanke mod medtiltalt	121/2019
28.10.2019	Strafudmåling og udvisning for bestandig af 17-årig efter grov knivvold mod 14-årig	68-2019
25.04.2017	Grov vold (§ 245): Ubetinget fængselsstraf fastsat for hop/spark på hovedet af værgeløst offer – Afslag på samfundstjeneste	Sag 12/2017
23.10.2013	Grov Mandatsvig og Hvidvask: Højesterets afgørelse om strafudmåling og retskonkurrens ved misbrug af direktørstilling	

PARKERINGSKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 1

07.12.2022	Gyldigheden af blå parkeringsskilte på privat parkeringsområde ved Gildhøj Privathospital	park-2518

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Straffelovrådets betænkning om straffastsættelse og strafferammer II – Speciel del

nr. 1424 · 2003 · Justitsministeriet

16 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over hjemmerøveri (§ 288 – privat hjem)

Strafudmåling og afgrænsning af begrebet "egentligt hjemmerøveri" efter 2011-skærpelsen

Version 1 Opdateret 6. jun. 2026 15 afgørelser · 2008–2024 Læs online

INTRODUKTION

Hjemmerøveri – røveri begået ved indtrængen i et privat hjem – er efter straffelovens § 288, stk. 2 en særligt grov form for røveri med en strafferamme på op til 10 års fængsel. Ved lov nr. 760 af 29. juni 2011 blev strafniveauet for "egentlige hjemmerøverier" fordoblet, så normalstraffen som udgangspunkt er 5 års fængsel. Højesteret har i en række principielle afgørelser præciseret definitionen af egentligt hjemmerøveri, herunder kravet om fravær af forudgående personlige relationer, forsætskravet (dolus eventualis) og afgrænsningen mod røveri med hævn- eller gældsmotiv. Praksisoversigten samler den centrale retspraksis fra Højesteret og landsretterne og de tilhørende retningslinjer fra Rigsadvokaten.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Normalstraffen for egentligt hjemmerøveri er som udgangspunkt 5 års fængsel, jf. forarbejderne til lov nr. 760/2011 og U.2014.948H.

02 Et egentligt hjemmerøveri forudsætter tre kumulative betingelser: (1) ingen forudgående personlig relation mellem gerningsmand og offer, (2) motivet er en formodning om værdier i offerets hjem, og (3) gerningsmanden er trængt ind i det private hjem, uanset at beboerne var hjemme.

03 Kerneområdet for bestemmelsen er planlagte overfald på tilfældige sagesløse personer i deres eget hjem for at fratage dem værdier, jf. U.2013.821H.

04 Sporadisk, overfladisk digital kontakt af handelsmæssig karakter (fx via datingapp under alias med henblik på prostitution) udgør ikke en personlig relation, der udelukker klassificering som egentligt hjemmerøveri, jf. U.2023.364H.

05 En personlig relation mellem én af gerningsmændene (herunder anstifteren) og offeret udelukker egentligt hjemmerøveri, uanset om den pågældende deltog i selve udførelsen, jf. U.2013.821H.

06 Det er uden betydning for indtrængningskravet, at en medgerningsmand forinden er blevet lukket frivilligt ind i boligen, jf. U.2023.364H.

07 Dolus eventualis (sandsynlighedsforsæt) er tilstrækkeligt til at statuere forsæt til egentligt hjemmerøveri – direkte forsæt kræves ikke, jf. U.2014.948H.

08 Indtrængen i privat hjem for at begå røveri er – også uden for stk. 2-kategorien – en selvstændig skærpende omstændighed ved strafudmålingen, jf. UfR 2009.1410H.

09 Ved forsøg på egentligt hjemmerøveri nedsættes udgangspunktet fra 5 år; Højesteret har i U.2023.364H fastsat straffen til 3 år og 9 måneder.

10 Grov vold mod beboere, herunder brug af våben, binding og trussel om drab, kan skærpe straffen markant – op til 8 år eller mere, jf. UfR 2009.1410H.

11 Hjemmerøverier opdeles i tre kategorier med forskellige strafniveauer: egentligt hjemmerøveri (§ 288, stk. 2), hævn/gælds-motiveret røveri i hjem (§ 288, stk. 1), og indbrud der udvikler sig til røveri.

12 Ung alder (under 18 år) er en formildende omstændighed, der kan reducere straffen væsentligt under normalstraffen.

§ 1 Lovgrundlaget: Straffelovens § 288 og 2011-skærpelsen

Røveri er reguleret i straffelovens § 288. Bestemmelsens **stk. 1** fastsætter en strafferamme på fængsel indtil 6 år for den, der ved vold eller trussel om øjeblikkelig anvendelse af vold fratager eller aftvinger nogen en fremmed rørlig ting (nr. 1), bringer en stjålen ting i sikkerhed (nr. 2), eller tvinger nogen til en handling eller undladelse, der medfører formuetab (nr. 3).

Efter § 288, stk. 2 kan straffen stige til fængsel i 10 år, når røveriet er af særligt grov beskaffenhed – navnlig på grund af dets særligt farlige karakter, udførelsesmåden, omfanget af den opnåede eller tilsigtede vinding, **eller fordi gerningsmanden er trængt ind i et privat hjem for at begå røveri**, eller når et større antal forbrydelser er begået.

Den kursiverede passage blev indsat ved **lov nr. 760 af 29. juni 2011**, der trådte i kraft 1. juli 2011. Loven var en udmøntning af en politisk aftale mellem regeringen, Dansk Folkeparti og Kristendemokraterne om en styrket indsats mod kriminelle bander og organiseret indbrudskriminalitet. Af lovforslagets almindelige bemærkninger (pkt. 3.2) fremgår:

> *"Det er hensigten med forslaget, at egentlige hjemmerøverier fremover som udgangspunkt skal anses for at være røveri af en sådan grov beskaffenhed, at forholdet henføres under strafskærpelsesreglen i straffelovens § 288, stk. 2, hvorefter strafferammen er fængsel i indtil 10 år. Det tilsigtes samtidig, at straffen i de pågældende sager forhøjes til det dobbelte i forhold til den straf, der hidtil har været fastsat af domstolene, således at straffen som udgangspunkt vil være 5 års fængsel."*

Forud for lovændringen havde Rigsadvokaten i to redegørelser (2009 og 2010) kortlagt strafniveauet for hjemmerøverier. Normalstraffen for egentlige hjemmerøverier lå på daværende tidspunkt i niveauet 2 år og 6 måneder til 3 års fængsel. Højesteret havde allerede i Sag 268/2008 (UfR 2009.1410H) fastslået, at indtrængen i privat hjem for at begå røveri er en selvstændig skærpende omstændighed.

Der er ingen vedtagne men ikke-konsoliderede ændringer til § 288 (seneste konsolidering: november 2025).

LOV Straffeloven § 288, stk. 1, 2

PRAKSIS **Højesteret** · Højesterets dom i omfattende sag om hjemmerøverier og grov vold 10.03.2009

§ 2 De tre kategorier af hjemmerøveri

Ifølge Rigsadvokatmeddelelsen om formueforbrydelser opdeles hjemmerøverier i tre kategorier med forskellig strafferetlig kvalifikation og strafudmåling:

1) Egentligt hjemmerøveri – røveri, hvor gerningsmanden og forurettede ikke har forudgående personlige relationer, hvor motivet må antages at være en formodning om værdier i forurettedes hjem, og hvor gerningsmanden er trængt ind i det private hjem, uanset at beboerne var hjemme. Denne kategori henføres som udgangspunkt under § 288, stk. 2 med en normalstraf på 5 års fængsel.

2) Røveri i privat hjem med motiv af hævn eller gæld – røveri begået med baggrund i stridigheder, uoverensstemmelser eller et påstået skyldforhold (herunder narkogæld) mellem forurettede og gerningsmanden. Denne kategori henføres under § 288, stk. 1, men indtrængen i hjemmet indgår fortsat som skærpende omstændighed.

3) Indbrud der udvikler sig til røveri – situationer, hvor en beboer kommer til stede under et igangværende indbrud, og gerningsmanden griber til vold eller trusler. Henføres ligeledes under stk. 1, medmindre forholdet i øvrigt har en grov karakter.

Afgrænsningen mellem de tre kategorier har afgørende betydning for strafniveauet. Forskellen illustreres i S-3061-23, hvor Østre Landsret i 2024 omklassificerede et røveri fra egentligt til uegentligt hjemmerøveri, fordi en medgerningsmand havde mødt forurettede en gang ca. 2½ måned forinden. Straffen for den pågældende blev nedsat fra 5 års fængsel til 2 år.

Røveri begået i butik, bank eller på offentligt sted hører ikke under hjemmerøverikategorien og behandles i stedet under den generelle praksisoversigt over røveri.

LOV Straffeloven § 288, stk. 1, 2

PRAKSIS **Landsretten** · Nedsat straf for hjemmerøveri efter omklassificering fra egentligt til uegentligt røveri på grund af forudgående personlige relationer 12.09.2024

§ 3 Kravet om fravær af forudgående personlige relationer – Højesterets fortolkning

Det mest omdiskuterede element i definitionen af egentligt hjemmerøveri er betingelsen om, at gerningsmanden og offeret **ikke har haft forudgående personlige relationer**. To principielle højesteretsdomme har formet fortolkningen:

U.2013.821H – Sag 173/2012

To gerningsmænd trængte ind i et privat hjem med medbragte lægtehamre og begik røveri. De kendte ikke offeret personligt, men røveriet var anstiftet af en tredjemand (X), der tidligere havde passet offerets hus og overnattet hos ham. X deltog ikke i selve udførelsen. Højesteret fastslog:

> *"Kerneområdet i den anførte definition af et 'egentligt hjemmerøveri' må antages at være planlagte overfald på tilfældige sagesløse personer i deres eget hjem for at fratage dem værdier."*

Da der var en forudgående personlig relation via anstifteren, fandt Højesteret **ikke**, at der var tale om et egentligt hjemmerøveri. Straffen blev nedsat fra 5 år til 1 år og 6 måneder (stk. 1). Rigsadvokaten har på den baggrund tilkendegivet, at anklagemyndigheden ikke bør gøre gældende, at der foreligger egentligt hjemmerøveri, når blot én af gerningsmændene har en personlig relation til offeret – uanset om vedkommende deltog i selve røveriet.

U.2023.364H – SS-42/2022-HJR

En medgerningsmand (T3) havde etableret kontakt med forurettede via Sugardaters.dk og Snapchat under alias-navne med henblik på prostitution. T3 blev lukket frivilligt ind i forurettedes lejlighed, hvorefter to maskerede og bevæbnede medgerningsmænd forsøgte at trænge ind. Højesteret tiltrådte, at der **var** tale om egentligt hjemmerøveri:

> *"Højesteret tiltræder efter en samlet vurdering af de faktiske omstændigheder, som er lagt til grund af landsretten, at betingelsen om, at gerningsmanden og offeret ikke har haft forudgående personlige relationer, er opfyldt."*

Retten lagde vægt på, at kontakten var kort, sporadisk og overfladisk, foregik under alias, og alene havde til formål at indgå en transaktionsbaseret aftale om prostitution. En sådan kontakt adskiller sig ikke afgørende fra bestilling af en håndværkerydelse. Straffen blev fastsat til 3 år og 9 måneder (forsøg).

Rigsadvokaten har efter dommen udtalt, at vurderingen beror på en samlet afvejning: det kan indgå, om kontakten har været kort, sporadisk og overfladisk og alene har haft til formål at indgå en aftale om en ydelse af professionel eller handelsmæssig karakter.

LOV	Straffeloven § 21 · Straffeloven § 288, stk. 2	
PRAKSIS	**Højesteret** · Dom om forsøg på hjemmerøveri – spørgsmål om personlig relation mellem gerningsmand og offer	21.10.2022
	Højesteret · Højesterets afklaring af begrebet "egentligt hjemmerøveri" og betydningen af forudgående personlige relationer	17.12.2012

§ 4 Forsætskravet: Dolus eventualis er tilstrækkeligt

I **U.2014.948H** – Sag 226/2013 tog Højesteret stilling til forsætskravet ved egentligt hjemmerøveri. To gerningsmænd trængte om aftenen ind i et mørkt hus via en ulåst bagdør. I stuen lå den ældre forurettede i sengen med tv tændt. Den ene gerningsmand slog forurettede i hovedet med en medbragt flaske. Byretten kvalificerede forholdet som indbrud, der udviklede sig til røveri (stk. 1), men landsretten skærpede til egentligt hjemmerøveri og fastsatte straffen til 5 år.

Højesteret fastslog principielt:

> *"I modsætning til et indbrud, der udvikler sig til et røveri, skal gerningsmanden ved et egentligt hjemmerøveri have forsæt til at begå røveri senest på det tidspunkt, hvor den pågældende er trængt ind i det private hjem. Højesteret*

> *finder, at der ikke i ordlyden af straffelovens § 288, stk. 2, eller i forarbejderne er belæg for at antage, at der kræves bevis for forsæt i form af direkte forsæt eller sandsynlighedsforsæt. Er der fornødent bevismæssigt grundlag, er forsæt i form af dolus eventualis tilstrækkelig."*

Retten lagde vægt på, at gerningsmændene havde en medbragt flaske som potentielt våben, at der stod en bil i carporten, bagdøren var ulåst, og tv'et var tændt – omstændigheder der viste, at de måtte have indset, at det var sandsynligt, at forurettede var hjemme, og at de accepterede muligheden for at måtte anvende vold. Forholdet var derfor et egentligt hjemmerøveri, og straffen på 5 år blev stadfæstet.

Dommen er også central for strafudmålingen. Højesteret udtalte:

> *"Forarbejderne må efter Højesterets opfattelse forstås således, at udgangspunktet er, at straffen for et egentligt hjemmerøveri, der er omfattet af straffelovens § 288, stk. 2, skal fastsættes til fængsel i 5 år. Udmålingen af straffen i det enkelte tilfælde må dog bero på en konkret vurdering af samtlige omstændigheder i sagen."*

Dermed cementerede Højesteret, at 5 års fængsel ikke blot er en vejledende norm, men et egentligt udgangspunkt for strafudmålingen.

LOV Straffeloven § 245, stk. 1 Straffeloven § 288, stk. 2

PRAKSIS **Landsretten** · Fængsel i 2 år og 6 måneder for groft skattesvig og hvidvask af 4,5 mio. kr. 30.12.2013

§ 5 Indtrængningskravet og betydningen af frivillig adgang for en medgerningsmand

Det tredje element i definitionen – at gerningsmanden er **trængt ind** i det private hjem – har ligeledes givet anledning til fortolkningstvivl.

I U.2023.364H anførte forsvaret, at en medgerningsmand var blevet lukket frivilligt ind i lejligheden, og at der derfor ikke forelå "indtrængning" i lovens forstand. Højesteret afviste dette:

> *"Landsretten har lagt til grund, at Tiltalte 3 og Tiltalte 1 forsøgte at trænge ind i lejligheden for at begå røveri. Højesteret finder, at det er uden betydning, at Tiltalte 2 forinden var blevet lukket ind i lejligheden af Forurettede."*

Det afgørende er således, om gerningsmænd med røveriforsæt trænger (eller forsøger at trænge) ind i boligen. At en medgerningsmand forudgående er lukket ind på anden foranledning (her: en aftale om prostitution) fratager ikke de øvrige gerningsmænds handlinger karakteren af indtrængen.

I praksis fra landsretterne ses endvidere, at indtrængen kan ske ved:

- At gerningsmænd sparker dør op, jf. S-3061-23 (klædt ud som politi)
- At gerningsmænd forcerer en ulåst dør om natten, jf. U.2014.948H
- At gerningsmænd trænger ind, idet forurettede åbner døren, jf. Sag 173/2012

LOV Straffeloven § 288, stk. 2

PRAKSIS **Højesteret** · Dom om forsøg på hjemmerøveri – spørgsmål om personlig relation mellem gerningsmand og offer 21.10.2022

Højesteret · Højesterets afklaring af begrebet "egentligt hjemmerøveri" og betydningen af forudgående personlige relationer 17.12.2012

Landsretten · Nedsat straf for hjemmerøveri efter omklassificering fra egentligt til uegentligt røveri på grund af forudgående personlige relationer 12.09.2024

§ 6 Strafniveauer i praksis — fra 5 års normalstraf til 8+ år ved grov vold

Ifølge Rigsadvokatmeddelelsen er udgangspunktet for straffen i sager om egentlige hjemmerøverier 5 års fængsel. Strafniveauet fraviges op eller ned afhængigt af de konkrete omstændigheder. Nedenstående tabel giver et overblik over strafniveauer i konkrete sager:

Sag	Instans	Straf	Kategori	Centrale omstændigheder
U.2014.948H	Højesteret	5 år	Egentligt hjemmerøveri	Indbrud om aftenen, ældre forurettet, vold med flaske, dolus eventualis
U.2013.821H	Højesteret	1 år 6 mdr.	Uegentligt (stk. 1)	Personlig relation via anstifter, begrænset vold, unge gerningsmænd
U.2023.364H	Højesteret	3 år 9 mdr.	Egentligt hjemmerøveri (forsøg)	Sugardaters-kontakt, maskeret, bevæbnet, forsøg
UfR 2009.1410H	Højesteret	8-8½ år	Groft røveri i hjem (før skærpelsen)	Flere røverier, ekstrem vold med kniv og metalstang, livsfarlige skader
AM2017.03.16H	Højesteret	4 år 6 mdr.	Forsøg på hjemmerøveri + grov vold	Ældre mand, stegepande, livsfarlig vold
AM2017.03.16H2	Højesteret	7 år 8 mdr. (tillæg)	Forsøg på egentligt hjemmerøveri + § 245/247	Ældre ægtepar, kraniebrud, livsfare, recidiv
SS-1888/2018-OLR	Landsretten	3 år 11 mdr.	Hjemmerøveri	Indbrud, vold med knytnæve, stofmisbrug
S-3061-23	Landsretten	2-4 år (nedsat)	Omklassificeret til stk. 1	Forudgående personlig relation, grov vold med hardball-pistoler

Skærpende omstændigheder der hæver straffen over 5 år:

- Grov vold mod beboere, herunder slag med genstande, knivstik eller binding, jf. § 245 og § 247
- Forurettedes alder og sårbarhed (ældre, svagelige personer)
- Recidiv — navnlig hurtig gentagelse efter løsladelse
- Brug af skydevåben eller andre farlige våben
- Røveri begået af flere i forening med forudgående planlægning

Formildende omstændigheder der kan nedsætte straffen under 5 år:

- Forsøg (jf. § 21)
- Ung alder på gerningstidspunktet – i U.2023.364H fik en 17-årig medgerningsmand 2 år og 6 måneder
- Begrænset vold uden personskade
- Røveri der ikke bærer præg af professionel planlægning
- Ingen forstraffe for personfarlig kriminalitet

LOV Straffeloven § 21 | Straffeloven § 245, stk. 1 | Straffeloven § 247, stk. 1 | Straffeloven § 288, stk. 2

PRAKSIS

Højesteret · Dom om forsøg på hjemmerøveri – spørgsmål om personlig relation mellem gerningsmand og offer	21.10.2022
Højesteret · Ubetinget udvisning for bestandig efter forsøg på hjemmerøveri og grov vold mod ældre mand	16.03.2017
Højesteret · Ubetinget udvisning af tyrkisk statsborger for forsøg på groft hjemmerøveri med vold af særlig brutal karakter	16.03.2017
Højesteret · Højesterets afklaring af begrebet "egentligt hjemmerøveri" og betydningen af forudgående personlige relationer	17.12.2012
Højesteret · Højesterets dom i omfattende sag om hjemmerøverier og grov vold	10.03.2009
Landsretten · Nedsat straf for hjemmerøveri efter omklassificering fra egentligt til uegentligt røveri på grund af forudgående personlige relationer	12.09.2024
Landsretten · Østre Landsrets afgørelse om forhøjelse af straf i sag om hjemmerøveri og tvang	28.01.2019
Landsretten · Fængsel i 2 år og 6 måneder for groft skattesvig og hvidvask af 4,5 mio. kr.	30.12.2013

§ 7 Hjemmerøveri med ekstrem vold – UfR 2009.1410H

Den ledende dom for de groveste hjemmerøverier er Sag 268/2008 (UfR 2009.1410H), afsagt af Højesteret i 2009 – dvs. før 2011-skærpelsen. Tre hovedgerningsmænd begik i oktober-november 2006 en serie røverier i private hjem i Herning-området. Det groveste forhold (forhold 7) involverede et 65-årigt offer, der blev udsat for voldsomme slag med metalstang og askeskovl, knivstik i lår og fodsål og binding i bevidstløs tilstand. Skaderne var livstruende.

Højesteret fastsatte straffene til 8 år (T1 og T3) og 8 år og 6 måneder (T2) og udtalte, at indtrængen i privat hjem for at begå røveri er en **selvstændig skærpende omstændighed**. Denne principielle udtalelse har dannet grundlag for den efterfølgende lovændring.

Dommen illustrerer, at hjemmerøverier med ekstrem vold mod sårbare ofre resulterer i straffe på 8 år eller mere – også selv om forholdet var begået før 2011-skærpelsen. Med det nuværende strafniveau (5 år som udgangspunkt for et "normalt" egentligt hjemmerøveri) må det antages, at tilsvarende grove forhold i dag vil medføre endnu højere straffe.

En lignende sag fra 2017 er AM2017.03.16H2, hvor et ældre ægtepar i Køge blev overfaldet i deres hjem om natten af to maskerede gerningsmænd, der bandt dem med gaffatape, tildelte slag, spark og kvælertag og truede med død og voldtægt. Den mandlige forurettede fik kraniebrud og hjernedråb. Straffen blev fastsat til fængsel i 7 år og 8 måneder som tillægsstraf.

LOV Straffeloven § 245, stk. 1 | Straffeloven § 247, stk. 1 | Straffeloven § 288, stk. 2

PRAKSIS

Højesteret · Ubetinget udvisning af tyrkisk statsborger for forsøg på groft hjemmerøveri med vold af særlig brutal karakter 16.03.2017

Højesteret · Højesterets dom i omfattende sag om hjemmerøverier og grov vold 10.03.2009

§ 8 Hjemmerøveri og udvisning

Hjemmerøveri medfører hyppigt udvisning af udenlandske statsborgere. To principielle sager fra Højesteret den 16. marts 2017 illustrerer proportionalitetsvurderingen:

Somalisk statsborger – AM2017.03.16H: Tiltalte, der kom til Danmark som 6-årig, forsøgte hjemmerøveri mod en 71-årig mand i Kalundborg og udøvede grov vold med en stegepande. Højesteret fandt, at ubetinget udvisning for bestandig var proportional trods tiltaltes livslange ophold i Danmark, under hensyn til:

- Kriminalitetens grovhed (forsøg på hjemmerøveri med grov vold mod ældre)
- Omfattende forstraffe og fortsat personfarlig kriminalitet efter betinget udvisning i 2012
- Manglende uddannelse og arbejdsmarkedstilknytning
- Tiltalte talte flydende somali og stod ikke "fuldstændig uden forudsætninger" ved tilbagevenden

Tyrkisk statsborger – AM2017.03.16H2: Tiltalte, født og opvokset i Danmark, forsøgte hjemmerøveri mod et ældre ægtepar i Køge med ekstrem vold. Trods livslang tilknytning til Danmark fandt Højesteret udvisning proportional, bl.a. fordi gerningen var begået i prøvetiden for en tidligere betinget udvisning.

Fælles for begge sager er, at hjemmerøveriets grovhed – navnlig vold mod sårbare ofre og recidiv efter advarsel – vejer tungere end selv stærk tilknytning til Danmark. Højesteret henviste til EMD-praksis, herunder **Maslov mod Østrig**, der kræver "meget tungtvejende grunde" for at udvise personer, der er født eller opvokset i landet.

LOV Straffeloven § 288, stk. 2 | Udlændingeloven § 26, stk. 2

PRAKSIS **Højesteret** · Ubetinget udvisning for bestandig efter forsøg på hjemmerøveri og grov vold mod ældre mand 16.03.2017

Højesteret · Ubetinget udvisning af tyrkisk statsborger for forsøg på groft hjemmerøveri med vold af særlig brutal karakter 16.03.2017

§ 9 Landsretspraksis: Nyere afgørelser om omklassificering og strafniveau

Landsretterne har i en række sager taget stilling til grænsen mellem egentligt og uegentligt hjemmerøveri samt konkretiseret strafniveauerne:

Omklassificering til uegentligt hjemmerøveri – S-3061-23 (Østre Landsret, 2024): Fire gerningsmænd planlagde røveri i forurettedes lejlighed, da de formodede, at han opbevarede ca. 500.000 kr. kontant. En medgerningsmand (T2) havde mødt forurettede én gang 2½ måned tidligere. T2 lod sig lukke ind under falsk påskud, hvorefter to medgerningsmænd trængte ind klædt i politiuniformer og bevæbnet med hardball-pistoler. Forurettede blev slæbt ind i stuen, truet og slået. Landsretten fandt, at det ikke kunne afvises, at der forelå en forudgående personlig relation, og omklassificerede til stk. 1. Straffen for T2 blev nedsat fra 5 til 2 år, og for T4 fra 6 år 3 måneder til 4 år.

Forhøjelse af straf i landsretten – SS-1888/2018-OLR (Østre Landsret, 2019): Tiltalte lod sig indlade i forurettedes lejlighed under foregivende og begik røveri med vold. Landsretten fastslog, at retlig subsumption under § 288, stk. 2 tilkommer retten, uanset anklagemyndighedens eventuelle forbehold, og forhøjede straffen til 3 år og 11 måneder.

Grove røverier i flere private hjem – SS-1172/2007-VLR (Vestre Landsret, 2008): Fire gerningsmænd begik en serie røverier i private hjem i Herning-området med grov vold, herunder knivstik og binding. Straffene lød på 6-6½ år. Sagen blev senere skærpet af Højesteret til 8-8½ år.

Unge gerningsmænd og varetægtsfængsling – SS-961/2015-OLR (Østre Landsret, 2015): En 15-årig tiltalt for bl.a. egentligt hjemmerøveri. Sagen illustrerer, at retsplejelovens 8-måneders frist for varetægtsfængsling af mindreårige kun kan overskrides under "helt særlige omstændigheder" – men at hjemmerøveri kan opfylde denne betingelse.

LOV Straffeloven § 288, stk. 1, 2

PRAKSIS
- **Landsretten** · Nedsat straf for hjemmerøveri efter omklassificering fra egentligt til uegentligt røveri på grund af forudgående personlige relationer — 12.09.2024
- **Landsretten** · Østre Landsrets afgørelse om forhøjelse af straf i sag om hjemmerøveri og tvang — 28.01.2019
- **Landsretten** · Østre Landsret stadfæster varetægtsfængsling af 15-årig tiltalt for flere røverier, herunder hjemmerøveri — 17.04.2015
- **Landsretten** · Dom for røveri, vold og hærværk med udvisning af to tiltalte — 24.06.2008

§ 10 Rigsadvokatens retningslinjer og Straffelovrådets betænkning

Rigsadvokatmeddelelsen om formueforbrydelser samler anklagemyndighedens retningslinjer for strafpåstande ved hjemmerøveri. Af meddelelsen fremgår:

- Udgangspunktet for straffen i sager om egentlige hjemmerøverier er **5 års fængsel**
- Strafniveauet kan fraviges i **op- og nedadgående retning** ved skærpende eller formildende omstændigheder
- Anklagemyndigheden bør **ikke** gøre gældende, at der er tale om egentligt hjemmerøveri, hvis der er en personlig relation mellem én af gerningsmændene og offeret
- Vurderingen af om en forudgående kontakt udgør en "personlig relation" beror på en **samlet afvejning** – sporadisk, overfladisk kontakt af handelsmæssig karakter udelukker ikke egentligt hjemmerøveri

Straffelovrådets betænkning nr. 1581/2023 om strafudmåling (Bind III) gennemgår den legislative udvikling og praksis for hjemmerøverier. Betænkningen beskriver, hvordan normalstraffen før 2011-skærpelsen lå i niveauet 2½-3 års fængsel, og konstaterer, at domstolene efter lovændringen har fulgt lovgivers tilkendegivelser med et udgangspunkt på 5 år.

Rigsadvokaten har ved to redegørelser (2009 og 2010) dokumenteret, at anklagemyndighedens skærpede fokus på hjemmerøverier allerede før lovændringen medførte en vis strafskærpelse. Højesteret i UfR 2009.1410H slog fast, at indtrængen i privat hjem er en selvstændig skærpende omstændighed – et princip der nu er kodificeret i § 288, stk. 2.

LOV Straffeloven § 288, stk. 2

§ 11 Sammenfatning

Hjemmerøveri – røveri begået ved indtrængen i et privat hjem – er en af de groveste formueforbrydelser i straffeloven. Med 2011-skærpelsen blev normalstraffen fordoblet til 5 års fængsel, og Højesteret har i en række principielle domme præciseret og håndhævet dette niveau:

- **Definitionen** af egentligt hjemmerøveri rummer tre kumulative betingelser: ingen forudgående personlig relation, formodning om værdier i hjemmet, og indtrængen trods beboeres tilstedeværelse
- **Forsæt** i form af dolus eventualis er tilstrækkeligt – det er ikke nødvendigt at bevise, at gerningsmanden direkte planlagde at anvende vold mod beboere, så længe det er bevist, at han indså og accepterede muligheden
- **Personlige relationer** fortolkes bredt: selv sporadisk, overfladisk kontakt via datingapps under alias udelukker ikke egentligt hjemmerøveri, mens blot én gerningsmands relation til offeret kan fratage hele forholdet karakteren af egentligt hjemmerøveri
- **Strafniveauet** spænder fra ca. 1½-2 år (stk. 1, uegentligt hjemmerøveri med formildende omstændigheder) over 5 år (normalstraf for egentligt hjemmerøveri) til 8+ år (grov vold mod sårbare ofre, recidiv, mange forhold)
- Ved **forsøg** nedsættes straffen typisk til 3-4 år
- Hjemmerøveri medfører næsten altid **udvisning** af udenlandske statsborgere, og Højesteret har fundet ubetinget udvisning proportional selv for personer født og opvokset i Danmark

Den retlige subsumption af et røveri som egentligt eller uegentligt hjemmerøveri har afgørende betydning for strafniveauet, og grænsedragningen er fortsat i udvikling.

LOV Straffeloven § 288, stk. 1, 2

REFERENCE Lovgrundlag

4 paragraffer

Straffeloven § 21		Straffeloven § 245	stk. 1
Straffeloven § 247	stk. 1	Straffeloven § 288	stk. 1, 2

MATERIALE Citerede afgørelser

14 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 6

21.10.2022	Dom om forsøg på hjemmerøveri – spørgsmål om personlig relation mellem gerningsmand og offer	2171-2590
16.03.2017	Ubetinget udvisning af tyrkisk statsborger for forsøg på groft hjemmerøveri med vold af særlig brutal karakter	AM2017.03.16H2
16.03.2017	Ubetinget udvisning for bestandig efter forsøg på hjemmerøveri og grov vold mod ældre mand	AM2017.03.16H

10.10.2016	Højesterets dom om grænsefladen mellem tyveri og røveri samt strafudmåling for organiseret indbrudskriminalitet	82-2016
17.12.2012	Højesterets afklaring af begrebet "egentligt hjemmerøveri" og betydningen af forudgående personlige relationer	Sag 173/2012
10.03.2009	Højesterets dom i omfattende sag om hjemmerøverier og grov vold	Sag 268/2008

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS 7

12.09.2024	Nedsat straf for hjemmerøveri efter omklassificering fra egentligt til uegentligt røveri på grund af forudgående personlige relationer	S-3061-23
31.10.2022	Røveri af Rolex-ure begået i forening i privat hjem førte til fængsel og udvisning i 12 år	S-1568-22
12.01.2022	Dom om forsøg på hjemmerøveri og grov vold	1982-2364
28.01.2019	Østre Landsrets afgørelse om forhøjelse af straf i sag om hjemmerøveri og tvang	374-422
17.04.2015	Østre Landsret stadfæster varetægtsfængsling af 15-årig tiltalt for flere røverier, herunder hjemmerøveri	895-1002
30.12.2013	Fængsel i 2 år og 6 måneder for groft skattesvig og hvidvask af 4,5 mio. kr.	Sag 226/2013
24.06.2008	Dom for røveri, vold og hærværk med udvisning af to tiltalte	2815-3343

PARKERINGSKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 1

20.12.2023	Kontrolafgift opretholdt for trailer parkeret uden tilladelse trods mundtligt tilsagn fra personale	park-2590

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Betænkning om strafudmåling – Bind III

nr. 1581 · 2023 · Justitsministeriet

17 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over hærværk (straffeloven § 291)

Fra bødetakster til uerstattelig kulturarv — skadestærskler, kvalifikation og skærpelsesregler efter straffeloven § 291

Version 2 Opdateret 7. sep. 2026 36 afgørelser · 2000–2026 Læs online

INTRODUKTION

Hærværk efter straffeloven § 291 rammer den, der ødelægger, beskadiger eller bortskaffer ting, der tilhører en anden, og bestemmelsen udgør formuestrafferettens centrale værn om tings fysiske substans og funktion. Praksis er i vidt omfang styret af en administrativ værdigrænse på 15.000 kr., som Rigsadvokatmeddelelsen fastsætter som skillelinje mellem bødesager efter stk. 1 og fængselssager efter stk. 2, men Højesteret har i Asger Jorn-sagen fastslået, at hærværk mod uerstattelig kulturarv sprænger de rent økonomiske kriterier. Oversigten gennemgår gerningsindholdet, kvalifikationen efter stk. 2, de tre skærpelsesregler i stk. 4, samspillet med hadforbrydelses- og stalkingbestemmelserne samt afgrænsningen til datahærværk, brandstiftelse og § 194 — og medtager den skærpelse af hærværk mod offentlige transportmidler, der trådte i kraft 1. juli 2025.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Hærværk efter § 291, stk. 1 straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder; strafferammen i stk. 2 er fængsel indtil 6 år.

02 Rigsadvokatmeddelelsen fastsætter, at hærværk som hovedregel ikke kan afgøres med bøde, hvis skaden overstiger 15.000 kr. — over denne grænse henføres forholdet under § 291, stk. 2, med påstand om fængselsstraf.

03 Bødetaksten er 800 kr. ved skader indtil 1.600 kr. og derover halvdelen af skadens størrelse oprundet til nærmeste hundrede; bøden halveres, hvis erstatning er betalt, dog ikke til under 500 kr.

04 Hærværk kræver ikke fysisk beskadigelse af den enkelte genstand — det er tilstrækkeligt, at tingens funktion ødelægges, som når et stillads demonteres uden at delene tager skade.

05 Højesteret anser det for en væsentligt skærpende omstændighed, at hærværket rettes mod et offentligt udstillet betydningsfuldt kunstværk, der som kunstværk er uerstatteligt.

06 Ved hærværk mod uerstattelig kulturarv af meget betydelig værdi er hverken betinget dom eller samfundstjeneste udelukket alene af straffens længde – Højesteret afviste begge dele over for en ustraffet gerningsmand.

07 Hærværk mod offentlige transportmidler blev ved lov nr. 734 af 20. juni 2025 med virkning fra 1. juli 2025 indsat direkte i § 291, stk. 2, så strafferammen på 6 år gælder uanset skadens størrelse.

08 Forarbejderne til 2025-loven forudsætter, at graffiti og andet hærværk mod offentlige transportmidler i førstegangstilfælde som udgangspunkt udløser en kort betinget fængselsstraf på 7 dage, selv om skaden er 15.000 kr. eller derunder.

09 § 291, stk. 4 indeholder tre selvstændige skærpelsesgrunde: hærværk under grov forstyrrelse af den offentlige ro og orden, hærværk mod kriminalitetsforebyggende ting og hærværk mod ting tilhørende personer omfattet af § 119.

10 Forarbejderne forudsætter en strafforhøjelse på halvdelen for de to første skærpelsesgrunde og en tredjedel for hærværk mod § 119-personers ting – men ikke dobbeltskærpelse, når flere led er opfyldt samtidig.

11 § 291, stk. 3 er ikke en skærpelsesregel, men en uagtsomhedsbestemmelse: grov uagtsom skadeforvoldelse under stk. 2-omstændigheder straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

12 Frivillig genopretning eller betaling af erstatning er ikke en formildende regel i § 291 selv, men indgår efter den almindelige regel i § 82, stk. 1, nr. 11 – og slår i bødesager igennem som halvering af taksten.

13 § 81 a om bandeskærpelse omfatter ikke § 291; banderelateret eller gruppebåret hærværk skærpes i stedet gennem stk. 2's led om systematisk eller organiseret karakter og § 81, nr. 2 og 3.

14 Hærværk mod en bolig, hvor der er ophængt synlige LGBT-flag, kan henføres under § 81, nr. 6, når den konkrete målretning gør et tilfældigt valg af rude usandsynligt.

15 Sletning af data og systemer kan samtidig være datahærværk efter § 291, stk. 2 og uberettiget adgang efter § 263 – Højesteret bedømmer flere angreb inden for kort tid samlet.

16 § 291, stk. 2 indeholder et gentagelseskatalog, der ud over hærværk selv omfatter tidligere domme efter §§ 180, 181, 183, stk. 1 og 2, 184, stk. 1, 193 og 194.

17 Erstatningsansvarslovens § 19, stk. 1 fritager ikke hærværksmanden: forsætlig skadeforvoldelse er udtrykkelig undtaget i stk. 2, nr. 1, så skadevolderen hæfter fuldt ud selv om skaden er forsikringsdækket.

18 Erstatningskrav i hærværkssager henvises jævnligt til civilt søgsmål, når kravet alene hviler på et værkstedstilbud eller en intern opgørelse fra den forurettede virksomhed.

19 Lang sagsbehandlingstid i ukomplicerede hærværkssager kan efter § 82, stk. 1, nr. 13 og stk. 2 føre til, at en ellers ubetinget straf gøres betinget, og kan udløse erstatning fra anklagemyndigheden.

§ 1 Gerningsindholdet og de fire stykker i § 291

Straffeloven § 291 er systematisk placeret blandt formueforbrydelserne og rammer den, der »ødelægger, beskadiger eller bortskaffer ting, der tilhører en anden«. Bestemmelsen er i sin nuværende affattelse bygget op i fire stykker med hver sin funktion:

Stykke	Indhold	Strafferamme
Stk. 1	Simpel hærværk – ødelæggelse, beskadigelse eller bortskaffelse af fremmed ting	Bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder
Stk. 2	Hærværk af betydeligt omfang, af mere systematisk eller organiseret karakter, mod offentlige transportmidler, eller i gentagelsestilfælde	Fængsel indtil 6 år
Stk. 3	Grov uagtsom skadeforvoldelse under stk. 2-omstændighederne	Bøde eller fængsel indtil 6 måneder
Stk. 4	Tre obligatoriske skærpelsesgrunde ved straffastsættelsen efter stk. 1 og 2	–

To forhold fortjener særlig præcisering, fordi de ofte gengives forkert. For det første er **stk. 3 ikke en skærpelsesregel**, men tværtimod en uagtsomhedsbestemmelse med en betydeligt lavere strafferamme end stk. 1. For det andet indeholder § 291 **ingen særlig formildelsesregel om genopretning eller erstatning før dom**. Frivillig genopretning behandles efter den almindelige regel i § 82, stk. 1, nr. 11 om, at gerningsmanden har genoprettet eller søgt at genoprette den forvoldte skade – og slår i bødesager igennem gennem Rigsadvokatmeddelelsens takstregel om halvering af bøden, når erstatning er betalt.

Gentagelsesleddet i stk. 2 er bredere end hærværk alene. Ud over tidligere domme efter § 291 selv udløser tidligere domme efter § 180, § 181, § 183, stk. 1-2, § 184, stk. 1, § 193 og § 194 den skærpede strafferamme. Bestemmelsen knytter dermed hærværket sammen med de almenfarlige forbrydelser i kapitel 20.

De oprindelige forarbejder til straffeloven af 1930 begrunder netop den forholdsvis strenge repression med hærværkets sindelagsmæssige karakter:

> *Straffen efter § 265 foreslaas saavel i Stk. 1 som Stk. 2 betydeligt skærpet i Forhold til Straffelovens § 296 ud fra den Betragtning, at Ødelæggelse af fremmed Ejendom kan være Udtryk for en saa ondartet Ødelæggelseslyst og et saa samfundsfjendtligt Sindelag, at en kraftig Repression gennem Straf maa anses for paakrævet.*

Samme forarbejder fastslår allerede dengang afgrænsningen til brandstiftelse: tilfælde, hvor skaden forvoldes ved ildspåsættelse, sprængning eller oversvømmelse, falder uden for § 291 og behandles efter brandstiftelsesbestemmelserne.

LOV Straffeloven § 82, stk. 1 Straffeloven § 181 Straffeloven § 193 Straffeloven § 194 Straffeloven § 291, stk. 1-4

§ 2 Ødelæggelsesbegrebet: funktionstab uden fysisk beskadigelse

Gerningsindholdets tre alternativer – ødelægge, beskadige, bortskaffe – er i praksis blevet fortolket funktionelt. Det afgørende er ikke, om den enkelte fysiske genstand er tilføjet materiel skade, men om tingens brugsværdi eller funktion sættes ud af kraft.

Det klareste eksempel er Retten i Esbjergs dom af 27. april 2026, SS-3386/2025-ESB, hvor to personer som led i en faglig konflikt demonterede et opstillet stillads hos en stilladsvirksomhed. Det var ubestridt, at de enkelte stilladsdele ikke tog skade ved afmonteringen. Retten fandt alligevel forholdet omfattet af § 291:

> *Retten finder, at forholdet på trods heraf med rette er henført under straffelovens § 291 om hærværk, da handlingen har indebåret at opsætningen af stilladset er blevet ødelagt. Selve den funktion, som stilladset skulle opfylde blev derfor ødelagt og kunne ikke uden betydelig besvær genetableres.*

Samme funktionelle synsvinkel går igen ved uretmæssig fældning af træer. I 2-5252/2023 dømte Retten i Odense en virksomhed for hærværk af betydeligt omfang efter at have bestilt fældning af fire egetræer på Odense Kommunes skovareal. Værdien blev opgjort til 217.000 kr. efter VAT19-metoden, og selskabsansvaret blev pålagt efter § 306, jf. § 26, stk. 1. Dommen viser, at levende beplantning på fremmed grund er en »ting« i bestemmelsens forstand, og at det subjektive krav er opfyldt, når direktøren var bekendt med, at træerne tilhørte andre:

> *Idet det som anført må lægges til grund, at direktør hos tiltalte, Person1, var bekendt med, at træerne tilhørte andre end tiltalte, og desuagtet bestilte og fik udført beskæring og fældning hvorved træerne blev ødelagt, findes tiltalte skyldig i hærværk efter straffelovens § 291, stk. 2, jf, § 306 jf § 26, stk. 1.*

I den lettere ende af skalaen dækker begrebet også forbigående, men reelle værdiforringelser. I SS-5882/2016-LYN blev både stenkastning mod en rude (skade 300 kr.) og gentagen spytten på en postkasse (skade 1.500 kr.) henført under § 291, stk. 1. At også ridsning af billak er hærværk fremgår af Rettens nr. 2320/2011.

Endelig illustrerer Arbejdsrettens opmandskendelse FV 2021-317 – bortvisningen af en postdoc efter »rematerialiseringen« af Frederik V-busten i Københavns Havn – at ytrings- og kunstfriheden ikke indeholder nogen ret til at ødelægge andres ejendom. Opmanden fandt bortvisningen berettiget netop på det grundlag.

LOV Straffeloven § 26, stk. 1 · Straffeloven § 291, stk. 1-2 · Straffeloven § 306

PRAKSIS

Arbejdsretten · Bortvisning af postdoc fra Kunstakademiet efter "rematerialisering" af buste i Københavns Havn	06.12.2021
Byretten · To dømt for hærværk mod stillads under faglig konflikt med stilladsfirma	27.04.2026
Byretten · Virksomhed dømt for hærværk af betydeligt omfang efter uretmæssig fældning af kommunale egetræer	21.11.2023
Byretten · Hærværk ved stenkastning og gentagen beskadigelse af postkasse	23.05.2017
Byretten · Dom i sag om groft hærværk mod personbil på parkeringsplads	21.01.2012

§ 3 15.000 kr.-grænsen og bødetaksterne i Rigsadvokatmeddelelsen

Den praktisk vigtigste styringsnorm på området er ikke lovteksten, men Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om formueforbrydelser, pkt. 5.7. Den fastsætter en administrativ værdigrænse og et takstsystem, som byretterne i vidt omfang følger:

> *Hærværk kan i reglen ikke straffes med bøde, hvis skadens størrelse overstiger 15.000 kr.*
>
> *Ved skadestørrelser på mere end 15.000 kr. skal forholdet henføres under straffelovens § 291, stk. 2, og der skal som udgangspunkt nedlægges påstand om fængselsstraf, afhængig af eventuelle skærpende eller formildende omstændigheder, herunder arten og antallet af hærværksforhold.*

Bødetaksterne er:

Skadestørrelse	Bødepåstand	Ved betalt erstatning
Indtil 1.600 kr.	800 kr.	Halveres, dog mindst 500 kr.
1.600 kr. og derover	Halvdelen af skaden, oprundet til nærmeste beløb deleligt med 100 kr.	Halveres, dog mindst 500 kr.
Over 15.000 kr.	Som udgangspunkt fængsel efter stk. 2	–

Rigsadvokatmeddelelsen tilføjer, at forurettedes rimelige erstatningskrav af ikke helt bagatelagtig størrelse udelukker afgørelse med bødeforelæg, og at der ved vurderingen af, om der skal nedlægges påstand om frihedsstraf, også må tages hensyn til gerningsmandens mulighed for at indse, at hærværket ville medføre skade i den pågældende størrelsesorden.

Taksterne slår tydeligt igennem i praksis. I A7-4421/2024 var skaden på den knuste rude opgjort til 9.000 kr., og Retten i Sønderborg udmålte 6 dagbøder à 750 kr. – i alt 4.500 kr., præcis halvdelen af skaden. I SS-5882/2016-LYN blev to forhold med skader på henholdsvis 300 kr. og 1.500 kr. afgjort med 4 dagbøder à 400 kr.

For juridiske personer bliver bødeniveauet naturligt et andet. I egetræssagen 2-5252/2023 blev selskabet idømt 20 dagbøder à 2.500 kr., i alt 50.000 kr., ved en skade på 217.000 kr.

Et særligt sagsområde er hærværk mod redningsudstyr. Rigsadvokaten anfører, at det i lyset af de potentielle konsekvenser må anses for en skærpende omstændighed, når hærværk begås mod redningsposter, hjertestartere, redningskranse mv., og at der som udgangspunkt skal nedlægges påstand om en strengere straf i sådanne sager.

LOV Straffeloven § 291, stk. 1-2

PRAKSIS
- **Byretten** · Dom for hærværk mod privatbolig med LGBTQ+-flag anset som hadforbrydelse — 21.11.2024
- **Byretten** · Virksomhed dømt for hærværk af betydeligt omfang efter uretmæssig fældning af kommunale egetræer — 21.11.2023
- **Byretten** · Hærværk ved stenkastning og gentagen beskadigelse af postkasse — 23.05.2017

§ 4 Grænsen mellem simpel og grov hærværk i konkrete sager

Kvalifikationen efter § 291, stk. 2 hviler på fire selvstændige alternativer: betydeligt omfang, mere systematisk eller organiseret karakter, hærværk mod offentlige transportmidler, og gentagelse. I praksis er det især det første, der volder tvivl.

I SS-6157/2022-GLO knuste to unge mænd forruderne på to udenlandsk indregistrerede biler i Ishøj. Begge tiltalte gjorde gældende, at forholdet alene var omfattet af stk. 1. Retten i Glostrup fulgte dem ikke:

> *Ifølge de fremlagte værkstedstilbud ville udbedring af skaderne på bilerne koste i alt 67.251,67 kr. På denne baggrund og sammenholdt med de afspillede videosekvenser og de fremlagte fotos af skadernes omfang, må hærværket mod de to biler anses for værende af betydeligt omfang, jf. straffelovens § 291, stk. 2.*

I stilladssagen SS-3386/2025-ESB blev kvalifikationen båret af to selvstændige spor: dels lagde retten ud fra genopsætningsarbejdet og tagentreprenørens tab til grund, at de samlede omkostninger oversteg 15.000 kr., dels fandtes handlingen planlagt, organiseret og målrettet virksomheden, fordi fotomateriale viste flere personer i ens logo-beklædning deltage.

Et godt overblik over sanktionsniveauerne fås ved at sammenholde de dokumenterede skadesbeløb med det faktisk udmålte:

Sag	Skade	Kvalifikation	Sanktion
SS-5882/2016-LYN (rude + postkasse)	1.800 kr.	Stk. 1	4 dagbøder à 400 kr.
A7-4421/2024 (brosten mod rude)	9.000 kr.	Stk. 1 + § 81, nr. 6	6 dagbøder à 750 kr.
S-2564-17 (graffiti på metrotog)	ca. 45.800 kr.	Stk. 2	30 dages betinget fængsel + 40 t. samfundstjeneste
SS-6157/2022-GLO (to biler, Ishøj)	67.251 kr.	Stk. 2	20 dages betinget fængsel
2-5252/2023 (fire egetræer)	217.000 kr.	Stk. 2 (selskab)	20 dagbøder à 2.500 kr.
AM2024.06.20H (Asger Jorn-maleri)	1.889.350 kr.	Stk. 2	1 år og 6 måneders ubetinget fængsel

At kvalifikationen efter stk. 2 ikke i sig selv udelukker en betinget sanktion, ses tydeligt af Ishøj-sagen, hvor 20 dages fængsel blev gjort betinget på grund af tiltaltes gode personlige forhold og en sagsbehandlingstid på næsten tre år. Omvendt viser Asger Jorn-sagen, at kvalifikationen ved meget betydelige og uoprettelige skader afskærer enhver betinget sanktion.

LOV `Straffeloven § 291, stk. 1-2`

PRAKSIS

- **Højesteret** · Højesteretsdom for groft hærværk mod Asger Jorn-maleriet 'Den foruroligende ælling' — 20.06.2024
- **Landsretten** · Hærværk på metrotoge – Betinget fængsel med samfundstjeneste og henvisning af erstatningskrav til civilt søgsmål — 24.01.2018
- **Byretten** · To dømt for hærværk mod stillads under faglig konflikt med stilladsfirma — 27.04.2026
- **Byretten** · To unge mænd dømt for groft hærværk mod udenlandske biler i Ishøj — 14.03.2025
- **Byretten** · Dom for hærværk mod privatbolig med LGBTQ+-flag anset som hadforbrydelse — 21.11.2024
- **Byretten** · Virksomhed dømt for hærværk af betydeligt omfang efter uretmæssig fældning af kommunale egetræer — 21.11.2023
- **Byretten** · Hærværk ved stenkastning og gentagen beskadigelse af postkasse — 23.05.2017

§ 5 Hærværk mod uerstattelig kulturarv – Asger Jorn-dommen

Den principielle ledeafgørelse om hærværk mod ting af særlig kulturel værdi er Højesterets dom af 20. juni 2024, AM2024.06.20H (sag 113/2023, refereret også som SS-113/2023-HJR). Tiltalte påførte den 29. april 2022 Asger Jorns maleri »Den foruroligende ælling« på Museum Jorn lim, klistrede et foto af sig selv på lærredet

og skrev sit navn med tusch. Værket blev påført permanent skade, og den økonomiske skade blev opgjort til 1.889.350 kr.

Instansforløbet var usædvanligt svingende og illustrerer, hvor lidt fast praksis der forelå:

Instans	Afgørelse	Dato
Retten i Viborg	1 år og 6 måneders ubetinget fængsel	13. marts 2023
Vestre Landsret (SS-596/2023-VLR)	1 års ubetinget fængsel	8. august 2023
Højesteret	1 år og 6 måneders ubetinget fængsel	20. juni 2024

Procesbevillingsnævnet meddelte 3.-instansbevilling i 23/40252 netop med henvisning til det principielle spørgsmål om strafudmålingen ved hærværk mod uerstattelig kulturarv. Nævnets referat noterer også, at der undervejs blev rejst spørgsmål om tiltale efter § 194 om ødelæggelse af genstande, der hører til offentlige samlinger – men sagen blev ført og afgjort efter § 291, stk. 2, hvis strafferamme på 6 år er dobbelt så høj som § 194's.

Højesterets præmisser opstiller den nye ledesætning:

> *Højesteret finder, at det ved straffens fastsættelse i sager om hærværk må anses som en væsentligt skærpende omstændighed, at hærværket er rettet imod et offentligt udstillet betydningsfuldt maleri mv., der som kunstværk er uerstatteligt.*

> *Der må endvidere lægges vægt på, at maleriet blev påført permanent skade, og at den økonomiske skade er opgjort til ca. 1,9 mio. kr.*

Afgørende for sanktionsvalget var, at hverken tiltaltes rene straffeattest, personlige forhold eller Kriminalforsorgens vurdering af egnethed til samfundstjeneste kunne opveje forholdets karakter:

> *Højesteret finder efter en samlet vurdering, at straffen – uanset at Tiltalte ikke tidligere er straffet – skal fastsættes til fængsel i 1 år og 6 måneder. Under de anførte omstændigheder finder Højesteret endvidere, at der ikke er grundlag for at gøre nogen del af fængselsstraffen betinget, heller ikke med vilkår om samfundstjeneste.*

Vestre Landsret havde i sin nedsættende dom lagt vægt på, at iscenesættelsen som kunstner var en skærpende omstændighed, men fandt alligevel 1 års fængsel passende. Højesterets stadfæstelse af byrettens strengere niveau markerer, at generalpræventive hensyn til dansk kulturarv vejer tungere end gerningsmandens forhold. Der blev tillige konfiskeret lim, tuschpen, billede og telefon efter § 75, stk. 2, og tiltalte skulle betale hele erstatningsbeløbet på 1.889.350 kr.

LOV Straffeloven § 75, stk. 2 · Straffeloven § 194 · Straffeloven § 291, stk. 2

PRAKSIS
- **Højesteret** · Højesteretsdom for groft hærværk mod Asger Jorn-maleriet 'Den foruroligende ælling' — 20.06.2024
- **Højesteret** · Højesterets dom i sag om hærværk mod Asger Jorn-maleri — 20.06.2024
- **Landsretten** · Dom om hærværk på kunstværk – Straffen nedsat til 1 års fængsel — 08.08.2023
- **Procesbevillingsnævnet** · Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling om strafudmåling for hærværk på Asger Jorn-maleriet "Den foruroligende ælling" — 14.12.2023

§ 6 Graffiti og hærværk mod offentlige transportmidler – skærpelsen fra 1. juli 2025

Graffiti på tog, metro og busser har traditionelt været behandlet efter de almindelige skadestærskler. Det ledende eksempel er Østre Landsrets dom S-2564-17, hvor tiltalte i forening med fire ukendte personer udførte graffiti på to københavnske metrotoge. Politiet fandt ved ransagning af hans bil spraydåser, dyser, handsker, rygsæk og kameraer, og landsretten lagde disse fund til grund for skyldkendelsen. Ved strafudmålingen – 30 dages betinget fængsel med 40 timers samfundstjeneste – vægtede landsretten tre momenter: at tiltalte tidligere var straffet to gange for hærværk, at forholdet var begået i forening, og at der var sket betydelig skade på et metrotog.

Retsstillingen er ændret markant med **lov nr. 734 af 20. juni 2025**, der som led i lovpakken mod utryghedsskabende adfærd indsatte ordene »eller mod offentlige transportmidler« i opregningen i § 291, stk. 2. Justitsministeriet omtalte vedtagelsen i pressemeddelelsen Bredt flertal i Folketinget sætter ind mod utryghedsskabende adfærd af 11. juni 2025. Rigsadvokatmeddelelsen har i pkt. 5.7.1 udmøntet forarbejderne:

> *Det er i forarbejderne til lov nr. 734 af 20. juni 2025 forudsat, at hærværk, herunder graffiti, begået mod offentlige transportmidler som udgangspunkt i førstegangstilfælde skal medføre en kort betinget fængselsstraf uagtet at skadestørrelsen er 15.000 kr. eller derunder. Strafniveauet for hærværk med skadestørrelser over 15.000 kr. ændres ikke.*
>
> *Det er endvidere forudsat i forarbejderne, at straffen som udgangspunkt fastsættes til fængselsstraf på 7 dage.*

Ændringen har to selvstændige virkninger. Dels flyttes al graffiti på offentlige transportmidler op i den skærpede strafferamme på 6 år, uanset skadens størrelse. Dels bryder den med bødetaksterne i pkt. 5.7 og forudsætter frihedsstraf allerede i førstegangstilfælde med bagatelagtige skader.

Begrebet »offentlige transportmidler« skal ifølge Rigsadvokatmeddelelsen forstås i overensstemmelse med § 197, stk. 2, dvs. transportmidler der benyttes til offentlig personbefordring, herunder tog, letbaner, busser og færger. Foreligger hærværket samtidig i tilknytning til grov forstyrrelse af ro og orden, så stk. 4 finder anvendelse, skal der ske en yderligere skærpelse.

Uden for det strafferetlige spor kan graffiti også udløse forvaltningsretlige påbud mod ejendommens ejer. I 24-02571 stadfæstede Byggeklageenheden Horsens Kommunes påbud efter byggeloven § 14, stk. 1 om at fjerne graffiti og sikre bygningen mod uvedkommende adgang.

LOV `Byggeloven § 14, stk. 1` `Straffeloven § 197, stk. 2` `Straffeloven § 291, stk. 2, 4`

PRAKSIS **Landsretten** · Hærværk på metrotoge – Betinget fængsel med samfundstjeneste og henvisning af erstatningskrav til civilt søgsmål 24.01.2018

Byggeklageenheden · Byggeklageenheden stadfæster Horsens Kommunes påbud om oprydning og fjernelse af graffiti på ejendom 29.09.2025

§ 7 Systematisk og organiseret hærværk – gruppeaktioner og seriehandlinger

Kvalifikationsleddet om »mere systematisk eller organiseret karakter« i § 291, stk. 2 fanger to typetilfælde: den koordinerede gruppeaktion og den vedvarende serie af enkelthandlinger mod samme forurettede.

Gruppeaktionen ses tydeligst i stilladssagen SS-3386/2025-ESB, hvor Retten i Esbjerg ud fra fotos af flere personer i ens logo-beklædning lagde til grund, at de tiltalte handlede i forening med uidentificerede andre, og hvor selve motivet – en faglig konflikt med virksomheden – understøttede, at handlingen var planlagt,

organiseret og målrettet. Straffen blev fastsat som en betinget fællesstraf på 50 dages fængsel med i alt 60 timers samfundstjeneste, da de tiltalte kort forinden var dømt for et tilsvarende forhold.

Et beslægtet, men ideologisk motiveret eksempel er AM2022.12.07B, hvor tre medlemmer af en nationalistisk gruppering af Retten i Aarhus blev dømt for planlagt, organiseret hærværk efter § 291, stk. 2 sammen med overtrædelse af § 266 b, stk. 2. En tilsvarende serie ses i Rettens nr. 1326/2013, hvor tre unge førstegangstilbudte i løbet af én nat udførte racistisk graffiti på 15 forskellige lokaliteter i Horsens-området og fik betingede domme med vilkår om samfundstjeneste og tilsyn.

Serieformen dominerer i stalkingsagerne. I AM2023.11.10B fandt Retten i Odense en tidligere samlever skyldig i groft hærværk efter § 291, stk. 2 som del af en længerevarende kampagne mod eks-partneren og dennes nye kæreste, dokumenteret ved videoovervågning og teleobservation.

En vigtig afgrænsning er, at § 81 a om fordobling af strafferammen ved bandekonflikter **ikke** omfatter § 291. Opregningen i stk. 1 nævner bl.a. §§ 119, 192 a, 244, 245, 252, 260, 261, 266, 285, 286 og 288, og stk. 3 nævner §§ 289, 290 og 290 a – men ikke hærværksbestemmelsen. Banderelateret eller gruppebåret hærværk skal derfor skærpes gennem stk. 2's led om organiseret karakter sammenholdt med de almindelige skærpelsesgrunde i § 81, nr. 2 (gerningen udført af flere i forening) og nr. 3 (særligt planlagt eller led i omfattende kriminalitet). Den bredere bandeskærpelse er behandlet i organiseret-bandekriminalitet.

LOV	Straffeloven § 81a, stk. 1, 3 · Straffeloven § 81 · Straffeloven § 291, stk. 2	
PRAKSIS	**Landsretten** · Strafudmåling for datalovbrud, groft tyveri og overtrædelse af databeskyttelsesloven ved tidligere ansatte	19.06.2013
	Byretten · To dømt for hærværk mod stillads under faglig konflikt med stilladsfirma	27.04.2026
	Byretten · Dom for stalking, systematiske trusler og groft hærværk mod tidligere samlever og dennes kæreste	10.11.2023
	Byretten · Medlemmer af nationalistisk gruppe dømt for organiseret hærværk og hadtale mod homoseksuelle i Aarhus	07.12.2022

§ 8 De tre skærpelsesgrunde i § 291, stk. 4 og deres forarbejder

§ 291, stk. 4 er blevet til gennem tre lovændringer og indeholder i dag tre obligatoriske skærpelsesgrunde ved straffastsættelsen efter stk. 1 og 2.

1) Hærværk under grov forstyrrelse af den offentlige ro og orden. Reglen blev indsat ved **lov nr. 1107 af 1. december 2009** som led i indsatsen mod optøjer. Forarbejderne beskriver både udgangspunktet og skærpelsens størrelse:

> *Der idømmes som udgangspunkt frihedsstraf i grove hærværkssager og i gentagelsestilfælde. Der er stor variation i de konkrete straffe, som afhænger af omstændighederne i den enkelte sag, herunder f.eks. værdien af det ødelagte (som kan variere betydeligt fra sag til sag), gerningsmandens eventuelle forstraffe og om der er tale om organiseret eller systematisk hærværk.*

> *Det er med forslaget til straffelovens § 291, stk. 4, forudsat, at der som udgangspunkt skal ske en forhøjelse af straffen med halvdelen i forhold til den frihedsstraf, der ville være blevet fastsat efter de hidtidige regler.*

I bødesager forudsættes en tilsvarende forhøjelse med det halve – Rigsadvokatmeddelelsen giver eksemplet, at bøden for hærværk til 10.000 kr. forhøjes fra 5.000 til 7.500 kr.

2) Hærværk mod ting, der tjener til at forebygge eller bekæmpe kriminalitet. Denne skærpelse kom til ved **lov nr. 141 af 28. februar 2018** (L 91 af 15. november 2017) med virkning for forhold begået efter 2. marts 2018. Forarbejderne afgrænser anvendelsesområdet meget bredt:

> *Den foreslåede strafskærpelse omfatter hærværk mod eksempelvis overvågningskameraer, alarmer, gadebelysning, udstyr til automatisk hastighedskontrol (ATK) (herunder et køretøj, hvori mobilt ATK-udstyr er placeret), udstyr til automatisk nummerpladegenkendelse (ANPG) (herunder kameraer og øvrige tekniske installationer mv.) og mobile nærpolitistationer.*

Det er uden betydning, om udstyret er opsat af politiet, forsvaret, Vejdirektoratet, en region, en kommune, et trafikselskab, et boligselskab, en erhvervsvirksomhed eller en privatperson, og om det står på offentligt tilgængelige eller ikke-offentligt tilgængelige steder. Forarbejderne udelukker udtrykkeligt dobbeltskærpelse:

> *I de tilfælde, hvor hærværket er begået i tilknytning til grov forstyrrelse af ro og orden i området, således at forholdet er omfattet af den gældende strafskærpelsesregel i § 291, stk. 4, vil der dog ikke skulle ske en yderligere skærpelse af strafniveauet i forhold til i dag.*

Om gadebelysning skal Rigsadvokatmeddelelsen bemærke, at det beror på en konkret vurdering af, om belysningen alene tjener færdselssikkerhedsmæssige hensyn i snæver forstand, eller om den helt eller delvis også tjener til at forebygge eller bekæmpe kriminalitet.

3) Hærværk mod ting tilhørende personer omfattet af § 119. Ved ændringsloven af 31. januar 2019 om skærpelse af straffen for trusler, chikane og hærværk mod personer i offentlig tjeneste eller hverv blev det tredje led tilføjet med virkning fra 1. februar 2019. Forarbejderne præciserer både personkredsen og skærpelsens størrelse:

> *Bestemmelsen omfatter således bl.a. personer ansat i den offentlige forvaltning (dvs. statslige, regionale og kommunale institutioner), ligesom andre personer, der handler i medfør af offentlig tjeneste eller hverv, herunder f.eks. lokalpolitikere, kan være omfattet.*

> *Som et eksempel på et tilfælde, der bl.a. vil være omfattet af den foreslåede ordning, kan nævnes hærværk mod en socialrådgivers private bil, hvis hærværket begås som følge af den pågældendes arbejde.*

> *Det er med forslaget til ændringen af straffelovens § 291, stk. 4, forudsat, at straffen i disse tilfælde forhøjes med en tredjedel i forhold til den straf, som ville være blevet idømt efter de hidtidige regler.*

Det er en betingelse, at hærværket har »baggrund i« den pågældendes udførelse af offentlig tjeneste eller hverv – altså begås som reaktion på eller som følge heraf. Hærværk mod offentlige institutioner uden dette motiv falder uden for og bedømmes efter stk. 1 eller 2 alene, jf. Højesterets dom i SS-39/2024-HJR, hvor to ruder knust under indlæggelse på en psykiatrisk akutmodtagelse blev behandlet efter § 291, stk. 1.

LOV Straffeloven § 119 · Straffeloven § 291, stk. 4

PRAKSIS **Højesteret** · Dom om vold mod tjenestemand og hærværk – spørgsmål om udvisning 18.12.2024

§ 9 Hærværk som hadforbrydelse efter § 81, nr. 6

Hærværk mod private boliger med et politisk eller identitetsbaseret motiv er blevet et selvstændigt sagsområde, hvor skærpelsesreglen i § 81, nr. 6 – at gerningen helt eller delvis har baggrund i andres etniske oprindelse, tro, handicap, seksuelle orientering, kønsidentitet, kønsudtryk, kønskarakteristika eller lignende – anvendes sammen med § 291.

Ledeafgørelsen er Retten i Sønderborgs dom A7-4421/2024, hvor en brosten blev kastet gennem en lejlighedsrude på første sal, i hvis vindue der hang et regnbueflag og et transflag synligt fra gaden. Skyldsspørgsmålet blev afgjort på retsgenetisk bevis:

> *Dna-profilen for materialet blev beregnet til at være mere end 1.000.000 gange mere sandsynlig at observere, hvis en del af det undersøgte dna stammer fra Tiltalte, end hvis denne del af det undersøgte dna stammer fra en tilfældig anden person i den danske befolkning.*

Afgørende for hadmotivet var, at målretningen var objektivt konstaterbar. Retten sluttede fra rudens placering til motivet:

> *Henset til de konkrete omstændigheder, hvorefter brostenen er kastet mod et vindue, hvori der var ophængt tydelige flag, der forbindes med LGBT-miljøet og seksuel orientering, kønsidentitet og kønsudtryk, finder retten endvidere at kunne lægge til grund, at gerningen har i hvert fald delvis baggrund i andres seksuelle orientering, kønsidentitet, kønsudtryk, kønskarakteristika eller lignende jf. straffelovens § 81, stk. 1, nr. 6, og at dette skal indgå som en skærpende omstændighed.*

> *Der er lagt vægt på, at det grundet lejlighedens placering på første sal og ud mod et tomt græsareal findes usandsynligt, at det for tiltalte har været helt tilfældigt, at netop dette vindue med flagene skulle være genstand for tiltaltes hærværk.*

Dommen er også bemærkelsesværdig ved, at skærpelsen ikke førte til frihedsstraf: sanktionen blev 6 dagbøder à 750 kr. – svarende til den ordinære takst på halvdelen af skaden på 9.000 kr. Skærpelsen efter § 81, nr. 6 indgik altså som et negativt moment, uden at bødeniveauet blev overskredet.

I AM2022.12.07B kombineres hadmotivet med den organiserede karakter: tre medlemmer af en nationalistisk gruppering blev dømt for planlagt hærværk efter § 291, stk. 2 sammen med hadtale efter § 266 b, med skærpelse efter § 81. Til sammenligning ses den samme skærpelsesregel anvendt på voldsforhold i AM2021.11.09B2.

LOV	Straffeloven § 81, stk. 1 · Straffeloven § 266b · Straffeloven § 291, stk. 1-2	
PRAKSIS	**Byretten** · Dom for hærværk mod privatbolig med LGBTQ+-flag anset som hadforbrydelse	21.11.2024
	Byretten · Medlemmer af nationalistisk gruppe dømt for organiseret hærværk og hadtale mod homoseksuelle i Aarhus	07.12.2022

§ 10 Hærværk i sammenstød med stalking, vold og civil ulydighed

Hærværk optræder sjældent alene i domspraksis. Den hyppigste kombination er stalking efter § 242, hvor hærværkshandlinger indgår som ét af flere krænkelseselementer i et samlet forfølgelsesforløb.

I AM2025.08.26B2 idømte Retten i Næstved 2 års fængsel for en næsten otte måneder lang kampagne med over 30.000 kontaktforsøg, dødstrusler og hærværk efter § 291, stk. 1 – begået trods et tilhold, hvilket indgik

som skærpende. I SS-2298/2022-OLR stadfæstede Østre Landsret en dom for hærværk mod plankeværk og udhæng kombineret med trusler, stalking og gentagne tilholdsovertrædelser mod en tidligere samlever. Og i SS-367/2025-HER eskalerede en flerårig chikanekampagne fra skræmmende breve til hærværk på forurettedes bil og deaktivering af dens bremser, hvilket samtidig blev henført under § 252, stk. 1 om forsætlig fareforvoldelse.

I voldssagerne indgår hærværket typisk som accessorisk forhold. SS-8603/2022-ROS angik en maskeret gerningsmand med økse, som ud over trusler blev dømt for hærværk efter § 291, stk. 2; i SS-11485/2015-ODE indgik hærværk mod en tidligere kærestes bil i en eskaleret nabokonflikt; og i Rettens nr. 2873/2010 blev vold mod en dørmand kombineret med omfattende hærværk mod to personbiler. I SS-3691/2021-VIB blev en tiltalt dømt for forsætligt at have væltet en parkeret knallert sammen med fornærmelig tiltale mod politiet efter § 121 og ordensbekendtgørelsen § 3, stk. 1.

En særlig sagstype er hærværk begået under demonstrationer og civil ulydighed. I 2-9721/2023 dømte Københavns Byret en klimademonstrant for 17 forhold, herunder medvirken til hærværk efter § 291, stk. 1 mod en erhvervsorganisation, hindring af politiets arbejde efter § 119, stk. 4 og gentagne overtrædelser af færdselsloven og ordensbekendtgørelsen. I den beslægtede sag SS 80-29329/2023 frifandt Københavns Byret for blokader af et byggeri på Amager Fælled under henvisning til nødret efter § 14, men afviste nødret for de generelle klimaaktioner, fordi den generelle klimakrise ikke opfyldte aktualitetskravet. Dommene sætter dermed rammen for, hvornår politisk motiveret skadeforvoldelse overhovedet kan legitimeres.

Hærværk kan endelig indgå i udvisningsvurderingen. I SS-39/2024-HJR var tiltalte dømt for forsøg på vold efter § 119, stk. 1 og for hærværk efter § 291, stk. 1 ved at knuse to ruder på en psykiatrisk akutmodtagelse. Straffen blev 14 dages betinget fængsel, men Højesteret frifandt for udvisning og tildelte i stedet en advarsel:

> *Højesteret finder herefter, at udvisning af Tiltalte 1 ikke kan anses for nødvendig for at forebygge uro eller forbrydelse og ikke vil være proportional i forhold til at opnå dette formål.*

Hærværkets ringe grovhed var således selv udslagsgivende for proportionalitetsvurderingen efter EMRK artikel 8. Se nærmere om de tilgrænsende områder i vold-mod-tjenestemand og grov-vold.

LOV `Straffeloven § 14` `Straffeloven § 119, stk. 1, 4` `Straffeloven § 242` `Straffeloven § 291, stk. 1-2`

PRAKSIS

Højesteret · Dom om vold mod tjenestemand og hærværk – spørgsmål om udvisning	18.12.2024
Landsretten · Stadfæstelse af dom for hærværk, stalking og overtrædelse af tilhold	24.03.2023
Byretten · Mand idømt 10 måneders fængsel for langvarig stalking og livsfarlige handlinger mod ukendt kvinde	02.09.2025
Byretten · Fængselsstraf på 2 år for ekstrem stalking med over 30.000 kontaktforsøg, dødstrusler og hærværk	26.08.2025
Byretten · Aktivist frifundet for civil ulydighed for at beskytte truet dyreart, men dømt for andre klimaaktioner	08.04.2025
Byretten · Dom for 17 forhold: Klimademonstrant dømt for hærværk, hindring af politi og omfattende civil ulydighed	03.04.2025
Byretten · Dom for trusler, hærværk og overtrædelse af våbenloven	15.03.2023
Byretten · Straffesag om fornærmelig tiltale mod politiet, ordensforstyrrelse og forsætligt hærværk mod knallert	10.02.2023
Byretten · Dom for legemsangreb, hærværk og trusler	12.01.2016
Byretten · Domfældelse for vold mod dørmand og omfattende hærværk mod køretøjer	29.11.2010

§ 11 Datahærværk og afgrænsningen til §§ 193 og 263

Sletning eller ødelæggelse af data er ikke undtaget fra hærværksbegrebet. Den centrale afgørelse er Højesterets dom af 27. februar 2018 i Sag 219/2017, hvor en tidligere ansat i en betroet it-stilling i november 2014 gennemførte tre angreb mod sin tidligere arbejdsplads: sletning af data og programmer i en SAN-lagringsenhed, sletning af indholdsfortegnelsen på en NAS-server og sletning af intranettet. Virksomheden blev reelt lagt ned, personalet måtte hjemsendes, og genetableringen kostede over 400.000 kr. i ekstern bistand.

Højesteret afgjorde to principielle spørgsmål. For det første skal flere angreb inden for kort tid bedømmes samlet, ikke isoleret:

> *Højesteret tiltræder, at de tre hackerangreb... må bedømmes samlet. Af de grunde, der er anført af landsretten, tiltræder Højesteret endvidere, at overtrædelserne af § 263, stk. 2, er begået under særligt skærpende omstændigheder og således må anses for omfattet af den skærpede strafferamme i § 263, stk. 3.*

For det andet kvalificerede sletningen som hærværk af betydeligt omfang:

> *Højesteret tiltræder, at forhold 70-72 under hensyn til hærværkets betydelige omfang og følger er henført under denne bestemmelse [§ 291, stk. 2].*

Retten begrundede strafniveauet med lovgivers hensigt om at ligestille it-kriminalitet med angreb på traditionelle værdier:

> *Det fremgår af forarbejderne til lovændringen i 2004... at dette skete for bl.a. bedre at afspejle forbrydelsens alvor under hensyn til det it-baserede samfunds sårbarhed og for at undergive kriminalitet rettet mod informationer samme strafmaksimum som kriminalitet rettet mod mere traditionelle værdier i form af penge og ting.*

Straffen for hacking- og hærværksforholdene isoleret blev anslået til ca. 2 års fængsel; den samlede straf for alle 81 forhold blev 3 år og 6 måneder.

En opdatering er nødvendig ved læsning af dommen: § 263 er siden nyaffattet, så uberettiget adgang til en andens datasystem eller data nu ligger i stk. 1 (bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder) med skærpelse til 6 år i stk. 3 ved erhvervshemmeligheder, andre særligt skærpende omstændigheder eller overtrædelser af mere systematisk eller organiseret karakter. De materielle kriterier, Højesteret opstillede, er uændrede – kun stykkenummereringen er flyttet.

Afgrænsningen opad går til § 193, stk. 1, der rammer den, der på retsstridig måde fremkalder omfattende forstyrrelse i driften af bl.a. almindelige samfærdselsmidler, telefon-, radio- eller fjernsynsanlæg, samfundsvigtige datasystemer eller forsyningsanlæg – med samme strafferamme på 6 år. § 193 forudsætter et systemisk skadebillede rettet mod samfundsvigtig infrastruktur, hvor § 291 alene kræver skade på fremmed ejendom. Bemærk, at tidligere domme efter § 193 udløser gentagelsesvirkning i § 291, stk. 2. De rene adgangs- og hackingsspørgsmål behandles i hacking-uberettiget-adgang, mens manipulation af elektronisk databehandling med berigelsesforsæt hører under databedrageri.

LOV Straffeloven § 193, stk. 1 · Straffeloven § 263, stk. 1, 3 · Straffeloven § 291, stk. 2

PRAKSIS **Højesteret** · Højesterets dom om skærpede strafferammer for hacking og datahærværk mod tidligere arbejdsplads 27.02.2018

§ 12 Afgrænsning til brandstiftelse og til § 194 om offentlige samlinger og mindesmærker

Allerede de oprindelige forarbejder til straffeloven af 1930 fastslog, at skader forvoldt ved ildspåsættelse, sprængning eller oversvømmelse falder uden for hærværksbestemmelsen og behandles efter de almenfarlige forbrydelser. Den grænsedragning står ved magt: § 181, stk. 1 rammer den, der forvolder ildebrand på fremmed ejendom, med fængsel indtil 6 år og med skærpelse til 10 år ved særligt skærpende omstændigheder efter stk. 3.

I praksis optræder de to bestemmelser dog jævnligt i samme sag med hver sit forhold. I Østre Landsrets dom S-636-25 blev en tiltalt, der hældte brandbare væsker ind gennem en nabolejligheds brevsprække og antændte dem, dømt efter § 181, stk. 1 for ildspåsættelsen og særskilt efter § 291, stk. 1 for øvrig skadeforvoldelse – og fundet utilregnelig med anbringelsesdom til følge. Eksplosionsbranden i SS-2818/2023-OLR viser tilsvarende, at gruppetilknyttet ildspåsættelse af erhvervslokaler føres efter §§ 180-181, ikke § 291. Området behandles nærmere i brandstiftelse.

Den anden centrale afgrænsning går til § 194, der rammer den, som borttager, ødelægger eller beskadiger offentlige mindesmærker eller genstande, som er bestemte til almindelig nytte eller pryd, hører til offentlige samlinger eller er særligt fredlyste, med bøde eller fængsel indtil 3 år. Bestemmelsen ligger i kapitel 20 om almenfarlige handlinger og beskytter almenhedens – ikke ejerens – interesse.

De to bestemmelser overlapper ved hærværk mod museumsgenstande, mindesmærker og fredede ting. Overlappet blev aktualiseret i Asger Jorn-sagen, hvor Procesbevillingsnævnet i 23/40252 noterede, at spørgsmålet om tiltale efter § 194 blev rejst. Sagen blev imidlertid ført og pådømt efter § 291, stk. 2, hvis strafferamme på 6 år er dobbelt så høj som § 194's. Anklagemyndighedens valg af § 291 frem for § 194 i den mest profilerede kulturarvssag i nyere tid – og Højesterets accept heraf – indikerer, at hærværksbestemmelsen er det primære spor, når skaden har betydelig økonomisk værdi, mens § 194 har selvstændig betydning ved genstande af ringe økonomisk, men høj symbolsk værdi.

En tredje, snæver nabobestemmelse er § 139, der straffer krænkelse af gravfreden og usømmelig behandling af ting, der hører til en kirke og anvendes til kirkeligt brug, med bøde eller fængsel indtil 6 måneder. Ved egentlig ødelæggelse af kirkeinventar vil § 291 typisk være den strengere og derfor anvendte bestemmelse.

LOV Straffeloven § 139 · Straffeloven § 181, stk. 1, 3 · Straffeloven § 194 · Straffeloven § 291, stk. 1-2

PRAKSIS
- **Højesteret** · Højesteretsdom for groft hærværk mod Asger Jorn-maleriet 'Den foruroligende ælling' — 20.06.2024
- **Landsretten** · Anbringelsesdom for brandstiftelse under særligt skærpende omstændigheder og knivtrusler — 27.06.2025
- **Procesbevillingsnævnet** · Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling om strafudmåling for hærværk på Asger Jorn-maleriet "Den foruroligende ælling" — 14.12.2023

§ 13 Erstatning, forsikring og bevisbyrde

Den civilretlige side af hærværkssagerne har to selvstændige akser: skadevolderens ansvar og forsikringsdækningen.

Skadevolderens ansvar. Hovedreglen i erstatningsansvarsloven § 19, stk. 1 om, at der ikke er erstatningsansvar i det omfang skaden er dækket af en tingsforsikring eller driftstabsforsikring, gælder netop **ikke** ved hærværk. Stk. 2, nr. 1 undtager udtrykkelig tilfælde, hvor den erstatningsansvarlige har forvoldt skaden forsætligt eller ved grov uagtsomhed. Da § 291, stk. 1 og 2 kræver forsæt, hæfter hærværksmanden dermed fuldt ud, uanset at forurettede – DSB, Metroselskabet, en boligforening eller en privat bilejer – får skaden dækket af sin egen forsikring, og selskabet har regres.

Beviskravet til erstatningsopgørelsen i straffesagen. Domstolene er tilbageholdende med at pådømme erstatningskrav, der alene hviler på ensidigt indhentede opgørelser. I metrograffiti-sagen S-2564-17 fandt Østre Landsret godt nok bevist, at der var sket skade for et betydeligt beløb, men afviste at pådømme selve kravet:

> *De juridiske dommere finder, at erstatningskravet fra X1 ikke er tilstrækkeligt dokumenteret alene ved fremlæggelse af en opgørelse fra X1. Kravet henvises derfor til eventuelt civilt søgsmål.*

Samme resultat i SS-6157/2022-GLO, hvor kravene alene var støttet på to værkstedstilbud, og hvor der manglede oplysninger om forsikringsdækning. Bemærk paradokset: samme værkstedstilbud var tilstrækkeligt til at kvalificere forholdet som »betydeligt omfang« i strafferetlig henseende, men ikke til at pådømme erstatningskravet. I A7-4421/2024 blev boligforeningens krav på 9.000 kr. tilsvarende henskudt til civilt søgsmål, og i egetræssagen 2-5252/2023 blev selve træernes værdi på 217.000 kr. pådømt, mens oprydningsomkostningerne på 18.000 kr. blev henvist til civilt søgsmål.

Forsikringssiden. Ankenævnet for Forsikring har en fast praksis om bevisbyrdefordelingen. Skadelidte skal bevise, at der er indtrådt en dækningsberettiget begivenhed (hærværk); derefter påhviler det selskabet at bevise, at en dækningsundtagelse – typisk at sikrede selv har medvirket – finder anvendelse. I sag 93546 fik klageren medhold og 153.000 kr. udbetalt, fordi et vidne havde set to personer slå på bilen med et jernrør, og DNA-spor ikke matchede klageren; selskabets formodninger om en målrettet totalskade kunne ikke løfte bevisbyrden. Omvendt i sag 101608, hvor 137 skadepositioner sammenholdt med fabrikerede beviser førte til afvisning, og i sag 100028 om en motorcykel. I sag 94474 afstod nævnet helt fra at afgøre sagen, fordi divergerende forklaringer krævede parts- og vidneforklaringer ved domstolene.

En klassisk sondring mellem forsæt til selve hærværket og forsæt til følgeskaden er trukket i sag 50190: en 15-årig sprang med vilje en postkasse med fyrværkeri, men skaden på naboejendommen var ikke en påregnelig følge, og ansvaret var derfor omfattet af familieforsikringen.

LOV	Erstatningsansvarsloven § 19, stk. 1-2 · Straffeloven § 291, stk. 1-2	
PRAKSIS	**Landsretten** · Hærværk på metrotoge – Betinget fængsel med samfundstjeneste og henvisning af erstatningskrav til civilt søgsmål	24.01.2018
	Byretten · To unge mænd dømt for groft hærværk mod udenlandske biler i Ishøj	14.03.2025
	Byretten · Dom for hærværk mod privatbolig med LGBTQ+-flag anset som hadforbrydelse	21.11.2024
	Byretten · Virksomhed dømt for hærværk af betydeligt omfang efter uretmæssig fældning af kommunale egetræer	21.11.2023
	Ankenævnet for Forsikring · Afvisning af dækning for omfattende hærværk på bil grundet manglende bevis og mistanke om svig	14.05.2025
	Ankenævnet for Forsikring · Afvisning af dækning for omfattende hærværk på motorcykel grundet manglende bevis for forsikringsbegivenhed	10.01.2024

Ankenævnet for Forsikring · Afvisning af kaskodækning efter hærværk: Tvist om bevisbyrde og hændelsesforløb 17.03.2021

Ankenævnet for Forsikring · Sag om afvist dækning for hærværk på bil 04.12.2019

Ankenævnet for Forsikring · GF-Forsikring: Afvisning af dækning for skade forvoldt af fyrværkeri – Spørgsmål om forsæt 18.09.2000

§ 14 Sanktionsvalg og betydningen af lang sagsbehandlingstid

Sanktionsvalget i hærværkssager følger en glidende skala: bøde efter Rigsadvokatmeddelelsens takster ved skader under 15.000 kr., betinget fængsel med eller uden samfundstjeneste ved kvalificerede forhold, og ubetinget fængsel ved gentagelse, meget betydelige skader eller uerstattelig kulturarv.

Samfundstjeneste anvendes hyppigt ved graffiti og gruppeaktioner: 40 timer i metrograffiti-sagen S-2564-17 trods to tidligere hærværksdomme, og i alt 60 timer i stilladssagen SS-3386/2025-ESB, hvor straffen blev fastsat som fællesstraf efter § 61, stk. 1 med en tidligere betinget dom. I den anden ende afviste Højesteret i AM2024.06.20H samfundstjeneste, selv om Kriminalforsorgen havde vurderet tiltalte egnet.

Sagsbehandlingstiden har fået stigende vægt. I SS-6157/2022-GLO blev en ellers ubetinget straf gjort betinget alene på grund af forsinkelsen:

> *Retten har på den anden side lagt vægt på den tid, der er gået, siden forholdet blev begået, samt på, at sagsbehandlingstiden - uden at det beror på tiltaltes forhold - i væsentligt omfang har overskredet det rimelige, idet der er tale om en forholdsvis ukompliceret straffesag.*

Retten henviste udtrykkeligt til § 82, stk. 1, nr. 13 og § 82, stk. 2 og bemærkede, at forholdet var begået 1. maj 2022, at anklageskriftet var modtaget i retten 9. juni 2022, og at dommen først faldt 14. marts 2025.

Sagsbehandlingstiden kan også udløse selvstændig erstatning. I AM2024.04.08RA tilkendte Rigsadvokaten 12.000 kr. til en borger, der i næsten tre år havde været sigtet for hærværk, hvoraf myndighederne i over to år ikke havde foretaget nogen sagsbehandling. Erstatning for selve sigtelsen blev derimod afvist. Højesteret har i SS-84/2025-HJR – en sag om § 291, stk. 2 – desuden fastslået, at omkostningsafgørelsen i en straffesag med unødigt lang sagsbehandlingstid kan kæres uafhængigt af domfældelsen, fordi spørgsmålet om kompensation for forsinkelsen bør indgå i omkostningsfordelingen.

Endelig ses ungdomsspecifikke reaktioner. I B4-11755/2020 blev en ung mand idømt en betinget fællesstraf på 7 måneder for bl.a. hærværk efter § 291, stk. 1 sammen med trusler og tyveri af værnemidler under COVID-19-epidemien, med anvendelse af den dagældende § 81 d om epidemiskærpelse og § 74 b om ungdomskriminalitetsnævn.

LOV Straffeloven § 61, stk. 1 · Straffeloven § 82, stk. 1-2 · Straffeloven § 291, stk. 1-2

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret: Omkostningsafgørelse ved lang sagsbehandlingstid kan kæres uafhængigt af straffesagens udfald 30.01.2026

Højesteret · Højesteretsdom for groft hærværk mod Asger Jorn-maleriet 'Den foruroligende ælling' 20.06.2024

Landsretten · Hærværk på metrotoge – Betinget fængsel med samfundstjeneste og henvisning af erstatningskrav til civilt søgsmål 24.01.2018

Byretten · To dømt for hærværk mod stillads under faglig konflikt med stilladsfirma 27.04.2026

Byretten · To unge mænd dømt for groft hærværk mod udenlandske biler i Ishøj 14.03.2025

Byretten · Betinget fængsel for trusler, hærværk og tyveri af håndsprit under skærpende omstændigheder ved Covid-19 24.02.2021

Rigsadvokaten · Rigsadvokatens tildeling af 12.000 kr. i erstatning for over to års inaktivitet i sag om hærværk 08.04.2024

§ 15 Sammenfatning af retstilstanden

Praksis efter straffeloven § 291 hviler på fire bærende akser.

Skadestørrelsen styrer sanktionsformen. Rigsadvokatmeddelelsens grænse på 15.000 kr. er i praksis den afgørende linje mellem bødesager efter stk. 1 og fængselssager efter stk. 2, og bødetaksterne – 800 kr. under 1.600 kr., derover halvdelen af skaden, halveret ved betalt erstatning – følges nøje af byretterne. Sagerne fra 1.800 kr. i SS-5882/2016-LYN over 67.251 kr. i SS-6157/2022-GLO til 1,89 mio. kr. i AM2024.06.20H illustrerer skalaen.

Men kroner og øre er ikke enerådende. Højesteret har i Asger Jorn-dommen tilføjet en selvstændig kvalitativ dimension: tingens uerstattelighed som kunstværk er en væsentligt skærpende omstændighed, der udelukker både betinget dom og samfundstjeneste over for en ustraffet gerningsmand. Tilsvarende er handlingens organiserede karakter i SS-3386/2025-ESB et selvstændigt kvalifikationsgrundlag ved siden af værdien.

Lovgiver har systematisk udvidet skærpelsesreglerne. Stk. 4 er siden 2009 udbygget i tre etaper – optøjer (halvdelen), kriminalitetsforebyggende ting (halvdelen), og ting tilhørende § 119-personer på grund af deres tjeneste (en tredjedel) – uden at dobbeltskærpelse tillades. Med **lov nr. 734 af 20. juni 2025** er hærværk mod offentlige transportmidler pr. 1. juli 2025 løftet ind i stk. 2's strafferamme på 6 år, og forarbejderne forudsætter 7 dages betinget fængsel allerede i førstegangstilfælde, uanset skadens størrelse. Det er den enkeltstående ændring, der har størst praktisk betydning for graffitisager.

Hærværk optræder sjældent alene. Bestemmelsen fungerer som accessorisk forhold i stalkingsager (-AM2025.08.26B2), som hadforbrydelse med § 81, nr. 6 (A7-4421/2024), som datahærværk sammen med § 263 (Sag 219/2017) og som del af politisk motiveret civil ulydighed (2-9721/2023). Til gengæld er § 291 **ikke** omfattet af bandeskærpelsen i § 81 a, og skader forvoldt ved ildspåsættelse hører under § 181, ikke § 291.

Endelig bør praktikeren huske den civilretlige asymmetri: erstatningsansvarsloven § 19, stk. 2, nr. 1 giver hærværksmanden fuldt ansvar uanset forsikringsdækning, men domstolene henviser jævnligt selve kravet til civilt søgsmål, når det alene hviler på et værkstedstilbud eller en intern opgørelse fra den forurettede virksomhed.

LOV Erstatningsansvarsloven § 19, stk. 2 · Straffeloven § 81 · Straffeloven § 81a · Straffeloven § 291, stk. 1-4

PRAKSIS

Højesteret · Højesteretsdom for groft hærværk mod Asger Jorn-maleriet 'Den foruroligende ælling' 20.06.2024

Højesteret · Højesterets dom om skærpede strafferammer for hacking og datahærværk mod tidligere arbejdsplads 27.02.2018

Byretten · To dømt for hærværk mod stillads under faglig konflikt med stilladsfirma 27.04.2026

Byretten · Fængselsstraf på 2 år for ekstrem stalking med over 30.000 kontaktforsøg, dødstrusler og hærværk 26.08.2025

Byretten · Dom for 17 forhold: Klimademonstrant dømt for hærværk, hindring af politi og omfattende civil ulydighed 03.04.2025

Byretten · To unge mænd dømt for groft hærværk mod udenlandske biler i Ishøj 14.03.2025

Byretten · Dom for hærværk mod privatbolig med LGBTQ+-flag anset som hadforbrydelse 21.11.2024

Byretten · Hærværk ved stenkastning og gentagen beskadigelse af postkasse 23.05.2017

REFERENCE Lovgrundlag

7 paragraffer

Erstatningsansvarsloven § 19	stk. 1-2	Straffeloven § 81	
Straffeloven § 82	stk. 1-2	Straffeloven § 193	stk. 1
Straffeloven § 194		Straffeloven § 263	stk. 1, 3
Straffeloven § 291	stk. 1-4		

MATERIALE Citerede afgørelser

36 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 5

30.01.2026	Højesteret: Omkostningsafgørelse ved lang sagsbehandlingstid kan kæres uafhængigt af straffesagens udfald	10585-12500
18.12.2024	Dom om vold mod tjenestemand og hærværk – spørgsmål om udvisning	6818-8191
20.06.2024	Højesteretsdom for groft hærværk mod Asger Jorn-maleriet 'Den foruroligende ælling'	AM2024.06.20H
20.06.2024	Højesterets dom i sag om hærværk mod Asger Jorn-maleri	5895-7043
27.02.2018	Højesterets dom om skærpede strafferammer for hacking og datahærværk mod tidligere arbejdsplads	219-2017

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS 5

27.06.2025	Anbringelsesdom for brandstiftelse under særligt skærpende omstændigheder og knivtrusler	S-636-25
08.08.2023	Dom om hærværk på kunstværk – Straffen nedsat til 1 års fængsel	3577-4262
24.03.2023	Stadfæstelse af dom for hærværk, stalking og overtrædelse af tilhold	3442-4101
24.01.2018	Hærværk på metrotoge – Betinget fængsel med samfundstjeneste og henvisning af erstatningskrav til civilt søgsmål	S-2564-17
19.06.2013	Strafudmåling for datalovbrud, groft tyveri og overtrædelse af databeskyttelsesloven ved tidligere ansatte	Rettens nr. 1326/2013

ARBEJDSRETTEN · SPECIALRET 1

06.12.2021	Bortvisning af postdoc fra Kunstakademiet efter "rematerialisering" af buste i Københavns Havn	FV 2021-317

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS 17

27.04.2026	To dømt for hærværk mod stillads under faglig konflikt med stilladsfirma	10885-13997
02.09.2025	Mand idømt 10 måneders fængsel for langvarig stalking og livsfarlige handlinger mod ukendt kvinde	10093-11831
26.08.2025	Fængselsstraf på 2 år for ekstrem stalking med over 30.000 kontaktforsøg, dødstrusler og hærværk	AM2025.08.26B2
08.04.2025	Aktivist frifundet for civil ulydighed for at beskytte truet dyreart, men dømt for andre klimaaktioner	9786-11439
03.04.2025	Dom for 17 forhold: Klimademonstrant dømt for hærværk, hindring af politi og omfattende civil ulydighed	2-9721/2023
14.03.2025	To unge mænd dømt for groft hærværk mod udenlandske biler i Ishøj	10065-11791
21.11.2024	Dom for hærværk mod privatbolig med LGBTQ+-flag anset som hadforbrydelse	A7-4421/2024
21.11.2023	Virksomhed dømt for hærværk af betydeligt omfang efter uretmæssig fældning af kommunale egetræer	2-5252/2023
10.11.2023	Dom for stalking, systematiske trusler og groft hærværk mod tidligere samlever og dennes kæreste	AM2023.11.10B
15.03.2023	Dom for trusler, hærværk og overtrædelse af våbenloven	4708-5667
10.02.2023	Straffesag om fornærmelig tiltale mod politiet, ordensforstyrrelse og forsætligt hærværk mod knallert	7234-8726
07.12.2022	Medlemmer af nationalistisk gruppe dømt for organiseret hærværk og hadtale mod homoseksuelle i Aarhus	AM2022.12.07B
24.02.2021	Betinget fængsel for trusler, hærværk og tyveri af håndsprit under skærpende omstændigheder ved Covid-19	B4-11755/2020
23.05.2017	Hærværk ved stenkastning og gentagen beskadigelse af postkasse	843-947
12.01.2016	Dom for legemsangreb, hærværk og trusler	5535-6625
21.01.2012	Dom i sag om groft hærværk mod personbil på parkeringsplads	Rettens nr. 2320/2011
29.11.2010	Domfældelse for vold mod dørmand og omfattende hærværk mod køretøjer	6946-8339

ANKENÆVNET FOR FORSIKRING · NÆVN / KLAGEINSTANS		5
14.05.2025	Afvisning af dækning for omfattende hærværk på bil grundet manglende bevis og mistanke om svig	101608
10.01.2024	Afvisning af dækning for omfattende hærværk på motorcykel grundet manglende bevis for forsikringsbegivenhed	100028
17.03.2021	Afvisning af kaskodækning efter hærværk: Tvist om bevisbyrde og hændelsesforløb	94474
04.12.2019	Sag om afvist dækning for hærværk på bil	93546
18.09.2000	GF-Forsikring: Afvisning af dækning for skade forvoldt af fyrværkeri – Spørgsmål om forsæt	50190

BYGGEKLAGEENHEDEN · NÆVN / KLAGEINSTANS		1
29.09.2025	Byggeklageenheden stadfæster Horsens Kommunes påbud om oprydning og fjernelse af graffiti på ejendom	24-02571

PROCESBEVILLINGSNÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS		1
14.12.2023	Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling om strafudmåling for hærværk på Asger Jorn-maleriet "Den foruroligende ælling"	23/40252

RIGSADVOKATEN · NÆVN / KLAGEINSTANS		1
08.04.2024	Rigsadvokatens tildeling af 12.000 kr. i erstatning for over to års inaktivitet i sag om hærværk	AM2024.04.08RA

18 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over indbrudstyveri (§ 276, jf. § 286)

Strafudmåling og afgrænsning efter indførelsen af § 276 a i 2018

Version 1 Opdateret 6. jun. 2026 5 afgørelser · 2016–2023 Læs online

INTRODUKTION

Indbrudstyveri er en af de mest udbredte og utryghedsskabende forbrydelsesformer i dansk strafferet. Siden 2018 har indbrudstyveri haft sin egen selvstændige bestemmelse i straffelovens § 276 a, der markerer, at denne type tyveri adskiller sig fra andre tyveriformer. Straffen fastsættes efter § 285 (normalstraf op til 1 år og 6 måneders fængsel) eller – ved særlig grov beskaffenhed – efter § 286, stk. 1 (op til 6 års fængsel). Praksis viser et differentieret strafniveau, der afhænger af indbrudsmåde, værdi af det stjålne, om beboere var til stede, om der foreligger gentagelse, og om indbruddet er organiseret.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Indbrudstyveri straffes som udgangspunkt med ubetinget fængsel efter § 285, stk. 1 (op til 1 år og 6 måneder); bødestraf efter § 287 er undtagelsen.

02 Straffen forhøjes med en tredjedel, når indbruddet begås i beboelse og der under indbruddet har befundet sig personer i hjemmet, forudsat at gerningsmanden havde forsæt hertil.

03 Organiseret indbrudskriminalitet henføres under § 286, stk. 1 (op til 6 års fængsel), og straffen forhøjes med en tredjedel i forhold til det strafniveau, der gjaldt før 2011-skærpelsen.

04 § 287 (bøde for mindre strafværdige forhold) finder som udgangspunkt ikke anvendelse ved indbrudstyveri, men Højesteret har anerkendt undtagelser ved helt særlige omstændigheder.

05 Begrebet 'fremmed hus' omfatter beboelse, kontorer, forretninger, fabrikker, garager, udhuse og kælderrum – men ikke haver eller baggårde alene.

06 Adgang via ulåst dør er som udgangspunkt uberettiget, når der er tale om en villa eller lejlighed, medmindre gerningsmanden har et retmæssigt ærinde.

07 Trick-tyveri – hvor gerningsmanden skaffer sig adgang under falsk foregivende – er omfattet af § 276 a og udløser strafskærpelsen for personer i hjemmet.

08 Strafskærpelsen for personer i hjemmet gælder uanset om beboerne rent faktisk har bemærket gerningsmanden under indbruddet.

09 Ved organiseret indbrudskriminalitet kan strafmaksimum forhøjes til 9 år via § 88, stk. 1, 2. pkt., ved ekstraordinært stort antal tyverier.

10 Dømte indbrudstyve kan nægtes udgang fra fængslet i ferieperioder (juleperiode, vinter-, påske-, efterårsferie og juli) efter udgangsbekendtgørelsens § 16.

§ 1 Lovgrundlag – fra § 276 til den selvstændige indbrudsbestemmelse i § 276 a

Indbrudstyveri var indtil 2018 en del af den generelle tyveribebestemmelse i straffelovens § 276. Ved **lov nr. 1680 af 26. december 2017** (L 34 af 4. oktober 2017), der trådte i kraft den 1. januar 2018, blev der indført en selvstændig bestemmelse om indbrudstyveri i straffelovens § 276 a. Formålet var at markere, at indbrudstyveri adskiller sig fra andre tyveriformer som cykeltyveri eller lommetyveri, fordi det er særligt utryghedsskabende.

Straffelovens § 276 a lyder:

> *For indbrudstyveri straffes den, som uberettiget skaffer sig adgang til fremmed hus og uden besidderens samtykke borttager en fremmed rørlig ting for at skaffe sig eller andre uberettiget vinding ved dens tilegnelse.*

Bestemmelsen kombinerer elementer fra den hidtidige husfreskrænkelsesregel i § 264, stk. 1, nr. 1 og tyveriparagraffen i § 276. Der er ikke tilsigtet en indholdsmæssig ændring af det strafbare område.

Straffen fastsættes efter tre niveauer:

Bestemmelse	Strafferamme	Anvendelse
§ 285, stk. 1	Fængsel op til 1 år og 6 måneder	Normaltilfælde
§ 286, stk. 1	Fængsel op til 6 år	Særlig grov beskaffenhed
§ 287, stk. 1	Bøde	Undtagelsesvist, ved ringe strafværdighed

Simpelt butikstyveri uden indtrængen hører under § 276, mens røveri med vold eller trusler falder under § 288.

LOV `Straffeloven § 264, stk. 1` `Straffeloven § 276a` `Straffeloven § 276` `Straffeloven § 285, stk. 1` `Straffeloven § 286, stk. 1` `Straffeloven § 287, stk. 1`

§ 2 Begrebet 'fremmed hus' og 'uberettiget adgang'

To centrale elementer i § 276 a er kravene om *uberettiget adgang* og *fremmed hus*.

Fremmed hus omfatter ifølge forarbejderne til bestemmelsen:

- **Beboelse**: huse, lejligheder, enkeltværelser og sommerhuse
- **Erhverv**: offentlige og private kontorer, forretninger og fabrikker

- **Tilbehør**: garager, udhuse og lofts- og kælderrum, når der i øvrigt er tale om uberettiget adgang

Bestemmelsen omfatter derimod *ikke* tyveri, hvor en person alene skaffer sig adgang til en privat have, baggård eller lignende uden samtidig at trænge ind i et hus. Sådanne tilfælde kan i stedet være omfattet af § 264, stk. 1, nr. 1, jf. § 276.

Uberettiget adgang skal forstås i overensstemmelse med § 264, stk. 1, nr. 1. Det indebærer en helhedsvurdering, hvor der lægges vægt på lokalitetens karakter, den pågældendes adfærd og den sædvanlige færdsel. Centrale fortolkningspunkter:

- **Ulåst dør**: Hvis det er en villa eller lejlighed, vil det som udgangspunkt være uberettiget at gå ind uden ærinde til beboerne – også selv om døren er ulåst.
- **Trick-tyveri**: Adgang under urigtig foregivelse af et retmæssigt ærinde er uberettiget. Det kan efter omstændighederne være strafbart at ringe på en dørtelefon og bede om adgang under et falsk påskud.

Ifølge Rigsadvokatmeddelelsen om formueforbrydelser, afsnit 4.1 er den strafbare handling betinget af, at tingen har en økonomisk værdi, at den tilhører en anden, og at borttagelsen sker uden besidderens samtykke.

LOV Straffeloven § 264, stk. 1 Straffeloven § 276a

§ 3 Strafskærpelsen i 2018 – forhøjet straf når beboere er i hjemmet

Med indførelsen af § 276 a pr. 1. januar 2018 fulgte en væsentlig strafskærpelse: Når indbrudstyveri begås i *beboelse*, og der under indbruddet har befundet sig *personer i hjemmet*, skal straffen forhøjes med en tredjedel i forhold til det hidtidige strafniveau.

Skærpelsen gælder kun for sager, der henføres under § 285, stk. 1 – ikke for sager der allerede henføres under § 286. Det fremgår af forarbejderne (de almindelige bemærkninger, pkt. 2.2.3):

> *Der tilsigtes ikke i øvrigt en skærpelse af strafudmålingsniveauet for indbrudstyveri omfattet af den foreslåede § 276 a, herunder for indbrudstyveri, der henføres under straffelovens § 286.*

Forsætskrav: Den forhøjede strafudmåling forudsætter, at gerningsmanden havde forsæt til, at der befandt sig personer i beboelsen. Ifølge Rigsadvokatmeddelelsen, afsnit 5.3 vil anklageren som det klare udgangspunkt skulle nedlægge påstand i overensstemmelse med det forhøjede strafniveau ved trick-tyveri, fordi gerningsmanden per definition ved, at der er beboere til stede. I øvrige tilfælde kan det indgå i forsætsvurderingen:

- Om der var synlige tegn på, at nogen var hjemme (lys, biler, lyde)
- Om beboelsen sædvanligvis er beboet

Strafskærpelsen gælder uanset om beboerne rent faktisk har bemærket gerningsmanden.

Strafniveau: Forarbejderne angiver som eksempel, at sager om indbrudstyveri i førstegangstilfælde, der hidtil ville have medført ca. 30 dages fængsel, efter skærpelsen skal straffes med ca. 40 dages fængsel.

LOV Straffeloven § 276a Straffeloven § 285, stk. 1 Straffeloven § 286, stk. 1

§ 4 Organiseret indbrudskriminalitet – § 286 og strafskærpelsen fra 2011

Indbrudstyveri af *særlig grov beskaffenhed* henføres under § 286, stk. 1, der har en strafferamme på fængsel i op til 6 år. Bestemmelsen rummer en række kvalificerende momenter:

- Udførelsesmåden
- Udført af flere i forening
- Under medtagelse af våben eller farlige redskaber
- De stjålne genstandes betydelige værdi
- Tyveri begået som led i **organiseret indbrudskriminalitet**
- Et større antal forbrydelser

Det sidstnævnte kriterium – organiseret indbrudskriminalitet – blev indsat ved **lov nr. 760 af 29. juni 2011**, der skærpede straffen med en tredjedel. Forarbejderne til denne lov angav, at organiseret indbrudskriminalitet typisk medførte omkring 2 års ubetinget fængsel, og at dette niveau efter skærpelsen blev forhøjet.

I Højesterets dom af 10. oktober 2016 (Sag 82/2016) blev en marokkansk statsborger idømt fængsel i **3 år og 6 måneder** for en lang række systematiske villaindbrud i Storkøbenhavn, begået i forening med andre. Højesteret tiltrådte, at tyveriforholdene var henført under § 286, stk. 1 som organiseret indbrudskriminalitet:

> *Højesteret tiltræder af de grunde, som landsretten har anført, at tyveriforholdene er henført under straffelovens § 286, stk. 1, som organiseret indbrudskriminalitet. Under hensyn til, at T tidligere er dømt for tyveri og til antallet og karakteren af tyverierne samt til, at han tillige er dømt for røveri, tiltræder Højesteret endvidere, at straffen er fastsat til fængsel i 3 år og 6 måneder.*

Forarbejderne til 2011-loven nævner flere praksis-eksempler på normalstrafniveauet for organiseret indbrudskriminalitet:

Sag	Kriminalitet	Straf
U.1996.1471H	7 tyverier på postkontorer, udbytte ca. 185.000 kr.	2 års fængsel
TfK 2010.896/2	18 villaindbrud, designermøbler/PH-lamper, værdi >1 mio. kr.	1 år 3-9 mdr.
Retten i Helsingør 11/5/2011	25 villaindbrud i forening, udbytte ca. 1,1 mio. kr.	3 års fængsel
TfK 2005.595/2	Indbrud i fabrik/byggepl., udbytte >1 mio. kr.	3 år 6 mdr.

Ved et ekstraordinært stort antal tyverier kan strafmaksimum forhøjes til 9 år via § 88, stk. 1, 2. pkt.

LOV Straffeloven § 88, stk. 1 · Straffeloven § 286, stk. 1

PRAKSIS **Højesteret** · Højesterets dom om grænsefladen mellem tyveri og røveri samt strafudmåling for organiseret indbrudskriminalitet 10.10.2016

§ 5 Undtagelsesvist bøde – Højesterets principielle dom om § 287 ved indbrud

Straffelovens § 287, stk. 1 giver mulighed for bødestraf, når en berigelsesforbrydelse er af *mindre strafværdighed*. Forarbejderne til § 276 a understreger imidlertid, at § 287 som udgangspunkt *ikke* finder anvendelse ved indbrudstyveri. Denne form for tyveri anses på grund af sin karakter ikke sædvanligvis for at være af mindre strafværdighed.

Højesteret har dog anerkendt, at der kan foreligge undtagelser. I den principielle dom af 8. september 2023 (SS-27/2023-HJR) ændrede Højesteret byrettens og landsrettens domme for tre unge mænd, der havde stjålet tre rammer sodavand til ca. 225 kr. fra en nedlagt skole, der fungerede som kulturcenter. Adgangen var sket via en ulåst dør.

Højesteret fastslog først det generelle udgangspunkt:

> *Højesteret finder i overensstemmelse med det, der er anført i forarbejderne til straffelovens § 276 a, at bestemmelsen som udgangspunkt ikke kan anvendes ved indbrudstyveri, idet denne form for tyveri på grund af sin karakter ikke sædvanligvis kan anses for at være af mindre strafværdighed.*

Men retten fandt, at de konkrete omstændigheder var så exceptionelle, at § 287 undtagelsesvist kunne anvendes:

> *Højesteret finder, at det indbrudstyveri, som T har begået, er af mindre strafværdighed, jf. straffelovens § 287, stk. 1. Højesteret har herved lagt vægt på, at han og de to medgerningsmænd kom ind på den nedlagte skole ad en ulåst dør og ikke forvoldt nogen skade i forbindelse med indbruddet, at indbruddet ikke skete i den hensigt at begå tyveri, men at tyveriet skete efter en beslutning på stedet, at de stjålne sodavand var af beskeden værdi, og – navnlig – at de nogle få dage efter tyveriet, og inden det blev opdaget, søgte at genoprette skaden.*

Straffen blev nedsat til **4 dagbøder à 250 kr.** Dommen illustrerer, at følgende kumulative momenter skal foreligge for at bødestraf kan komme på tale:

- Adgang via ulåst dør uden hærværk
- Intet forudgående tyveriforsæt (spontan beslutning på stedet)
- Ringe værdi af det stjålne
- Aktiv skadesopretning inden opdagelse
- Ung alder og ingen forstraffe

Højesteret afviste dog strafbortfald – omstændighederne var ikke tilstrækkeligt formildende hertil.

LOV Straffeloven § 276a · Straffeloven § 285, stk. 1 · Straffeloven § 287, stk. 1

PRAKSIS
Højesteret · Bødestraf for indbrudstyveri af mindre strafværdighed efter straffelovens § 287 — 08.09.2023
Højesteret · Højesteret fastsætter straf for indbrudstyveri af sodavand til bøde grundet handlingens ringe strafværdighed og genoprettelse af skaden — 08.09.2023

§ 6 Anklagemyndighedens retningslinjer – Rigsadvokatmeddelelsen om formueforbrydelser

Rigsadvokatmeddelelsen om formueforbrydelser – de almindelige berigelsesforbrydelser fastsætter de nærmere retningslinjer for anklagemyndighedens strafpåstande ved indbrudstyveri. De centrale elementer er:

Normaltilfælde (§ 285):

- Indbrudstyveri straffes som udgangspunkt efter § 285. Ved simple tyverier (ikke indbrud) fastsættes straffen efter § 285, hvis det stjålnes værdi overstiger 8.000 kr., men for indbrudstyveri gælder der ingen tilsvarende undergrænse – udgangspunktet er altid fængselsstraf.

Strafskærpelse ved personer i hjemmet:

- Straffen forhøjes med en tredjedel i forhold til hidtidig praksis.
- Ved trick-tyveri (falsk foregivende) skal anklageren som det klare udgangspunkt nedlægge påstand i overensstemmelse med det forhøjede strafniveau.
- Strafskærpelsen gælder kun for forhold begået efter lovens ikrafttræden den 1. januar 2018, jf. straffelovens § 3, stk. 1.

Grov beskaffenhed (§ 286):

- Strafferammen er fængsel op til 6 år.
- 2017-lovændringen (§ 276 a) tilsigtede *ingen* yderligere skærpelse for sager der allerede henføres under § 286.
- Organiseret indbrudskriminalitet (tyvebander, rambuktyveri, designermøbeltyverier) henføres under § 286 med den forhøjelse på en tredjedel, der blev indført i 2011.

Mindre strafværdige forhold (§ 287):

- Bødestraf forudsætter som udgangspunkt, at der er tale om simpelt tyveri – ikke indbrudstyveri.
- Ved simple tyverier (§ 276/§ 287) gælder bødetakster fra 1.000 kr. og opefter afhængig af det stjålnes værdi, skærpet med 50 % ved gentagelse.

Ferietyve-ordningen:
Rigsadvokatmeddelelsen, afsnit 6.2 pålægger den mødende anklager at anføre på domssedlen, om sagen vedrører indbrud, og om der er risiko for recidiv i en ferieperiode. Kriminalforsorgen kan herefter indkalde dømte indbrudstyve forlods til afsoning op til en ferieperiode.

LOV Straffeloven § 3, stk. 1 Straffeloven § 285, stk. 1 Straffeloven § 286, stk. 1 Straffeloven § 287, stk. 1

§ 7 Grænsefladen mellem indbrudstyveri og røveri

Når et indbrudstyveri udvikler sig til brug af vold eller trusler, kan forholdet kvalificeres som røveri efter § 288. Spørgsmålet om tidsmæssig og lokal sammenhæng mellem tyveri og vold har været prøvet i Højesteret.

I Sag 82/2016 begik T sammen med medgerningsmænd indbrud i en villa om natten. Da de blev opdaget af en nabo ca. 30 minutter senere, ca. 200 meter fra gerningsstedet, truede de med vold for at sikre kosterne. Forsvaret hævdede, at den tidsmæssige afstand brød sammenhængen. Højesteret var uenig:

> *Under disse omstændigheder finder Højesteret, at der er en sådan sammenhæng mellem tyveriet i forhold 3 og truslen om vold i forhold 1, at forhold 1 med rette er henført under straffelovens § 288, stk. 1, nr. 2.*

Højesteret fastslog samtidig et vigtigt absorptionsprincip: Gerningsmanden kan ikke straffes for tyveri af genstande, som han allerede er dømt for røveri af. T blev derfor frifundet for det separate tyveriforhold vedrørende de samme koster.

Denne afgrænsning er central, fordi hjemmerøveri – røveri i privat hjem, hvor gerningsmanden trænger ind uanset at beboerne er hjemme – blev skærpet markant ved 2011-loven med en fordobling af normalstraffen til 5 års fængsel.

LOV Straffeloven § 276a | Straffeloven § 288, stk. 1

PRAKSIS **Højesteret** · Højesterets dom om grænsefladen mellem tyveri og røveri samt strafudmåling for organiseret indbrudskriminalitet 10.10.2016

§ 8 Ferietyve-ordningen og forebyggelse af recidiv

En særlig administrativ ordning vedrører såkaldte *ferietyve* – dømte indbrudstyve med risiko for ny indbrudskriminalitet i ferieperioder.

Efter udgangsbekendtgørelsens § 16 kan politidirektøren udtale sig imod, at der gives en indsat tilladelse til udgang i bestemte tidsrum, hvis der på grund af dom for indbrudstyveri er risiko for ny indbrudskriminalitet. De relevante perioder er:

- **Juleperioden**: 23. december til og med 3. januar
- **Påskeferien**: Lørdag før palmesøndag til og med 2. påskedag
- **Vinterferie**: Uge 7-8
- **Efterårsferie**: Uge 42
- **Sommerperiode**: Juli måned

Ved risikovurderingen kan der ifølge Rigsadvokatmeddelelsen lægges vægt på:

- Forstraffe, særligt tidligere domme for indbrud i ferieperioder
- Om den aktuelle dom vedrører indbrud begået i ferier eller under beboernes fravær
- Personlige forhold, herunder stofmisbrug finansieret ved indbrudskriminalitet
- Øvrige forhold fremkommet under retssagen om økonomi, jobforhold og omgangskreds

Derudover kan Kriminalforsorgen efter iværksættelsesbekendtgørelsen forlods indkalde dømte indbrudstyve til afsoning op til en ferieperiode.

§ 9 Skærpende og formildende omstændigheder i strafudmålingen

Strafudmålingen for indbrudstyveri beror på en samlet konkret vurdering af sagens omstændigheder. Centrale momenter er:

Skærpende omstændigheder:

- Indbrudstyveri i beboelse, hvor personer befinder sig i hjemmet (§-forhøjelse)
- Udført af flere i forening eller som led i organiseret kriminalitet
- Medtagelse af våben eller farlige redskaber
- Betydelig værdi af det stjålne
- Hærværk i forbindelse med indbruddet (selvstændigt strafbart efter § 291)
- Gentagelse (tidligere domme for tyveri eller indbrud)
- Indtrængen om natten, mens beboere sover
- Gerningsmandens eneste formål med at opholde sig i Danmark er at begå kriminalitet

Formildende omstændigheder (jf. § 82):

- Ung alder (under 18 år)
- Ingen forstraffe
- Spontant tyveri uden forudgående hensigt
- Ringe værdi af det stjålne
- Aktiv skadesopretning inden opdagelse (særligt tungtvejende jf. § 82, nr. 11)
- Adgang via ulåst dør uden hærværk
- Tilståelse

Som forarbejderne til § 276 a bemærker, er der på grund af de mange forskelligartede forhold stor variation i strafniveauet for indbrudstyveri. I førstegangstilfælde kan straffen variere fra ca. 30-40 dages fængsel (enkelt indbrud i villa) til flere års fængsel (organiserede serier). Samfundstjeneste kan efter omstændighederne anvendes.

LOV Straffeloven § 82 Straffeloven § 291

§ 10 Sammenfatning af retsstillingen

Retsstillingen for indbrudstyveri efter § 276 a, jf. §§ 285-286, kan sammenfattes i følgende hovedlinjer:

- **Udgangspunktet** er ubetinget fængselsstraf. Indbrudstyveri er i sig selv en kvalificeret form for tyveri, der som hovedregel ikke kan afgøres med bøde.
- **Strafniveauet** afhænger primært af, om der er tale om et enkelt indbrud (§ 285: typisk 30-40 dages fængsel i førstegangstilfælde) eller organiseret/gentagen kriminalitet (§ 286: fra 2 til 6 års fængsel).
- **2018-skærpelsen** forhøjer straffen med en tredjedel, når beboere var til stede i hjemmet og gerningsmanden havde forsæt hertil – en vigtig markering af den krænkelse af privatlivets fred, som indbrud i et beboet hjem indebærer.
- **Undtagelsesvist bøde** kræver helt ekstraordinære omstændigheder – Højesterets dom fra 2023 viser, at kun en kombination af ulåst dør, spontant tyveri, ringe værdi, aktiv genoprettelse, ung alder og rene personlige forhold åbner for § 287.
-

Organiseret indbrudskriminalitet – herunder tyvebander, der systematisk opererer på tværs af grænser – straffes hårdest og kan medføre op til 6 (i ekstreme tilfælde 9) års fængsel samt udvisning med indrejseforbud.

- **Forebyggelse** understøttes af ferietyve-ordningen, der sikrer at dømte indbrudstyve med recidivrisiko ikke løslades i ferieperioder.

Der er på nuværende tidspunkt (juni 2026) ingen vedtagne men ikke-konsoliderede ændringer af §§ 276 a eller 286.

LOV Straffeloven § 276a · Straffeloven § 285, stk. 1 · Straffeloven § 286, stk. 1 · Straffeloven § 287, stk. 1

PRAKSIS
Højesteret · Bødestraf for indbrudstyveri af mindre strafværdighed efter straffelovens § 287 — 08.09.2023
Højesteret · Højesterets dom om grænsefladen mellem tyveri og røveri samt strafudmåling for organiseret indbrudskriminalitet — 10.10.2016

REFERENCE Lovgrundlag

5 paragraffer

Straffeloven § 276a	Straffeloven § 276
Straffeloven § 285 stk. 1	Straffeloven § 286 stk. 1
Straffeloven § 287 stk. 1	

MATERIALE Citerede afgørelser

3 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS		3
08.09.2023	Bødestraf for indbrudstyveri af mindre strafværdighed efter straffelovens § 287	27-2023
08.09.2023	Højesteret fastsætter straf for indbrudstyveri af sodavand til bøde grundet handlingens ringe strafværdighed og genoprettelse af skaden	AM2023.09.08H
10.10.2016	Højesterets dom om grænsefladen mellem tyveri og røveri samt strafudmåling for organiseret indbrudskriminalitet	82-2016

19 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over klassificering af euforiserende stoffer (Liste A-E)

Fra § 1-bemyndigelsen til bilagets lister A-E – skedulering, gruppeforbud og legalitetsprincippet

Version 3 Opdateret 4. sep. 2026 24 afgørelser · 2006-2026 Læs online

INTRODUKTION

Klassificeringen af euforiserende stoffer sker ikke ved lov, men ved bekendtgørelse: lov om euforiserende stoffer § 1 og § 2 bemyndiger ministeren til – efter internationale vedtagelser eller Sundhedsstyrelsens skøn – at optage stoffer og stofgrupper på listerne A-E i bilag 1 til bekendtgørelse om euforiserende stoffer, og det er alene listeoptagelsen, der gør et stof til et "euforiserende middel". Praksis viser tre gennemgående mønstre: domstolene håndhæver listerne strengt efter deres ordlyd, men afviser at udvide dem ved fortolkning, jf. legalitetsprincippet i straffelovens § 1; gruppeskedulering af nye psykoaktive stoffer er lovgivers svar på design-analoger og er bevidst accepteret som en retssikkerhedsmæssig afvejning; og listeplaceringen afgør lovligheden, ikke strafniveauet, som fastlægges særskilt efter stoffets farlighed. Oversigten dækker klassificeringssystemet og skeduleringsproceduren – ikke strafudmålingen for besiddelse, salg eller indførsel.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Et stof er kun et "euforiserende middel", hvis det er optaget på liste A, B, C, D eller E i bilag 1 til bekendtgørelse om euforiserende stoffer – listeoptagelsen er en konstitutiv betingelse for strafansvar.

02 Liste A rummer kun seks poster (khat, heroin, LSD, præpareret opium, opiumsresidua og opiumsvalmuen) og er langt snævrere end almindeligt antaget; MDMA, psilocybin, kokain, GHB, syntetiske cannabinoider og cannabis står alle på liste B.

03 Listerne A og B, D og E hviler på to forskellige hjemler: liste A på § 1 (må ikke forefindes), mens liste B, D og E hviler på § 2 (kun medicinsk og videnskabelig brug) – forskellen mellem B og D/E er graden af administrativ kontrol, ikke lovligheden.

04 Liste C er en mellemkategori: stofferne (codein, dextromethorphan, dihydrocodein m.fl.) er omfattet af § 2 i utilberedt stand, men falder uden for bekendtgørelsen i almindelige farmaceutiske præparater under de tærskler, § 1, stk. 3, nr. 3, fastsætter.

05 Bekendtgørelsen omfatter automatisk salte, simple derivater med euforiserende virkning og alle stereoisomere former af de opførte stoffer – men ikke stoffer, der blot ligner de opførte kemisk.

06 Gruppeskedulering (cannabinoid-, cathinon-, tryptamin-, dibenzopyran-grupperne m.fl.) blev muliggjort ved lovændringen i 2012, som udtrykkeligt udvidede bemyndigelsen til stoffer, der blot "antages at have" euforiserende egenskaber.

07 Lovgiver har eksplicit accepteret, at gruppeforbud kan ramme enkeltstoffer uden euforiserende virkning, og henviser til, at Sundhedsstyrelsen kan indstille et sådant stof undtaget, og at straffelovens § 3, stk. 1, gælder ved efterfølgende lempelse.

08 Vestre Landsret frifandt i SS-1312/2021-VLR, fordi bekendtgørelsen hverken foreskriver gaskromatografi som målemetode eller angiver, at THC-A skal medregnes i 0,2 %-grænsen – manglende regulering af målemetoden udelukker strafhjemmel.

09 Cannabis blev flyttet fra liste A til liste B med virkning fra 1. januar 2022, hvilket var forudsætningen for erhvervsmæssig dyrkning og fremstilling af medicinsk cannabis under Lægemiddelstyrelsens tilladelse.

10 Skeduleringsproceduren er administrativ: Sundhedsstyrelsens faglige indstilling → offentlig høring → ændringsbekendtgørelse – og høringen har reel betydning, jf. at pregabalin og gabapentin i 2026 blev flyttet fra en indstillet liste B-placering til den mildere liste E.

11 Der findes ingen formel klage- eller borgerinitiativprocedure for skedulering; eksterne aktører kan alene henvende sig fagligt til myndighederne eller afgive høringssvar på Høringsportalen.

12 Listeplaceringen afgør lovligheden, men ikke strafniveauet: Rigsadvokatmeddelelsen om narkotika fastsætter mængdegrænser og bødetakster ud fra stoffets farlighed og tillader omregning til et referencestof for stoffer, der ikke er nævnt eksplicit.

13 EU-Domstolen fastslog i C-663/18 (Kanavape), at CBD uden psykoaktiv virkning ikke er narkotika efter Enkeltkonventionen, og at et nationalt markedsføringsforbud kun kan opretholdes, hvis det er proportionalt og sammenhængende.

14 EU-Domstolen accepterede i C-634/18, at nationale domstole udfylder narkotikaretlige mængdebegreber fra sag til sag, forudsat at fortolkningen er rimeligt forudsigelig – nulla poena sine lege certa forbyder ikke gradvis præcisering i retspraksis.

15 Narkotikaprækursorer reguleres i et selvstændigt EU-spor, og EU-Domstolen har i C-627/13, C-806/21 og C-574/22 afgrænset prækursorforordningerne til den lovlige handel, mens ulovlig aktivitet henhører under rammeafgørelse 2004/757/RIA.

16 Lægemiddelstyrelsen administrerer hele tilladelses- og dispensationssystemet på tværs af listerne, og fremstilling, dyrkning og forskningsbrug af liste A-, B- og C-stoffer kræver individuel tilladelse efter bekendtgørelsens §§ 15-18.

§ 1 Hjemmelskæden: bemyndigelsen i § 1 og § 2 og bekendtgørelsens bilag 1

Klassificeringen af euforiserende stoffer hviler på en klassisk bemyndigelseskonstruktion. Efter lov om euforiserende stoffer § 1, stk. 1 bemyndiges ministeren til at bestemme, at

> *"stoffer, herunder stofgrupper, som efter internationale vedtagelser eller efter Sundhedsstyrelsens skøn frembyder ganske særlig fare i anledning af de euforiserende egenskaber, som stofferne har eller antages at have, ikke må forefindes her i landet".*

Denne bestemmelse bærer liste A. § 2 indeholder den parallelle – og i praksis langt mere anvendte – bemyndigelse til stoffer, der "vel ikke er af den i § 1 omhandlede art", men som dog frembyder fare, og som derfor "kun må anvendes i medicinsk eller videnskabeligt øjemed". Den bærer listerne B, C, D og E. § 2 a udvider begge hjemler til "stoffer, der kan omdannes til stoffer med euforiserende egenskaber", altså prækursor-lignende forbindelser.

Udmøntningen sker i dag i bekendtgørelse om euforiserende stoffer (BEK nr. 405 af 26. marts 2026), der efter § 33 trådte i kraft den 29. marts 2026 og ophævede BEK nr. 2446 af 12. december 2021. Definitionen står i § 1, stk. 1:

> *"Ved euforiserende midler forstås i denne bekendtgørelse de stoffer, vækster og droger, der er opført på de i bekendtgørelsen vedføjede lister A, B, C, D og E, samt mulige salte og simple derivater med euforiserende virkning af de nævnte stoffer, f.eks. estere og ætere, uanset om stofferne, deres salte eller derivater er fuldstændig rene, om de er delvis fabrikerede, af naturlig oprindelse eller syntetisk fremstillede."*

To forhold er afgørende for praksis. For det første er listeoptagelsen **konstitutiv**: et stof, der ikke står på en liste – og som ikke er et salt, et simpelt derivat eller en stereoisomer form af et opført stof – er ikke et euforiserende middel, uanset hvor rusgivende det måtte være. For det andet fanger definitionen automatisk salte, simple derivater og samtlige stereoisomere former, hvilket bilaget udtrykkeligt fastslår ("For så vidt de anførte betegnelser kan omfatte flere stereoisomere former af det pågældende stof, er hver enkelt af disse former at betragte som optaget på listen").

Strafhjemlen ligger i lovens § 3, stk. 1 (bøde eller fængsel indtil 2 år), mens kvalificerede overtrædelser henføres under straffelovens § 191. Bemærk, at § 3 er ændret flere gange efter den seneste lovbekendtgørelse – senest ved lov nr. 724 af 20. juni 2025 om skærpet indsats mod narkotikakriminalitet (ikrafttræden 1. juli 2025), der bl.a. tilføjede "og farligheden" til strafudmålingskriteriet i stk. 1, 2. pkt., og ved lov nr. 667 af 11. juni 2024, der indsatte pligten til tiltalefrafald i et nyt stk. 4.

LOV `Bekendtgørelse om euforiserende stoffer § 1, stk. 1` `Bekendtgørelse om euforiserende stoffer § 33` `Lov om euforiserende stoffer § 1, stk. 1` `Lov om euforiserende stoffer § 2` `Lov om euforiserende stoffer § 2a` `Lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 1` `Straffeloven § 191`

§ 2 Hvad de fem lister faktisk indeholder – og hvorfor liste A kun rummer seks poster

Der er en udbredt misforståelse om, at liste A skulle rumme de "hårde" rusmidler som MDMA, psilocybin og syntetiske cannabinoider. Det gør den ikke. Bilag 1 til den gældende bekendtgørelse afgrænser listerne således:

Liste	Hjemmel	Retsvirkning	Eksempler fra bilaget
A	§ 1 og § 2 a, jf. § 1	Må ikke forefindes her i landet	Kun 6 poster: Catha edulis (khat), diacetylmorphin (heroin), lysergid (LSD), præpareret opium, opiumsresidua og planten Papaver somnifer L.
B	§ 2 og § 2 a, jf. § 2	Kun medicinsk og videnskabelig brug; skærpet kontrol (bekendtgørelsens kap. 3)	Ca. 430 poster: morphin, oxycodon, fentanyl, methadon, methylphenidat, ketamin, kokain, GHB, MDMA (ecstasy), psilocybin, psilocin, meskalin, syntetiske cannabinoider, nitazen-opioider – og cannabisslægten som nr. 83
C	§ 2	Omfattet i utilberedt stand, men undtaget i almindelige farmaceutiske præparater	Codein, dihydrocodein, dextromethorphan, ethylmorphin, pholcodin m.fl. (9 poster)
D	§ 2 og § 2 a, jf. § 2	Kun medicinsk og videnskabelig brug; lempet kontrol (kap. 4)	Buprenorphin, flunitrazepam, amobarbital, cyclobarbital, pentobarbital, pentazocin, cathin, glutethimid
E	§ 2 og § 2 a, jf. § 2	Kun medicinsk og videnskabelig brug; lempet kontrol (kap. 4)	Benzodiazepiner (diazepam, oxazepam, alprazolam, clonazepam m.fl.), barbiturater (barbital, phenobarbital), zopiclon, zolpidem, amylnitrit ("poppers") – 83 poster

Bilagets egen indledning formulerer sondringen præcist: liste A omfatter stoffer, "der ikke må forefindes her i landet", mens liste B, D og E omfatter stoffer, "der kun må benyttes til medicinsk og videnskabelig brug", og liste C omfatter stoffer, "der i utilberedt stand falder ind under lovens § 2, men som i farmaceutiske præparater i almindelighed ikke er omfattet af loven".

Den **retlige** forskel går altså mellem liste A på den ene side og listerne B-E på den anden. Forskellen mellem B og D/E er derimod **administrativ**: liste A, B og C er underlagt de skærpede regler i bekendtgørelsens kapitel 3 om indførsel, udførsel, transit, destruktion, fremstilling og regnskab, mens liste D og E følger de lempeligere regler i kapitel 4. Det er præcis den forskel, høringsparterne i 2026 kæmpede om ved skeduleringen af gabapentinoider (se nedenfor).

Liste C's særstilling illustreres af § 1, stk. 3, nr. 3: doserede tilberedninger med højst 0,1 g pr. enhed af liste C-stoffer, og andre tilberedninger med højst 2,5 pct., er ikke euforiserende midler. Et almindeligt codeinholdigt smertestillende præparat falder dermed uden for bekendtgørelsen, mens ren codein ikke gør.

Liste A rummer to indbyggede undtagelser i § 2: heroin (nr. 2) kan anvendes i medicinsk øjemed som led i lægelig behandling for stofmisbrug, og opiumsvalmuen (nr. 6) kan dyrkes erhvervsmæssigt til frøproduktion uden tilladelse. Heroin-undtagelsen blev muliggjort ved en ændring af lovens § 1 i 2008, hvis forarbejder udtrykkeligt fastslår, at bemyndigelsen "alene vil blive udnyttet til at åbne mulighed for lægelig behandling med heroin og ikke de andre euforiserende stoffer omfattet af § 1" (jf. L 138 (2007-08, 2. samling)).

En praktisk konsekvens af, at klassificeringen ligger i bilaget og ikke i loven, er at krydshenvisninger i andre regelsæt kan blive stående efter en flytning. Bilag 1 til bekendtgørelse om klassificering af færdselssikkerhedsfarlige stoffer opregner således fortsat cannabis under overskriften "Liste A", selv om cannabis siden 2022 har stået på liste B i euforiserende stoffer-bekendtgørelsen. Listeplaceringen i ét regelsæt følger med andre ord ikke automatisk med i et andet.

LOV Bekendtgørelse om euforiserende stoffer § 1, stk. 3
Bekendtgørelse om euforiserende stoffer § 2 Lov om euforiserende stoffer § 1
Lov om euforiserende stoffer § 2

§ 3 Gruppeskedulering af nye psykoaktive stoffer – hjemlen fra 2012 og dens retssikkerhedspris

Det klassiske stof-for-stof-forbud viste sig uholdbart over for design-analoger. Lovgiver beskrev problemet præcist i forarbejderne til den lovændring, der i 2012 indførte gruppevise forbud (L 43 (2011-12)):

> *"Baggrunden for den foreslåede bestemmelse er, at det eksisterende system, hvorefter euforiserende stoffer forbydes enkeltvis, udfordres af, at der i stadigt stigende omfang udvikles og markedsføres nye stoffer, som ikke umiddelbart er forbudte. Det sker bl.a. ved, at der ændres lidt på molekylesammensætningen i et allerede forbudt stof, hvorved der formelt set skabes et nyt stof, som falder uden for forbuddet."*

Den juridiske hindring var, at bemyndigelsen forudsatte, at stoffet **havde** euforiserende egenskaber. Om en hel kemisk familie kan det ikke fastslås med sikkerhed. Derfor blev § 1, stk. 1, og § 2, stk. 1, ændret, så også stoffer, der "antages at have" sådanne egenskaber, kan undergives kontrol, og så bemyndigelsen udtrykkeligt omfatter stofgrupper. Forarbejderne pegede på cannabinoider, phenetylaminer, cathinoner, tryptaminer og piperaziner – i realiteten "i alt 11 grupper, idet cannabinoiderne kan opdeles i hele syv grupper".

Lovgiver var åben om prisen. Under overskriften "Overvejelser om retssikkerhed" hedder det, at man i princippet kan straffes for besiddelse af et enkeltstof, som mod forventning viser sig ikke at have euforiserende egenskaber, men at dette accepteres:

> *"På den baggrund og i lyset af, at forbud mod hele grupper af euforiserende stoffer har til formål at begrænse udbredelsen af stoffer, som det er forbundet med en væsentlig sundhedsmæssig risiko at indtage, forekommer det retssikkerhedsmæssigt ubetænkeligt at lade hensynet til at kunne forbyde hele stofgrupper veje tungere end risikoen for med sådanne forbud at forbyde enkeltstoffer, som efterfølgende mod forventning måtte vise sig ikke at have euforiserende egenskaber."*

To modvægte fremhæves: Sundhedsstyrelsen kan indstille et konkret enkeltstof undtaget fra gruppeforbuddet, og straffelovens § 3, stk. 1 om lovændringers betydning gælder også for særlovgivningen. Hertil kommer, at der høres relevante myndigheder og brancheorganisationer inden udstedelse, og at Lægemiddelstyrelsen vejleder virksomheder efterfølgende.

Systemet er siden udbygget. Bilaget indeholder i dag egentlige gruppedefinitioner med strukturformler og udtrykkelige undtagelser – fx tryptamin-gruppen, hvor DET, DMT, psilocin og psilocybin er "undtaget fra tryptamin-gruppen og er opført som enkeltstående stoffer på liste B". Senest blev **dibenzopyran-gruppen** "med tilhørende definitioner og undtagelser" indsat som nr. 346 a på liste B ved BEK nr. 1012 af 5. september 2024

– en direkte reaktion på semisyntetiske cannabinoider som H4-CBD og THCP, der begge var blevet optaget individuelt ved BEK nr. 14 af 11. januar 2024.

Den praktiske betydning af gruppeskedulering ses i straffesagerne. I retsbogen fra Sermersooq Kredsret i **SS-636/2025-SER** (retsmødet den 24. juni 2025) forklarede den retskemiske sagkyndige, at den beslaglagte hashmasse ud over delta-9-THC og delta-8-THC indeholdt det syntetiske cannabinoid MDMB4 (Pinaca), at effektiv dosis er 0,1 mg mod 5 mg for THC, at 1 % Pinaca i 1 kg masse svarer til 100.000 doser, og at overdosis kan medføre koma. Netop den type stof – potent, nyt og struktureret som en analog – er gruppeskeduleringens genstand.

LOV Lov om euforiserende stoffer § 1, stk. 1 Lov om euforiserende stoffer § 2, stk. 1 Straffeloven § 3, stk. 1

PRAKSIS **Byretten** · Narkotikaindførsel fra Danmark til Grønland: Tiltale mod tre for import af hash og syntetisk cannabinoid (Pinaca) forklædt som CBD 24.06.2025

§ 4 Skeduleringsproceduren i praksis: pregabalin- og gabapentin-høringen 2026

Proceduren for at optage, flytte eller fjerne et stof er rent administrativ og består af fire led: (1) faglig indstilling fra Sundhedsstyrelsen, ofte på grundlag af signaler fra Lægemiddelstyrelsens tidlige varsling og international skedulering, (2) offentlig høring, (3) ændringsbekendtgørelse og (4) ikrafttrædelse. Der findes **ingen** formel klage- eller borgerinitiativprocedure; eksterne aktører kan alene henvende sig fagligt til myndighederne eller afgive høringssvar.

Høringen er ikke en formalitet. Det illustreres af Sundhedsstyrelsens høring af 23. februar 2026 over indstillingen om at klassificere pregabalin og gabapentin som euforiserende stoffer. Indstillingen gik på **liste B**, begrundet i stigende illegalt misbrug og illegal import. Alle 12 høringssvar havde bemærkninger, og gennemsnitsholdningen lå under neutral.

Kritikken fordelte sig efter høringspartens rolle:

- **Det kliniske miljø** (Dansk Selskab for Almen Medicin, Dansk Smerte Forum, de tværfaglige smertecentre, KAP-H, SFR Anæstesiologi) anfægtede ikke formålet, men proportionaliteten. DSAM estimerede en merbelastning på over 20 lægeårsværk for ca. 110.000 patienter og efterlyste dokumentation for, om misbruget stammede fra danske recepter eller illegal import. Smertecentrene på Bispebjerg og i Region Sjælland og Hovedstaden foreslog subsidiært **liste C** i stedet for liste B.
- **Erhvervssiden** fokuserede på de administrative konsekvenser af liste B-placeringen. Danmarks Apotekerforening pegede på regnskabspligten med månedlig optælling, lagerkontrol og stikprøvekontrol som "særdeles ressourcekrævende". Grossisten Nomeco oplyste, at klassificeringen ville kræve ca. 1,5 gange den samlede eksisterende narko-lagerkapacitet og investeringstunge bygningsændringer i København, Odense og Aarhus.
- **Danske Regioner** bakkede direkte op om forslaget, men krævede afklaring af udleveringsgruppe.
- **Scleroseforeningen** rejste et selvstændigt punkt: forholdet til medicinundtagelsen i færdselslovens § 54 for patienter i lovlig behandling.

Udfaldet blev en betydelig imødekommelse. Ifølge høringsnotatet blev indstillingen **ændret fra liste B til liste E** – begrundet med, at det medfører færre krav til leverandører og apoteker og er "i overensstemmelse med stoffernes farlighed", og efter dialog med politiet, der oplyste, at listevalget ikke har betydning for politiets beføjelser. Samtidig blev det tydeliggjort, at udleveringsbestemmelsen ikke ændres, at receptfornyelse uden fremmøde fortsat er mulig ved langvarige forløb, at der gives mindst 3 måneders varsel inden ikrafttrædelse, og at et tredje gabapentinoid, mirogabalin, blev tilføjet indstillingen, fordi det ikke markedsføres i Danmark, men kan komme til landet illegalt.

Sagen er lærerig på tre punkter. For det første viser den, at **valget mellem listerne** er en selvstændig proportionalitetsafvejning mellem kontrolbehov og byrder for den legale forsyningskæde – ikke blot et spørgsmål om, hvorvidt stoffet skal forbydes. For det andet viser den, at politiets håndhævelsesbehov kan tilgodeses uden den strengeste listeplacering. For det tredje viser den, at høringen faktisk kan flytte en indstilling fra én liste til en anden.

LOV Færdselsloven § 54 Lov om euforiserende stoffer § 2, stk. 1

§ 5 Tempoet i listeopdateringen: ændringsbekendtgørelserne 2015-2025

Bilag 1 er et levende dokument. Lov-historikken for bekendtgørelsen viser et stort antal ændringsbekendtgørelser, der næsten udelukkende tilføjer nye stoffer til **liste B** – typisk som decimalnumre ("nr. 136 b", "nr. 306 a") indsat mellem eksisterende poster, så listens alfabetiske orden bevares.

Mønsteret følger de internationale bølger af nye psykoaktive stoffer:

Ændringsbekendtgørelse	Typiske tilføjelser
BEK nr. 965 af 27. august 2015	ADB-FUBINACA, MDMB-CHMICA, THJ-2201, AL-LAD, LSZ, 1p-LSD
BEK nr. 1340 af 23. november 2016	Furanylfentanyl, valerylfentanyl
BEK nr. 730 af 14. juni 2017	AMB-FUBINACA
BEK nr. 578 af 30. maj 2018	Cyclopropylfentanyl, cyclopentylfentanyl, tetrahydrofuranylfentanyl, methoxyacetylfentanyl, benzoylfentanyl m.fl.
BEK nr. 412 af 12. marts 2021	Metodesnitazen
BEK nr. 424 af 7. april 2022	EG-018, 5F-EMB-PINACA, eutylon
BEK nr. 155 af 11. februar 2023	Etonitazepyne, alpha-PiHP, 3-HO-PCE, 2-Methyl-AP-237, 3-methylmethcathinon, MXiPr, MXPr
BEK nr. 14 af 11. januar 2024	THCP, H4-CBD (semisyntetiske cannabinoider)
BEK nr. 454 af 14. maj 2024	Nitazen-familien (butonitazen, etomethazen, metonitazepyn, protonitazepyn, N-desethyletonitazen m.fl.), 2-FDCK, dipentylone
BEK nr. 1012 af 5. september 2024	ADB-5Br-INACA, ADB-P-5Br-INACA, CH-PIACA, Cumyl-CB-MeGaClone samt **dibenzopyran-gruppen**

BEK nr. 981 af 3. juli 2025	Fluetonitazen, fluetonitazepyn, isobutonitazen, isotonitazepyn, methiodon, cychlorphin, spirochlorphin, desnitroclonitazen, N,N-dimethyletonitazen, 6-methyldesnitroetonitazen

To iagttagelser er praktisk vigtige. For det første er **nitazen-opioiderne** siden 2021 den dominerende stofklasse i opdateringerne – en tydelig markør for det skift fra fentanyl-analoger til benzimidazol-opioider, der også afspejler sig i strafudmålingspolitikken. For det andet sker tilføjelserne både som **enkeltstoffer** og – når kemien tillader det – som **gruppedefinitioner**, hvilket bekræfter forarbejdernes forudsætning om, at gruppeforbud ikke afløser, men supplerer, de enkeltvise forbud.

Denne løbende opdatering har direkte betydning for tiltalepraksis. I **SS-2250/2025-ESB** (Retten i Esbjerg, 6. januar 2026) fandt politiet over 41.000 tabletter, herunder betydelige mængder af det syntetiske opioid **U-47700**, som retten karakteriserede som sammenligneligt med heroin i potentiale og fare. Retten anvendte straffelovens § 191, stk. 1, 2. pkt. om betydelig mængde særligt farligt stof, og udmålte 4 år og 6 måneders fængsel samt tillægsbøde på 3,3 mio. kr. Uden en forudgående listeoptagelse af U-47700 ville forholdet slet ikke have været strafbart efter euforiserende stoffer-lovgivningen.

Der er efter den seneste konsolidering pr. 28. marts 2026 ingen vedtagne, men endnu ikke konsoliderede ændringer af bekendtgørelsen.

LOV `Bekendtgørelse om euforiserende stoffer § 1, stk. 1` `Straffeloven § 191, stk. 1`

PRAKSIS **Byretten** · Omfattende narkotikahandel, afgiftssvig og varemærkekrænkelse: 4 år og 6 måneders fængsel til butiksejer — 06.01.2026

§ 6 Cannabis-flytningen fra liste A til liste B og 0,2 %-tærsklen

Det centrale eksempel på en **flytning** mellem lister er cannabis. Frem til udgangen af 2021 stod cannabisslægten som **nr. 1 på liste A** – altså blandt de stoffer, der "ikke må forefindes her i landet". Med BEK nr. 2446 af 12. december 2021, der trådte i kraft 1. januar 2022, blev slægten flyttet til **liste B**, hvor den i dag står som nr. 83 i den gældende bekendtgørelse.

Flytningen er dokumenteret i selve anklageskriftet i den principielle CBD-sag. Vestre Landsret gengiver i **SS-1312/2021-VLR** (dom af 9. marts 2023), at anklagemyndigheden for landsretten berigtigede tiltalen, så den henviste til bekendtgørelsens "bilag 1, liste B, nr. 59, jf. dagældende lov om euforiserende stoffer § 1, stk. 3, jf. dagældende bekendtgørelse om euforiserende stoffer § 27, stk. 2, jf. § 2, stk. 4, jf. bilag 1, liste A, nr. 1". Berigtigelsen er den præcise juridiske aftryk af flytningen fra A til B.

Flytningen var en forudsætning for den erhvervsmæssige ordning med medicinsk cannabis. Et liste A-stof må efter bekendtgørelsens § 2, stk. 1 kun forefindes med tilladelse fra Lægemiddelstyrelsen "under ganske særlige omstændigheder", hvilket ikke er en farbar hjemmel for en kommerciel dyrknings- og fremstillingsordning. Efter flytningen regulerer § 16 dyrkning af "planter af den på liste B som nr. 83 opførte slægt" med tilladelse fra Lægemiddelstyrelsen til tre formål: fremstilling af cannabisbulk efter cannabisordningen, fremstilling af råvarer eller aktive stoffer til lægemiddelfremstilling, samt forædling, opformering og distribution til virksomheder med sådan tilladelse. Dyrkningen skal foregå adskilt fra anden produktion, under en godkendt sikkerhedsansvarlig person og efter god landbrugspraksis (GACP).

Parallelt hermed regulerer § 4 den erhvervsmæssige hampedyrkning: Lægemiddelstyrelsen kan for ét år ad gangen tillade dyrkning på sammenhængende arealer på mindst 0,3 hektar af planter med et THC-indhold på højst 0,2 pct., med ansøgning gennem Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø efter udtalelse fra Rigspolitichefen.

Den materielle grænse mellem lovlig industrihamp og ulovligt euforiserende middel er 0,2 %-tærsklen i § 1, stk. 3, nr. 7, hvorefter droger af liste B nr. 83 og tilberedninger heraf **ikke** er euforiserende midler, hvis THC-indholdet er højst 0,2 pct.

At flytningen ikke ændrer stoffets karakter af euforiserende middel, understreges af de øvrige sager. I **SS-2066/2026-GLR** (Grønlands Landsret, 23. februar 2026) blev en dom for dyrkning af cannabisplanter i et drivhus stadfæstet, og i **12-3255/2014** (Retten i Aalborg) blev forsøg på dyrkning af hampeplanter til eget forbrug straffet efter § 3, stk. 1. Omvendt anerkendte Erstatningsnævnet i **18-520-00033** (afgørelse af 26. juni 2024) udgifter til medicinsk cannabis som "andet tab" efter erstatningsansvarslovens § 1 – en direkte følge af, at liste B-placeringen gør lovlig medicinsk anvendelse mulig. Og i Udlændingenævnets afgørelse af 11. februar 2025 om **administrativ udvisning efter besiddelse af en cannabischokolade** blev udvisning med toårigt indrejseforbud stadfæstet, hvilket illustrerer, at listeplaceringen udløser retsvirkninger langt uden for strafferetten.

LOV `Bekendtgørelse om euforiserende stoffer § 1, stk. 3` `Bekendtgørelse om euforiserende stoffer § 2, stk. 1` `Bekendtgørelse om euforiserende stoffer § 4` `Bekendtgørelse om euforiserende stoffer § 16` `Lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 1`

PRAKSIS	**Landsretten** · Grønlands Landsret stadfæster dom om cannabisdyrkning i drivhus på bopæl	23.02.2026
	Landsretten · Frifindelse i sag om salg af cannabisolie	09.03.2023
	Byretten · Betinget fængsel for forsøg på dyrkning af hampeplanter og besiddelse af euforiserende stoffer til eget brug	14.08.2014
	Erstatningsnævnet · Erstatning for udgifter til medicinsk cannabis som følge af grov vold	26.06.2024
	Udlændingenævnet · Administrativ udvisning og to års indrejseforbud for montenegrinsk statsborger efter besiddelse af cannabischokolade	11.02.2025

§ 7 Legalitetsprincippet: domstolene håndhæver listerne, men udvider dem ikke

Den vigtigste danske afgørelse om klassificering er Vestre Landsrets dom i **SS-1312/2021-VLR** (-9. marts 2023, også registreret som **S-1312-21** i den parallelle gengivelse). Tiltalte havde 2015-2018 indkøbt 6.130 kg industrihamp og fremstillet CBD-olier, bolsjer og cremer. De retskemiske analyser var udført ved **gaskromatografi**, hvor prøven opvarmes til 280-300 grader – hvorved den ikke-forbudte tetrahydrocannabinolsyre (THC-A) omdannes til THC. Det målte tal svarede derfor til summen af THC og THC-A, og THC-A står ikke på nogen af bekendtgørelsens lister.

Landsretten pegede på, at 0,2 %-grænsen svarer til grænseværdien for hampsorter i den nu ophævede forordning (EU) nr. 1307/2013, hvor gaskromatografi var foreskrevet som målemetode i en delegeret forordning – og fremhævede kontrasten:

> *"Bekendtgørelse om euforiserende stoffer indeholder i modsætning hertil ingen angivelse af, at målemetoden gaskromatografi skal anvendes ved målingen af THC-indholdet. Det er heller ikke i øvrigt angivet i bekendtgørelsen,*

> *at mængden af THC skal beregnes som summen af THC og THC-A. En sådan forståelse af bekendtgørelsen kan heller ikke udledes af bekendtgørelsens § 1, stk. 3, nr. 7, eller den sammenhæng, hvori bestemmelsen indgår."*

Konklusionen var kategorisk:

> *"Bekendtgørelse om euforiserende stoffer giver ikke hjemmel til at pålægge straf, når mængden af THC først efter målingen overstiger 0,2 procent, jf. herved straffelovens § 1."*

Dommen fastslår dermed et generelt princip: når en klassificering hviler på en **kvantitativ tærskel**, skal den fornødne præcision – herunder målemetoden og hvilke molekyler der tælles med – fremgå af regelgrundlaget selv. Retskemikeren forklarede endda, at Institut for Retsmedicin i et høringssvar i 2018 havde gjort ministeriet opmærksom på THC-A-problematikken uden at modtage svar, og at Lægemiddelstyrelsen og politiet havde givet modstridende anvisninger. Byretten i Randers havde i **SS-5843/2019-RAN** (17. juni 2021) allerede frifundet for overtrædelse af euforiserende stoffer-lovgivningen, men dømt for lægemiddellovsovertrædelse; landsretten frifandt også for dette forhold.

Den modsatte situation – hvor listens ordlyd rækker **videre**, end myndighederne selv havde vejledt om – ses i **SS-636/2025-SER** (Sermersooq Kredsret, 25. juni 2025). Her fastslog retten, at bilag 1, liste B, nr. 59 i den grønlandske bekendtgørelse dækker **alle overjordiske dele af planter fra cannabisslægten uanset THC-indhold**. Landslægeembedets hjemmeside havde i en periode vejledt om, at produkter med 0 % THC ikke krævede importtilladelse; anklagemyndigheden gjorde i en skrivelse af 22. maj 2024 gældende, at THC-indholdet er irrelevant for strafbarheden, og myndighederne tilsluttede sig og rettede vejledningen. Alle tre tiltalte blev domfældt. Sagen viser, at **listens ordlyd** – ikke myndighedernes vejledning – er afgørende, men også hvor stor betydning en uklar administrativ vejledning kan få for borgerens forudsigelighed.

Den subjektive side belyses af **SS-3811/2011-KBH** (Københavns Byret), hvor tiltalte havde medbragt 180 tabletter fra et thailandsk hospitalsapotek på recept og selv fremviste piller og recept for tolderne. Hans forklaring var, at han "ikke regnede med, at han ikke måtte tage pillerne med hjem, da han havde fået dem på et stort hospital". Sagen illustrerer, at listeoptagelsen gælder objektivt, uanset at stoffet er lovligt ordineret i udlandet.

EU-retligt har spørgsmålet om forudsigelighed været prøvet i **C-634/18** (EU-Domstolen, 11. juni 2020). Domstolen fastslog, at rammeafgørelse 2004/757/RIA og chartrets artikel 20, 21 og 49 ikke er til hinder for, at begrebet "stor mængde narkotika" overlades til de nationale retters skøn fra sag til sag, "for så vidt som denne fortolkning er rimeligt forudsigelig", og udtalte:

> *"Desuden kan princippet nulla poena sine lege certa ikke fortolkes således, at det forbyder en gradvis klarlægning af reglerne om straffeansvar ved en fortolkning i retspraksis, forudsat at en sådan fortolkning med rimelighed kunne forudses."*

Sammenholdt med Vestre Landsrets dom tegner der sig en klar arbejdsdeling: **hvilke stoffer** der er omfattet, skal fremgå af regelgrundlaget med den fornødne præcision, mens **mængdemæssige** og strafudmålingsmæssige spørgsmål tåler en gradvis præcisering i praksis.

LOV	Bekendtgørelse om euforiserende stoffer § 1, stk. 3 · Lægemiddelloven § 2 · Straffeloven § 1	
PRAKSIS	**EU-Domstolen** · National domstols skøn ved definition af 'store mængder narkotika' og det strafferetlige legalitetsprincip	11.06.2020
	Landsretten · Frifindelse i sag om salg af cannabisolie	09.03.2023

	Landsretten · Fuldstændig frifindelse i sag om salg af CBD-produkter og fortolkning af THC-grænseværdier	09.03.2023
	Byretten · Domfældelse for ulovlig import af CBD-produkter til Grønland – spørgsmål om cannabisprodukters strafbarhed uanset THC-indhold	25.06.2025
	Byretten · Dom for overtrædelse af lægemiddelloven ved salg af CBD-produkter	17.06.2021
	Byretten · Sag om medbragt medicin fra Thailand - Anke vedrørende overtrædelse af bekendtgørelse om euforiserende stoffer	17.10.2010

§ 8 Afgrænsning mod lægemidler, dopingmidler og lattergas

Et stof kan være reguleret ad flere spor, og klassificeringen efter euforiserende stoffer-bekendtgørelsen udelukker ikke andre regelsæt – men den erstatter dem heller ikke.

Lægemiddelsporet. I **SS-1312/2021-VLR** blev spørgsmålet, om CBD-produkterne subsidiært var lægemidler efter lægemiddellovens § 2, nr. 1. Landsretten gennemgik EU-Domstolens praksis om lægemidler efter henholdsvis betegnelse (litra a) og funktion (litra b) og konkluderede, at hjemmesidens udtrykkelige forbehold – at produkterne ikke var godkendt som medicin, at CBD ikke anbefaledes til behandling af sygdomme, og at de helbredende egenskaber hverken kunne be- eller afkræftes – betød, at produkterne ikke kunne "indgyde en fornuftig gennemsnitsforbruger en særlig tillid svarende til den tillid, som lægemidler normalt indgyder". Og for funktionslægemidler gjaldt, at det ikke kunne lægges til grund, at "produkternes evne til at udøve en farmakologisk, immunologisk eller metabolisk virkning er videnskabeligt fastslået". EU-Domstolen har i **C-495/21 og C-496/21** (19. januar 2023) præciseret, at videnskabelig usikkerhed om virkningsmåden udelukker klassificering som funktionslægemiddel, men ikke nødvendigvis som lægemiddel efter betegnelse.

Dopingsporet. Anabole steroider og lignende midler er **ikke** optaget på listerne i bekendtgørelsen om euforiserende stoffer, men reguleret selvstændigt i lov om forbud mod visse dopingmidler. Det ses i **10-578/2014** (Retten i Aalborg, 21. marts 2014) og **7A-988/2014** (Retten i Roskilde, 12. november 2014), hvor tiltale for besiddelse af euforiserende stoffer og dopingmidler rejses efter **to forskellige** love. Hertil kommer, at lægemiddellovens § 93 særskilt regulerer engrosforhandling af stoffer med bl.a. "anabolske … euforiserende eller psykotrope egenskaber" til dyr.

GHB viser omvendt, hvordan et stof, der lovligt kan fremstilles kemisk, fanges af klassificeringen: GHB (gammahydroxybutansyre) står på liste B, og i **SS 3-23074/2008** (Københavns Byret, 22. januar 2009) blev to tiltalte dømt for hjemmeproduktion og besiddelse af GHB med henblik på videreoverdragelse, hvor rettens vurdering af stoffernes farlighed indgik særskilt.

Lattergas (N2O) står ikke på nogen af listerne og er reguleret i den selvstændige lattergaslov. Sondringen er væsentlig, fordi de to regelsæt har forskellige gerningsindhold og strafferammer.

Afgrænsningen mod strafudmålingen for besiddelse, salg og indførsel behandles i narkotika-eget-brug og narkotika-handel-indfoersel, mens kørsel efter indtagelse af listeførte stoffer behandles i narkotikakoersel.

LOV `Lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 1` `Lægemiddelloven § 2` `Lægemiddelloven § 93, stk. 1`

PRAKSIS	**EU-Domstolen** · Klassificering af grænseprodukter: Sondringen mellem medicinsk udstyr og lægemidler ved videnskabelig usikkerhed om virkningsmåden	19.01.2023
	Landsretten · Frifindelse i sag om salg af cannabisolie	09.03.2023

	Byretten · Dom for besiddelse af euforiserende stoffer, våben og dopingmidler samt frifindelse for tyveri	12.11.2014
	Byretten · Betinget fængselsdom for besiddelse af amfetamin, GHB og dopingmidler til eget forbrug	21.03.2014
	Byretten · Dom over hjemmeproduktion og besiddelse af GHB og andre euforiserende stoffer	22.01.2009

§ 9 Listeplaceringen afgør lovligheden – farligheden afgør straffen

En hyppig misforståelse er, at listeplaceringen skulle bestemme strafniveauet. Det gør den ikke. Listen afgør, **om** et forhold er strafbart; strafudmålingen afgøres af stoffets farlighed og mængde efter lovens § 3, stk. 1 – hvorefter der skal lægges vægt på "skadevirkningerne af de pågældende stoffer", efter lov nr. 724 af 20. juni 2025 suppleret med "og farligheden" – sammenholdt med straffelovens § 191.

Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om narkotika udmønter dette i mængdeskemaer, der er organiseret efter **stoftype og farlighed**, ikke efter liste. Af pkt. 4.2 fremgår grænserne for, hvornår tiltale i almindelighed bør rejses efter straffelovens § 191, stk. 1: ca. 10 kg for hash, cannabisholdige produkter samt syntetiske og semisyntetiske cannabinoider, ca. 500 kg for khat, ca. 500 g for råopium, ca. 500 stk. for opioidpiller, ca. 10 g for heroin, ca. 25 g for kokain og metamfetamin, ca. 50 g for amfetamin og ketamin, ca. 40-50 g (150-200 stk.) for MDMA og ca. 3.000-5.000 stk. for øvrige lægemidler. Khat og cannabis står på hver sin liste (A henholdsvis B), men behandles i samme skema efter deres faktiske farlighed.

Den mest interessante regel for klassificeringsspørgsmål findes i meddelelsens pkt. 5.1:

> *"Det bemærkes, at strafniveauerne i skemaerne nedenfor også kan anvendes på stoffer, der ikke eksplicit fremgår af skemaerne. I forarbejderne til lov nr. 724 af 20. juni 2025 lægges der op til, at der f.eks. kan foretages en omregning af det pågældende stof til et relevant referencestof, som fremgår af skemaerne."*

Denne **referencestof-omregning** er systemets svar på, at listerne opdateres langt hurtigere end strafudmålingspraksis. Når et nyt nitazen-opioid optages på liste B, opstår der ikke et strafudmålingsvakuum: forholdet omregnes til et sammenligneligt referencestof. Det er præcis den operation, Retten i Esbjerg foretog i **SS-2250/2025-ESB**, da U-47700 blev bedømt som sammenligneligt med heroin.

Højesteretspraksis bekræfter, at farligheden – ikke listen – bærer udmålingen. I **92/2024** (dom af 12. juni 2025) blev besiddelse af 10 kg ketamin – et liste B-stof med bred legitim anæstesiologisk anvendelse – udmålt til 7 års fængsel efter straffelovens § 191, stk. 2. I **111/2025** (dom af 22. maj 2026) angik forholdet ca. 8 kg blandede stoffer – 24.384 ecstasypiller, MDMA, amfetamin, kokain og ketamin – alle liste B-stoffer, men med forskellig farlighed og dermed forskellig vægt i den samlede udmåling.

I den nedre ende viser praksis samme mønster. I **SS-301/2024-ALB** (Retten i Aalborg, 16. februar 2024) blev besiddelse af næsten 8 kg hash til videresalg pådømt efter bekendtgørelsens straffebestemmelse, jf. § 3, stk. 2, og i **SS 18. 35582/2005** (Københavns Byret, 28. februar 2006) blev besiddelse af hash og amfetamin bedømt efter § 3, stk. 1.

LOV	Lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 1, 2 · Straffeloven § 191, stk. 1, 2	
PRAKSIS	**Højesteret** · Mindreårig idømt 6 år og 10 måneder for besiddelse af ca. 8 kg narkotika – Højesteret afklarer strafudmåling for mindreårige i grove narkotikasager	22.05.2026
	Højesteret · Højesteret nedsætter straf for besiddelse af 10 kg ketamin: Anvendelse af den nye tilståelsesrabat (Kategori 3)	12.06.2025

Byretten · Omfattende narkotikahandel, afgiftssvig og varemærkekrænkelse: 4 år og 6 måneders fængsel til butiksejer	06.01.2026
Byretten · Dom for vold af særlig rå karakter og besiddelse af euforiserende stoffer	16.02.2024
Byretten · Besiddelse af euforiserende stoffer med henblik på videreoverdragelse	28.02.2006

§ 10 Tilladelser, dispensation og forskningsbrug på tværs af listerne

Klassificeringen har som sin praktiske modstykke et tilladelsessystem, der administreres af Lægemiddelstyrelsen. Udgangspunktet i bekendtgørelsens § 3 er, at euforiserende midler "her i landet kun [må] anvendes i medicinsk eller videnskabeligt øjemed", og at Lægemiddelstyrelsen påser, at dyrkning, fremstilling og indførsel ikke sker i større omfang end fornødent – samt "overholdelsen af traktatmæssige forpligtelser", hvilket er den direkte forbindelse til FN-konventionernes kvotesystem.

Tilladelseskravene er graduerede efter liste:

- **Liste A, B og C:** Fremstilling ved kemisk ændring eller isolering fra naturlige råmaterialer samt omdannelse kræver individuel tilladelse, jf. § 15. Arbejdet skal foregå i lokaler afsondret fra anden fabrikation, forestås af en af Lægemiddelstyrelsen godkendt sagkyndig leder, og råstoflageret må ikke uden tilladelse overstige et halvt års forventet forbrug og aldrig et års behov.
- **Liste D og E:** Tilsvarende, men lempeligere krav i § 23, hvor kravet er kontrolforanstaltninger mod uretmæssig fjernelse frem for fysisk afsondring.
- **Cannabisdyrkning:** § 16 for medicinsk cannabis og § 4 for industrihamp under 0,2 % THC.

Forskningsundtagelsen er central og findes flere steder. Efter § 15, stk. 8, finder tilladelseskravene ikke anvendelse på fremstilling eller omdannelse "til videnskabeligt formål på statens naturvidenskabelige, lægevidenskabelige og tekniske laboratorier og institutioner"; § 23, stk. 3, indeholder den tilsvarende regel for liste D og E, og § 16, stk. 10, for cannabisdyrkning til videnskabelige og ikke-erhvervsmæssige formål. § 18 udstrækker §§ 15-17 til forsøg med fremstilling, dyrkning eller omdannelse. Bekendtgørelsen indeholder desuden efter indholdsfortegnelsen i bilag 2 selvstændige bestemmelser om dispensation og klageadgang i kapitel 5.

Hvordan tilladelsessystemet spiller sammen med listeplaceringen, fremgår tydeligt af Lægemiddelstyrelsens egne vejledninger. I vejledningen om optagelse af danskfremstillede produkter på listen over cannabismellemprodukter kræves for hvert led i kæden – mellemproduktfremstiller, drogefremstiller, bulkfremstiller, udgangsproduktfremstiller og analyselaboratorium – "kopi af gyldig tilladelse til virksomhed med euforiserende stoffer ... som dækker de relevante aktiviteter med **liste B stoffer**". Vejledningen tilføjer den logiske modsætning: "Såfremt det ansøgte produkt ikke er omfattet af bekendtgørelsen om euforiserende stoffer, skal fremstilleren ikke have tilladelse til virksomhed med euforiserende stoffer." Listeplaceringen er altså den udløsende faktor for hele tilladelseskæden.

Regnskabs- og kontrolbyrderne, der følger af en liste A-, B- eller C-placering, er samtidig det centrale argument i skeduleringshøringer. Receptbekendtgørelsen § 4 knytter særlig overvågning til lægemidler, der indeholder stoffer på liste A-C, og bekendtgørelsen om apotekers regnskab med omsætning og lagerhold af euforiserende stoffer pålægger apotekerne den regnskabspligt, Danmarks Apotekerforening beskrev som "særdeles ressourcekrævende" i pregabalin-høringen.

LOV Bekendtgørelse om euforiserende stoffer § 3 Bekendtgørelse om euforiserende stoffer § 4

Bekendtgørelse om euforiserende stoffer § 15 | Bekendtgørelse om euforiserende stoffer § 16 | Bekendtgørelse om euforiserende stoffer § 18 | Bekendtgørelse om euforiserende stoffer § 23 | Receptbekendtgørelsen § 4

§ 11 Det internationale og EU-retlige lag: konventioner, prækursorer og narkotikabegrebet

Lovens § 1 og § 2 nævner udtrykkeligt "internationale vedtagelser" som selvstændigt grundlag for skedulering – en henvisning, der ifølge de oprindelige forarbejder fra 1955 navnlig sigter til "konventionsbestemmelser og til anbefalinger fra Verdens-Sundhedsorganisationen". Bekendtgørelsens § 3, stk. 2 pålægger tilsvarende Lægemiddelstyrelsen at påse "overholdelsen af traktatmæssige forpligtelser".

EU-Domstolens praksis har på tre punkter direkte betydning for dansk klassificeringsret.

1. Hvad er narkotika? I **C-663/18** (Kanavape, 19. november 2020) fastslog Domstolen, at CBD udvundet af hele cannabisplanten ikke er et narkotisk middel:

> *"Henset til disse forhold ... må det fastslås, at da CBD ikke indeholder et psykoaktivt stof, henset til den nuværende videnskabelige viden, ... ville det være i strid med formålet med og den generelle ånd i enkeltkonventionen at lade det være omfattet af definitionen af »narkotiske midler«."*

Konsekvensen er, at reglerne om frie varebevægelser finder anvendelse, og at et nationalt forbud skal kunne bestå en proportionalitetsprøve efter artikel 34 TEUF og artikel 36 TEUF. Domstolen lagde særlig vægt på **sammenhængskravet** og bemærkede, at det franske forbud ikke ramte syntetisk CBD med samme egenskaber, hvilket "ville kunne indikere, at den i hovedsagen omhandlede lovgivning ikke er egnet til på en sammenhængende og systematisk måde at opnå dette formål". Dommen sætter en ydre ramme for, hvor langt en medlemsstat kan gå i at klassificere ikke-psykoaktive cannabisderivater.

2. Nye psykoaktive stoffer. Direktiv (EU) 2017/2103 ændrede rammeafgørelse 2004/757/RIA med henblik på at inkludere nye psykoaktive stoffer i definitionen af "narkotika", og forordning (EU) 2023/1322 etablerede EU's Narkotikaagentur (EUDA) med ansvar for tidlig varsling og risikovurdering. Det er den mekanisme, der leverer det faglige grundlag for en stor del af de danske ændringsbekendtgørelser.

3. Prækursorer i et selvstændigt spor. Lovens § 2 a rækker til "stoffer, der kan omdannes til stoffer med euforiserende egenskaber", men EU-retligt reguleres narkotikaprækursorer særskilt i forordning (EF) nr. 273/2004 (intern handel) og forordning (EF) nr. 111/2005 (tredjelandshandel). EU-Domstolen har afgrænset disse forordninger snævert:

- I **C-627/13 og C-2/14** (5. februar 2015) fastslog Domstolen, at et lægemiddel som defineret i direktiv 2001/83/EF ikke som sådan er et "registreret stof", selv om det indeholder ephedrin eller pseudoephedrin, der let kan udskilles – begrundet i, at lægemidler allerede er underlagt en sammenlignelig kontrolordning.
- I **C-806/21** (2. februar 2023) og **C-574/22** (1. december 2023) fastslog Domstolen, at prækursorforordningerne alene regulerer den **lovlige** handel; en person, der transporterer svovlsyre eller besidder saltsyre som led i ulovlig narkotikafremstilling, er ikke "erhvervsdrivende", og forholdet henhører i stedet under rammeafgørelse 2004/757/RIA.

Denne afgrænsning er praktisk vigtig: for en dansk anklagemyndighed betyder den, at en prækursor kun kan forfølges efter euforiserende stoffer-lovgivningen, hvis stoffet faktisk er omfattet af § 2 a og optaget på listerne – ikke i kraft af EU's prækursorforordninger alene.

LOV	Bekendtgørelse om euforiserende stoffer § 3, stk. 2 · Lov om euforiserende stoffer § 2a	
PRAKSIS	**EU-Domstolen** · Rækkevidden af EU's prækursorforordning: Sondringen mellem lovlig handel og ulovlig besiddelse af saltsyre (kategori 3-stoffer)	01.12.2023
	EU-Domstolen · Fortolkning af begrebet »erhvervsdrivende« vedrørende narkotikaprækursorer: Sondring mellem lovlig handel og ulovlig aktivitet	02.02.2023
	EU-Domstolen · Markedsføring af Cannabidiol (CBD) og de frie varebevægelser: Er CBD et narkotisk middel?	19.11.2020
	EU-Domstolen · Fortolkning af 'registrerede stoffer': Udelukkelse af lægemidler fra EU's kontrolordning for narkotikaprækursorer	04.02.2015

§ 12 Sammenfatning: seks holdepunkter i klassificeringspraksis

1. Listen er konstitutiv. Uden optagelse på liste A, B, C, D eller E er et stof ikke et euforiserende middel – uanset rusvirkning. Til gengæld fanger bekendtgørelsens § 1, stk. 1 automatisk salte, simple derivater med euforiserende virkning og samtlige stereoisomere former.

2. Liste A er langt snævrere, end man tror. Kun seks poster: khat, heroin, LSD, præpareret opium, opiumsresidua og opiumsvalmuen. MDMA, psilocybin, kokain, GHB, ketamin, syntetiske cannabinoider, nitazener og cannabis står alle på liste B. Den retlige hovedsondring går mellem liste A (§ 1) og listerne B-E (§ 2); forskellen mellem B og D/E er kontrolintensitet, ikke lovlighed.

3. Gruppeskedulering er lovgivers bevidste valg – med kendt retssikkerhedspris. Forarbejderne til gruppeforbudsloven fra 2012 anerkender udtrykkeligt risikoen for at ramme enkeltstoffer uden euforiserende virkning og finder den "retssikkerhedsmæssigt ubetænkelig" over for hensynet til at kunne følge med design-analogerne. Modvægten er indstillingsbaseret undtagelse og straffelovens § 3, stk. 1.

4. Legalitetsprincippet sætter grænsen ved fortolkning, ikke ved tempo. Vestre Landsret frifandt i **SS-1312/2021-VLR**, fordi bekendtgørelsen hverken foreskrev målemetode eller angav, at THC-A skulle medregnes. Omvendt accepterede EU-Domstolen i **C-634/18** gradvis præcisering af mængdebegreber i retspraksis, når resultatet er rimeligt forudsigeligt. Kravet til præcision er altså strengest, hvor selve **omfanget** af det strafbare afhænger af en kvantitativ tærskel.

5. Skedulering er en administrativ proces med reel høringsvirkning – men uden klageadgang. Kæden går fra Sundhedsstyrelsens faglige indstilling over offentlig høring til ændringsbekendtgørelse. Pregabalin/gabapentin-sagen i 2026 viser, at høringen kan flytte en indstilling fra liste B til liste E, at politiets håndhævelsesbehov kan tilgodeses uden den strengeste placering, og at der gives implementeringsvarsel. Men der findes ingen formel klage- eller borgerinitiativprocedure: eksterne aktører må nøjes med faglig henvendelse, høringssvar eller indberetning til det europæiske varslingssystem.

6. Listen afgør lovligheden – farligheden afgør straffen. Rigsadvokatmeddelelsen om narkotika organiserer mængdegrænser og bødetakster efter stoftype og farlighed på tværs af listerne og tillader udtrykkeligt omregning af ikke-nævnte stoffer til et referencestof. Det er den mekanisme, der gør det muligt at strafforfølge

et nyoptaget nitazen-opioid eller en ny cannabinoid uden at afvente en selvstændig strafudmålingspraksis – som da U-47700 i **SS-2250/2025-ESB** blev bedømt som sammenligneligt med heroin.

Samlet tegner praksis billedet af et system, der bevidst ofrer forudsigelighed i detaljen for reaktionshastighed i helheden, og hvor domstolene fastholder én ufravigelig modvægt: bekendtgørelsen skal selv – med den fornødne præcision – angive, hvad der er forbudt.

LOV Bekendtgørelse om euforiserende stoffer § 1, stk. 1 · Lov om euforiserende stoffer § 1, stk. 1 · Lov om euforiserende stoffer § 2, stk. 1 · Straffeloven § 3, stk. 1 · Straffeloven § 191

PRAKSIS

EU-Domstolen · National domstols skøn ved definition af 'store mængder narkotika' og det strafferetlige legalitetsprincip		11.06.2020
Landsretten · Frifindelse i sag om salg af cannabisolie		09.03.2023
Byretten · Omfattende narkotikahandel, afgiftssvig og varemærkekrænkelse: 4 år og 6 måneders fængsel til butiksejer		06.01.2026

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Bekendtgørelse om euforiserende stoffer § 1	stk. 1-3	Lov om euforiserende stoffer § 1	stk. 1
Lov om euforiserende stoffer § 2	stk. 1	Lov om euforiserende stoffer § 2a	
Lov om euforiserende stoffer § 3	stk. 1	Straffeloven § 191	

MATERIALE Citerede afgørelser

24 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 2

22.05.2026	Mindreårig idømt 6 år og 10 måneder for besiddelse af ca. 8 kg narkotika – Højesteret afklarer strafudmåling for mindreårige i grove narkotikasager	111/2025
12.06.2025	Højesteret nedsætter straf for besiddelse af 10 kg ketamin: Anvendelse af den nye tilståelsesrabat (Kategori 3)	92/2024

EU-DOMSTOLEN · EUROPÆISK DOMSTOL 6

01.12.2023	Rækkevidden af EU's prækursorforordning: Sondringen mellem lovlig handel og ulovlig besiddelse af saltsyre (kategori 3-stoffer)	C-574/22
02.02.2023	Fortolkning af begrebet »erhvervsdrivende« vedrørende narkotikaprækursorer: Sondring mellem lovlig handel og ulovlig aktivitet	C-806/21
19.01.2023	Klassificering af grænseprodukter: Sondringen mellem medicinsk udstyr og lægemidler ved videnskabelig usikkerhed om virkningsmåden	C-495/21
19.11.2020	Markedsføring af Cannabidiol (CBD) og de frie varebevægelser: Er CBD et narkotisk middel?	C-663/18

11.06.2020	National domstols skøn ved definition af 'store mængder narkotika' og det strafferetlige legalitetsprincip	C-634/18
04.02.2015	Fortolkning af 'registrerede stoffer': Udelukkelse af lægemidler fra EU's kontrolordning for narkotikaprækursorer	C-627/13

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS 3

23.02.2026	Grønlands Landsret stadfæster dom om cannabisdyrkning i drivhus på bopæl	10641-12597
09.03.2023	Fuldstændig frifindelse i sag om salg af CBD-produkter og fortolkning af THC-grænseværdier	S-1312-21
09.03.2023	Frifindelse i sag om salg af cannabisolie	2899-3435

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS 11

06.01.2026	Omfattende narkotikahandel, afgiftssvig og varemærkekrænkelse: 4 år og 6 måneders fængsel til butiksejer	10380-12213
25.06.2025	Domfældelse for ulovlig import af CBD-produkter til Grønland – spørgsmål om cannabisprodukters strafbarhed uanset THC-indhold	10819-13891
24.06.2025	Narkotikaindførsel fra Danmark til Grønland: Tiltale mod tre for import af hash og syntetisk cannabinoid (Pinaca) forklædt som CBD	10819-13893
16.02.2024	Dom for vold af særlig rå karakter og besiddelse af euforiserende stoffer	6180-7410
17.06.2021	Dom for overtrædelse af lægemiddelloven ved salg af CBD-produkter	2889-3424
12.11.2014	Dom for besiddelse af euforiserende stoffer, våben og dopingmidler samt frifindelse for tyveri	7A-988/2014
14.08.2014	Betinget fængsel for forsøg på dyrkning af hampeplanter og besiddelse af euforiserende stoffer til eget brug	12-3255/2014
21.03.2014	Betinget fængselsdom for besiddelse af amfetamin, GHB og dopingmidler til eget forbrug	10-578/2014
17.10.2010	Sag om medbragt medicin fra Thailand - Anke vedrørende overtrædelse af bekendtgørelse om euforiserende stoffer	482-558
22.01.2009	Dom over hjemmeproduktion og besiddelse af GHB og andre euforiserende stoffer	SS 3-23074/2008
28.02.2006	Besiddelse af euforiserende stoffer med henblik på videreoverdragelse	SS 18. 35582/2005

ERSTATNINGSNÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 1

26.06.2024	Erstatning for udgifter til medicinsk cannabis som følge af grov vold	18-520-00033

UDLÆNDINGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 1

11.02.2025	Administrativ udvisning og to års indrejseforbud for montenegrinsk statsborger efter besiddelse af cannabischokolade	

20 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over klimaaktivisme, vejblokader og civil ulydighed

Strafudmåling og forholdet til EMRK art. 10/11 ved demonstrationsaktioner

Version 2 Opdateret 27. jun. 2026 4 afgørelser · 2024–2025 Læs online

INTRODUKTION

Klimaaktivisme i form af vejblokader, lim-aktioner og besættelser rejser en række strafferetlige og menneskeretlige spørgsmål. Aktionerne straffes typisk efter ordensbekendtgørelsens § 3 (forstyrrelse af offentlig orden), færdselslovens § 10 (unødigt ophold på kørebane) og – ved fysisk hindring af politiets arbejde – straffelovens § 119, stk. 4. Den fundne praksis viser, at domstolene konsekvent afviser nødret (straffelovens § 14) som forsvar for generelle klimaaktioner, men at der i helt konkrete tilfælde, hvor en beskyttet naturlokalitet er direkte truet, kan foreligge straffrihed. Frihedsberøvelse af aktivister efter politilovens § 8, stk. 4, er fundet proportional, når gentagelse af blokaden ellers er sandsynlig.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Vejblokader med henblik på at protestere mod klimapolitik udgør en overtrædelse af ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1, som straffes med en bøde på 1.500 kr. pr. overtrædelse.

02 Aktivister der unødigt opholder sig på kørebanen straffes tillige efter færdselslovens § 10, stk. 4, typisk med en bøde på 700 kr.

03 Nødret efter straffelovens § 14 kan ikke påberåbes over for den generelle klimakrise, da truslen ikke er tilstrækkeligt aktuel og direkte, og den strafbare handling ikke kan afværge den truende skade.

04 I helt konkrete tilfælde – fx blokade af et anlægsarbejde der direkte truer en EU-beskyttet naturlokalitet – kan nødret efter straffelovens § 14 føre til frifindelse.

05 Limer en aktivist sig fast til asfalten for at hindre politiets fjernelse, subsumeres forholdet under straffelovens § 119, stk. 4 (hindring af myndighedsudøvelse), og Rigsadvokatens udgangspunkt er 40 dages fængsel.

06 Ordensbekendtgørelsens § 4 om sammenstimlen forudsætter en uorganiseret, spontan menneskemængde; en planlagt aktiviststgruppe opfylder typisk ikke dette krav.

07 EMRK art. 10 og 11 (ytrings- og forsamlingsfrihed) beskytter ikke aktioner der ikke er anmeldt til politiet i overensstemmelse med politilovens § 7, stk. 2, og som forsætligt blokerer offentlig infrastruktur.

08 Administrativ frihedsberøvelse af aktivister efter politilovens § 8, stk. 4, i op til 3-4 timer er proportional, når aktivister gentager blokaden umiddelbart efter politiets fjernelse.

09 Fra 1. januar 2027 skærpes strafniveauet for overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1 og 2, med 50 pct. i forhold til det nuværende niveau – en ændring der vil påvirke de grovere sager om hindring af politiet.

10 Langvarig sagsbehandlingstid kan føre til strafnedsættelse, selv i sager om gentagne demonstrationsforseelser.

§ 1 Retsgrundlaget for straf ved klimaaktioner og vejblokader

Klimaaktivisters vejblokader og lignende aktioner kan rammes af flere strafferetlige bestemmelser, afhængigt af aktionens form og konsekvenser.

Ordensbekendtgørelsen er den primære hjemmel ved uanmeldte vejblokader. Ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1 forbyder *"skrigen, råben eller anden støjende, voldelig, fornærmelig eller lignende optræden, der er egnet til at forstyrre den offentlige orden"*. Bestemmelsen gælder på steder, hvortil offentligheden har almindelig adgang, jf. bekendtgørelsens § 2. Straffen er bøde, og Rigsadvokatmeddelelsen om ordensbekendtgørelsen fastsætter udgangspunktet til **1.500 kr.** for gadeuorden efter § 3, stk. 1.

Ordensbekendtgørelsens § 4 regulerer *sammenstimlen* – dvs. opløb af en menneskemængde, der er egnet til at forstyrre den offentlige orden. Bestemmelsen forudsætter imidlertid en uorganiseret forsamling; som praksis viser, opfylder en planlagt aktiviststgruppe typisk ikke dette krav.

Færdselsloven supplerer ordensbekendtgørelsen, når blokaden finder sted på kørebanen. Færdselslovens § 10 pålægger gående at benytte fortov, gangsti eller rabat, og passage af kørebane skal ske *"uden unødigt ophold"*, jf. stk. 4. Bevidst at sætte sig på kørebanen for at blokere trafikken overtræder denne bestemmelse.

Straffeloven finder anvendelse i grovere tilfælde. Straffelovens § 119, stk. 4 straffer den, der *"lægger hindringer i vejen"* for politi, brandvæsen mv. i udførelsen af deres tjeneste – med bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder. Rigsadvokatmeddelelsen om forbrydelser mod den offentlige myndighed angiver, at:

- I *mindre grove sager* (fx passiv modstand mod anholdelse) er udgangspunktet en bøde på **1.200 kr.**
- Når en *større gruppe personer "hægter sig sammen"* for at blokere adgangsveje og hindre politiet, er udgangspunktet **40 dages ubetinget fængsel**

Politiloven hjemler politiets adgang til at gribe ind og eventuelt frihedsberøve aktivister. Politilovens § 7 pålægger politiet at beskytte borgernes forsamlingsret, men giver samtidig adgang til at give påbud om sted og vilkår, samt til at forbyde og opløse forsamlinger der truer den offentlige fred. Politilovens § 8, stk. 4 hjemler frihedsberøvelse, når mindre indgribende midler ikke er tilstrækkelige, dog *"så kortvarig og skånsom som muligt"* og *"så vidt muligt ikke udstrakt ud over 12 timer"*.

LOV Færdselsloven § 10, stk. 4 | Ordensbekendtgørelsen § 3, stk. 1 | Ordensbekendtgørelsen § 4 | Politiloven § 7 | Politiloven § 8, stk. 4 | Straffeloven § 119, stk. 4

§ 2

Nødretsforsvaret: Straffelovens § 14 og klimakrisen

Straffelovens § 14 fastsætter, at:

> *En handling, der ellers ville være strafbar, straffes ikke, når den var nødvendig til afværgelse af truende skade på person eller gods, og lovovertrædelsen måtte anses for at være af forholdsvis underordnet betydning.*

Bestemmelsen hviler på den såkaldte proportionalitetsgrundsætning. Som forarbejderne til den borgerlige straffelov fra 1929 udtrykker det:

> *§ 15 [nu § 14] hviler paa den saakaldte Proportionalitetsgrundsætning, hvorefter det maa anses som retmæssigt – fordi det er samfundsnyttigt – at ofre et mindre betydeligt Gode, naar det er nødvendigt for at redde et væsentlig værdifuldere Gode.*

Nødretsbestemmelsens tre kumulative betingelser er: (1) der skal foreligge en *truende skade* på person eller gods, (2) handlingen skal være *nødvendig* til afværgelse af skaden, og (3) lovovertrædelsen skal være af *forholdsvis underordnet betydning* sammenholdt med den truede skade.

Klimakrisen som nødretssituation

I sagen SS-735/2024-LYN afviste Retten i Lyngby entydigt, at klimakrisen kan begrunde nødret. Retten fastslog, at *klimaændringer og global opvarmning ikke udgør et "uretmæssigt angreb"* i § 14's forstand, og at en vejblokade i København under ingen omstændigheder kan *afværge* global klimaforandring. Kravet om *aktualitet* og *nødvendighed* var ikke opfyldt.

Tilsvarende fandt Københavns Byret i SS 80-29329/2023, at den generelle klimakrise ikke opfyldte aktualitetskravet. Retten pointerede, at den tiltaltes vejblokader ikke havde nogen effektiv sammenhæng med reduktion af drivhusgasudledninger.

Undtagelsen: Konkret naturødelæggelse

I samme sag frifandt Københavns Byret imidlertid den tiltalte for blokade af anlægsarbejde på Amager Fælled, hvor en EU-beskyttet bestand af stor vandsalamander var direkte truet. Retten fandt, at:

- *"Gods"* i § 14's forstand kan omfatte beskyttede naturhabitater
- Den truende skade var *aktuel og konkret* – anlægsarbejdet var i gang og ville destruere habitatet
- Blokaden var *nødvendig* for at afværge skaden – andre retsmidler var udnyttet uden resultat
- Lovovertrædelsen (ordensbekendtgørelsen § 3) var af *forholdsvis underordnet betydning* sammenholdt med den uoprettelige ødelæggelse af en beskyttet naturlokalitet

Denne afgørelse udgør den hidtil eneste danske dom, hvor nødret er anerkendt i en klimaaktivismekontekst – og den afgrænser sig klart til situationer med en *konkret, umiddelbar og uoprettelig* trussel mod et specifikt beskyttet gode.

LOV	Straffeloven § 14	
PRAKSIS	**Byretten** · Aktivist frifundet for civil ulydighed for at beskytte truet dyreart, men dømt for andre klimaaktioner	08.04.2025
	Byretten · Dom for Vejblokering og Forstyrrelse af Offentlig Orden i Klimaaktioner	13.12.2024

§ 3 Subsumption: Ordensbekendtgørelsens § 3 contra § 4 ved planlagte aktioner

Et centralt subsumptionsspørgsmål er, om en vejblokade skal bedømmes efter ordensbekendtgørelsens § 3 (forstyrrelse af den offentlige orden) eller § 4 (sammenstimlen).

§ 4-betingelsen: "Sammenstimlen"

Ordensbekendtgørelsens § 4, stk. 1, forbyder at *"opløb eller sammenstimlen, der er egnede til at forstyrre den offentlige orden"* finder sted. Stk. 2 pålægger den, der deltager i en sammenstimlen, at efterkomme politiets anvisninger om at fjerne sig.

I sagen SS-735/2024-LYN havde anklagemyndigheden rejst tiltale efter § 4, stk. 2, for ikke at efterkomme politiets anvisninger. Retten i Lyngby frifandt imidlertid samtlige 22 tiltalte for dette forhold og fastslog:

- "Sammenstimlen" forudsætter en *spontan, uorganiseret* forsamling – en folkemængde der er "stimlet sammen"
- En *planlagt klimaaktion* med forudbestemt tid, sted og deltagerkreds opfylder ikke dette begreb
- Aktivisterne havde bevidst organiseret sig som en gruppe med et fælles formål, og der var tale om en *forsamling*, ikke en *sammenstimlen*

Subsumption under § 3

Retten valgte i stedet at subsumere forholdet under § 3, stk. 1, idet vejblokaden udgjorde *"lignende optræden, der er egnet til at forstyrre den offentlige orden"*. Denne subsumption indebærer en lavere bødestraf (1.500 kr. mod potentielt 2.000 kr. ved kombination af § 3 og § 4), men vigtigst: den udelukker tillægstiltale for ikke at efterkomme politiets anvisninger efter § 4, stk. 2, da denne bestemmelse *forudsætter* at der foreligger en sammenstimlen.

LOV Ordensbekendtgørelsen § 3, stk. 1 | Ordensbekendtgørelsen § 4, stk. 1-2

PRAKSIS **Byretten** · Dom for Vejblokering og Forstyrrelse af Offentlig Orden i Klimaaktioner 13.12.2024

§ 4 EMRK art. 10 og 11: Ytrings- og forsamlingsfrihedens grænser

Klimaaktivister har i flere sager påberåbt sig EMRK art. 10 (ytringsfrihed) og art. 11 (forsamlingsfrihed) som forsvar.

Den danske retspraksis

I SS-735/2024-LYN tog Retten i Lyngby stilling til, om domfældelse for vejblokader var forenelig med EMRK art. 10 og 11. Retten afviste forsvaret og lagde vægt på:

- Aktionerne var *ikke anmeldt* til politiet i overensstemmelse med politilovens § 7, stk. 2, som kræver anmeldelse af offentlige forsamlinger
- Aktivisterne havde *forsætligt* blokeret offentlig infrastruktur (Strandvejen og Motorring 3) i længere tid
- Indgrebet i ytringsfriheden var *foreskrevet ved lov* (ordensbekendtgørelsen), forfulgte et *legitimt formål* (beskyttelse af offentlig orden og andres rettigheder) og var *nødvendigt i et demokratisk samfund*

Retten understregede, at EMRK art. 10 og 11 ikke giver en ubetinget ret til at forstyrre den offentlige orden som middel til at kommunikere et politisk budskab.

Grænsen for ytringsfrihed ved trusler

I AM2025.01.03H fastslog Højesteret, at det ikke er beskyttet af EMRK art. 10 at ophænge en mannequindukke med statsministerens foto og teksten *"HUN MÅ OG SKAL AFLIVES"* i en lygtepæl under en demonstration. Handlingen blev bedømt som en trussel efter straffelovens § 119, stk. 1, og Højesteret idømte 40 dages ubetinget fængsel. Sagen markerer grænsen mellem legitim protest og strafbar trussel – selv i en demonstrationskontekst beskytter ytringsfrihed ikke trusler om vold mod offentlige personer.

LOV Politiloven § 7, stk. 2 · Straffeloven § 119, stk. 1

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteretsdom over tre mænd for dødstrusler mod statsministeren under corona-demonstration 03.01.2025

Byretten · Dom for Vejblokering og Forstyrrelse af Offentlig Orden i Klimaaktioner 13.12.2024

§ 5 Strafudmåling og bødeniveauer i praksis

Strafniveauet for klimaaktioner spænder fra mindre bøder til ubetinget fængsel, afhængigt af aktionens karakter og de(n) overtrådte bestemmelse(r).

Bødetakster – ordensbekendtgørelsen og færdselsloven

Forseelse	Hjemmel	Bødeniveau
Gadeuorden/vejblokade	Ordensbekendtgørelsen § 3, stk. 1	1.500 kr.
Sammenstimlen alene	Ordensbekendtgørelsen § 4, stk. 1	1.000 kr.
Gadeuorden + sammenstimlen	§ 3, stk. 1, og § 4, stk. 1	2.000 kr.
Unødigt ophold på kørebane	Færdselsloven § 10, stk. 4	700 kr.
Ikke efterkomme anvisning	Ordensbekendtgørelsen § 4, stk. 2	1.500 kr.

Disse niveauer fremgår af Rigsadvokatmeddelelsen om ordensbekendtgørelsen og er forankret i forarbejderne til lov nr. 249 af 30. marts 2011.

I SS-735/2024-LYN udmålte retten bøderne i overensstemmelse med disse takster – 1.500 kr. pr. overtrædelse af § 3, stk. 1, og 700 kr. pr. overtrædelse af færdselslovens § 10, stk. 4 – med det antal overtrædelser den enkelte tiltalte var fundet skyldig i.

Dagbøder ved gentagne forseelser

I SS 80-29329/2023 idømte Københavns Byret den tiltalte 6 dagbøder á 250 kr. for en lang række overtrædelser (ordensbekendtgørelsen, straffelovens § 119, stk. 4, og § 135). Bøden blev sat lavere end normalt, idet retten lagde vægt på den uforholdsmæssigt *lange sagsbehandlingstid* som formildende omstændighed.

Frihedsstraf – straffelovens § 119, stk. 4

Rigsadvokatmeddelelsen om forbrydelser mod den offentlige myndighed opstiller følgende udgangspunkter for § 119, stk. 4:

- *Mindre grove sager* (passiv modstand mod anholdelse): **bøde 1.200 kr.**
- *Chikanekørsel* mod politipatruljer: **20 dages ubetinget fængsel** (førstegang)
- *Organiseret fysisk blokade* ("hægtning", kæder, fastlåsning) under uroligheder: **40 dages ubetinget fængsel**

I sagen om den tiltalte klimaaktivist, der limede sin hånd fast til asfalten (SS 80-29329/2023), blev forholdet subsumeret under § 119, stk. 4, som hindring af politiets fjernelsesarbejde. Straffen blev her inkorporeret i den samlede dagbøde.

LOV Færdselsloven § 10, stk. 4 · Ordensbekendtgørelsen § 3, stk. 1 · Ordensbekendtgørelsen § 4, stk. 1 · Straffeloven § 119, stk. 4

PRAKSIS **Byretten** · Aktivist frifundet for civil ulydighed for at beskytte truet dyreart, men dømt for andre klimaaktioner 08.04.2025

Byretten · Dom for Vejblokering og Forstyrrelse af Offentlig Orden i Klimaaktioner 13.12.2024

§ 6 Frihedsberøvelse af aktivister – politilovens § 8

Et væsentligt spørgsmål i klimaaktivistsager er, om politiet lovligt kan frihedsberøve aktivister, der gentager blokaden umiddelbart efter at være fjernet.

I BS-5450/2025-OLR tog Østre Landsret stilling til, om politiets administrative frihedsberøvelse af klimaaktivister i 3-4 timer var lovlig.

Aktivisterne havde gennemført en vejblokade, og politiet havde først anvendt påbud og fysisk fjernelse. Da aktivisterne umiddelbart herefter vendte tilbage til kørebanen og genoptog blokaden, besluttede politiet at frihedsberøve dem efter politilovens § 8, stk. 4, som hjemler frihedsberøvelse, *"når mindre indgribende midler ikke er tilstrækkelige til at afværge faren"*.

Landsretten fandt frihedsberøvelsen lovlig og proportional:

- **Lovlig hjemmel**: Politilovens § 8, stk. 1 og 4, gav tilstrækkelig hjemmel, da aktivisterne gav anledning til fare for *"betydelig forstyrrelse af den offentlige orden"*
- **Nødvendighed**: Mindre indgribende midler (påbud, fysisk fjernelse) var forsøgt uden varig virkning – aktivisterne vendte straks tilbage
- **Proportionalitet**: Frihedsberøvelsen på 3-4 timer var kortvarig og skånsom, og langt under lovens øvre ramme på 12 timer

Dommen bekræfter, at politiet har en bred adgang til at frihedsberøve demonstranter, der systematisk gentager ordensforstyrrelsen efter fjernelse, men at frihedsberøvelsen skal begrænses til det nødvendige.

LOV Politiloven § 8, stk. 1, 4

PRAKSIS **Landsretten** · Landsretten fandt administrativ frihedsberøvelse af klimaaktivister lovlig efter trafikblokade 14.07.2025

§ 7 Konkrete sagsforløb i nyere praksis

22 klimaaktivister – 9 vejblokader (Retten i Lyngby, december 2024)

Sagen SS-735/2024-LYN er den hidtil mest omfangsrige danske sag om klimavejblokader. 22 tiltalte var tiltalt for deltagelse i i alt 9 vejblokader i perioden november 2023 – marts 2024 på Strandvejen og Motorring 3 i Københavnsområdet. Retten:

- **Frifandt** samtlige tiltalte for ordensbekendtgørelsens § 4, stk. 2 (ikke at efterkomme politiets anvisning om at fjerne sig), fordi der ikke forelå "sammenstimlen" – aktionerne var planlagte, ikke spontane
- **Domfældte** for ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1 (forstyrrelse af offentlig orden) og færdselslovens § 10, stk. 4 (unødigt ophold på kørebane)
- **Afviste** nødret (straffelovens § 14) – klimakrisen opfylder ikke aktualitetskravet
- **Afviste** EMRK art. 10/11-forsvaret – uanmeldte, forsætlige blokader er ikke beskyttet
- **Udmålte** bøder: 1.500 kr. pr. § 3-overtrædelse og 700 kr. pr. færdselovsovertrædelse

Klimaaktivist frifundet for nødret ved Amager Fælled-blokade (Københavns Byret, april 2025)

Sagen SS 80-29329/2023 omhandlede en enkelt aktivist tiltalt for 11 forhold – 2 blokader af anlægsarbejde på Amager Fælled (naturbeskyttelse) og 9 generelle klimademonstrationer. Retten:

- **Frifandt** for de 2 Amager Fælled-blokader med henvisning til nødret (§ 14), da den EU-beskyttede stor vandsalamanders habitat var *direkte og konkret* truet
- **Domfældte** for de 9 øvrige klimaaktioner, herunder limning af hånd til asfalt (straffelovens § 119, stk. 4), falsk brandalarm i Folketinget (straffelovens § 135), samt diverse overtrædelser af ordensbekendtgørelsen og færdselsloven
- **Straffede** med 6 dagbøder á 250 kr. – nedsat som følge af lang sagsbehandlingstid

Frihedsberøvelse af aktivister stadfæstet (Østre Landsret, juli 2025)

I BS-5450/2025-OLR fandt Østre Landsret, at administrativ frihedsberøvelse i 3-4 timer af klimaaktivister, der gentog vejblokade efter politiets fjernelse, var lovlig og proportional efter politilovens § 8, stk. 4.

LOV `Færdselsloven § 10, stk. 4` `Ordensbekendtgørelsen § 3, stk. 1` `Politiloven § 8, stk. 4` `Straffeloven § 14` `Straffeloven § 119, stk. 4`

PRAKSIS	**Landsretten** · Landsretten fandt administrativ frihedsberøvelse af klimaaktivister lovlig efter trafikblokade	14.07.2025
	Byretten · Aktivist frifundet for civil ulydighed for at beskytte truet dyreart, men dømt for andre klimaaktioner	08.04.2025
	Byretten · Dom for Vejblokering og Forstyrrelse af Offentlig Orden i Klimaaktioner	13.12.2024

§ 8 Kommende skærpelser – vedtagne ændringer af straffeloven § 119 pr. 1. januar 2027

Den 12. februar 2026 vedtog Folketinget en lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven, lov om fuldbyrdelse af straf m.v. og forskellige andre love, der træder i kraft den **1. januar 2027** og indeholder fire ændringer af straffelovens § 119 med potentiel betydning for klimaaktivistsager:

1.

Strafskærpelse på 50 pct.: Strafniveauet for overtrædelse af § 119, stk. 1 og 2, forhøjes med 50 pct. i forhold til det nuværende niveau. En person, der i dag idømmes 60 dages fængsel, vil fremover skulle idømmes 3 måneders fængsel.

2. **Udvidet personkreds**: Den beskyttede personkreds udvides til også at omfatte beskikkede forsvarsadvokater og advokater beskikket i familieretlige sager.
3. **Ophævelse af § 119 b**: Den selvstændige bestemmelse om angreb med genstande (§ 119 b) ophæves og integreres som en strafskærpelsesgrund i et nyt § 119, stk. 4. Det nuværende stk. 4 om hindring af myndighedsudøvelse ændrer nummer.
4. **Sproglige justeringer**: Strafferammen flyttes til indledningen af bestemmelsen for at give plads til retningslinjer i forarbejderne.

Da strafskærpelsen på 50 pct. alene gælder § 119, stk. 1 og 2, og *ikke* det nuværende stk. 4 (hindring af myndighedsudøvelse), vil den direkte virkning for *passive* vejblokader være begrænset. Men i sager, hvor aktivisters blokader kvalificeres som vold eller trusler mod politiet (§ 119, stk. 1), vil den kommende skærpelse have mærkbar effekt.

LOV Straffeloven § 119, stk. 1-4

§ 9 Afgrænsning til beslægtede praksisoversigter

Denne praksisoversigt afgrænser sig til strafferetlig behandling af klimaaktivisme og civil ulydighed i form af blokader, besættelser og lignende ikke-voldelige aktioner. Beslægtede emner behandles separat:

- **Aktiv vold og trusler mod politi** (stenkast, spark, slag under demonstrationer) behandles under vold mod tjenestemand, herunder den detaljerede strafudmåling efter straffelovens § 119, stk. 1.
- **Hærværk** mod offentlige genstande, kulturinstitutioner eller kunst (fx maling kastet på kunstværker i museer) behandles under hærværk efter straffelovens § 291.

Grænsedragningen er væsentlig i praksis: en aktivist, der passivt sætter sig på kørebanen, straffes typisk med bøder efter ordensbekendtgørelsen, mens en aktivist, der kaster genstande mod politiet under opløsningen af en blokade, overgår til straffelovens § 119, stk. 1 – med et væsentligt højere strafniveau.

LOV Straffeloven § 119, stk. 1 Straffeloven § 291

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Færdselsloven § 10	stk. 4	Ordensbekendtgørelsen § 3	stk. 1
Ordensbekendtgørelsen § 4	stk. 1-2	Politiloven § 8	stk. 4
Straffeloven § 14		Straffeloven § 119	stk. 4

MATERIALE

Citerede afgørelser

4 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS		1
03.01.2025	Højesteretsdom over tre mænd for dødstrusler mod statsministeren under corona-demonstration	AM2025.01.03H

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS		1
14.07.2025	Landsretten fandt administrativ frihedsberøvelse af klimaaktivister lovlig efter trafikblokade	9851-11523

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS		2
08.04.2025	Aktivist frifundet for civil ulydighed for at beskytte truet dyreart, men dømt for andre klimaaktioner	9786-11439
13.12.2024	Dom for Vejblokering og Forstyrrelse af Offentlig Orden i Klimaaktioner	9621-11224

21 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over kniv på offentligt sted (knivloven §§ 1-2, jf. § 7)

Anerkendelsesværdigt formål, skærpende omstændigheder og strafpositioner efter bandepakke IV

Version 2 Opdateret 7. sep. 2026 46 afgørelser · 2008-2026 Læs online

INTRODUKTION

Besiddelse og bæring af knive og blankvåben på offentligt tilgængelige steder reguleres siden 1. juli 2016 ikke længere af våbenloven, men af den selvstændige knivlov (lov nr. 376 af 27. april 2016, nu lovbekendtgørelse nr. 939 af 20. juli 2024). Praksis kredser om tre spørgsmål: om besiddelsen havde et anerkendelsesværdigt formål efter § 1, om der forelå skærpende omstændigheder efter § 7, stk. 1, og hvordan gentagelsesvirkningen efter § 7, stk. 2, slår igennem. Strafniveauerne blev markant skærpet ved bandepakke IV med virkning for forhold begået fra 1. juli 2024, og anvendelsesområdet er senest udvidet til indkvarteringssteder for udlændinge. Denne oversigt samler Højesterets, landsretternes og byretternes praksis samt Rigsadvokatens strafpåstande.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Kniv-besiddelse på offentligt tilgængeligt sted er siden 1. juli 2016 reguleret i knivlovens § 1, ikke i våbenlovens § 4 – våbenlovens § 4 er i dag alene en bemyndigelsesbestemmelse og er ikke hjemmel for kniv-forhold.

02 Anklagemyndigheden har den fulde bevisbyrde for, at der ikke forelå et anerkendelsesværdigt formål; tiltalte skal ikke bevise et lovligt formål.

03 For små foldeknive uden fastlåsning gælder efter landsretspraksis en formodning for anerkendelsesværdigt formål, som kun brydes af konkrete omstændigheder ved tid, sted, påklædning og bæremåde.

04 Transport af en kniv fra ét sted til et andet er anerkendelsesværdig, når transporten ikke kan undgås – men et svinkeærinde eller en afvigelse fra den direkte rute bryder som udgangspunkt lovligheden.

05 Højesteret har fastslået, at skærpende omstændigheder ikke forudsætter, at kniven "bæres"; også besiddelse i en bil kan efter en konkret vurdering være skærpende.

06 Uagtsomhed udelukker ikke i sig selv skærpende omstændigheder, men indgår med væsentlig vægt i den samlede vurdering og kan føre til bøde i stedet for fængsel.

07 Fra 1. juli 2024 er besiddelse på ungdomsskoler, uddannelsesinstitutioner, i ungdomsklubber og i offentlig transport altid skærpende – uanset om der er risiko for tilspidsede situationer.

08 Førstegangsbøden for besiddelse på offentligt tilgængeligt sted uden skærpende omstændigheder blev ved bandepakke IV hævet fra 3.000 kr. til 10.000 kr. for forhold begået fra 1. juli 2024.

09 Andengangstilfælde uden skærpende omstændigheder udløser efter 1. juli 2024 som udgangspunkt 14 dages ubetinget fængsel, tredjegangstilfælde 40 dage.

10 Der er indbyrdes gentagelsesvirkning mellem den tidligere våbenlovs § 4, stk. 1, og knivlovens § 1, med den 10-årige grænse i straffelovens § 84, stk. 3.

11 En tidlig tilståelse har efter landsretspraksis ikke tilstrækkelig vægt til at fravige lovgivers forudsatte udgangspunkt i gentagelsestilfælde.

12 Særligt formildende omstændigheder – forglemmelse efter en arbejdsdag, fisketur eller lignende – kan efter forarbejderne føre til bøde, selv når forholdet formelt er begået under skærpende omstændigheder.

13 Konfiskation af kniven sker efter straffelovens § 75, stk. 2; knivloven har ingen selvstændig konfiskationshjemmel.

14 Udvisning ved knivdomme forudsætter en idømt fængselsstraf og en proportionalitetsafvejning efter udlændingelovens § 26, stk. 2 (EMRK art. 8); for unionsborgere gælder tillige § 26 b og opholdsdirektivets art. 27-28.

15 Fra lov nr. 1344 af 25. november 2025 omfatter forbuddet også indkvarteringssteder for udlændinge, hvor besiddelse altid anses for skærpende med et udgangspunkt på 14 dages ubetinget fængsel.

§ 1 Hjemmelsskiftet: fra våbenlovens § 4 til den selvstændige knivlov

Indtil 1. juli 2016 var forbuddet mod at bære kniv på offentligt tilgængeligt sted placeret i våbenlovens § 4, stk. 1, med strafhjemmel i våbenlovens § 10, stk. 2. Ved **lov nr. 376 af 27. april 2016 om knive og blankvåben m.v.** blev regelsættet udskilt i en selvstændig lov, og retsgrundlaget for kniv-forhold er i dag knivloven – i praksis lovbekendtgørelse nr. 939 af 20. juli 2024. Domme, der i dag henfører almindelig knivbesiddelse under våbenlovens § 4, bygger på et forældet hjemmelsgrundlag.

Lovgivers formål fremgår direkte af de almindelige bemærkninger til lovforslaget:

> *Med forslaget foreslås der indført en ny knivlov, som på den ene side lemper reglerne for brug af knive til fornuftige dagligdags formål og på den anden side skærper kursen mod knive i bl.a. nattelivet og kriminelle miljøer.*

Samtidig blev enhåndsbetjente foldeknive afkriminaliseret som kategori – de kan siden 2016 lovligt besiddes på bopælen uden politiets tilladelse – mens kravet om anerkendelsesværdigt formål blev udvidet til at gælde **alle** knive og blankvåben på offentligt tilgængelige steder, herunder små lommeknive med klinge på højst 7 cm, som tidligere altid var lovlige.

De tre bærende bestemmelser er:

- Knivloven § 1 – generalforbuddet mod at bære eller besidde knive og blankvåben på offentligt tilgængelige steder, uddannelsessteder, i ungdomsklubber, fritidsordninger og lign., medmindre besiddelsen sker som led i erhvervsudøvelse, jagt, lystfiskeri, sportsudøvelse eller har et andet lignende anerkendelsesværdigt formål.
- Knivloven § 2, stk. 1 – tilladelseskravet, der gælder **uanset hvor** kniven befinder sig, herunder på bopælen, for bl.a. klinger over 12 cm, push daggerts, spring- og faldknive, butterflyknive, halsknive, kastevåben og kårdestokke.
- Knivloven § 7, stk. 1 – strafferammen: bøde, fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 2 år.

Bestemmelserne er senere ændret flere gange. Ved **lov nr. 665 af 11. juni 2024** (bandepakke IV) blev strafpositionerne hævet og § 7, stk. 2 udvidet med en ny kategori af steder. Ved lov nr. 1344 af 25. november 2025 blev anvendelsesområdet i § 1 udvidet til indkvarteringssteder for udlændinge. Ved lov nr. 263 af 11. februar 2026 udgår henvisningen til straffelovens § 119 b af § 7, stk. 2, som konsekvens af, at § 119 b ophæves og indholdet flyttes til straffelovens § 119 – en ændring, der er trådt i kraft, men endnu ikke konsolideret ind i lovbekendtgørelsens tekst.

LOV `Knivloven § 1` `Knivloven § 2, stk. 1` `Knivloven § 7, stk. 1, 2`

§ 2 Hvad er et offentligt tilgængeligt sted – og hvor langt rækker § 1?

Rigsadvokaten definerer i Rigsadvokatmeddelelsen om sanktionspåstande i våbensager, pkt. 4.3.2 begrebet i overensstemmelse med forarbejderne:

> *Ved offentligt tilgængelige steder forstås steder, hvortil der er almindelig adgang, herunder veje, parker, offentlige transportmidler, restaurationer (herunder diskoteker, værtshuse og lignende), butikker og butikscentre i åbningstiden, forlystelsessteder og offentlige kontorer. Området svarer til det område, der er omfattet af ordensbekendtgørelsens § 2.*

Afgrænsningen har flere praktiske konsekvenser. **Køretøjer** på offentligt tilgængeligt sted er omfattet – det er derfor uden betydning, om kniven ligger i bilen frem for på personen, når spørgsmålet er skyld (se dog sektionen om skærpende omstændigheder, hvor placeringen har betydning). Det illustreres af **Sag 176/2018**, hvor en isoleringskniv lå i en parkeret bil ved Folkets Park på Nørrebro, og af den ældre praksis efter våbenloven, fx SS-2990/2008-VLR, hvor Vestre Landsret skærpede straffen for kniv i bil til ubetinget fængsel.

Restaurationer og lufthavne er ligeledes omfattet. I SS-204/2009-GLO blev besiddelse af en arbejdskniv på et værtshus i nattetimerne anset for strafbar, om end retten under særligt formildende omstændigheder nøjedes med bøde. I SS-15401/2007-KBH var en filmfotografs foldekniv i håndbagagen i Københavns Lufthavn ikke dækket af undtagelsen, selv om kniven var et arbejdsredskab, fordi besiddelsen fandt sted uden for selve arbejdsstedet.

Ud over de offentligt tilgængelige steder gælder § 1 også på **uddannelsessteder, i ungdomsklubber og fritidsordninger**, uanset om der er offentlig adgang. Rigsadvokaten præciserer, at uddannelsessteder omfatter folkeskoler, gymnasier, universiteter, tekniske skoler og produktionsskoler, herunder også sportsområder og fællessale på disse steder.

Ved lov nr. 1344 af 25. november 2025 blev § 1 udvidet til også at omfatte **indkvarteringssteder for udlændinge**, jf. udlændingelovens § 42 a, stk. 5. Forarbejderne til ændringen forklarer rækkevidden:

> *Indkvarteringssteder dækker såvel det indhegnede område, herunder fælles inden- og udendørsarealer (f.eks. sportsområde, kantine eller fælles aktivitetslokaler), som beboernes værelser inden for indhegningen på indkvarteringsstedernes matrikler, samt området uden for indhegningen, der tilhører matriklen (f.eks. parkeringspladser). Forbuddet vil gælde, uanset at der ikke er offentlig adgang til det pågældende sted.*

Rigsadvokatmeddelelsen angiver, at udvidelsen alene gælder for overtrædelser begået efter lovens ikrafttræden den 1. januar 2026. Forarbejderne understreger samtidig, at politiets adgang til at fastsætte visitationszoner efter **politilovens §§ 5 a og 6** på indkvarteringssteder forudsættes begrænset til fællesarealer og ikke omfatter beboernes værelser. Om visitationszoner i øvrigt henvises til cirkulæreskrivelsen om anvendelse af visitationszoner, hvorefter zonen skal være reelt afgrænset geografisk og tidsmæssigt og som udgangspunkt ikke bør fastsættes for mere end én måned ad gangen.

LOV Knivloven § 1 · Knivloven § 7, stk. 2

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret fastslår: Besiddelse af kniv i bil i bandemiljø kan udgøre skærpende omstændigheder	04.04.2019
Landsretten · Skærpelse af straf til ubetinget fængsel for besiddelse af kniv i bil under skærpede omstændigheder	10.03.2009
Byretten · Dom for overtrædelse af våbenloven ved besiddelse af kniv på værtshus	16.02.2009
Byretten · Dom for overtrædelse af våbenloven ved besiddelse af kniv i lufthavn	18.02.2008

§ 3 Anerkendelsesværdigt formål: bevisbyrde, formodning og typetilfælde

Udtrykket "anerkendelsesværdigt formål" stammer fra lov nr. 861 af 23. december 1987 og er videreført uændret i knivloven. Rigsadvokaten citerer i pkt. 4.3.3 den oprindelige begrundelse:

> *Bag denne afgrænsning ligger, at det kun skal være tilladt at bære kniv på offentligt sted, hvis der er en særlig, acceptabel grund til det. Efter bestemmelsen er det således forbudt at gå med kniv, hvis den bæres blot til pynt eller lignende, eller den ikke skal bruges til noget bestemt. Det vil heller ikke være tilladt at bære kniv f.eks. med henblik på at skulle forsvare sig eller andre, hvis der eventuelt skulle opstå en truende situation.*

Bevisbyrden ligger hos anklagemyndigheden. Det er ikke tiltalte, der skal bevise et lovligt formål. Rigsadvokaten formulerer dog en modifikation: sigtede kan ikke unddrage sig strafansvar blot ved at hævde et lovligt formål, hvis der ikke samtidig foreligger omstændigheder – påklædning, tid og sted, måden kniven bæres på, knivens art – der underbygger påstanden. Ved påberåbelse af fiskeri eller jagt vil det ofte være relevant at undersøge, om den pågældende har fisketegn eller jagttegn og har medbragt øvrigt grej.

Den mest instruktive afgørelse er SS-1465/2019-OLR, hvor Østre Landsret frifandt en tiltalt med en foldekniv med 5,5 cm klinge. Landsretten opstillede en egentlig formodningsregel for små foldeknive og fremhævede, at formålet kan have bredere karakter end en konkret, umiddelbart forestående aktivitet:

> *Herefter, og da der ikke i øvrigt er oplyst omstandigheder, der taler imod, at tiltalte var i besiddelse af kniven med et anerkendelsesværdigt formål, findes det ikke bevist, at tiltaltes besiddelse af kniven indebar en overtrædelse af knivloven.*

Landsretten lagde vægt på, at fiskekortet blev fremvist, at knivtypen erfaringsmæssigt anvendes til fiskeri og efter sin udformning ikke er egnet som angrebs- eller stikvåben, og at besiddelsen fandt sted uden for nattelivet og kriminelle miljøer. At tiltalte tidligere var straffet efter våbenlovens § 4, stk. 1, kunne ikke bryde formodningen.

Samme linje ses i SS-982/2025-KBH, hvor Københavns Byret frifandt for knivloven, men dømte for ordensforstyrrelse:

> *Tiltaltes besiddelse af kniven, der efter sin udformning ikke er særligt egnet som angrebs- eller stikvåben, skete undervejs fra sommerhuset til tiltaltes atelier, i hvis umiddelbare nærhed tiltalte blev anholdt. Under disse omstændigheder finder retten, at besiddelsen af kniven havde et anerkendelsesværdigt formål.*

Afgørelsen er bemærkelsesværdig, fordi tiltalte samtidig var stærkt beruset og forstyrrede den offentlige orden – retten fastslog udtrykkeligt, at ordensforstyrrelsen ikke i sig selv kunne ændre vurderingen af knivens formål.

I SS-4083/2009-ODE blev en tiltalt frifundet, fordi han havde købt fiskekniven mindre end 30 minutter før anholdelsen og allerede ved anholdelsen havde forklaret, at han var på vej på fisketur. Retten fandt ikke, at anklagemyndigheden havde ført det fornødne bevis.

Omvendt viser praksis, at forklaringen skal være **troværdig og understøttet**. I SS-3496/2009-OLR fandt Østre Landsret forklaringen om en forestående fisketur utroværdig, bl.a. henset til at der var tale om en enhåndsbetjent foldekniv. Og i S-52-23 afviste Østre Landsret, at et senere planlagt fiskeri kunne legitimere besiddelsen på anholdelsestidspunktet:

> *Landsretten finder det herefter bevist, at tiltaltes besiddelse af kniven på anholdelsestidspunktet og forud herfor ikke er sket med et anerkendelsesværdigt formål, uanset om han bagefter skulle ud og fiske.*

Transportsituationen er central. Efter forarbejderne er besiddelse lovlig, når transport af kniven fra ét sted til et andet ikke kan undgås – fx direkte til eller fra en fisketur, en spejderlejr eller fra forretningen hjem til bopælen. Men afvigelser bryder kæden. I 8-10964/2018 blev en jagtkniv, som tiltalte netop havde hentet slebet hos sine forældre, bedømt som ulovligt besiddet, fordi han kørte videre til mekanikeren:

> *Det er rettens opfattelse, at der, under de givne omstændigheder, hvor tiltalte besad kniven, som han sædvanligvis benytter i forbindelse med jagt, på vej til mekanikeren, og således ikke bragte kniven direkte fra forældrene og hjem til sig selv, er tale om besiddelse af kniven uden et anerkendelsesværdigt formål.*

Endelig kan omstændighederne ved fundet i sig selv modbevise formålet. I 99-3826/2022 fandt Retten i Esbjerg, at to pakker knivblade i tiltaltes lomme med åbnet emballage ikke var besiddet til et anerkendelsesværdigt formål.

Rigsadvokaten fremhæver særskilt, at det **ikke** er hensigten generelt at kriminalisere almindelige små foldeknive, lommeknive, multiværktøjer eller proptrækkere med indbygget kniv, når de medbringes til dagligdags og fredelige, praktiske gøremål.

LOV Knivloven § 1 Knivloven § 7, stk. 1

PRAKSIS	**Landsretten** · Fængselsstraf for besiddelse af låsbar foldekniv på Christiania under skærpende omstændigheder	15.02.2024
	Landsretten · Frifindelse for overtrædelse af knivloven på grund af anerkendelsesværdigt formål	22.08.2019
	Landsretten · Landsretten stadfæster dom for ulovlig besiddelse af enhåndsbetjent foldekniv	12.03.2010
	Byretten · Dom for overtrædelse af ordensbekendtgørelsen, men frifindelse for knivloven	25.02.2025
	Byretten · Dom for trusler, tyveri og gentagen overtrædelse af knivloven: 5 måneders fængsel	27.10.2022
	Byretten · Betinget dom for ulovlig knivbesiddelse og besiddelse af 2,25 g kokain	19.02.2019
	Byretten · Frifindelse for overtrædelse af våbenloven ved besiddelse af kniv	23.10.2009

§ 4 Tilladelseskravet i § 2 og konkurrencen med § 1

Knivloven § 2, stk. 1 opregner udtømmende de knive og blankvåben, der kræver politiets tilladelse – uanset hvor de befinder sig, herunder på bopælen:

1. skarpe eller spidse våben med klinge over 12 cm,
2. knive med tværstillet greb beregnet til stød,
3. springknive og springstiletter,
4. faldknive og faldstiletter,
5. butterflyknive,
6. halsknive, der kan trækkes med én hånd,
7. kastestjerner, kasteknive, kasteøkser og lign., og
8. kårdestokke og andre blankvåben, der fremtræder som en anden genstand.

Den praktisk vigtigste undtagelse er § 2, stk. 2: dolke og knive med klinge over 12 cm kan uanset stk. 1, nr. 1, erhverves, besiddes og bæres til erhverv, husholdningsbrug, jagt, lystfiskeri, sportsudøvelse eller andet lignende anerkendelsesværdigt formål, **hvis de er udformet hertil**. Overdragelse kræver efter § 2, stk. 3 forevisning af fornøden tilladelse, medmindre modtageren må antages alene at ville anvende kniven til de nævnte formål.

Målingen af klingen er afgørende. I SS-2259/2022-OLR korrigerede Østre Landsret byrettens dom, fordi klingen var opmålt til præcis 12 cm og således ikke oversteg 12 cm – hvilket flyttede forholdet fra § 2, stk. 1, nr. 1, til alene § 1. Bagatelgrænsen ved 12 cm er dermed reel og skal dokumenteres.

Konkurrencen mellem § 1 og § 2 afgøres som sammenstød. Rigsadvokaten fastslår i pkt. 4.3.1, at der ved overtrædelse af både § 1 og § 2, stk. 1 – fx når en springkniv bæres på offentligt tilgængeligt sted – skal rejses tiltale for begge bestemmelser. Forarbejderne til § 7 forudsætter i sådanne tilfælde en forhøjet bøde, og straffelovens § 88 anvendes ved samtidig besiddelse af flere ulovlige våben, idet der som udgangspunkt skal anvendes modereret kumulation.

Selvstændig § 2-praksis findes bl.a. i Sag 15/2019, hvor Højesteret behandlede en kniv med 13 cm klinge fundet i en rygsæk afleveret i Kolding Arrest, og i S-3673-20, hvor Østre Landsret dømte for ulovlig indførsel af en kniv skjult i et armbånd samt en kastestjerne. Ældre praksis efter våbenloven om springknive ses i SS-15974/2008-KBH og i SS-84/2009-OLR, hvor landsretten nedsatte fængselsstraf til bøde, fordi den citerede hjemmel i våbenbekendtgørelsen kun hjemlede bøde i førstegangstilfælde – en påmindelse om, at tiltalens hjemmelsangivelse binder strafudmålingen.

Om opbevaring og transport af § 2-våben gælder bekendtgørelse om knive og blankvåben m.v. § 8, hvorefter våbnene skal transporteres forsvarligt, fx under konstant tilsyn eller tildækket i aflåst transportmiddel. Politiet kan efter § 9 meddele erhvervsdrivende generel transporttilladelse.

LOV Knivloven § 1 · Knivloven § 2, stk. 1-3 · Straffeloven § 88

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets dom om uagtsom besiddelse af kniv i arresthus og vurdering af skærpende omstændigheder	15.05.2019
Landsretten · Stadfæstelse af 6 måneders fængsel og udvisning for knivoverfald og overtrædelse af knivloven	04.09.2024
Landsretten · Fjerdegangstilfælde af overtrædelse af knivloven: Landsretten stadfæster skyld og skærper straffen til 4 måneders fællesstraf	19.03.2021
Landsretten · Landsretten ændrer fængselsstraf til bøde i sag om ulovlig springkniv grundet mangelfuldt anklagegrundlag	12.03.2009
Byretten · Betinget fængselsstraf for besiddelse af ulovlig springkniv og hash	28.01.2009

§ 5 Skærpende omstændigheder efter § 7, stk. 1 – Højesterets opgør med sondringen mellem "bærer" og "besidder"

Forarbejderne til knivloven opstiller et snævert udgangspunkt for, hvornår der foreligger skærpende omstændigheder:

> *I almindelighed vil der kun foreligge skærpende omstændigheder, hvis en person bærer kniv på steder eller under omstændigheder, hvor der er nærliggende risiko for, at der kan opstå tilspidsede situationer af potentielt voldelig karakter, herunder tilfælde, hvor en person bærer kniv i aften- og nattetimerne i restaurationsmiljøet mv. eller ved visse fodboldkampe, byfester og koncerter.*

Og videre:

> *Det ligger i det anførte – jf. udtrykket "bærer" – at der ikke vil foreligge skærpende omstændigheder, hvis overtrædelsen af knivforbuddet består i, at en person blot "besidder" kniven, f.eks. fordi den pågældende kniv ligger i en bils bagagerum.*

Denne passus tog Højesteret afstand fra i **Sag 176/2018** (U 2019.2412 H). En isoleringskniv med 32 cm klinge lå let tilgængeligt i førerkabinen tæt ved håndbremsen i en bil parkeret ved Folkets Park på Nørrebro, og tiltalte var tilknyttet LTF og tidligere dømt for vold efter straffelovens § 245. Højesteret udtalte:

> *Det må bero på en konkret vurdering af forholdene i den enkelte sag, om der i et førstegangstilfælde af ulovlig besiddelse af en kniv foreligger skærpende omstændigheder.*

Højesteret stadfæstede landsrettens dom på 40 dages ubetinget fængsel. Rigsadvokaten har indarbejdet dommen i pkt. 5.6.4 og henviser samtidig til Østre Landsrets dom af 28. oktober 2021 (TfK 2022.16), hvor en kniv på gulvet bag passagersædet, kombineret med et sted kendt for stofsalg og tiltaltes egen besiddelse af stoffer med henblik på videresalg, udgjorde skærpende omstændigheder.

Typetilfælde fra praksis:

Sted/situation	Afgørelse	Resultat

Bil ved bandeområde, kniv let tilgængelig	**Sag 176/2018** (Højesteret)	Skærpende – 40 dages fængsel
Christiania, organiseret hashsalg, tiltalte selv påvirket	**S-52-23** (Østre Landsret)	Skærpende – 40 dages fængsel
Uden for Odense Stadion ved kampens afslutning	**AM2025.01.22B** (Retten i Odense)	Skærpende – 7 dages betinget fængsel
Aften ud for tidligere gerningssted, kniv båret "for at passe på sig selv"	**V.L. S-0022-18** (Vestre Landsret)	Skærpende – samlet straf hævet til 10 måneder
Uagtsom besiddelse i arresthus, ingen viden om kniven	**Sag 15/2019** (Højesteret)	Ikke skærpende – bøde

I S-52-23 formulerede Østre Landsret kriteriet konkret:

> *Landsretten finder endvidere, at tiltalte ved at bære kniv på Christiania, hvor der sker organiseret salg af euforiserende stoffer, og hvor tiltalte selv røg hash, besad kniven på et sted og under omstændigheder, hvor der er en nærliggende risiko for, at der kan opstå tilspidsede situationer af potentielt voldelig karakter.*

I AM2025.01.22B lagde Retten i Odense vægt på den forestående menneskeforflytning ved kampens afslutning: "Under disse omstændigheder var der en nærliggende risiko for, at der kunne opstå en konfliktssituation."

Uagtsomhed udelukker ikke skærpende omstændigheder, men vejer tungt. I Sag 15/2019 fandt et flertal på fire dommere, at en mand, der afleverede sin nevøs rygsæk i Kolding Arrest uden at kende til en kniv skjult i en smal sidelomme, ikke havde handlet under skærpende omstændigheder:

> *Vi finder på denne baggrund efter en samlet vurdering, at Ts besiddelse af kniven i arresten ikke kan anses for at have fundet sted under skærpende omstændigheder, jf. knivlovens § 7, stk. 1.*

Afgørelsen har en vigtig afledt virkning: da bøden dermed trådte i stedet for fængselsstraf, bortfaldt hjemlen til udvisning, og tiltalte blev frifundet for udvisningspåstanden.

Fra 1. juli 2024 gælder en **objektiveret regel**: efter § 7, stk. 2 anses besiddelse på ungdomsskoler, uddannelsesinstitutioner, i ungdomsklubber og i den offentlige transport altid for at være sket under skærpende omstændigheder. Forarbejderne til bandepakke IV udtaler, at dette gælder "uanset at der ikke foreligger nærliggende risiko for, at der kan opstå tilspidsede situationer af potentiel voldelig karakter, og uanset gerningspersonens alder" – dog således at ung alder fortsat er formildende efter straffelovens § 82, stk. 1, nr. 1. Fra 1. januar 2026 gælder det samme for indkvarteringssteder for udlændinge.

LOV `Knivloven § 7, stk. 1, 2` `Straffeloven § 82, stk. 1` `Straffeloven § 245`

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets dom om uagtsom besiddelse af kniv i arresthus og vurdering af skærpende omstændigheder	15.05.2019
Højesteret · Højesteret fastslår: Besiddelse af kniv i bil i bandemiljø kan udgøre skærpende omstændigheder	04.04.2019
Landsretten · Fængselsstraf for besiddelse af låsbar foldekniv på Christiania under skærpende omstændigheder	15.02.2024
Landsretten · Skærpelse af straf for omfattende tyverier og knivbesiddelse under skærpende omstændigheder	08.03.2018
Byretten · Betinget fængsel for besiddelse af foldekniv under skærpende omstændigheder ved fodboldstadion	22.01.2025

§ 6 Strafpositionerne før og efter bandepakke IV

Knivlovens strafferamme er bøde, fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 2 år. Inden for rammen har lovgiver fastlagt detaljerede strafpositioner i forarbejderne, som Rigsadvokaten omsætter til bindende retningslinjer for anklagemyndighedens påstande. Skæringsdatoen er **1. juli 2024**, hvor **lov nr. 665 af 11. juni 2024** (bandepakke IV) trådte i kraft.

Forhold begået 1. juli 2016 – 30. juni 2024 (jf. RM pkt. 5.6.3):

Situation	Udgangspunkt
§ 1 alene, 1. gang, ingen skærpende omstændigheder	Bøde 3.000 kr.
§ 1 + § 2 i sammenstød, 1. gang	Bøde 5.000 kr.
§ 1, 1. gang, skærpende omstændigheder	7 dages ubetinget fængsel
§ 1, 1. gang, skærpende + tidligere fængsel for §§ 119, 123, 216, 237, 243-246, 266 eller 288	40 dages ubetinget fængsel
2. gang efter bøde	7 dages ubetinget fængsel
2. gang efter 7 dages fængsel	14 dages ubetinget fængsel
3. gang	40 dages ubetinget fængsel

Forhold begået fra 1. juli 2024 (jf. RM pkt. 5.6.1.1):

Situation	Udgangspunkt
§ 2, stk. 1-våben på bopæl m.v., 1. gang	Bøde 5.000 kr.
§ 2, stk. 1-våben på bopæl m.v., 2. gang	Bøde 7.500 kr.
§ 2, stk. 1-våben på bopæl m.v., 3. gang	Frihedsstraf
§ 1 på offentligt tilgængeligt sted, 1. gang, ingen skærpende omstændigheder	**Bøde 10.000 kr.**
§ 1, 2. gang efter bøde	**14 dages ubetinget fængsel**
§ 1, 3. gang	40 dages ubetinget fængsel
§ 1 under skærpende omstændigheder, 1. gang	**14 dages ubetinget fængsel**
§ 1 under skærpende omstændigheder, 1. gang, tidligere fængsel for personfarlig kriminalitet	40 dages ubetinget fængsel
§ 1 under skærpende omstændigheder, 2. gang	**30 dages ubetinget fængsel**
Særligt formildende omstændigheder, 1. gang	Bøde 3.000 kr.
Særligt formildende omstændigheder, 2. gang	Bøde 10.000 kr.

Bemærk, at bøden for et almindeligt førstegangstilfælde er mere end tredoblet, og at andengangstilfælde nu udløser ubetinget fængsel i 14 dage, hvor niveauet tidligere var 7 dage. For besiddelse på indkvarteringssteder for udlændinge gælder efter forarbejderne til lov nr. 1344 af 25. november 2025 samme niveau som ved skærpende omstændigheder: 14 dages ubetinget fængsel i førstegangstilfælde og 40 dage, hvis der tidligere er idømt fængselsstraf for personfarlig kriminalitet.

Rigsadvokaten fremhæver desuden en særlig position for tilfælde, hvor tiltalte tidligere er idømt fængselsstraf for personfarlig kriminalitet og på ny overtræder § 1 under skærpende omstændigheder – her nedlægges i

andengangstilfælde påstand om **60 dages ubetinget fængsel**, og hvor tiltalte tidligere er idømt 40 dages fængsel for knivforhold, påstand om mere end 40 dage.

De angivne positioner er udgangspunkter, ikke bindende minima. Både forarbejder og Rigsadvokatmeddelelse understreger, at strafudmålingen "fortsat vil bero på domstolenes konkrete vurdering i det enkelte tilfælde af samtlige omstændigheder i sagen", og at niveauet kan fraviges i begge retninger efter de almindelige regler i straffelovens kapitel 10.

LOV Knivloven § 1 Knivloven § 2, stk. 1 Knivloven § 7, stk. 1, 2

§ 7 Gentagelsesvirkning: fra bøde til ubetinget fængsel

Knivloven § 7, stk. 2, 1. pkt. gør det til en særligt skærpende omstændighed, at gerningspersonen flere gange tidligere er straffet for overtrædelse af § 1. Gentagelsesvirkningen er den enkeltfaktor, der oftest flytter sanktionen fra bøde til ubetinget frihedsstraf.

Der er indbyrdes gentagelsesvirkning mellem den tidligere våbenlovs § 4, stk. 1, og knivlovens § 1. Det fastslog Vestre Landsret udtrykkeligt i V.L. S-0022-18:

> *Efter forarbejderne til knivlovens § 8 er der tillige gentagelsesvirkning i forhold til tidligere overtrædelser af våbenlovens § 4, stk. 1. Tiltalte er straffet i 2014, 2006 og 2003 for overtrædelse af våbenlovens § 4, stk. 1.*

Landsretten anvendte samtidig 10-årsgrænsen i straffelovens § 84, stk. 3 og forhøjede den samlede straf fra 9 til 10 måneders fængsel, idet tiltalte tillige tidligere var idømt fængsel for grov vold efter § 245, stk. 1, hvilket aktiverede § 7, stk. 2, 2. pkt.

Tredjegangstilfælde. I S-1598-24 forhøjede Vestre Landsret byrettens 30 dage til 40 dages ubetinget fængsel for en 19-årig, der blev pågrebet med en isoleringskniv i Aalborg og straks tilstod. Landsretten afviste, at tilståelsen kunne bære en fravigelse:

> *Der er dog ikke tale om, at hans tidlige tilståelse har sparet politiet for en ressourcetung efterforskning, og der er kun tale om en begrænset ressourcebesparelse ved domstolene. Hensynet til tiltaltes tilståelse som formildende omstændighed har derfor ikke en sådan styrke, at det kan føre til en fravigelse af det udgangspunkt for straffastsættelsen, som lovgiver har forudsat for den omhandlede lovovertrædelse.*

Der blev ikke idømt betinget straf eller samfundstjeneste.

Fjerdegangstilfælde og derover. Her er det efter forarbejderne overladt til domstolene at fastsætte "en passende skærpet straf i forhold til ovennævnte strafpositioner". I S11-1618/2025 idømte Retten i Glostrup 50 dages ubetinget fængsel til en tiltalt med tre tidligere domme fra 2010, 2017 og 2021:

> *Retten har lagt vægt på, at der er tale om et fjerdegangs overtrædelse af forbuddet mod uden anerkendelsesværdigt formål at bære kniv på offentligt tilgængeligt sted, idet der er indbyrdes gentagelsesvirkning mellem de ovenfor anførte domme og den nu pådømte overtrædelse. Der findes herunder ikke at være formildende omstændigheder.*

Tiltaltes frivillige arbejde på et behandlingshjem kunne ikke opveje gentagelsen. I S-3673-20 skærpede Østre Landsret ligeledes straffen i et fjerdegangstilfælde til en fællesstraf på 4 måneder, hvori en reststraf fra en tidligere prøveløsladelse blev udløst.

Gentagelse i sammenstød med anden kriminalitet skærper yderligere. I 99-3826/2022 idømte Retten i Esbjerg 5 måneders fængsel for trusler, tyveri og to knivforhold og udtalte, at det "i skærpende retning" blev tillagt vægt, at tiltalte nu ved to episoder havde overtrådt knivlovens § 1.

Den historiske udvikling er værd at holde sig for øje. Efter **lov nr. 500 af 17. juni 2008** var udgangspunktet under den daværende våbenlov ubetinget fængsel i 7 dage allerede i førstegangstilfælde. I SS-421/2009-OLR gjorde Østre Landsrets flertal en betinget dom ubetinget med henvisning til, at der "som altovervejende hovedregel" skulle udmåles ubetinget fængsel, mens en dissentierende dommer lagde vægt på den tilfældighedsprægede baggrund og tiltaltes gode personlige forhold. Samme linje ses i SS-1434/2009-OLR. Med knivloven fra 2016 blev udgangspunktet i førstegangstilfælde uden skærpende omstændigheder vendt til **bøde**, og først med bandepakke IV er niveauet igen strammet.

LOV	Knivloven § 7, stk. 2 · Straffeloven § 84, stk. 3 · Straffeloven § 245, stk. 1	
PRAKSIS	**Landsretten** · Skærpelse af fængselsstraf for gentagen overtrædelse af knivloven i tredjegangstilfælde	01.04.2025
	Landsretten · Fjerdegangstilfælde af overtrædelse af knivloven: Landsretten stadfæster skyld og skærper straffen til 4 måneders fællesstraf	19.03.2021
	Landsretten · Skærpelse af straf for omfattende tyverier og knivbesiddelse under skærpende omstændigheder	08.03.2018
	Landsretten · Landsretten skærper straffen for ulovlig våbenbesiddelse til ubetinget fængsel	09.09.2009
	Landsretten · Ubetinget fængselsstraf for besiddelse af kniv på offentligt sted trods gode personlige forhold	03.04.2009
	Byretten · Fjerdegangs overtrædelse af knivloven resulterer i 50 dages ubetinget fængsel	13.05.2025
	Byretten · Dom for trusler, tyveri og gentagen overtrædelse af knivloven: 5 måneders fængsel	27.10.2022

§ 8 Formildende omstændigheder og fravigelse af udgangspunktet

Domstolene har gennem hele perioden fastholdt, at de forudsatte strafpositioner kan fraviges, når konkrete forhold taler for det.

Den klassiske afgørelse er **Sag 256/2009** (Højesterets dom af 15. december 2009), hvor et multiværktøj med et 7,3 cm fastlåsende knivblad lå i handskerummet i en bil på havnen i Aalborg. Højesteret fandt, at der forelå særligt formildende omstændigheder og stadfæstede byrettens bøde på 3.000 kr. frem for landsrettens 7 dages fængsel. Retten lagde vægt på knivens art som del af et almindeligt multiværktøj, at værktøjet lå i et lukket handskerum, tidspunktet og stedet, og at tiltalte jævnligt benyttede værktøjet til erhverv og bilreparationer.

Forarbejderne til bandepakke IV kodificerer denne linje og opregner en række typetilfælde:

> *Særligt formildende omstændigheder kan navnlig tænkes at foreligge i tilfælde, hvor en person oprindeligt har haft et anerkendelsesværdigt formål med at bære eller besidde kniv eller blankvåben m.v. på et offentligt tilgængeligt sted, men på grund af f.eks. et svinkeærinde eller en forglemmelse efterfølgende er kommet i en situation, hvor det ikke (længere) er lovligt at bære eller besidde den pågældende kniv eller blankvåben m.v.*

Som eksempler nævnes en person, der efter en arbejdsdag, fisketur eller spejdertur foretager et restaurationsbesøg med kniven i lommen, ved en fejl medbringer kniven på en ungdomsuddannelse for at hente sit barn, eller befinder sig i et offentligt transportmiddel med kniven i lommen. Disse tilfælde straffes med bøde på 3.000 kr. i førstegangstilfælde og 10.000 kr. i andengangstilfælde. Forarbejderne fastslår udtrykkeligt, at det

i sådanne tilfælde er **uden betydning for strafudmålingen**, at forholdet formelt er begået under skærpende omstændigheder – fx på en ungdomsskole eller i offentlig transport.

Andre fravigelseshjemler:

- Straffelovens § 83 – strafnedsættelse eller strafbortfald, når oplysninger om gerningen eller gerningsmandens person afgørende taler herfor. Rigsadvokaten henviser i pkt. 5.6.5 til U 2009.82 Ø, hvor en foldekniv i håndbagagen på en erhvervsrejse utvivlsomt skyldtes en forglemmelse, og landsretten lod bødestraffen bortfalde.
- Straffelovens § 82, nr. 4 – undskyldelig uvidenhed om eller misforståelse af retsregler. Rigsadvokaten nævner som eksempel personer, der uden kendskab til dansk ret rejser ind i Danmark med en kniv, der ikke er lovlig her.
- Betinget dom og samfundstjeneste. Frihedsstraf kan i alle situationer gøres betinget med vilkår om samfundstjeneste, hvis betingelserne er opfyldt. I AM2025.01.22B gjorde Retten i Odense undtagelsesvis en straf på 7 dage betinget efter straffelovens § 56, stk. 1 under henvisning til tiltaltes meget unge alder og til, at foldekniven fremstod som et mindre farligt våben med knækket spids og sløvt blad. I 8-10964/2018 blev en betinget straf på 7 dage med vilkår om 30 timers samfundstjeneste anvendt i et gentagelsestilfælde under hensyn til tiltaltes praktikforløb.

Forarbejderne understreger dog, at der i **tredjegangstilfælde og derover kun i helt sjældne tilfælde** kan tænkes at foreligge sådanne særligt formildende omstændigheder, at udgangspunktet om frihedsstraf kan fraviges – hvilket S-1598-24 og S11-1618/2025 bekræfter i praksis.

LOV	Knivloven § 7, stk. 1 · Straffeloven § 56, stk. 1 · Straffeloven § 82 · Straffeloven § 83	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesterets dom vedrørende besiddelse af multiværktøj med kniv på offentligt sted	15.12.2009
	Landsretten · Skærpelse af fængselsstraf for gentagen overtrædelse af knivloven i tredjegangstilfælde	01.04.2025
	Byretten · Fjerdegangs overtrædelse af knivloven resulterer i 50 dages ubetinget fængsel	13.05.2025
	Byretten · Betinget fængsel for besiddelse af foldekniv under skærpende omstændigheder ved fodboldstadion	22.01.2025
	Byretten · Betinget dom for ulovlig knivbesiddelse og besiddelse af 2,25 g kokain	19.02.2019
	Byretten · Dom for overtrædelse af våbenloven ved besiddelse af kniv på værtshus	16.02.2009

§ 9 Konfiskation, bandetilknytning og opholdsforbud

Konfiskation af kniven sker efter straffelovens § 75, stk. 2 – knivloven indeholder ingen selvstændig konfiskationshjemmel. Bestemmelsen påberåbes rutinemæssigt i knivsager, jf. bl.a. S-1598-24-, S11-1618/2025, AM2025.01.22B og S-52-23. Frifindes tiltalte for knivforholdet, bortfalder konfiskationen, jf. SS-982/2025-KBH og SS-4083/2009-ODE. Ved uenighed om klingens længde skal konfiskationsbestemmelsen korrigeres, jf. SS-2259/2022-OLR.

Bandetilknytning har to selvstændige virkninger. For det første indgår den i vurderingen af skærpende omstændigheder efter § 7, stk. 1 – det er netop kernen i **Sag 176/2018**, hvor LTF-tilknytningen og bilens placering i et LTF-kontrolleret område bar konklusionen. For det andet kan knivforhold indgå som led i en samlet sag, hvor straffelovens § 81 a og opholdsforbud efter § 79 a bringes i anvendelse. I SS-4025/2021-ARH frifandt Retten i Aarhus de tiltalte for bandeparagraffen, men dømte for grov vold og knivlovsovertrædelse og idømte begge opholdsforbud. I SS-2216/2024-HBK blev knivforhold pådømt sammen med frihedsberøvelse og

grov vold i et bandemiljø, og i SS-2216/2024-HBK idømte Retten i Holbæk syv mænd opholdsforbud i Holbæk midtby efter § 79 a, stk. 1. Om rækkevidden af opholdsforbud henvises til Højesterets praksis i SS-35/2024-HJR og SS-36/2019-HJR.

Afgrænsning til straffelovens § 192 a. Almindelig kniv-besiddelse henføres ikke under straffelovens § 192 a. Rigsadvokaten anfører dog, at hvis overtrædelsen begås under *særligt* skærpende omstændigheder, kan der eventuelt være grundlag for at anse forholdet for omfattet af § 192 a, stk. 2, hvor strafferammen er fængsel indtil 6 år. I praksis ses § 192 a anvendt ved skydevåben og større våbenarsenaler, jf. SS-3243/2025-ROS, hvor knivforhold blev pådømt sideordnet med et våbenlager under § 192 a.

Knivloven i voldssager. Når kniven faktisk anvendes, pådømmes knivlovsovertrædelsen typisk i sammenstød med volds- eller drabsbestemmelsen, uden at knivforholdet i sig selv flytter strafudmålingen nævneværdigt. Eksempler spænder fra SS-431/2024-RAN (drab på Grenaa Station, 8 års fængsel til en 15-årig) og SS-439/2022-BOR (manddrab under overskridelse af nødværge, 12 års fængsel) over SS-4559/2024-ARH og SS-1027/2026-ARH til SS-4644/2025-ARH og SS-292/2026-HER. Er gerningsmanden sindssyg, træder foranstaltning i stedet for straf, jf. SS-4029/2022-FRB. Selve strafudmålingen i disse sager hører under grov vold og særlig grov vold.

LOV Knivloven § 7, stk. 1 · Straffeloven § 75, stk. 2 · Straffeloven § 79a, stk. 1 · Straffeloven § 81a · Straffeloven § 192a

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret fastslår: Besiddelse af kniv i bil i bandemiljø kan udgøre skærpende omstændigheder	04.04.2019
Landsretten · Skærpelse af fængselsstraf for gentagen overtrædelse af knivloven i tredjegangstilfælde	01.04.2025
Landsretten · Stadfæstelse af 6 måneders fængsel og udvisning for knivoverfald og overtrædelse af knivloven	04.09.2024
Landsretten · Fængselsstraf for besiddelse af låsbar foldekniv på Christiania under skærpende omstændigheder	15.02.2024
Byretten · Nævningesag om våbenlager, ulovlig våbenbesiddelse og narkotika: 6 års fængsel og 2 år og 3 måneders delvist betinget fængsel	17.06.2026
Byretten · Nævningesag: Frifundet for drab men dømt for grov vold med kniv efter dødeligt knivstik ved Værestedet i Aarhus	22.05.2026
Byretten · Drabsforsøg med kniv og baseballbat på solcenter: Tre tiltalte dømt for bagholdsangreb på 16-årig i Herning	22.04.2026
Byretten · Drab med kniv på parkeringsplads i Aarhus – 12 års fængsel og udvisning for bestandig	02.02.2026
Byretten · 18-årig idømt fængsel for grov vold: Livsfarligt knivstikkeri på Frederiksberg omkvalificeret fra drabsforsøg	10.12.2025
Byretten · Knivdrab i Aarhus 2024: Manddrab og grov vold med døden til følge for fire tiltalte efter planlagt overfald	28.11.2025
Byretten · Fjerdegangs overtrædelse af knivloven resulterer i 50 dages ubetinget fængsel	13.05.2025
Byretten · Dom for overtrædelse af ordensbekendtgørelsen, men frifindelse for knivloven	25.02.2025
Byretten · Syv mænd idømt lange fængselsstraffe for våbenbesiddelse i bandekonflikt i Holbæk	21.02.2025
Byretten · Betinget fængsel for besiddelse af foldekniv under skærpende omstændigheder ved fodboldstadion	22.01.2025
Byretten · Dom for grov vold og knivbesiddelse efter knivstikkeri i Aarhus	06.12.2024
Byretten · Dom for grov vold med ildspåsættelse og frihedsberøvelse i bandemiljø	16.10.2024
Byretten · Dom for drab efter knivstik på Grenaa Station	11.06.2024
Byretten · Anbringelse på Sikringsafdelingen for forsøg på manddrab og knivoverfald i Brønshøj	31.01.2023
Byretten · Dom for manddrab og overtrædelse af knivloven	10.08.2022

Byretten · Dom for forsøg på manddrab, grov vold og overtrædelse af knivloven 19.05.2022
Byretten · Dom for grov vold og overtrædelse af knivloven efter dødeligt overfald i Aarhus 14.11.2021
Byretten · Frifindelse for overtrædelse af våbenloven ved besiddelse af kniv 23.10.2009

§ 10 Udvisning af udlændinge ved knivdomme

Udvisning ved dom forudsætter, at der idømmes betinget eller ubetinget fængselsstraf. Det har direkte betydning i knivsager, hvor sanktionen ofte er bøde. I Sag 15/2019 medførte Højesterets afvisning af skærpende omstændigheder, at straffen blev en bøde på 1.000 kr., hvorefter tiltalte automatisk blev frifundet for udvisningspåstanden – landsretten havde ellers udvist ham med 6 års indrejseforbud.

Det nuværende hjemmelsgrundlag er udlændingelovens § 22, sammenholdt med § 26, stk. 2, hvorefter udvisning skal ske, medmindre det med sikkerhed vil være i strid med Danmarks internationale forpligtelser – først og fremmest **EMRK artikel 8**. Indrejseforbuddets længde fastsættes efter § 32.

Den mest oplysende sagskæde er Nykøbing Falster-sagen, der gik gennem alle tre instanser:

Instans	Afgørelse	Resultat
Retten i Nykøbing Falster	SS-3107/2022-NYK	6 måneders fængsel, udvisning med 6 års indrejseforbud
Østre Landsret	SS-2259/2022-OLR	Stadfæstet, klingen korrigeret til 12 cm
Højesteret	9/2025	Stadfæstet

En lettisk statsborger med ca. syv års lovligt ophold havde opsøgt en anden kvinde på dennes bopæl med en kniv og stukket hende i brystet. Byretten foretog proportionalitetsafvejningen efter § 26, stk. 2:

> *Retten finder ikke, at udvisningen … med sikkerhed vil stride mod Danmarks internationale forpligtelser … tiltaltes udøvelse af vold efter straffelovens § 245, stk. 1, under de i sagen omhandlede omstændigheder udgør en reel, umiddelbar og alvorlig trussel mod en grundlæggende samfundsinteresse.*

For **unionsborgere** gælder tillige udlændingelovens § 26 b, hvorefter udvisning kun må ske i overensstemmelse med EU-rettens principper for begrænsning af den fri bevægelighed – dvs. opholdsdirektivets artikel 27 og 28. Østre Landsret formulerede kriteriet således:

> *Det tiltrædes efter karakteren af den begåede kriminalitet, herunder at der har været tale om, at tiltalte uden forudgående kontakt har opsøgt den forurettede på bopælen medbringende en kniv, at kriminaliteten er udtryk for en adfærd, som udgør en reel, umiddelbar og tilstrækkelig alvorlig trussel, der berører en grundlæggende samfundsinteresse, jf. opholdsdirektivets artikel 27, stk. 2, 2. led.*

Højesteret stadfæstede i **9/2025** og fremhævede, at kriminaliteten ikke var spontan eller tilfældighedspræget, og at de begrænsede tilknytningsbånd til Danmark – trods et ægteskab indgået efter byrettens dom – måtte vige for de stærke bånd til fødelandet. Landsretten bemærkede desuden, at opholdets varighed regnes frem til tidspunktet for den første dom om ubetinget udvisning, jf. **UfR 2014.3210 H**.

Beskyttelsesniveauet stiger med opholdets længde. For unionsborgere med mere end 10 års ophold kræver udvisning, at den er "bydende nødvendig af hensyn til den offentlige sikkerhed", jf. opholdsdirektivets artikel 28, stk. 3, litra a. I 19/2019 frifandt Højesteret en lettisk statsborger for udvisning efter grov vold og ulovlig

våbenbesiddelse, fordi kriminaliteten ikke var af så særlig grov karakter. Samme resultat i Sag 18/2020 om en rumænsk statsborger født og opvokset i Danmark.

For tredjelandsstatsborgere er billedet mere blandet. I SS-341/2025-VLR udviste Vestre Landsret en syrisk statsborger med 6 års indrejseforbud efter grov knivvold i forening, idet flertallet fandt hensynet til den offentlige sikkerhed tungest, mens tre nævninger fandt udvisningen uproportional henset til tilknytningen til Danmark siden barndommen. Længden blev fastsat til 6 år frem for bestandig. Til sammenligning fandt Menneskerettighedsdomstolen i Abdi mod Danmark, at et **livsvarigt** indrejseforbud efter en dom for besiddelse af en ladt pistol krænkede EMRK artikel 8, fordi det var uforholdsmæssigt i lyset af den meget stærke tilknytning til Danmark. Højesteret har tilsvarende i Sag 65/2022 stadfæstet udvisning for bestandig ved besiddelse af flere skydevåben, mens SS-37/2022-HJR afviste anklagemyndighedens påstand om 12 år og fastholdt 6 års indrejseforbud som proportionalt.

Den fulde udvisningspraksis behandles i udvisning ved straf.

LOV Knivloven § 7, stk. 1 · Udlændingeloven § 22 · Udlændingeloven § 26, stk. 2 · Udlændingeloven § 26b · Udlændingeloven § 32

PRAKSIS

Højesteret · Voldsdom for knivstik og udvisning af EU-borger med tidsubegrænset ophold	29.10.2025
Højesteret · Højesterets dom om udvisning af tyrkisk statsborger for våbenbesiddelse	15.09.2022
Højesteret · Højesterets afvisning af udvisning af EU-statsborger ved ulovlig våbenbesiddelse	25.06.2020
Højesteret · Højesteret frifinder unionsborger for udvisning efter grov vold og ulovlig våbenbesiddelse grundet kravet om 'bydende nødvendigt af hensyn til den offentlige sikkerhed'	19.06.2019
Højesteret · Højesterets dom om uagtsom besiddelse af kniv i arresthus og vurdering af skærpende omstændigheder	15.05.2019
Menneskerettighedsdomstolen · Udvisning af somalisk statsborger med livsvarigt indrejseforbud efter våbenbesiddelse udgjorde en krænkelse af retten til privatliv	14.09.2021
Landsretten · Stadfæstelse af dom for grov knivvold i forening (§ 245, stk. 1) og udvisning af syrisk statsborger med indrejseforbud i 6 år	12.11.2025
Landsretten · Stadfæstelse af 6 måneders fængsel og udvisning for knivoverfald og overtrædelse af knivloven	04.09.2024
Byretten · Dom for knivstikeri og ulovlig knivbesiddelse fører til 6 måneders fængsel og udvisning i 6 år	30.06.2022

§ 11 Sammenfatning: sådan læses en knivsag i dag

Praksis efter knivloven kan reduceres til fem trin, som domstolene gennemgår i rækkefølge.

1. Hjemmel og sted. Forholdet henføres under knivlovens § 1 – ikke våbenlovens § 4. Det skal fastslås, at stedet er offentligt tilgængeligt, et uddannelsessted, en ungdomsklub, en fritidsordning eller (fra 1. januar 2026) et indkvarteringssted for udlændinge. Køretøjer på offentligt tilgængeligt sted er omfattet.

2. Knivtypen. Overstiger klingen 12 cm, eller er der tale om en af de øvrige typer i § 2, stk. 1, rejses tiltale i sammenstød for både § 1 og § 2, medmindre undtagelsen i § 2, stk. 2 om erhvervs-, husholdnings-, jagt-, fiskeri- eller sportsudformede knive finder anvendelse. Opmålingen skal være præcis – 12 cm er ikke over 12 cm.

3. Anerkendelsesværdigt formål. Anklagemyndigheden bærer bevisbyrden. For små foldeknive gælder en formodning for lovligt formål, som kun brydes af konkrete omstændigheder ved tid, sted, bæremåde og knivens

egnethed som angrebsvåben. Transport ad direkte rute er lovlig; svinkeærinder bryder kæden. Fisketegn, jagttegn og medbragt grej er relevante bevisdata.

4. Skærpende omstændigheder. Der spørges, om der forelå nærliggende risiko for tilspidsede situationer af potentielt voldelig karakter – restaurationsmiljø om aftenen, fodboldkampe, byfester, koncerter, bandemiljøer, steder med organiseret stofsalg. Efter **Sag 176/2018** er det uden betydning, om kniven blev båret eller blot besiddet; det er den samlede konkrete vurdering, der afgør. Fra 1. juli 2024 er visse steder objektivt skærpende: ungdomsskoler, uddannelsesinstitutioner, ungdomsklubber og offentlig transport.

5. Strafudmåling. Udgangspunktet søges i strafpositionerne – for forhold efter 1. juli 2024 er førstegangsbøden 10.000 kr., andengangstilfælde 14 dages ubetinget fængsel og tredjegangstilfælde 40 dage; ved skærpende omstændigheder 14 dage allerede i førstegangstilfælde, og 40 dage hvis der tidligere er idømt fængsel for personfarlig kriminalitet efter § 7, stk. 2, 2. pkt.. Gentagelsesvirkning omfatter tidligere domme efter våbenlovens § 4, stk. 1, inden for 10 år, jf. straffelovens § 84, stk. 3. Udgangspunktet kan fraviges ved særligt formildende omstændigheder, men kun sjældent fra tredjegangstilfælde og opefter. Kniven konfiskeres efter straffelovens § 75, stk. 2, og idømmes fængselsstraf, aktualiseres udvisningsspørgsmålet efter udlændingelovens § 26, stk. 2.

Den samlede tendens er entydig: **lovgiver har siden 2016 skiftet fra en generel kriminalisering af knivtyper til en formålsbaseret regulering – men har samtidig strammet sanktionerne markant på de steder og i de miljøer, hvor knive erfaringsmæssigt fører til vold.** Domstolene følger de forudsatte strafpositioner tæt i gentagelsestilfælde, men bevarer et reelt skøn i førstegangssager, hvor knivens karakter, formålet og de personlige forhold kan bære en bøde frem for fængsel.

LOV Knivloven § 1 · Knivloven § 2, stk. 1-2 · Knivloven § 7, stk. 1, 2 · Straffeloven § 75, stk. 2 · Straffeloven § 84, stk. 3 · Udlændingeloven § 26, stk. 2

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets dom om uagtsom besiddelse af kniv i arresthus og vurdering af skærpende omstændigheder	15.05.2019
Højesteret · Højesteret fastslår: Besiddelse af kniv i bil i bandemiljø kan udgøre skærpende omstændigheder	04.04.2019
Højesteret · Højesterets dom vedrørende besiddelse af multiværktøj med kniv på offentligt sted	15.12.2009
Landsretten · Skærpelse af fængselsstraf for gentagen overtrædelse af knivloven i tredjegangstilfælde	01.04.2025
Landsretten · Stadfæstelse af 6 måneders fængsel og udvisning for knivoverfald og overtrædelse af knivloven	04.09.2024
Landsretten · Frifindelse for overtrædelse af knivloven på grund af anerkendelsesværdigt formål	22.08.2019
Byretten · Fjerdegangs overtrædelse af knivloven resulterer i 50 dages ubetinget fængsel	13.05.2025
Byretten · Dom for overtrædelse af ordensbekendtgørelsen, men frifindelse for knivloven	25.02.2025

REFERENCE Lovgrundlag

5 paragraffer

Knivloven § 1	
Knivloven § 2	stk. 1, 2
Knivloven § 7	stk. 1, 2
Straffeloven § 75	stk. 2
Udlændingeloven § 26	stk. 2

MATERIALE Citerede afgørelser

46 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS		7
29.10.2025	Voldsdom for knivstik og udvisning af EU-borger med tidsubegrænset ophold	9/2025
15.09.2022	Højesterets dom om udvisning af tyrkisk statsborger for våbenbesiddelse	1965-2340
25.06.2020	Højesterets afvisning af udvisning af EU-statsborger ved ulovlig våbenbesiddelse	18-2020
19.06.2019	Højesteret frifinder unionsborger for udvisning efter grov vold og ulovlig våbenbesiddelse grundet kravet om 'bydende nødvendigt af hensyn til den offentlige sikkerhed'	19/2019
15.05.2019	Højesterets dom om uagtsom besiddelse af kniv i arresthus og vurdering af skærpende omstændigheder	15-2019
04.04.2019	Højesteret fastslår: Besiddelse af kniv i bil i bandemiljø kan udgøre skærpende omstændigheder	Sag 176/2018
15.12.2009	Højesterets dom vedrørende besiddelse af multiværktøj med kniv på offentligt sted	Sag 256/2009

MENNESKERETTIGHEDSDOMSTOLEN · EUROPÆISK DOMSTOL		1
14.09.2021	Udvisning af somalisk statsborger med livsvarigt indrejseforbud efter våbenbesiddelse udgjorde en krænkelse af retten til privatliv	41643/19

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS		12
12.11.2025	Stadfæstelse af dom for grov knivvold i forening (§ 245, stk. 1) og udvisning af syrisk statsborger med indrejseforbud i 6 år	10251-12034
01.04.2025	Skærpelse af fængselsstraf for gentagen overtrædelse af knivloven i tredjegangstilfælde	S-1598-24
04.09.2024	Stadfæstelse af 6 måneders fængsel og udvisning for knivoverfald og overtrædelse af knivloven	7205-8684
15.02.2024	Fængselsstraf for besiddelse af låsbar foldekniv på Christiania under skærpende omstændigheder	S-52-23
19.03.2021	Fjerdegangstilfælde af overtrædelse af knivloven: Landsretten stadfæster skyld og skærper straffen til 4 måneders fællesstraf	S-3673-20
22.08.2019	Frifindelse for overtrædelse af knivloven på grund af anerkendelsesværdigt formål	4298-5150
08.03.2018	Skærpelse af straf for omfattende tyverier og knivbesiddelse under skærpende omstændigheder	V.L. S-0022-18
12.03.2010	Landsretten stadfæster dom for ulovlig besiddelse af enhåndsbetjent foldekniv	536-620
09.09.2009	Landsretten skærper straffen for ulovlig våbenbesiddelse til ubetinget fængsel	5349-6416
03.04.2009	Ubetinget fængselsstraf for besiddelse af kniv på offentligt sted trods gode personlige forhold	4482-5382
12.03.2009	Landsretten ændrer fængselsstraf til bøde i sag om ulovlig springkniv grundet mangelfuldt anklagegrundlag	4619-5547

10.03.2009	Skærpelse af straf til ubetinget fængsel for besiddelse af kniv i bil under skærpede omstændigheder	7256-8752

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS		25
17.06.2026	Nævningesag om våbenlager, ulovlig våbenbesiddelse og narkotika: 6 års fængsel og 2 år og 3 måneders delvist betinget fængsel	11051-14245
22.05.2026	Nævningesag: Frifundet for drab men dømt for grov vold med kniv efter dødeligt knivstik ved Værestedet i Aarhus	10910-14043
22.04.2026	Drabsforsøg med kniv og baseballbat på solcenter: Tre tiltalte dømt for bagholdsangreb på 16-årig i Herning	10695-12700
02.02.2026	Drab med kniv på parkeringsplads i Aarhus – 12 års fængsel og udvisning for bestandig	10594-12519
10.12.2025	18-årig idømt fængsel for grov vold: Livsfarligt knivstikkeri på Frederiksberg omkvalificeret fra drabsforsøg	10494-12368
28.11.2025	Knivdrab i Aarhus 2024: Manddrab og grov vold med døden til følge for fire tiltalte efter planlagt overfald	10686-12683
13.05.2025	Fjerdegangs overtrædelse af knivloven resulterer i 50 dages ubetinget fængsel	S11-1618/2025
25.02.2025	Dom for overtrædelse af ordensbekendtgørelsen, men frifindelse for knivloven	9458-11001
21.02.2025	Syv mænd idømt lange fængselsstraffe for våbenbesiddelse i bandekonflikt i Holbæk	9343-10855
22.01.2025	Betinget fængsel for besiddelse af foldekniv under skærpende omstændigheder ved fodboldstadion	AM2025.01.22B
06.12.2024	Dom for grov vold og knivbesiddelse efter knivstikkeri i Aarhus	7041-8463
16.10.2024	Dom for grov vold med ildspåsættelse og frihedsberøvelse i bandemiljø	9569-11152
11.06.2024	Dom for drab efter knivstik på Grenaa Station	6263-7503
31.01.2023	Anbringelse på Sikringsafdelingen for forsøg på manddrab og knivoverfald i Brønshøj	4695-5647
27.10.2022	Dom for trusler, tyveri og gentagen overtrædelse af knivloven: 5 måneders fængsel	99-3826/2022
10.08.2022	Dom for manddrab og overtrædelse af knivloven	1801-2152
30.06.2022	Dom for knivstikeri og ulovlig knivbesiddelse fører til 6 måneders fængsel og udvisning i 6 år	7189-8660
19.05.2022	Dom for forsøg på manddrab, grov vold og overtrædelse af knivloven	4330-5194
14.11.2021	Dom for grov vold og overtrædelse af knivloven efter dødeligt overfald i Aarhus	1983-2365
19.02.2019	Betinget dom for ulovlig knivbesiddelse og besiddelse af 2,25 g kokain	8-10964/2018
23.10.2009	Frifindelse for overtrædelse af våbenloven ved besiddelse af kniv	2543-3030
14.05.2009	Dom for overtrædelse af våbenloven ved besiddelse af foldekniv	5244-6299
16.02.2009	Dom for overtrædelse af våbenloven ved besiddelse af kniv på værtshus	6406-7684

28.01.2009	Betinget fængselsstraf for besiddelse af ulovlig springkniv og hash	4476-5375
18.02.2008	Dom for overtrædelse af våbenloven ved besiddelse af kniv i lufthavn	9389-10909

PARKERINGSKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 1

04.12.2023	Manglende betaling i ANPR-system trods forventning om automatisk betaling som fast bruger	park-2365

22 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over mandatsvig (straffeloven § 280)

Misbrug af fuldmagt og varetagelsespligt – gerningsindhold, afgrænsning og strafudmåling

Version 2 Opdateret 7. sep. 2026 27 afgørelser · 2008–2026 Læs online

INTRODUKTION

Mandatsvig efter straffelovens § 280 rammer den, der med forsæt til uberettiget vinding påfører en anden formuetab enten ved at misbruge en for ham skabt adgang til at handle med retsvirkning for denne (nr. 1) eller ved i et formueanliggende, som det påhviler ham at varetage, at handle mod den varetagedes tarv (nr. 2). Gerningsindholdet har stået stort set uændret siden borgerlig straffelov af 1930 og er kun ændret én gang – ved indsættelsen af henvisningen til databedrageri i 1985 – men bestemmelsen er subsidiær i forhold til §§ 276-279 a, og afgrænsningen til navnlig underslæb og bedrageri er derfor det klassiske stridspunkt. Praksis samler sig om tre grupper: den betroede medarbejder der misbruger en anvisnings- eller indkøbsfuldmagt, selskabsledelsen der dirigerer selskabets midler til sig selv via fiktive fakturaer, og den offentligt ansatte der lader leverandører betale private indkøb – hvor forsætsbeviset, ikke gerningsbeskrivelsen, som regel afgør sagen.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Mandatsvig forudsætter ingen tilegnelse af en konkret genstand og ingen vildfarelse hos den forurettede – det er tilstrækkeligt, at gerningsmanden misbruger en allerede eksisterende dispositionsadgang eller varetagelsespligt og derved påfører en anden formuetab med forsæt til uberettiget vinding.

02 Bestemmelsen er udtrykkeligt subsidiær: § 280 anvendes kun, "for så vidt forholdet ikke falder ind under §§ 276-279 a", og domstolene skal derfor først prøve tyveri, underslæb, bedrageri og databedrageri.

03 Sondringen mellem underslæb efter § 278 og mandatsvig efter § 280 beror på, om midlerne kan anses for "betroet" gerningsmanden – er de blot underlagt hans dispositionsmulighed uden at være i hans varetægt, er forholdet mandatsvig.

04 Strafferammen er fængsel indtil 1 år og 6 måneder efter § 285, stk. 1, med mulighed for op til 8 år efter § 286, stk. 2, når forholdet er af særligt grov beskaffenhed, og bøde efter § 287, stk. 1, ved mindre strafværdighed.

05 Efter Justitsministeriets strafudmålingsudvalgs praksisgennemgang ligger straffene i § 285-sager mellem 14 dages og 1 år og 6 måneders fængsel, mens § 286, stk. 2-sager ligger mellem 1 år og 6 måneder og 7 års fængsel.

06 Værdien af det unddragne er den tungest vejende strafudmålingsfaktor; dernæst vægtes forholdenes tidsmæssige udstrækning, tillidsforholdet mellem tiltalte og forurettede, om tiltalte selv opnåede personlig vinding, og om forholdene var planlagte og systematiske.

07 Misbrug af offentlig tjeneste eller hverv eller af et særligt tillidsforhold i øvrigt er en selvstændig skærpende omstændighed efter § 81, nr. 8, og vejer i praksis tungt ved mandatsvig begået af ledende embedsmænd.

08 Forældelsesfristen følger den anvendte strafferamme: 5 år ved § 280, jf. § 285, stk. 1, og 10 år ved § 280, jf. § 286, stk. 2 – hvorfor spørgsmålet om § 286, stk. 2's anvendelighed ofte er afgørende for, om forholdet overhovedet kan pådømmes.

09 Mandatsvig i indkøbsrelationer er fuldbyrdet allerede, når den betroede medarbejder overfører midlerne til leverandørens uregistrerede tilgodehavende med henblik på uvedkommende anvendelse – senere modtagere kan derfor ikke straffes for medvirken til det fuldbyrdede forhold.

10 Frifindelser i komplekse mandatsvigssager falder næsten altid på forsætssiden: uklarhed om, hvorvidt den tiltalte indså, at en vare blev betalt med den forurettedes midler, fører til frifindelse, uanset at dispositionen objektivt var uberettiget.

11 Betinget straf forekommer selv ved millionbeløb, når tiltaltes personlige forhold, tilbagebetaling, tilståelse, høj alder, alvorlig sygdom eller lang tid siden forholdene taler afgørende derfor – men udgangspunktet ved § 286, stk. 2 er ubetinget fængsel.

12 Domfældelse for mandatsvig i erhvervsforhold ledsages rutinemæssigt af rettighedsfrakendelse efter § 79, stk. 2, konfiskation af udbyttet efter § 75, stk. 1, og erstatningsdom til den forurettede virksomhed.

13 Landsretten må ikke ændre subsumptionen fra underslæb til mandatsvig uden først at høre parterne; tilsidesættelse af kontradiktionsreglen i retsplejelovens § 928, stk. 2, medfører ophævelse og hjemvisning, uanset at de to bestemmelser er nært beslægtede og har samme strafferamme.

§ 1 Gerningsindholdet i § 280 – to led, ét berigelsesforsæt

Straffeloven § 280 har følgende ordlyd:

> *For mandatsvig straffes, for så vidt forholdet ikke falder ind under §§ 276-279 a, den, som for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding påfører en anden formuetab*
>
> 1. *ved misbrug af en for ham skabt adgang til at handle med retsvirkning for denne eller*
> 2. *ved i et formueanliggende, som det påhviler ham at varetage for den anden, at handle mod dennes tarv.*

Bestemmelsen indeholder tre kumulative krav: (i) en forudbestående retsstilling – enten en fuldmagt eller legitimation efter nr. 1, eller en varetagelsespligt efter nr. 2 – (ii) et misbrug af denne retsstilling, der (iii) påfører den anden et formuetab, og som er begået med forsæt til at skaffe gerningsmanden eller andre uberettiget vinding. Mandatsvig hører til berigelsesforbrydelserne, dvs. de forbrydelser, hvor "uberettiget vinding opnås

direkte gennem retsstridig tilføjelse af et tilsvarende formuetab for forurettede", som Justitsministeriets strafudmålingsudvalg formulerer det i betænkning nr. 1581/2023 om strafudmåling, bind III, s. 228. Der kræves derfor berigelsesforsæt – det er ikke nok, at gerningsmanden groft har tilsidesat sine forpligtelser.

Sondringen mellem de to led er praktisk vigtig. **Nr. 1** dækker den, der har en formel adgang til at binde en anden: anvisningsfuldmagten, indkøbsbeføjelsen, det firmahæftende betalingskort, prokuraen. **Nr. 2** dækker den, der uden nødvendigvis at have en formel fuldmagt har en pligt til at varetage en andens formueanliggende – bestyrelsesmedlemmet, formueforvalteren, den ansatte med dispositionsansvar. Straffelovrådet formulerede i betænkning nr. 1032/1985 om datakriminalitet, s. 53 forskellen således, at nr. 2 "handler om tilfælde, hvor nogen i medfør af sin ansættelse eller en særlig aftale har en pligt til at varetage et formueanliggende for en anden", og at bestemmelsen om mandatsvig i det hele taget "kan anvendes i tilfælde, hvor en person i et ansættelsesforhold m.v. forvolder vinding og tab, uden at forholdet kan betegnes som forbrug af betroede penge".

Gerningsindholdet har i det væsentlige stået uændret siden straffeloven af 15. april 1930. Den eneste ændring skete ved **lov nr. 229 af 6. juni 1985** om datakriminalitet, hvor § 279 a om databedrageri blev tilføjet rækken af primære berigelsesforbrydelser i § 280's indledning. Af lovforarbejderne fremgår, at ændringen alene var en konsekvensændring, der "ændrer henvisning i § 280 til at omfatte den nye § 279 a", og som fulgte Straffelovrådets udkast. Straffelovrådet forudsatte, at den nye § 279 a "formentlig vil betyde, at størstedelen af de sager om datakriminalitet, som efter gældende ret er henført til § 280, i fremtiden vil blive henført under den nye bestemmelse" – jf. betænkning nr. 1032/1985, s. 57.

LOV Straffeloven § 279a Straffeloven § 280

§ 2 Subsidiariteten: afgrænsningen til underslæb, bedrageri og databedrageri

§ 280 anvendes kun, når forholdet ikke falder ind under §§ 276-279 a. Afgrænsningen har derfor karakter af en trinfølge, hvor mandatsvig er opsamlingsbestemmelsen.

Bestemmelse	Kerne	Forudsætning der mangler ved mandatsvig
§ 278, stk. 1, nr. 1 underslæb	Tilegnelse af fremmed rørlig ting i egen varetægt	Gerningsmanden behøver ved § 280 ikke at have tingen i varetægt
§ 278, stk. 1, nr. 3 pengeunderslæb	Uretmæssigt forbrug af *betroede* penge	Midlerne er ved § 280 ikke betroet, men blot underlagt gerningsmandens dispositionsadgang
§ 279 bedrageri	Retsstridig fremkaldelse/udnyttelse af en *vildfarelse* hos offeret	Ved § 280 opstår ingen vildfarelse – offeret har allerede givet gerningsmanden dispositionen
§ 279 a databedrageri	Uretmæssig ændring/tilføjelse af data eller programmer	Ved § 280 misbruges en lovlig adgang, ikke systemet

Den skarpeste afgrænsning i nyere praksis findes i Østre Landsrets omkvalificering i det såkaldte region-/IT-leverandørkompleks, som Højesteret behandlede i 170/2019 og 171/2019. En bonuspulje på 1-1½ % af leverandørens omsætning til regionen var opsparet på en finanskonto hos leverandøren; puljen tilhørte

regionen, men kunne kun anvendes ved en medarbejder hos leverandøren. Landsretten fandt, at midlerne dermed ikke var betroet:

> *Puljemidlerne var som nævnt registreret på en finanskonto hos X A/S, og T3 kunne ikke uden bistand fra en X A/S-medarbejder råde over dem. Landsretten finder under disse omstændigheder, at puljemidlerne ikke kan anses for "betroet" T3 af regionen.*

> *En uberettiget råden over midlerne findes i stedet at burde henføres under straffelovens § 280, nr. 2, om mandatsvig, hvis gerningsindhold er dækket af anklageskriftets beskrivelse af de faktiske omstændigheder.*

Anklagemyndigheden beskrev for Højesteret slægtskabet mellem bestemmelserne præcist:

> *Gerningsindholdet i bestemmelsen om pengeunderslæb (...) og mandatsvigsbestemmelsen (...) er meget nært beslægtede, ligesom der ofte vil være et overlap mellem de to bestemmelser, særligt når der er tale om betroede ansattes misbrug af stillingen foretaget med forsæt til at opnå en uberettiget vinding. Fælles for de to forbrydelser er således, at gerningsmanden i kraft af sin stilling befinder sig i en situation, hvor han har en faktisk mulighed for at disponere med den virkning, at en anden lider et tab.*

At afgrænsningen kan gå begge veje inden for samme sag illustreres af 99-2251/2024, hvor Retten i Esbjerg den 30. juni 2025 delte 16 forhold op efter hævemetoden: hævninger foretaget i hæveautomat med det udleverede kort blev kvalificeret som mandatsvig efter § 280, nr. 2, mens hævninger over disken i banken – hvor midlerne lovligt var modtaget på den forurettedes vegne – blev kvalificeret som pengeunderslæb efter § 278, stk. 1, nr. 3. Tiltalte blev samtidig frifundet for tyveri efter § 276, fordi hun havde fået kort, kode og fuldmagter udleveret af den forurettede.

Også anklagemyndighedens interne retningslinjer forudsætter, at afgrænsningen kan udnyttes processuelt. I cirkulæreskrivelsen om forelæggelse for statsadvokaterne af sager om påtaleundladelse gengives motivudtalelserne fra betænkning nr. 1066/1986 om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet, hvorefter der "i videre omfang [gives] mulighed for at begrænse tiltalen til bestemmelser, som efter deres indhold er subsidiære, f.eks. mandatsvig i forhold til bedrageri".

LOV Straffeloven § 276 · Straffeloven § 278, stk. 1 · Straffeloven § 279 · Straffeloven § 280

PRAKSIS
- **Højesteret** · Højesteret hjemviser sag om mandatsvig og bestikkelse grundet Landsrettens manglende partshøring ved ændring af straffebestemmelse — 31.08.2020
- **Byretten** · Omsorgssvigt og omfattende økonomisk kriminalitet: Hjælper dømt for underslæb og mandatsvig mod sårbar borger — 30.06.2025

§ 3 Strafferammerne i §§ 285-287 og strafniveauet i praksis

§ 280 indeholder ingen selvstændig strafferamme. Sanktionen findes i de fælles rammebestemmelser for berigelsesforbrydelserne:

- **§ 287, stk. 1** – bøde, når forholdet er af mindre strafværdighed på grund af omstændighederne, genstandens værdi eller formuetabets størrelse; straffen kan bortfalde under i øvrigt formildende omstændigheder.
- **§ 285, stk. 1** – normalrammen: fængsel indtil 1 år og 6 måneder.
-

§ 286, stk. 2 – fængsel indtil 8 år, når forholdet er af særligt grov beskaffenhed "navnlig på grund af udførelsesmåden, eller fordi forbrydelsen er udført af flere i forening, eller som følge af omfanget af den opnåede eller tilsigtede vinding, eller når et større antal forbrydelser er begået".

Denne systematik går tilbage til 1930-straffeloven og havde ifølge Torps betænkning af 1917 netop til formål at "gennemføre Ensartethed i Behandlingen så fuldkomment, at den ret ørkesløse Strid om den rette Afgrænsning mellem Tyveri, Underslæb, Bedrageri o.s.v. mister praktisk Betydning" – gengivet i betænkning nr. 1581/2023, bind III, s. 228.

Strafudmålingsudvalget konstaterer i betænkning nr. 1581/2023, bind I, s. 91, at der hverken i bemærkningerne til § 280 eller til §§ 285-287 er givet "mere præcise anvisninger vedrørende strafudmålingen", og at niveauet derfor beror på retspraksis alene. Udvalgets gennemgang giver følgende billede:

Ramme	Antal trykte domme	Strafspænd	Bærende hensyn
§ 280, jf. § 287	0 nyere	–	Ingen nyere trykt praksis
§ 280, jf. § 285, stk. 1	7	14 dages til 1 år og 6 måneders fængsel	Værdien af det tilegnede; periodens længde; tillidsforholdet
§ 280, jf. § 286, stk. 2	11	1 år og 6 måneders til 7 års fængsel	Værdien; periodens længde; egen personlig vinding; planlægning og systematik

I den lave ende af § 285-rammen nævner udvalget 14 dages fængsel for misbrug af en arbejdsgivers benzinkort for 7.298 kr., 30 dages fængsel for uberettiget brug af en lastbil og misbrug af benzinkort for 10.000 kr., og 40 dages fængsel til en kommunalt ansat, der bestilte en køkkenmaskine for 21.250 kr. og fik pengene indsat på egen konto. I den høje ende udmåles 1 år og 3 måneder til 1 år og 6 måneder for tilegnelse af mellem 550.000 kr. og 1,4 mio. kr., mens 10 måneders fængsel blev udmålt til en pædagog, der som kontaktperson på en boenhed havde misbrugt sin adgang til at handle med retsvirkning for to beboere for ikke under 220.000 kr. – jf. bind III, s. 353.

Blandt de trykte § 286, stk. 2-domme, som udvalget refererer, er **U 2004.2212Ø**, hvor en bankansat fik 2 år og 6 måneders fængsel for mandatsvig over for banken for ca. 27 mio. kr. med et faktisk tab på 4.647.919 kr. samt underslæb over for en kunde for 806.098 kr. over ca. 6 år; landsretten fandt her, at den betroede stilling, forholdenes beskaffenhed, de betydelige beløb og forløbet over flere år udelukkede en delvis betinget straf med samfundstjeneste. Tilsvarende blev der i **TfK 2022.191V** udmålt 2 år og 6 måneders fængsel for mandatsvig af særligt grov beskaffenhed, til dels på forsøgsstadiet. Udvalget refererer endvidere en højesteretssag, hvor det blev tillagt væsentligt skærpende betydning, at tiltalte groft havde misbrugt sin stilling som borgmester, jf. § 81, nr. 8, og hvor straffen blev fastsat til 2 års fængsel uden nogen betinget del – heller ikke med vilkår om samfundstjeneste.

Databasens praksis ligger på linje. I Østre Landsrets dom af 31. august 2011, 15-3102/2011, om fiktive faktureringer for 8,2 mio. kr. blev hovedmanden idømt 4 år og 6 måneders fængsel, medvirkeren 3 år og 3 måneder og hvidvaskeren 2 år og 9 måneder, med solidarisk erstatning på 8,2 mio. kr. og konfiskation af udbyttet. I S-513-12 blev en direktør, der over tre regnskabsår havde hævet 4,5 mio. kr. til privatforbrug dækket af fiktive fakturaer, idømt 3 års ubetinget fængsel.

LOV Straffeloven § 81 Straffeloven § 285, stk. 1 Straffeloven § 286, stk. 2 Straffeloven § 287, stk. 1

PRAKSIS **Landsretten** · Direktør dømt for bedrageri og mandatsvig af særlig grov karakter samt rettighedsfrakendelse 01.11.2012

Landsretten · Dom for groft mandatsvig, bedrageri og hvidvask i sag om fiktive faktureringer for 8,2 millioner kroner 31.08.2011

§ 4 § 280, nr. 1 – misbrug af anvisningsfuldmagt, indkøbsbeføjelse og betalingskort

Den klassiske nr. 1-sag er den ansatte, der har fået en formel adgang til at forpligte arbejdsgiveren og bruger den til egen fordel.

Anvisningsfuldmagten. I SS 1-25500/2010 havde en ansat i et forsikringsselskab en anvisningsfuldmagt med et loft på 1.000.000 kr. og overførte i perioden 28. december 2009 til 10. marts 2010 forsikringssummer til egne konti, hvorved selskabet led et tab på 1.029.072 kr. Københavns Byret henførte forholdet under § 280, stk. 1, nr. 1, jf. § 286, stk. 2, og fastsatte straffen til 1 år og 3 måneders fængsel. Straffen blev gjort betinget med 240 timers samfundstjeneste efter § 56, stk. 2:

> *Retten har herved lagt vægt på tiltaltes særdeles gode personlige forhold, på det oplyste om baggrunden for kriminaliteten, og at en betydelig del af det skyldige beløb er tilbagebetalt, og der er indgået en tilbagebetalingsordning vedrørende den resterende del af beløbet.*

Indkøbsbeføjelsen. I SS. nr. 2-1674/2007 dømte Retten i Svendborg en tømrermester for mandatsvig efter § 280, stk. 1 ved at have misbrugt firmaets indkøbsaftaler til privat anskaffelse af hvidevarer, en bogreol og elektronik – et forhold, der blev henført under normalrammen i § 285, stk. 1, delvis på forsøgsstadiet efter § 21.

Betalingskortet. Anklagemyndighedens vejledning Strafpåstande i sager om overtrædelse af militær straffelov mv. behandler afgrænsningen mellem pligtforsømmelse og mandatsvig ved misbrug af tjenstlige betalingskort udførligt. Om vurderingen hedder det:

> *Spørgsmålet om, hvorvidt en anvendelse af det firmahæftende betalingskort i strid med bestemmelsesgrundlaget konstituerer et strafbart forhold, herunder om forholdet må anses som grov pligtforsømmelse efter militær straffelov § 27 eller f.eks. subsumeres som mandatsvig efter straffelovens § 280, nr. 1, beror på en konkret vurdering af forholdets karakter eller grovhed.*

De momenter, vejledningen opregner, er den subjektive tilregnelse, beløbets størrelse, antallet af transaktioner og deres tidsmæssige udstrækning, om kortet er brugt til rent privatforbrug eller under en tjenesterejse, og om det "forsætligt [er] anvendt som en slags låneadgang". Konklusionen er kategorisk: "Kan det godtgøres, at kortet er anvendt med berigelseshensigt, vil der blive rejst tiltale for mandatsvig efter straffelovens § 280 i sammenstød med militær straffelov § 27, stk. 1". Vejledningen anfører videre, at hvor uautoriseret brug som udgangspunkt straffes med bøde, indbringes sagen – når der tillige foreligger § 280, nr. 1 – "som udgangspunkt for retten med påstand om **fængselsstraf**". Som eksempel nævnes Østre Landsrets dom af 14. juni 2018, hvor en officer blev fundet skyldig i mandatsvig efter § 280 og grov pligtforsømmelse ved uberettiget at have betalt 928,60 € privat med sit tjenstligt udleverede betalingskort.

Også misbrug af hæve- og betalingskortadgang uden for ansættelsesforhold rammes. I Rettens nr. 1036/2013 blev en tiltalt, der i sommeren 2012 udnyttede sin arbejdsmæssige adgang til at handle med retsvirkning for et

pengeinstitut, dømt for mandatsvig efter § 280, stk. 1 i en tilståelsessag, med betinget fængsel og erstatningspligt over for pengeinstituttet.

LOV Straffeloven § 56, stk. 2 · Straffeloven § 280 · Straffeloven § 285, stk. 1 · Straffeloven § 286, stk. 2

PRAKSIS
Byretten · Betinget fængsel for mandatsvig gennem misbrug af hævekort uden dækning 19.03.2013
Byretten · Dom for mandatsvig af særlig grov beskaffenhed mod forsikringsselskab 21.09.2011
Byretten · Domfældelse for mandatsvig mod tømrmester i Svendborg 23.01.2008

§ 5 § 280, nr. 2 – varetagelsespligten hos ledelse, formueforvaltere og omsorgspersoner

Nr. 2 rammer den, der har pligt til at varetage en andens formueanliggende og handler mod dennes tarv. Personkredsen er bred: selskabsledelse, fondsforvaltere, formueforvaltere, kontaktpersoner og omsorgsansatte.

Fondsforvalteren. I 1-1053/2015 havde en 70-årig forvalter for en fond i perioden 1. maj 2012 til 3. marts 2014 i 43 tilfælde overført i alt 439.500 kr. fra fondens driftskonto til sine egne og sin søns konti; fondens tab udgjorde 430.000 kr. Retten i Lyngby udmålte 8 måneders fængsel efter § 285, stk. 1, men gjorde straffen fuldt betinget efter § 56, stk. 1:

> *Under hensyn til tiltaltes alder samt til hans helbredsmæssige situation, der [gør] afsoning af frihedsstraf reelt umulig, er det forsvarligt at gøre straffen betinget i medfør af straffelovens § 56, stk. 1.*

Omsorgspersonen. 99-2251/2024 angik en sundhedshjælper, der havde fået betalingskort, kode og fuldmagter udleveret af en sårbar borger med henblik på indkøb, men systematisk hævede beløb ud over det nødvendige – i alt op mod 120.000 kr. fordelt på 16 forhold. Retten fandt, at forholdene hverken i omfang, karakter eller værdi var af særligt grov beskaffenhed efter § 286, stk. 2, og udmålte 6 måneders betinget fængsel efter normalrammen. I skærpende retning indgik antallet af forhold, den samlede værdi og at forbrydelserne var begået som led i hvervet som sundhedshjælper for en sårbar person; i formildende retning at der var forløbet over tre år fra sidste forhold til domsafsigelsen.

Selskabsledelsen. Ledelsens dispositioner udgør den tungeste sagsgruppe. I S-3313-11 havde en direktør og medejer over tre år systematisk overført 3,5 mio. kr. fra selskabets konti til private konti ved hjælp af falske fakturaer og fiktive konsulentkontrakter; landsretten stadfæstede ubetinget fængsel samt frakendelse af retten til at deltage i ledelsen af erhvervsvirksomhed. I S-513-12 afviste landsretten forsvarets synspunkt om, at hævningerne blot var et mellemværende med tilbagebetalingshensigt:

> *Retten finder ikke, at forklaringen om, at de store beløb alene var fejlbehæftede lån eller mellemværender, kan afkræfte den tiltaltes forsæt til uberettiget berigelse på selskabets bekostning.*

Dette er kernen i afgrænsningen mod det blotte forretningsmæssige skøn: mandatsvig forudsætter, at der kan påvises en uberettiget vinding og et hertil svarende tab – ikke blot at dispositionen var uklog. I Sag 105/2013 havde en direktør kort før konkursbegæringen overført driftsaktiver med en anslået markedsværdi på 3,5 mio. kr. til sit eget selskab for 500.000 kr. Landsretten fandt forsætet bevist ud fra det tætte tidsforhold mellem konstateret insolvens og overførslen samt den markante værdiforskel:

> *Retten finder det bevist, at overførslen af aktiverne skete i strid med almindelige økonomiske interesser for selskabet og med det klare formål at unddrage aktiverne fra konkursbehandlingen.*

Straffen blev 1 år og 6 måneders fængsel, heraf 6 måneder ubetinget, samt erhvervsforbud i 5 år. Sagen viser samtidig det typiske sammenstød mellem § 280 og § 283 om skyldnersvig, når dispositionen både skader selskabet og kreditorerne – en kombination der også ses i SS-2147/2013-LYN om ophævelse af navneforbud i et større kompleks af skyldnersvig og mandatsvig, hvor Retten i Lyngby lagde vægt på sagens grovhed og samfundsmæssige betydning.

Den strafferetlige og den civilretlige side følges typisk ad: samme handlinger, der udgør mandatsvig, aktiverer ledelsesansvaret efter selskabsloven § 361, stk. 1, hvorefter stiftere og medlemmer af ledelsen, "som under udførelsen af deres hverv forsætligt eller uagtsomt har tilføjet kapitalselskabet skade", er pligtige at erstatte denne. Kombinationen af § 280 og selskabsloven § 361 ses bl.a. i SS 2-24331/2013 om erstatningsansvar for en tidligere direktør. Uden for det strafferetlige spor kan de samme dispositioner give rådgiveransvar, jf. BS-3534/2018-ARH, hvor advokat, advokatfirma og direktør solidarisk blev dømt til at betale 942.861 kr., fordi en virksomhedsoverdragelse gennemført få minutter før konkursdekretet tilsidesatte princippet om ligebehandling af kreditorerne.

LOV Selskabsloven § 361, stk. 1 · Straffeloven § 56, stk. 1 · Straffeloven § 280 · Straffeloven § 283

PRAKSIS

Landsretten · Erstatningsansvar for tidligere direktør: Groft mandatsvig og misbrug af selskabsmidler	18.12.2013
Landsretten · Dom for groft mandatsvig og skyldnersvig: Direktør idømt ubetinget fængsel og erhvervsforbud	04.09.2013
Landsretten · Direktør dømt for bedrageri og mandatsvig af særlig grov karakter samt rettighedsfrakendelse	01.11.2012
Landsretten · Dom for groft bedrageri og mandatsvig af direktør: Ubetinget fængsel og frakendelse af virksomhedsret	09.02.2012
Byretten · Omsorgssvigt og omfattende økonomisk kriminalitet: Hjælper dømt for underslæb og mandatsvig mod sårbar borger	30.06.2025
Byretten · Dom om erstatningsansvar for advokat og direktør ved omstødelig virksomhedsoverdragelse	27.03.2019
Byretten · Mandatsvig for 430.000 kr. mod fondsmidler – Betinget fængselsstraf grundet tiltaltes alder og svære helbred	15.05.2015
Byretten · Ophævelse af navneforbud for sigtet i omfattende sag om økonomisk kriminalitet og boligsvindel	26.08.2013

§ 6 Mandatsvig mod offentlige midler – »skyggekonto«-komplekset i Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse

Det mest gennemarbejdede nyere sagskompleks om mandatsvig i offentlig forvaltning er sagen om Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse (FES), som er behandlet i tre samhørende afgørelser i databasen.

Mekanikken. Vestre Landsret lagde i SS-1052/2023-VLR til grund, at der i FES herskede et ledelsesmæssigt pres for at få årets bevillinger brugt, at forudbetaling af leverandører blev accepteret, og at manglende funktionsadskillelse gjorde det muligt for en projektleder at opbygge tilgodehavender hos leverandørerne. Sidst på året blev der udstedt indkøbsordrer på beløb tæt på udbudsgrænsen – ofte højere end den forventede pris – og arbejdet blev registreret som »varemodtaget«, selv om det ikke var udført. Overskuddet hos leverandøren udgjorde en »skyggekonto«, der ikke fremgik af forsvarets systemer, men blev administreret i regneark hos

projektlederen og leverandørerne. Landsretten fastslog, at praksissen **ikke** generelt var kendt eller accepteret af ledelsen.

Hovedmanden. Ved Retten i Holstebros dom af 5. januar 2024, SS-2766/2023-HOL, blev projektlederen fundet skyldig i mandatsvig af særligt grov beskaffenhed efter § 280, nr. 1, jf. § 286, stk. 2, og passiv bestikkelse efter § 144, for private indkøb af designermøbler, køkkener og havemaskiner for 2.338.272,62 kr. i perioden 2013-2019, samt forsøg herpå for 662.385 kr. Straffen blev fastsat til fængsel i 3 år, hvoraf kun 6 måneder skulle afsones:

> *Retten har ved strafudmålingen lagt vægt på forholdenes karakter og omfang. Retten finder efter en samlet vurdering af omstændighederne i sagen, herunder navnlig tiltaltes alder, helbredsforhold og den omstændighed, at tiltalte nu har givet oplysninger, som vurderes at være afgørende for opklaringen af strafbare handlinger begået af andre, og efter anklagemyndighedens påstand, at det undtagelsesvist er forsvarligt at gøre en del af straffen betinget.*

Der blev konfiskeret 1.325.674 kr. samt en lang række genstande efter § 75, stk. 1 og § 76 a, og tiltalte skulle betale 2.338.272,62 kr. i erstatning.

Medvirkerne. Byretten frifandt i SS-3594/2022-HOL af 10. maj 2023 samtlige seks øvrige tiltalte – fire fysiske personer og to selskaber – men Vestre Landsret ændrede dette den 16. september 2024. Landsretten henførte alle forhold mod den overordnede kontorchef under § 286, stk. 2 med følgende begrundelse:

> *Landsretten har ved vurderingen lagt afgørende vægt på, at Tiltalte 1 var ansat som højtstående embedsmand med vidtgående dispositionsbeføjelser, og at han i tre tilfælde har formået en underordnet ansat til at begå mandatsvig med henblik på, at han selv opnåede en uberettiget vinding.*

Strafudmålingen viser dog en markant forskel mellem hovedmand og medvirkende. I skærpende retning indgik kriminalitetens art, de ledende stillinger, det særligt kvalificerede tillidsbrud og at overtrædelserne var begået i forening og systematisk; i formildende retning gode personlige forhold, alder og den lange tid siden forholdene. Landsretten fandt det "undtagelsesvist forsvarligt" at gøre samtlige personlige straffe betingede:

Tiltalt	Bestemmelser	Straf
Kontorchef	§ 280, nr. 1, § 286, stk. 2, § 144	6 md. betinget, 120 timers samfundstjeneste
Leverandør (køkkenfirma)	§ 280, nr. 1, § 285, stk. 1, § 122	4 md. betinget, 100 timers samfundstjeneste
Leverandør (malerfirma, direktør)	§ 280, nr. 1, § 21, § 122	60 dage betinget
Malerfirmaet (selskab)	§ 280, nr. 1, § 21, § 25, § 306	Bøde 50.000 kr.

Sagen viser, at leverandørsiden kan rammes ad to spor samtidig: som medvirken til mandatsvig efter § 23 og som aktiv bestikkelse efter § 122, og at også selskaber kan pålægges strafansvar efter § 306.

Andre offentlige spor. Misbrug af offentlige tilskudsmidler behandles i SS 4-26709/2012, hvor en direktør systematisk misbrugte et statsligt udviklingstilskud på 4,5 mio. kr. gennem falsk dokumentation og privat anvendelse; forholdet blev henført under både § 279 og § 280 med rettighedsfrakendelse efter § 79. Det bør her fremhæves, at § 289 efter sin ordlyd **ikke** dækker mandatsvig: bestemmelsen angår særligt grove overtrædelser af skatte-, told-, afgifts- eller tilskudslovgivningen eller af § 289 a, og finder efter § 289, stk. 2 kun anvendelse, hvis der i den pågældende lovgivning er henvist til bestemmelsen. Uretmæssig anvendelse af tilskudsmidler til

andre formål end de bevilgede rammes derimod selvstændigt af § 289 a, stk. 2. Kombinationen af mandatsvig og skatteunddragelse ses i 60-2986/2013, hvor omfang og varighed var afgørende for forsætsvurderingen.

LOV Straffeloven § 122 · Straffeloven § 144 · Straffeloven § 280 · Straffeloven § 286, stk. 2 · Straffeloven § 289 · Straffeloven § 289a, stk. 2

PRAKSIS

Landsretten · Dom om mandatsvig og bestikkelse i Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse	16.09.2024
Landsretten · Dom for groft skattesvig og mandatsvig i forbindelse med virksomhedsdrift	12.12.2013
Landsretten · Groft Bedrageri og Mandatsvig mod Selskabsdirektør ved Misbrug af Statslige Tilskudsmidler	22.10.2012
Byretten · Dom for mandatsvig og passiv bestikkelse i Styrelse	05.01.2024
Byretten · Frifindelse i sag om mandatsvig og bestikkelse i Forsvarets Ejendomsstyrelse	10.05.2023

§ 7 Bevistemaet: hvorfor mandatsvigssager falder på forsættet

Objektivt er mandatsvig ofte let at konstatere – en betaling er foretaget, en vare er leveret, et tab er indtrådt. Det, der afgør sagerne, er, om den tiltalte indså, at dispositionen skete på den forurettedes regning, og at han derved opnåede en uberettiget vinding.

Byrettens frifindelser i SS-3594/2022-HOL er en instruktiv katalogisering af, hvor beviset kan briste:

- **Manglende bevis for finansieringskilden.** For køkkenet til kontorchefens sommerhus fandt retten det "påfaldende", at betaling først skete i december 2019, da sagen kom frem, men det kunne ikke udelukkes, at den manglende fakturering skyldtes en menneskelig fejl hos leverandøren: "Der er ikke ført det for domfældelse fornødne bevis for, at Tiltalte 1 er skyldig i overtrædelse af straffelovens § 144 eller § 280, nr. 1."
- **Manglende bevis for leverandørens forsæt.** Om køkkenfirmaets indehaver: "Efter en samlet vurdering finder retten ikke, at det med den for domfældelse fornødne sikkerhed er bevist, at Tiltalte 2 har indset, at disse indkøb helt eller delvist var til privat brug, eller at han uberettiget ydede ansatte ved forsvaret en fordel."
- **Rådgiverudsagn som forsætsafværgende moment.** Om el-leverandøren, hvis økonomiansvarlige havde advaret om forretningsgangen, men hvor direktøren forelagde advarslen for sin revisor, der var uenig, fandt retten ikke det fornødne forsæt godtgjort.
- **Fuldbyrdelsestidspunktet.** For emhætten og vaskemaskinen fandt byretten, at mandatsviget var fuldbyrdet allerede, da midlerne blev overført til skyggekontoen med henblik på uvedkommende anvendelse – den efterfølgende bestilling og modtagelse kunne derfor ikke straffes som mandatsvig.

Vestre Landsret nåede i SS-1052/2023-VLR til modsat resultat for flere af forholdene ved at lægge vægt på indicier: at bestillingen var påført et ordrenummer knyttet til forsvaret, at hovedmanden havde forklaret at den tiltalte vidste, tingene kom fra en skyggekonto, at fakturaer var påført privatadresse som leveringsadresse, og at den tiltaltes efterfølgende adfærd – panisk henvendelse og betaling, da sagen kom i medierne – talte imod hans forklaring. Landsrettens konklusion var, at den tiltalte "anså det for overvejende sandsynligt, at køkkenet mv. ville blive betalt af forsvaret" – dvs. sandsynlighedsforsæt.

Den parallelle bestikkelsesretlige bevisproblematik ses i SS-12682/2021-KBH og SS-790/2022-OLR, hvor byretten frifandt en afdelingschef, fordi hun havde udført reelt arbejde til markedspris, mens Østre Landsret

dømte for passiv bestikkelse efter § 144, fordi den gensidige tildeling af opgaver var egnet til at påvirke hendes uvildighed, og fordi hun havde holdt forholdet skjult for myndigheden.

At mandatsvigssager er blandt de bevismæssigt tungeste, er anerkendt i anklagemyndighedens egne retningslinjer. Efter cirkulæreskrivelsen om forelæggelse m.v. for statsadvokaterne sker forelæggelse i sager om bedrageri, mandatsvig og dokumentfalsk "i almindelighed i sager, der er særligt indviklede eller tvivlsomme", herunder navnlig sager, "hvor forholdet er begået under udøvelse af erhvervsvirksomhed, og hvor tiltalebeslutningen forudsætter komplicerede regnskabsmæssige bedømmelser og vurderinger af underliggende civilretlige og forretningsmæssige forhold". De særlige processuelle udfordringer i denne sagstype var netop temaet for betænkning nr. 1454/2004 om behandlingen af større straffesager om økonomisk kriminalitet.

LOV Straffeloven § 144 · Straffeloven § 280

PRAKSIS
- **Landsretten** · Dom om mandatsvig og bestikkelse i Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse — 16.09.2024
- **Landsretten** · Landsretsdom for bestikkelse: Afdelingschef i offentlig myndighed dømt for at modtage konsulentopgaver fra ekstern leverandør — 18.01.2024
- **Byretten** · Frifindelse i sag om mandatsvig og bestikkelse i Forsvarets Ejendomsstyrelse — 10.05.2023
- **Byretten** · Frifindelse i sag om bestikkelse i offentlig tjeneste — 08.03.2022

§ 8 Forældelse – strafferammen afgør, om forholdet kan pådømmes

Fordi § 280 ikke har egen strafferamme, afgøres forældelsesfristen af, hvilken af rammebestemmelserne forholdet henføres under. Efter § 93, stk. 1 er fristen 2 år ved strafferammer op til 1 års fængsel, 5 år ved rammer op til 4 år og 10 år ved rammer op til 10 år. Det giver følgende praktisk vigtige skæring:

Subsumption	Strafferamme	Forældelsesfrist
§ 280, jf. § 287, stk. 1	Bøde	2 år, jf. § 93, stk. 1, nr. 1
§ 280, jf. § 285, stk. 1	1 år og 6 måneder	5 år, jf. § 93, stk. 1, nr. 2
§ 280, jf. § 286, stk. 2	8 år	10 år, jf. § 93, stk. 1, nr. 3

Konsekvensen ses direkte i FES-komplekset. I byrettens dom SS-3594/2022-HOL fandt retten, at kontorchefen faktisk havde medvirket til mandatsvig vedrørende elmarkisen til hans sommerhus i 2014, men frifandt alligevel: forholdet kunne ikke henføres under § 286, stk. 2, sigtelse skete først i 2020, og forholdet var dermed forældet efter 5-årsfristen. Vestre Landsret nåede i SS-1052/2023-VLR modsat resultat, netop fordi landsretten henførte forholdene under § 286, stk. 2, hvorved 10-årsfristen fandt anvendelse og forældelse ikke var indtrådt. Vurderingen af "særligt grov beskaffenhed" er dermed ikke blot et strafudmålingsspørgsmål – den er afgørende for, om der overhovedet kan straffes.

Forældelsesspørgsmålet spillede tilsvarende en rolle i Højesterets sag 170/2019 og 171/2019, hvor den ene tiltalte gjorde gældende, at forholdet var ophørt med rejsens afslutning den 19. december 2012, og at han hverken var sigtet eller tiltalt for mandatsvig den 19. december 2017. Højesteret nåede dog ikke frem til at tage stilling til realiteten.

LOV Straffeloven § 93, stk. 1 · Straffeloven § 285, stk. 1 · Straffeloven § 286, stk. 2

PRAKSIS
- **Højesteret** · Højesteret hjemviser sag om mandatsvig og bestikkelse grundet Landsrettens manglende partshøring ved ændring af straffebestemmelse — 31.08.2020

Landsretten · Dom om mandatsvig og bestikkelse i Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse 16.09.2024
Byretten · Frifindelse i sag om mandatsvig og bestikkelse i Forsvarets Ejendomsstyrelse 10.05.2023

§ 9 Klientmidler, betroede formuer og professionsansvaret ved siden af straffesagen

Advokater, bobestyrere, kuratorer og professionelle værger befinder sig i kerneområdet for § 280, nr. 2, fordi de netop har til opgave at varetage andres formueanliggender. Her suppleres straffesagen af et detaljeret administrativt regelsæt og et selvstændigt disciplinært spor.

Den centrale forskrift er bekendtgørelsen om godkendelse af vedtægt om advokaters pligter med hensyn til behandlingen af betroede midler (klientkontovedtægten), udstedt med hjemmel i retsplejeloven § 127. Vedtægten kræver bl.a., at klienttilsvaret indestår på en særskilt klientbankkonto, at penge indsættes "uden unødigt ophold", at klientbogholderiet føres hver åbningsdag, at der dagligt sikres overensstemmelse mellem bogholderiet og indeståendet, og at der kun må hæves beløb, der udbetales til klienten eller som led i klientens sag, beløb advokaten har til gode i henhold til bogført mellemværende, eller overskydende beløb efter afstemning. Vedtægtens rækkevidde udstrækkes til de tilstødende hverv: efter bekendtgørelsen om tilsyn med konkursboer § 2 er kuratorer underlagt vedtægten, efter bekendtgørelsen om bobestyrere § 19 gælder det samme for bobestyrere, og efter bekendtgørelsen om værgemål § 18 for advokater der virker som faste eller professionelle værger.

Tilsidesættelse af vedtægten er efter dens § 19 en tilsidesættelse af advokatpligterne, som Advokatrådet kan indbringe for Advokatnævnet. Nævnets praksis viser, at grove overtrædelser fører til frakendelse uafhængigt af, om der rejses straffesag:

- I 2024-2041 frakendte nævnet en advokat retten til at udøve advokatvirksomhed indtil videre og pålagde en tillægsbøde på 100.000 kr. for otte forhold, herunder manglende bogføring og uberettigede hævninger af betydelige beløb på klientkontoen.
- I 2025-1104 skete frakendelse indtil videre og tillægsbøde på 80.000 kr. bl.a. for uberettigede dispositioner og hævninger af klientmidler fra to dødsboer for samlet over 700.000 kr. samt bevidst vildledning af Advokatrådets tilsyn.
- I 2023-4041 blev der truffet afgørelse om midlertidig frakendelse efter retsplejeloven § 147 c, stk. 5 under sagens behandling ved sammenblanding af klientmidler.

Sporene mødes, når straffesagen kommer først: i 2022-2521 afviste nævnet for tredje gang at ophæve en frakendelse, der havde baggrund i domfældelse for underslæb efter § 278, stk. 1 og rettighedsfrakendelse efter § 79, stk. 1. Den strafferetlige side af klientmiddelmisbrug ses i SS-1876/2010-SVE, hvor en advokat, der systematisk havde overført klientmidler til dækning af private aktieinvesteringer og tab, blev dømt efter § 278, stk. 1, jf. § 286, stk. 2, med fængselsstraf og frakendelse af retten til at udøve advokatvirksomhed – et illustrativt eksempel på, at klientkontomidler netop *er* betroede, og at forholdet derfor som udgangspunkt henføres under underslæb frem for mandatsvig.

Omvendt fører ikke enhver uheldig disposition over klientmidler til ansvar. I BS-26819/2021-LYN frifandt Retten i Lyngby en advokat for et erstatningskrav på 16.650.200 kr. i anledning af udbetaling af et klientkontoindestående til klienten straks efter et skifteretsmøde; retten fandt hverken culpa eller en pligt til at nægte udbetaling for at beskytte et eventuelt kommende konkursbos interesser, idet situationen ikke

var usædvanlig nok til at fravige hovedreglen om pligt til at følge klientens instruks. Grænsen mellem loyal efterlevelse af mandatet og misbrug af det er dermed ikke sammenfaldende med grænsen mellem hensigtsmæssig og uhensigtsmæssig disposition.

LOV Retsplejeloven § 127 · Straffeloven § 79, stk. 1 · Straffeloven § 278, stk. 1 · Straffeloven § 280

PRAKSIS

Byretten · Frifindelse i sag om erstatningsansvar for advokat ved udbetaling af klientmidler	30.01.2023
Byretten · Advokat idømt fængsel og rettighedsfrakendelse for groft underslæb med klientmidler	06.02.2012
Advokatnævnet · Advokat frakendt retten til at udøve advokatvirksomhed for misbrug af klientmidler fra to dødsboer, vildledning af Advokatrådets tilsyn og manglende ansvarsforsikring	08.04.2026
Advokatnævnet · Advokat frakendt retten til at udøve advokatvirksomhed indtil videre for grove overtrædelser af klientkontovedtægten og hvidvaskloven	23.06.2025
Advokatnævnet · Advokat midlertidigt frakendt retten til at udøve advokatvirksomhed under sammenblanding af klientmidler og manglende forsikring	26.02.2024
Advokatnævnet · Advokatnævnet afslår tredje ansøgning om ophævelse af frakendelse af advokatbeskikkelse	28.11.2022

§ 10 Følgesanktioner: konfiskation, rettighedsfrakendelse, erstatning og økonomisk kontrol

Fængselsstraffen er sjældent den eneste retsfølge i mandatsvigssager.

Konfiskation. Udbyttet konfiskeres efter § 75, stk. 1. I SS-2766/2023-HOL konfiskerede retten 1.325.674 kr. samt et betydeligt antal fysiske genstande – møbler, hvidevarer, havemaskiner og køkkenudstyr – jf. tillige § 76 a om udvidet konfiskation. Konfiskation og erstatning kan dog ikke kumuleres for samme beløb: i SS-1052/2023-VLR frifandt Vestre Landsret kontorchefen for anklagemyndighedens konfiskationspåstand på 124.734,40 kr., netop fordi FES' erstatningskrav blev imødekommet for samme beløb.

Rettighedsfrakendelse. Efter § 79, stk. 2 kan der ske frakendelse af retten til at deltage i ledelsen af en erhvervsvirksomhed uden at hæfte personligt og ubegrænset – det såkaldte erhvervsforbud. Frakendelsen sker efter § 79, stk. 3 på tid fra 1 til 5 år eller indtil videre. I Sag 105/2013 blev der idømt erhvervsforbud i 5 år ved siden af fængselsstraffen; tilsvarende frakendelser skete i S-3313-11, S-513-12 og SS 4-26709/2012. I 15-3102/2011 blev hovedmanden frakendt direktørrettigheder i 5 år.

Erstatning. Erstatningskravet pådømmes typisk under straffesagen. I FES-komplekset blev der pålagt solidarisk hæftelse mellem hovedmand, den overordnede embedsmand og leverandøren for de beløb, hvor de havde handlet i forening – 82.427,40 kr. solidarisk mellem tre parter og 123.800,29 kr. solidarisk mellem to.

Vilkår om økonomisk kontrol. Ved betingede domme kan retten efter straffeloven § 57 a fastsætte et særvilkår om økonomisk kontrol. Rigsadvokatmeddelelsen om særvilkår om økonomisk kontrol pålægger anklagemyndigheden at nedlægge påstand herom i alle sager, hvor kriterierne er opfyldt, og hvor påstanden vil være en betinget frihedsstraf – samt subsidiær påstand i sager, hvor der påstås ubetinget straf, men hvor betinget straf kan komme på tale. Meddelelsen understreger samtidig, at bestemmelsen ikke udvider området for betingede domme:

> *Der er ikke med straffelovens § 57 a tilsigtet en udvidelse af området for betingede domme i relation til de oplistede lovovertrædelser, og der vil således fortsat skulle nedlægges påstand om ubetinget frihedstraf, hvor dette er udgangspunktet.*

Skærpelse efter § 81, nr. 8. Endelig indgår det efter § 81, nr. 8 i almindelighed som skærpende omstændighed, "at gerningen er begået i udførelsen af offentlig tjeneste eller hverv eller under misbrug af stilling eller særligt tillidsforhold i øvrigt" – en bestemmelse der efter sagens natur er anvendelig i næsten alle mandatsvigssager, og som ifølge strafudmålingsudvalgets gennemgang vejer tungt, når gerningsmanden har en ledende offentlig stilling.

LOV Straffeloven § 57a · Straffeloven § 75, stk. 1 · Straffeloven § 79, stk. 2-3 · Straffeloven § 81

PRAKSIS

Landsretten · Dom om mandatsvig og bestikkelse i Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse	16.09.2024
Landsretten · Dom for groft mandatsvig og skyldnersvig: Direktør idømt ubetinget fængsel og erhvervsforbud	04.09.2013
Landsretten · Direktør dømt for bedrageri og mandatsvig af særlig grov karakter samt rettighedsfrakendelse	01.11.2012
Landsretten · Groft Bedrageri og Mandatsvig mod Selskabsdirektør ved Misbrug af Statslige Tilskudsmidler	22.10.2012
Landsretten · Dom for groft bedrageri og mandatsvig af direktør: Ubetinget fængsel og frakendelse af virksomhedsret	09.02.2012
Landsretten · Dom for groft mandatsvig, bedrageri og hvidvask i sag om fiktive faktureringer for 8,2 millioner kroner	31.08.2011
Byretten · Dom for mandatsvig og passiv bestikkelse i Styrelse	05.01.2024

§ 11 Processuelle rammer – Højesteret 170/2019 om kontradiktion ved ændret subsumption

Den vigtigste principielle afgørelse om mandatsvig i nyere dansk praksis handler ikke om gerningsindholdet, men om retssikkerhedsgarantierne i komplekse sager. I 170/2019 og 171/2019 af 31. august 2020 var to tiltalte – en konstitueret IT-direktør i en region og en koncerndirektør hos regionens største IT-leverandør – af Østre Landsret dømt for henholdsvis mandatsvig og medvirken til mandatsvig efter § 280, nr. 2 på grundlag af en tiltale, der angik underslæb efter § 278, stk. 1, nr. 3, jf. § 286, stk. 2. Anklagemyndigheden havde ikke for landsretten nedlagt påstand om anvendelse af § 280, og parterne fik ikke lejlighed til at udtale sig om omkvalificeringen.

Højesteret tog udgangspunkt i retsplejeloven § 928, stk. 2, hvorefter der **skal** gives parterne adgang til at udtale sig, når landsretten vil afsige ny realitetsdom efter en straffebestemmelse, som hverken er anvendt i den ankede dom eller påstået anvendt af anklagemyndigheden:

> *Det følger af retsplejelovens § 928, stk. 2, at i et tilfælde, hvor landsretten vil afsige ny realitetsdom og dømme efter en straffebestemmelse, som ikke er anvendt i den dom, der er anket, og hvor anklagemyndigheden heller ikke for landsretten har nedlagt påstand om anvendelse af denne bestemmelse, skal landsretten give parterne adgang til at udtale sig herom. Landsretten har som anført ikke iagttaget denne regel.*

Anklagemyndigheden anerkendte fejlen, men gjorde gældende, at den ikke kunne have ført til et andet udfald efter retsplejeloven § 925, stk. 1, bl.a. fordi underslæbs- og mandatsvigsbestemmelserne er nært beslægtede, har samme strafferammer og i praksis udmåles ens. Højesteret afviste dette:

> *Højesteret finder, at der på grund af den manglende høring af parterne ikke er sikkerhed for, at T1 og T2 har haft anledning til at forsvare sig på alle relevante punkter. Der kan derfor ikke bortses fra, at en iagttagelse af reglen i § 928, stk. 2, kunne have medført, at sagen fik et andet udfald, jf. retsplejelovens § 925, stk. 1.*

Højesteret ophævede domfældelserne og erstatningsbestemmelserne og hjemviste sagen, men afgrænsede hjemvisningen restriktivt: landsretten skulle ikke på ny prøve frifindelserne for bestikkelse eller de øvrige frifindelser, og heller ikke skyldsspørgsmålet i de forhold, hvor der ikke var sket omkvalificering.

Afgørelsens rækkevidde er, at slægtskabet mellem §§ 278 og 280 – som ellers er et argument for, at omkvalificering er uproblematisk – ikke i sig selv gør høringen overflødig. Forsvaret havde konkret peget på, at mandatsvigsbestemmelsens kendetegn ("ved i et formueanliggende, som det påhviler ham at varetage for den anden, at handle mod dennes tarv") slet ikke var beskrevet i tiltalen, at tiltalen ikke henviste til § 23 om medvirken, og at der var forskel på den bevismæssige bedømmelse af de enkelte tiltaltes forsæt. Dette var netop punkter, hvor forsvaret kunne have argumenteret, hvis parterne var blevet hørt.

LOV Retsplejeloven § 883, stk. 3-4 · Retsplejeloven § 925, stk. 1 · Retsplejeloven § 928, stk. 2 · Straffeloven § 280

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteret hjemviser sag om mandatsvig og bestikkelse grundet Landsrettens manglende partshøring ved ændring af straffebestemmelse 31.08.2020

§ 12 Sammenfatning og afgrænsning til beslægtede berigelsesforbrydelser

Mandatsvig er den tekniske opsamlingsbestemmelse blandt berigelsesforbrydelserne. Den forudsætter hverken tilegnelse eller vildledning – kun at gerningsmanden allerede har en retlig position over andres formue og misbruger den med berigelsesforsæt. Det er dette træk, der gør bestemmelsen til det centrale værktøj mod misbrug af ledelsesbeføjelser, anvisningsfuldmagter, indkøbsordrer og varetagelseshverv.

Praksis kan sammenfattes i fem punkter:

1. **Subsumptionen afgøres af, hvordan midlerne var stillet.** Var de betroet gerningsmanden, er forholdet pengeunderslæb; var de blot underlagt hans dispositionsmulighed – som puljemidler hos en leverandør eller et kort udleveret til indkøb – er det mandatsvig. Sondringen kan endda gå på tværs af forhold inden for samme straffesag.
2. **Beløbet driver strafudmålingen.** Justitsministeriets strafudmålingsudvalg konstaterer i betænkning nr. 1581/2023, bind III, s. 353, at der "generelt lægges stor vægt på værdien af det tilegnede", suppleret af periodens længde, tillidsforholdet, personlig vinding og systematik. Sagerne spænder fra 14 dages fængsel for benzinkortmisbrug til 4 år og 6 måneder i sager om fiktive faktureringer for millionbeløb.
3. **§ 286, stk. 2 er dobbeltvirkende.** Bestemmelsen hæver ikke blot strafferammen til 8 år, men forlænger også forældelsesfristen fra 5 til 10 år – hvilket i FES-komplekset var forskellen mellem frifindelse og domfældelse.

4. **Forsætsbeviset er sagens tyngdepunkt.** Objektivt uberettigede dispositioner fører til frifindelse, hvis det ikke kan bevises, at den tiltalte indså, at betalingen skete på den forurettedes regning. Modsat kan indicier – ordrenumre, leveringsadresser, panisk efterbetaling da sagen kom frem – bære et sandsynlighedsforsæt.
5. **Følgesanktionerne er ofte tungere end fængselsstraffen.** Konfiskation efter § 75, stk. 1, erhvervsforbud efter § 79, stk. 2, erstatning efter almindelige regler og selskabsloven § 361, disciplinær frakendelse og vilkår om økonomisk kontrol efter § 57 a rammer typisk samlet.

Afgrænsningen til nabodelikterne er behandlet særskilt: tilegnelse af betroet ejendom hører under underslæb, aktiv vildledning af offeret under bedrageri, manipulation af IT-systemer under databedrageri-, forsikringsrelaterede forhold under forsikringssvig, utilbørlige fordele til betroede personer under bestikkelse, og unddragelse af skatte- og afgiftskrav under skattesvig. Den brede systematiske ramme for berigelsesforbrydelserne og deres indbyrdes forhold er behandlet i Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2003 om straffastsættelse og strafferammer II.

LOV Selskabsloven § 361 · Straffeloven § 75, stk. 1 · Straffeloven § 79, stk. 2 · Straffeloven § 280 · Straffeloven § 286, stk. 2

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret hjemviser sag om mandatsvig og bestikkelse grundet Landsrettens manglende partshøring ved ændring af straffebestemmelse	31.08.2020
Landsretten · Dom om mandatsvig og bestikkelse i Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse	16.09.2024
Landsretten · Dom for groft mandatsvig, bedrageri og hvidvask i sag om fiktive faktureringer for 8,2 millioner kroner	31.08.2011
Byretten · Omsorgssvigt og omfattende økonomisk kriminalitet: Hjælper dømt for underslæb og mandatsvig mod sårbar borger	30.06.2025
Byretten · Dom for mandatsvig og passiv bestikkelse i Styrelse	05.01.2024
Byretten · Frifindelse i sag om mandatsvig og bestikkelse i Forsvarets Ejendomsstyrelse	10.05.2023

REFERENCE Lovgrundlag

8 paragraffer

Straffeloven § 81		Straffeloven § 93	stk. 1
Straffeloven § 278	stk. 1	Straffeloven § 279	
Straffeloven § 280		Straffeloven § 285	stk. 1
Straffeloven § 286	stk. 2	Straffeloven § 287	stk. 1

MATERIALE Citerede afgørelser

27 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 1

31.08.2020	Højesteret hjemviser sag om mandatsvig og bestikkelse grundet Landsrettens manglende partshøring ved ændring af straffebestemmelse	170/2019 og 171/2019

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS 9

16.09.2024	Dom om mandatsvig og bestikkelse i Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse	6172-7399

18.01.2024	Landsretsdom for bestikkelse: Afdelingschef i offentlig myndighed dømt for at modtage konsulentopgaver fra ekstern leverandør	4633-5563
18.12.2013	Erstatningsansvar for tidligere direktør: Groft mandatsvig og misbrug af selskabsmidler	SS 2-24331/2013
12.12.2013	Dom for groft skattesvig og mandatsvig i forbindelse med virksomhedsdrift	60-2986/2013
04.09.2013	Dom for groft mandatsvig og skyldnersvig: Direktør idømt ubetinget fængsel og erhvervsforbud	Sag 105/2013
01.11.2012	Direktør dømt for bedrageri og mandatsvig af særlig grov karakter samt rettighedsfrakendelse	S-513-12
22.10.2012	Groft Bedrageri og Mandatsvig mod Selskabsdirektør ved Misbrug af Statslige Tilskudsmidler	SS 4-26709/2012
09.02.2012	Dom for groft bedrageri og mandatsvig af direktør: Ubetinget fængsel og frakendelse af virksomhedsret	S-3313-11
31.08.2011	Dom for groft mandatsvig, bedrageri og hvidvask i sag om fiktive faktureringer for 8,2 millioner kroner	15-3102/2011

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS 12

30.06.2025	Omsorgssvigt og omfattende økonomisk kriminalitet: Hjælper dømt for underslæb og mandatsvig mod sårbar borger	99-2251/2024
05.01.2024	Dom for mandatsvig og passiv bestikkelse i Styrelse	6059-7246
10.05.2023	Frifindelse i sag om mandatsvig og bestikkelse i Forsvarets Ejendomsstyrelse	4689-5634
30.01.2023	Frifindelse i sag om erstatningsansvar for advokat ved udbetaling af klientmidler	9417-10946
08.03.2022	Frifindelse i sag om bestikkelse i offentlig tjeneste	4621-5550
27.03.2019	Dom om erstatningsansvar for advokat og direktør ved omstødelig virksomhedsoverdragelse	1207-1462
15.05.2015	Mandatsvig for 430.000 kr. mod fondsmidler – Betinget fængselsstraf grundet tiltaltes alder og svære helbred	1-1053/2015
26.08.2013	Ophævelse af navneforbud for sigtet i omfattende sag om økonomisk kriminalitet og boligsvindel	1719-2060
19.03.2013	Betinget fængsel for mandatsvig gennem misbrug af hævekort uden dækning	Rettens nr. 1036/2013
06.02.2012	Advokat idømt fængsel og rettighedsfrakendelse for groft underslæb med klientmidler	6915-8306
21.09.2011	Dom for mandatsvig af særlig grov beskaffenhed mod forsikringsselskab	SS 1-25500/2010
23.01.2008	Domfældelse for mandatsvig mod tømrmester i Svendborg	SS. nr. 2-1674/2007

ADVOKATNÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 4

08.04.2026	Advokat frakendt retten til at udøve advokatvirksomhed for misbrug af klientmidler fra to dødsboer, vildledning af Advokatrådets tilsyn og manglende ansvarsforsikring	2025-1104
23.06.2025	Advokat frakendt retten til at udøve advokatvirksomhed indtil videre for grove overtrædelser af klientkontovedtægten og hvidvaskloven	2024-2041
26.02.2024	Advokat midlertidigt frakendt retten til at udøve advokatvirksomhed under sammenblanding af klientmidler og manglende forsikring	2023-4041
28.11.2022	Advokatnævnet afslår tredje ansøgning om ophævelse af frakendelse af advokatbeskikkelse	2022-2521

PARKERINGSKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 1

16.12.2024	Annullering af parkeringsafgift grundet mangelfuld begrundelse ved to p-skiver	park-7399

FORARBEJDE Betænkninger

6 referencer

Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet

nr. 1032 · 1985 · Justitsministeriet

Bekæmpelse af økonomisk kriminalitet – Betænkning nr. 1066

nr. 1066 · 1986 · Justitsministeriet

Straffelovrådets betænkning om straffastsættelse og strafferammer II – Speciel del

nr. 1424 · 2003 · Justitsministeriet

Behandlingen af større straffesager om økonomisk kriminalitet m.v. – Delbetænkning XI

nr. 1454 · 2004 · Justitsministeriet

Betænkning om strafudmåling

nr. 1581 · 2023 · Justitsministeriet

Betænkning om strafudmåling – Bind III

nr. 1581 · 2023 · Justitsministeriet

23 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over narkotika — eget forbrug og besiddelse til personligt brug

Bødetakster, advarselsreglen og grænsen til videreoverdragelse efter lov om euforiserende stoffer

Version 2 Opdateret 2. sep. 2026 34 afgørelser · 2002–2026 Læs online

INTRODUKTION

Besiddelse af euforiserende stoffer til eget forbrug straffes efter lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 1 med bøde eller fængsel indtil 2 år, og sanktionsvalget styres i praksis af standardiserede mængde- og bødetabeller i Rigsadvokatmeddelelsen om narkotika. Området har gennemgået to indgribende reformer på kort tid: advarselsreglen blev ved lov nr. 667 af 11. juni 2024 flyttet fra § 3, stk. 1, 3. pkt., til et nyt § 3, stk. 4, hvor tiltalefrafald til stærkt afhængige nu er en PLIGT og ikke blot en mulighed, og ved lov nr. 724 af 20. juni 2025 blev strafniveauerne lovfæstet og skærpet for opioider. Domspraksis viser et klart tosporet mønster: mindre mængder afgøres med takstbøder, mens overskridelse af mængdetærsklerne, besiddelse under afsoning eller massive forstraffe fører til frihedsstraf — også når besiddelsen ubestridt er til eget brug. Afgrænsningen mod videreoverdragelse afgøres af anklagemyndighedens bevisbyrde, hvor mængden alene sjældent er nok.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Advarselsreglen i lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 1, 3. pkt., blev ophævet ved lov nr. 667 af 11. juni 2024 og erstattet af et nyt § 3, stk. 4, hvorefter tiltalefrafald SKAL meddeles — den konsoliderede lovbekendtgørelse fra 2019 gengiver stadig den ophævede ordlyd og er derfor ikke gældende ret på dette punkt.

02 Pligten til tiltalefrafald efter § 3, stk. 4, forudsætter både at sociale forhold taler herfor (typisk kontanthjælp eller førtidspension uden anden indkomst eller opsparing) OG at besiddelsen skyldes stærk afhængighed af HÅRDE stoffer gennem år — cannabisbaserede stoffer regnes ikke som hårde stoffer.

03 Er kravet om stærk afhængighed af hårde stoffer opfyldt, skal der også meddeles tiltalefrafald for besiddelse af andre stoftyper, fx hash, til eget forbrug.

04 Tiltalefrafald efter § 3, stk. 4, gælder også i gentagelsestilfælde og uden nogen øvre grænse for antallet af gange.

05 Har den pågældende arbejdsindtægter eller modtager dagpenge, kan sociale forhold i almindelighed ikke tale for advarsel — uanset afhængighedens karakter.

06 Ved rimelig begrundet tvivl om, hvorvidt betingelserne for tiltalefrafald er opfyldt, må politiet ikke afgøre sagen med bødeforelæg på stedet, men skal oplyse sagen ved at indhente dokumentation om indkomst- og afhængighedsforhold.

07 Rigsadvokatmeddelelsens skema 1 angiver vejledende — ikke absolutte — grænser for eget forbrug: 10 g hash, 50 g marihuana, 0,2 g heroin/kokain/metamfetamin, 0,5 g amfetamin og ketamin, 5 opioidpiller og 1-2 MDMA-tabletter.

08 Stærkt afhængige stofbrugere kan have oparbejdet en tolerance, der gør, at også større mængder end skema 1 konkret kan være til eget forbrug — og stof i såkaldte salgsposer kan i disse tilfælde være købspakker.

09 Gentagelsesvirkningen forhøjer bøden med 50 pct. i andengangstilfælde og 100 pct. fra tredjegangstilfælde og indtræder på tværs af stoftype, uanset om den tidligere sag angik besiddelse eller salg, og uanset om den blev afgjort med bøde eller fængsel.

10 Tidligere narkotikaafgørelser har gentagelsesvirkning i 10 år, men forhold begået før 1. juli 2007 tillægges ikke gentagelsesvirkning.

11 Overskrides mængdetærsklerne — fx 5 g kokain, amfetamin eller heroin, 20 MDMA-tabletter, 50 opioidpiller eller 100 g hash — er udgangspunktet frihedsstraf, selv om det ikke kan bevises, at besiddelsen var med henblik på videreoverdragelse.

12 Bøderne nedsættes for unge under 18 år og for personer med særlig lav indtægt efter samme ordning som på færdselslovens område, bedømt efter alder og indtægt på gerningstidspunktet.

13 Anklagemyndigheden bærer bevisbyrden for forsæt til videreoverdragelse; mængden alene er ikke tilstrækkelig, og domstolene lægger jævnligt tiltaltes forklaring om eget forbrug til grund selv ved betydelige kvanta.

14 Opdeling i pølsemandsposer, digitalvægte, sortiment af flere stoftyper, regnskaber og kontantbeløb uden dækning i indkomsten er de indicier, der i praksis vender bevisbedømmelsen mod videreoverdragelse.

15 Besiddelse af stoffer i kriminalforsorgens institutioner er en skærpende omstændighed efter straffelovens § 81, nr. 12, men straffen for indsattes besiddelse af op til 10 g hash til eget forbrug skal svare til niveauet for andre — dvs. normalt bøde.

16 Bestemmelsen i § 3, stk. 4, om pligtmæssigt tiltalefrafald finder også anvendelse i fængsler mv., og sådanne forhold skal udskilles til særskilt behandling, selv om straffen ellers ville blive absorberet af andre lovovertrædelser.

17 De betydeligt skærpende omstændigheder i § 3, stk. 2, angår salg og vederlagsfri overdragelse med henblik på senere salg — ikke ren besiddelse til eget forbrug.

18 I målrettede skærpede strafzoner er udgangspunktet fordobling efter straffelovens § 81 e; ved andengangstilfælde begået i en zone bliver udgangspunktet ubetinget fængsel, men kun hvis også de tidligere forhold er begået i en sådan zone.

19 Konfiskation af stoffet efter straffelovens § 75, stk. 2, sker konsekvent — også når sanktionen er en beskeden bøde eller straffen gøres betinget.

20 Efter § 3 b, stk. 2, sker der hverken strafforfølgning, beslaglæggelse eller konfiskation, når en person over 18 år med stærk afhængighed besidder stof til eget forbrug i, ved eller på vej til et stofindtagelsesrum.

21 Strafbestemmelsen i bekendtgørelse om euforiserende stoffer er i den gældende version § 30 — ældre domme henviser til § 27, stk. 1, i tidligere bekendtgørelsesversioner, ligesom stoffernes placering på listerne i bilag 1 har flyttet sig over tid.

§ 1 Forbudsnormen, stoflisten og strafferammen

Kriminaliseringen af eget forbrug hviler på to parallelle forbudsnormer i lov om euforiserende stoffer. For de farligste stoffer — dem der efter § 1, stk. 1 "ikke må forefindes her i landet" — følger forbuddet af § 1, stk. 3, hvorefter bl.a. "køb, udlevering, modtagelse ... og besiddelse af sådanne stoffer" er forbudt. For de stoffer, der kun må anvendes i medicinsk eller videnskabeligt øjemed, findes den tilsvarende norm i § 2, stk. 4. Anklageskrifterne i praksis citerer derfor typisk begge bestemmelser sammen med bekendtgørelsen, sådan som det ses i **SS-191/2021-BOR** (dom af 26. april 2021), hvor tiltalen lød på § 3, stk. 1, jf. § 1, stk. 3, jf. bekendtgørelsen, jf. bilag 1.

Sanktionsbestemmelsen er § 3, stk. 1:

> *Overtrædelse af denne lov eller de i medfør af den udfærdigede forskrifter straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år. Ved udmåling af straffen, herunder ved fastsættelse af bøder, skal der lægges vægt på skadevirkningerne af de pågældende stoffer.*

Farlighedsgraduering er altså lovfæstet direkte i strafudmålingsnormen. Ved **lov nr. 724 af 20. juni 2025** (i kraft 1. juli 2025) blev 2. pkt. udvidet, så der ved strafudmålingen skal lægges vægt på både "skadevirkningerne **og farligheden**" af stofferne — en ændring, der ifølge forarbejderne skal muliggøre mere specifikke strafniveauer for de enkelte stoftyper.

Hvilke stoffer der er omfattet, fastlægges administrativt. Bekendtgørelse om euforiserende stoffer § 1 definerer euforiserende midler som de stoffer, vækster og droger, der er opført på listerne A-E i bilag 1, inklusive salte, simple derivater og tilberedninger heraf. § 2 gennemfører forbuddet mod liste A-stofferne.

To faldgruber i den praktiske retsanvendelse fortjener at blive fremhævet, fordi de gør ældre domshenvisninger vanskelige at læse:

- **Strafbestemmelsens nummer har flyttet sig.** I den gældende bekendtgørelse er straffebestemmelsen § 30, hvorefter overtrædelse "straffes efter § 3 og §§ 3 a-3 d i lov om euforiserende stoffer", mens § 27 i dag regulerer tilbagekaldelse af tilladelser. Ældre afgørelser — fx **S-1150-18** (Vestre Landsret, 17. december 2018) og **S-2071-04** (Vestre Landsret, 18. november 2004) — citerer bekendtgørelsens § 27, stk. 1, som var straffebestemmelsen i de dagældende versioner.

- **Listeplaceringerne ændres løbende.** Rigsadvokatmeddelelsen bemærker udtrykkeligt, at "[b]ilaget til bekendtgørelsen om euforiserende stoffer ændres med mellemrum", jf. Rigsadvokatmeddelelsen om narkotika, pkt. 3.1. I den gældende bilag 1 omfatter liste A seks poster (Catha edulis, heroin, lysergid, præpareret opium, opiumsresiduer og Papaver somniferum), mens cannabis figurerer på liste B som nr. 83. Ældre domme, der henviser til "liste A, nr. 1" for hash, afspejler tidligere versioner af bilaget.

Endelig gælder en særregel på det militære område: efter militær straffelov § 22 straffes den, der i tjenesten eller på militært område besidder eller indtager euforiserende stoffer, med bøde eller fængsel indtil 6 måneder, medmindre højere straf er forskyldt efter anden lovgivning.

LOV Bekendtgørelse om euforiserende stoffer § 30, stk. 1 · Lov om euforiserende stoffer § 1, stk. 1, 3 · Lov om euforiserende stoffer § 2, stk. 4 · Lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 1 · Militær straffelov § 22

PRAKSIS

Landsretten · Fængsel for besiddelse af 10 gram hash under afsoning af fængselsstraf (Stadfæstelse af dom)		17.12.2018
Landsretten · Landsretsdom vedrørende besiddelse af hash til eget forbrug		18.11.2004
Byretten · Dom for besiddelse af hash med henblik på eget forbrug		26.04.2021

§ 2 Advarselsreglens vandring: fra 2004-stramningen til pligtmæssigt tiltalefrafald i 2024

Området har et markant lovgivningsforløb, som er afgørende for at læse ældre praksis rigtigt.

2004 – advarslen afskaffes som hovedregel. Ved **lov nr. 445 af 9. juni 2004** om ændring af lov om euforiserende stoffer og straffuldbyrdelsesloven (Skærpet indsats mod narko mv.) blev der i § 3, stk. 1, indsat et 3. pkt., hvorefter advarsel "i almindelighed ikke" kunne meddeles, medmindre sociale forhold talte herfor, og besiddelsen var udslag af en stærk afhængighed som følge af et længere og vedvarende misbrug. Samme lovforslag (L 175 af 26. februar 2004) fastlagde de vejledende mængdeangivelser for eget forbrug, som stadig gælder for gerningstidspunkter før 1. juli 2025.

2007 – bøderne forhøjes og gentagelsesreglen indføres. Ved **lov nr. 526 af 6. juni 2007** (Højere bøder i narkosager, L 201 af 28. marts 2007) blev bødeniveauerne hævet, gentagelsesvirkningen systematiseret, og der blev i de almindelige bemærkninger, pkt. 2.4.5.2, givet en nærmere beskrivelse af, hvordan "sociale forhold" og "stærk afhængighed" skal forstås.

2024 – advarslen bliver en pligt. Ved lov nr. 667 af 11. juni 2024, i kraft 1. juli 2024, blev § 3, stk. 1, 3. pkt., **ophævet** og erstattet af et nyt § 3, stk. 4. Forarbejderne til bestemmelsen (L 179 af 30. april 2024) er utvetydige:

> *Formålet med bestemmelsen er, at der fremover altid skal meddeles tiltalefrafald for besiddelse af euforiserende stoffer til eget forbrug, hvis sociale forhold taler for at meddele tiltalefrafald, og besiddelsen af stoffet skyldes en stærk afhængighed som følge af et længere og vedvarende misbrug af hårde euforiserende stoffer.*
>
> *Med ændringen tydeliggøres det, at meddelelse af tiltalefrafald ikke kun er en mulighed, men at tiltalefrafald skal meddeles, hvis gerningspersonen opfylder betingelserne i bestemmelsen.*

Der er tale om et tiltalefrafald **uden vilkår** efter retsplejelovens § 722, som derfor ikke kommer til at fremgå af straffeattesten. Efter 2. pkt. skal tiltalefrafald også meddeles i gentagelsestilfælde, og forarbejderne fastslår, at der ikke er nogen grænse for, hvor mange gange en borger omfattet af bestemmelsen kan modtage tiltalefrafald.

2025 — strafniveauerne lovfæstes. Ved lov nr. 724 af 20. juni 2025, i kraft 1. juli 2025, blev strafniveauerne for besiddelse af en række stoftyper lovfæstet, straffen for opioider skærpet, og § 3, stk. 2 udvidet med nye nr. 3 (salg via sociale medier) og nr. 4 (salg fra detailbutikker). Lovforslaget (L 186, 2024-25) blev vedtaget med 103 stemmer mod 5. Af de almindelige bemærkninger fremgår begrundelsen for, at eget forbrug af heroin blev holdt uden for skærpelsen:

> *For at tage hensyn til værdigheden for de mest udsatte i samfundet finder ministeriet ikke anledning til, at straffen for ulovlig besiddelse af heroin til eget forbrug skal skærpes fra det i dag allerede høje niveau.*

Retskildekritisk advarsel. Den konsoliderede lovbekendtgørelse fra 2019 gengiver stadig den ophævede formulering "Advarsel kan i almindelighed ikke meddeles, medmindre ..." i § 3, stk. 1, 3. pkt., fordi 2024- og 2025-ændringerne endnu ikke er rullet ind i en ny lovbekendtgørelse. Den tekst er **ikke gældende ret**. Omvendt gælder efter Rigsadvokatmeddelelsen om narkotika, pkt. 2.2.2, at forhold begået før 1. juli 2024, hvor advarselsbetingelserne er opfyldt, skal afgøres med advarsel under henvisning til den hidtil gældende § 3, stk. 1, 3. pkt.

LOV Lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 1, 2, 4 Retsplejeloven § 722, stk. 1

§ 3 Afhængighedsundtagelsen: hvem er omfattet af pligten til tiltalefrafald

Rigsadvokatmeddelelsen udmønter § 3, stk. 4, i en forholdsvis skarp afgrænsning, jf. pkt. 2.2.2. To kumulative betingelser skal være opfyldt.

Betingelse 1 — sociale forhold.

> *Sociale forhold taler for anvendelse af advarsel, hvis den pågældende f.eks. modtager kontanthjælp eller førtidspension og ikke har anden indkomst eller opsparing af en vis størrelse. Derimod vil der ikke kunne meddeles advarsel af sociale hensyn, hvis den pågældende har arbejdsindtægter eller modtager dagpenge.*

Betingelse 2 — stærk afhængighed af hårde stoffer. Bestemmelsen rammer alene personer, "som igennem år har opbygget en så stærk afhængighed af hårde stoffer, f.eks. heroin, kokain og amfetamin, eller stoffer der kan sammenlignes med disses farlighed, at de bruger disse stoffer dagligt". Forarbejderne til lov nr. 667 af 11. juni 2024 præciserer to vigtige forhold: cannabisbaserede stoffer anses ikke som hårde euforiserende stoffer, og indskrivning i lægelig misbrugsbehandling med substitutionsmedicin kan indgå som en omstændighed, der taler for at anse borgeren som stærkt afhængig.

Er betingelserne opfyldt, gælder tiltalefrafaldet **på tværs af stoftyper** — også for besiddelse af hash til eget forbrug. Omvendt er lejlighedsbrug afskåret:

> *Uanset indtægtsforhold kan der ikke meddeles advarsel af sociale hensyn til personer, herunder unge, som kun lejlighedsvis, f.eks. i weekender eller til fester, bruger euforiserende stoffer, selv om de pågældende kan antages at have en vis afhængighed af stoffet.*

Sagsoplysningspligten er lagt på politiet, ikke borgeren. Forarbejderne til § 3, stk. 4, indeholder en forvaltningsretligt bemærkelsesværdig anvisning:

> *Er der rimelig begrundet tvivl om, hvorvidt den pågældende opfylder betingelserne for at modtage tiltalefrafald i medfør af bestemmelsen, vil politiet således ikke skulle søge forholdet afgjort med et bødeforelæg på stedet. Det er i den forbindelse afgørende, at det ikke bliver borgerens ansvar at løfte dokumentationsbyrden for, at der ikke skal gives en bøde …*

Politiet skal i tvivlstilfælde indhente oplysninger fra andre myndigheder om indtægtsforhold eller lægeerklæring om stofafhængighed, skal notere de undersøgte omstændigheder i rapporten og skal **vejlede** borgeren om muligheden for tiltalefrafald, så manglende kendskab ikke afskærer relevante oplysninger.

Endelig gælder en processuel særregel: forhold, der efter § 3, stk. 4, skal afgøres med tiltalefrafald, og som indgår i et sagskompleks med andre forhold, **skal udskilles til særskilt behandling** – også selv om straffen for narkotikaforholdet ellers ville blive absorberet af de øvrige lovovertrædelser. Det har praktisk betydning i sager som **SS-1415/2021-ESB** (Retten i Esbjerg, 18. maj 2021) og **SS-7613/2021-FRB** (Retten på Frederiksberg, 25. januar 2022), hvor besiddelse til eget forbrug blot indgik som et biforhold ved siden af langt grovere kriminalitet.

LOV	Lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 4	
PRAKSIS	**Byretten** · Dom for våbenbesiddelse, narkotikabesiddelse og flugt fra varetægt	25.01.2022
	Byretten · Dom for voldtægt og besiddelse af euforiserende stoffer	18.05.2021

§ 4 Den almindelige advarselsadgang efter retsplejelovens § 722

Ved siden af pligtreglen i § 3, stk. 4, består den almindelige adgang til tiltalefrafald. Efter Rigsadvokatmeddelelsen om narkotika, pkt. 2.2.1 kan advarsel meddeles efter retsplejelovens § 722, stk. 1, nr. 7, jf. bekendtgørelse nr. 792 af 18. juni 2018 om politidirektørernes og statsadvokaternes adgang til at frafalde tiltale, når personen ikke tidligere er straffet for overtrædelse af lov om euforiserende stoffer, det efter en konkret vurdering er mest formålstjenligt, **og** enten

- hensynet til en effektiv strafforfølgning tilsiger det – fx hvis køberen skal kunne afhøres som vidne mod sælgeren, og der ikke er tid til at afvente en bødesag mod køberen, eller
- anvendelse af bødestraf vil medføre administrativt besvær, der ikke står i rimeligt forhold til sagens beskaffenhed – fx over for turister, der tillige kan udvises på grund af sagen.

For hash gælder en lempeligere linje: advarsel kan efter samme retningslinjer også meddeles i gentagelsestilfælde, men "[i] grovere gentagelsestilfælde vedrørende besiddelse af hash skal der søges pålagt bødestraf".

Det er værd at holde de to spor adskilt. § 3, stk. 4, er en **pligt** knyttet til en bestemt målgruppe af socialt udsatte med stærk afhængighed; § 722-sporet er en **skønsmæssig mulighed**, der primært hviler på proces- og ressourcehensyn og som hovedregel forudsætter, at der er tale om et førstegangstilfælde. Forarbejderne til lov nr. 667 af 11. juni 2024 understreger, at den nye pligtregel ikke indskrænker § 722-sporet: der "vil således kunne meddeles tiltalefrafald i sådanne sager i samme omfang som hidtil".

En særlig praktisk situation er stof, der allerede er forbrugt. Efter Rigsadvokatmeddelelsen er der som udgangspunkt ikke anledning til at indlede en omfattende og ressourcekrævende undersøgelse med henblik på at bevise art og mængde af stof, som den pågældende har forbrugt.

LOV Lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 4 Retsplejeloven § 722, stk. 1

§ 5 Grænserne for "eget forbrug" — Rigsadvokatmeddelelsens skema 1

Sondringen mellem eget forbrug og videreoverdragelse afgøres efter Rigsadvokatmeddelelsen om narkotika, pkt. 4.1 af en konkret vurdering, hvor "mængden spiller en stor rolle, og større kvanta … almindeligvis ikke [kan] anses for bestemt til eget forbrug". Mængder indtil de angivne anses som udgangspunkt for bestemt til eget forbrug:

Stof	Vejledende grænse for eget forbrug
Hash, cannabisholdige produkter, syntetiske og semisyntetiske cannabinoider	10 gram
Marihuana	50 gram
Hampeplanter	100 gram
Khat	3 kilo
Heroin, kokain, metamfetamin, morfinbase	0,2 gram
Råopium	1,0 gram
Amfetamin og ketamin	0,5 gram
Opioidpiller	5 stk.
Øvrige lægemidler	10 stk.
MDMA (ecstasy)	1-2 stk.

Grænserne er udtrykkeligt **ikke absolutte**. Rigsadvokatmeddelelsen opregner de indicier, der kan trække i retning af videreoverdragelse selv ved mindre mængder: opdeling i mindre portioner eller pakker forberedt til salg, besiddelse af vægt til opvejning, "pølsemandsposer", regnskaber over gennemførte salg, et sortiment af flere stoftyper, fund på et sted hvor der normalt foregår salg, eller større kontantbeløb uden rimeligt forhold til indkomsten.

Omvendt — og det er den centrale nyskabelse efter 2024/2025 — kan også større mængder være til eget forbrug:

> *[H]vis f.eks. en stofbruger med stærk afhængighed (jf. § 3, stk. 4, i lov om euforiserende stoffer) findes i besiddelse af stof, der f.eks. er opdelt i flere portioner eller udgør en større mængde stof, end hvad der som udgangspunkt kan betragtes som til eget forbrug, vil det konkret skulle vurderes, om en sådan besiddelse, navnlig henset til den pågældendes stofforbrug, kunne være til eget forbrug. Besiddelse af euforiserende stoffer i såkaldte salgsposer vil i sådanne tilfælde således ikke isoleret set indebære, at besiddelsen kan anses som med henblik på videreoverdragelse. I sådanne situationer vil pakkerne således kunne siges at være* ***købspakker****.*

Den "tolerance-forudsætning" er også fremhævet i forarbejderne til lov nr. 667 af 11. juni 2024. Ved den efterfølgende høring over L 186 (2024-25) rejste bl.a. Gadejuristen og Brugernes Akademi indvending mod, at politiet i praksis ikke tager tilstrækkeligt forbehold for, at Rigsadvokatmeddelelsens grænser kun er vejledende.

Overgangsregler. Mængdeangivelserne i skema 1 stammer i vidt omfang fra forarbejderne til lov nr. 724 af 20. juni 2025 og gælder for forhold begået fra 1. juli 2025. For ældre gerningstidspunkter anvendes de mængdeangivelser, der fremgik af forarbejderne til **lov nr. 445 af 9. juni 2004**, som i det væsentlige er identiske — den vigtigste forskel er, at opioidpiller tidligere blev behandlet som "lægemiddeltabletter" med en vejledende grænse på 10 stk. mod nu 5 stk.

LOV Lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 1, 4

§ 6 Bødetaksterne efter 1. juli 2025

Udgangspunktet er klart: ifølge Rigsadvokatmeddelelsen om narkotika, pkt. 5.1 straffes "besiddelse af mindre mængder euforiserende stoffer til eget forbrug som det helt klare udgangspunkt med bøde", og der sker konfiskation af stofferne. Taksterne (skema 4) for forhold begået efter 1. juli 2025:

Stof	Mængde	1. gang	2. gang (+50 %)	3. gang og senere (+100 %)
Hash, cannabisprodukter, cannabinoider	op til 9,9 g	2.000 kr.	3.000 kr.	4.000 kr.
	10-49,9 g	3.000 kr.	4.500 kr.	6.000 kr.
	50-99,9 g	5.000 kr.	7.500 kr.	10.000 kr.
	100 g og derover	Fængsel	Fængsel	Fængsel
Marihuana	op til 49,9 g	2.000 kr.	3.000 kr.	4.000 kr.
	50-249,9 g	3.000 kr.	4.500 kr.	6.000 kr.
	250-499,9 g	5.000 kr.	7.500 kr.	10.000 kr.
Hampeplanter	op til 99,9 g	2.000 kr.	3.000 kr.	4.000 kr.
	100-249,9 g	3.000 kr.	4.500 kr.	6.000 kr.
	250-999,9 g	5.000 kr.	7.500 kr.	10.000 kr.
Khat	op til 999 g	2.000 kr.	3.000 kr.	4.000 kr.
	1.000-1.999 g	3.000 kr.	4.500 kr.	6.000 kr.
	2.000-2.999 g	5.000 kr.	7.500 kr.	10.000 kr.
Heroin	op til 0,9 g	3.000 kr.	4.500 kr.	6.000 kr.
	1-2,9 g	6.000 kr.	9.000 kr.	12.000 kr.
	3-4,9 g	8.000 kr.	12.000 kr.	16.000 kr.
	5 g og derover	Fængsel	Fængsel	Fængsel
Kokain og metamfetamin	op til 0,9 g	3.000 kr.	4.500 kr.	6.000 kr.
	1-2,9 g	6.000 kr.	9.000 kr.	12.000 kr.

	3-4,9 g	8.000 kr.	12.000 kr.	16.000 kr.
	5 g og derover	Fængsel	Fængsel	Fængsel
Amfetamin og ketamin	op til 0,9 g	3.000 kr.	4.500 kr.	6.000 kr.
	1-2,9 g	6.000 kr.	9.000 kr.	12.000 kr.
	3-4,9 g	8.000 kr.	12.000 kr.	16.000 kr.
	5 g og derover	Fængsel	Fængsel	Fængsel
MDMA (ecstasy)	op til 3 stk.	3.000 kr.	4.500 kr.	6.000 kr.
	4-11 stk.	6.000 kr.	9.000 kr.	12.000 kr.
	12-19 stk.	8.000 kr.	12.000 kr.	16.000 kr.
	20 stk. og derover	Fængsel	Fængsel	Fængsel
LSD	op til 9 doser	3.000 kr.	4.500 kr.	6.000 kr.
	10-19 doser	6.000 kr.	9.000 kr.	12.000 kr.
	20-49 doser	8.000 kr.	12.000 kr.	16.000 kr.
Opioidpiller, herunder morfinpiller	op til 9 stk.	3.000 kr.	4.500 kr.	6.000 kr.
	10-29 stk.	6.000 kr.	9.000 kr.	12.000 kr.
	30-49 stk.	8.000 kr.	12.000 kr.	16.000 kr.
	50 stk. og derover	Fængsel	Fængsel	Fængsel
Øvrige lægemidler (ikke opioider)	op til 49 stk.	3.000 kr.	4.500 kr.	6.000 kr.
	50-99 stk.	6.000 kr.	9.000 kr.	12.000 kr.
	100 stk. og derover	Fængsel	Fængsel	Fængsel

To forhold fortjener at blive fremhævet. For det **første** angiver skemaet fængsel som udgangspunkt ved de høje mængder "uanset om eget forbrug" – altså også når anklagemyndigheden ikke kan bevise forsæt til videreoverdragelse. For det **andet** gælder efter straffelovens § 3, at hvis de nye takster undtagelsesvis ville føre til en mildere straf end de gamle, anvendes de nye – men da 2025-ændringen var en skærpelse, vurderes dette sjældent at være tilfældet.

For stoffer, der ikke fremgår eksplicit af skemaerne, kan der efter forarbejderne foretages en omregning til et relevant referencestof. Højesteret har anvendt netop denne metode i **SS-111/2025-HJR** (dom af 22. maj 2026, hvor ketamin ved mængdeopgørelsen blev sidestillet med amfetamin.

LOV `Lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 1` `Straffeloven § 3`

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteret: Mindreårig narkotikasælger idømt 6 år og 10 måneder for besiddelse af ca. 8 kg stoffer – ung alder afskærer ikke straf over 8 år i de allergroveste tilfælde 22.05.2026

§ 7 Gentagelsesvirkningen – bred, langvarig og på tværs af stoftyper

Gentagelsesreglen er i praksis den mest betydningsfulde enkeltfaktor for bødens størrelse. Efter Rigsadvokatmeddelelsen om narkotika, pkt. 5.1, der bygger på forarbejderne til **lov nr. 526 af 6. juni 2007** (L 201, de almindelige bemærkninger pkt. 2.4.4.4), er anvendelsesområdet meget bredt:

> *De forhøjede bøder i gentagelsestilfælde anvendes således, at gentagelsesvirkningen indtræder i forhold til alle tidligere afgørelser efter lov om euforiserende stoffer og straffelovens § 191, uanset hvilket stof den tidligere afgørelse vedrørte, uanset om den tidligere sag vedrørte besiddelse eller videresalg mv., og uafhængigt af, om den tidligere sag er afgjort med bøde eller frihedsstraf.*

Tre yderligere regler afgrænser virkningen:

- **Tidsgrænsen:** tidligere narkotikaafgørelser har gentagelsesvirkning i **10 år**.
- **Bagudvirkning:** overtrædelser begået **før 1. juli 2007** tillægges ikke gentagelsesvirkning.
- **Sammenstød:** foreligger flere overtrædelser til samtidig pådømmelse, sker der en skønsmæssig, samlet vurdering af bødens størrelse.

Det praktiske gennemslag ses klart i **SS-4061/2018-ODE** (Retten i Odense, 6. juli 2018), hvor besiddelse af 30 gram hash på bopælen blev afgjort med en bøde på 6.000 kr., netop fordi der "var tale om et tredjegangstilfælde for besiddelse af hash". Forvandlingsstraffen blev fastsat til fængsel i 10 dage, og retten fandt ikke grundlag for at gribe ind i den løbende prøveløsladelse med en reststraf på 427 dage.

At gentagelsesvirkningen ikke automatisk fører til frihedsstraf, illustreres af **3-9750/2019** (Retten i Odense, 4. september 2020), hvor retten formulerede udgangspunktet direkte:

> *Som udgangspunkt straffes en 4. gangs overtrædelse af lov om euforiserende stoffer med bøde.*

Bøden for besiddelse af en hashjoint og 2,69 gram kokain blev her fastsat til 1.500 kr. Afgørelsen har en yderligere pointe: fordi narkotikaforholdet alene udløste bøde og ikke ubetinget frihedsstraf, var betingelsen for udvisning efter udlændingelovens § 22, nr. 4, ikke opfyldt, og tiltalte blev frifundet for udvisningspåstanden.

At bødeniveauerne kan justeres i appelinstansen, viser **S-1125-13** (Østre Landsret, 7. november 2013), hvor byretten havde udmålt 16.000 kr. for to forhold (38,8 g og 8,09 g hash), men hvor landsretten efter enighed mellem parterne nedsatte bøden til 10.000 kr. med forvandlingsstraf af fængsel i 10 dage. Konfiskationen af de samlede 46,89 gram blev opretholdt uændret.

LOV	Lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 1 · Straffeloven § 75, stk. 2 · Straffeloven § 191	
PRAKSIS	**Landsretten** · Nedsættelse af bødestraf for besiddelse af hash til eget forbrug ved Østre Landsret	07.11.2013
	Byretten · Dom for gentagen kørsel uden kørekort og besiddelse af narkotika i skærpet strafzone: Udvisningspåstand afvist	04.09.2020
	Byretten · Straffesag om besiddelse af hash med konfiskationspåstand	06.07.2018

§ 8 Bødenedsættelse for unge og personer med lav indtægt

Taksterne i skema 4 er ikke ufravigelige beløbsstørrelser. Efter Rigsadvokatmeddelelsen om narkotika, pkt. 5.1 nedsættes bøderne "for unge under 18 år og for personer med særlig lav indtægt i overensstemmelse med ordningen på færdselslovens område", og det er **alderen og indtægtsforholdene på gerningstidspunktet**, der er afgørende. De nærmere indtægtsgrænser findes i Rigsadvokatmeddelelsens afsnit om straffens fastsættelse.

Retspraksis anvender adgangen konkret. I **BD-4160/2012** (Retten i Hjørring, 10. januar 2013) blev en tiltalt fundet i besiddelse af 6,23 gram kokain, 1,57 gram hash og en joint samt ulovligt fyrværkeri og en butterflykniv. Retten begrundede bødenedsættelsen udtrykkeligt:

> *Retten har lagt vægt på tiltaltes forstaffe sammenholdt med karakteren af den aktuelle kriminalitet. Vedrørende bødens størrelse er denne nedsat som følge af tiltaltes indtægtsforhold.*

Tiltalte var studerende uden fast indkomst, og bøden blev fastsat til 1.750 kr. med en forvandlingsstraf af fængsel i 6 dage – ved siden af 20 dages fængsel for kokainforholdet, hvor mængden på 6,23 gram lå langt over grænsen for eget forbrug. Sagen illustrerer, at nedsættelsesordningen kan kombineres med frihedsstraf for de forhold, der ligger over bødezonen.

Det bør bemærkes, at bødenedsættelse på grund af lav indtægt er noget andet end tiltalefrafald efter § 3, stk. 4. Nedsættelsesordningen forudsætter ingen stofafhængighed og gælder alle med lav indtægt; pligtreglen forudsætter derimod både sociale forhold **og** stærk afhængighed af hårde stoffer gennem år.

LOV Lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 1, 4

PRAKSIS **Byretten** · Fængselsstraf for besiddelse af kokain, hash, ulovligt fyrværkeri og en butterflykniv 10.01.2013

§ 9 Når eget forbrug alligevel udløser fængsel: mængde, forstraffe og recidiv

Rigsadvokatmeddelelsen fastslår, at overskridelse af mængdegrænserne fører til frihedsstraf, "selv om det ikke konkret kan bevises, at der har været tale om besiddelse med henblik på videreoverdragelse". Retspraksis bekræfter dette i en række afgørelser, hvor eget forbrug var ubestridt:

Sag	Stof og mængde	Kontekst	Sanktion
SS-191/2021-BOR (26. apr. 2021)	228,5 g hash	Førtidspensionist, omfattende forstraffe	Fængsel i 14 dage, ubetinget
S-2071-04 (18. nov. 2004)	29,3 g hash	I Statsfængslet Kærshovedgård	Fængsel i 14 dage, stadfæstet
41.9172/04 (13. maj 2004)	78,5 g hash	I Statsfængslet Kærshovedgård	Fængsel i 30 dage
S-1150-18 (17. dec. 2018)	10 g hash	Under afsoning, fem forstraffe	Fængsel i 14 dage, ubetinget
5-2315/2010 (14. okt. 2010)	17 g kokain	Ét bødeforelæg i forvejen	Fængsel i 14 dage, **betinget** med behandlingsvilkår
20. 2512/2002 (2. maj 2002)	16,12 g kokain	Begået under udgang fra afsoningsinstitution	Fængsel i 14 dage, ubetinget

Mønsteret er tydeligt: **mængden** afgør, om sagen forlader bødezonen, mens **forstraffe og kontekst** afgør, om straffen bliver betinget eller ubetinget. I **SS-191/2021-BOR** afviste Retten på Bornholm betinget straf med henvisning til tiltaltes "omfattende forstraffe, herunder adskillige domme for overtrædelse af lovgivningen om euforiserende stoffer samt færdselslovsovertrædelser og personfarlig kriminalitet". Omvendt gjorde retten i **5-2315/2010** straffen betinget med vilkår om tilsyn og misbrugsbehandling, fordi tiltalte alene havde ét tidligere bødeforelæg.

I **20. 2512/2002** var begrundelsen for ubetinget straf ikke mængden, men gerningssituationen:

> *Retten har ikke fundet grundlag for at gøre straffen betinget, heller ikke med vilkår om samfundstjeneste. Retten har herved blandt andet lagt vægt på, at forholdet er begået under udgang fra afsøgningsinstitutionen.*

En afgørelse som **SS-29444/2022-KBH** (Københavns Byret, 12. marts 2024) viser den modsatte pol: 15,20 gram hash til eget brug i sammenstød med narkokørsel efter færdselslovens § 54, stk. 1, hvor tiltaltes ophør med stofbrug, gennemført misbrugsbehandling og en sagsbehandlingstid på næsten fire år blev fremhævet som formildende ved sanktionsvalget.

Selv om det ligger på grænsen til handelssagerne, illustrerer **SS 1-11405/2010** (26. august 2010), hvordan besiddelse til eget brug (4,4 g hash) rutinemæssigt pådømmes som et selvstændigt biforhold ved siden af besiddelse med henblik på videresalg (6,5 kg hash).

LOV Færdselsloven § 54, stk. 1 · Lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 1 · Straffeloven § 56, stk. 2

PRAKSIS

Højesteret · Dom i sag om besiddelse af narkotika til videreoverdragelse og ulovlig våbenbesiddelse	26.08.2010
Landsretten · Fængsel for besiddelse af 10 gram hash under afsoning af fængselsstraf (Stadfæstelse af dom)	17.12.2018
Landsretten · Dom for besiddelse af kokain til eget forbrug i Aalborg	14.10.2010
Landsretten · Landsretsdom vedrørende besiddelse af hash til eget forbrug	18.11.2004
Byretten · Tilståelsessag om kørsel under påvirkning af hash og besiddelse af euforiserende stoffer	12.03.2024
Byretten · Dom for besiddelse af hash med henblik på eget forbrug	26.04.2021
Byretten · Besiddelse af hash i Statsfængslet Kærshovedgaard	13.05.2004
Byretten · Dom i sag om besiddelse af kokain til eget forbrug	02.05.2002

§ 10 Bevisbyrden ved afgrænsningen mellem eget forbrug og videreoverdragelse

Grænsedragningen er det retligt mest omtvistede punkt, fordi den afgør, om sagen bedømmes efter lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 1 eller efter straffelovens § 191. Forarbejderne til lov nr. 667 af 11. juni 2024 placerer bevisbyrden utvetydigt:

> *Endvidere er det, som i øvrige straffesager, anklagemyndigheden, som skal løfte bevisbyrden for, at der er tale om besiddelse med henblik på videreoverdragelse, hvis dette er formodningen efter politiets efterforskning og oplysning af sagen.*

Frifindelse for videreoverdragelse trods store mængder. I **S-819-17** (Østre Landsret, 15. august 2017) havde politiet hos tiltalte fundet 197,6 g hash, 20,4 g skunk, 687,7 g hampeblade, tre digitalvægte, pølsemandsposer og et papir med prisliste. Byretten dømte for videreoverdragelse. Landsretten frifandt:

> *Selv om der under sagen ikke er fremlagt kopi af henvendelserne til blandt andet Retskemisk Institut, som tiltalte har forklaret om, har landsretten efter den stedfundne bevisførelse ikke fundet tilstrækkeligt grundlag for at tilsidesætte tiltaltes forklaring om, at han besad stofferne til eget brug … Tiltalte findes derfor skyldig efter anklageskriftet, dog således at han frifindes for at have besiddet stofferne, herunder de 197,6 gram hash, med henblik på videreoverdragelse.*

Straffen blev nedsat fra 4 måneders ubetinget fængsel til 30 dages betinget fængsel.

Massivt misbrug neutraliserer mængdeindiciet. I **20. 2512/2002** (Københavns Byret, 2. maj 2002) – 16,12 gram kokain, mere end 80 gange den vejledende grænse – lagde retten tiltaltes forklaring om eget forbrug til grund. Afgørende var, at tiltalte forud havde haft et massivt kokainmisbrug, "hvorfor mængden af kokain ikke i sig selv blev anset som et indicium for videreoverdragelse", og at han blev fundet med stoffet på et tidspunkt, hvor han måtte påregne at være eftersøgt – hvilket talte imod erhvervelse til salg.

Tolerance og forbrugsmønster. I **SS 1-22947/2009** (Østre Landsret, 23. august 2010) blev tiltalte truffet på en restauration med 4,2 gram kokain fordelt på fem poser. Han forklarede at have købt med mængderabat til en fødselsdagsfest og at kunne indtage op mod 2 gram på en aften. Politiet havde ikke observeret handel. Retten fandt besiddelsen bevist, men ikke videresalgsforholdet, og udmålte en bøde på 17.000 kr. – svarende til flere tidligere narkotikaafgørelser.

Delvis frifindelse – stof for stof. S-657-04 (Østre Landsret, 10. maj 2004) viser, at vurderingen foretages særskilt for hvert stof:

> *Retten finder det ikke med den til domfældelse i en straffesag fornødne sikkerhed bevist, at kokainen var i tiltaltes besiddelse med henblik på videreoverdragelse, og lægger derfor til grund, at kokainen var til tiltaltes eget forbrug.*

De 0,1 gram kokain blev anset for eget forbrug, mens de 9,15 gram amfetamin – efter politiassistentens forklaring og en opvejning af stoffet – blev anset for bestemt til videreoverdragelse.

Når forklaringen tilsidesættes. I **AM2025.04.07Ø** (Østre Landsret, 7. april 2025) fandt politiet i tiltaltes telt på Roskilde Festival 10,31 gram hash – under den vejledende grænse – fordelt på 11 pølsemandsposer sammen med 1.700 kr. i kontanter. Retten tilsidesatte forklaringen om eget forbrug:

> *Retten har med hensyn til hashen lagt vægt på, at den var opdelt i mindre portioner, der fremstår som forberedt til salg, og at den var opbevaret i polsemandsposer. Retten har med hensyn til kontantbeløbet endvidere lagt vægt på, at beløbet var deleligt med 100, og at den skønnede pris på 100 kr. for 0,93 gram hash, der ligger over normalprisen, ifølge politiet er normalt på Roskilde Festival.*

Tilsvarende blev i **SS 18. 35582/2005** (Københavns Byret, 28. februar 2006) en forklaring om, at 250,37 gram hash skulle dække tiltaltes og kærestens forbrug på ca. 3 gram dagligt, tilsidesat under henvisning til mængden sammenholdt med 4.800 kr. i kontanter.

Bevisspørgsmålet kan også angå selve besiddelsen. I **SS-2453/2012-HBK** (26. oktober 2012) drejede sagen sig om, hvorvidt hash fundet på et sofabord tilhørte den, der havde overnattet i sofaen. Og i **SS-1376/2011-OLR** (Østre Landsret, 12. december 2011) var stridspunktet, om beviser opnået ved en ransagning, der oprindeligt var rettet mod designermøbler men udvidedes efter en hunds markering, kunne tillægges bevisværdi – et mindretal fandt mistankegrundlaget for udvidelsen utilstrækkeligt.

Endelig fastholder forarbejderne, at hensynet til udsatte ikke må udnyttes: politiet skal fortsat være opmærksomt på risikoen for, at organiserede kriminelle udnytter persongruppen til at transportere stoffer – i sådanne tilfælde er der ikke tale om besiddelse til eget forbrug.

LOV	Lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 1 · Straffeloven § 191	
PRAKSIS	**Landsretten** · Betinget fængsel for besiddelse og salg af hash med henblik på videreoverdragelse på Roskilde Festival	07.04.2025
	Landsretten · Betinget fængsel for besiddelse af hash og hamp: Landsretten tilsidesatte anklage om videreoverdragelse	15.08.2017

Landsretten · Stadfæstelse af dom i sag om overtrædelse af lov om euforiserende stoffer	12.12.2011
Landsretten · Dom for besiddelse af kokain: Tiltaltes videresalgsforhold ikke bevist	23.08.2010
Landsretten · Domfældelse for besiddelse af amfetamin, kokain og tåregasspray	10.05.2004
Byretten · Domfældelse for besiddelse af euforiserende stoffer baseret på vidneudsagn om erkendelse	26.10.2012
Byretten · Besiddelse af euforiserende stoffer med henblik på videreoverdragelse	28.02.2006
Byretten · Dom i sag om besiddelse af kokain til eget forbrug	02.05.2002

§ 11 Besiddelse i fængsler og kriminalforsorgens institutioner

Loven indeholder ingen særregel om indsattes besiddelse, men Rigsadvokatmeddelelsen om narkotika, pkt. 5.6 fastslår, at det "[i] praksis ... anses for en skærpende omstændighed, at stofferne besiddes i et fængsel". Domstolene henfører forholdet under straffelovens § 81, nr. 12, jf. **RS-3084/2020** (Retten i Svendborg, 17. november 2020), hvor to forhold om i alt 24,17 gram hash til eget brug i Nyborg Fængsel udløste en tillægsstraf på 30 dages fængsel. Retten lagde vægt på, at overtrædelserne var begået i fængslet under afsoning, på den samlede mængde og på seks tidligere straffe for besiddelse.

Samtidig indeholder forarbejderne til **lov nr. 445 af 9. juni 2004** (L 175 af 26. februar 2004, de almindelige bemærkninger pkt. 2.3.1) en vigtig begrænsning, som Rigsadvokatmeddelelsen gengiver:

> *Det forudsættes samtidig, at straffen for indsattes mindre besiddelser af hash til eget forbrug, dvs. besiddelse af op til 10 gram, skal svare til den straf andre personer får, dvs. normalt bødestraf.*

De ubetingede fængselsstraffe i **41.9172/04** (78,5 g hash, 30 dage), **S-2071-04** (29,3 g hash, 14 dage) og **RS-3084/2020** angår derfor alle mængder over 10-gramsgrænsen. **S-1150-18** (Vestre Landsret, 17. december 2018) ligger præcis på grænsen, og her var det kombinationen af mængde, afsoningssituation og fem tidligere narkotikadomme, der udelukkede betinget straf:

> *Retten har lagt vægt på mængden af hash samt at besiddelsen fandt sted, mens tiltalte afsonede en fængselsstraf. Der er ikke grundlag for at gøre straffen betinget.*

To forhold modererer billedet. For det **første** kan advarsel efter retsplejelovens § 722, stk. 1, nr. 7 eller § 900 undtagelsesvis meddeles ved førstegangsbesiddelse af op til 10 gram hash til eget forbrug, også over for indsatte. For det **andet** — og væsentligst — har Justitsministeriet over for Rigsadvokaten præciseret, at pligtreglen i § 3, stk. 4 **også finder anvendelse i fængsler mv.** Er betingelserne opfyldt, skal der derfor meddeles tiltalefrafald uden vilkår, også i gentagelsestilfælde og uanset stoftype, og forholdet skal om nødvendigt udskilles til særskilt behandling.

Besiddelse af receptpligtige lægemidler uden lovlig recept rammes af samme regelsæt, jf. lov om euforiserende stoffer § 2, stk. 3 og 4, hvorefter besiddelse alene er lovlig for den, der har modtaget stoffet på en lovlig recept eller rekvisition.

For besiddelse i fængsler **med henblik på videreoverdragelse** er udgangspunktet fængselsstraf, og det er en skærpende omstændighed, at forholdet er begået i et fængsel.

LOV Lov om euforiserende stoffer § 2, stk. 3-4 · Lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 1, 4 · Retsplejeloven § 722, stk. 1 · Straffeloven § 81

PRAKSIS	**Landsretten** · Fængsel for besiddelse af 10 gram hash under afsoning af fængselsstraf (Stadfæstelse af dom)	17.12.2018

Landsretten · Dom for ulovlig tilegnelse af erhvervshemmeligheder og kundedata	08.01.2014
Landsretten · Landsretsdom vedrørende besiddelse af hash til eget forbrug	18.11.2004
Byretten · Dom om 30 dages tillægsstraf for besiddelse af hash under afsoning i Nyborg Fængsel	17.11.2020
Byretten · Besiddelse af hash i Statsfængslet Kærshovedgaard	13.05.2004

§ 12 Skærpede strafzoner: straffelovens § 81 c og § 81 e

Besiddelse af euforiserende stoffer i en skærpet strafzone udpeget efter politilovens § 6 a udløser strafforhøjelse. Efter den ældre bestemmelse i straffelovens § 81 c kan straffen forhøjes, og efter den nyere § 81 e er udgangspunktet i **målrettede** skærpede strafzoner, at straffen fordobles sammenlignet med tilsvarende overtrædelser uden for zonen.

Rigsadvokatmeddelelsen udmønter dette i en klar tommelfingerregel: er der tale om et gentagelsestilfælde begået i en målrettet skærpet strafzone, skal forholdet som udgangspunkt straffes med fængsel, selv om der efter sædvanlig praksis ville være udmålt bøde. Konkret vil besiddelse af mindre mængder til eget forbrug i en målrettet skærpet strafzone "allerede i andengangstilfælde som udgangspunkt … skulle straffes med en ubetinget fængselsstraf, hvis begge forhold er begået i en målrettet skærpet strafzone". I førstegangstilfælde fordobles bøden i stedet.

Det er netop den betingelse — at **også de tidligere forhold** skal være begået i en zone — der blev afgørende i **3-9750/2019** (Retten i Odense, 4. september 2020):

> *Det kan i nærværende sag lægges til grund, at overtrædelsen er begået i en skærpet straf-zone jf. straffelovens § 81 c, stk. 1… Det kan ikke lægges til grund, at tiltaltes tidligere overtrædelser af lov om euforiserende stoffer er begået i en skærpet straf-zone. På den baggrund kan straffen for forhold I alene udmåles til en bødestraf.*

Selv et fjerdegangstilfælde begået i en skærpet strafzone forblev altså i bødezonen, fordi de forudgående overtrædelser ikke var zonerelaterede — med den afledte konsekvens, at hjemlen til udvisning bortfaldt.

For overdragelsessagerne har fordoblingsreglen større vægt. I **SS 4-2040/2025** (Københavns Byret, 25. juni 2025) blev besiddelse og videreoverdragelse af hash i en målrettet skærpet strafzone efter § 81 e straffet med 40 dages fængsel samt udvisning med indrejseforbud i 6 år.

Selve fortolkningen af § 81 e er under afklaring i Højesteret. Procesbevillingsnævnet meddelte ved **24/17117** (afgørelse af 11. december 2024) 3.-instansbevilling i en sag om besiddelse af 117 gram hash i en hashbod i Pusher Street. Det principielle spørgsmål er, **hvilket strafniveau der udgør udgangspunktet for fordoblingen** — byretten idømte 10 måneders fængsel, landsretten nedsatte til 8 måneder og frifandt for opholdsforbud. Afklaringen vil også have afsmittende betydning for bødesagerne om eget forbrug i zonerne.

LOV `Lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 1` `Straffeloven § 81c, stk. 1` `Straffeloven § 81e`

PRAKSIS		
	Byretten · Fængsel og Udvisning af EU-statsborger for Hashsalg i Målrettet Skærpet Strafzone	25.06.2025
	Byretten · Dom for gentagen kørsel uden kørekort og besiddelse af narkotika i skærpet strafzone: Udvisningspåstand afvist	04.09.2020
	Procesbevillingsnævnet · Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling om fortolkning af straffelovens § 81 e — udgangspunkt for fordobling af straf i målrettet skærpet strafzone på Christiania	11.12.2024

§ 13 De skærpende omstændigheder i § 3, stk. 2, rammer salg – ikke ren besiddelse

En hyppig fejlkilde er at anvende § 3, stk. 2 på sager om eget forbrug. Bestemmelsens ordlyd er efter sit indhold begrænset til overdragelseshandlinger. Det skal betragtes som en betydelig skærpende omstændighed, at der er tale om

1. gentagne tilfælde af **salg** af et særlig farligt eller skadeligt stof, eller
2. **salg eller vederlagsfri overdragelse med henblik på senere salg** på restaurationer, herunder diskoteker, eller ved koncerter eller musikfestivaler – og tilsvarende ved andre arrangementer, hvor det typisk hovedsagelig er børn eller unge mennesker, der deltager.

Ren besiddelse til eget forbrug på et diskotek eller en festival aktiverer derfor ikke stk. 2. Det er netop derfor, at bevisspørgsmålet i festivalsagerne bliver afgørende: i **AM2025.04.07Ø** (Østre Landsret, 7. april 2025) blev tiltalte dømt efter § 3, stk. 1, jf. stk. 2, nr. 2, netop fordi retten tilsidesatte hans forklaring om eget forbrug og lagde til grund, at de 10,31 gram hash i 11 poser var bestemt til videreoverdragelse på festivalen. Havde forklaringen holdt, ville forholdet have ligget i bødezonen efter skema 4.

Ved lov nr. 724 af 20. juni 2025 blev katalogeti § 3, stk. 2, udvidet med to nye numre – salg via **sociale medier** og salg fra **detailbutikker**, herunder kiosker – begge med en strafskærpelse på en tredjedel. Samtidig blev nr. 1 omformuleret til "særlig skadeligt eller farligt stof", hvilket ifølge forarbejderne tydeliggør, at opioider generelt anses for omfattet. Bemærk at disse ændringer endnu ikke er konsolideret ind i lovbekendtgørelsen, men har været i kraft siden 1. juli 2025.

De skærpede rammer er også tydelige i den øvrige narkotikapraksis, hvor grænsen til straffelovens § 191 passeres. **SS-2059/2025-KBH** og de øvrige handelssager falder uden for denne oversigt og behandles under praksisoversigten om narkotikahandel og indførsel. Ligeledes behandles kørsel under påvirkning af euforiserende stoffer særskilt under narkotikakørsel, og postindførsel og darknet-køb under narkotika-postindførsel og darknet.

LOV	Lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 1, 2 · Straffeloven § 191	
PRAKSIS	**Landsretten** · Betinget fængsel for besiddelse og salg af hash med henblik på videreoverdragelse på Roskilde Festival	07.04.2025

§ 14 Konfiskation og fritagelsen ved stofindtagelsesrum

Konfiskation er reglen. Efter Rigsadvokatmeddelelsen om narkotika, pkt. 5.10 og straffelovens § 75, stk. 2 sker der konfiskation af de euforiserende stoffer i alle sager om besiddelse til eget forbrug. Praksis er konsekvent på tværs af sanktionsniveauer:

- 228,5 gram hash konfiskeret ved siden af 14 dages fængsel i **SS-191/2021-BOR** (26. april 2021).
- 30 gram hash konfiskeret ved siden af en bøde på 6.000 kr. i **SS-4061/2018-ODE** (6. juli 2018).
- 46,89 gram hash konfiskeret uændret, selv om bøden blev nedsat, i **S-1125-13** (Østre Landsret, 7. november 2013).
- 17 gram kokain konfiskeret ved siden af en **betinget** dom i **5-2315/2010** (14. oktober 2010).

Konfiskationspåstanden skal dog være omfattet af anklageskriftet. I **AM2025.04.07Ø** (Østre Landsret, 7. april 2025) blev anklagemyndighedens påstand om konfiskation af en joint afvist, fordi genstanden ikke var en del af den rejste tiltale — mens konfiskationen af 10,31 gram hash og 1.700 kr. i udbytte blev stadfæstet. I **SS-154/2026-QAA** (Qaasuitsoq Kredsret, 5. september 2025) blev både 7,07 gram hash og 20.300 kr. i kontanter konfiskeret, efter at forklaringen om kontanternes lovlige oprindelse blev forkastet.

Stofindtagelsesrum — total fritagelse. Lov om euforiserende stoffer § 3 b, stk. 1 hjemler kommunale stofindtagelsesrum for personer over 18 år med stærk afhængighed som følge af et længere og vedvarende misbrug. Ved lov nr. 667 af 11. juni 2024 blev der indsat nye stk. 2 og 3, hvorefter besiddelse af euforiserende stoffer til eget forbrug **ikke strafforfølges**, når den pågældende er fyldt 18 år, besiddelsen skyldes stærk afhængighed af hårde stoffer, og vedkommende enten befinder sig i eller i umiddelbar nærhed af et stofindtagelsesrum med henblik på indtagelse dér, eller er **på vej** til et stofindtagelsesrum med henblik på indtagelse. Politidirektøren udpeger det konkrete område.

Forskellen til tiltalefrafaldsreglen er væsentlig: hvor § 3, stk. 4 forudsætter, at forholdet er strafbart, men afgøres uden tiltale — og stofferne dermed beslaglægges og konfiskeres — sker der ved § 3 b, stk. 2, **hverken beslaglæggelse eller konfiskation**, fordi forholdet slet ikke strafforfølges. Forarbejderne til lov nr. 667 af 11. juni 2024 forudsætter i forlængelse heraf, at politiet aktivt vejleder:

> *Er der et stofindtagelsesrum, som den pågældende realistisk kan indtage stofferne i, forudsættes det, at politiet vejleder herom og opfordrer den pågældende til at indtage stofferne dér. Hvis den pågældende herefter følger denne opfordring, vil der ikke skulle ske strafforfølgning, herunder beslaglæggelse med henblik på konfiskation af stofferne.*

Kommende udvikling. Området er fortsat i bevægelse. Som led i værdighedsreformen har Social- og Boligministeriet sendt lovudkast i høring, som bl.a. omhandler udsattes ret til at beholde stoffer til eget forbrug ved stærk afhængighed, og som gennemgår samspillet mellem § 3, stk. 4, og § 3 b, stk. 2, i detaljer. Et tidligere udkast blev sendt i høring i februar 2026.

LOV Lov om euforiserende stoffer § 3b, stk. 1, 2 · Lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 4 · Straffeloven § 75, stk. 2

PRAKSIS

Landsretten · Betinget fængsel for besiddelse og salg af hash med henblik på videreoverdragelse på Roskilde Festival	07.04.2025
Landsretten · Nedsættelse af bødestraf for besiddelse af hash til eget forbrug ved Østre Landsret	07.11.2013
Landsretten · Dom for besiddelse af kokain til eget forbrug i Aalborg	14.10.2010
Byretten · Hash og hæleri ved Hotel Avannaa i Ilulissat – betinget anstaltsdom og konfiskation af 20.300 kr.	05.09.2025
Byretten · Dom for besiddelse af hash med henblik på eget forbrug	26.04.2021
Byretten · Straffesag om besiddelse af hash med konfiskationspåstand	06.07.2018

§ 15 Straffeprocessuelle indgreb og erstatning i sager om eget forbrug

Fordi sagerne typisk ender i bødezonen, opstår spørgsmålet om proportionalitet mellem det straffeprocessuelle indgreb og den forventede sanktion forholdsvis ofte. Rigsadvokatens afgørelser efter retsplejelovens kapitel 93 a tegner et konsistent billede.

Egen skyld afskærer erstatning. I **RA-2018-3** (Rigsadvokaten, 6. september 2018) blev to passagerer nægtet erstatning for tilbageholdelse, visitation og ransagning af en bil. Afgørende var, at deres tilstedeværelse i et

køretøj med åbenlys hashlugt og synligt jointpapir udgjorde egen skyld, der fuldt ud bortfalder retten til erstatning for indgrebet. Tilsvarende blev der i **SA1-2006-521-1797** (Statsadvokaten, 12. oktober 2007) givet afslag på erstatning for frihedsberøvelse efter besiddelse af hash, da frihedsberøvelsen var proportional med straffen og foranlediget af klagerens egen adfærd.

Frifindelse giver ikke automatisk erstatning. I **SA6-2008-521-1108** (Statsadvokaten, 11. december 2008) blev et erstatningskrav for straffeprocessuelle indgreb og tabt arbejdsfortjeneste som følge af afskedigelse afvist, selv om klageren var blevet frifundet for overtrædelse af lov om euforiserende stoffer.

Sagsbehandlingstiden kan derimod udløse ansvar. I **AM2024.08.06RA** (Rigsadvokaten, 6. august 2024) afviste Rigsadvokaten erstatning for selve sigtelsen efter lov om euforiserende stoffer § 1, men anerkendte culpaansvar for, at efterforskningen havde ligget fuldstændig stille i 18 måneder, og tilkendte 10.000 kr. Lang sagsbehandlingstid indgår også som formildende ved selve strafudmålingen, jf. **SS-29444/2022-KBH** (Københavns Byret, 12. marts 2024), hvor der gik næsten fire år fra standsningen til pådømmelsen.

Disse afgørelser understreger et gennemgående praksismønster: den processuelle indgrebstærskel i narkotikasager er lav — hashlugt og synligt jointpapir er nok til tilbageholdelse og ransagning — mens den strafferetlige tærskel for frihedsstraf ved eget forbrug er høj. Netop den asymmetri er baggrunden for, at forarbejderne til lov nr. 667 af 11. juni 2024 lægger sagsoplysningsbyrden hos politiet frem for hos den sigtede borger.

LOV	Lov om euforiserende stoffer § 1 · Retsplejeloven § 1018a, stk. 3	
PRAKSIS	**Byretten** · Tilståelsessag om kørsel under påvirkning af hash og besiddelse af euforiserende stoffer	12.03.2024
	Rigsadvokaten · Rigsadvokaten tilkender 10.000 kr. i erstatning for 18 måneders inaktivitet i narkotikasag	06.08.2024
	Rigsadvokaten · Nægtelse af erstatning for tilbageholdelse og visitation i bil grundet egen skyld (hashlugt og synligt jointpapir)	06.09.2018
	Rigsadvokaten · Afgørelse om erstatningskrav efter frifindelse i narkotikasag	11.12.2008
	Rigsadvokaten · Afslag på erstatning for uberettiget frihedsberøvelse efter besiddelse af hash	12.10.2007

§ 16 Sammenfatning: fem mønstre og fem faldgruber

Fem praksismønstre

1. **Takstsystemet dominerer.** Besiddelse under mængdegrænserne afgøres praktisk taget altid med en bøde efter Rigsadvokatmeddelelsens skema 4 plus konfiskation efter straffelovens § 75, stk. 2. Domstolene afviger sjældent fra taksterne, men appelinstanserne justerer, når parterne er enige, jf. **S-1125-13** (7. november 2013).
2. **Mængden afgør sanktionsart, forstraffene afgør betinget/ubetinget.** Sammenlign **5-2315/2010** (17 g kokain, betinget) med **SS-191/2021-BOR** (228,5 g hash, ubetinget).
3. **Bevisbyrden for videresalgsforsæt løftes ikke af mængden alene. S-819-17** (197,6 g hash) og **20. 2512/2002** (16,12 g kokain) endte begge som eget forbrug — mens 10,31 gram i pølsemandsposer med matchende kontantbeløb i **AM2025.04.07Ø** (7. april 2025) blev videreoverdragelse.
4. **Kontekst skærper.** Afsoning, udgang fra institution og skærpede strafzoner løfter forholdet ud af bødezonen — men kun inden for de betingelser, den enkelte skærpelsesregel opstiller, jf. **3-9750/2019** (4. september 2020).

5. **Retstilstanden bevæger sig mod differentiering.** Hårdere straf for opioider og salgskanaler, samtidig med afkriminalisering i praksis for de svært afhængige socialt udsatte.

Fem faldgruber

1. **Citér ikke § 3, stk. 1, 3. pkt.** Bestemmelsen er ophævet pr. 1. juli 2024, selv om den stadig fremgår af den konsoliderede lovbekendtgørelse. Den gældende regel er § 3, stk. 4 — og den er en **pligt**, ikke en mulighed.
2. **Bland ikke gentagelsesreglens procentsatser sammen.** Forhøjelsen er +50 pct. i andengangstilfælde og +100 pct. fra tredjegangstilfælde — ikke en fordobling allerede anden gang.
3. **Anvend ikke § 3, stk. 2, på ren besiddelse.** De betydeligt skærpende omstændigheder forudsætter salg eller overdragelse med henblik på senere salg.
4. **Tjek gerningstidspunktet.** Mængdeangivelser og strafniveauer efter lov nr. 724 af 20. juni 2025 gælder fra 1. juli 2025; for ældre forhold anvendes 2004-forarbejdernes angivelser, jf. Rigsadvokatmeddelelsens bilag 1. Særligt for opioidpiller flyttede den vejledende eget forbrug-grænse fra 10 til 5 stk.
5. **Kontrollér paragrafnumre i ældre domme.** Bekendtgørelsens straffebestemmelse er i dag § 30, ikke § 27, og stoffernes placering på listerne i bilag 1 er ændret flere gange.

LOV

Bekendtgørelse om euforiserende stoffer § 30, stk. 1

Lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 1, 2, 4 | Straffeloven § 75, stk. 2

PRAKSIS

Landsretten · Betinget fængsel for besiddelse og salg af hash med henblik på videreoverdragelse på Roskilde Festival	07.04.2025
Landsretten · Betinget fængsel for besiddelse af hash og hamp: Landsretten tilsidesatte anklage om videreoverdragelse	15.08.2017
Landsretten · Nedsættelse af bødestraf for besiddelse af hash til eget forbrug ved Østre Landsret	07.11.2013
Landsretten · Dom for besiddelse af kokain til eget forbrug i Aalborg	14.10.2010
Byretten · Dom for besiddelse af hash med henblik på eget forbrug	26.04.2021
Byretten · Dom for gentagen kørsel uden kørekort og besiddelse af narkotika i skærpet strafzone: Udvisningspåstand afvist	04.09.2020
Byretten · Dom i sag om besiddelse af kokain til eget forbrug	02.05.2002

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Bekendtgørelse om euforiserende stoffer § 30	stk. 1	Lov om euforiserende stoffer § 1	stk. 3
Lov om euforiserende stoffer § 2	stk. 4	Lov om euforiserende stoffer § 3	stk. 1, 2, 4
Lov om euforiserende stoffer § 3b		Straffeloven § 75	stk. 2

MATERIALE Citerede afgørelser

34 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 2

22.05.2026	Højesteret: Mindreårig narkotikasælger idømt 6 år og 10 måneder for besiddelse af ca. 8 kg stoffer – ung alder afskærer ikke straf over 8 år i de allergroveste tilfælde	10795-13857

26.08.2010	Dom i sag om besiddelse af narkotika til videreoverdragelse og ulovlig våbenbesiddelse	SS 1-11405/2010

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS		10
07.04.2025	Betinget fængsel for besiddelse og salg af hash med henblik på videreoverdragelse på Roskilde Festival	AM2025.04.07Ø
17.12.2018	Fængsel for besiddelse af 10 gram hash under afsoning af fængselsstraf (Stadfæstelse af dom)	S-1150-18
15.08.2017	Betinget fængsel for besiddelse af hash og hamp: Landsretten tilsidesatte anklage om videreoverdragelse	S-819-17
08.01.2014	Dom for ulovlig tilegnelse af erhvervshemmeligheder og kundedata	4001/2013
07.11.2013	Nedsættelse af bødestraf for besiddelse af hash til eget forbrug ved Østre Landsret	S-1125-13
12.12.2011	Stadfæstelse af dom i sag om overtrædelse af lov om euforiserende stoffer	3022-3576
14.10.2010	Dom for besiddelse af kokain til eget forbrug i Aalborg	5-2315/2010
23.08.2010	Dom for besiddelse af kokain: Tiltaltes videresalgsforhold ikke bevist	SS 1-22947/2009
18.11.2004	Landsretsdom vedrørende besiddelse af hash til eget forbrug	S-2071-04
10.05.2004	Domfældelse for besiddelse af amfetamin, kokain og tåregasspray	S-657-04

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS		15
05.09.2025	Hash og hæleri ved Hotel Avannaa i Ilulissat – betinget anstaltsdom og konfiskation af 20.300 kr.	10664-12639
25.06.2025	Fængsel og Udvisning af EU-statsborger for Hashsalg i Målrettet Skærpet Strafzone	SS 4-2040/2025
12.03.2024	Tilståelsessag om kørsel under påvirkning af hash og besiddelse af euforiserende stoffer	10262-12053
25.01.2022	Dom for våbenbesiddelse, narkotikabesiddelse og flugt fra varetægt	1398-1698
18.05.2021	Dom for voldtægt og besiddelse af euforiserende stoffer	107-126
26.04.2021	Dom for besiddelse af hash med henblik på eget forbrug	2315-2757
17.11.2020	Dom om 30 dages tillægsstraf for besiddelse af hash under afsoning i Nyborg Fængsel	RS-3084/2020
04.09.2020	Dom for gentagen kørsel uden kørekort og besiddelse af narkotika i skærpet strafzone: Udvisningspåstand afvist	3-9750/2019
06.07.2018	Straffesag om besiddelse af hash med konfiskationspåstand	783-886
10.01.2013	Fængselsstraf for besiddelse af kokain, hash, ulovligt fyrværkeri og en butterflykniv	BD-4160/2012
26.10.2012	Domfældelse for besiddelse af euforiserende stoffer baseret på vidneudsagn om erkendelse	6795-8161
28.02.2006	Besiddelse af euforiserende stoffer med henblik på videreoverdragelse	SS 18. 35582/2005
13.05.2004	Besiddelse af hash i Statsfængslet Kærshovedgaard	41.9172/04

17.06.2002	Dom for besiddelse af euforiserende stoffer og dopingmidler	31.9469/2002
02.05.2002	Dom i sag om besiddelse af kokain til eget forbrug	20. 2512/2002

RIGSADVOKATEN · NÆVN / KLAGEINSTANS		4
06.08.2024	Rigsadvokaten tilkender 10.000 kr. i erstatning for 18 måneders inaktivitet i narkotikasag	AM2024.08.06RA
06.09.2018	Nægtelse af erstatning for tilbageholdelse og visitation i bil grundet egen skyld (hashlugt og synligt jointpapir)	RA-2018-3
11.12.2008	Afgørelse om erstatningskrav efter frifindelse i narkotikasag	SA6-2008-521-1108
12.10.2007	Afslag på erstatning for uberettiget frihedsberøvelse efter besiddelse af hash	SA1-2006-521-1797

PARKERINGSKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS		2
21.09.2023	Annullering af kontrolafgift ved ubebygget grund i Ørestad Syd grundet mangelfuld skiltning ved indkørsel	park-2757
23.11.2022	Gyldighed af kontrolafgift udstedt mens bilisten forlader stedet	park-1698

PROCESBEVILLINGSNÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS		1
11.12.2024	Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling om fortolkning af straffelovens § 81 e – udgangspunkt for fordobling af straf i målrettet skærpet strafzone på Christiania	24/17117

24 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over narkotika – forhandling, indførsel og organiseret handel (straffeloven § 191)

Kvalifikationskriterier, mængdebaserede strafniveauer efter lov nr. 724 af 20. juni 2025, rollefordeling og postindførsel via darknet

Version 2 Opdateret 3. sep. 2026 65 afgørelser · 2009–2026 Læs online

INTRODUKTION

Straffelovens § 191 er den kvalificerede overbygning på lov om euforiserende stoffer og rammer overdragelse af euforiserende stoffer til et større antal personer, mod betydeligt vederlag eller under andre særligt skærpende omstændigheder – med sidestilling i stk. 2 af indførsel, køb, modtagelse, fremstilling og besiddelse med forsæt til overdragelse. Praksis er i altovervejende grad mængde- og rollestyret: stoffets art og mængde fastlægger udgangspunktet, mens gerningsmandens placering i handelskæden (bagmand, pengemand, gemmer, kurer, bud) justerer straffen op eller ned. Ved lov nr. 724 af 20. juni 2025 blev de hidtil retspraksisskabte strafpositioner lovfæstet i forarbejderne og gengivet i Rigsadvokatmeddelelsens narkotikaafsnit, samtidig med at opioider generelt blev henført under kategorien "særlig skadeligt eller farligt stof". Oversigten dækker hele spektret fra kurersager over organiserede netværk afdækket med Encrochat- og SKY ECC-materiale til postindførsel af stoffer bestilt på darknet og betalt med kryptovaluta.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Straffelovens § 191 er ikke en selvstændig gerningsbeskrivelse, men en kvalificeret strafferamme for overtrædelser af lov om euforiserende stoffer; bekendtgørelsens straffebestemmelse henviser udtrykkeligt til, at overtrædelsen straffes efter § 191, når dens betingelser er opfyldt.

02 Afgrænsningen mellem særloven og § 191 er som udgangspunkt mængdebestemt: ca. 25 g kokain/metamfetamin, ca. 10 g heroin, ca. 50 g amfetamin/ketamin, ca. 40-50 g MDMA, ca. 500 opioidpiller og ca. 10 kg hash udløser som udgangspunkt tiltale efter § 191, stk. 1.

03 § 191, stk. 1, 2. pkt. (16 års strafferamme) forudsætter et særligt farligt eller skadeligt stof og finder aldrig anvendelse på hash – grænserne ligger efter forarbejderne til lov nr. 724 af 20. juni 2025 ved ca. 1 kg heroin, ca. 1,3-1,5 kg kokain/metamfetamin, ca. 2 kg amfetamin/ketamin, ca. 2 kg MDMA og ca. 50.000 opioidpiller.

04 Højesteret har fastslået, at udgangspunktet for straffastsættelsen ved narkotikakriminalitet, der angår omkring 1 kg kokain, er fængsel i 5 år.

05 Stoffets koncentration og renhed har efter Højesterets praksis i almindelighed ingen betydning for strafudmålingen — heller ikke for opioidpiller, hvor strafniveauet er fastsat uafhængigt af type og styrke.

06 Ved ecstasypiller tages der udgangspunkt i pillernes samlede vægt, ikke i MDMA-indholdet; MDMA og ketamin sidestilles med amfetamin ved strafudmålingen.

07 Opioider — herunder morfin, oxycodon, tramadol, fentanyl og metadon — anses efter lov nr. 724 af 20. juni 2025 generelt som særlig skadelige eller farlige stoffer, hvilket ændrer den tidligere landsretspraksis, hvorefter godkendte opioidlægemidler blev holdt uden for § 191, stk. 1, 2. pkt.

08 Stoffer, der ikke udtrykkeligt er nævnt i strafskemaerne, kan omregnes til et relevant referencestof, og de lovfæstede strafniveauer anvendes derefter.

09 Forsæt til videreoverdragelse kan foreligge som dolus eventualis i form af positiv indvilligelse: kureren, der indser muligheden for, at en kasse indeholder hårde stoffer, og accepterer denne mulighed, har det fornødne forsæt — også selv om han hævder kun at have regnet med hash.

10 Besiddelse under de vejledende grænser kan alligevel henføres til videreoverdragelse, hvis stoffet er portionsopdelt, ledsaget af vægt, salgsposer, regnskab, sortiment eller kontantbeløb uden sammenhæng med indkomsten.

11 Bagmænd, organisatorer og pengehåndterere hæfter for hele netværkets omsætning og straffes i toppen af strafferammen — op til 16 år, og ved § 88, stk. 1, 2. pkt., derover.

12 Bude i et salgstelefon-netværk hæfter som udgangspunkt kun for egne salg, medmindre der er ført bevis for konkret viden om netværkets samlede omsætning; dette adskiller kokainbudssager fra Christiania-praksis.

13 Postindførsel af stoffer bestilt på darknet og betalt i kryptovaluta bedømmes efter § 191, stk. 2, når mængden overstiger tærsklerne; beslaglægges pakken i transit, og gennemføres der kontrolleret levering med attrap, henføres forholdet til forsøg efter straffelovens § 21.

14 Krypteret kommunikation fra Encrochat og SKY ECC indhentet via international retshjælp kan anvendes som bevis, men identifikationen af den faste bruger bag den enkelte profil er det afgørende — og manglende sikker identifikation fører til frifindelse.

15 Konfiskation af udbytte efter straffelovens § 75, stk. 1, sker skønsmæssigt på grundlag af opgjort fortjeneste pr. gram, og i de store sager suppleres den med udvidet konfiskation efter § 76 a.

16 Udvisning ved § 191-kriminalitet kræver meget tungtvejende grunde over for fastboende udlændinge indrejst som børn; kriminalitetens karakter kan bære selve udvisningen, mens manglende forudgående advarsel typisk fører til nedsættelse af indrejseforbuddets varighed.

§ 1 Gerningsindholdet i § 191 og forholdet til lov om euforiserende stoffer

Straffelovens § 191, stk. 1 er ikke en selvstændig gerningsbeskrivelse, men en kvalificeret strafferamme for handlinger, der allerede er strafbare efter lov om euforiserende stoffer. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

> *Den, som i strid med lovgivningen om euforiserende stoffer til et større antal personer eller mod betydeligt vederlag eller under andre særligt skærpende omstændigheder overdrager euforiserende stoffer, straffes med fængsel indtil 10 år. Angår overdragelsen en betydelig mængde særligt farligt eller skadeligt stof, eller har overdragelsen af et sådant stof i øvrigt haft en særligt farlig karakter, kan straffen stige til fængsel i 16 år.*

§ 191, stk. 2 sidestiller en række forberedelses- og distributionshandlinger med selve overdragelsen: indførsel, udførsel, køb, udlevering, modtagelse, fremstilling, forarbejdning og besiddelse — forudsat at det sker **med forsæt til at overdrage** stofferne som nævnt i stk. 1. Det er denne bestemmelse, der bærer stort set alle indsmuglings-, depot- og kurersager.

Grundforbuddet ligger i lov om euforiserende stoffer § 1, stk. 3 (liste A-stoffer, bl.a. heroin) og § 2, stk. 4 (liste B-, D- og E-stoffer, der kun må anvendes medicinsk og videnskabeligt). Overtrædelse straffes efter § 3, stk. 1 med bøde eller fængsel indtil 2 år, og det følger udtrykkeligt af bestemmelsen, at der ved strafudmålingen skal lægges vægt på skadevirkningerne af de pågældende stoffer. Ved lov nr. 724 af 20. juni 2025 blev der tilføjet »og farligheden«, netop for at muliggøre mere specifikke strafniveauer pr. stoftype.

Den konkrete stofklassifikation sker i bekendtgørelse om euforiserende stoffer, hvis bilag 1 opdeler stofferne i lister A-E. Bekendtgørelsens straffebestemmelse i § 30 knytter de to regelsæt sammen:

> *Overtrædelse af denne bekendtgørelse straffes efter § 3 og §§ 3 a-3 d i lov om euforiserende stoffer. Under de i § 191 i straffeloven angivne omstændigheder straffes overtrædelsen dog efter denne bestemmelse.*

Et korrekt anklageskrift i en § 191-sag indeholder derfor typisk hele kæden — fx **SS-7588/2021-GLO-**-komplekset, hvor tiltalen lød på straffelovens § 191, stk. 1, jf. lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 1, jf. § 2, stk. 4, jf. bekendtgørelsens § 30, stk. 1, jf. § 3, jf. bilag 1, liste B. Bemærk, at bilagets nummerering ændres jævnligt, hvorfor både gældende og dagældende listenummer normalt anføres.

Historisk fik bestemmelsen sin nuværende struktur ad flere omgange: 2. pkt. om den skærpede strafferamme blev indsat ved lovændringen i 1975 med henblik på »de allergroveste, normalt internationalt prægede forhold«, jf. Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2003, del 2, og strafferammerne blev senest forhøjet fra 6 til 10 år henholdsvis fra 10 til 16 år ved **lov nr. 218 af 31. marts 2004**.

LOV Bekendtgørelse om euforiserende stoffer § 30 · Lov om euforiserende stoffer § 1, stk. 3 · Lov om euforiserende stoffer § 2, stk. 4 · Lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 1 · Straffeloven § 191, stk. 1-2

§ 2 Mængdegrænserne mellem særloven og § 191, stk. 1

Afgrænsningen mellem lov om euforiserende stoffer § 3 og straffelovens § 191 er i praksis mængdebestemt. Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om narkotika, pkt. 4.2 gengiver de vejledende mængdeangivelser fra forarbejderne til lov nr. 724 af 20. juni 2025, hvorefter tiltale for forhold begået efter den 1. juli 2025 i almindelighed bør rejses efter § 191, stk. 1, ved følgende mængder:

Stoftype	Vejledende grænse for § 191, stk. 1
Heroin	ca. 10 g
Kokain og metamfetamin	ca. 25 g
Amfetamin og ketamin	ca. 50 g
MDMA (ecstasy)	ca. 40-50 g (150-200 stk.)
Opioidpiller	ca. 500 stk.
Morfinbase	ca. 100 g
Råopium	ca. 500 g
Hash, cannabisprodukter, syntetiske cannabinoider	ca. 10 kg
Marihuana	ca. 10-15 kg
Khat	ca. 500 kg
Øvrige lægemidler	ca. 3.000-5.000 stk.

Rigsadvokatmeddelelsen understreger, at der »efter sagens konkrete omstændigheder [kan] ske fravigelse af de angivne grænser både i op- og nedadgående retning«. Den væsentligste materielle ændring i 2025 er, at grænsen for opioidpiller blev sænket fra ca. 3.000 til ca. 500 stk.

Grænserne har direkte betydning for domfældelsen. I **S-2446-19** frifandt Vestre Landsret en tiltalt for overtrædelse af straffelovens § 191, stk. 2 i en sag om cannabisproduktion, fordi udbyttet lå under 10 kg; forholdet blev i stedet henført under lov om euforiserende stoffer, og den betingede fængselsstraf på 8 måneder med vilkår om samfundstjeneste blev fastholdt. Omvendt kan mængder under grænsen efter en samlet vurdering løftes op – i **S-2001-23** fandt Vestre Landsret, at forhold vedrørende 240 og 90 tramadolpiller, som isoleret set ikke nåede skæringspunktet, sammen med de øvrige forhold nødvendiggjorde anvendelse af § 191.

Opgørelsen skal ske på **nettovægten** – altså vægten uden indpakning – og Rigsadvokatmeddelelsen pålægger anklageren udtrykkeligt at kontrollere dette før tiltalerejsning. For ecstasypiller fastslog Højesteret i **111/2025**, at der ved fastsættelse af straffen tages udgangspunkt i pillernes **samlede vægt** og ikke i MDMA-indholdet, og at både MDMA og ketamin sidestilles med amfetamin. For forhold begået efter den 1. juli 2025 kan der efter Rigsadvokatmeddelelsen pkt. 5.3 tages udgangspunkt i **antallet** af piller, uden at vægt eller koncentration behøver at være bevistema.

LOV
- Lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 1
- Straffeloven § 191, stk. 1-2

PRAKSIS
- **Højesteret** · Mindreårig idømt 6 år og 10 måneder for besiddelse af ca. 8 kg narkotika – Højesteret afklarer strafudmåling for mindreårige i grove narkotikasager — 22.05.2026
- **Landsretten** · Skærpelse af fængselsstraf for omfattende videresalg af tramadolpiller som syntetisk opioid — 11.06.2024
- **Landsretten** · Landsretten frifinder tiltalt for overtrædelse af Straffeloven § 191 vedrørende cannabisproduktion under 10 kg, men fastholder betinget fængselsstraf og samfundstjeneste — 02.06.2020

§ 3 Grænsen mellem § 191, stk. 1, 1. og 2. pkt. – betydelig mængde særligt farligt stof

Anvendelsen af § 191, stk. 1, 2. pkt. med strafferammen på 16 år forudsætter to ting: at der er tale om et **særligt farligt eller skadeligt stof**, og at overdragelsen angår en **betydelig mængde** heraf – eller i øvrigt har haft en særligt farlig karakter. Rigsadvokatmeddelelsen pkt. 4.3 fastslår udtrykkeligt, at bestemmelsen **ikke finder anvendelse på hash**, der ikke betegnes som et særligt farligt eller skadeligt stof. Uanset hvor store hashmængder en sag angår, ligger loftet derfor på 10 år efter 1. pkt.

For forhold begået efter den 1. juli 2025 gælder følgende vejledende tærskler for 2. pkt., jf. forarbejderne til lov nr. 724 af 20. juni 2025:

Stoftype	Vejledende grænse for § 191, stk. 1, 2. pkt.
Heroin	ca. 1 kg
Kokain og metamfetamin	ca. 1,3-1,5 kg
Amfetamin og ketamin	ca. 2 kg
MDMA (ecstasy)	ca. 2 kg (ca. 8.000 stk.)
Opioidpiller	ca. 50.000 stk.

Disse tærskler ligger tæt op ad ældre højesteretspraksis, som Rigsadvokatmeddelelsen refererer: i **U 2006.1533H** tiltrådte Højesteret, at et forhold vedrørende ca. 1,5 kg kokain var henført til 2. pkt., mens Højesteret i **U 2006.475H** – om indsmugling af ca. 947 g kokain og ca. 226 g heroin – omkvalificerede fra 2. pkt. til 1. pkt. og nedsatte straffen fra 6 til 5 års fængsel under henvisning til arten og mængden af de indførte stoffer. Tilsvarende blev indsmugling af i alt 1.262,3 g hård narkotika i **U 2006.810H** henført under 1. pkt.

Sondringen er ikke blot akademisk, men har processuel betydning. Rigsadvokatmeddelelsen fremhæver, at det er »af afgørende betydning, at det tydeligt fremgår af anklageskriftet, om tiltalen rejses efter § 191, stk. 1, 1. eller 2. pkt.«. I **U 2001.1525H** ophævede Højesteret en nævningedom, fordi hverken anklageskriftet eller spørgsmålene til nævningerne indeholdt en nærmere angivelse af, hvilket punktum forholdet skulle henføres til, mens den tilsvarende fejl i **U 2006.831H** konkret ikke kunne begrunde ophævelse, fordi retsformandens redegørelse godtgjorde, at der ikke havde hersket tvivl under voteringen.

I de allergroveste sager rækker 2. pkt. ikke altid. I **SS-3677/2021-OLR** anvendte Østre Landsret straffelovens § 88, stk. 1, 2. pkt. på de centrale aktører i et netværk, der indsmuglede 414,8 kg kokain i 2018 og yderligere 300 kg i 2019, så straffene kunne overstige 16 års fængsel. Højesteret har dog markeret en grænse: i **100/2024** – om forsøg på at afhente 300 kg kokain fra en container i Hedehusene – afviste Højesteret anklagemyndighedens påstand om skærpelse ud over rammen efter § 88 og stadfæstede landsrettens straf på 16 års fængsel.

LOV Straffeloven § 88, stk. 1 · Straffeloven § 191, stk. 1

PRAKSIS
- **Højesteret** · Spørgsmål om tilståelsesrabat ved anke og anvendelse af strafskærpelsesbestemmelse ved forsøg på besiddelse af 300 kg kokain — 15.05.2025
- **Landsretten** · Omfattende sag om narkotikakriminalitet: Landsretten skærper straffene og stadfæster udvisningsdomme — 21.12.2023

§ 4 De lovfæstede strafniveauer efter lov nr. 724 af 20. juni 2025

Indtil 2025 var strafudmålingen i § 191-sager udelukkende bygget på retspraksis. Ved lov nr. 724 af 20. juni 2025 om skærpet indsats mod narkotikakriminalitet, herunder opioider, blev en lang række strafpositioner lovfæstet i lovforslagets specielle bemærkninger og efterfølgende gengivet i Rigsadvokatmeddelelsen pkt. 5.3, skema 5. Forarbejderne udtrykker det sådan:

> *Straffen for overtrædelse af lovgivningen om euforiserende stoffer forudsættes fremover udmålt i overensstemmelse med skemaet nedenfor. Det gælder også i tilfælde, hvor straffen skal fastsættes efter straffelovens § 191.*

De centrale niveauer for videreoverdragelse ser således ud:

Mængde	Heroin	Kokain/metamfetamin	Amfetamin/ketamin	MDMA	Hash
25-50 g	8-11 mdr.	ca. 6-8 mdr.	–	–	–
100 g	1 år 4 mdr.	ca. 1 år	ca. 6-8 mdr.	–	–
500 g	4-4½ år	ca. 3-3½ år	ca. 1,5 år	ca. 1½ år	–
1 kg	6½ år (2. pkt.)	ca. 5 år	ca. 3 år	ca. 2-2½ år	ca. 3 mdr.
2 kg	8 år (2. pkt.)	ca. 6 år (2. pkt.)	ca. 5 år (2. pkt.)	ca. 5-6 år (2. pkt.)	–
5 kg	–	ca. 8 år (2. pkt.)	ca. 7 år (2. pkt.)	–	ca. 6 mdr.
10 kg	–	ca. 10 år (2. pkt.)	ca. 9 år (2. pkt.)	ca. 7-8 år (2. pkt.)	ca. 10 mdr.-1 år
100 kg	–	–	–	–	ca. 2½ år

For opioidpiller går skalaen fra 14 dage ved 30 stk. over 1 år og 4 mdr. ved 5.000 stk. og 4 år ved 20.000 stk. til 9-10 år ved 150.000 stk.

Forarbejderne understreger, at skemaerne ikke udgør strafmaksimum: »ved større mængder end omtalt i skemaerne forudsættes straffen også udmålt højere«, og at fastsættelsen »fortsat [vil] bero på domstolenes konkrete vurdering i det enkelte tilfælde af samtlige omstændigheder i sagen«. Strafniveauerne forudsættes desuden forhøjet med en tredjedel, hvis der foreligger en af de betydeligt skærpende omstændigheder i lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 2 – gentagne salg af særlig skadeligt eller farligt stof, salg på restaurationer og festivaler, salg via sociale medier eller fra detailbutikker.

Overgangsspørgsmålet er praktisk vigtigt: for forhold begået **før** den 1. juli 2025 anvendes de hidtidige strafpositioner i Rigsadvokatmeddelelsens bilag 1, medmindre de nye niveauer undtagelsesvis er mildere, jf. straffelovens § 3. Da lovændringen indebar en skærpelse, vurderer Rigsadvokaten dette sjældent at være tilfældet.

Anklagemyndigheden har iværksat en særskilt indberetningsordning, jf. Rigsadvokatmeddelelsen pkt. 6.1.1, hvorefter domme om strafskærpelse for heroin, om opioider, om salg fra detailforretninger eller via sociale medier, om rettighedsfrakendelse og opholdsforbud samt om konfiskation af køretøjer skal indsendes til Anklagemyndighedens Vidensbase – netop for at praksis under det nye regime kan følges tæt.

LOV `Lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 2` `Straffeloven § 3` `Straffeloven § 191, stk. 1`

§ 5 Kokain som referencestof i Højesterets praksis

Kokainsagerne udgør rygraden i den moderne § 191-praksis, og Højesteret har her formuleret det klareste udmålingsanker. I **SS-66/2024-HJR** – hvor den tiltalte var dømt for medvirken til salg af 217 g kokain og besiddelse af yderligere 748 g med henblik på videreoverdragelse samt hvidvask af 45.000 kr. – udtalte Højesteret, at udgangspunktet for straffastsættelsen i sager om omkring 1 kg kokain er fængsel i 5 år. Konkret blev straffen fastsat til 4 år:

> *Efter en samlet vurdering af de omstændigheder, som landsretten har lagt til grund, herunder at Tiltalte 2 har spillet en mindre aktiv rolle, finder Højesteret, at straffen skal fastsættes til fængsel i 4 år.*

Dommen er også gengivet i Rigsadvokatmeddelelsen pkt. 5.4 som TfK 2025.131 og udgør dermed det autoritative referencepunkt for anklagemyndighedens strafpåstande.

Underinstanserne følger skalaen med rollejusteringer. Nogle eksempler:

Sag	Mængde og rolle	Straf
SS-258/2022-NAE	1 kg kokain, transportør henholdsvis rådgiver	3 år 6 mdr. og 3 år
SS 2-14605/2010	2,5 kg kokain med henblik på videresalg	skærpet af Østre Landsret
AM2023.11.16Ø2	7 kg kokain, kurerrolle	8 år
S-3543-23	ca. 21,3 kg kokain, videreoverdragelse	10 år
SS-8691/2022-ROS	ca. 27 kg kokain indsmuglet og videresolgt, organiseret miljø	11 år 5 mdr. som tillægsstraf
SS-8645/2022-KBH	over 400 kg kokain og hash, ni tiltalte i hierarkisk netværk	4-18 år

Stofferne behandles indbyrdes efter deres farlighed. Metamfetamin sidestilles med kokain: i **1-5926/2016** blev indsmugling af 995 g metamfetamin gennem grænsekontrollen i Gedser straffet med 6 års fængsel og udvisning for bestandig, og Rigsadvokatmeddelelsen henviser til **AM2022.02.25Ø**, hvor ca. 1 kg metamfetamin blev fundet omfattet af 2. pkt. Heroin ligger højere pr. gram end kokain – i **S-191-14** skærpede Østre Landsret straffen fra 4 til 5 års fængsel for besiddelse og videreoverdragelse af store mængder heroin og kokain, samtidig med at der blev taget hensyn til den fulde tilståelse.

Et vigtigt supplement er, at **koncentrationen** som udgangspunkt er uden betydning. Rigsadvokatmeddelelsen pkt. 5.4 fastslår med henvisning til **U 1998.1321/2H** (heroin) og **U 2001.1709/1H** (amfetamin), at »stoffets koncentration i almindelighed ikke har betydning for strafudmålingen«. Det gælder også de nye opioidniveauer, der efter forarbejderne til lov nr. 724 af 20. juni 2025 er fastsat »uafhængige af typen eller styrken af opioidpillerne« – dog med den modifikation, at særligt stærke piller konkret kan indgå i skærpende retning.

Endelig kan der gælde et andet niveau i rigsfællesskabet. I **AM2021.11.10H** stadfæstede Højesteret en straf på 5 års fængsel for forsøg på indførsel af 962 g amfetamin til Færøerne og bekræftede, at den færøske retspraksis med et skærpet strafniveau kunne opretholdes, uanset at lovgivningen er identisk med den danske.

LOV `Straffeloven § 191, stk. 1-2`

PRAKSIS
- **Højesteret** · Højesteret: Skærpet straf og udvisning for narkotikakriminalitet — 13.03.2025
- **Højesteret** · Højesteret stadfæster skærpet strafniveau for grov narkotikakriminalitet på Færøerne (Amfetaminindsmugling) — 10.11.2021

Landsretten · Skærpelse af fængselsstraf til 10 år for omfattende videreoverdragelse af over 21 kg kokain	01.03.2024
Landsretten · Stadfæstelse af 8 års fængsel for besiddelse af 7 kg kokain med henblik på videreoverdragelse (Kurerrolle)	16.11.2023
Landsretten · Skærpet straf for besiddelse og overdragelse af store mængder heroin og kokain (4 år til 5 års fængsel)	03.11.2014
Landsretten · Landsretten skærper straffen for besiddelse af 2,5 kg kokain med henblik på videresalg	16.12.2011
Byretten · Omfattende narkotikasag med våbenbesiddelse, frihedsberøvelse og røveri: Domfældelse og udvisning	06.12.2023
Byretten · Omfattende narkotikasag: Fængselsstraffe, konfiskation og udvisning	20.11.2023
Byretten · Dom for besiddelse af 1 kg kokain med henblik på videreoverdragelse, samt medvirken hertil	23.03.2022
Byretten · Fængsel i 6 år for indsmugling af 995 gram metamfetamin og udvisning for bestandig	14.12.2016

§ 6 Hash og cannabis — tons-dimensioner uden adgang til den skærpede strafferamme

Hashsagerne følger en helt anden skala end de hårde stoffer. Efter skema 5 i Rigsadvokatmeddelelsen pkt. 5.3 svarer 1 kg hash til ca. 3 måneders fængsel, 10 kg til ca. 10 måneder-1 år (og udløser dermed § 191, stk. 1, 1. pkt.), 50 kg til ca. 2 år og 100 kg til ca. 2½ år. Da hash aldrig kan henføres under 2. pkt., er 10 år det absolutte loft — nået i **S-899-21**, hvor Østre Landsret idømte bagmanden bag indsmugling af over 4,1 ton hash fra Spanien 10 års fængsel og konfiskerede et skønsmæssigt opgjort udbytte på 8.236.000 kr.

Skalaens flade karakter viser sig tydeligt i sammenligningen: i **SS 4-7470/2014** fik en tiltalt 3 års ubetinget fængsel for modtagelse, opbevaring og videreoverdragelse af minimum 250 kg hash som led i organiseret handel — altså mindre end den straf, ca. 1 kg kokain udløser. Betænkning nr. 1581/2023 om strafudmåling, bind II, s. 119 refererer tilsvarende **TfK 2015.318Ø**, hvor 8 år og 6 måneders fængsel blev udmålt for opbevaring og videreoverdragelse af i alt ca. 5.500 kg hash.

Syntetiske og semisyntetiske cannabinoider — herunder HHC-produkter — samt cannabisholdige bolsjer, olier og cremer følger efter forarbejderne til lov nr. 724 af 20. juni 2025 hashskalaen »i videst muligt omfang«, således at fx 1 ml cannabisolie svarer til 1 g hash.

En særskilt og skærpet praksis gælder for **organiseret hashhandel**, navnlig på Christiania. Betænkning nr. 1581/2023, bind II, s. 119 refererer **U 2016.2838H**, hvor ti tiltalte som sælgere eller bodmedarbejdere blev idømt mellem 1 år 9 måneder og 2 år 9 måneders fængsel for mængder fra 65 til 214 kg hash. Praksis har en betydelig afsmittende effekt nedad: også mindre mængder, der henføres under særloven, straffes med ubetinget frihedsstraf, når handlen er organiseret — se **S-773-20** (6 måneder), **S-1906-21** (3 måneder), **SS-2607/2024-KBH** (10 måneder for 177 g), **S-905-24** (8 måneder) og **SS-1165/2024-OLR** (nedsat til 8 måneder, frifundet for opholdsforbud efter straffelovens § 79 a, stk. 1).

Produktionssiden følger samme mængdelogik. I **S-2446-19** blev en tiltalt frifundet for § 191 ved cannabisproduktion under 10 kg, mens **5834/2013** angik organiseret indførsel og forsøg på indførsel af i alt 110 kg hash fra Holland. Rigsadvokatmeddelelsen indeholder særlige retningslinjer for beregning af det skønnede marihuanaudbytte i skunkvæksthussager.

LOV `Straffeloven § 79a, stk. 1` `Straffeloven § 191, stk. 1`

PRAKSIS

Landsretten · 8 måneders fængsel og opholdsforbud for organiseret hashhandel i skærpet strafzone på Christiania	27.06.2024
Landsretten · Dom for organiseret hashhandel på Christiania og frifindelse for opholdsforbud	20.06.2024
Landsretten · Dom for indsmugling af over 4,1 ton hash som bagmand: 10 års fængsel og konfiskation af 8,2 mio. kr.	26.11.2021
Landsretten · Landsretten frifinder tiltalt for overtrædelse af Straffeloven § 191 vedrørende cannabisproduktion under 10 kg, men fastholder betinget fængselsstraf og samfundstjeneste	02.06.2020
Byretten · Dom for Organiseret Hashhandel i Skærpet Strafzone på Christiania med Opholdsforbud	11.04.2024
Byretten · Fængselsstraf for modtagelse og videreoverdragelse af minimum 250 kg hash som led i organiseret narkotikahandel	01.04.2014
Byretten · Dom for organiseret indførsel og forsøg på indførsel af i alt 110 kg hash fra Holland	31.01.2014

§ 7 Opioider, lægemidler og omregning til referencestof

Opioidområdet har gennemgået den mest markante udvikling. Før 2025 var det omdiskuteret, om godkendte opioidlægemidler kunne betragtes som »særligt farlige eller skadelige stoffer«. I **S-1143-21** – om indførsel af 56.600 Oxygesic-tabletter fra Tyskland med et samlet oxycodonindhold på 2.848 g – omkvalificerede Vestre Landsret forholdet fra § 191, stk. 1, 2. pkt. til 1. pkt. og nedsatte straffen fra 4 til 3 års fængsel. Landsretten anførte:

> *Straffelovens § 191, stk. 1, 2. pkt., finder anvendelse på stoffer, som er særligt farlige eller skadelige. Efter praksis omfatter dette navnlig heroin, kokain, amfetamin og ecstasy, som udgør de traditionelle hårdnarkotikaer …, og der må ved vurderingen af sådanne stoffers farlighed tillige lægges vægt på, at de oftest optræder som "gadestoffer", hvor renhed og dosering kan variere og være ukendt for brugeren.*

Den linje er nu forladt. Ved lov nr. 724 af 20. juni 2025 blev lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 2, nr. 1 sprogligt ændret netop for at gøre plads til nye retningslinjer i bemærkningerne. Forarbejderne udtrykker det utvetydigt:

> *Med den foreslåede ændring forudsættes det, at opioider generelt (herunder f.eks. morfin, oxycodon, tramadol, fentanyl og metadon) skal være at betragte som et særlig skadeligt eller farligt stof efter § 3, stk. 2, nr. 1, i lov om euforiserende stoffer på samme måde som hårde stoffer som heroin, kokain, amfetamin og MDMA (ecstasy). … Ændringen forudsættes endvidere at indebære, at de pågældende stoffer vil være omfattet af den skærpede strafferamme i straffelovens § 191, stk. 1, 2. pkt.*

Samtidig forudsættes strafniveauet for videreoverdragelse af **heroin** skærpet med en tredjedel, mens niveauet for besiddelse af heroin til eget forbrug er uændret.

Allerede før lovændringen bevægede landsretspraksis sig i samme retning. I **S-2001-23** skærpede Vestre Landsret straffen fra 10 måneder til 1 års fængsel for videresalg af i alt ca. 12.240 tramadolpiller og fastslog, at

> *tramadol kan sidestilles med morfin og oxycodon, fordi stofferne virker smertestillende og kan medføre eufori, afhængighed og dødelige forgiftninger via opioidreceptorer i centralnervesystemet.*

Landsretten understregede, at der ved strafudmålingen skal lægges særlig vægt på »mængden og arten af det omhandlede stof, herunder navnlig stoffets styrke og farlighed«.

For stoffer, der ikke er nævnt i skemaerne – herunder nye syntetiske stoffer – anviser forarbejderne en **omregningsmetode**: strafniveauerne kan anvendes, »f.eks. ved at stoffet omregnes til et relevant referencestof,

som der er lovfæstet strafniveauer for«. Domstolene kan tilsvarende konkret finde, at et stof, der ikke udtrykkeligt er nævnt, skal anses for særlig skadeligt eller farligt. Præparater i ikke-pilleform — næsespray, plastre — omregnes til piller eller doser.

Omfattende blandingssager med både narkotika, dopingmidler og receptpligtige lægemidler ses i **SS-1278/2024-KOL**, hvor hovedmanden bag et hemmeligt lager i Kolding og international smugling fik 10 års fængsel, og i **1-1212/2025**, hvor den logistisk ansvarlige i en organisation på Lolland fik 3 års fængsel.

LOV	Lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 2 · Straffeloven § 191, stk. 1-2	
PRAKSIS	**Landsretten** · Skærpelse af fængselsstraf for omfattende videresalg af tramadolpiller som syntetisk opioid	11.06.2024
	Landsretten · Dom for omfattende indførsel og videresalg af Oxycodon fra Tyskland – Landsretten nedsætter straf efter ændret narkotikaklassifikation	04.10.2022
	Byretten · Tre års fængsel for omfattende organiseret handel med narkotika, dopingmidler og lægemidler	06.06.2025
	Byretten · Omfattende sag om international handel med doping og narkotika i Kolding: 10 års fængsel til hovedmand	09.07.2024

§ 8 Beviset for forsæt til videreoverdragelse

§ 191, stk. 2 kræver forsæt til at overdrage stofferne som nævnt i stk. 1. Ved beslaglæggelse uden dokumenteret videresalg er dette forsæt derfor det centrale bevistema.

Rigsadvokatmeddelelsen pkt. 4.1 fastslår, at »mængden spiller en stor rolle, og større kvanta kan almindeligvis ikke anses for bestemt til eget forbrug«. De vejledende grænser for eget forbrug er lave — 0,2 g for heroin, kokain, metamfetamin og morfinbase, 0,5 g for amfetamin og ketamin, 1-2 stk. MDMA, 5 opioidpiller og 10 g hash. Mængderne er dog ikke absolutte. Meddelelsen opregner en række indicier, der peger mod videreoverdragelse også ved mindre mængder:

- stoffet er opdelt i mindre portioner eller pakket til salg,
- besiddelse af vægt eller andet opvejningsværktøj,
- besiddelse af emballage til småportioner (»pølsemandsposer«),
- et regnskab, der kan henføres til gennemførte salg,
- et sortiment af flere forskellige stoftyper,
- fund på et sted, hvor der normalt sælges stoffer, eller
- kontantbeløb uden rimeligt forhold til den sigtedes indkomst.

Disse indicier ses anvendt i **SS-66/2024-HJR**, hvor politiet hos den tiltalte fandt digitale vægte, pølsemandsposer, regnskabsbøger, pengetæller og kontanter, og i **SS-268/2021-ALB**, hvor besiddelse af 44,17 g hash blev anset for bestemt til videreoverdragelse henset til mængden sammenholdt med den tiltaltes øvrige narkotikahandel.

Omvendt kan **større** mængder efter forarbejderne til lov nr. 724 af 20. juni 2025 konkret være til eget forbrug, fordi visse stofbrugere har opbygget en betydelig tolerance. Rigsadvokatmeddelelsen tilføjer, at portionsopdeling hos en person med stærk afhængighed ikke isoleret set indebærer videreoverdragelsesforsæt — pakkerne kan være **købspakker**. I **S-1143–21** blev en del af tiltalen (forhold 1b) af landsretten omkvalificeret

til besiddelse til eget forbrug efter lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 1, mens hovedforholdet blev opretholdt som § 191. Afgrænsningen mod ren egen-brugs-besiddelse behandles nærmere i praksisoversigten om narkotika til eget brug.

For kurerer og transportører er forsætsformen ofte **dolus eventualis**. I **AM2023.11.16Ø2** — hvor tiltalte modtog en papkasse med 7.009,21 g kokain mod et vederlag på 5.000-10.000 kr., udstyret med en krypteret telefon og en pengeseddel som identifikationsnøgle — udtalte Østre Landsret:

> *Landsretten tiltræder således, at det er bevist, at tiltalte med hensyn til modtagelse af kokainen havde det fornødne forsæt i form af dolus eventualis i den variant, som betegnes 'positiv indvilligelse'. Tiltalte har således indset, at det var muligt, at der var hårde stoffer, herunder kokain, i papkassen, og psykologisk forholdt sig accepterende til denne mulighed for det tilfælde, at det faktisk forholdt sig på denne måde.*

At tiltalte hævdede kun at have forestillet sig hash, var altså uden betydning. Samme mønster ses i **SS-5008/2025-FRB**, hvor en murerlærling accepterede 18.000 kr. for via Telegram-profilen at afhente, opbevare og videreaflevere en sportstaske med FedEx-mærkede pakker, og blev domfældt efter § 191, stk. 1 efter blot ca. 45 minutters besiddelse.

LOV	Lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 1 · Straffeloven § 191, stk. 1-2	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesteret: Skærpet straf og udvisning for narkotikakriminalitet	13.03.2025
	Landsretten · Stadfæstelse af 8 års fængsel for besiddelse af 7 kg kokain med henblik på videreoverdragelse (Kurerrolle)	16.11.2023
	Landsretten · Dom for omfattende indførsel og videresalg af Oxycodon fra Tyskland – Landsretten nedsætter straf efter ændret narkotikaklassifikation	04.10.2022
	Byretten · Fængselsstraf til murerlærling for transport af narkotika i FedEx-pakker	12.01.2026
	Byretten · Domsudskrift vedrørende omfattende handel med euforiserende stoffer samt multiple andre overtrædelser	11.06.2021

§ 9 Postindførsel og darknet-bestilling — fuldbyrdelse, forsøg og kontrolleret levering

En stadig større andel af indførselssagerne angår stoffer bestilt på krypterede markedspladser, betalt med kryptovaluta og leveret som almindelig postforsendelse til en privatadresse eller et pakkeudleveringssted. Den retlige bedømmelse følger de sædvanlige mængdetærskler, men rejser særlige spørgsmål om fuldbyrdelsestidspunkt og bevis.

SS-268/2021-ALB er den mest instruktive sag. Fem tiltalte i Aalborg-området fik i 2020 leveret amfetamin og ecstasy fra Tyskland i postforsendelser adresseret til én af dem og afhentet i SuperBrugsen i Vejgaard. Retten dokumenterede pengesporet: overførsler fra en medtiltalts bankkonto til en dansk bitcoin-handelsplatform, hvorfra midlerne via Luno.com gik videre til »Empire Market« på det mørke internet. Hovedmanden havde tillige oprettet en postkasse i Frederikshavn i en andens navn. Om beviset for de allerede modtagne mængder udtalte retten:

> *Med disse bemærkninger finder retten det bevist, at Tiltalte 2, Tiltalte 3, Tiltalte 4 og Tiltalte 5 er skyldige efter tiltalen i forhold 1, i hvert fald med hensyn til 360,94 gram amfetamin. Retten finder således ikke grundlag for at fastsætte arten og mængderne af de i pakkerne modtagne euforiserende stoffer alene ud fra en forholdsmæssig beregning.*

Dommen viser dermed, at anklagemyndigheden ikke kan slutte fra én kendt forsendelse til de øvriges indhold — hver forsendelse skal bevises. Straffene blev udmålt efter rolle: 7 år til hovedmanden og importøren (inkl. reststraf), 5 år til distributøren, 3 år til henholdsvis den passive medhjælper og den, der stillede fryser, bopæl og bil til rådighed, og 2 år 10 måneder til den underordnede medhjælper. Tiltalen for 4.370 Xanax-piller førte derimod til frifindelse, fordi indholdet ikke kunne bevises.

Når pakken standses i transit, bliver forholdet et **forsøg** efter straffelovens § 21. I samme sag beslaglagde politiet efter anmeldelse fra Europol to forsendelser med 1.080 ecstasytabletter og ca. 4.210 g amfetamin dagen før den planlagte afhentning og placerede erstatningsforsendelser med hundefoder og sporingsudstyr på posthuset — en klassisk kontrolleret levering. Afhentningen af attrapperne og den efterfølgende kørsel mod modtagerens lejlighed blev bedømt som forsøg, og samtlige fem tiltalte fandtes skyldige.

S-2056-24 følger samme skabelon: 2.889 g amfetamin erhvervet på det mørke internet, betalt med kryptovaluta og sendt fra Tyskland i fem postforsendelser, hvoraf tre blev standset af Internationalt Postcenter i Kastrup. Vestre Landsret skærpede straffen til 4 år og 6 måneders fængsel og lagde vægt på, at flere forhold var begået i prøvetiden efter en betinget dom. Om tilståelsens vægt hedder det:

> *Tiltaltes tilståelse har således alene medført en mindre ressourcebesparelse hos politiet og byretten, og landsretten finder herefter, at tiltaltes tilståelse kun i begrænset omfang kan medføre en lavere straf, jf. straffelovens § 82, stk. 1, nr. 9.*

Mindre postindførsler forbliver i særlovens område. I **SS-1394/2020-KUJ** blev 97 g hash sendt fra Danmark til Grønland skjult i en pose chips og opdaget ved toldkontrol på postcentret; forholdet blev afgjort efter lov om euforiserende stoffer § 3, jf. § 1, jf. bekendtgørelsens § 27, stk. 1, og bøden blev — i stedet for betinget anstaltanbringelse — fastsat til 9.700 kr. på grund af en sagsbehandlingstid på over fem år.

Den strafferetlige bedømmelse af, at køberen »alene bestiller mod levering«, er dermed klar: bestillingen, betalingen og modtagelsen er i sig selv indførsels- og købshandlinger omfattet af § 191, stk. 2, når mængden og videreoverdragelsesforsættet er til stede — og forsøgsansvaret indtræder, uanset at pakken aldrig når frem.

LOV Lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 1 · Straffeloven § 21 · Straffeloven § 82, stk. 1 · Straffeloven § 191, stk. 2

PRAKSIS

Landsretten · Indførsel af 2,8 kg amfetamin fra Tyskland resulterer i 4 års og 6 måneders fængsel for grov narkokriminalitet	31.01.2025
Byretten · Fængselsstraf til murerlærling for transport af narkotika i FedEx-pakker	12.01.2026
Byretten · Indsmugling af hash til Grønland via post – bøde i stedet for anstalt grundet lang sagsbehandlingstid	16.11.2023
Byretten · Domsudskrift vedrørende omfattende handel med euforiserende stoffer samt multiple andre overtrædelser	11.06.2021
Byretten · Dom for indførsel af narkotika fra Holland til Danmark	18.03.2009

§ 10 Rollefordelingen i handelskæden og grænserne for medvirkensansvar

Rigsadvokatmeddelelsen pkt. 5.4 angiver, at straffen fastsættes »navnlig under hensyn til stoffets art og mængde samt gerningsmandens rolle i forbindelse med overtrædelsen«. Rollen er derfor den anden hovedakse ved siden af mængden.

I toppen står organisatorer og bagmænd. I **SS-1926/2021-SON** fik de to hovedmænd bag over tre års organiseret indsmugling og produktion af hash, kokain, amfetamin og MDMA hver 14 års fængsel, mens medvirkende fik 12 og 8 år. I **SS-5817/2023-ARH** blev bagmanden idømt 16 års fængsel og udvist for bestandig, mens »runneren« og pengehåndteren hver fik 14 år. Pengehåndtering kan i sig selv bære toppen af strafferammen: i **SS-68/2023-VLR** stadfæstede Vestre Landsret i det væsentlige 16 års fængsel – svarende til strafmaksimum i § 191, stk. 1, 2. pkt. – over for en »pengemand«, der håndterede kontanter, instruerede kurerer og koordinerede logistik i et netværk, der indsmuglede 381 kg amfetamin, 0,5 kg kokain og 940 g ketamin fra Holland. I **SS-4494/2022-VIB** nåede byretten endda 18 års fængsel for medvirken som pengehåndterer og mellemmand i et netværk med mindst 384 kg amfetamin, 940 g ketamin og 2,5 kg kokain, under anvendelse af § 88, stk. 1.

I midten ligger gemmere, chauffører og depotholdere. **SS-5231/2022-NAE** illustrerer hele hierarkiet i én sag: bagmand og organisator i toppen, to kurerer under dem og en påstået beskytter fra et rockermiljø, der blev frifundet – med straffe fra 2 år 9 måneder til 8 år. I **SS-268/2021-ALB** fik den, der blot stillede fryser, bopæl og bil til rådighed, 3 års fængsel, mens distributøren fik 5 år.

I bunden står buddene – og her har landsretspraksis sat en vigtig grænse for medvirkensansvaret. I **SS-1656/2022-OLR** om det Signal-baserede kokainnetværk »Profilnavn 1« gjorde anklagemyndigheden gældende, at hvert bud efter straffelovens § 23, stk. 1 hæftede for netværkets samlede salg i den periode, hvor det havde kørt. Østre Landsret afviste dette som generelt princip:

> *Efter bevisførelsen finder landsretten, at der generelt ikke er grundlag for at anse det for bevist, at de enkelte bude har haft en sådan konkret viden om netværkets salg af kokain i det omfang, der er angivet i tiltalen, eller om netværkets nærmere aktiviteter, at de kan dømmes for det samlede salg af kokain.*

Landsretten adskilte udtrykkeligt sagen fra **U 2016.2838H** om den organiserede hashhandel på Christiania og foretog i stedet en konkret vurdering af hver tiltalt. Resultatet blev en meget stejl differentiering: den centrale og koordinerende T1 fik 7 års fængsel for i alt ikke under 3.550 g, T2 – der fra en bestemt dato overtog en betroet rolle – 5 år 6 måneder, T4 som rent bud 3 år 6 måneder for 625 g, T5 1 år 9 måneder for 225 g og T3, der havde kørt som bud én enkelt dag med 23 g, blot 3 måneders fængsel.

Organisationsformen er samtidig i sig selv strafskærpende. I samme sag lagde landsretten vægt på netværkets »organiserede karakter« dokumenteret ved vagtskemaer, detaljerede regnskaber, reklamebeskeder med prislister og åbningstider samt procedurer for sikkerhedsgodkendelse af nye kunder. Rigsadvokatmeddelelsen pkt. 5.3 forudsætter tilsvarende ubetinget frihedsstraf allerede i førstegangstilfælde ved salg via en salgstelefon (»brune/hvide bude«), også når mængden i sig selv ville udløse bøde.

LOV Straffeloven § 23, stk. 1 · Straffeloven § 88, stk. 1 · Straffeloven § 191, stk. 1-2

PRAKSIS **Landsretten** · Skærpelse af fængselsstraffe og udvisning i omfattende sag om organiseret kokainsalg via Profilnavn 1 — 05.04.2024

Landsretten · 16 års fængsel for omfattende narkohandel og central rolle som pengemand i organiseret netværk	13.09.2023
Byretten · Dom for omfattende narkotikakriminalitet med lange fængselsstraffe og udvisning	15.12.2023
Byretten · Omfattende narkotikasag med våbenbesiddelse: Fængselsstraffe og konfiskation	09.03.2023
Byretten · Dom for medvirken til narkotikakriminalitet under særdeles skærpende omstændigheder	22.12.2022
Byretten · Omfattende narkosag: Fængselsstraffe og udvisninger for organiseret narkotikahandel	25.02.2022
Byretten · Domsudskrift vedrørende omfattende handel med euforiserende stoffer samt multiple andre overtrædelser	11.06.2021

§ 11 Krypteret kommunikation som bevisgrundlag — Encrochat, SKY ECC og profilidentifikation

Stort set alle større § 191-sager fra 2021 og frem hviler på dekrypteret materiale fra Encrochat og SKY ECC, indhentet af franske og nederlandske myndigheder og videregivet via international retshjælp. Materialets **anvendelighed** er afklaret: i **S-123-22** stadfæstede Østre Landsret Retten i Holbæks kendelse om, at oplysningerne kunne anvendes som bevis, og afviste forsvarets påstand om, at materialet var ulovligt tilvejebragt og i strid med EMRK artikel 6. Landsretten tillod kæremålet som værende af fundamental betydning, uanset at det ikke faldt inden for undtagelserne i retsplejelovens § 968, stk. 4.

Også **formen** for dokumentation har været prøvet. I **S-3450-23** afviste Østre Landsret forsvarets indsigelse mod, at den krypterede korrespondance blev fremlagt som udskrifter indsat i politirapporter i sagens ekstrakt frem for som rent råmateriale.

Det reelt afgørende er derimod **identifikationen** af den faste bruger bag den enkelte profil. Her er praksis nuanceret. I **SS-1306/2022-OLR** foretog Østre Landsret en detaljeret sammenholdelse af chattråde med personlige forhold som hussalg, firmaforhold og lokationsdata; resultatet blev, at én tiltalt blev fuldstændig frifundet, en anden fik straffen nedsat fra 10 år til 10 måneder, og hovedmandens straf blev nedsat fra 16 til 15 år, ligesom alle blev frifundet for at have handlet som led i en »samlet organisation«. Tilsvarende blev to tiltalte i **SS-1368/2023-OLR** frifundet, fordi det ikke med den fornødne sikkerhed kunne bevises, at de var de faste brugere af de pågældende SKY-profiler.

Hvor identifikationen holder, bærer materialet til gengæld domfældelse for meget store mængder. **SS-2564/2023-VLR** stadfæstede byrettens identifikation af tre tiltalte bag krypterede profiler i en sag om omfattende indsmugling, opbevaring og videredistribution af kokain og amfetamin. I **SS-27948/2023-KBH** dannede SKY ECC-kommunikation grundlag for domfældelse af tre brødre for et større våbenlager og narkotikaforhold.

Sagernes karakter afspejles i de processuelle rammer. Højesteret tillod i **75/2020** en midlertidig fravigelse af en beskikket forsvarers aktindsigt i en sag om organiseret narkokriminalitet, uden at der forelå konkret mistanke om brud på tavshedspligten. I **Sag 32/2024** og **AM2024.12.17H** fastslog Højesteret derimod, at kollusionsfare ikke længere kunne bære varetægtsfængsling under anken i en sag om indsmugling af 12 kg kokain, når efterforskningen mod den påståede bagmand var indstillet — fængslingen kunne alene opretholdes på grund af unddragelsesfare. Og i **Sag 213/2015** fastslog Højesteret, at anklagemyndigheden var bundet af en påtalebegrænsning i en § 191-sag, fordi uformelle tilkendegivelser før tiltalerejsning havde skabt en berettiget og beskyttelsesværdig forventning.

LOV Retsplejeloven § 968, stk. 4 · Straffeloven § 191, stk. 1-2

PRAKSIS

Højesteret · Prøvelse af betingelser for varetægtsfængsling på grund af kollusionsfare i narkosag	17.12.2024
Højesteret · Midlertidig fravigelse af forsvarers aktindsigt i sag om organiseret narkokriminalitet	30.03.2021
Højesteret · Bindende påtalebegrænsning i sag om narkokriminalitet efter straffelovens § 191	22.12.2015
Landsretten · Kendelse om dokumentation af krypteret korrespondance fra EncroChat og SKY ECC i Østre Landsret	18.09.2025
Landsretten · Frifindelse i ankesag om dobbeltdrab: Tvivl om identifikation af brugere bag krypterede SKY ECC-telefoner	31.03.2025
Landsretten · Landsrettens dom i sag om narkotikakriminalitet og udvisning	22.01.2025
Landsretten · Dom over omfattende narkotikanetværk: Smugling og videresalg af kokain og hash via skjulte rum og krypteret kommunikation	07.09.2023
Landsretten · Østre Landsret stadfæster byretskendelse: Encrochat og Sky ECC data indhentet via international retshjælp kan anvendes som bevis	10.02.2022

§ 12 Skærpende omstændigheder — strafzoner, bandetilknytning, recidiv og sammenstød

Ud over mængde og rolle justeres straffen af de almindelige udmålingsregler i straffelovens 10. kapitel.

Skærpede strafzoner. Er forholdet begået i en målrettet skærpet strafzone udpeget efter politilovens § 6 a, stk. 1, 2. pkt., er udgangspunktet efter Rigsadvokatmeddelelsen pkt. 5.4, at straffen fordobles i medfør af straffelovens § 81 e; er en fordobling uforholdsmæssig, skærpes i stedet med en tredjedel. Højesteret afklarede beregningsgrundlaget i **AM2025.08.22H**, hvor 8 måneders fængsel blev udmålt for besiddelse af bl.a. 177 g hash med henblik på videreoverdragelse i en hashbod på Pusher Street. Højesteret fandt, at der ved fastsættelsen af den straf, der kan fordobles efter § 81 e, også kan lægges vægt på den skærpende omstændighed, at forholdet er begået som led i organiseret hashhandel, jf. § 81, nr. 3 — de to strafforhøjelser har forskellige begrundelser og udelukker ikke hinanden. Sagen kom for Højesteret efter 3.-instansbevilling, jf. **24/17117**.

Bandetilknytning. Straffelovens § 81 a opregner ikke § 191, og bestemmelsen kan derfor ikke i sig selv fordoble narkotikastraffen; men konfliktforholdet indgår i den samlede vurdering og aktualiseres typisk gennem sideløbende våbenforhold. I **SS-833/2024-ARH** blev tre mænd idømt 10, 15 og 13 års fængsel for narkotika- og våbenkriminalitet begået under verserende bandekonflikter i Aarhus, med opholdsforbud og udvisning som følge. I **SS-1625/2024-HBK** fik to tiltalte 7 og 4 års fængsel for kokainsalg og våbenbesiddelse under en bandekonflikt. Domstolene prøver dog konsekvent, om gruppen faktisk opfylder bestemmelsens krav — i **SS-10142/2023-KBH** blev § 81 a afvist, fordi gruppen ikke opfyldte betingelserne, og i **SS-5872/2021-ARH** blev våbenforholdet ikke henført under § 81 a trods bandemiljøet.

Recidiv og forhold begået under afsoning eller prøvetid. Hurtigt tilbagefald vejer tungt. I **S-2856-24** skærpede Østre Landsret straffen under henvisning til hurtigt recidiv og store stofmængder, og i **S-2034-10** blev 8 års fængsel stadfæstet, bl.a. fordi forholdet var begået under prøveløsladelse efter tidligere narkotikakriminalitet. Salg fra fængsel er selvstændigt skærpende: i **S-2347-21** blev 3 års fængsel udmålt for kokainsalg både under afsoning i Horserød og umiddelbart efter løsladelsen, og Rigsadvokatmeddelelsen pkt. 5.6 fastslår, at det ved besiddelse med henblik på videreoverdragelse i fængsel »skal betragtes som en skærpende omstændighed, at forholdet er begået i et fængsel mv.«.

Sammenstød og fællesstraf. Ved sammenstød med tidligere domme anvendes straffelovens § 89 om tillægsstraf — anvendt bl.a. i **111/2025**, **AM2023.11.16Ø2** og **S-2001-23** — eller fællesstraf med reststraf efter § 40, stk. 1, jf. § 61, stk. 2, som i **SS-2631/2023-HER** og **SS-268/2021-ALB**.

Mindreårige. I **111/2025** afklarede Højesteret principielt, at 2010-ændringen af straffelovens § 33, stk. 3 – hvorved 8-års-loftet for gerningsmænd under 18 år udgik – også gælder narkotikasager:

> *Højesteret finder, at det anførte også gælder i sager om narkotikakriminalitet.*

Domstolene er dermed heller ikke i narkotikasager afskåret fra i de allergroveste tilfælde at udmåle mere end 8 års fængsel over for mindreårige. Konkret blev en 17-årig gadesælger, der besad ca. 8 kg amfetaminækvivalent narkotika plus 317 g kokain og var recidiveret knapt to måneder efter en § 191-dom, idømt 6 år og 10 måneders fængsel – en nedsættelse fra landsrettens 7 år og 10 måneder.

LOV	Straffeloven § 33, stk. 3 · Straffeloven § 81e · Straffeloven § 81a · Straffeloven § 89	
PRAKSIS	**Højesteret** · Mindreårig idømt 6 år og 10 måneder for besiddelse af ca. 8 kg narkotika – Højesteret afklarer strafudmåling for mindreårige i grove narkotikasager	22.05.2026
	Højesteret · Højesteret stadfæster strafskærpelse for organiseret hashhandel i skærpet strafzone på Christiania	22.08.2025
	Landsretten · Narkotikakriminalitet – Fængsel for besiddelse og salg af store mængder ketamin og hash ved hurtigt recidiv	29.11.2024
	Landsretten · Fængselsstraf for videreoverdragelse af kokain under fængselsophold og efter løsladelse	10.03.2022
	Landsretten · Landsretsdom: Stadfæstelse af 8 års fængsel for omfattende narkotikakriminalitet og videreoverdragelse af kokain	06.10.2010
	Byretten · Dom for grov narkotikakriminalitet og ulovlig våbenbesiddelse under bandekonflikt med udvisning og opholdsforbud	11.03.2025
	Byretten · Omfattende narkotika- og våbensag med bandetilknytning: Fængselsstraffe, udvisning og opholdsforbud	12.11.2024
	Byretten · Omfattende narkotikasag: Fængselsstraffe, udvisninger og konfiskationer	19.09.2024
	Byretten · Domsudskrift vedrørende omfattende handel med euforiserende stoffer samt multiple andre overtrædelser	11.06.2021
	Procesbevillingsnævnet · Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling om fortolkning af straffelovens § 81 e – udgangspunkt for fordobling af straf i målrettet skærpet strafzone på Christiania	11.12.2024

§ 13 Formildende omstændigheder – tilståelse, ung alder og delvis betinget dom

Tilståelse. Efter nyaffattelsen af straffelovens § 82, stk. 1, nr. 9 ved lov nr. 661 af 11. juni 2024 bortfaldt kravet om frivillig selvangivelse og fuldstændig tilståelse. Procesbevillingsnævnet meddelte 3.-instansbevilling i tre narkotikasager om rækkevidden heraf, jf. **24/25884**, og Højesteret afgjorde sagerne den 15. maj 2025. I **AM2025.05.15H** opstillede Højesteret seks kategorier for tilståelsesrabattens størrelse og placerede den konkrete sag – hvor politiet ikke blev sparet for en længere efterforskning – i kategori 3; straffen blev skærpet fra 2 år til 2 år og 9 måneder. Se tillige **SS-99/2024-HJR**.

Rabatten afhænger dermed af den faktiske ressourcebesparelse. I **S-2056-24** blev tilståelsen først afgivet, da efterforskningen i det væsentlige var afsluttet, og gav derfor kun en begrænset nedsættelse fra ca. 5 år til 4 år og 6 måneder. I **S-1767-24** skærpede Vestre Landsret straffene for to af tre tiltalte, netop fordi byretten havde tillagt de sene tilståelser for stor vægt. Og i **100/2024** fastslog Højesteret, at en tilståelse afgivet under anken af en domsmandssag som udgangspunkt ikke skal tillægges betydning ved straffastsættelsen.

Ung alder og gode personlige forhold. Straffelovens § 82, stk. 1, nr. 1 om gerningsmandens unge alder indgår i den konkrete vurdering — i **111/2025** som en selvstændig formildende faktor ved siden af, at tiltalte alene var sælger på gadeplan og hverken ejer eller bagmand.

Betingede og delvis betingede domme. Udgangspunktet i § 191-sager er ubetinget fængsel, jf. Rigsadvokatmeddelelsen om samfundstjeneste, pkt. 5.3.4, der henviser til Straffelovrådets betænkning nr. 1545/2014, s. 186:

> *Efter Straffelovrådets opfattelse vil der i sager om **overdragelse** (herunder besiddelse med henblik på overdragelse) formentlig ofte være forhold, der taler imod anvendelse af samfundstjeneste, idet der navnlig vil kunne være tale om mere organiseret kriminalitet.*

I de mindre og mest personbårne sager fraviges udgangspunktet dog. I **S-2244-23** nedsatte Østre Landsret straffen og gjorde den **delvis betinget** for en ung førstegangsdømt, der havde erkendt besiddelse af kokain og ketamin med henblik på videreoverdragelse — med dissens. I **S-2446-19** fastholdt Vestre Landsret en betinget straf på 8 måneder med vilkår om samfundstjeneste, efter at forholdet var omkvalificeret fra § 191 til særloven.

Lang sagsbehandlingstid. Uforholdsmæssigt lange forløb kan slå igennem både i valget af sanktionsart og i udmålingen. I **SS-1394/2020-KUJ** blev en påstået betinget anstaltanbringelse erstattet af en bøde på 9.700 kr., fordi der var gået over fem år fra gerning til dom uden tiltaltes skyld. Proportionalitetshensyn gennemsyrer også varetægtsspørgsmålene — se **SS-60/2021-HJR**, hvor fortsat varetægtsfængsling af en udlænding sigtet for narkotikabesiddelse ikke var berettiget, da fængslingen truede med at overstige den forventede straf. Endelig kan omkostningsansvaret justeres: i **SS-98/2024-HJR** reducerede Højesteret omkostningspålægget efter delvis frifindelse, fordi det fulde beløb stod i åbenbart misforhold til den dømtes skyld.

LOV	Straffeloven § 82, stk. 1 · Straffeloven § 191, stk. 1	
PRAKSIS	**Højesteret** · Mindreårig idømt 6 år og 10 måneder for besiddelse af ca. 8 kg narkotika – Højesteret afklarer strafudmåling for mindreårige i grove narkotikasager	22.05.2026
	Højesteret · Højesteret ændrer omkostningsafgørelse efter delvis frifindelse i narkosag	22.05.2025
	Højesteret · Højesteret fastlægger retningslinjer for tilståelsesrabat under den nye straffelov § 82, nr. 9, i sag om omfattende narkotika, databedrageri og hæleri	15.05.2025
	Højesteret · Højesteret fastsætter nye retningslinjer for strafreduktion ved tilståelse og skærper straf i narkosag	15.05.2025
	Højesteret · Spørgsmål om tilståelsesrabat ved anke og anvendelse af strafskærpelsesbestemmelse ved forsøg på besiddelse af 300 kg kokain	15.05.2025
	Højesteret · Højesteret: Fortsat varetægtsfængsling af udlænding sigtet for narkotikabesiddelse var ikke berettiget	14.12.2021
	Landsretten · Indførsel af 2,8 kg amfetamin fra Tyskland resulterer i 4 års og 6 måneders fængsel for grov narkokriminalitet	31.01.2025
	Landsretten · Skærpelse af fængselsstraffe i sag om omfattende handel med kokain og hash samt ulovlig våbenbesiddelse	28.01.2025
	Landsretten · Delvist betinget fængsel for besiddelse af kokain og ketamin med henblik på videreoverdragelse	04.09.2024
	Landsretten · Landsretten frifinder tiltalt for overtrædelse af Straffeloven § 191 vedrørende cannabisproduktion under 10 kg, men fastholder betinget fængselsstraf og samfundstjeneste	02.06.2020
	Byretten · Indsmugling af hash til Grønland via post – bøde i stedet for anstalt grundet lang sagsbehandlingstid	16.11.2023
	Procesbevillingsnævnet · Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling i tre narkotikasager om tilståelsesrabat efter den nyaffattede straffelovens § 82, stk. 1, nr. 9	10.12.2024

§ 14 Konfiskation, udvisning og øvrige retsfølger

Konfiskation af udbytte. Straffelovens § 75, stk. 1 giver adgang til at konfiskere udbyttet eller et hertil svarende beløb, og — hvis grundlaget for at fastslå beløbets størrelse savnes — et skønsmæssigt fastsat beløb. Praksis udnytter dette aktivt. I **SS-1656/2022-OLR** opgjorde Østre Landsret fortjenesten til 200 kr. pr. gram solgt kokain (460 kr. pr. gram i en senere periode) og konfiskerede herefter fra 4.600 kr. hos buddet, der havde kørt én dag, til 408.333 kr. hos den koordinerende hovedperson. Udgifter til benzin mv. blev ikke fratrukket, da de ikke var dokumenterede. I **S-899-21** blev bagmandens udbytte skønsmæssigt fastsat til 8.236.000 kr., og i **SS-4245/2018-ESB** konfiskerede byretten 672.883 kr. hos den, der administrerede en »hashtelefon«.

I de største sager suppleres den almindelige udbyttekonfiskation med **udvidet konfiskation** efter straffelovens § 76 a — anvendt bl.a. i **SS-3677/2021-OLR**, **SS-5817/2023-ARH** og **SS-833/2024-ARH**. Grænserne blev afprøvet i **SS-2074/2011-OLR**, hvor Østre Landsret stadfæstede 12 års fængsel, men fandt, at brugte møbler og lamper faldt uden for § 76 a's anvendelsesområde. EU-Domstolen har i **C-845/19** fastslået, at besiddelse af narkotika med henblik på distribution er omfattet af direktiv 2014/42/EU — også i rent interne situationer — og at en tredjemand, hvis formuegode konfiskeres, skal have adgang til at optræde som part, jf. direktivets artikel 8 og chartrets artikel 47.

Stofferne selv samt vægte, salgsposer, telefoner og andre redskaber konfiskeres efter § 75, stk. 2 — se fx **111/2025** og **AM2023.11.16Ø2**. Ved lov nr. 724 af 20. juni 2025 er der desuden indsat en ny § 3 c i lov om euforiserende stoffer med særskilt hjemmel til at konfiskere **motordrevne køretøjer** anvendt ved grove narkotikaovertrædelser.

Udvisning. For udlændinge er udvisning efter udlændingelovens § 22 den praktisk vigtigste sidefølge. Højesteret har i **SS-66/2024-HJR** opstillet rammen: der kræves meget tungtvejende grunde for at udvise en fastboende udlænding, der er indrejst som barn, jf. EMD's praksis i **Maslov mod Østrig**, men kriminalitetens karakter kan bære udvisningen:

> *Højesteret finder under hensyn til navnlig karakteren og omfanget af den begåede narkotikakriminalitet mv., som straffes med fængsel i 4 år, at Tiltalte 2 må anses for at udgøre en alvorlig trussel mod den offentlige orden.*

Den manglende forudgående advarsel slog derimod igennem på indrejseforbuddets **varighed**, der blev nedsat fra 12 til 6 år. Samme mønster ses i **SS-1656/2022-OLR**, hvor et flertal på 5-1 udviste en somalisk statsborger født og opvokset i Danmark med et indrejseforbud på 6 år frem for det livsvarige udgangspunkt i udlændingelovens § 32, stk. 4, og i **S-2950-24** og **SS-8691/2022-ROS**, hvor proportionalitetsvurderingen efter EMRK artikel 8 ligeledes førte til 6-årige forbud. I de helt tunge sager udvises der derimod for bestandig — se **SS-1926/2021-SON**, **SS-2631/2023-HER**, **SS-1873/2024-VLR** og **1-5926/2016**. I **Sag 167/2011** ændrede Højesteret en betinget udvisning til ubetinget udvisning for bestandig for den, der havde haft en central og ledende rolle, mens hensynet til otte børn måtte vige. Betænkning nr. 1326/1997 om udvisning, s. 143 redegør for baggrunden for den særlige udvisningsadgang ved narkotikakriminalitet i § 22, nr. 4.

Rettighedsfrakendelse og opholdsforbud. Ved lov nr. 724 af 20. juni 2025 blev der indsat en ny § 3 d i lov om euforiserende stoffer om frakendelse af retten til detailsalg og om opholdsforbud, når stoffer videreoverdrages fra en butik. Opholdsforbud efter straffelovens § 79 a kendes desuden fra Christiania-sagerne — nedlagt i **SS-2607/2024-KBH** og **S-905-24**, men afvist i **SS-1165/2024-OLR**, fordi betingelserne ikke fandtes tilstrækkeligt godtgjort.

LOV Straffeloven § 75, stk. 1-2 · Straffeloven § 76a · Straffeloven § 79a, stk. 1 · Udlændingeloven § 22, stk. 1 · Udlændingeloven § 32, stk. 4

PRAKSIS

Højesteret · Mindreårig idømt 6 år og 10 måneder for besiddelse af ca. 8 kg narkotika – Højesteret afklarer strafudmåling for mindreårige i grove narkotikasager	22.05.2026
Højesteret · Højesteret: Skærpet straf og udvisning for narkotikakriminalitet	13.03.2025
Højesteret · Højesterets afgørelse om udvisning af centrale aktører i omfattende narkotikanetværk	12.10.2011
EU-Domstolen · Konfiskation af udbytte fra narkotikakriminalitet og tredjemands rettigheder i lyset af direktiv 2014/42/EU og chartret	21.10.2021
Landsretten · Narkotikanetværk fra udrejsecenter: Vestre Landsret stadfæster dom for handel med mindst 4 kg kokain og heroin	05.03.2026
Landsretten · Skærpet fængselsstraf for indførsel af store mængder narkotika og forsøg på hvidvask; udvisning med 6 års indrejseforbud	23.09.2025
Landsretten · 8 måneders fængsel og opholdsforbud for organiseret hashhandel i skærpet strafzone på Christiania	27.06.2024
Landsretten · Dom for organiseret hashhandel på Christiania og frifindelse for opholdsforbud	20.06.2024
Landsretten · Skærpelse af fængselsstraffe og udvisning i omfattende sag om organiseret kokainsalg via Profilnavn 1	05.04.2024
Landsretten · Omfattende sag om narkotikakriminalitet: Landsretten skærper straffene og stadfæster udvisningsdomme	21.12.2023
Landsretten · Stadfæstelse af 8 års fængsel for besiddelse af 7 kg kokain med henblik på videreoverdragelse (Kurerrolle)	16.11.2023
Landsretten · Dom for indsmugling af over 4,1 ton hash som bagmand: 10 års fængsel og konfiskation af 8,2 mio. kr.	26.11.2021
Landsretten · Narkotikasag med omfattende stofparti og konfiskation af aktiver	19.01.2012
Byretten · Omfattende narkotika- og våbensag med bandetilknytning: Fængselsstraffe, udvisning og opholdsforbud	12.11.2024
Byretten · Omfattende narkotikasag: Fængselsstraffe, udvisninger og konfiskationer	19.09.2024
Byretten · Dom for Organiseret Hashhandel i Skærpet Strafzone på Christiania med Opholdsforbud	11.04.2024
Byretten · Dom for omfattende narkotikakriminalitet med lange fængselsstraffe og udvisning	15.12.2023
Byretten · Omfattende narkotikasag med våbenbesiddelse, frihedsberøvelse og røveri: Domfældelse og udvisning	06.12.2023
Byretten · Omfattende narkosag: Fængselsstraffe og udvisninger for organiseret narkotikahandel	25.02.2022
Byretten · Dom for narkotikabesiddelse, narkotikasalg og våbenbesiddelse	27.11.2018
Byretten · Fængsel i 6 år for indsmugling af 995 gram metamfetamin og udvisning for bestandig	14.12.2016

§ 15 Sammenfatning af praksismønstrene

Praksis efter straffelovens § 191 lader sig sammenfatte i nogle få bærende linjer.

Mængden fastlægger udgangspunktet. Domstolene arbejder med veletablerede skalaer pr. stoftype, som siden lov nr. 724 af 20. juni 2025 er lovfæstet i lovforarbejderne og gengivet i Rigsadvokatmeddelelsens narkotikaafsnit. Kokain er referencestoffet: ca. 25 g krydser grænsen til § 191, ca. 1 kg svarer efter Højesterets

praksis til fængsel i 5 år, og ca. 1,3-1,5 kg åbner for den skærpede strafferamme i 2. pkt. Hash følger en langt fladere kurve og kan aldrig henføres under 2. pkt.

Rollen justerer udgangspunktet. Bagmænd, organisatorer og pengehåndterere hæfter for netværkets samlede omsætning og placeres i toppen — 14, 16 og i sammenstødstilfælde 18 års fængsel er set. Kurerer og gemmere ligger under dem, og bude i salgstelefon-netværk hæfter som hovedregel kun for egne salg, hvilket i **SS-1656/2022-OLR** gav et spænd fra 3 måneder til 7 års fængsel inden for samme organisation.

Forsættet er det praktiske stridspunkt i de små og mellemstore sager. Portionsopdeling, vægte, salgsposer, regnskaber, sortiment og kontanter bærer beviset for videreoverdragelsesforsæt ved mængder omkring tærsklerne, mens dolus eventualis i form af positiv indvilligelse rækker over for kurerer, der bevidst påtager sig en risiko uden at ville kende indholdet.

Postindførsel og darknet-bestilling behandles efter samme mængdelogik, men rejser særlige spørgsmål: hver forsendelse skal bevises for sig, betalingssporet gennem kryptovaluta udgør typisk det centrale indicium, og pakker standset i transit med efterfølgende kontrolleret levering henføres til forsøg efter straffelovens § 21. Under tærsklerne — som ved 97 g hash sendt til Grønland — forbliver forholdet i særlovens område, jf. afgrænsningen i praksisoversigten om narkotika til eget brug.

Bevisgrundlaget er i dag overvejende digitalt. Encrochat- og SKY ECC-materiale indhentet via international retshjælp kan anvendes, men står og falder med identifikationen af den faste bruger bag profilen — og flere frifindelser og drastiske strafnedsættelser skyldes netop, at identifikationen ikke holdt.

Retsfølgerne rækker ud over frihedsstraffen. Skønsmæssig udbyttekonfiskation efter § 75, stk. 1, udvidet konfiskation efter § 76 a, fra 2025 tillige konfiskation af køretøjer, samt udvisning med indrejseforbud, hvis længde afhænger af en proportionalitetsvurdering efter EMRK artikel 8, er faste elementer i de større sager.

Endelig er området i bevægelse. Opioidernes ligestilling med de klassiske hårde stoffer, den nye indberetningsordning til Anklagemyndighedens Vidensbase for domme efter 1. juli 2025, Højesterets seks kategorier for tilståelsesrabat og afklaringen af, at straffelovens § 33, stk. 3 heller ikke i narkotikasager afskærer straffe over 8 år for mindreårige, betyder, at strafniveauerne på flere delområder må forventes at flytte sig i de kommende år.

LOV
Straffeloven § 21 · Straffeloven § 33, stk. 3 · Straffeloven § 75, stk. 1 · Straffeloven § 76a · Straffeloven § 191, stk. 1-2

PRAKSIS

Højesteret · Mindreårig idømt 6 år og 10 måneder for besiddelse af ca. 8 kg narkotika – Højesteret afklarer strafudmåling for mindreårige i grove narkotikasager	22.05.2026
Højesteret · Højesteret fastlægger retningslinjer for tilståelsesrabat under den nye straffelov § 82, nr. 9, i sag om omfattende narkotika, databedrageri og hæleri	15.05.2025
Højesteret · Højesteret: Skærpet straf og udvisning for narkotikakriminalitet	13.03.2025
Landsretten · Skærpelse af fængselsstraffe og udvisning i omfattende sag om organiseret kokainsalg via Profilnavn 1	05.04.2024
Byretten · Indsmugling af hash til Grønland via post – bøde i stedet for anstalt grundet lang sagsbehandlingstid	16.11.2023
Byretten · Domsudskrift vedrørende omfattende handel med euforiserende stoffer samt multiple andre overtrædelser	11.06.2021

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Bekendtgørelse om euforiserende stoffer § 30		Lov om euforiserende stoffer § 1	stk. 3
Lov om euforiserende stoffer § 2	stk. 4	Lov om euforiserende stoffer § 3	stk. 1, 2
Straffeloven § 75	stk. 1-2	Straffeloven § 191	stk. 1-2

MATERIALE Citerede afgørelser

65 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 13

22.05.2026	Mindreårig idømt 6 år og 10 måneder for besiddelse af ca. 8 kg narkotika – Højesteret afklarer strafudmåling for mindreårige i grove narkotikasager	111/2025
22.08.2025	Højesteret stadfæster strafskærpelse for organiseret hashhandel i skærpet strafzone på Christiania	AM2025.08.22H
22.05.2025	Højesteret ændrer omkostningsafgørelse efter delvis frifindelse i narkosag	9680-11299
15.05.2025	Spørgsmål om tilståelsesrabat ved anke og anvendelse af strafskærpelsesbestemmelse ved forsøg på besiddelse af 300 kg kokain	100-2024
15.05.2025	Højesteret fastsætter nye retningslinjer for strafreduktion ved tilståelse og skærper straf i narkosag	10081-11811
15.05.2025	Højesteret fastlægger retningslinjer for tilståelsesrabat under den nye straffelov § 82, nr. 9, i sag om omfattende narkotika, databedrageri og hæleri	AM2025.05.15H
13.03.2025	Højesteret: Skærpet straf og udvisning for narkotikakriminalitet	7294-8794
17.12.2024	Prøvelse af betingelser for varetægtsfængsling på grund af kollusionsfare i narkosag	32-2024
14.12.2021	Højesteret: Fortsat varetægtsfængsling af udlænding sigtet for narkotikabesiddelse var ikke berettiget	1761-2103
10.11.2021	Højesteret stadfæster skærpet strafniveau for grov narkotikakriminalitet på Færøerne (Amfetaminindsmugling)	AM2021.11.10H
30.03.2021	Midlertidig fravigelse af forsvarers aktindsigt i sag om organiseret narkokriminalitet	75/2020
22.12.2015	Bindende påtalebegrænsning i sag om narkokriminalitet efter straffelovens § 191	213-2015
12.10.2011	Højesterets afgørelse om udvisning af centrale aktører i omfattende narkotikanetværk	Sag 167/2011

EU-DOMSTOLEN · EUROPÆISK DOMSTOL 1

21.10.2021	Konfiskation af udbytte fra narkotikakriminalitet og tredjemands rettigheder i lyset af direktiv 2014/42/EU og chartret	C-845/19

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS 27

05.03.2026	Narkotikanetværk fra udrejsecenter: Vestre Landsret stadfæster dom for handel med mindst 4 kg kokain og heroin	10736-12758

23.09.2025	Skærpet fængselsstraf for indførsel af store mængder narkotika og forsøg på hvidvask; udvisning med 6 års indrejseforbud	S-2950-24
18.09.2025	Kendelse om dokumentation af krypteret korrespondance fra EncroChat og SKY ECC i Østre Landsret	S-3450-23
31.03.2025	Frifindelse i ankesag om dobbeltdrab: Tvivl om identifikation af brugere bag krypterede SKY ECC-telefoner	9581-11167
31.01.2025	Indførsel af 2,8 kg amfetamin fra Tyskland resulterer i 4 års og 6 måneders fængsel for grov narkokriminalitet	S-2056-24
28.01.2025	Skærpelse af fængselsstraffe i sag om omfattende handel med kokain og hash samt ulovlig våbenbesiddelse	S-1767-24
22.01.2025	Landsrettens dom i sag om narkotikakriminalitet og udvisning	7181-8647
29.11.2024	Narkotikakriminalitet – Fængsel for besiddelse og salg af store mængder ketamin og hash ved hurtigt recidiv	S-2856-24
04.09.2024	Delvist betinget fængsel for besiddelse af kokain og ketamin med henblik på videreoverdragelse	S-2244-23
27.06.2024	8 måneders fængsel og opholdsforbud for organiseret hashhandel i skærpet strafzone på Christiania	S-905-24
20.06.2024	Dom for organiseret hashhandel på Christiania og frifindelse for opholdsforbud	9583-11169
11.06.2024	Skærpelse af fængselsstraf for omfattende videresalg af tramadolpiller som syntetisk opioid	S-2001-23
05.04.2024	Skærpelse af fængselsstraffe og udvisning i omfattende sag om organiseret kokainsalg via Profilnavn 1	7180-8645
01.03.2024	Skærpelse af fængselsstraf til 10 år for omfattende videreoverdragelse af over 21 kg kokain	S-3543-23
21.12.2023	Omfattende sag om narkotikakriminalitet: Landsretten skærper straffene og stadfæster udvisningsdomme	4784-5757
16.11.2023	Stadfæstelse af 8 års fængsel for besiddelse af 7 kg kokain med henblik på videreoverdragelse (Kurerrolle)	AM2023.11.16Ø2
13.09.2023	16 års fængsel for omfattende narkohandel og central rolle som pengemand i organiseret netværk	3783-4550
07.09.2023	Dom over omfattende narkotikanetværk: Smugling og videresalg af kokain og hash via skjulte rum og krypteret kommunikation	5758-6877
04.10.2022	Dom for omfattende indførsel og videresalg af Oxycodon fra Tyskland – Landsretten nedsætter straf efter ændret narkotikaklassifikation	S-1143-21
10.03.2022	Fængselsstraf for videreoverdragelse af kokain under fængselsophold og efter løsladelse	S-2347-21
10.02.2022	Østre Landsret stadfæster byretskendelse: Encrochat og Sky ECC data indhentet via international retshjælp kan anvendes som bevis	S-123-22

26.11.2021	Dom for indsmugling af over 4,1 ton hash som bagmand: 10 års fængsel og konfiskation af 8,2 mio. kr.	S-899-21
02.06.2020	Landsretten frifinder tiltalt for overtrædelse af Straffeloven § 191 vedrørende cannabisproduktion under 10 kg, men fastholder betinget fængselsstraf og samfundstjeneste	S-2446-19
03.11.2014	Skærpet straf for besiddelse og overdragelse af store mængder heroin og kokain (4 år til 5 års fængsel)	S-191-14
19.01.2012	Narkotikasag med omfattende stofparti og konfiskation af aktiver	238-277
16.12.2011	Landsretten skærper straffen for besiddelse af 2,5 kg kokain med henblik på videresalg	SS 2-14605/2010
06.10.2010	Landsretsdom: Stadfæstelse af 8 års fængsel for omfattende narkotikakriminalitet og videreoverdragelse af kokain	S-2034-10

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS 21

12.01.2026	Fængselsstraf til murerlærling for transport af narkotika i FedEx-pakker	10422-12272
06.06.2025	Tre års fængsel for omfattende organiseret handel med narkotika, dopingmidler og lægemidler	1-1212/2025
11.03.2025	Dom for grov narkotikakriminalitet og ulovlig våbenbesiddelse under bandekonflikt med udvisning og opholdsforbud	9622-11225
12.11.2024	Omfattende narkotika- og våbensag med bandetilknytning: Fængselsstraffe, udvisning og opholdsforbud	7223-8708
19.09.2024	Omfattende narkotikasag: Fængselsstraffe, udvisninger og konfiskationer	6415-7696
09.07.2024	Omfattende sag om international handel med doping og narkotika i Kolding: 10 års fængsel til hovedmand	6338-7595
11.04.2024	Dom for Organiseret Hashhandel i Skærpet Strafzone på Christiania med Opholdsforbud	9580-11166
15.12.2023	Dom for omfattende narkotikakriminalitet med lange fængselsstraffe og udvisning	7177-8640
06.12.2023	Omfattende narkotikasag med våbenbesiddelse, frihedsberøvelse og røveri: Domfældelse og udvisning	4853-5853
20.11.2023	Omfattende narkotikasag: Fængselsstraffe, konfiskation og udvisning	4449-5341
16.11.2023	Indsmugling af hash til Grønland via post – bøde i stedet for anstalt grundet lang sagsbehandlingstid	10614-12551
09.03.2023	Omfattende narkotikasag med våbenbesiddelse: Fængselsstraffe og konfiskation	4457-5351
22.12.2022	Dom for medvirken til narkotikakriminalitet under særdeles skærpende omstændigheder	2505-2986
23.03.2022	Dom for besiddelse af 1 kg kokain med henblik på videreoverdragelse, samt medvirken hertil	2250-2680
25.02.2022	Omfattende narkosag: Fængselsstraffe og udvisninger for organiseret narkotikahandel	3347-3982

11.06.2021	Domsudskrift vedrørende omfattende handel med euforiserende stoffer samt multiple andre overtrædelser	133-154
27.11.2018	Dom for narkotikabesiddelse, narkotikasalg og våbenbesiddelse	6443-7726
14.12.2016	Fængsel i 6 år for indsmugling af 995 gram metamfetamin og udvisning for bestandig	1-5926/2016
01.04.2014	Fængselsstraf for modtagelse og videreoverdragelse af minimum 250 kg hash som led i organiseret narkotikahandel	SS 4-7470/2014
31.01.2014	Dom for organiseret indførsel og forsøg på indførsel af i alt 110 kg hash fra Holland	5834/2013
18.03.2009	Dom for indførsel af narkotika fra Holland til Danmark	SS 1-5238/2009

PROCESBEVILLINGSNÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 2

11.12.2024	Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling om fortolkning af straffelovens § 81 e – udgangspunkt for fordobling af straf i målrettet skærpet strafzone på Christiania	24/17117
10.12.2024	Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling i tre narkotikasager om tilståelsesrabat efter den nyaffattede straffelovens § 82, stk. 1, nr. 9	24/25884

PARKERINGSKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 1

08.05.2025	Kontrolafgift for uaflæselig p-skive på Gyngemose Parkvej trods kortvarig orientering om skiltning	park-7696

FORARBEJDE Betænkninger

6 referencer

Udvisning - Betænkning nr. 1326 afgivet af Udvisningsudvalget, et ekspertudvalg nedsat af indenrigsministeren den 18. august 1995, Bind 1

nr. 1326 · 1997 · Indenrigsministeriet

Straffelovrådets betænkning om straffastsættelse og strafferammer I - Almindelig del

nr. 1424 · 2003 · Justitsministeriet

Straffelovrådets betænkning om straffastsættelse og strafferammer II – Speciel del

nr. 1424 · 2003 · Justitsministeriet

Straffelovrådets betænkning om straffastsættelse og strafferammer, del 3 – Undersøgelse af domspraksis 1996-2000 (Betænkning nr. 1424/2003)

nr. 1424 · 2003 · Justitsministeriet

Straffelovrådets betænkning om samfundstjeneste mv.

nr. 1545 · 2014 · Justitsministeriet

Betænkning om strafudmåling – Bind II

nr. 1581 · 2023 · Justitsministeriet

25 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over nødværge og nødret (straffeloven §§ 13-14)

Nødværge, exces og nødret i retspraksis – fra frifindelse til strafnedsættelse

Version 2 Opdateret 6. sep. 2026 32 afgørelser · 2005-2026 Læs online

INTRODUKTION

Straffelovens §§ 13 og 14 rummer de objektive straffrihedsgrunde, der ophæver retsstridigheden af en ellers strafbar handling: nødværge (§ 13, stk. 1), den undskyldelige overskridelse af nødværgegrænserne (§ 13, stk. 2), lovlig magtanvendelse ved påbud, pågribelse og hindring af rømning (§ 13, stk. 3) samt nødret (§ 14). Praksis domineres af nævningesager om drab, drabsforsøg og grov vold, hvor nødværgeindsigelsen afgøres på tre selvstændige akser: forelå der overhovedet et påbegyndt eller overhængende angreb, var forsvarshandlingen nødvendig, og gik den åbenbart ud over det forsvarlige. Domstolene frifinder relativt hyppigt efter § 13, stk. 1 eller stk. 2, når tiltalte var den passivt angrebne – men afviser konsekvent indsigelsen, når tiltalte selv har opsøgt, fremprovokeret eller eskaleret konflikten, eller når angrebet var ophørt. Slår straffrihedsgrunden ikke igennem, flytter tyngdepunktet til strafudmålingen via § 82, stk. 1, nr. 3 og nr. 5, jf. § 83.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Nødværge efter § 13, stk. 1, forudsætter et "påbegyndt eller overhængende" uretmæssigt angreb; er angrebet ophørt eller endnu ikke konkretiseret, falder forholdet helt uden for bestemmelsen.

02 Den, der forlader gerningsstedet, henter et våben og vender tilbage til konfrontationen, kan hverken påberåbe sig § 13, stk. 1, eller § 13, stk. 2 – angrebet anses da for ophørt, og forsvarshandlingen for unødvendig.

03 Har tiltalte selv opsøgt, fremprovokeret og eskaleret situationen – typisk i et kriminelt eller voldsparat miljø – falder forholdet efter landsretspraksis helt uden for nødværgereglernes område.

04 Forsvarlighedsvurderingen er en proportionalitetsvurdering efter tre lovbestemte kriterier: angrebets farlighed, angriberens person og det angrebne retsgodes betydning; kun handlinger der "åbenbart" går ud over det forsvarlige, mister straffriheden.

05 Nødværgehandlingen skal være nødvendig: kunne angrebet være afværget med et mindre indgribende middel, er betingelsen ikke opfyldt, og nødværge kan aldrig anvendes rent præventivt.

06 § 13, stk. 2, er en subjektivt præget undskyldningsregel: den frifinder også den, der objektivt har handlet åbenbart uforsvarligt, når overskridelsen er rimeligt begrundet i den ved angrebet fremkaldte skræk eller ophidselse.

07 Excesreglen dækker den umiddelbare, ukontrollerede reaktion – ikke den fortsatte vold mod en allerede afvæbnet, blødende eller liggende angriber, som Højesteret fastslog i U.2010.2129H.

08 Anvendelsen af § 13, stk. 2, er retsanvendelse og kan derfor prøves af Højesteret, uanset at nævningetinget har voteret om den.

09 Ved bevistvivl om, hvorvidt angrebet var påbegyndt, kommer tvivlen tiltalte til gode, og der frifindes efter § 13, stk. 1.

10 § 13, stk. 3, gør nødværgereglerne tilsvarende anvendelige på magtanvendelse for at få lovlige påbud adlydt, iværksætte lovlig pågribelse eller hindre en fanges eller tvangsanbragt persons rømning – også for polititjenestemænd i tjenesten.

11 Politiets skudafgivelse bedømmes skud for skud: de skud, der var nødvendige for at standse angrebet, er straffri efter § 13, stk. 1, de umiddelbart efterfølgende efter § 13, stk. 2, mens de sidste kan udløse strafansvar med strafbortfald efter § 82, stk. 1, nr. 3, jf. § 83.

12 Nødret efter § 14 er subsidiær i forhold til nødværge og forudsætter dobbelt: at handlingen var nødvendig for at afværge truende skade på person eller gods, og at lovovertrædelsen var af "forholdsvis underordnet betydning".

13 Nødretshandlingen kan – modsat nødværge – rettes mod tredjemands gods eller person, og nødret kan udøves som nødhjælp til fordel for andre end den handlende selv.

14 § 14 rummer ingen excesregel svarende til § 13, stk. 2; overskrides nødrettens grænser, er handlingen strafbar.

15 Foreligger en straffrihedsgrund kun delvist, skal det efter § 82, stk. 1, nr. 3, indgå som formildende omstændighed, at gerningen "grænser til" at være omfattet af den – hvilket i praksis kan føre til strafnedsættelse eller strafbortfald efter § 83.

16 Er den tiltalte handlet i en oprørt sindstilstand fremkaldt af forurettedes uretmæssige angreb, anvendes § 82, stk. 1, nr. 5, ofte sammen med nr. 3 – Østre Landsret nedsatte på dette grundlag en drabsstraf fra 12 til 11 års fængsel.

§ 1 Retsgrundlaget: § 13's tre led, § 14's proportionalitetsregel og forarbejdernes forståelse

De objektive straffrihedsgrunde står i straffelovens almindelige del og ophæver den ellers strafbare handlings retsstridighed. Straffeloven § 13, stk. 1 lyder:

> *Handlinger foretagne i nødværge er straffri, for så vidt de har været nødvendige for at modstå eller afværge et påbegyndt eller overhængende uretmæssigt angreb og ikke åbenbart går ud over, hvad der under hensyn til angrebets farlighed, angriberens person og det angrebne retsgodes betydning er forsvarligt.*

Bestemmelsen rummer dermed to kumulative krav – et **nødvendighedskrav** og et **forsvarlighedskrav** – samt en tidsmæssig ramme ("påbegyndt eller overhængende"). § 13, stk. 2 tilføjer den subjektivt prægede excesregel, hvorefter den, der overskrider grænserne for lovligt nødværge, alligevel bliver straffri, "hvis overskridelsen er rimeligt begrundet i den ved angrebet fremkaldte skræk eller ophidselse". § 13, stk. 3 gør de samme regler anvendelige på handlinger, der er nødvendige for på retmæssig måde at skaffe lovlige påbud adlydt, iværksætte en lovlig pågribelse eller hindre en fanges eller tvangsanbragt persons rømning.

Straffeloven § 14 om nødret er kortere og strengere:

> *En handling, der ellers ville være strafbar, straffes ikke, når den var nødvendig til afværgelse af truende skade på person eller gods, og lovovertrædelsen måtte anses for at være af forholdsvis underordnet betydning.*

Forarbejderne. Bestemmelserne blev til med den borgerlige straffelov af 1930 og er aldrig siden ændret. I lovforslaget af 11. oktober 1929 – hvor nødværge stod som § 14 og nødret som § 15 – udtaler Justitsministeriet indledningsvis om systematikken:

> *Den første Betingelse for at anvende Straf er, at der foreligger en **retstridig Handling**. Dette udtales ikke i Lovforslaget, men underforstaas som selvfølgeligt. Derimod giver §§ 14 og 15 nærmere Regler om de Tilfælde, hvor en Handlings Retstridighed (Strafbarhed) ophæves ved, at der foreligger **Nødværge** eller **Nødret**.*

Om forsvarlighedskriterierne fremhæver forarbejderne, at der bevidst blev givet nærmere regler for grænserne af det lovlige nødværge "under Hensyntagen ikke blot til Angrebets Farlighed og det angrebne Retsgodes Betydning, men ogsaa til Angriberens Person". Ministeriet fravalgte udtrykkeligt Straffelovskommissionens forslag om i stedet at se på angriberens "Forhold", da dette kriterium blev anset "for at være for omfattende og ubestemt". Om § 13, stk. 3, hedder det, at bestemmelsen "er ny i Formen, men ikke i Princippet". Om nødretten udtales, at bestemmelsen er betydeligt videregående end den tidligere straffelovs § 41, og at den

> *hviler paa den saakaldte Proportionalitetsgrundsætning, hvorefter det maa anses som retmæssigt – fordi det er samfundsnyttigt – at ofre et mindre betydeligt Gode, naar det er nødvendigt for at redde et væsentlig værdifuldere Gode.*

At nødretten også dækker **nødhjælp**, fremgår udtrykkeligt af forarbejderne til straffelovsforslaget af 1925, hvor det anføres, at "Nødret kan udøves ikke blot til Fordel for den Handlende selv, men ogsaa til Fordel for Trediemand (**Nødhjælp**)". Forarbejderne findes i Folketingstidende 1929-30, tillæg A, s. 1125 og Folketingstidende 1925-26, tillæg A, s. 1225.

Socialministeriets vejledning om magtanvendelse over for voksne, pkt. 27 sammenfatter kravene præcist: nødværgehandlingen skal rettes mod angriberen selv, aldrig mod tredjemand; den skal aktuelt ske for at afværge et overhængende angreb; og "[e]r der tid til at vente, f.eks. fordi der endnu kun er tale om en verbal trussel, vil dette som regel være ensbetydende med, at modhandlingen endnu ikke er nødvendig". Vejledningen fastslår desuden, at nødværge "ikke [kan] anvendes i rent præventivt øjemed", og at bestemmelsen også gælder, når angriberen er psykisk utilregnelig eller under den kriminelle lavalder.

LOV Straffeloven § 13, stk. 1-3 Straffeloven § 14

§ 2 Nødværgesituationens ydre grænse: hvornår er angrebet "påbegyndt eller overhængende"?

Den første og ofte afgørende prøve er, om der overhovedet forelå et angreb i lovens forstand. Er svaret nej, er hele § 13 uanvendelig – også excesreglen i stk. 2, fordi den forudsætter et angreb, der har fremkaldt skrækken.

Det klareste eksempel er **SS-1205/2023-OLR**, hvor Østre Landsret den 31. januar 2025 stadfæstede 13 års fængsel for manddrab efter et knivstikkeri på en markedsparkeringsplads. Tiltalte forklarede, at han var truet af tre mænd, fik tunnelsyn og blot "fægtede" med kniven. Landsretten tilsidesatte forklaringen som utroværdig – stikkanalen var 15-22 cm dyb og udført med moderat til svær kraft, og uvildige vidner så tiltalte løbe henimod forurettede og folde kniven ud undervejs. Retten fandt enstemmigt,

> *at tiltalte ikke var udsat for et påbegyndt eller overhængende angreb fra Forurettede eller andre mænds side, eller at tiltalte antog dette.*

Allerede fordi der ikke forelå noget angreb, var grundbetingelsen for nødværge ikke opfyldt, og hverken § 13, stk. 1, eller stk. 2 kunne anvendes, jf. SS-1205/2023-OLR. Byrettens dom i samme sag er SS-6915/2022-NYK.

Modsat kommer bevistvivlen om det tidsmæssige forløb tiltalte til gode. I SS-2358/2024-VLR var det uklart, om tiltalte kastede en porcelænskop i hovedet på modparten, før eller efter denne fik fat i en machete. Vestre Landsret frifandt med stemmerne 6 nævninger og 3 dommere mod 3:

> *Efter en samlet bedømmelse af de tilstedeværendes forklaringer fremstår det usikkert, hvornår i forløbet tiltalte slog Tiltalte 1 med koppen set i forhold til, hvornår Tiltalte 1 fik macheten i hånden og herunder benyttede den til angrebet mod tiltalte. Det kan derfor ikke med den fornødne sikkerhed afvises, at tiltaltes slag med koppen fandt sted på et tidspunkt, hvor tiltalte måtte gå ud fra, at Tiltalte 1's angreb mod ham med macheten var påbegyndt eller overhængende.*

Også i SS-426/2025-VLR – dødeligt knivstik i en opgang i Hjørring – blev tiltalte frifundet, fordi politiet fandt afdøde liggende på reposen med en stor køkkenkniv i hånden, hvorfor det ikke kunne udelukkes, at han havde angrebet tiltalte med kniven.

I sager, hvor tiltalte selv er den aktivt angribende, afvises indsigelsen omvendt uden videre. Det gælder SS-1275/2025-HIL, hvor retten fandt, at knivstikkene mod samleveren ikke var nødvendige for at afværge et overhængende angreb (10 års fængsel), og SS-5379/2025-ARH, hvor tiltalte stak en ubevæbnet forurettet to gange i halsen på Aarhus Hovedbanegård (6 års fængsel).

LOV	Straffeloven § 13, stk. 1, 2 · Straffeloven § 237	
PRAKSIS	**Landsretten** · Frifindelse for drab og vold: Landsretten anerkender nødværge efter dødeligt knivstik	19.01.2026
	Landsretten · Frifindelse for vold med porcelænskop på grund af tvivl om nødværge under macheteangreb	23.09.2025
	Landsretten · Østre Landsret stadfæster 13 års fængsel for manddrab efter knivstikkeri på marked	31.01.2025
	Byretten · Nævningesag: Fængsel i 6 år for forsøg på manddrab med kniv på Aarhus Hovedbanegård – nødværgeindsigelse afvist	29.04.2026
	Byretten · Kvinde idømt 10 års fængsel for manddrab på samlever med knivstik – nødværge afvist	30.01.2026
	Byretten · Manddrab ved knivstik på Døllefjelde Marked: 13 års fængsel	18.04.2023

§ 3 Den opsøgende, provokerende og eskalerende part fortaber nødværgeretten

Et af de mest markante mønstre i nyere landsretspraksis er, at nødværgereglerne slet ikke finder anvendelse, når tiltalte selv har været den opsøgende part eller aktivt har optrappet konflikten.

Den principielt klareste formulering findes i SS-1093/2025-OLR, hvor Østre Landsret den 25. august 2026 tog stilling til en skudveksling uden for en café mellem to bandetilknyttede mænd. Tiltalte gjorde gældende, at han kun skød, efter at han selv var blevet beskudt. Landsretten afviste indsigelsen på **to selvstændige grundlag**: dels tilsidesatte 7 nævninger og alle dommere forklaringen om, at modparten skød først, dels fastslog retten – uafhængigt af skudrækkefølgen – at

> *tiltalte har både opsøgt, fremprovokeret og eskaleret situationen under et møde, der fandt sted i et kriminelt miljø, hvorfor forholdet falder udenfor området for nødværge efter straffelovens § 13.*

Retten lagde vægt på, at tiltalte havde anskaffet pistolen dagen forinden vel vidende, at modparten var bevæbnet, at han bar skudsikker vest og bandeassocierede kendetegn, og at han affyrede mindst tre skud på nært hold uden for overvågningskameraernes vinkler. Straffen blev 13 års fængsel som tillægsstraf.

Samme linje ses, hvor tiltalte møder frem bevæbnet til en konfrontation, han selv har initieret. I S-3876-22 opsøgte tiltalte sin mor og stedfar bevæbnet med kniv efter anbringelsen af sin søn; Østre Landsret fastholdt, at handlingerne ikke kunne dækkes af nødværge, selv om der efterfølgende blev slået igen med et aluminiumsbat. I S-566-17 – hvor tiltalte og hans kæreste kørte hen for at hente en fælles datter hos barnets far og tiltalte slog faderen i hovedet med en totenschläger – afviste Østre Landsret ligeledes nødværgeindsigelsen og skærpede straffen til ubetinget fængsel.

Også mildere voldsformer rammes af mønsteret. I S-0432-21 forkastede Vestre Landsret nødværgeindsigelsen ved brug af peberspray og ændrede byrettens betingede dom til 3 måneders ubetinget fængsel, uanset at byretten havde lagt vægt på provokation. Og i SS-7545/2021-ALB – knivstik og efterfølgende spark mod en liggende person på motorvej E45 – blev selvforsvarsindsigelsen afvist, og de tiltalte fik henholdsvis 1 år og 3 måneders og 1 års fængsel.

Omvendt kan den, der bliver jagtet af en gruppe, godt påberåbe sig nødværge, selv om konflikten er gensidig og har verseret længe. I SS-1775/2024-OLR stadfæstede Østre Landsret frifindelsen af en 17-18-årig, der under flugt fra fire-fem forfølgere stak to af dem ihjel. Retten lagde vægt på, at han var jagtet af en større gruppe under omstændigheder, hvor han havde grund til at tro, at en eller flere af forfølgerne var bevæbnet med kniv, og at han måtte have opfattet situationen som særdeles farlig. De fire medtiltalte, der tilsluttede sig jagten, blev derimod dømt for vold efter straffeloven § 244, stk. 1. Afgørelsen viser, at det ikke er konfliktens forhistorie, men den **konkrete rollefordeling i gerningsøjeblikket**, der er afgørende.

LOV	Straffeloven § 13, stk. 1 · Straffeloven § 244, stk. 1 · Straffeloven § 245, stk. 1	
PRAKSIS	**Landsretten** · Drabsforsøg og fareforvoldelse ved skudepisode i banderelateret konflikt – nødværge afvist, straf fastsat til fængsel i 13 år	25.08.2026
	Landsretten · Frifindelse for dobbeltdrab med kniv efter nødværge – fire dømt for vold under jagten på gerningsmanden	08.05.2026
	Landsretten · Landsretsdom for knivstikeri og trusler under voldelig familiekonfrontation	15.02.2024

Landsretten · Ubetinget fængsel for grov vold ved brug af peberspray og ulovlig våbenbesiddelse – Nødværge afvist 25.05.2021

Landsretten · Ubetinget fængsel for grov vold med totenschlæger i samværskonflikt 05.07.2017

Byretten · Dom for grov vold på motorvej – Fængselsstraf og udvisning 01.02.2022

§ 4 At hente et våben og vende tilbage – nødværgesituationens tidsmæssige afslutning

En særlig sagsgruppe angår den tiltalte, der efter et første angreb forlader stedet, henter et våben og opsøger konfrontationen på ny. Retspraksis er her entydig: **både § 13, stk. 1, og § 13, stk. 2, er udelukket**, fordi angrebet må anses for ophørt på det tidspunkt, hvor tiltalte traf beslutningen om at hente våbnet.

Det ledende eksempel er SS-1591/2021-OLR, hvor tiltalte under en konfrontation blev ramt af et hug med et sværd på jakke og hånd, hvorefter han løb tilbage til sin bopæl, hentede en køkkenkniv og genoptog konfrontationen med to stik i maveregionen. Østre Landsret udtalte om § 13, stk. 1:

> *I stedet for at forlade området eller søge tilflugt, gik tiltalte til sin bopæl, hvor han hentede en kniv, hvorefter han på ny opsøgte Forurettede 2, der fortsat var i besiddelse af et sværd. Selv om det ikke kan udelukkes, at Forurettede 2 fortsatte med at udøve vold eller forsøgte at udøve vold mod tiltalte ved brug af sværdet, finder landsretten, at det ikke var nødvendigt for tiltalte at gå tilbage til den faretruende situation med en kniv for at modstå eller afværge et angreb imod ham.*

Og om excesreglen i stk. 2:

> *Henset til at Forurettede 2's indledningsvise angreb mod tiltalte må anses for ophørt, da tiltalte besluttede at gå tilbage til sin bopæl for at hente en kniv, finder landsretten, at straffelovens § 13, stk. 2, ikke kan begrunde straffrihed.*

Straffen blev fastsat til fængsel i 6 år for drabsforsøg. Afgørelsen illustrerer to selvstændige pointer: at der i den konkrete situation forelå et reelt **retrætealternativ** (at forlade området eller søge tilflugt), og at et tidsmæssigt afbrud i angrebet både fjerner nødvendigheden og bryder årsagssammenhængen mellem angrebet og den skræk, excesreglen bygger på.

Samme betragtning ligger bag SS-1205/2023-OLR, hvor parterne efter en indledende skubben blev adskilt og stod to bilrækker fra hinanden, hvorefter tiltalte hoppede over afspærringssnorene og løb mod forurettede med kniven. Og i SS-1539/2025-VLR afviste Vestre Landsret nødværgeindsigelsen for den ene tiltalte, hvor knivoverfaldet skete efter en forfølgelse af den forurettede.

LOV Straffeloven § 13, stk. 1, 2 · Straffeloven § 237

PRAKSIS **Landsretten** · Forsøg på manddrab med kniv – landsret stadfæster domfældelse af den ene tiltalte, mens den anden alene dømmes for grov vold 17.06.2026

Landsretten · Østre Landsret stadfæster 13 års fængsel for manddrab efter knivstikkeri på marked 31.01.2025

Landsretten · Dom for drabsforsøg og grov vold 09.02.2022

§ 5 Forsvarlighedsvurderingen: proportionalitet, våbenbrug og forsvar i eget hjem

Er der først konstateret et påbegyndt eller overhængende angreb, prøves forsvarshandlingen mod de tre lovbestemte kriterier – angrebets farlighed, angriberens person og det angrebne retsgodes betydning. Lovens formulering "ikke **åbenbart** går ud over" giver den angrebne en betydelig margin: der kræves en kvalificeret uforholdsmæssighed, før straffriheden bortfalder.

Et illustrativt frifindelseseksempel er SS-1120/2018-VLR. En påvirket og aggressiv mand havde med styrthjelm nikket en kvinde en skalle og ramt hende i kinden med en jernkæde, så hun faldt omkuld, hvorefter han vendte sig mod en anden med ordene "Nu er det din tur, din morder!" og svingede kæden. To tilstedeværende greb ind med knytnæveslag og benspænd. Vestre Landsret lagde afgørende vægt på, at

> *de tiltalte ophørte med at slå Tiltalte 1, da han slap jernkæden*

og frifandt efter § 13, stk. 1. Afgørelsen viser, at den **momentane ophør af modmagten**, når angrebet neutraliseres, er et centralt kriterium for forsvarligheden.

Skydevåben kan efter omstændighederne være et forsvarligt middel over for et bevæbnet angreb. I SS-1933/2022-VLR – skuddrabet ved Jysk Væddeløbsbane under et røveriforsøg mod en narkohandel – frifandt Vestre Landsret køberen for manddrab efter § 13, stk. 1. Retten lagde til grund, at røverne pegede pistol mod ham og råbte "Læg jer ned", at den ene skød mod hans ledsager og mod bilen, at den senere afdøde selv var bevæbnet og skød ind gennem bilens siderude og greb fat i passagerdøren, og at tiltalte først afgav et varselsskud op gennem taget. Landsretten udtalte:

> *Efter en samlet bedømmelse af begivenhedsforløbet har det fremstået som nødvendigt for Tiltalte 1 at skyde mod Forurettede 1 for at modstå det uretmæssige angreb. Under hensyn til de tidligere afgivne skud gik Tiltalte 1s handlinger ikke åbenbart ud over det forsvarlige.*

Tilsvarende blev en guldsmed i SS 1. 8632/2007 frifundet for legemsangreb efter at have affyret skud mod tre røvere i sin forretning – men dømt for den ulovlige våbenbesiddelse. Det illustrerer, at nødværge kun ophæver retsstridigheden af **selve forsvarshandlingen**, ikke af selvstændige lovovertrædelser som ulovlig besiddelse af våbnet forud for angrebet.

Forsvaret af det angrebne retsgode vejer tungest i eget hjem. I SS-426/2025-VLR tog tiltalte selv en kniv med ud i entreen, da en ven bankede aggressivt på døren, og stak ham i brystet. Landsretten fandt, at tiltalte handlede for at modstå et påbegyndt angreb med kniv, og at handlingen ikke åbenbart gik ud over, hvad der var forsvarligt under hensyn til angrebets farlighed. Også SS-5330/2021-ESB frifandt for grov vold med flaske under henvisning til nødværge.

Grænsen går, hvor midlet er kvalitativt uforholdsmæssigt over for angrebet. I SS-2667/2024-OLR var forurettede ubestridt den aggressive part – han havde truet med at "klippe fingrene af" tiltalte og angreb ham med slag, spark og halsgreb på tiltaltes egen bopæl. Alligevel fandt Østre Landsret, at et 12 cm dybt knivstik gennem hjertekammeret stod i væsentligt misforhold til truslen, og at hverken frifindelse eller undskyldelig overskridelse kunne komme på tale. Den medicinske ekspert havde konstateret, at de typiske tegn på et livsfarligt, langvarigt halsgreb (punktformede blødninger i øjnene) manglede.

LOV Straffeloven § 13, stk. 1 · Straffeloven § 245, stk. 1

PRAKSIS
Landsretten · Frifindelse for drab og vold: Landsretten anerkender nødværge efter dødeligt knivstik 19.01.2026
Landsretten · Østre Landsret stadfæster 11 års fængsel for drab begået i forbindelse med voldeligt opgør om indbrud 04.12.2025

Landsretten · Vestre Landsrets dom i sag om skuddrab, drabsforsøg og omfattende narkohandel ved Jysk Væddeløbsbane	06.07.2023
Landsretten · Frifindelse for vold efter nødværge, da forurettede var aggressiv og svingede med jernkæde	06.11.2018
Byretten · Dom for vold, trusler, spirituskørsel og kørsel uden førerret – foranstaltning, frakendelse og konfiskation	25.02.2022
Byretten · Dom i sag om våbenbesiddelse og røveriforsøg mod guldsmed i København	28.06.2007

§ 6 § 13, stk. 2 – den undskyldelige exces begrundet i skræk eller ophidselse

Excesreglen er den praktisk mest anvendte af de tre led. Den frifinder også den, der objektivt har handlet **åbenbart uforsvarligt**, når overskridelsen er rimeligt begrundet i den ved angrebet fremkaldte skræk eller ophidselse. Bestemmelsen er dermed subjektivt præget: den ser på gerningspersonens sindstilstand, ikke på handlingens objektive forholdsmæssighed.

De klareste eksempler er nævningesager, hvor angrebet var pludseligt og livstruende. I SS-3/2025-VLR – hvor to mænd trængte ind i en kiosk i Herning bevæbnet med økse og isoleringskniv – samlede tiltalte en pistol op fra fortovet og affyrede tre skud mod den økseførende angriber. Vestre Landsret frifandt med stemmerne 9 mod 3. Flertallet af 6 nævninger og 3 dommere lagde til grund, at der forelå et påbegyndt uretmæssigt og farligt angreb, at tiltalte handlede **åbenbart uforsvarligt** ved at affyre pistolen på åben gade med udenforstående til stede – hvorfor forholdet ikke var straffrit efter stk. 1 – men at overskridelsen var rimeligt begrundet i den ved angrebet fremkaldte skræk og ophidselse. Der blev navnlig lagt vægt på det meget korte og hektiske forløb, at angriberen stod oprejst bevæbnet, at der blev råbt "skyd ham", og at den anden angriber tabte en pistol under flugten.

SS-2309/2022-HEL er den mest udførligt begrundede excesafgørelse. En 23-årig mand med Aspergers syndrom blev frifundet for manddrab på sin alkoholiserede mor, der havde angrebet ham med kniv i familiens sommerhus. Retten fandt, at nødværgegrænserne var overskredet:

> *Retten finder, at tiltalte har overskredet grænserne for lovligt nødværge, idet der herved må lægges afgørende vægt på, at de dræbende knivstik er tilføjet Forurettede i ryggen, samt på antallet af stik.*

Men overskridelsen var straffri:

> *Tiltalte angreb er dog straffrit efter straffelovens § 13, stk. 2, fordi det er rimeligt begrundet i den ved moderens udfald mod ham fremkaldte skræk og ophidselse, idet det efter omstændighederne, herunder navnlig forløbet lige før den endelige konfrontation og den pressede situation, tiltalte befandt sig i, er forståeligt, at han for at forsvare sig selv reagerede ved en række ukontrollerede knivstik mod hende.*

Afgørelsen viser, at rettens vurdering ikke isoleres til gerningsøjeblikket: den samlede kontekst – årelang belastning, forudgående trusler samme dag og tiltaltes særlige psykiske sårbarhed – indgik i, om reaktionen var "rimeligt begrundet".

I SS-557/2024-HOL frifandt et nævningeting enstemmigt fem fiskere for manddrab og frihedsberøvelse. Retten fandt, at overmandingen og bindingen af en besætningsmand i delirium tremens – der havde frembragt stikflammer med fluegift og lighter og kastet husholdningssprit mod besætningen – var berettiget nødværge efter § 13, stk. 1, mens den vold, der medførte brud på skjoldbruskhorn og tungeben ved et hårdt halsgreb,

var en overskridelse, som dog var straffri efter § 13, stk. 2, henset til den skræk og ophidselse, angrebet havde fremkaldt.

Endelig anvendte Østre Landsret i SS-1775/2024-OLR begge led i samme sagskompleks: det ene knivstik faldt under § 13, stk. 1 (ikke åbenbart uforsvarligt), det andet under § 13, stk. 2 (undskyldelig overskridelse).

LOV Straffeloven § 13, stk. 2 Straffeloven § 237

PRAKSIS

Landsretten · Frifindelse for dobbeltdrab med kniv efter nødværge – fire dømt for vold under jagten på gerningsmanden	08.05.2026
Landsretten · Frifindelse for drabsforsøg og ulovlig våbenbesiddelse: Nødværgeoverskridelse ved Kiosk 1-angreb rimeligt begrundet i skræk og ophidselse	16.12.2025
Byretten · Frifindelse i sag om manddrab på fiskekutter grundet nødværge og sandsynlig dødsårsag som delirium tremens	12.06.2024
Byretten · Frifindelse for manddrab på grund af nødværge, jf. Straffeloven § 13, stk. 2	16.12.2022

§ 7 Excesreglens grænse: afvæbnet angriber og fortsat vold – U.2010.2129H

Højesterets dom af 12. maj 2010, U.2010.2129H, er den centrale afgørelse om excesreglens ydre grænse og om Højesterets prøvelsesadgang i nævningesager.

Sagen blev afgjort i **tre faser**:

Fase	Handling	Retlig kvalifikation
1	Offeret angreb de tiltalte med kniv; den ene tiltalte blev stukket tre gange, bl.a. i lysken med punktering af en pulsåre	Uretmæssigt angreb, manifest livsfare
2	Tiltalte fravristede kniven og tildelte den nu afvæbnede og reelt værgeløse angriber tre knivstik	Ikke lovlig nødværge efter § 13, stk. 1 – men straffri exces efter § 13, stk. 2
3	De tiltalte tildelte den stærkt blødende og delvist liggende angriber flere hårdere spark og slag med bl.a. alvorlig miltlæsion til følge	Ikke undskyldelig – grov vold efter § 245, stk. 1

Højesteret fastslog for det første, at anvendelsen af § 13, stk. 2 er **retsanvendelse**, som Højesteret kan prøve, uanset at nævningetinget havde voteret om spørgsmålet efter de særlige afstemningsregler. De tiltalte havde gjort gældende, at der var tale om bevisbedømmelse, hvilket ville have afskåret prøvelsen.

For det andet fandt Højesteret ikke grundlag for at tilsidesætte landsrettens vurdering af, at knivstikkene mod den **afvæbnede** angriber var straffri efter § 13, stk. 2 – mens de efterfølgende spark og slag mod den blødende og liggende angriber ikke var rimeligt begrundet i den ophidselse, angrebet havde fremkaldt. De tiltalte blev idømt henholdsvis 4 og 3 måneders fængsel for grov vold.

Dommen fastlægger dermed et **dynamisk kriterium**: excesreglen dækker den umiddelbare, ukontrollerede reaktion i forlængelse af angrebet, men ikke den vold, der udøves efter at faren er ophørt og gerningspersonen har genvundet handlefrihed. Anklagemyndigheden havde i sagen betegnet fase 3 som "kontrolleret afstraffelse" – en karakteristik, der rammer sondringens kerne.

Samme sondring genfindes i SS 1-12176/2011, hvor landsretten stadfæstede domfældelsen for grov vold i tiltaltes eget hjem, men præciserede begrundelsen for strafnedsættelsen som følge af overskridelsen af nødværgegrænserne.

LOV Straffeloven § 13, stk. 1, 2 | Straffeloven § 245, stk. 1

PRAKSIS **Højesteret** · Højesterets afgørelse om nødværge og straffrihed efter voldelig konfrontation 12.05.2010
Landsretten · Dom for grov vold i forbindelse med overskridelse af nødværge ved brug af kniv 14.06.2011

§ 8 § 13, stk. 3 – lovlig magtanvendelse ved påbud, pågribelse og hindring af rømning

§ 13, stk. 3 udstrækker nødværgereglerne til handlinger, der er nødvendige for på retmæssig måde at skaffe lovlige påbud adlydt, iværksætte en lovlig pågribelse eller hindre en fanges eller tvangsanbragt persons rømning. Bestemmelsen er efter forarbejderne "ny i Formen, men ikke i Princippet" og har praktisk betydning for politi, kriminalforsorg og institutionspersonale.

Den mest gennemarbejdede afgørelse er SS-3064/2007-OLR om to polititjenestemænd, der under en biljagt affyrede skud mod en undveget drabssigtet. Østre Landsret slog fast, at nødværgebestemmelserne **finder anvendelse på polititjenestemænd i tjenesten**, og at der ved vurderingen skal lægges vægt på den konkrete situation og det skøn, som betjenten må overlades. Retten bedømte derefter skudafgivelsen **skud for skud**:

- De første fire skud, afgivet mens flugtbilen udgjorde en påkørsels- og klemningsfare, var nødvendige og gik ikke åbenbart ud over det forsvarlige – straffri efter § 13, stk. 1.
- To yderligere skud mod chaufførens ben var ligeledes nødvendige og straffri.
- Af de næste ni skud mod torso var den første del straffri efter stk. 1, mens den sidste del faldt under § 13, stk. 2, under hensyn til det kortvarige tidsforløb.
- For den anden tjenestemand var de to sidste skud – afgivet ca. 7 og 11 meter efter, at bilen var kommet fri af de parkerede biler og ikke længere udgjorde en fare – hverken nødvendige eller undskyldelige.

De skud, der faldt uden for straffrihedsgrundene, blev henført under § 246, jf. § 245, jf. § 21, og § 252 – men blev anset for omfattet af § 82, stk. 1, nr. 3, hvilket førte til **strafbortfald** efter § 83. Byretsdommen i samme sag er SS-2957/2007-FRB.

I SS-2596/2017-VLR frifandt Vestre Landsret anklagemyndigheden for erstatningskrav for skader på en dør, som politiet sparkede ind under en anholdelse – med henvisning til både § 13, stk. 3, og § 14.

Administrativt er rammerne udmøntet i flere retskilder. Cirkulæreskrivelsen om anvendelse af magt over for indsatte i kriminalforsorgens institutioner, pkt. 5 fastslår, at magt ud over lovens og magtanvendelsesbekendtgørelsens regler kan anvendes "efter dansk rets almindelige regler om nødværge i straffelovens § 13, herunder for at forhindre en indsats undvigelse, f.eks. under en transport". Vejledningen om voksenansvar for anbragte børn og unge, pkt. 35 præciserer, at plejefamiliers og personales anvendelse af nødværge og nødret sker med hjemmel i straffelovens §§ 13 og 14 – "og således ikke med hjemmel i voksenansvarsloven". Politiets brug af magtmidler er nærmere reguleret i kundgørelsen om politiets brug af skydevåben og kundgørelsen om politiets brug af stav.

Den forvaltningsretlige kontrol med magtanvendelse føres desuden af Folketingets Ombudsmand, der i udtalelse 2017-16 kritiserede, at det ikke var tilstrækkeligt godtgjort, at fortsat fiksering under et afbrudt udsendelsesforsøg havde været nødvendig i hele sin udstrækning; ombudsmanden understregede, at en magtanvendelse "i hele sin udstrækning [skal] kunne anses for nødvendig og proportional" – samme dynamiske vurdering, som landsretten anlagde skud for skud i politiskudssagen.

LOV Straffeloven § 13, stk. 3 · Straffeloven § 82, stk. 1 · Straffeloven § 83

PRAKSIS
Landsretten · Frifindelse af anklagemyndigheden i sag om politiets indbrud i lejemål ved brug af tvang 12.12.2018
Landsretten · Dom om nødværge og strafbortfald ved skudafgivelse under politiaktion 26.02.2008
Byretten · Frifindelse i sag om drab efter skudepisode under politiaktion 18.10.2007

§ 9 § 14 nødret – nødvendighed, underordnet betydning og nødhjælp

Nødretten er i praksis **subsidiær** i forhold til nødværge. Som Social- og Indenrigsministeriets vejledning om magtanvendelse over for voksne, pkt. 28 formulerer det, er § 14 "et udslag af en almindelig grundsætning om, at nød til en vis grad bryder alle love" og "i praksis kun aktuel, når nødværge ikke finder anvendelse". To forskelle er afgørende:

- Nødretshandlingen kan **rettes mod andre end angriberen** – herunder mod tredjemands gods eller person. Nødværge kan derimod aldrig rettes mod tredjemand.
- Der findes **ingen excesregel** i § 14. Vejledningen fremhæver udtrykkeligt, at der "i nødretssituationer ikke [er] en tilsvarende hjemmel til straffrihed som efter straffelovens § 13, stk. 2".

Vejledningen præciserer proportionalitetskravet: der skal være "en væsentlig forskel mellem den truende skade, der afværges, og den (ellers strafbare) handling, der afværger faren", hvorfor "forsætlig legemsbeskadigelse og andre i sig selv grove handlinger kun [vil] være straffri midler til at afværge en truende større skade". Faren kan bl.a. skyldes akut sygdom, tekniske svigt eller naturbegivenheder.

Retspraksis afspejler netop denne todelte prøve. I AM2023.08.28B frifandt Retten i Odense for brugstyveri af en bil, kørsel uden kørekort og undladelse af at standse efter påkørsel. Tiltalte var blevet overfaldet af en større gruppe, blødte fra ansigtet og frygtede for sit liv, og en medbilist nægtede at køre ham væk. Retten udtalte:

> *Under disse omstændigheder finder retten, at det forhold at tiltalte tilegnede sig bilen, at han ramte Person3's bil i forsøget på at komme væk og at han foretog kørslen uden kørekort, er af forholdsvis underordnet betydning, ligesom retten finder, at kørslen væk fra stedet i bilen i situationen reelt var den eneste flugtmulighed. Retten finder således, at der er tale om en situation, der kan henføres under straffelovens § 14.*

Afgørelsen viser begge betingelser i funktion: **nødvendigheden** (den reelt eneste flugtmulighed) og **den underordnede betydning** (formueindgreb og færdselsforseelser over for livsfare). Bemærkelsesværdigt blev tiltalte i samme dom dømt for to *isolerede* tilfælde af kørsel uden kørekort, der ikke stod i sammenhæng med nødsituationen – straffriheden er strengt situationsbunden.

Nødhjælp til fordel for tredjemand er anerkendt i SS-1050/2018-HER, hvor tiltalte under en Sankt Hans-fest greb fat i nakken på en 10-årig dreng, der ukontrolleret sprøjtede med en brandslange, så drengen fik blå mærker. Byretten frifandt for vold efter straffeloven § 244, da indgrebet var nødvendigt for at afværge alvorlig

personskade og af underordnet betydning, jf. § 14. Endelig blev § 14 sammen med § 13, stk. 3, anvendt som grundlag for at frifinde anklagemyndigheden for erstatningsansvar i SS-2596/2017-VLR.

Straffrihedsgrundene har en afsmittende – men ikke automatisk – betydning på erstatningssiden. Erstatningsnævnet afviste i sag 20-520-07944 offererstatning til en person, der kom til skade under et forsøg på at gribe ind i en knivkonflikt, fordi han trak i en anden hjælper og ikke i den truende skadevolder eller den truede – skaden var derfor ikke indtrådt i forbindelse med handlinger foretaget for at forhindre en strafbar handling, jf. offererstatningsloven § 1, stk. 1.

LOV	Offererstatningsloven § 1, stk. 1 · Straffeloven § 14 · Straffeloven § 244	
PRAKSIS	**Landsretten** · Frifindelse af anklagemyndigheden i sag om politiets indbrud i lejemål ved brug af tvang	12.12.2018
	Byretten · Frifindelse for brugstyveri grundet nødret efter Straffeloven § 14	28.08.2023
	Byretten · Frifindelse for vold efter indgriben med brandslange	22.06.2018
	Erstatningsnævnet · Afslag på erstatning for skade opstået under forsøg på at fjerne person fra konflikt med knivtrussel	29.09.2021

§ 10 Når straffrihed ikke opnås: § 82, stk. 1, nr. 3 og nr. 5, jf. § 83

Falder forholdet uden for §§ 13-14, er straffrihedsgrunden ikke uden betydning. Efter straffeloven § 82, stk. 1, nr. 3 skal det i almindelighed indgå som formildende omstændighed, "at gerningen grænser til at være omfattet af en straffrihedsgrund", og efter nr. 5, at gerningen er udført "i en oprørt sindstilstand, der er fremkaldt af forurettede eller personer med tilknytning til denne ved et uretmæssigt angreb eller en grov fornærmelse". Efter § 83 kan straffen nedsættes under strafferammen, og under i øvrigt formildende omstændigheder bortfalde.

Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om straffens fastsættelse, pkt. 5.11.3 angiver anklagemyndighedens forståelse:

> *Efter straffelovens § 82, stk. 1, nr. 3, skal det i almindelighed indgå som en formildende omstændighed, at den begåede gerning grænser til at være omfattet af en straffrihedsgrund. Bestemmelsen kan eksempelvis omfatte tilfælde, hvor gerningsmanden har overskredet grænserne for lovlig nødværge efter straffelovens § 13 eller lovlig nødret efter § 14.*

Meddelelsen fremhæver som ledende eksempel Højesterets dom af 29. maj 2007 (**U 2007.2219 H**) om en taxachauffør, der bed et stykke af det yderste led af en kundes ringfinger, efter at kunden havde ført en arm ind i taxaen og tildelt chaufføren mindst ét slag i hovedet. Uanset kundens uretmæssige angreb fandt Højesteret ikke tilstrækkeligt grundlag for at anse handlingen for rimeligt begrundet i skræk eller ophidselse – der blev lagt vægt på karakteren af kundens angreb sammenholdt med, at handlingen påførte kunden en varig skade. Forholdet var derfor ikke straffrit efter § 13, stk. 2, men både § 82, stk. 1, nr. 3, og nr. 5 fandt anvendelse, hvorfor sagen blev afgjort med **en betinget dom uden straffastsættelse**.

Domstolene anvender de to numre samlet. I SS-2667/2024-OLR nedsatte Østre Landsret normalstraffen for manddrab fra 12 til **11 års fængsel** under henvisning til § 82, stk. 1, nr. 5, idet drabet skete i umiddelbar tilknytning til forurettedes eget retsstridige angreb – selv om nødværge var afvist. I SS-3237/2004-VLR om vold ved en grillbar og efterfølgende vold mod en politibetjent under anholdelse indgik både § 13, stk. 2, og § 82's numre om straffrihedsgrund og oprørt sindstilstand i vurderingen. Og i politiskudssagen SS-3064/2007-OLR førte anvendelsen af § 82, stk. 1, nr. 3, jf. § 83, direkte til **strafbortfald** for den ene tjenestemand.

Omvendt kan retten helt afvise formildende omstændigheder, når konflikten er selvvalgt. I SS-1093/2025-OLR fandt ingen af de voterende formildende omstændigheder ud over tilståelsen i to sideordnede forhold – heller ikke efter § 82, nr. 7 om stærk sindsbevægelse – og straffen blev fastsat til 13 års fængsel.

Billedet er dermed en **glidende skala**: fuld straffrihed efter § 13, stk. 1 → straffrihed efter excesreglen i stk. 2 → strafbortfald efter § 82, stk. 1, nr. 3, jf. § 83 → strafnedsættelse under normalniveauet efter § 82, stk. 1, nr. 3 og nr. 5 → ingen lempelse, når tiltalte selv er den opsøgende part.

LOV	Straffeloven § 13, stk. 1, 2 · Straffeloven § 82, stk. 1 · Straffeloven § 83	
PRAKSIS	**Landsretten** · Drabsforsøg og fareforvoldelse ved skudepisode i banderelateret konflikt – nødværge afvist, straf fastsat til fængsel i 13 år	25.08.2026
	Landsretten · Østre Landsret stadfæster 11 års fængsel for drab begået i forbindelse med voldeligt opgør om indbrud	04.12.2025
	Landsretten · Dom om nødværge og strafbortfald ved skudafgivelse under politiaktion	26.02.2008
	Landsretten · Dom om vold mod politi og ubetinget straf	01.02.2005

§ 11 Bevis, tvivl og afstemning: nødværgeindsigelsen i nævningesager

Fordi nødværgeindsigelsen typisk rejses i nævningesager om drab og drabsforsøg, får de processuelle rammer betydelig praktisk vægt.

Tvivlen kommer tiltalte til gode. I SS-2358/2024-VLR frifandt Vestre Landsret, fordi det ikke med den fornødne sikkerhed kunne afvises, at slaget faldt på et tidspunkt, hvor tiltalte måtte gå ud fra, at macheteangrebet var påbegyndt eller overhængende. Mindretallet på 3 nævninger fandt modpartens forklaring mest troværdig, men blev nedstemt.

Afstemningsreglerne kan afgøre sagen. Efter retsplejeloven § 931, stk. 2 kræver en for tiltalte ugunstig afgørelse i landsretten mindst 6 nævningestemmer og mindst 2 dommerstemmer. I SS-3/2025-VLR faldt frifindelsen med stemmerne 9-3, hvor mindretallets to nævninger fandt overskridelsen uundskyldelig (skud på åben gade med udenforstående til stede) og én nævning fandt, at der slet ikke forelå en nødværgesituation, da skuddene blev affyret mod en liggende person. I SS-1775/2024-OLR var der dissens i alle tre nødværgeforhold, men mindretallet blev nedstemt.

Retsmedicinske fund er ofte udslagsgivende for, om forklaringen om nødværge kan opretholdes. I SS-1205/2023-OLR blev tiltaltes forklaring om at have "fægtet" med kniven tilsidesat som utroværdig, fordi stikkanalen var 15-22 cm dyb og udført med moderat til svær kraft. I SS-2667/2024-OLR svækkede fraværet af punktformede blødninger i øjnene forklaringen om et livstruende halsgreb. Og i SS-557/2024-HOL førte den retsmedicinske usikkerhed om dødsårsagen (delirium tremens frem for kvælning) sammen med nødværge- og excesvurderingen til fuld frifindelse.

Højesterets prøvelse. Selv om nødværgevurderingen i vidt omfang beror på bevisbedømmelse forbeholdt nævningetinget, fastslog Højesteret i U.2010.2129H, at anvendelsen af § 13, stk. 2, er retsanvendelse, som kan prøves efter retsplejeloven § 933, stk. 2. Det giver Højesteret mulighed for at fastlægge de retlige rammer for exces-vurderingen, selv om den konkrete subsumption i vid udstrækning overlades til landsretten.

LOV	Retsplejeloven § 931, stk. 2 · Retsplejeloven § 933, stk. 2 · Straffeloven § 13, stk. 1, 2	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesterets afgørelse om nødværge og straffrihed efter voldelig konfrontation	12.05.2010

Landsretten · Frifindelse for dobbeltdrab med kniv efter nødværge – fire dømt for vold under jagten på gerningsmanden	08.05.2026
Landsretten · Frifindelse for drabsforsøg og ulovlig våbenbesiddelse: Nødværgeoverskridelse ved Kiosk 1-angreb rimeligt begrundet i skræk og ophidselse	16.12.2025
Landsretten · Østre Landsret stadfæster 11 års fængsel for drab begået i forbindelse med voldeligt opgør om indbrud	04.12.2025
Landsretten · Frifindelse for vold med porcelænskop på grund af tvivl om nødværge under macheteangreb	23.09.2025
Landsretten · Østre Landsret stadfæster 13 års fængsel for manddrab efter knivstikkeri på marked	31.01.2025
Byretten · Frifindelse i sag om manddrab på fiskekutter grundet nødværge og sandsynlig dødsårsag som delirium tremens	12.06.2024

§ 12 Sammenfatning: prøvelsesrækkefølgen i praksis

Retspraksis om §§ 13-14 følger en fast prøvelsesrækkefølge, som den, der skal vurdere en nødværgeindsigelse, med fordel kan følge trin for trin:

1. **Forelå et uretmæssigt angreb, og var det påbegyndt eller overhængende?** Er svaret nej – fordi tiltalte selv var den angribende, eller fordi angrebet allerede var ophørt – bortfalder både stk. 1 og stk. 2, jf. SS-1205/2023-OLR og SS-1591/2021-OLR.
2. **Har tiltalte selv opsøgt, fremprovokeret eller eskaleret konflikten?** I bekræftende fald falder forholdet efter SS-1093/2025-OLR helt uden for § 13's område.
3. **Var forsvarshandlingen nødvendig?** Kunne angrebet være afværget med et mindre indgribende middel – eller ved at forlade stedet, hvor det var reelt muligt – er betingelsen ikke opfyldt.
4. **Gik handlingen åbenbart ud over det forsvarlige** under hensyn til angrebets farlighed, angriberens person og retsgodets betydning? Der kræves en kvalificeret uforholdsmæssighed; jf. frifindelserne i SS-1120/2018-VLR, SS-1933/2022-VLR og SS-426/2025-VLR.
5. **Var en konstateret overskridelse rimeligt begrundet i skræk eller ophidselse?** Excesreglen frifinder også ved objektivt åbenbart uforsvarlige handlinger, jf. SS-3/2025-VLR, SS-2309/2022-HEL og SS-557/2024-HOL – men ikke den vold, der fortsætter mod en afvæbnet og værgeløs angriber, jf. U.2010.2129H.
6. **Var handlingen udøvet som led i lovlig magtanvendelse?** Så prøves den efter de samme kriterier via § 13, stk. 3, med den skud-for-skud-bedømmelse, der blev anlagt i SS-3064/2007-OLR.
7. **Er nødværge udelukket, men faren reel?** Så prøves § 14 med sit dobbeltkrav om nødvendighed og forholdsvis underordnet betydning, jf. AM2023.08.28B og SS-1050/2018-HER – dog uden excesregel.
8. **Slår ingen straffrihedsgrund igennem?** Så indgår den delvist foreliggende straffrihedsgrund og den oprørte sindstilstand som formildende omstændigheder efter § 82, stk. 1, nr. 3 og nr. 5, jf. § 83, med strafnedsættelse eller strafbortfald til følge.

Bestemmelserne har stået uændret siden den borgerlige straffelov af 1930, og retsudviklingen sker derfor udelukkende gennem praksis. Den offensivspecifikke strafudmåling for de underliggende gerninger behandles i drab og drabsforsøg, særlig grov vold, grov vold og vold og strafudmåling efter § 244, mens politiets administrative magtanvendelse behandles i politiets administrative frihedsberøvelse og erstatningssiden i voldsoffererstatning og tortgodtgørelse.

LOV Straffeloven § 13, stk. 1-3 | Straffeloven § 14 | Straffeloven § 82, stk. 1 | Straffeloven § 83

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets afgørelse om nødværge og straffrihed efter voldelig konfrontation	12.05.2010
Landsretten · Drabsforsøg og fareforvoldelse ved skudepisode i banderelateret konflikt – nødværge afvist, straf fastsat til fængsel i 13 år	25.08.2026
Landsretten · Frifindelse for drab og vold: Landsretten anerkender nødværge efter dødeligt knivstik	19.01.2026
Landsretten · Frifindelse for drabsforsøg og ulovlig våbenbesiddelse: Nødværgeoverskridelse ved Kiosk 1-angreb rimeligt begrundet i skræk og ophidselse	16.12.2025
Landsretten · Østre Landsret stadfæster 13 års fængsel for manddrab efter knivstikkeri på marked	31.01.2025
Landsretten · Vestre Landsrets dom i sag om skuddrab, drabsforsøg og omfattende narkohandel ved Jysk Væddeløbsbane	06.07.2023
Landsretten · Dom for drabsforsøg og grov vold	09.02.2022
Landsretten · Frifindelse for vold efter nødværge, da forurettede var aggressiv og svingede med jernkæde	06.11.2018
Landsretten · Dom om nødværge og strafbortfald ved skudafgivelse under politiaktion	26.02.2008
Byretten · Frifindelse i sag om manddrab på fiskekutter grundet nødværge og sandsynlig dødsårsag som delirium tremens	12.06.2024
Byretten · Frifindelse for brugstyveri grundet nødret efter Straffeloven § 14	28.08.2023
Byretten · Frifindelse for manddrab på grund af nødværge, jf. Straffeloven § 13, stk. 2	16.12.2022
Byretten · Frifindelse for vold efter indgriben med brandslange	22.06.2018

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Straffeloven § 13	stk. 1-3	Straffeloven § 14	
Straffeloven § 82	stk. 1	Straffeloven § 83	
Straffeloven § 237		Straffeloven § 245	stk. 1

MATERIALE Citerede afgørelser

32 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 1

12.05.2010	Højesterets afgørelse om nødværge og straffrihed efter voldelig konfrontation	U.2010.2129H

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS 18

25.08.2026	Drabsforsøg og fareforvoldelse ved skudepisode i banderelateret konflikt – nødværge afvist, straf fastsat til fængsel i 13 år	11056-14253
17.06.2026	Forsøg på manddrab med kniv – landsret stadfæster domfældelse af den ene tiltalte, mens den anden alene dømmes for grov vold	10839-13928
08.05.2026	Frifindelse for dobbeltdrab med kniv efter nødværge – fire dømt for vold under jagten på gerningsmanden	10897-14020
19.01.2026	Frifindelse for drab og vold: Landsretten anerkender nødværge efter dødeligt knivstik	10381-12216

16.12.2025	Frifindelse for drabsforsøg og ulovlig våbenbesiddelse: Nødværgeoverskridelse ved Kiosk 1-angreb rimeligt begrundet i skræk og ophidselse	10620-12562
04.12.2025	Østre Landsret stadfæster 11 års fængsel for drab begået i forbindelse med voldeligt opgør om indbrud	10402-12241
23.09.2025	Frifindelse for vold med porcelænskop på grund af tvivl om nødværge under macheteangreb	10105-11854
31.01.2025	Østre Landsret stadfæster 13 års fængsel for manddrab efter knivstikkeri på marked	7160-8608
15.02.2024	Landsretsdom for knivstikeri og trusler under voldelig familiekonfrontation	S-3876-22
06.07.2023	Vestre Landsrets dom i sag om skuddrab, drabsforsøg og omfattende narkohandel ved Jysk Væddeløbsbane	3464-4249
09.02.2022	Dom for drabsforsøg og grov vold	1124-1349
25.05.2021	Ubetinget fængsel for grov vold ved brug af peberspray og ulovlig våbenbesiddelse – Nødværge afvist	S-0432-21
12.12.2018	Frifindelse af anklagemyndigheden i sag om politiets indbrud i lejemål ved brug af tvang	710-805
06.11.2018	Frifindelse for vold efter nødværge, da forurettede var aggressiv og svingede med jernkæde	1877-2238
05.07.2017	Ubetinget fængsel for grov vold med totenschlæger i samværskonflikt	S-566-17
14.06.2011	Dom for grov vold i forbindelse med overskridelse af nødværge ved brug af kniv	SS 1-12176/2011
26.02.2008	Dom om nødværge og strafbortfald ved skudafgivelse under politiaktion	6228-7464
01.02.2005	Dom om vold mod politi og ubetinget straf	5620-6722

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS 11

29.04.2026	Nævningesag: Fængsel i 6 år for forsøg på manddrab med kniv på Aarhus Hovedbanegård – nødværgeindsigelse afvist	10856-13952
30.01.2026	Kvinde idømt 10 års fængsel for manddrab på samlever med knivstik – nødværge afvist	10827-13908
12.06.2024	Frifindelse i sag om manddrab på fiskekutter grundet nødværge og sandsynlig dødsårsag som delirium tremens	5725-6838
28.08.2023	Frifindelse for brugstyveri grundet nødret efter Straffeloven § 14	AM2023.08.28B
18.04.2023	Manddrab ved knivstik på Døllefjelde Marked: 13 års fængsel	3376-4018
16.12.2022	Frifindelse for manddrab på grund af nødværge, jf. Straffeloven § 13, stk. 2	2659-3166
25.02.2022	Dom for vold, trusler, spirituskørsel og kørsel uden førerret – foranstaltning, frakendelse og konfiskation	1955-2329
01.02.2022	Dom for grov vold på motorvej – Fængselsstraf og udvisning	1163-1414
22.06.2018	Frifindelse for vold efter indgriben med brandslange	6450-7737

18.10.2007	Frifindelse i sag om drab efter skudepisode under politiaktion	6220-7456
28.06.2007	Dom i sag om våbenbesiddelse og røveriforsøg mod guldsmed i København	SS 1. 8632/2007

ERSTATNINGSNÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 1

29.09.2021	Afslag på erstatning for skade opstået under forsøg på at fjerne person fra konflikt med knivtrussel	20-520-07944

PARKERINGSKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 1

31.03.2025	Vurdering af p-pladsens indretning: Kontrolafgift for parkering uden for bås trods manglende krydsmarkering	park-7464

26 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over online grooming / kontaktsøgning til børn (§ 235 a)

Strafudmåling og gerningsindhold efter straffelovens § 231 (i kraft 1. juli 2023)

Version 2 Opdateret 26. jun. 2026 6 afgørelser · 2010–2026 Læs online

INTRODUKTION

Straffelovens § 231 kriminaliserer grooming – dvs. systematisk eller manipulerende opbygning af en relation til en person under 18 år med forsæt til at begå en seksualforbrydelse. Bestemmelsen blev indført ved lov nr. 741 af 13. juni 2023 og trådte i kraft den 1. juli 2023. Grooming er udpeget som et anklagerfagligt fokusområde, og alle sager skal forelægges statsadvokaten inden tiltalerejsning. Forarbejderne forudsætter et strafniveau på ca. 30 dages ubetinget fængsel for førstegangstilfælde, men de første landsretsdomme viser, at § 231 i praksis ofte anvendes i sammenstød med andre seksualforbrydelser (§ 232, § 235, § 222), hvilket fører til markant højere samlede straffe.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Grooming efter § 231 kræver fire kumulative betingelser: (1) systematisk adfærd eller manipulation, (2) udnyttelse af en på alder og erfaring beroende overlegenhed, (3) opbygning af relation til person under 18 år, og (4) forsæt til at udsætte vedkommende for en seksualforbrydelse.

02 Udgangspunktet for strafudmåling ved førstegangstilfælde er ca. 30 dages ubetinget fængsel, men undtagelsesvis kan betinget dom med vilkår om sexologisk behandling eller bødestraf komme på tale ved formildende omstændigheder.

03 For børn under 15 år (den seksuelle lavalder) stilles der lavere krav til bevis for seksuelt forsæt, mens der for 15-17-årige i almindelighed kræves manipulerende adfærd af en vis grovhed eller betydelig alders- og erfaringsforskel.

04 § 231 er subsidiær: kan forsøg på en grovere seksualforbrydelse (fx § 216 eller § 222) bevises, skal der fortsat rejses tiltale herfor.

05 Grooming kan straffes i sammenstød med blufærdighedskrænkelse (§ 232), besiddelse af børneovergrebsmateriale (§ 235) og uberettiget fotografering (§ 264 a).

06 Kontaktforbud efter § 236, stk. 1, nr. 4, kan idømmes – også 'indtil videre' – når dømte har søgt kontakt med børn via internettet.

07 Grooming er pr. 1. juli 2023 udpeget som anklagerfagligt fokusområde: alle sager skal forelægges statsadvokaten inden tiltalerejsning, og alle domme forelægges inden ankefristens udløb.

08 Bestemmelsen kræver ikke, at der kan konstateres forsæt til en specifik bestemmelse i straffelovens kapitel 24 – det er tilstrækkeligt, at forsættet retter sig mod en seksualforbrydelse i bred forstand.

09 Enkeltstående kontakt med seksuelt indhold vil som udgangspunkt falde under § 232 (blufærdighedskrænkelse), men kan efter omstændighederne henføres under § 231, hvis gerningspersonen i andre tilfælde har anvendt samme modus.

10 Ved strafudmålingen skal der lægges vægt på karakteren, omfanget og varigheden af den krænkende adfærd, herunder om gerningspersonen af egen drift har stoppet groomingen.

11 Agentvirksomhed efter retsplejelovens § 754 a er mulig ved efterforskning af § 235 (børneovergrebsmateriale) på internettet, men § 231 (grooming) er ikke direkte omfattet af den udvidede agenthjemmel.

12 § 231 gennemfører delvist artikel 6 i EU-direktiv 2011/93/EU om bekæmpelse af seksuelt misbrug af børn.

§ 1 Lovgrundlag og bestemmelsens tilblivelse

Straffelovens § 231 lyder:

> *For grooming straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år den, som systematisk eller ved manipulation og under udnyttelse af en på alder og erfaring beroende overlegenhed opbygger en relation til en person under 18 år med forsæt til at udsætte den pågældende for en seksualforbrydelse.*

Bestemmelsen blev indført ved lov nr. 741 af 13. juni 2023 (*Initiativer mod digitale krænkelser, herunder forbud mod grooming, sidestilling af tilsnigelse af samleje med voldtægt, religiøse lederes udnyttelse af religiøs afhængighed med henblik på at skaffe sig samleje m.v.*) og trådte i kraft den 1. juli 2023.

Forud for lovens vedtagelse lå en politisk aftale af 29. juni 2022 samt et arbejdsgruppeforslag under Justitsministeriet om digitale seksuelle krænkelser. Arbejdsgruppens *flertal* foreslog en aldersgrænse på 15 år (den seksuelle lavalder), men den politiske aftale og lovforslaget valgte en aldersgrænse på 18 år for at yde bredere beskyttelse.

Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Seksualforbrydelser, pkt. 4.4 sammenfatter bestemmelsens gerningsindhold og betingelser. Grooming er pr. 1. juli 2023 udpeget som et anklagerfagligt fokusområde, jf. Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Forelæggelse og indberetning mv., pkt. 3.3.17.

EU-retlig baggrund: Bestemmelsen gennemfører delvist forpligtelsen i direktiv 2011/93/EU art. 6 om bekæmpelse af seksuelt misbrug og seksuel udnyttelse af børn, der pålægger medlemsstaterne at kriminalisere online grooming. Forud for § 231 havde Danmark ikke en selvstændig groomingbestemmelse, men forfulgte i stedet grooming som forsøg på grovere seksualforbrydelser eller som blufærdighedskrænkelse.

LOV Straffeloven § 231

§ 2 Gerningsindholdet – de fire kumulative betingelser

Strafansvar efter § 231 forudsætter, at fire kumulative betingelser er opfyldt:

1. Systematisk adfærd eller manipulation

Betingelsen om *systematisk* opbygning vil fx kunne være opfyldt, hvis gerningspersonen kontakter flere børn efter samme modus – f.eks. ved at tage kontakt via bestemte sociale medier eller gaming-platforme. Som Rigsadvokatmeddelelsen, pkt. 4.4 beskriver det:

> *Betingelsen om, at relationen opbygges ved manipulation, vil f.eks. kunne være opfyldt, hvis gerningspersonen foregiver at være et barn på alder med det barn, der kommunikeres med, herunder ved direkte at omtale sin alder eller ved f.eks. at ændre sit sprogbrug for derved at kunne skabe en illusion hos barnet om, at de to er jævnaldrende.*

Andre eksempler på manipulation omfatter, at gerningspersonen foregiver at være fotograf, personlig træner eller lignende med henblik på at få barnet til at sende nøgenfotos.

2. Udnyttelse af en på alder og erfaring beroende overlegenhed

Begrebet skal forstås i overensstemmelse med straffelovens § 223, stk. 2. Bestemmelsen finder alene anvendelse, når gerningspersonen er ældre end forurettede. Står parterne hinanden nær i alder, erfaring og udvikling, kan det efter omstændighederne udelukke strafansvar.

3. Opbygning af relation til person under 18 år

Der vil som udgangspunkt skulle være tale om *flere tilfælde af kontakt*. Enkeltstående kontakt med seksuelt indhold vil typisk falde under § 232 (blufærdighedskrænkelse). Dog kan enkeltstående ikke-seksuel kontakt være tilstrækkelig, hvis gerningspersonen i andre tilfælde har anvendt samme modus.

4. Forsæt til seksualforbrydelse

Det er ikke afgørende, hvilken bestemmelse i straffelovens 24. kapitel gerningspersonen havde forsæt til at overtræde. Det er derimod en forudsætning, at der kan føres bevis for et seksuelt forsæt. Rigsadvokatmeddelelsen fremhæver, at det bl.a. kan indgå:

- Om gerningspersonens sprogbrug indeholder seksuelle temaer
- Om gerningspersonen har kontaktet flere børn på samme måde
- Om gerningspersonen har billeder med seksuelt indhold af børn på sine digitale enheder
- Om gerningspersonen har foreslået, at barnet ikke fortæller forældre om relationen

LOV Straffeloven § 223, stk. 2 Straffeloven § 231 Straffeloven § 232

§ 3 Sondringen mellem børn under og over den seksuelle lavalder (15 år)

Forarbejderne til § 231 og Rigsadvokatmeddelelsen, pkt. 4.4 skelner skarpt mellem børn under og over den seksuelle lavalder på 15 år:

Børn under 15 år: Ethvert seksuelt forhold er strafbart uanset barnets indforståelse, jf. § 222. Der kan derfor bl.a. lægges vægt på, om gerningspersonen har sendt beskeder med seksuelt indhold eller udtrykt et generelt ønske om at mødes fysisk eller virtuelt. Beviskravet for det seksuelle forsæt er dermed lempeligere.

Unge mellem 15 og 17 år: Det er ikke strafbart at indgå gensidige frivillige seksuelle relationer med en person, der er fyldt 15 år. Rigsadvokatmeddelelsen anfører:

> *Medmindre gerningspersonen udviser manipulerende adfærd af en vis grovhed eller tydeligt udnytter en betydelig forskel i alder, erfaring og udvikling, vil der således være en formodning for, at relationsopbygningen med en person over den seksuelle lavalder sker med det formål at indgå et gensidigt og frivilligt seksuelt forhold.*

Det er således ikke tilstrækkeligt, at gerningspersonen lyver sig nogle år yngre eller pynter på sit cv. Derimod vil det efter omstændighederne kunne foreligge fornødent forsæt, hvis gerningspersonen fx foregiver at være fotograf med det formål at få den unge til at optræde nøgen.

LOV Straffeloven § 222, stk. 1 Straffeloven § 231

§ 4 Strafudmåling og forudsatte niveauer

Strafferammen i § 231 er bøde eller fængsel indtil 2 år.

Rigsadvokatmeddelelsen, pkt. 5.7 sammenfatter forarbejdernes strafudmålingsforudsætninger:

> *Det forudsættes i forarbejderne, at straffen for førstegangstilfælde af overtrædelse af bestemmelsen som udgangspunkt udmåles til omkring 30 dages ubetinget fængsel.*

Ved straffens udmåling skal der bl.a. lægges vægt på:

- Karakteren, omfanget og varigheden af den krænkende adfærd
- Om gerningspersonen af egen drift har stoppet groomingen
- Skærpende omstændigheder: mange forurettede, ung alder, fysisk kontakt
- Formildende omstændigheder: alene uagtsomt med hensyn til alder (→ bøde mulig)

Undtagelsesvis kan der fastsættes **betinget dom** med vilkår om sexologisk behandling. Hvis gerningspersonen alene har handlet uagtsomt med hensyn til den forurettedes alder, kan der udmåles **bødestraf**.

I praksis optræder § 231 ofte i sammenstød med andre bestemmelser, hvilket fører til væsentligt højere straffe end de forudsatte 30 dage. Eksempelvis idømte Vestre Landsret i S-1664-25 **2 års fængsel** for 22 forhold (heraf 12 grooming-forhold) mod 20 drenge i alderen 6-17 år, og Østre Landsret i S-1022-25 **5 år og 9 måneders fængsel** for grooming kombineret med voldtægt af mindreårige piger.

Sag	Instans	Straf	Grooming-forhold	Øvrige forhold
S-1664-25	VL 2026	2 års fængsel	12 grooming-forhold (§ 231)	§ 232, § 235, § 222 forsøg, § 216 stk. 2, § 264 a
S-1022-25	ØL 2026	5 år 9 mdr.	Grooming via Snapchat	Voldtægt § 216, forsøg voldtægt, § 235

S-0399-24	VL 2024	2 års fængsel	Frifundet for grooming	§ 216 stk. 2, § 232, § 235

LOV Straffeloven § 82, stk. 1 Straffeloven § 231

PRAKSIS **Landsretten** · Seriel sexforbrydelse mod 20 børn: Vestre Landsret skærper straf til 2 års fængsel og afviser tilståelsesrabat 24.03.2026

Landsretten · Voldtægt og grooming af flere mindreårige piger - fængselsstraf i 5 år og 9 måneder samt besøgs- og kontaktforbud 02.02.2026

Landsretten · Voldtægt af 12-årig og deling af seksuelt materiale – Landsretten skærper kontakt- og opholdsforbud 29.08.2024

§ 5 Sammenstød med blufærdighedskrænkelse, børneovergrebsmateriale og andre seksualforbrydelser

Rigsadvokatmeddelelsen, pkt. 5.7 fastslår klart sammenstødsmulighederne:

> *Har gerningspersonen i forlængelse af groomingprocessen udsat barnet eller den unge for blufærdighedskrænkelse, f.eks. ved at sende seksuelle beskeder eller fotos, vil der kunne straffes i sammenstød med § 231. Tilsvarende vil der kunne straffes i sammenstød med forsøg på blufærdighedskrænkelse, jf. straffelovens § 232, jf. § 21, hvis gerningspersonen opfordrer forurettede til at sende seksuelt materiale.*

Dette illustreres tydeligt af dommen S-1664-25, hvor tiltalte i flere forhold (bl.a. forhold 12, 13, 15 og 17) blev dømt for sammenstød mellem § 231 (grooming), § 264 a (uberettiget fotografering), § 235, stk. 2 (besiddelse af børneovergrebsmateriale) og § 232, stk. 1 (blufærdighedskrænkelse). I sagen S-1022-25 optrådte § 231 i sammenstød med § 216 (voldtægt), idet tiltalte havde groomed pigerne via Snapchat inden de fysiske overgreb.

Subsidiær karakter: § 231 tilsigter at ramme tilfælde, hvor der *ikke* kan føres bevis for forsøg på et konkret seksuelt overgreb. Anklagemyndigheden skal fortsat nedlægge påstand om forsøg efter grovere bestemmelser, hvis betingelserne herfor er opfyldt. For beslægtede områder, se seksuelle overgreb mod børn, børnepornografi og sextortion.

LOV Straffeloven § 21 Straffeloven § 231 Straffeloven § 232, stk. 1 Straffeloven § 235, stk. 2 Straffeloven § 264a

PRAKSIS **Landsretten** · Seriel sexforbrydelse mod 20 børn: Vestre Landsret skærper straf til 2 års fængsel og afviser tilståelsesrabat 24.03.2026

Landsretten · Voldtægt og grooming af flere mindreårige piger - fængselsstraf i 5 år og 9 måneder samt besøgs- og kontaktforbud 02.02.2026

§ 6 Retsstillingen før § 231 – grooming som forsøg og blufærdighedskrænkelse

Før den 1. juli 2023 havde Danmark ingen selvstændig groomingbestemmelse. Seksuel kontaktsøgning til børn via internettet blev i stedet forfulgt under andre hjemler:

- **Forsøg på samleje med barn under 15 år**, jf. § 222, jf. § 21 – krævede bevis for forsæt til et konkret seksuelt overgreb

- **Blufærdighedskrænkelse**, jf. § 232 – dækkede seksuelle beskeder, nøgenbilleder og lignende krænkende kontakt
- **Besiddelse af børneovergrebsmateriale**, jf. § 235, stk. 2 – når chatten producerede billedmateriale

Denne retstilstand fremgår af Straffelovrådets betænkning nr. 1534/2012 om seksualforbrydelser, der drøftede en udvidelse af § 236 til kontaktforbud via internet, men ikke anbefalede en selvstændig groomingbestemmelse.

Den ældre retspraksis illustrerer bevisproblemerne. I S-2667-09 (Østre Landsret, 5. januar 2010) blev en mand frifundet for forsøg på samleje med en mindreårig, som han havde korresponderet med via chat på Arto. Modparten var en journalist fra Ekstra Bladet, der udgav sig for at være 13-14 år. Retten fandt det ikke bevist med fornøden sikkerhed, at tiltalte havde forsæt til, at pigen var under 15 år. Under de gældende regler ville den type systematisk kontaktsøgning potentielt kunne forfølges som grooming efter § 231, hvor beviskravet for aldersforsæt er andet.

I S-1786-21 (Østre Landsret, 20. april 2022) blev en mand idømt 5 års fængsel for bl.a. voldtægt af fire 14-18-årige piger, som han systematisk havde kontaktet og truet via en falsk Snapchat-profil. Sagen illustrerer en typisk groomingadfærd – falsk profil, tillidsopbygning, eskalering til seksuelle krav – der blev forfulgt under §§ 216, 232, 260 og 281 i stedet for en (dengang ikke-eksisterende) groomingbestemmelse.

LOV Straffeloven § 21 · Straffeloven § 222, stk. 1 · Straffeloven § 232 · Straffeloven § 235, stk. 2

PRAKSIS
Landsretten · Omfattende voldtægts- og afpresningssag mod ung mand via sociale medier 20.04.2022
Landsretten · Frifindelse i sag om forsøg på kønslig omgængelse med mindreårig via internettet 05.01.2010

§ 7 Centrale landsretsdomme efter § 231's ikrafttræden

Da § 231 trådte i kraft den 1. juli 2023, er der endnu ikke afsagt domme i Højesteret. De første landsretsdomme tegner imidlertid et billede af, hvordan bestemmelsen anvendes i praksis.

VL 24. marts 2026 (S-1664-25) – 12 grooming-forhold mod 20 drenge:

Den mest omfattende groomingsag til dato. En 48-årig mand med tidligere domme for blufærdighedskrænkelse dømtes for 22 forhold – heraf 12 selvstændige grooming-forhold efter § 231 – mod 20 drenge i alderen 6-17 år over perioden 2015-2024. Tiltaltes modus bestod i systematisk tillidsopbygning via gaver, oplevelser (fodboldkampe, udlandsrejser, fritidsaktiviteter) og en "shampoo-reklame"-dækhistorie for at få drengene til at afklæde sig. Byretten idømte 1 år og 9 måneders fængsel, men Vestre Landsret skærpede til **2 års fængsel** under henvisning til Højesterets praksis om, at tilståelsesrabat ikke gives i sager om grove integritetskrænkelser (U 2025.3022 H). Tortgodtgørelse til de forurettede varierede fra 7.000 kr. (kort grooming, 2-3 kontakter) til 50.000 kr. (619 nøgenbilleder af 8-årig).

ØL 2. februar 2026 (S-1022-25) – grooming via Snapchat efterfulgt af voldtægt:

En 27-årig mand dømtes for grooming og voldtægt af flere 13-14-årige piger. Han kontaktede pigerne systematisk via Snapchat, løj om sin alder og opbyggede relationer gennem dagligdags samtaler med gradvis eskalering til seksuelle emner. Groomingen førte til fysiske møder med voldtægt og forsøg herpå. Straf: **5 år og 9 måneders fængsel** samt besøgs- og kontaktforbud indtil videre.

VL 29. august 2024 (S-0399-24) – frifindelse for grooming:

En 34-årig mand blev frifundet for grooming efter § 231 (i relation til kontakt via Snapchat med en 12-årig pige), men dømt for voldtægt efter § 216, stk. 2 og blufærdighedskrænkelse. Straf: **2 års fængsel**. Landsretten skærpede opholds- og kontaktforbud til at gælde *indtil videre*. Dommen illustrerer, at frifindelse for grooming kan forekomme, selv hvor de øvrige seksualforbrydelser er bevist – beviskravet for § 231's specifikke elementer (systematik/manipulation, forsæt til seksualforbrydelse) er selvstændigt.

LOV Straffeloven § 82, stk. 1 | Straffeloven § 216, stk. 2 | Straffeloven § 231

PRAKSIS
- **Landsretten** · Seriel sexforbrydelse mod 20 børn: Vestre Landsret skærper straf til 2 års fængsel og afviser tilståelsesrabat — 24.03.2026
- **Landsretten** · Voldtægt og grooming af flere mindreårige piger - fængselsstraf i 5 år og 9 måneder samt besøgs- og kontaktforbud — 02.02.2026
- **Landsretten** · Voldtægt af 12-årig og deling af seksuelt materiale – Landsretten skærper kontakt- og opholdsforbud — 29.08.2024

§ 8 Kontaktforbud og andre retsfølger efter § 236

Dømmes en person for seksualforbrydelser mod børn, kan retten efter § 236, stk. 1 meddele forbud mod:

- **Opholdsforbud** (nr. 1): Forbud mod at opholde sig i nærmere afgrænsede områder
- **Boligforbud** (nr. 2): Forbud mod at lade børn under 18 tage ophold i sin bolig
- **Besøgsforbud** (nr. 3): Forbud mod at modtage besøg af børn uden voksne
- **Kontaktforbud** (nr. 4): Forbud mod via internettet at søge kontakt med børn under 18
- **Udrejseforbud** (nr. 5): Forbud mod at udrejse

Rigsadvokatmeddelelsen om forbud til seksualforbrydere, pkt. 4.1.5 præciserer, at kontaktforbuddet omfatter *enhver* kontakt via internettet (e-mail, chat, sociale medier), men ikke telefonering via telefonnettet. Begrænsningen til børn, der "ikke kender den dømte", indebærer, at kontakt med børn i familie og vennekreds ikke er omfattet – medmindre relationen netop er opbygget via internettet i strid med forbuddet.

I S-1664-25 idømtes bolig-, besøgs- og kontaktforbud *indtil videre* i medfør af § 236, stk. 1, nr. 2-4. Tilsvarende i S-966-22 (Østre Landsret, 19. oktober 2022), hvor landsretten erstattede byrettens prøvetidsvilkår om kontaktbegrænsning med et formelt kontaktforbud *indtil videre* efter § 236, stk. 1, nr. 4.

Politiets tilsyn med forbud reguleres af bekendtgørelse om politiets tilsyn med dømte seksualforbryderes overholdelse af forbud, herunder adgang til uden retskendelse at undersøge dømtes elektroniske udstyr, jf. § 236, stk. 11.

Overtrædelse af forbud straffes med fængsel indtil 2 år, jf. § 236, stk. 10. Forsøg er også strafbart – f.eks. oprettelse af profil på chatside rettet mod børn, selvom faktisk kontakt ikke opnås.

LOV Straffeloven § 236, stk. 1, 10-11

PRAKSIS
- **Landsretten** · Seriel sexforbrydelse mod 20 børn: Vestre Landsret skærper straf til 2 års fængsel og afviser tilståelsesrabat — 24.03.2026
- **Landsretten** · Tilståelsessag om besiddelse af børnepornografi og blufærdighedskrænkelse: Landsretten idømmer kontaktforbud indtil videre — 19.10.2022

§ 9 Agentvirksomhed og politiets efterforskningsmuligheder ved online grooming

Efterforskning af groomingsager rejser særlige spørgsmål om agentvirksomhed efter retsplejelovens §§ 754 a-754 e.

Agenthjemlen: Politiet må som udgangspunkt kun foranledige, at der tilskyndes til en lovovertrædelse, hvis (1) der foreligger begrundet mistanke, (2) skridtet er af afgørende betydning for efterforskningen, og (3) lovovertrædelsen kan straffes med fængsel i 6 år eller derover. Denne strafferammebetingelse er imidlertid fraveget for visse internetforbrydelser ved lov nr. 967 af 26. juni 2020, der udvidede agenthjemlen til bl.a. § 235, stk. 1 og 2 (børneovergrebsmateriale) begået via internettet.

§ 231 (grooming) med sin strafferamme på 2 år er *ikke* direkte omfattet af den udvidede agenthjemmel i § 754 a, stk. 1, nr. 3. Det betyder, at politiets brug af lokkeprofiler (fingerede mindreårige) i rene groomingsager kræver, at andre, grovere forbrydelser (fx § 235 eller § 222) indgår i efterforskningen.

Lokkeduevirksomhed: Jf. Rigsadvokatmeddelelsen om meddelere og civile agenter, pkt. 4.2.1 falder "lokkeduevirksomhed" *uden for* reglerne om agentvirksomhed. Politiet kan således fx optræde som en mindreårig på en chatplatform uden at det udgør agentvirksomhed, så længe politiet ikke *tilskynder* til lovovertrædelsen – det centrale er, om initiativet udgår fra den mistænkte.

Deling af uægte seksuelt materiale: § 754 a, stk. 3 giver politiet eksplicit adgang til at dele *uægte* seksuelt materiale, der forestiller personer under 18 år, som led i agentaktioner. Denne bestemmelse muliggør, at politiet kan deltage troværdigt i efterforskning af sager om børneovergrebsmateriale online.

Den ældre sag S-2667-09 (hvor en journalist – ikke politiet – fungerede som lokkeprofil) viser risikoen for, at private "sting"-operationer kan rejse tilsvarende spørgsmål om provokation. For mere om digital bevisførelse og teledata, se de respektive praksisoversigter.

LOV `Retsplejeloven § 754a, stk. 1, 3` `Straffeloven § 235, stk. 1, 2`

PRAKSIS **Landsretten** · Frifindelse i sag om forsøg på kønslig omgængelse med mindreårig via internettet 05.01.2010

§ 10 Tortgodtgørelse til forurettede børn ved grooming

Forurettede børn har krav på tortgodtgørelse efter erstatningsansvarslovens § 26. Dommen S-1664-25 giver den mest detaljerede oversigt over godtgørelsesniveauer ved grooming:

Type krænkelse	Forurettedes alder	Godtgørelse	Bemærkninger
Ren grooming (2-3 kontakter)	11-13 år	7.000 kr.	Kort kontaktperiode
Grooming over længere tid	6-7 år	15.000 kr.	Meget lille barn
Grooming over ca. 1 år	12-13 år	10.000 kr.	To fysiske møder
Grooming + nøgenfotografering	11-14 år	15.000-25.000 kr.	Grovere krænkelse
Grooming + 116 nøgenfotos	12-14 år	25.000 kr.	Omfattende billedmateriale

Grooming + berøring i skridt	10-13 år	25.000 kr.	Fysisk kontakt
Grooming + 619 nøgenfotos + onani	8 år	50.000 kr.	Meget lille barn, grov krænkelse

Retten lagde ved bedømmelsen særlig vægt på drengenes unge alder og det forhold, at tiltalte bevidst opbyggede et tillidsforhold til forældre og børn med den hensigt at begå seksuelle krænkelser. Krav om erstatning for svie og smerte blev henvist til civil afgørelse.

I S-1022-25 blev der tilkendt 55.000-120.000 kr. i tortgodtgørelse, men her var grooming kombineret med voldtægt og andre grovere seksualforbrydelser, som øgede beløbene betydeligt.

LOV Erstatningsansvarsloven § 26, stk. 1

PRAKSIS **Landsretten** · Seriel sexforbrydelse mod 20 børn: Vestre Landsret skærper straf til 2 års fængsel og afviser tilståelsesrabat 24.03.2026

Landsretten · Voldtægt og grooming af flere mindreårige piger - fængselsstraf i 5 år og 9 måneder samt besøgs- og kontaktforbud 02.02.2026

§ 11 Anklagerfagligt fokusområde og processuelle krav

Grooming er pr. 1. juli 2023 udpeget som et anklagerfagligt fokusområde. Ifølge Rigsadvokatmeddelelsen, pkt. 3.2.8 gælder:

- **Inden tiltalerejsning:** Politikredsene skal forelægge *alle* sager om overtrædelse af § 231 for statsadvokaten med udkast til anklageskrift og strafpåstand.
- **Inden ankefristens udløb:** Politikredsene skal forelægge alle domme, hvor der er rejst tiltale for grooming, for statsadvokaten.
- **Vidensbasen:** Politikredsene og statsadvokaterne skal løbende vurdere, om endelige by- og landsretsdomme vedrørende grooming er egnede til Anklagemyndighedens Vidensbase, og indsende dem via statsadvokaterne.

Derudover indberetter politikredsene til Rigsadvokaten, når der rejses sigtelse for § 231 mod personer, der er beskæftiget med eller færdes fast blandt børn under 15 år, jf. cirkulæret om indberetning om straffesager vedrørende seksuelt misbrug af børn.

Børneattest: § 231 er omfattet af de overtrædelser, der registreres i Kriminalregisteret § 32 og kan fremgå af børneattester. Bekendtgørelsen om børneattest sikrer, at arbejdsgivere med børnekontakt indhenter oplysninger, herunder om digitale kontakter, jf. bekendtgørelsen om børneattest, § 1.

LOV Straffeloven § 231

§ 12 Sammenfatning og retsstillingens aktualitet

Straffelovens § 231 udfylder et centralt hul i dansk ret ved at kriminalisere den manipulerende relationsopbygning, der typisk går forud for seksuelle overgreb mod børn og unge. Bestemmelsen

er ny (1. juli 2023), og der foreligger endnu ingen Højesteretspraksis. Pr. juni 2026 er der ingen vedtagne-men-ikke-konsoliderede ændringer til § 231.

De centrale mønstre fra den hidtidige praksis kan sammenfattes:

- § 231 anvendes i praksis overvejende i **sammenstød** med andre seksualforbrydelser – den fungerer sjældent som eneste tiltalebestemmelse
- De forudsatte **30 dages ubetinget fængsel** for førstegangstilfælde af ren grooming bekræftes endnu ikke klart af publiceret praksis, da de publicerede domme alle involverer grovere sammenstødsforhold
- **Tortgodtgørelse** for ren grooming ligger i intervallet 7.000-15.000 kr. og stiger markant, når groomingen ledsages af nøgenfotografering eller fysisk kontakt
- **Kontaktforbud** via internet efter § 236, stk. 1, nr. 4 idømmes konsekvent – også med ubestemt varighed ("indtil videre")
- **Frifindelse** for grooming kan forekomme, selv hvor andre seksualforbrydelser er bevist, fordi § 231's fire kumulative betingelser stiller selvstændige beviskrav
- **Tilståelsesrabat** gives ikke i grove groomingsager, jf. Højesterets generelle praksis om integritetskrænkelser

Bestemmelsen er fortsat under retspraksisudbygning, og det må forventes, at Højesteret på sigt vil tage stilling til bl.a. strafudmålingsniveauet for ren grooming uden sammenstødsforhold samt rammerne for beviskravet til det seksuelle forsæt, navnlig i sager mod 15-17-årige.

LOV	Straffeloven § 231 · Straffeloven § 236, stk. 1	
PRAKSIS	**Landsretten** · Seriel sexforbrydelse mod 20 børn: Vestre Landsret skærper straf til 2 års fængsel og afviser tilståelsesrabat	24.03.2026
	Landsretten · Voldtægt og grooming af flere mindreårige piger - fængselsstraf i 5 år og 9 måneder samt besøgs- og kontaktforbud	02.02.2026
	Landsretten · Voldtægt af 12-årig og deling af seksuelt materiale – Landsretten skærper kontakt- og opholdsforbud	29.08.2024

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Retsplejeloven § 754a	stk. 1	Straffeloven § 222	stk. 1
Straffeloven § 231		Straffeloven § 232	stk. 1
Straffeloven § 235	stk. 1, 2	Straffeloven § 236	stk. 1

MATERIALE Citerede afgørelser

6 afgørelser

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS 6

24.03.2026	Seriel sexforbrydelse mod 20 børn: Vestre Landsret skærper straf til 2 års fængsel og afviser tilståelsesrabat	S-1664-25

02.02.2026	Voldtægt og grooming af flere mindreårige piger - fængselsstraf i 5 år og 9 måneder samt besøgs- og kontaktforbud	S-1022-25
29.08.2024	Voldtægt af 12-årig og deling af seksuelt materiale – Landsretten skærper kontakt- og opholdsforbud	S-0399-24
19.10.2022	Tilståelsessag om besiddelse af børnepornografi og blufærdighedskrænkelse: Landsretten idømmer kontaktforbud indtil videre	S-966-22
20.04.2022	Omfattende voldtægts- og afpresningssag mod ung mand via sociale medier	S-1786-21
05.01.2010	Frifindelse i sag om forsøg på kønslig omgængelse med mindreårig via internettet	S-2667-09

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Straffelovrådets betænkning om seksualforbrydelser Bind I - Betænkning nr. 1534

nr. 1534 · 2012 · Justitsministeriet

27 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over organiseret bandekriminalitet (straffeloven § 81 a og § 81 b)

Strafskærpelse ved banderelateret kriminalitet – fordobling, strafzoner og opholdsforbud

Version 2 Opdateret 26. jun. 2026 11 afgørelser · 2019-2026 Læs online

INTRODUKTION

Straffeloven § 81 a og § 81 b er de centrale bestemmelser om strafskærpelse for kriminalitet med tilknytning til bande- og rockermiljøer. § 81 a hjemler op til fordobling af straffen for en række opregnede forbrydelser begået som led i eller egnet til at fremkalde konflikter mellem grupperinger, mens § 81 b hjemler strafforhøjelse med indtil det halve ved brug af skydevåben eller eksplosivstoffer på offentligt tilgængeligt sted. Bestemmelserne er indført og udvidet gennem fire bandepakker (2009, 2014, 2017 og 2024) og suppleres af opholdsforbud efter § 79 a. Højesteret har i en række principielle domme fra 2020-2025 præciseret beviskravene for bandetilknytning, fordoblingens rækkevidde, forbuddet mod dobbelttælling samt opholdsforbuddets geografiske udstrækning og proportionalitet.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Straffen for forbrydelser omfattet af § 81 a, stk. 1, skal som udgangspunkt fordobles i forhold til den straf, domstolene ellers ville have fastsat.

02 Ved drab begået som led i en bandekonflikt, hvor normalstraffen overstiger 10 år, er udgangspunktet fængsel på livstid – ung alder og manglende forstraffe kan ikke i sig selv føre til fravigelse.

03 Det er ikke længere et krav efter 2017-ændringen, at der forud for den aktuelle forbrydelse har været anvendt skydevåben i konflikten – allerede den første skudepisode kan udløse § 81 a.

04 Bandekarakteren må ikke tælles dobbelt: når straffen fordobles efter § 81 a, skal det banderelaterede element ikke tillige indgå som skærpende omstændighed ved fastsættelsen af basisstraffen.

05 § 81 a kræver ikke, at gerningsmanden er formelt medlem af en gruppering – det er tilstrækkeligt, at den pågældende har tilknytning til en gruppe, og at forbrydelsen har baggrund i eller er egnet til at fremkalde en konflikt.

06 Begrebet 'grupper af personer' omfatter også løse grupperinger med fælles sigte eller reaktionsmønster – ikke kun formaliserede bander med fast struktur.

07 § 81 b forhøjer straffen med indtil det halve ved brug af skydevåben eller eksplosivstoffer på offentligt sted og er et supplement til § 81 a for forhold, der ikke er omfattet af en bandekonflikt.

08 Ved § 81 b og samtidig overtrædelse af § 192 a finder princippet om modereret kumulation anvendelse – basisstraffen fastsættes først, og derefter forhøjes med det halve.

09 Opholdsforbud efter § 79 a skal som udgangspunkt omfatte hele den kommune, hvor forbrydelsen er begået, medmindre en bredere udstrækning er uproportional.

10 Forsvarere har ret til aktindsigt i det underliggende materiale til politiets banderapporter (EAE-rapporter), når de påberåbes som bevis for bandetilknytning.

11 Politiets skøn om bandetilknytning og verserende konflikt skal dokumenteres over for retten ved fremlæggelse af politirapporter – manglende dokumentation kan medføre ophævelse af besøgsforbud.

12 § 81 a, stk. 3, indført ved bandepakke IV i 2024, udvider fordoblingen til grov økonomisk kriminalitet (§ 289, § 290 stk. 2, § 290 a stk. 2) begået af personer med tilknytning til kriminelle grupper – uden krav om verserende konflikt.

§ 1 Lovgrundlag og den legislative udvikling fra bandepakke I til IV

Den nuværende straffelovens § 81 a blev indsat ved **lov nr. 501 af 12. juni 2009** (bandepakke I) som en direkte reaktion på de voldsomme skudepisoder i hovedstadsområdet fra sensommeren 2008. Forarbejderne beskriver baggrunden:

> *Siden sensommeren 2008 har der navnlig i hovedstadsområdet været en række voldelige episoder mellem forskellige grupper med tilknytning til rocker- og bandemiljøet. [...] Disse skudepisoder, der bl.a. har fundet sted i tæt bebyggede bolig- og butiksområder i hovedstadsområdet, har skabt frygt og utryghed i befolkningen.*

Bestemmelsens historik kan opsummeres i fire lovgivningsmæssige bølger:

- **Bandepakke I (2009):** Indførelse af § 81 a med hjemmel til fordobling af straffen for opregnede forbrydelser (§§ 119, 123, 245-246, 252 stk. 1) begået som led i et *gensidigt* opgør, hvor der *gentagne gange* var anvendt skydevåben mv. Stk. 2 indførte en særdeles skærpende omstændighed for brandstiftelse (§ 180), sprængning (§ 183 stk. 2) og manddrab (§ 237).
- **Bandepakke II (2014):** Anvendelsesområdet for stk. 1 blev udvidet med yderligere gerningstyper, herunder § 192 a (ulovlig våbenbesiddelse under særligt skærpende omstændigheder).
- **Bandepakke III (2017):** Ved **lov nr. 672 af 8. juni 2017** blev bestemmelsen gennemgribende ændret. Kravet om *gensidigt* opgør blev fjernet, og kravet om *forudgående* våbenanvendelse blev ophævet – bestemmelsen finder nu også anvendelse, hvor forbrydelsen er *egnet til at fremkalde* en konflikt. Samtidig blev § 81 b indført (se nedenfor). Bestemmelsen om opholdsforbud i § 79 a blev ligeledes indført.
- **Bandepakke IV (2024):** Ved **lov nr. 665 af 11. juni 2024** blev § 81 a udvidet med et nyt stk. 3 om fordobling for grov økonomisk kriminalitet (§ 289, § 290 stk. 2, § 290 a stk. 2) begået af personer med tilknytning til kriminelle grupper. Anvendelsesområdet for stk. 1 blev desuden udvidet til konflikter med knive og blankvåben. § 79 a blev nyaffattet med tilføjelse af kontaktforbud.

Den gældende § 81 a, stk. 1 opregner følgende forbrydelsestyper, der kan fordobles: §§ 119, 119 b, 123, 192 a, 244, 244 jf. 247, 245, 245 jf. 247, 246 jf. 245, 246 jf. 245 jf. 247, 252 stk. 1, 260 stk. 1, 261 stk. 1-2, 266, 285 stk. 1 jf. 281, 286 stk. 1 jf. 281, og 288.

Kommende ændring: Ved den vedtagne strafreform, **lov nr. 4 af 11. februar 2026** (ikrafttræden 1. januar 2027), fjernes henvisningen til § 119 b i § 81 a, stk. 1 som konsekvens af ophævelsen af § 119 b. § 119 b's indhold overføres til § 119, stk. 4.

LOV Straffeloven § 79a, stk. 1 Straffeloven § 81a, stk. 1-3 Straffeloven § 192a, stk. 1

§ 2 § 81 b – strafforhøjelse ved brug af skydevåben på offentligt sted

Straffelovens § 81 b blev indført ved bandepakke III i 2017 og hjemler, at straffen for enhver straffelovsovertrædelse kan forhøjes med indtil det halve, når forbrydelsen begås på *offentligt tilgængeligt sted* ved brug af skydevåben eller eksplosivstoffer omfattet af § 192 a, stk. 1, uden at forholdet allerede er omfattet af § 81 a.

Bestemmelsen er et supplement til § 81 a og forudsætter:

- At der *samtidig* begås en overtrædelse af § 192 a, stk. 1 – ren våbenbesiddelse uden samtidig straffelovsovertrædelse er ikke nok.
- At skydevåbnet er *affyret* (eller forsøgt affyret), eller eksplosivstoffet er bragt til *sprængning* – ren bæren/besiddelse opfylder ikke "brug"-kravet.
- At forbrydelsen sker på *offentligt tilgængeligt sted* – et begreb, der ifølge forarbejderne omfatter veje, parker, offentlige transportmidler, restauranter, butikker mv., og som også dækker skud fra privat lejlighed rettet mod person på offentligt sted.

Ved en sproglig præcisering i 2018 blev "forhøjes indtil" ændret til "forhøjes *med* indtil", uden at dette ændrede retstilstanden.

Ifølge Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om straffens fastsættelse er det efter Østre Landsrets dom af 3. december 2025 fastslået, at forsøgsbegrebet i § 21 også gælder under § 81 b – det er ikke nødvendigt, at der faktisk er trykket på aftrækkeren, hvis retten finder skyld for forsøg.

Anklagemyndigheden skal i alle sager, hvor betingelserne i både § 81 a og § 81 b kan være opfyldt, rejse tiltale for § 81 a, subsidiært § 81 b.

LOV Straffeloven § 21 · Straffeloven § 81b · Straffeloven § 192a, stk. 1

§ 3 Bevistemaet: konflikt, tilknytning og 'egnet til at fremkalde'

Anvendelse af § 81 a forudsætter bevis for tre elementer: (1) at der foreligger en konflikt eller potentiel konflikt mellem grupper af personer, (2) at gerningsmanden har tilknytning til en af grupperne, og (3) at forbrydelsen har baggrund i eller er egnet til at fremkalde konflikten.

Konfliktkravet blev markant udvidet ved bandepakke III i 2017. Hvor bestemmelsen oprindeligt krævede et *gensidigt opgør* med *gentagen* våbenanvendelse, er det nu tilstrækkeligt, at forbrydelsen er *egnet til at fremkalde* en konflikt, hvor der *som led heri* anvendes skydevåben mv. Højesteret har præciseret denne ændring i S-985-19 (dom af 17. november 2020):

> *Højesteret finder herefter, at den første skudepisode med baggrund i en bandekonflikt efter lovændringen er omfattet af straffelovens § 81 a, idet der herved som led i konflikten "anvendes" skydevåben som anført i bestemmelsen.*

Sagen vedrørte et drabsforsøg i konflikten mellem Bandidos og Satudarah. Landsretten havde fejlagtigt afvist § 81 a med henvisning til, at der ikke *tidligere* var anvendt skydevåben. Højesteret skærpede straffen fra 8 til 14 års fængsel.

Tilknytningskravet beror ifølge Rigsadvokatmeddelelsen i første række på et *politifagligt skøn*, dokumenteret ved Efterretnings- og Analyseenhedens (EAE) rapport. Vurderingen tager hensyn til observationer, beklædning med gruppesymboler, tatoveringer, tilkendegivelser på sociale medier og deltagelse i gruppens arrangementer. Det er ikke nødvendigt, at gerningsmanden er formelt *medlem* – status som prospect, hangaround eller supporter er tilstrækkeligt.

Grupper af personer defineres bredt: Ifølge forarbejderne og Rigsadvokatmeddelelsen dækker begrebet ikke kun formaliserede grupperinger med fast struktur, men også *løse grupperinger*, der virker med et fælles sigte eller mål, fx grupper der alarmeres via telefon- eller sms-kæder ved konflikthændelser. En familiegruppe kan efter omstændighederne være omfattet. Det er dog forudsat, at gruppen ikke *alene* er opstået i anledning af de forhold, der er til pådømmelse.

LOV Straffeloven § 81a, stk. 1 · Straffeloven § 237

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteret fastsætter straf til 14 års fængsel for drabsforsøg i bandekonflikt og præciserer anvendelse af bandeklausulen (§ 81 a) 17.11.2020

§ 4 Fordoblingens rækkevidde og forbuddet mod dobbelttælling

Forarbejderne til bandepakke I forudsætter, at straffen i sager omfattet af § 81 a som udgangspunkt *fordobles* i forhold til den straf, domstolene ellers ville have fastsat. For drab, hvor normalstraffen er 12 år, medfører dette et udgangspunkt om livstid, da en fordobling overstiger grænsen for tidsbestemt straf i § 33, stk. 2 (20 år).

Højesteret har konsekvent fastholdt dette udgangspunkt. I Sag 102/2020 (dom af 24. juni 2021) om grov vold i LTF-Brothas-konflikten fastslog Højesteret:

> *I forarbejderne til denne bestemmelse er det forudsat, at straffen i sager omfattet af bestemmelsen som udgangspunkt fordobles i forhold til den straf, der ellers ville blive fastsat af domstolene.*

Tre tiltalte blev idømt 6 års fængsel – en fordobling af den normale straf for grov vold (ca. 3 år).

Samtidig har Højesteret fastslået et vigtigt princip om forbud mod *dobbelttælling*. I S-985-19 udtalte retten:

> *Da straffen skal forhøjes efter straffelovens § 81 a, skal der ikke ved fastsættelsen af den straf, der kan fordobles efter § 81 a, tillige lægges vægt på, at forholdene er begået som led i en bandekonflikt.*

Dette princip, der også er formuleret i **UfR 2020.1254H**, indebærer, at domstolene ved fastsættelsen af *basisstraffen* (den straf, der skal fordobles) ikke må inddrage det banderelaterede element som skærpende omstændighed – ellers ville gerningsmanden reelt blive straffet to gange for det samme forhold.

For § 81 b gælder et tilsvarende princip om modereret kumulation, jf. Sag 48/2021 nedenfor.

Straffelovens almindelige regler om straffens fastsættelse (§§ 81-83) finder fortsat anvendelse *sideløbende* med § 81 a. Andre skærpende omstændigheder end bandetilknytningen – fx gentagelse (§ 81, nr. 1), planlagt karakter (§ 81, nr. 3) eller særlig hensynsløshed (§ 81, nr. 5) – kan stadig indgå i strafudmålingen.

LOV	Straffeloven § 33, stk. 2 · Straffeloven § 81a, stk. 1 · Straffeloven § 81	
PRAKSIS	**Højesteret** · 6 års fængsel for grov vold i bandekonflikt og anvendelse af fordoblingsreglen i straffelovens § 81 a	24.06.2021
	Højesteret · Højesteret fastsætter straf til 14 års fængsel for drabsforsøg i bandekonflikt og præciserer anvendelse af bandeklausulen (§ 81 a)	17.11.2020

§ 5 Livstid for banderelateret drab – Mjølnerparken og Hejrevej

Højesteret har i to principielle sager fastslået, at udgangspunktet ved drab begået som led i en bandekonflikt er *fængsel på livstid*.

Drabet i Mjølnerparken (§ 81 a): I Sag 103/2020 (dom af 24. juni 2021) blev T4 og T13 dømt for drab og drabsforsøg i Mjølnerparken den 9. november 2017 som led i konflikten mellem LTF og Brothas. T13 affyrede syv skud med en halvautomatisk pistol mod en personbil, hvorved én person blev dræbt og en anden såret. Højesteret stadfæstede livstidsstraffen med henvisning til forarbejderne:

> *I tilfælde, hvor domstolene i dag ville udmåle en straf på mere end 10 års fængsel – f.eks. i en drabssag – er det forudsat, at der fremover som udgangspunkt straffes med fængsel på livstid.*

T13 var kun 18 år og 3 måneder på gerningstidspunktet og havde ingen relevante forstraffe, men Højesteret fastslog, at disse omstændigheder *ikke* kunne føre til en tidsbestemt straf givet forholdenes karakter og grovhed.

Likvideringen på Hejrevej (§ 81 b): I Sag 48/2021 (dom af 6. oktober 2021) blev T dømt for at have skudt offeret to gange i hovedet på kort afstand på Hejrevej i København – en nøje planlagt likvidering med skydevåben på offentligt sted. Forholdet var ikke omfattet af § 81 a, men af § 81 b. Højesteret fastsatte basisstraffen til mindst 15 år efter princippet om modereret kumulation (drab + § 192 a) og forhøjede derefter med det halve, hvilket gav 22,5 år – over grænsen for tidsbestemt straf:

> *Da straffen herved overstiger grænsen i straffelovens § 33 for tidsbestemt straf, skal straffen udmåles til fængsel på livstid.*

Disse afgørelser viser, at livstid er det fastlagte udgangspunkt i to situationer:

Situation	Bestemmelse	Beregning
Drab i bandekonflikt	§ 81 a, stk. 2	Normalstraf 12 år → fordobling = 24 år → overstiger 20 år → livstid
Drab med skydevåben på offentligt sted	§ 81 b	Basisstraf ≥ 15 år → forhøjelse med halvdelen = ≥ 22,5 år → livstid

LOV Straffeloven § 33, stk. 2 · Straffeloven § 81a, stk. 2 · Straffeloven § 81b · Straffeloven § 237

PRAKSIS **Højesteret** · Livstidsstraf for likvidering med skydevåben på åben gade efter straffelovens § 81 b 06.10.2021

Højesteret · Livstidsdom for banderelateret drab og drabsforsøg begået i Mjølnerparken – Skærpelse efter Straffeloven § 81 a 24.06.2021

§ 6 Drabsforsøg, grov vold og våbenbesiddelse i bandeopgør

Under livstidsniveauet illustrerer praksis en markant strafskærpelse for øvrige personfarlige forbrydelser:

Drabsforsøg: I S-985-19 skød tiltalte offeret seks gange som led i konflikten mellem Bandidos og Satudarah. Højesteret fastsatte straffen til 14 års fængsel – en fordobling af den normalstraf på ca. 7 år, som drabsforsøget ville have udløst uden bandeparagraffen.

Grov vold: I Sag 102/2020 begik fem tiltalte i forening grov vold og forsøg herpå som led i LTF-Brothas-konflikten. Tre tiltalte blev idømt 6 års fængsel – en fuld fordobling af normalstraffen på ca. 3 år for § 245, stk. 1. Højesteret fandt ingen grundlag for at fravige fordoblingen, uanset at det ene forhold var forsøg og det andet var spontant.

Våbenlager under bandekonflikt: I Sag 136/2019 om forsøg på besiddelse af 11 skydevåben i et kælderrum under den verserende bandekonflikt idømte alle tre instanser 8 års fængsel. Sagen rummede principielle spørgsmål om besiddelsesbegrebet i § 192 a – Højesteret fastslog, at det ikke er et krav om ejerskab, og at forsøg på besiddelse af et våbenlager kan straffes, selv om våbnene var fjernet af politiet før gerningsmanden ankom.

Samlet viser praksis, at Rigsadvokatmeddelelsens skematik følges konsekvent:

Forbrydelsestype	Normalstraf (ca.)	Straf med § 81 a
Grov vold (§ 245)	2,5-3 år	5-6 år
Drabsforsøg (§ 237/21)	6-8 år	12-16 år
Drab (§ 237)	12 år	Livstid

Våbenbesiddelse (§ 192 a)	2-4 år	4-8 år

LOV Straffeloven § 192a, stk. 1 · Straffeloven § 237 · Straffeloven § 245, stk. 1

PRAKSIS
Højesteret · 6 års fængsel for grov vold i bandekonflikt og anvendelse af fordoblingsreglen i straffelovens § 81 a — 24.06.2021
Højesteret · Højesteret fastsætter straf til 14 års fængsel for drabsforsøg i bandekonflikt og præciserer anvendelse af bandeklausulen (§ 81 a) — 17.11.2020
Højesteret · Forsøg på besiddelse af våbenlager under bandekonflikt og fortolkning af besiddelsesbegrebet — 22.01.2020

§ 7 Aktindsigt i politiets banderapporter – bevistemaets processuelle side

Et særligt processuelt spørgsmål ved § 81 a-sager er forsvarernes adgang til at prøve grundlaget for anklagemyndighedens påstand om bandetilknytning. Politiets Efterretnings- og Analyseenheder (EAE) udarbejder tre typer rapporter: *dokumentationsrapport – konflikt*, *dokumentationsrapport – person* og *dokumentationsrapport – gruppe*.

I Sag 57/2020 (kendelse af 15. januar 2021) fastslog Højesteret, at forsvarere har ret til aktindsigt i det *underliggende materiale* til politiets personrapporter, ikke blot rapporterne selv:

> *Forsvarerne har en berettiget interesse i at gøre sig bekendt med oplysningerne i det underliggende materiale, der angår de nærmere omstændigheder ved en række episoder, som af anklagemyndigheden er inddraget i sagen som dokumentation for, at de tiltalte er tilknyttet en bandegruppering, og at det ikke kan udelukkes, at materialet vil være af betydning for sagen.*

Retten afviste anklagemyndighedens krav om en høj bevisbyrde for materialets relevans og fastslog det lave *kan-ikke-udelukkes*-princip, jf. retsplejelovens § 729 a, stk. 3. Kildebeskyttelse og efterforskningsmetoder skal håndteres konkret via undtagelsesreglerne i § 729 c.

Tilsvarende fastslog Højesteret i kendelsen af 5. december 2024 (AM2024.12.05H2), at forsvareren også har en berettiget interesse i aktindsigt i det underliggende materiale til *konfliktrapporten*.

I den seneste Sag 3/2026 (kendelse af 23. juni 2026) om besøgsforbud under varetægtsfængsling i en drabsforsøgssag præciserede Højesteret et dokumentationskrav: anklagemyndigheden *skal* over for retten dokumentere, hvad det politifaglige skøn går ud på og underbygge, at skønnet er foretaget på et forsvarligt grundlag. Da konfliktrapporten ikke var fremlagt for byretten og landsretten, ophævede Højesteret besøgsforbuddet.

Rigsadvokatmeddelelsen om straffens fastsættelse indskærper, at anklagemyndigheden senest ved tiltalerejsning skal indhente de fornødne EAE-rapporter og sikre, at forsvarerne får aktindsigt i det underliggende materiale.

LOV Retsplejeloven § 729a, stk. 3 · Retsplejeloven § 729c · Retsplejeloven § 771, stk. 3

PRAKSIS
Højesteret · Højesteret: Besøgskontrol opretholdt, men besøgsforbud efter retsplejelovens § 771, stk. 3, ophævet pga. utilstrækkelig dokumentation for politiets skøn — 23.06.2026
Højesteret · Forsvareres ret til aktindsigt i underliggende materiale til politiets banderapporter — 15.01.2021

§ 8 Opholdsforbud efter § 79 a – geografisk udstrækning og proportionalitet

Opholdsforbud efter § 79 a kan idømmes ved dom for overtrædelser omfattet af § 81 a (stk. 1, 1. pkt.) eller ved tilknytning til en gruppe bag omfattende og alvorlig kriminalitet (stk. 1, 2. pkt.). Forbuddet kan vare 1-10 år fra endelig dom og omfatte de områder, hvor forbrydelsen er begået, eller hvor gruppen opholder sig.

Højesteret har i en række sager fastlagt proportionalitetsrammen:

Kommunalt udgangspunkt: I 35/2024 (dom af 30. oktober 2024) stadfæstede Højesteret et opholdsforbud for hele Odense Kommune i 5 år efter grov vold begået af NBV-medlemmer mod 9Hunna-tilknyttede. Højesteret fandt:

> *Det er nødvendigt, at opholdsforbudet – i overensstemmelse med udgangspunktet i lovens forarbejder og politiets faglige vurdering – omfatter hele Odense Kommune.*

Retten afviste tiltaltes ønske om begrænsning til et bykvarter med henvisning til, at NBV's virkeområde strakte sig over hele byen. Transit via motorvej eller tog reguleres via politiets administrative tilladelsesordning.

Rockerrelateret kriminalitet: I Sag 36/2019 (dom af 16. august 2019) bedømte Højesteret et opholdsforbud for en Bandidos-hangaround, der var dømt for besiddelse af en skarpladet pistol i nærheden af et Mexigang-klublokale. Retten afviste at udvide forbuddet til hele Brøndby Kommune som uproportionalt, men opretholdende det i et afgrænset område og udvidede det til at omfatte alle Bandidos-klubhuse i Danmark for at forhindre skift til andre afdelinger. Forbuddet blev fastsat til 4 år og 6 måneder.

Også for organiseret kriminalitet: I AM2023.06.15H (dom af 15. juni 2023) fastslog Højesteret, at § 79 a, stk. 1, 2. pkt., ikke er begrænset til rocker- og bandegrupperinger, men også gælder den organiserede hashhandel på Christiania. Tiltalte, der var gentagelseskriminel med bopæl på Christiania, blev idømt et 4-årigt opholdsforbud – Højesteret fandt, at hans bopælshensyn ikke vejede tungere end recidivforebyggelsen.

Efter Rigsadvokatmeddelelsen om opholdsforbud skal anklagemyndigheden som udgangspunkt *altid* nedlægge påstand om opholdsforbud i sager med tiltale efter § 81 a.

LOV	Straffeloven § 79a, stk. 1-2	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesterets afgørelse om opholdsforbud i hel kommune efter banderelateret grov vold (NBV/9Hunna-konflikt)	30.10.2024
	Højesteret · Organiseret hashhandel på Christiania: Højesteret stadfæster fængselsstraf og opholdsforbud efter straffeloven § 79 a	15.06.2023
	Højesteret · Betingelser for opholdsforbud efter straffelovens § 79 a i sag om banderelateret våbenbesiddelse	16.08.2019

§ 9 Rigsadvokatmeddelelsens retningslinjer for anklagepraksis

Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om straffens fastsættelse samler retningslinjerne for anklagemyndighedens praksis ved § 81 a og § 81 b. Meddelelsen er senest opdateret den 2. april 2026 og indeholder følgende centrale anvisninger:

Tiltalerejsning: Anklagemyndigheden skal i alle relevante sager indhente tre typer EAE-rapporter: Dokumentationsrapport – Konflikt, Dokumentationsrapport – Person og Dokumentationsrapport – Gruppe. Hvis der er tvivl om gerningsmandspersonens tilknytning, skal politiet undersøge supplerende oplysninger.

Betingelserne for § 81 a, stk. 1 og 2:

- Konfliktkravet: Det er ikke længere nødvendigt med forudgående våbenanvendelse – allerede den *første* lovovertrædelse i en konflikt kan være omfattet, jf. Højesterets dom i **UfR 2021.617H**.
- "Egnet til at fremkalde": Drab, drabsforsøg, grov vold eller frihedsberøvelse begået af en person fra en gruppering mod en person fra en rivaliserende gruppe anses som udgangspunkt for egnet til at fremkalde en konflikt.
- Personlige motiver udelukker ikke anvendelse – det er uden betydning, om der tillige er personlige uoverensstemmelser bag forbrydelsen.

Betingelserne for § 81 a, stk. 3 (økonomisk kriminalitet): Stk. 3 forudsætter ikke en verserende konflikt. Det kræves, at den dømte har tilknytning til en gruppe, der tilsammen står bag omfattende og alvorlig kriminalitet, og at overtrædelsen har *relation* til tilknytningen – fx at udbyttet er tilfaldet gruppen.

Tiltaleprocedure for § 81 b: Anklagemyndigheden skal rejse tiltale for § 81 a, subsidiært § 81 b, når betingelserne i begge bestemmelser kan være opfyldt. § 81 b kan kun anvendes, når forholdet *ikke* er omfattet af § 81 a.

Rigsadvokatmeddelelsen om opholdsforbud præciserer tilknytningsbegrebet: det er den dømtes tilknytning på *gerningstidspunktet* (ikke domstidspunktet), der er afgørende – en præcisering indsat ved bandepakke IV i 2024.

LOV Straffeloven § 81a, stk. 1-3 Straffeloven § 81b

§ 10 Straffuldbyrdelse og besøgsrestriktioner for banderelaterede indsatte

Bandepakkerne har også medført særlige regler for straffuldbyrdelsen, som er væsentlige for den samlede forståelse af retssystemets håndtering af bandekriminalitet.

Besøgsrestriktioner under varetægt: Retsplejelovens § 771, stk. 3 (indsat ved lov nr. 158 af 31. januar 2022) giver politiet adgang til at modsætte sig, at en varetægtsarrestant med tilknytning til en gruppering i en verserende voldelig konflikt modtager besøg af personer med tilknytning til gruppen, medmindre ganske særlige grunde gør sig gældende. I den nylige Sag 3/2026 fastslog Højesteret, at det er en forudsætning for opretholdelse af besøgsforbuddet, at anklagemyndigheden dokumenterer politiets skøn ved fremlæggelse af konfliktrapporten.

Besøg under strafudståelse: Besøgsvejledningen angiver, at indsatte med tilknytning til en gruppering i en verserende voldelig konflikt som udgangspunkt ikke har ret til besøg af personer med tilknytning til gruppen. Også besøg fra nærtstående er som det klare udgangspunkt afskåret.

Skærpet tilsyn ved prøveløsladelse: Tilsynsvejledningen foreskriver, at prøveløsladte med rocker-/bandetilknytning som altovervejende hovedregel skal have kontakt med kriminalforsorgen mindst hver

uge i tilsynsperiodens første 6 måneder. Der fastsættes desuden som udgangspunkt vilkår om, at den pågældende ikke opholder sig sammen med eller har kontakt med andre med tilknytning til gruppering.

Elektronisk kontrol: Den seneste bekendtgørelse om elektronisk kontrol som supplement til opholdsforbud giver mulighed for GPS-overvågning af personer med opholdsforbud, varetaget af kriminalforsorgen som central overvågningsenhed.

LOV Retsplejeloven § 771, stk. 3-4

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteret: Besøgskontrol opretholdt, men besøgsforbud efter retsplejelovens § 771, stk. 3, ophævet pga. utilstrækkelig dokumentation for politiets skøn 23.06.2026

§ 11 Afgrænsning til beslægtede praksisoversigter

Denne praksisoversigt fokuserer på strafskærpelsesreglerne i §§ 81 a og 81 b og de tilhørende opholdsforbud og processuelle spørgsmål om bandetilknytning. En række beslægtede strafferetlige emner behandles i selvstændige praksisoversigter:

- **Ulovlig våbenbesiddelse** efter § 192 a *uden* bandekontekst behandles under skydevåben.
- **Narkotikahandel og -indførsel**, som typisk er et centralt element i bandemiljøets økonomi, behandles under narkotika-handel-indførsel.
- **Grov vold** efter § 245 generelt (uden bandekontekst) behandles under grov-vold og særlig-grov-vold.
- **Vold mod tjenestemand** efter § 119 behandles under vold-mod-tjenestemand.

Samlet vurdering: Retspraksis viser et system, hvor Højesteret konsekvent fastholder forarbejdernes forudsætninger om fordobling og livstid, og hvor lovgiver løbende har udvidet bestemmelsernes anvendelsesområde – senest med bandepakke IV's udvidelse til økonomisk kriminalitet og knivkonflikter. Processuelle garantier sikres via forsvarernes aktindsigt i EAE-rapporter og domstolenes proportionalitetsprøvelse af opholdsforbud. De kommende ændringer med strafreformen af 2026 (ikrafttræden 1. januar 2027) indebærer primært konsekvensændringer som følge af ophævelsen af § 119 b.

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Straffeloven § 79a	stk. 1-2	Straffeloven § 81a	stk. 1-3
Straffeloven § 81b		Straffeloven § 192a	stk. 1
Straffeloven § 237		Straffeloven § 245	stk. 1

MATERIALE Citerede afgørelser

10 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 10

23.06.2026	Højesteret: Besøgskontrol opretholdt, men besøgsforbud efter retsplejelovens § 771, stk. 3, ophævet pga. utilstrækkelig dokumentation for politiets skøn	3/2026

30.10.2024	Højesterets afgørelse om opholdsforbud i hel kommune efter banderelateret grov vold (NBV/9Hunna-konflikt)	35/2024
15.06.2023	Organiseret hashhandel på Christiania: Højesteret stadfæster fængselsstraf og opholdsforbud efter straffeloven § 79 a	AM2023.06.15H
06.10.2021	Livstidsstraf for likvidering med skydevåben på åben gade efter straffelovens § 81 b	48-2021
24.06.2021	6 års fængsel for grov vold i bandekonflikt og anvendelse af fordoblingsreglen i straffelovens § 81 a	102-2020
24.06.2021	Livstidsdom for banderelateret drab og drabsforsøg begået i Mjølnerparken – Skærpelse efter Straffeloven § 81 a	Sag 103/2020
15.01.2021	Forsvareres ret til aktindsigt i underliggende materiale til politiets banderapporter	57-2020
17.11.2020	Højesteret fastsætter straf til 14 års fængsel for drabsforsøg i bandekonflikt og præciserer anvendelse af bandeklausulen (§ 81 a)	S-985-19
22.01.2020	Forsøg på besiddelse af våbenlager under bandekonflikt og fortolkning af besiddelsesbegrebet	136-2019
16.08.2019	Betingelser for opholdsforbud efter straffelovens § 79 a i sag om banderelateret våbenbesiddelse	36-2019

28 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over psykisk vold i nære relationer (straffeloven § 243)

Kriminalisering, gerningsindhold og strafudmåling efter straffelovens § 243

Version 1 Opdateret 6. jun. 2026 10 afgørelser · 2021–2024 Læs online

INTRODUKTION

Straffelovens § 243 om psykisk vold blev indført ved **lov nr. 329 af 30. marts 2019** som den første selvstændige kriminalisering af psykisk vold i dansk strafferet. Bestemmelsen rammer gentagen groft nedværdigende, forulempende eller krænkende adfærd i nære relationer, der er egnet til utilbørligt at styre den forurettede, med en strafferamme på bøde eller fængsel indtil 3 år. Praksis er fortsat under udvikling, men Højesteret har i december 2023 fastlagt, at straffen for en mellemtung overtrædelse passende kan fastsættes til 6 måneders ubetinget fængsel, mens landsretterne i sammenstødssager med fysisk vold har udmålt straffe op til 10 måneder og derover.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Psykisk vold efter § 243 kræver husstandstilknytning: gerningsmanden skal tilhøre, være nært knyttet til eller tidligere have haft tilknytning til forurettedes husstand – rene venner, kolleger og naboer falder uden for bestemmelsen.

02 Adfærden skal være foretaget gentagne gange over en periode og i almindelighed kunne opfattes som et mønster – enkeltstående krænkelser er ikke tilstrækkelige, men ved meget alvorlige krænkelser kan få tilfælde være nok.

03 Det er en objektiv vurdering, om adfærden er egnet til utilbørligt at styre forurettede – det er ikke afgørende, at forurettede faktisk er blevet styret eller har lidt psykisk skade.

04 Straffen udmåles med afsæt i straffen for gentagne overtrædelser af § 244, stk. 1, og der bør som udgangspunkt ikke udmåles under 60 dages fængsel.

05 Højesteret har i december 2023 (SS-89/2023-HJR) fastsat 6 måneders ubetinget fængsel som passende for en mellemtung sag med tre forurettede, herunder børn med funktionsnedsættelse.

06 Det er en skærpende omstændighed, hvis forurettede er et barn, har en funktionsnedsættelse, eller hvis et barn har overværet psykisk vold mod en nærtstående.

07 § 243 kan anvendes i sammenstød med §§ 244-246 (vold), § 260 (tvang), § 266 (trusler), § 264 d (videregivelse af billeder) og § 242 (stalking) – dog ikke i sammenstød med § 245, stk. 2, der absorberer § 243 som overbygning.

08 Negativ social kontrol er ved 2021-ændringen eksplicit nævnt som kerneområde for bestemmelsen, men var også omfattet af den oprindelige affattelse.

09 Forældelsesfristen udskydes til forurettede fylder 21 år, når psykisk vold er begået mod en person under 18 år af en person i eller nært knyttet til husstanden.

10 Frifindelse sker, hvor retten ikke finder bevis for et tilstrækkeligt mønster af kontrol – gensidigt dårlig kommunikation og enkeltstående konflikter opfylder ikke gerningsindholdet.

§ 1 Indførelsen af § 243 og lovgivers formål med kriminaliseringen

Inden 2019 fandtes der ingen selvstændig bestemmelse om psykisk vold i dansk strafferet. Krænkelser af den psykiske integritet kunne i visse tilfælde rammes af bestemmelserne om vanrøgt (§ 213), ulovlig tvang (§ 260), trusler (§ 266) eller grov vold med forsætlig tilføjelse af psykisk skade (§ 245, stk. 2). Men som forarbejderne til **lov nr. 329 af 30. marts 2019** (L 139 af 9. januar 2019) udtrykkeligt konstaterer:

> *"De eksisterende strafbestemmelser beskytter imidlertid efter Justitsministeriets opfattelse ikke i tilstrækkeligt omfang mod krænkelser af den psykiske integritet. Det skyldes, at en række handlinger, der kan karakteriseres som psykisk vold, ikke er omfattet af de gældende strafbestemmelser."*

Formålet med kriminaliseringen var at anerkende, at psykisk vold kan være lige så alvorlig og skadelig som fysisk vold, og at skabe en retlig beskyttelse af ofre i nære relationer, som oplever, at det er svært at finde et "frirum" fra den psykiske vold. Lovgiver lagde vægt på, at de negative konsekvenser – særligt for børn – kan være langvarige eller endog livsvarige, idet den psykiske vold nedbryder ofrenes psykiske integritet.

Straffelovens § 243 lyder i sin nuværende affattelse:

> *"Den, som tilhører eller er nært knyttet til en andens husstand eller tidligere har haft en sådan tilknytning til husstanden, og som gentagne gange over en periode udsætter den anden for groft nedværdigende, forulempende eller krænkende adfærd, der er egnet til utilbørligt at styre den anden, herunder ved udøvelse af negativ social kontrol, straffes for psykisk vold med bøde eller fængsel indtil 3 år."*

Ordene "herunder ved udøvelse af negativ social kontrol" blev tilføjet ved **lov nr. 415 af 13. marts 2021** (L 126 A af 16. december 2020), der havde til formål at signalere, at negativ social kontrol – herunder brug af ægteskabs- og skilsmissekontrakter til at fastholde en person i et forhold – er et kerneområde for bestemmelsen. Der var alene tale om en sproglig præcisering; negativ social kontrol var også omfattet af den oprindelige affattelse.

Bestemmelsen er placeret i straffelovens kapitel 25 om forbrydelser mod liv og legeme, hvorved lovgiver tilkendegiver, at psykisk vold er en væsentlig krænkelse af en persons integritet på linje med fysisk vold. Strafferammen – bøde eller fængsel indtil 3 år – svarer til strafferammen for simpel vold efter § 244, stk. 1.

LOV Straffeloven § 213 | Straffeloven § 243 | Straffeloven § 244, stk. 1 | Straffeloven § 245, stk. 2 | Straffeloven § 260 | Straffeloven § 266

§ 2 Gerningsindholdet: De fire kumulative betingelser

Bestemmelsen opstiller fire kumulative betingelser, der alle skal være opfyldt for strafansvar. Rigsadvokatmeddelelsen om psykisk vold systematiserer dem som en tjekliste for anklagemyndigheden.

1. Husstandstilknytning

Gerningsmanden skal tilhøre eller være nært knyttet til forurettedes husstand eller tidligere have haft en sådan tilknytning. Ordlyden skal forstås i overensstemmelse med § 244, stk. 2. Den omfatter:

- Personer i husstanden: ægtefælle, samlever, forælder, plejeforælder, søskende
- Personer nært knyttet til husstanden: kæreste der ikke bor sammen med forurettede, en onkel involveret i børneopdragelsen, en tidligere ægtefælle der jævnligt kommer i hjemmet
- Personer der *tidligere* har tilhørt husstanden: ekskæreste, fraflyttet familiemedlem

Der kræves en vis forbindelse mellem den psykiske vold og husstandstilknytningen. Begynder krænkelserne først et år efter en samlivsophævelse, vil der normalt ikke foreligge den nødvendige forbindelse, medmindre parterne har opretholdt regelmæssig kontakt, fx på grund af fælles børn. Digital kontakt via telefon, sms og sociale medier kan indgå i vurderingen af tilknytningen.

2. Gentagne gange over en periode

Der skal være tale om en adfærd, der i almindelighed opfattes som et *mønster*. Enkeltstående krænkelser falder uden for bestemmelsen. Ved meget alvorlige krænkelser kan dog få tilfælde være tilstrækkeligt. Perioden afhænger af en konkret vurdering, hvori intensiteten og den potentielle skadevirkning indgår – ved meget hyppige eller intensive episoder kan selv en kort periode være tilstrækkelig. I forhold til børn tillægges det særlig vægt, at adfærden er egnet til at skade barnets udvikling eller selvopfattelse.

Bestemmelsen finder kun anvendelse på adfærd begået efter lovens ikrafttrædelse den 1. april 2019.

3. Groft nedværdigende, forulempende eller krænkende adfærd

Adfærden skal objektivt set kunne betegnes som grov. Det er ikke et krav, at hver enkelt handling isoleret set er grov, hvis den samlede adfærd har denne karakter. Forarbejderne opregner en ikke-udtømmende række eksempler, herunder:

- Isolation fra familie og netværk
- Overvågning via digitale tjenester eller GPS
- Kontrol over dagligdag, omgangskreds, tøjvalg, arbejde
- Ignorering og negligering
- Nedværdigende omtale og regelsæt der ydmyger
- Kontrol over økonomi
- Trusler mod forurettede eller dennes børn og nærmeste
- Manipulation og fordrejning af situationer

- Brug af børn som pressionsmiddel

I forhold til børn fremhæves specifikt adfærd der nedbryder barnets selvværd, ignorering og nægtelse af omsorg, at tage barnet som gidsel i forældrekonflikter samt kommentarer om barnets krop, vægt eller madindtag.

4. Egnet til utilbørligt at styre

Adfærden skal være egnet til at give gerningsmanden en magtposition i forhold til forurettede. Som Rigsadvokatmeddelelsen udtrykker det, sigter ordlyden "styre" til kontrollerende adfærd, som forhindrer forurettede i at udfolde sig frit. Det er en *objektiv* vurdering – det er ikke afgørende, at forurettede faktisk er blevet styret, og strafbarheden afhænger ikke af, om styringen har påført psykiske skader.

Den styrende adfærd skal være "utilbørlig", dvs. ikke en naturlig del af parternes relation. Forældres opdragelse af børn er som udgangspunkt ikke omfattet, men kan antage en karakter eller grovhed, der bringer den ind under bestemmelsen – fx hyppige og længerevarende stuearrester der nærmer sig frihedsberøvelse.

LOV Straffeloven § 243 Straffeloven § 244, stk. 2

§ 3 Højesterets principielle dom om strafudmåling (december 2023)

Højesteret afsagde den 6. december 2023 dom i sag SS-89/2023-HJR, som er den første og hidtil eneste principielle højesteretsafgørelse om strafniveauet for psykisk vold efter § 243. Sagen vedrører den samme dom, der i anklagemyndighedens vidensbase er registreret som AM2023.12.06H.

Tiltalte var fundet skyldig i psykisk vold mod sin daværende hustru, steddatter og søn over en periode på ca. et år (april 2019 – maj 2020). Adfærden bestod i gentaget råben, skrigen, nedværdigende tilråb og isolation fra nærmeste familie. Sønnen, som var diagnosticeret med ADHD, autisme og mental retardering, blev gentagne gange ignoreret og nedværdiget. Tiltalte var desuden dømt for uberettiget adgang til steddatterens iPad og videregivelse af en privat besked.

Byretten i Sønderborg idømte 6 måneders ubetinget fængsel. Vestre Landsret forhøjede til 8 måneder. Højesteret nedsatte igen til 6 måneder.

Højesteret fastslog, at der ikke er forudsat en fast normalstraf for § 243, men at fastsættelsen altid beror på en konkret vurdering. Retten konkluderede:

> *"Efter en samlet vurdering sammenholdt med den variation af eksempler på adfærd, der efter forarbejderne er omfattet af bestemmelsen, finder Højesteret, at straffen passende kan fastsættes til fængsel i 6 måneder. Der er ikke grundlag for at gøre straffen betinget, heller ikke med vilkår om samfundstjeneste."*

Ved strafudmålingen lagde Højesteret vægt på:

- Karakteren og varigheden af den nedværdigende adfærd
- Den store frygt og usikkerhed, som fratog de forurettede deres selvfølelse og førte til isolation
- De alvorlige psykiske følger for alle tre forurettede
- At volden rettede sig mod to børn, hvoraf den ene havde en betydelig funktionsnedsættelse
- At børnene overværede hinanden og moderen blive udsat for psykisk vold

Dommen etablerer 6 måneders ubetinget fængsel som det vejledende niveau for en mellemtung sag, hvor den psykiske vold retter sig mod flere forurettede i husstanden, herunder børn, over en periode på ca. et år.

LOV Straffeloven § 243

PRAKSIS **Højesteret** · Højesterets fastsættelse af strafniveau for psykisk vold i nære relationer 06.12.2023

Højesteret · Dom for psykisk vold mod ægtefælle og to børn samt ulovlig adgang til meddelelser 06.12.2023

§ 4 Strafudmåling i landsretspraksis: Fra betinget fængsel til 10 måneder

Landsretterne er den primære udvikler af strafudmålingspraksis for § 243. Strafniveauerne varierer betydeligt afhængigt af adfærdens karakter, varighed, antal forurettede og sammenstød med andre overtrædelser.

Sag	Instans	Straf	Relation	Hovedforhold
SS-937/2022-VLR	Vestre Landsret	8 mdr. fængsel	Partner + 2 børn	§ 243 alene, lang gerningsperiode, barn med autisme
S-3135-20	Østre Landsret	10 mdr. fængsel	Hustru	§ 243 + § 244 i sammenstød, gentagelsesvirkning (-§ 247)
S-76-21	Østre Landsret	5 mdr. fængsel (tillæg)	Kæreste	§ 243 + § 244 + § 260-, 4 måneders periode, gentagelsesvirkning
S-2152-22	Østre Landsret	4 mdr. fængsel	Far mod søn	§ 243 + § 244 + § 245, stuearrester og overvågning
S-51-21	Østre Landsret	4 mdr. fængsel	Kæreste	§ 243 alene, nedsat fra 6 mdr. pga. stemmelighed
S-517-21	Østre Landsret	3 mdr. betinget + samfundstjeneste	Samlever	§ 243 + § 244, ustraffet, EU-borger med advarsel om udvisning

Centrale mønstre i praksis:

- Ren § 243-overtrædelse uden sammenstød: typisk 4–6 måneders ubetinget fængsel
- Sammenstød med fysisk vold (§ 244): 5–10 måneder, udmålt efter modereret kumulation (§ 88, stk. 1)
- Gentagelsesvirkning (§ 247, stk. 1) skærper yderligere, når gerningsmanden tidligere er dømt for vold
- Betinget fængsel med samfundstjeneste er i praksis kun aktuelt i helt undtagelsesvise tilfælde med formildende personlige forhold og ustraffet fortid
- Flere forurettede, herunder børn med funktionsnedsættelse, trækker strafniveauet opad

I S-3135-20 (10 måneders fængsel) lagde Østre Landsret udtrykkeligt til grund, at der var tale om "et fast mønster af psykisk vold, som fandt sted under hele samlivet", og fremhævede forarbejdernes tilkendegivelse om, at der som udgangspunkt ikke bør udmåles under 60 dages fængsel. Den samlede straf afspejlede modereret kumulation af § 243 og § 244 samt gentagelsesvirkning.

LOV Straffeloven § 88, stk. 1 Straffeloven § 243 Straffeloven § 244, stk. 1-2

Straffeloven § 247, stk. 1

PRAKSIS

Landsretten · Landsretten skærper straffen for psykisk vold efter straffelovens § 243 25.04.2023

Landsretten · Landsretten dømmer far for psykisk vold, simpel vold og grov vold mod sønnen: Fængsel i 4 måneder 25.01.2023

Landsretten · Dom for psykisk vold (§ 243) med nedsættelse af fængselsstraf; frifindelse for voldtægt og tortkrav 12.01.2022

Landsretten · Stadfæstelse af dom for gentagen fysisk og psykisk vold i nært parforhold og tildeling af advarsel om udvisning 11.06.2021

Landsretten · 10 måneders fængsel for gentagen fysisk og psykisk vold mod hustru begået over flere år i hjemmet. 06.05.2021

Landsretten · Landsret skærper straffen for psykisk vold, simpel vold og ulovlig tvang i kæresteforhold 24.03.2021

§ 5 Sammenstød med fysisk vold, trusler og andre forbrydelser

Rigsadvokatmeddelelsen om psykisk vold fastslår, at § 243 kan anvendes i sammenstød med en række andre strafbestemmelser, herunder:

- § 244 (simpel vold) og § 245, stk. 1 (grov vold) – typisk sambehandlet, idet § 243 dækker baggrundsmønstret af kontrol, mens §§ 244–245 dækker de enkelte voldsepisoder
- § 216 (voldtægt) og andre seksualforbrydelser
- § 260 (ulovlig tvang)
- § 264 d (uberettiget videregivelse af private billeder)
- § 264 b (overvågning via GPS eller lignende)
- § 266 (trusler)
- § 242 (stalking) – se nedenfor om afgrænsningen

Der gælder én vigtig undtagelse: § 245, stk. 2 om grov vold i form af forsætlig tilføjelse af psykiske traumer anses som en *overbygning* i forhold til § 243. I tilfælde, hvor der sker domfældelse efter § 245, stk. 2, for sådanne overtrædelser, skal de samme handlinger ikke tillige straffes efter § 243.

Ved sammenstød udmåles en fællesstraf efter princippet om modereret kumulation i § 88, stk. 1. I praksis indebærer det, at den samlede straf er lavere end summen af de enkelte strafpositioner, men højere end den strengeste enkeltkomponent.

Et typisk sagsmønster illustreres af S-76-21, hvor tiltalte blev dømt for psykisk vold (§ 243), simpel vold (§ 244 – kastning af tændt cigaret mod ofrets lår) og ulovlig tvang (§ 260 – tvang af påklædt offer ind under bruseren med koldt vand). Landsretten fastsatte en tillægsstraf på 5 måneders fængsel.

I S-3135-20 (10 måneders fængsel) fastholdt Østre Landsret den samlede straf for sammenstød mellem § 243 og gentagen § 244-vold i ægteskab, med gentagelsesvirkning efter § 247, stk. 1. Landsretten udtalte:

> *"Landsretten har for overtrædelsen af straffelovens § 243 om psykisk vold taget udgangspunkt i forarbejdernes tilkendegivelse om, at der som udgangspunkt ikke bør udmåles en straf på under 60 dages fængsel for overtrædelsen af denne bestemmelse, og har endvidere lagt vægt på gerningsperiodens udstrækning og karakteren af den psykiske vold."*

LOV Straffeloven § 88, stk. 1 Straffeloven § 242 Straffeloven § 243 Straffeloven § 244

Straffeloven § 245, stk. 1-2 | Straffeloven § 247, stk. 1 | Straffeloven § 260 | Straffeloven § 264d | Straffeloven § 266

PRAKSIS **Landsretten** · 10 måneders fængsel for gentagen fysisk og psykisk vold mod hustru begået over flere år i hjemmet. 06.05.2021

Landsretten · Landsret skærper straffen for psykisk vold, simpel vold og ulovlig tvang i kæresteforhold 24.03.2021

§ 6 Bevistemaet og frifindelsernes tærskel

Bevisførelsen i sager om psykisk vold er ofte vanskelig, fordi den psykiske vold typisk foregår bag lukkede døre og sjældent efterlader fysiske spor. Forarbejderne anerkender dette, men finder det ikke tilstrækkeligt til at undlade kriminalisering.

Den dominerende bevismæssige prøvelse er, om anklagemyndigheden kan føre bevis for et *mønster* af kontrollerende adfærd – ikke blot enkeltstående konflikter. Frifindelser sker netop, hvor retten ikke finder mønsteret tilstrækkeligt godtgjort.

I SS-2607/2022-VLR (Vestre Landsret, 13. juni 2023) blev tiltalte frifundet for psykisk vold i et ægteskab. Landsretten fandt, at:

> *"der ikke var tilstrækkeligt bevis for, at tiltaltes adfærd udgjorde et 'regime' af psykisk vold som beskrevet i forarbejderne til straffelovens § 243."*

Selvom begge parter havde talt grimt til hinanden, og tiltalte havde udtalt, at han var "manden i huset", var det ikke bevist med den fornødne sikkerhed, at han bestemte over forurettedes arbejde, tøjvalg eller færden. Gensidigt dårlig kommunikation opfylder ikke gerningsindholdet – der kræves et ensidigt kontrolmønster.

Typiske beviskilder i succesfulde domfældelser omfatter:

- Forurettedes egen forklaring, der skal være detaljeret og troværdig
- Vidneforklaringer fra familie, venner, naboer eller sundhedspersonale
- SMS-, chat- og Messenger-korrespondance, der dokumenterer kontrollerende adfærd
- Politiloggens registrering af gentagne tilkaldelser og anmeldelser
- Psykolograpporter og traumescreeninger der dokumenterer konsekvenserne af den psykiske vold (PTSD, angst, selvværdstab)
- Oplysninger fra krisecentre

Domstolene lægger i praksis betydelig vægt på forurettedes troværdighed. I S-3135-20 udtalte Østre Landsret:

> *"Landsretten finder, at F's detaljerede og troværdige forklaring om det passerede kan lægges til grund. Tiltaltes modstående forklaring må tilsidesættes."*

Det er vigtigt at bemærke, at loven finder anvendelse fra 1. april 2019. Adfærd forud for denne dato kan ikke danne grundlag for domfældelse efter § 243, selvom mønsteret strækker sig over en længere periode. I S-2152-22 vurderede Østre Landsret gerningsperioden fra 1. april 2019 (lovens ikrafttrædelse) og fremefter, selvom faderens adfærd strakte sig yderligere tilbage.

LOV Straffeloven § 243

PRAKSIS
Landsretten · Landsrettens dom i sag om vold og psykisk vold i ægteskab 13.06.2023
Landsretten · Landsretten dømmer far for psykisk vold, simpel vold og grov vold mod sønnen: Fængsel i 4 måneder 25.01.2023
Landsretten · 10 måneders fængsel for gentagen fysisk og psykisk vold mod hustru begået over flere år i hjemmet. 06.05.2021

§ 7 Psykisk vold mod børn: Forældre-barn-relationen og skærpende omstændigheder

Psykisk vold mod børn er et kerneområde for § 243 og rejser særlige spørgsmål om afgrænsningen mod forældrenes opdragelsesret.

Forarbejderne fastslår, at forældres opdragelse af børn som udgangspunkt *ikke* er omfattet af bestemmelsen, men at adfærden kan antage en karakter eller grovhed, der bringer den ind under bestemmelsen. Det gælder fx hyppige og længerevarende stuearrester, der nærmer sig frihedsberøvelse, eller adfærd der udsætter barnet for konstant devaluering, ignorering og nægtelse af omsorg.

I S-2152-22 (Østre Landsret, 25. januar 2023) blev en far dømt for psykisk vold mod sin mindreårige søn. Landsretten fandt bevist, at faderen over en periode gentagne gange udsatte sønnen for:

- Hyppige og længerevarende stuearrester (ofte en uge ad gangen)
- Fratagelse af mobiltelefon under arresterne
- Opsætning af overvågningskamera
- Råben på kort afstand og verbale nedværdigelser
- Ødelæggelse af ejendele

Retten udtalte:

> *"Der er herved lagt vægt på, at der var blandt andet tale om hyppige og længerevarende stuearrester og derved en adfærd, der blev gentaget og kan opfattes som et mønster og et regime, som var egnet til utilbørligt at styre Forurettede, herunder ved udøvelse af negativ social kontrol."*

I SS-937/2022-VLR (Vestre Landsret, 25. april 2023) blev straffen forhøjet til 8 måneder, idet den psykiske vold rettede sig mod to børn foruden partneren. Det ene barn havde autisme, hvilket udgjorde en skærpende omstændighed.

Det følger af Rigsadvokatmeddelelsen, at det er en skærpende omstændighed:

- Når forurettede er et barn
- Når barnet har en funktionsnedsættelse
- Når et barn har *overværet* psykisk vold mod en nærtstående – uanset om barnet faktisk har indset krænkelsens karakter
- At et barns overværelse af psykisk vold mod en nærtstående i sig selv kan udgøre en selvstændig overtrædelse af § 243, såfremt de øvrige betingelser er opfyldt

Forældelsesfristen for psykisk vold mod børn udskydes efter § 94, stk. 4 til det tidspunkt, hvor forurettede fylder 21 år, når gerningsmanden på gerningstidspunktet tilhørte eller var nært knyttet til forurettedes husstand.

Straffeloven § 94, stk. 4

LOV Straffeloven § 243

PRAKSIS **Landsretten** · Landsretten skærper straffen for psykisk vold efter straffelovens § 243 25.04.2023

Landsretten · Landsretten dømmer far for psykisk vold, simpel vold og grov vold mod sønnen: Fængsel i 4 måneder 25.01.2023

§ 8 Afgrænsning mod stalking (§ 242) og tilholdsovertrædelser

Straffelovens § 242 om stalking (indført ved lov nr. 2600 af 28. december 2021) afgrænser sig fra § 243 på to centrale punkter, som Rigsadvokatmeddelelsen om stalking fremhæver:

1. **Husstandskrav:** § 243 kræver husstandstilknytning – § 242 gør ikke. § 242 kan derfor ramme adfærd over for en tidligere kæreste, som gerningsmanden aldrig har boet sammen med, en kollega, en nabo eller en helt ukendt person.
2. **Kontrolkrav:** § 243 kræver, at adfærden er egnet til *utilbørligt at styre* forurettede – § 242 kræver ikke dette. Chikanerende fredskrænkelser, der ikke giver gerningsmanden en magtposition, kan derfor være omfattet af § 242 uden at være omfattet af § 243.

Én og samme relation kan kvalificere begge bestemmelser: hvis adfærden opfylder husstandskravet og kontrolkravet, og den samtidig udgør systematisk og vedvarende forfølgelse, straffes i sammenstød med en samlet straf inden for strafferammen (§ 88, dvs. op til 3 års fængsel).

Derudover skal § 243 ses i sammenhæng med lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning (tilholdsloven). Bortvisning fra fællesbolig kan ske, hvis der er begrundet mistanke om overtrædelse af § 243, og overtrædelse af et tilhold kan straffes i sammenstød med den psykiske vold.

For en uddybende gennemgang af stalking-praksis henvises til praksisoversigten om stalking. For fysisk vold isoleret, se vold – strafudmåling efter § 244 eller grov vold.

LOV Straffeloven § 88 Straffeloven § 242 Straffeloven § 243

§ 9 Betinget fængsel, samfundstjeneste og udvisning

Praksis viser, at betinget fængsel med vilkår om samfundstjeneste kun undtagelsesvist finder anvendelse i sager om psykisk vold efter § 243.

I S-517-21 (Østre Landsret, 11. juni 2021) fik en svensk statsborger betinget fængsel i 3 måneder med vilkår om 80 timers samfundstjeneste for psykisk og fysisk vold mod sin samlever. Retten fandt dette "helt undtagelsesvis" begrundet med tiltaltes ustraffede fortid og personlige forhold. I sagen blev tiltalte desuden tildelt en advarsel om udvisning efter udlændingelovens § 24 b, men blev ikke udvist, idet retten fandt, at udvisning med sikkerhed ville stride mod Danmarks internationale forpligtelser.

Højesteret har i SS-89/2023-HJR udtrykkeligt afvist betinget fængsel eller samfundstjeneste i en sag om psykisk vold mod tre forurettede:

> *"Der er ikke grundlag for at gøre straffen betinget, heller ikke med vilkår om samfundstjeneste."*

Verdensbilledet er dermed klart: ubetinget fængsel er hovedreglen for § 243-overtrædelser af en vis grovhed.

Hvad angår **udvisning** følger det af udlændingelovens § 22, nr. 6, at en udlænding kan udvises, hvis den pågældende idømmes ubetinget frihedsstraf for overtrædelser omfattet af straffelovens kapitel 25 (forbrydelser mod liv og legeme), hvortil § 243 hører. I praksis ses dog en konkret proportionalitetsvurdering – i SS-2607/2022-VLR fandt landsretten, at udvisning med sikkerhed ville stride mod internationale forpligtelser henset til tiltaltes opvækst og tilknytning til Danmark.

LOV	Straffeloven § 243 · Udlændingeloven § 22 · Udlændingeloven § 24b	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesterets fastsættelse af strafniveau for psykisk vold i nære relationer	06.12.2023
	Landsretten · Landsrettens dom i sag om vold og psykisk vold i ægteskab	13.06.2023
	Landsretten · Stadfæstelse af dom for gentagen fysisk og psykisk vold i nært parforhold og tildeling af advarsel om udvisning	11.06.2021

§ 10 Rigsadvokatmeddelelsen om psykisk vold: Anklagemyndighedens retningslinjer

Rigsadvokatmeddelelsen om psykisk vold (senest opdateret 29. april 2022) er den centrale administrative retskilde for anklagemyndighedens behandling af sager efter § 243. Meddelelsen opstiller en systematisk tjekliste for politiets identifikation af sager og anklagemyndighedens vurdering af strafbetingelserne.

Identifikation og efterforskning:

Politiet skal ved behandling af sager om anden kriminalitet i nære relationer (fx vold, trusler) være opmærksom på forhold, der kan indikere, at forurettede tillige udsættes for psykisk vold. Rigsadvokatmeddelelsen understreger, at det gennem afhøring og øvrig efterforskning skal afdækkes, om der skal indledes en egentlig efterforskning vedrørende psykisk vold.

Strafpåstanden:

Anklagemyndigheden skal som udgangspunkt ikke påstå under 60 dages fængsel. Strafpåstanden fastsættes ud fra en samlet vurdering af:

- Karakteren og varigheden af den psykiske vold
- Forurettedes forhold og konsekvenserne
- Skærpende omstændigheder (barn, funktionsnedsættelse, børns overværelse af volden)

Rigsadvokatmeddelelsen præciserer desuden, at gentagelsesvirkning efter § 247, stk. 1 indtræder, når gerningsmanden tidligere er dømt for forsætligt legemsangreb, psykisk vold *eller* en forbrydelse forbundet med forsætlig vold.

Sammenstødsforhold:

Rigsadvokatmeddelelsen fastslår, at § 243 som udgangspunkt skal anvendes i sammenstød med andre relevante strafbestemmelser (§§ 213, 216, 244–246, 260, 264b, 264d, 266) – dog ikke i sammenstød med § 245, stk. 2 om grov vold med psykisk skade, der anses som overbygning.

Relation til stalking:

Rigsadvokatmeddelelsen om stalking uddyber afgrænsningen mellem §§ 242 og 243, og forudsætter sammenstød hvis begge bestemmelser er overtrådt.

LOV Straffeloven § 243 | Straffeloven § 245, stk. 2 | Straffeloven § 247, stk. 1

§ 11 Sammenfatning: Status for retspraksis om psykisk vold

Straffelovens § 243 har siden sin ikrafttrædelse den 1. april 2019 udviklet sig til en aktivt anvendt bestemmelse, der fylder et reelt retsbeskyttelseshul for ofre for psykisk vold i nære relationer.

Praksis kan sammenfattes i følgende hovedlinjer:

- **Strafniveau:** Højesteret har med dommen af 6. december 2023 etableret 6 måneders ubetinget fængsel som det vejledende niveau for mellemtunge sager. I sammenstødssager med fysisk vold ses 5–10 måneder. Betinget fængsel med samfundstjeneste er helt undtagelsesvist.
- **Beviskrav:** Domstolene kræver bevis for et *mønster* af kontrollerende, nedværdigende adfærd – ikke blot enkeltstående episoder. Forurettedes troværdige forklaring kan i sig selv bære bevisbyrden, men styrkes betydeligt af vidneforklaringer, dokumentation (SMS, chats) og psykolograpporter.
- **Skærpende omstændigheder:** Børn som ofre, børn der overværer psykisk vold, funktionsnedsættelse hos forurettede, lang gerningsperiode og gentagelsesvirkning trækker strafniveauet opad.
- **Frifindelse:** Sker typisk, når retten ikke finder bevis for et tilstrækkeligt kontrolmønster – gensidige konflikter og isolerede krænkelser rækker ikke.
- **Sammenstødsforhold:** § 243 anvendes i sammenstød med fysisk vold, trusler, tvang og stalking, men absorberes af § 245, stk. 2 ved grov vold med forsætlig psykisk skade.
- **Ikrafttrædelse:** Kun adfærd efter 1. april 2019 kan straffes efter § 243. Der er ingen vedtagne men ikke-konsoliderede ændringer af bestemmelsen.

Retspraksis er fortsat under udvikling, og yderligere principielle afgørelser fra Højesteret vil forventeligt præcisere strafniveauerne yderligere, særligt for sager med lang gerningsperiode, sammenstød med stalking og psykisk vold præget af negativ social kontrol.

LOV Straffeloven § 243 | Straffeloven § 245, stk. 2

PRAKSIS **Højesteret** · Højesterets fastsættelse af strafniveau for psykisk vold i nære relationer 06.12.2023

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Straffeloven § 88	stk. 1	Straffeloven § 94	stk. 4
Straffeloven § 243		Straffeloven § 244	stk. 1-2
Straffeloven § 245	stk. 2	Straffeloven § 247	stk. 1

MATERIALE

Citerede afgørelser

10 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS		2
06.12.2023	Højesterets fastsættelse af strafniveau for psykisk vold i nære relationer	4431-5313
06.12.2023	Dom for psykisk vold mod ægtefælle og to børn samt ulovlig adgang til meddelelser	AM2023.12.06H

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS		7
13.06.2023	Landsrettens dom i sag om vold og psykisk vold i ægteskab	3359-3997
25.04.2023	Landsretten skærper straffen for psykisk vold efter straffelovens § 243	3781-4546
25.01.2023	Landsretten dømmer far for psykisk vold, simpel vold og grov vold mod sønnen: Fængsel i 4 måneder	S-2152-22
12.01.2022	Dom for psykisk vold (§ 243) med nedsættelse af fængselsstraf; frifindelse for voldtægt og tortkrav	S-51-21
11.06.2021	Stadfæstelse af dom for gentagen fysisk og psykisk vold i nært parforhold og tildeling af advarsel om udvisning	S-517-21
06.05.2021	10 måneders fængsel for gentagen fysisk og psykisk vold mod hustru begået over flere år i hjemmet.	S-3135-20
24.03.2021	Landsret skærper straffen for psykisk vold, simpel vold og ulovlig tvang i kæresteforhold	S-76-21

PARKERINGSKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS		1
04.06.2024	Kontrolafgift fastholdt for uaflæselig parkeringsskive bag snavset forrude	park-3997

29 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over racistisk motiv som strafskærpelse (§ 81, nr. 6)

Bevistema, strafniveau og afgrænsning af hadmotivet i praksis

Version 2 Opdateret 27. jun. 2026 8 afgørelser · 2021–2025 Læs online

INTRODUKTION

Straffelovens § 81, nr. 6, fastsætter, at det ved straffens fastsættelse i almindelighed skal indgå som skærpende omstændighed, at gerningen helt eller delvis har baggrund i andres etniske oprindelse, tro, handicap, seksuelle orientering, kønsidentitet, kønsudtryk, kønskarakteristika eller lignende. Bestemmelsen, der blev indsat ved lov nr. 218 af 31. marts 2004, finder anvendelse på alle former for forbrydelser – typisk vold, trusler og hærværk – og suppleres fra 1. marts 2025 af en ny § 81 f om yderligere strafforhøjelse i skærpede strafzoner. Retspraksis viser, at det centrale bevistema er, om gerningens motiv helt eller delvis kan tilskrives de beskyttede forhold, og at racistiske udtalelser under en forbrydelse ikke altid er tilstrækkelige til at aktivere skærpelsen, navnlig hvor konflikten reelt udspringer af andre årsager.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Strafskærpelsen i § 81, nr. 6, forudsætter, at forbrydelsens motiv helt eller delvis kan tilskrives offerets etniske oprindelse, tro, handicap, seksuelle orientering, kønsidentitet, kønsudtryk, kønskarakteristika eller lignende.

02 Bestemmelsen er ikke begrænset til bestemte forbrydelsestyper – den finder anvendelse på enhver form for forbrydelse, herunder vold, trusler, hærværk og økonomisk kriminalitet.

03 Fortolkningen af de beskyttede kategorier sker med udgangspunkt i straffelovens § 266 b om racediskrimination.

04 Krænkende racistiske udtalelser fremsat under en forbrydelse er ikke i sig selv tilstrækkelige til at påvise hadmotiv – det afgørende er, om gerningen skyldes offerets beskyttede egenskab og ikke blot irritation eller konflikt under f.eks. hvervudøvelse.

05 En forudgående konflikt udelukker ikke hadmotivet – det er tilstrækkeligt, at motivet delvist kan tilskrives de beskyttede forhold.

06 Verbale tilkendegivelser, tilhørsforhold til racistiske organisationer, gerningsstedets karakter og forurettedes deltagelse i relevante aktiviteter er alle indikatorer for hadmotiv.

07 Anklagemyndigheden skal citere § 81, nr. 6, i anklageskriftet og opfordre retten til udtrykkeligt at forholde sig til skærpelsen i dommens præmisser.

08 Strafpåstanden skal som udgangspunkt ligge over det sædvanlige strafniveau for den pågældende forbrydelsestype, når § 81, nr. 6, påberåbes.

09 Bestemmelsen finder anvendelse både ved bøde- og fængselsstraf.

10 Uenighed om troens udøvelse inden for samme religion falder uden for bestemmelsens ordlyd – § 81, nr. 6, forudsætter, at gerningen har baggrund i 'andres' tro, ikke i uenighed om troens praktisering.

11 Fra 1. marts 2025 kan straffen for hadforbrydelser forhøjes med indtil det halve, hvis gerningen er begået i en skærpet strafzone eller under en skærpet strafperiode, jf. § 81 f.

§ 1 Lovgrundlag og bestemmelsens udvikling

Straffelovens § 81 indeholder en katalogbestemmelse over skærpende omstændigheder, der i almindelighed skal indgå ved straffens fastsættelse. Nr. 6 vedrører hadforbrydelser og fastslår, at det er en skærpende omstændighed:

> *at gerningen helt eller delvis har baggrund i andres etniske oprindelse, tro, handicap, seksuelle orientering, kønsidentitet, kønsudtryk, kønskarakteristika eller lignende.*

Bestemmelsen blev indsat ved lov nr. 218 af 31. marts 2004 som led i en samlet reform af straffelovens regler om straffastsættelse, der byggede på Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2003 om straffastsættelse og strafferammer. I forarbejderne anføres det:

> *Bestemmelsen sigter på tilfælde, hvor forbrydelsens motiv helt eller delvis kan tilskrives disse forhold. Fortolkningen af ordene "etniske oprindelse, tro, seksuelle orientering eller lignende" skal ske med udgangspunkt i straffelovens § 266 b.*

Bestemmelsen er ikke begrænset til bestemte forbrydelsestyper og vil efter omstændighederne også kunne anvendes på økonomisk kriminalitet, der begås med henblik på at støtte en racistisk organisation.

Senere ændringer:

- **2021 (lov nr. 709 af 26. april 2021):** Ordet "handicap" tilføjes, så forbrydelser motiveret af offerets handicap ligestilles med øvrige hadforbrydelser.
- **2021 (lov nr. 2591 af 28. december 2021, ikrafttræden 1. januar 2022):** "Helt eller delvis" indsættes eksplicit i lovteksten, og "kønsidentitet, kønsudtryk, kønskarakteristika" tilføjes. Tilføjelsen af "helt eller delvis" præciserede lovteksten, men ændrede ikke retstilstanden – det fremgik allerede af forarbejderne til 2004-loven.
- **2025 (lov nr. 201 af 25. februar 2025, ikrafttræden 1. marts 2025):** En ny straffelovens § 81 f indsættes, der hjemler strafforhøjelse med indtil det halve for hadforbrydelser begået i en skærpet strafzone eller under en skærpet strafperiode – en udmøntning af den politiske aftale om styrket indsats mod antisemitisme fra juni 2024.

Bestemmelsen finder anvendelse både ved bøde- og fængselsstraf, jf. straffelovens § 80. Standalone hadefulde ytringer efter § 266 b behandles særskilt under hadforbrydelser.

LOV Straffeloven § 80, stk. 1-2 Straffeloven § 81 Straffeloven § 81f Straffeloven § 266b

§ 2 Bevistema: Hvornår foreligger et hadmotiv?

Det centrale spørgsmål ved anvendelsen af § 81, nr. 6 er, om forbrydelsens motiv helt eller delvis kan tilskrives offerets beskyttede egenskab. Rigsadvokatmeddelelsen om hadforbrydelser opstiller en række indikatorer baseret på retspraksis:

- **Verbale tilkendegivelser:** Negative udtalelser om forurettedes etniske oprindelse, tro, seksuelle orientering mv. umiddelbart inden, under eller efter lovovertrædelsen.
- **Organisatorisk tilhørsforhold:** Mistænkte har tilhørsforhold til eller sympatier for en organisation med stærkt racistiske eller homofobiske synspunkter (fx Dansk Front).
- **Forurettedes aktivitet:** Forurettede deltog i aktiviteter relateret til sin tro, seksuelle orientering mv. (fx bøn, demonstration, Pride).
- **Gerningsstedets karakter:** Gerningsstedet er en lokalitet kendt som mødested for bestemte grupper (synagoge, moské, beværtning for LGBTQ+-personer).

Det er tilstrækkeligt, at motivet *delvist* kan tilskrives de beskyttede forhold. En forudgående konflikt udelukker ikke hadmotivet, jf. forarbejderne og Rigsadvokatmeddelelsen.

Grænsen nedad – racistiske udtalelser uden hadmotiv:

Retspraksis viser, at krænkende udtalelser fremsat under en forbrydelse ikke automatisk medfører, at § 81, nr. 6, finder anvendelse. I **U 2008.65Ø** udøvede tiltalte vold mod en buschauffør af anden etnisk herkomst og kaldte ham bl.a. "perker" og "perkersvin". Landsretten fandt, at volden – trods de racistiske udtalelser – ikke med den fornødne sikkerhed kunne anses for at have baggrund i chaufførens etniske oprindelse, men udelukkende skyldtes irritation over, at bussen ikke var stoppet. Tilsvarende i **U 2009.83Ø**, hvor vold mod en togrevisor ledsaget af udtalelsen "perker" ikke udløste strafskærpelse, idet overfaldet ikke var motiveret af togrevisorens etnicitet.

Disse sager illustrerer, at strafskærpelsen kræver en egentlig *årsagssammenhæng* mellem motivet og forbrydelsen – ikke blot at krænkende udtalelser tilfældigvis er fremsat under gerningen.

LOV Straffeloven § 81

§ 3 Racistisk motiveret vold – strafniveauer i praksis

Det typiske anvendelsesområde for § 81, nr. 6 er voldssager, hvor tiltalte har overfaldet en person af anden etnisk herkomst eller med en anden seksuel orientering. Rigsadvokatmeddelelsen fastsætter, at anklagemyndigheden som udgangspunkt skal nedlægge påstand om en straf, der er *højere end det sædvanlige strafniveau* for den pågældende forbrydelsestype.

Simpel vold (§ 244) med racistisk motiv:

I AM2025.02.05Ø slog tiltalte en kvinde to gange i ansigtet og skubbede hende to gange, ledsaget af udtalelser om tørklæde og om at "det her var Danmark". Østre Landsret stadfæstede 40 dages ubetinget fængsel og fandt:

> *Landsretten finder det godtgjort, at den af tiltalte udøvede vold helt eller delvist havde baggrund i forurettedes etniske oprindelse, og at der derfor er grundlag for at bringe straffelovens § 81, nr. 6, i anvendelse.*

Straffen blev gjort ubetinget netop under hensyn til det racistiske motiv.

Grov vold (§ 245) med racistisk motiv:

I AM2021.11.09B2 slog tiltalte et offer med en 20 cm jernstang og udtalte "fuck muslimer". Tiltalte erkendte, at han opsøgte ofrene specifikt på grund af deres ikke-danske oprindelse. Retten idømte 4 måneders ubetinget fængsel og fandt ikke grundlag for at gøre straffen betinget, uanset at tiltalte var ustraffet.

I S-1100-22 fastsatte Vestre Landsret 6 måneders fængsel (2 måneder ubetinget) for racistisk motiveret vold og grov vold i forening. Retten lagde i skærpende retning vægt på den racistiske baggrund, men i formildende retning på tiltaltes unge alder.

Tabel: Strafniveauer i praksis ved vold med hadmotiv

Sag	Forbrydelsestype	Straf	Betinget/ubetinget
AM2025.02.05Ø	§ 244, jf. § 81, nr. 6	40 dage	Ubetinget
AM2021.11.09B2	§ 245, stk. 1, jf. § 81, nr. 6	4 måneder	Ubetinget
S-1100-22	§ 244 + § 245, jf. § 81, nr. 6	6 måneder	Delvist betinget
AM2024.12.02B	§ 245, stk. 1, jf. § 81, nr. 6	6 måneder	Betinget (17-årig)
AM2024.01.09B2	§ 119 b + § 121, jf. § 81, nr. 6	30 dage	Betinget (umyndig)

LOV Straffeloven § 81 · Straffeloven § 244 · Straffeloven § 245, stk. 1

PRAKSIS
- **Landsretten** · Vold med racistisk motiv (Straffeloven § 244 jf. § 81, nr. 6) - Stadfæstelse af ubetinget fængsel og afslag på tortkrav — 05.02.2025
- **Landsretten** · Grov vold med racistisk motiv og besiddelse af hash: Fængselsstraffe og advarsel om udvisning — 20.12.2022
- **Byretten** · Dom for grov vold med racistisk motiv efter overfald ved værtshus i Hjørring — 02.12.2024
- **Byretten** · Betinget fængselsstraf til ung tiltalt for vold og racistisk hån mod pædagog på opholdssted — 09.01.2024
- **Byretten** · Fængselsstraf for grov vold med jernstang og dødstrusler, begge begået med racistisk motiv — 09.11.2021

§ 4 Unge tiltalte og betingede domme trods hadmotiv

Strafskærpelsen i § 81, nr. 6 gør det ikke automatisk udelukket at afsige betinget dom – tiltaltes personlige forhold, herunder ung alder, kan stadig føre til en betinget straf, om end udgangspunktet er ubetinget fængsel for vold med hadmotiv.

I AM2024.12.02B var tiltalte 17 år på gerningstidspunktet og blev fundet skyldig i grov vold i forening med racistisk motiv (knytnæveslag med metalur som knojern og flaskekast). Trods det alvorlige forhold fandt Retten i Hjørring det forsvarligt at gøre straffen på 6 måneder betinget med 120 timers samfundstjeneste:

> *Under hensyn til tiltaltes unge alder på gerningstidspunktet og gode personlige forhold, finder retten det forsvarligt at gøre straffen betinget med vilkår som samfundstjeneste.*

Tilsvarende i AM2024.01.09B2, hvor en umyndig tiltalt (17 år) idømtes betinget fængsel i 30 dage for vold og racistisk hån ("perker", "perkersvin") mod en pædagog. Her afsagde retten dom efter flertallets stemme med vilkår om tilsyn og misbrugsbehandling, og fraveg endda udgangspunktet om henvisning til Ungdomskriminalitetsnævnet under hensyn til tiltaltes korte resterende tid som umyndig.

Disse sager viser, at domstolene foretager en konkret afvejning, hvor ung alder og gode personlige forhold kan begrunde en betinget straf – men at det racistiske motiv i sig selv taler for ubetinget fængsel.

LOV Straffeloven § 56, stk. 1 · Straffeloven § 81

PRAKSIS **Byretten** · Dom for grov vold med racistisk motiv efter overfald ved værtshus i Hjørring 02.12.2024

PRAKSIS **Byretten** · Betinget fængselsstraf til ung tiltalt for vold og racistisk hån mod pædagog på opholdssted 09.01.2024

§ 5 Fornærmelig tiltale og mindre alvorlige forbrydelser med hadmotiv

Strafskærpelsen i § 81, nr. 6 finder ikke kun anvendelse ved alvorlig personfarlig kriminalitet, men også ved mindre alvorlige lovovertrædelser, herunder fornærmelig tiltale af tjenestemænd efter § 121.

I AM2022.06.08B blev tiltalte under en arrestanttransport dømt for fornærmelig tiltale mod en politibetjent, idet han kaldte betjenten "perker", "du tager danskernes arbejde" og "sorte svin". Retten fandt, at udtalelserne helt eller delvist havde baggrund i betjentens etniske oprindelse, og idømte 10 dagbøder á 800 kr. (8.000 kr. samlet) med 10 dages forvandlingsstraf. Sagen viser, at § 81, nr. 6, også påvirker bødeniveauet – ikke kun fængselsstraffe.

Dette er i overensstemmelse med forarbejderne, der udtrykkeligt anfører, at bestemmelsen finder anvendelse både ved bødestraf og fængselsstraf.

LOV Straffeloven § 81 · Straffeloven § 121

PRAKSIS **Byretten** · Bødestraf for racistiske udtalelser mod politibetjent under arrestanttransport 08.06.2022

§ 6 Bestemmelsens grænser: Æresrelateret vold og uenighed om troens udøvelse

En principielt vigtig afgørelse om bestemmelsens rækkevidde er S-1041-24 fra Vestre Landsret, der vedrørte et æresrelateret forsøg på manddrab. Tiltalte opsøgte sin søsters kollegielejlighed, slog søsterens kæreste og satte ild til lejligheden, fordi han af religiøse og æresmæssige grunde ikke accepterede, at søsteren var alene med en mand. Alle involverede var muslimer.

Anklagemyndigheden påstod strafskærpelse efter § 81, nr. 6, da gerningen havde baggrund i tiltaltes religiøse og æresmæssige opfattelse. Landsrettens flertal (3 dommere og 3 nævninger) afviste dette:

> *Forurettede 2 og Forurettede 1 er ligesom tiltalte muslimer. Tiltaltes handlinger har derfor ikke baggrund i Forurettede 2 og Forurettede 1's tro. Den omstændighed, at tiltalte har begået forholdene, fordi Forurettede 2 og Forurettede 1 ikke udøvede deres fælles muslimske tro på den måde, som tiltalte ønskede, kan ikke anses for at være omfattet af ordlyden i § 81, nr. 6, og der er i bestemmelsens forarbejder heller ikke klar støtte for en sådan fortolkning.*

Et mindretal af 6 nævninger fandt derimod, at forholdet *kunne* rummes inden for ordlyden, da gerningen netop havde baggrund i den måde, forurettede udøvede deres tro på. Stemmefordelingen var 6-6, og da bestemmelsen kræver flertal, blev skærpelsen ikke anvendt.

Afgørelsen illustrerer to vigtige principper:

- § 81, nr. 6, forudsætter, at gerningen har baggrund i *andres* tro – ikke i uenighed om troens *praktisering* inden for samme trosretning.
- Bestemmelsen er rettet mod forbrydelser, der retter sig *mod* en gruppe defineret ved de beskyttede egenskaber, ikke mod interne uenigheder om normer.

Tiltalte blev idømt 8 års fængsel og udvist for bestandig – men uden strafskærpelsen.

LOV Straffeloven § 81 Straffeloven § 237

PRAKSIS **Landsretten** · 8 års fængsel for æresrelateret drabsforsøg ved ildspåsættelse og vold – permanent udvisning 18.03.2025

Landsretten · Dom for forsøg på manddrab og grov ildspåsættelse: Fængsel og udvisning 18.03.2025

§ 7 Anklagemyndighedens pligter: Efterforskning, tiltale og bevisførelse

Rigsadvokatmeddelelsen om hadforbrydelser pålægger politiet og anklagemyndigheden en aktiv rolle i forhold til at identificere og belyse hadmotivet:

Politiet skal ved modtagelse af anmeldelser og under efterforskningen aktivt vurdere, om der er indikatorer for hadmotiv. Når indikatorer er til stede, skal motivet belyses nærmere, fx ved:

- Afhøring af forurettede, mistænkte og vidner med fokus på motivspørgsmålet.
- Afhøring af mistænktes bekendtskabskreds for at afdække tilhørsforhold til racistiske organisationer.
- Ransagning af mistænktes bopæl, herunder computer.

Anklagemyndigheden skal inden tiltalerejsning vurdere, om hadmotivet er belyst tilstrækkeligt, og om nødvendigt sende sagen retur til politiet for yderligere efterforskning. Når betingelserne for § 81, nr. 6, vurderes opfyldt, skal bestemmelsen citeres i anklageskriftet, og der skal i fornødent omfang indkaldes vidner og ske bevisførelse om motivaspektet, jf. Rigsadvokatmeddelelsen.

Anklagemyndigheden bør desuden opfordre retten til udtrykkeligt at forholde sig til spørgsmålet om § 81, nr. 6, i dommens præmisser – dette sikrer gennemsigtighed og mulighed for senere praksisopsamling.

Sager om overtrædelse af lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af race mv. skal forelægges for statsadvokaten, jf. Rigsadvokatmeddelelsen om forelæggelse og indberetning.

LOV Straffeloven § 81

§ 8 Den nye § 81 f: Forhøjet straf i skærpede strafzoner (2025)

Ved lov nr. 201 af 25. februar 2025 blev straffelovens § 81 f indført med virkning fra 1. marts 2025. Bestemmelsen bygger på en bred politisk aftale om styrket indsats mod antisemitisme og supplerer den generelle strafskærpelse i § 81, nr. 6, med en yderligere *kvantificeret* strafforhøjelse.

Efter § 81 f kan straffen forhøjes med *indtil det halve*, hvis hadforbrydelsen er begået:

- inden for en **skærpet strafzone** udpeget af politiet, jf. lov om politiets virksomhed § 6 a, stk. 1, eller
- under en **skærpet strafperiode** fastsat af Rigspolitiet, jf. lov om politiets virksomhed § 6 f, stk. 1.

Bestemmelsen omfatter enhver strafbar lovovertrædelse – dvs. alle overtrædelser af straffeloven og særlovgivningen – og dækker også forsøg og medvirken, jf. § 21 og § 23. Fortolkningen af de beskyttede kategorier sker med udgangspunkt i § 81, nr. 6, og § 266 b.

Der foreligger endnu ingen offentliggjort retspraksis om § 81 f, idet bestemmelsen først trådte i kraft den 1. marts 2025. Rigsadvokatmeddelelsen om hadforbrydelser og Rigsadvokatmeddelelsen om straffens fastsættelse indeholder retningslinjer for bestemmelsens anvendelse.

LOV Straffeloven § 81f Straffeloven § 81

§ 9 Sammenfatning af centrale praksismønstre

Retspraksis om straffelovens § 81, nr. 6 viser følgende gennemgående mønstre:

- **Motivet er afgørende, ikke udtalelsen.** Racistiske eller krænkende udtalelser under en forbrydelse er blot en *indikator* for hadmotiv – de er hverken nødvendige eller tilstrækkelige. Domstolene foretager en helhedsvurdering af, om gerningen reelt er motiveret af offerets beskyttede egenskab.
- **Sager mod tjenestemænd kræver særlig bevisvurdering.** Når konflikten udspringer af forurettedes hvervudøvelse (buschauffør, togrevisor, politibetjent), er tærsklen for at fastslå hadmotiv højere – racistiske skældsord kan her skyldes irritation over selve hvervet snarere end forurettedes etnicitet.
- **Vold er det typiske anvendelsesområde.** Langt de fleste fældende domme under § 81, nr. 6, vedrører vold efter §§ 244-245, ofte ledsaget af verbale tilkendegivelser om offerets oprindelse, tro eller seksuelle orientering.
- **Ubetinget fængsel er udgangspunktet.** Når hadmotivet er bevist, medfører strafskærpelsen typisk, at straffen gøres ubetinget – men ung alder og gode personlige forhold kan stadig begrunde delvist betinget dom med samfundstjeneste.
- **Bestemmelsen rækker bredt.** Skærpelsen gælder enhver forbrydelsestype – fra fornærmelig tiltale (bøde) over simpel og grov vold til drabsforsøg.
- **Interne troskonfliker falder uden for.** Uenighed om troens udøvelse inden for samme religion er ikke omfattet af bestemmelsen, jf. Vestre Landsrets principielle afgørelse i S-1041-24.
-

Ny strafzone-regel fra 2025. Med § 81 f kan straffen nu forhøjes med indtil det halve, når hadforbrydelsen er begået i en skærpet strafzone eller under en skærpet strafperiode – en udvikling der understreger den lovgivningsmæssige opmærksomhed på hadforbrydelser.

LOV Straffeloven § 81 · Straffeloven § 81f · Straffeloven § 244 · Straffeloven § 245, stk. 1

PRAKSIS

Landsretten · 8 års fængsel for æresrelateret drabsforsøg ved ildspåsættelse og vold – permanent udvisning	18.03.2025
Landsretten · Vold med racistisk motiv (Straffeloven § 244 jf. § 81, nr. 6) - Stadfæstelse af ubetinget fængsel og afslag på tortkrav	05.02.2025
Landsretten · Grov vold med racistisk motiv og besiddelse af hash: Fængselsstraffe og advarsel om udvisning	20.12.2022
Byretten · Dom for grov vold med racistisk motiv efter overfald ved værtshus i Hjørring	02.12.2024
Byretten · Betinget fængselsstraf til ung tiltalt for vold og racistisk hån mod pædagog på opholdssted	09.01.2024
Byretten · Bødestraf for racistiske udtalelser mod politibetjent under arrestanttransport	08.06.2022
Byretten · Fængselsstraf for grov vold med jernstang og dødstrusler, begge begået med racistisk motiv	09.11.2021

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Straffeloven § 80 stk. 1-2	Straffeloven § 81
Straffeloven § 81f	Straffeloven § 244
Straffeloven § 245 stk. 1	Straffeloven § 266b

MATERIALE Citerede afgørelser

8 afgørelser

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS 4

18.03.2025	8 års fængsel for æresrelateret drabsforsøg ved ildspåsættelse og vold – permanent udvisning	S-1041-24
18.03.2025	Dom for forsøg på manddrab og grov ildspåsættelse: Fængsel og udvisning	9503-11065
05.02.2025	Vold med racistisk motiv (Straffeloven § 244 jf. § 81, nr. 6) - Stadfæstelse af ubetinget fængsel og afslag på tortkrav	AM2025.02.05Ø
20.12.2022	Grov vold med racistisk motiv og besiddelse af hash: Fængselsstraffe og advarsel om udvisning	S-1100-22

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS 4

02.12.2024	Dom for grov vold med racistisk motiv efter overfald ved værtshus i Hjørring	AM2024.12.02B
09.01.2024	Betinget fængselsstraf til ung tiltalt for vold og racistisk hån mod pædagog på opholdssted	AM2024.01.09B2
08.06.2022	Bødestraf for racistiske udtalelser mod politibetjent under arrestanttransport	AM2022.06.08B

09.11.2021	Fængselsstraf for grov vold med jernstang og dødstrusler, begge begået med racistisk motiv	AM2021.11.09B2

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Straffelovrådets betænkning om straffastsættelse og strafferammer II – Speciel del

nr. 1424 · 2003 · Justitsministeriet

30 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over romance scam og online datingsvindel

Bedrageri via falske romantiske relationer – straffeloven § 279 og § 286, stk. 2

Version 2 Opdateret 24. jun. 2026 16 afgørelser · 2011-2025 Læs online

INTRODUKTION

Romance scam (også kaldet "love scam" eller "kærlighedsbedrageri") er en form for bedrageri efter straffelovens § 279, hvor gerningsmanden opbygger en falsk romantisk relation – typisk via datingapps, sociale medier eller messaging – for at få ofret til at overføre penge, ofte over måneder eller år. Dansk retspraksis viser, at sådanne sager hyppigst henføres under § 279, jf. § 285 (strafferamme op til 1 år og 6 måneder) eller § 286, stk. 2 (op til 8 år ved grov beskaffenhed), afhængigt af det samlede beløb og forholdenes systematiske karakter. Bevisførelsen for forsæt ved den første overførsel er central, og strafudmålingen sker efter det samlede formuetab – ikke pr. enkeltoverførsel. Pengeoverførsler via mellemmænd ("money mules") straffes separat som hvidvask efter § 290a.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Romance scam subsumeres under straffelovens § 279 (bedrageri) som retsstridigt at fremkalde eller udnytte en vildfarelse om en romantisk relation, der bestemmer ofret til pengeoverførsler.

02 Strafudmålingen sker efter det samlede formuetab, ikke pr. enkeltoverførsel – mange mindre overførsler over tid sammenlægges til ét samlet beløb ved straffastsættelsen.

03 Forsæt skal foreligge på tidspunktet for den første overførsel: gerningsmanden skal ved den indledende pengeoverførsel have til hensigt at skaffe sig uberettiget vinding ved at udnytte den fremkaldte vildfarelse.

04 Bedrageri af særlig grov beskaffenhed efter § 286, stk. 2 kan aktualiseres ved systematisk gennemførelse, mange ofre, betydeligt beløb (typisk fra ca. 500.000 kr. og op) eller udførelse i forening.

05 Falske dating-profiler og identitetsmisbrug kan selvstændigt straffes efter straffelovens § 264 e om identitetsmisbrug, uafhængigt af om bedrageriet fuldbyrdes.

06 Pengemuldyre ('money mules'), der modtager og videresender offerpenge, straffes for hvidvask efter straffelovens § 290a – også ved uagtsomhed med hensyn til midlernes oprindelse.

07 Særligt udsatte ofre (ældre, ensomme, nyligt sørgende) indgår som skærpende omstændighed ved strafudmålingen, og kriminalitet rettet mod særligt værgeløse ofre medfører tilbageholdenhed med samfundstjeneste.

08 Grænsedragningen til afpresning (§ 281) aktualiseres, når gerningsmanden truer ofret – fx med offentliggørelse af intime billeder (sextortion) – og det afgørende er, om der foreligger en trussel om skade som middel til at fremtvinge betaling.

09 Kontakt via datingplatforme (herunder sugardating) etablerer ikke i sig selv en 'forudgående personlig relation' i straffelovens forstand, jf. U.2023.364H, medmindre relationen går ud over en ren handelsmæssig kontakt.

10 Samfundstjeneste kan i vidt omfang anvendes ved berigelseskriminalitet, men der skal udvises tilbageholdenhed, når kriminaliteten er udøvet over for et særligt værgeløst offer.

§ 1 Lovgrundlag: Bedrageri, groft bedrageri og hvidvask

Romance scam er retligt set en berigelsesforbrydelse, der primært henføres under straffelovens § 279 om bedrageri:

> *For bedrageri straffes den, som, for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding, ved retsstridigt at fremkalde, bestyrke eller udnytte en vildfarelse bestemmer en anden til en handling eller undladelse, hvorved der påføres denne eller nogen, for hvem handlingen eller undladelsen bliver afgørende, et formuetab.*

Ved romance scam er gerningsindholdet typisk: Gerningsmanden **fremkalder** en vildfarelse hos ofret om en romantisk relation (falsk identitet, falske følelser, falsk livshistorie), **bestyrker** den løbende via beskeder og samtaler, og **bestemmer** derved ofret til at foretage pengeoverførsler, der påfører ofret et formuetab.

Strafferammen afhænger af forholdets grovhed:

- Straffelovens § 285: Standardramme op til 1 år og 6 måneders fængsel.
- Straffelovens § 286, stk. 2: Op til 8 års fængsel, når bedrageriet er af **særlig grov beskaffenhed** – navnlig på grund af udførelsesmåden, fordi forbrydelsen er udført af flere i forening, som følge af omfanget af den opnåede eller tilsigtede vinding, eller når et større antal forbrydelser er begået.

Som Rigsadvokatmeddelelsen om formueforbrydelser anfører, vil bedrageri af særlig grov beskaffenhed efter § 286, stk. 2, navnlig foreligge på grund af udførelsesmåden, omfanget af vindingen, eller når et større antal forbrydelser er begået. Ved romance scam vil den systematiske og langvarige karakter samt det samlede beløb typisk være de afgørende momenter.

Når ofrets penge videreoverføres via mellemmænd ("money mules"), straffes disse for hvidvask efter straffelovens § 290a, der har en strafferamme op til 1 år og 6 måneder (stk. 1) eller op til 8 år ved grov beskaffenhed (stk. 2).

Der er ingen verserende ændringer af § 279 eller § 286 (seneste konsolidering: 14. november 2025).

LOV Straffeloven § 279 Straffeloven § 285 Straffeloven § 286, stk. 2 Straffeloven § 290a

§ 2 Gerningsindhold og forsæt ved romance scam

Det centrale bevistema i romance scam-sager er forsættets tidspunkt og rækkevidde. Anklagemyndigheden skal bevise, at gerningsmanden allerede ved den første pengeoverførsel handlede med det formål at skaffe sig uberettiget vinding ved at udnytte en vildfarelse.

Ved klassisk romance scam opbygger gerningsmanden over uger eller måneder en tillidsrelation, ofte under falsk identitet, inden den første anmodning om penge fremsættes. Anmodningerne maskeres typisk som:

- Nødhjælp til en akut situation (sygdom, ulykke, rejseudgifter)
- Lån i afventning af en forestående udbetaling (arv, livsforsikring, salg)
- Betaling af gebyrer for at modtage en stor sum ("advance fee fraud")

Et illustrativt eksempel fra dansk praksis er en dom fra **Retten på Bornholm** (2021), hvor en 35-årig mand blev dømt for dating-bedrageri for ca. 560.000 kr. Manden havde over en længere periode fået forurettede til at overføre beløb i størrelsesordenen 5.000-10.000 kr. ad gangen – i nogle tilfælde flere overførsler samme dag – under påskud af, at han afventede en livsforsikring fra sin afdøde far, hvilket var usandt. Alle overførte beløb var brugt på onlinespil. Retten lagde til grund, at gerningsmanden havde forsæt til bedrageri, idet han løj om livsforsikringen for at fremkalde og bestyrke forurettedes vildfarelse.

Forholdet mellem mange mindre overførsler og det samlede formuetab er centralt: domstolene sammenlægger alle overførsler til ét samlet beløb ved strafudmålingen. Det er det samlede tab – ikke den enkelte overførsels størrelse – der afgør, om forholdet henføres under § 285 eller § 286, stk. 2.

I sager hvor gerningsmanden bruger falsk identitet, kan forholdet tillige omfatte overtrædelse af straffelovens § 264 e om identitetsmisbrug. Som Rigsadvokatmeddelelsen om freds- og ærekrænkelser anfører, vil oprettelse af en falsk profil på en datingplatform ved anvendelse af en fysisk persons identitet i form af navn eller billede kunne udgøre identitetsmisbrug efter § 264 e.

LOV Straffeloven § 264e Straffeloven § 279

§ 3 Strafudmåling ved online bedrageri – beløb, systematik og ofrets sårbarhed

Strafudmålingen ved romance scam og lignende online bedrageri beror på en samlet vurdering af beløbets størrelse, forholdenes systematiske karakter, antallet af ofre og eventuelle skærpende omstændigheder. Nedenstående praksis fra beslægtede sagstyper illustrerer de strafniveauer, der er relevante for romance scam.

Systematisk bedrageri i millionklassen – ubetinget fængsel i 2+ år:

I S-3263-16 (Østre Landsret 2018) blev tiltalte idømt **2 års ubetinget fængsel** for 20 forhold med systematisk dokumentfalsk og bedrageri mod banker for samlet ca. 2,4 mio. kr. i fuldbyrdet bedrageri og 2,9 mio. kr. i forsøg. Retten lagde i skærpende retning vægt på:

- Den vedvarende og systematiske karakter over en længere periode

- Det store antal forhold
- Størrelsen af de involverede beløb

I 5-5139/2022 (Retten i Aalborg 2022) blev en person dømt for bedrageri af særlig grov beskaffenhed mod 17 enkeltpersoner for samlet ca. 2,3 mio. kr. Gerningsmanden udnyttede tillidsforhold ved at udgive sig for at udføre sociale hjælpeydelser.

Omfattende callcenter-bedrageri mod ældre:

I SS-10613/2022-ARH (Retten i Aarhus 2023) blev tiltalte dømt for databedrageri mod ældre borgere for samlet ca. 15 mio. kr. Sagen illustrerer det strafniveau, der gælder, når sårbare ofre systematisk udnyttes.

I S-0009-25 (Vestre Landsret 2025) blev tiltalte dømt for 42 forhold med vishing (telefonsvindel) mod ældre borgere.

Moderat bedrageri – betinget straf med samfundstjeneste:

Ved lavere beløb og personlige omstændigheder, der taler for mildere straf, kan resultatet blive betinget fængsel med samfundstjeneste. I sagen fra Retten på Bornholm (dating-bedrageri for 560.000 kr.) anbefalede Kriminalforsorgen betinget dom med vilkår om samfundstjeneste og behandling, idet gerningsmanden var egnet hertil trods den systematiske karakter.

Som Rigsadvokatmeddelelsen om samfundstjeneste anfører, kan samfundstjeneste i vidt omfang anvendes ved berigelseskriminalitet, men der skal udvises **tilbageholdenhed** i sager, hvor kriminaliteten er udøvet over for et **særligt værgeløst offer**, fx ældre der udsættes for bedrageri.

Sagstype	Beløb	Straf	Instans
Dating-bedrageri (falsk livshistorie)	ca. 560.000 kr.	Betinget fængsel m. samfundstjeneste	Retten på Bornholm 2021
Systematisk bankbedrageri (20 forhold)	ca. 2,4 mio. kr.	2 år ubetinget fængsel	Østre Landsret 2018
Tillidsbaseret bedrageri (17 ofre)	ca. 2,3 mio. kr.	Ubetinget fængsel (§ 286, stk. 2)	Retten i Aalborg 2022
Callcenter-bedrageri mod ældre	ca. 15 mio. kr.	Ubetinget fængsel (lang straf)	Retten i Aarhus 2023

LOV Straffeloven § 285 · Straffeloven § 286, stk. 2

PRAKSIS
- **Landsretten** · Betydelig fællesstraf og udvisning for omfattende bedrageri og databedrageri mod ældre borgere (ca. 42 forhold) — 11.04.2025
- **Landsretten** · Ubetinget fængsel for systematisk groft dokumentfalsk og bedrageri mod banker for millioner — 18.06.2018
- **Byretten** · Omfattende dom for databedrageri: Fire tiltalte idømt lange fængselsstraffe — 15.12.2023
- **Byretten** · Fængsel for bedrageri af særlig grov beskaffenhed og hvidvask i 18 forhold med samlet tab på 2,3 millioner kr. — 14.09.2022

§ 4 Hvidvask og pengemuldyre i romance scam

Et centralt element i romance scam er pengestrømmenes håndtering. Svindleren opererer ofte fra udlandet og benytter mellemmænd – "money mules" eller "pengemuldyre" – i Danmark til at modtage offerpenge og videresende dem. Disse mellemmænd straffes for hvidvask efter straffelovens § 290a.

En direkte romance scam-relateret hvidvasksag er S-1520-24 (Vestre Landsret 2024), der involverede en love scam-sag, hvor en person blev dømt for hvidvask af ca. 220.000 kr. – penge der stammede fra et offers overførsler i forbindelse med et kærlighedsbedrageri. Sagen illustrerer, at:

- Mellemmænd, der modtager og videresender offerpenge, kan straffes efter § 290a, selv om de ikke selv har opbygget den falske relation
- Hvidvask efter § 290a, stk. 1, har en strafferamme på op til 1 år og 6 måneder, men kan efter stk. 2 stige til 8 år ved grov beskaffenhed
- Uagtsomhed med hensyn til midlernes oprindelse kan i sig selv udløse strafansvar

Money mule-aktivitet kan desuden rammes af straffelovens § 279a (databedrageri), når mellemmanden anvender digitale betalingssystemer.

Den grænseoverskridende karakter af romance scam indebærer, at dansk politi ofte kun kan retsforfølge det danske led i kæden (pengemuldyret), mens den egentlige bagmand befinder sig i udlandet. Offerets tab kan i disse sager være langt større end det beløb, der kanaliseres gennem det danske mellemled.

LOV Straffeloven § 279a Straffeloven § 290a

PRAKSIS **Landsretten** · Dom for hvidvask af 220.000 kr. efter bedrageri i forbindelse med "love scam" 28.10.2024

§ 5 Dating-apps som middel til øvrig kriminalitet – grænsedragning til røveri og afpresning

Dating-apps og falske dating-profiler anvendes ikke kun til rent bedrageri, men også som indgangsvinkel til røveri, afpresning og vold. Disse sager belyser grænsedragningen mellem bedrageri (§ 279) og afpresning (§ 281) samt det strafferetlige spørgsmål om, hvornår en digital kontakt via datingplatforme etablerer en 'forudgående personlig relation'.

Dating-fælder med røveri og afpresning:

I SS-7169/2021-FRB (Retten på Frederiksberg 2022) oprettede fem unge personer en falsk profil på dating-appen Badoo under navnet "Navn 1" med billeder af en af de tiltalte, der udgav sig for at være en 14-årig pige. Mænd, der tog kontakt, blev lokket til en lejlighed, hvor de blev overfaldet, lænket til en radiator med håndjern, og udsat for grov vold, røveri, databedrageri og afpresning. Tre ofre blev berørt, og straffene var:

- Tiltalte 1: 4 år og 6 måneders fængsel
- Tiltalte 2: 4 års fængsel
- Tiltalte 3: 3 år og 9 måneders fængsel
- Tiltalte 4: 2 år og 6 måneders fængsel (delvis betinget)

Sagen illustrerer, at falske dating-profiler kan være middel til langt grovere kriminalitet end bedrageri, og at forholdene i sådanne sager typisk kumuleres (røveri, frihedsberøvelse, databedrageri og afpresning).

Sugardating og hjemmerøveri – Højesterets fortolkning af 'personlig relation':

I 42/2022 (Højesteret 2022, svarende til **U.2023.364H**) tog Højesteret stilling til, om kontakt via sugardating-hjemmesiden Sugardaters og efterfølgende Snapchat etablerede en 'forudgående personlig relation' i straffelovens forstand. Kontakten foregik under alias-navne, var sporadisk og havde alene til formål at indgå en aftale om prostitution. Højesteret fastslog:

> *Højesteret tiltræder efter en samlet vurdering af de faktiske omstændigheder, som er lagt til grund af landsretten, at betingelsen om, at gerningsmanden og offeret ikke har haft forudgående personlige relationer, er opfyldt.*

Dommen er relevant for romance scam, fordi den fastslår, at **sporadisk, overfladisk digital kontakt via datingplatforme ikke i sig selv etablerer en personlig relation** – men at en langvarig og intim kommunikation, som den der karakteriserer romance scam, kan gøre det.

Grænsedragning til afpresning (§ 281):

Når romance scam glider over i trusler – fx trusler om at offentliggøre intime billeder eller kompromitterende oplysninger, hvis ofret ikke betaler ("sextortion") – aktualiseres straffelovens § 281 om afpresning. Det afgørende skel er, om gerningsmanden anvender en trussel om skade som middel til at fremtvinge betaling, i modsætning til den rene udnyttelse af vildfarelse, der kendetegner § 279.

LOV	Straffeloven § 279 · Straffeloven § 281 · Straffeloven § 288, stk. 2	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesterets afgørelse om forsøg på egentligt hjemmerøveri – Fortolkning af 'forudgående personlig relation' ved digital kontakt	21.10.2022
	Byretten · Dom for røveri, vold, frihedsberøvelse og databedrageri efter dating-fælder	14.03.2022

§ 6 Identitetsmisbrug og falske profiler – straffelovens § 264 e

Romance scam involverer næsten altid brug af falske profiler med stjålne billeder og opdigtede identiteter. Siden 2022 har straffelovens § 264 e om identitetsmisbrug givet mulighed for at straffe selve det at udgive sig for en anden person – uafhængigt af om det efterfølgende bedrageri fuldbyrdes.

Bestemmelsen blev indført ved lov nr. 292 af 8. marts 2022 og kriminaliserer to former for identitetsmisbrug:

1. **§ 264 e, nr. 1**: Uberettiget at anvende oplysninger om en anden person til på utilbørlig vis at udgive sig for at være denne person
2. **§ 264 e, nr. 2**: Uberettiget at videregive materiale, hvor der er gjort brug af oplysninger om en anden person til at manipulere dennes fremtræden ("deep fakes")

Som Rigsadvokatmeddelelsen om freds- og ærekrænkelser præciserer, vil det at oprette en falsk profil på en datingplatform ved anvendelse af en fysisk persons identitet i form af navn eller billede kunne udgøre identitetsmisbrug:

> *Identitetsmisbrug efter straffelovens § 264 e, vil således kunne foreligge, hvis en gerningsperson uden forurettedes samtykke opretter en falsk profil på et socialt medie eller en datingprofil på en datingplatform ved anvendelse af en fysisk persons identitet i form af navn eller billede.*

Begrebet "oplysninger" skal forstås bredt og omfatter cpr-nummer, navn, billede, telefonnummer, privatadresse og underskrift. Bestemmelsen kan anvendes i kumulation med bedrageri (§ 279), hvilket giver anklagemyndigheden mulighed for at tiltale for begge forbrydelser i romance scam-sager.

LOV Straffeloven § 264e

§ 7 Loverboy-metoden og menneskehandel via romantisk manipulation

En beslægtet kriminalitetsform er den såkaldte "loverboy-metode", hvor gerningsmanden opbygger en romantisk relation med det formål at udnytte ofret til prostitution, tvangsarbejde eller andre former for menneskehandel. Selv om loverboy-sager primært henføres under straffelovens § 262a (menneskehandel) snarere end § 279 (bedrageri), deler de det centrale kendetegn med romance scam: **systematisk manipulation af ofrets følelser med henblik på økonomisk udnyttelse**.

I en sag om menneskehandel via loverboy-metoden (Landsretten) blev gerningsmanden dømt for at have opbygget et romantisk forhold til ofret som middel til at udnytte hende til prostitution. Sagen illustrerer den glidende overgang mellem romance scam (økonomisk udnyttelse via bedrageri) og menneskehandel (personlig udnyttelse via tvang og manipulation).

For en nærmere behandling af kriminalitet rettet mod særligt sårbare ofre, herunder ældre og nyligt sørgende, henvises til praksisoversigten om forbrydelser mod ældre og sårbare. For svindel der fremstår som investeringsrådgivning snarere end romantisk relation, se praksisoversigten om investeringssvindel.

PRAKSIS **Byretten** · Menneskehandel og rufferi - rumænsk mand idømt fængsel og udvist med indrejseforbud for bestandigt 09.02.2024

§ 8 Omfanget af internetbedrageri i Danmark og anmeldelsestilbøjelighed

Justitsministeriets offerundersøgelse for 2024 viser, at 13 pct. af ofre for kriminalitet begået på internettet har været udsat for **kontaktbedrageri** – en kategori der omfatter romance scam. Omfanget af bedrageri ved køb af varer/ydelser på internettet er steget markant fra 1,0 pct. af befolkningen i 2018 til 1,8 pct. i 2023 (74.000-95.000 personer årligt).

Anmeldelsestilbøjeligheden er lav: i 2024 oplyste kun 28 pct. af ofre for internetbedrageri, at de havde anmeldt forholdet til politiet. Ved tab under 3.000 kr. anmelder kun 27 pct., mens 54 pct. anmelder ved tab over 3.000 kr. Mørketallet ved romance scam formodes at være endnu højere, da ofre ofte skammer sig over at have ladet sig bedrage af en falsk kæresteforhold.

Denne lave anmeldelsestilbøjelighed indebærer, at den retspraksis, der findes, kun afspejler en lille del af de faktisk begåede romance scams. Danske domstole har endnu ikke udviklet en særskilt og omfattende praksis specifikt for romance scam – de fleste sager subsumeres under de generelle bestemmelser om bedrageri eller hvidvask, og mange sager opklares aldrig, fordi gerningsmanden befinder sig i udlandet.

§ 9 Sammenfatning og centrale takeaways

Dansk retspraksis for romance scam er endnu relativt sparsom sammenlignet med mere veletablerede bedragerityper, men de eksisterende sager og det relevante lovgrundlag tegner et klart billede:

- **Subsumtion**: Romance scam henføres under straffelovens § 279 (bedrageri). Gerningsmanden fremkalder en vildfarelse om en romantisk relation og bestemmer derved ofret til pengeoverførsler.
- **Strafniveau**: Strafudmålingen afhænger af det samlede beløb. Ved beløb under ca. 500.000 kr. kan betinget straf med samfundstjeneste komme i betragtning; ved højere beløb eller systematisk karakter henføres forholdet under § 286, stk. 2, med strafferamme op til 8 år.
- **Forsæt**: Skal bevises at foreligge ved den første overførsel. Løgne om falsk identitet, falske påskud for pengebehovet og manglende evne/vilje til tilbagebetaling er centrale bevistemaer.
- **Hvidvask**: Pengemuldyre i Danmark straffes efter § 290a, selv om de ikke selv har opbygget den falske relation.
- **Identitetsmisbrug**: Falske dating-profiler kan selvstændigt straffes efter § 264 e.
- **Sårbare ofre**: Udnyttelse af ældre, ensomme eller nyligt sørgende indgår som skærpende omstændighed.
- **Afpresning**: Når svindlen glider over i trusler (sextortion), aktualiseres § 281 om afpresning.
- **Anmeldelsesmørket**: Den lave anmeldelsestilbøjelighed ved internetkriminalitet – og den særlige skam forbundet med romance scam – indebærer, at praksis kun afspejler en brøkdel af de faktiske sager.

Da romance scam typisk involverer grænseoverskridende kriminalitet, hvor gerningsmanden opererer fra udlandet, er dansk retspraksis ofte begrænset til det danske led i kæden: pengemuldyret, den danske kontaktperson eller den danske gerningsmand, der udnytter et lokalt offer. Opbygningen af en mere systematisk dansk praksis vil formentlig kræve øget internationalt politisamarbejde og højere anmeldelsesrater.

LOV Straffeloven § 264e · Straffeloven § 279 · Straffeloven § 281 · Straffeloven § 286, stk. 2 · Straffeloven § 290a

PRAKSIS

Landsretten · Dom for hvidvask af 220.000 kr. efter bedrageri i forbindelse med "love scam"	28.10.2024
Landsretten · Ubetinget fængsel for systematisk groft dokumentfalsk og bedrageri mod banker for millioner	18.06.2018
Byretten · Fængsel for bedrageri af særlig grov beskaffenhed og hvidvask i 18 forhold med samlet tab på 2,3 millioner kr.	14.09.2022
Byretten · Dom for røveri, vold, frihedsberøvelse og databedrageri efter dating-fælder	14.03.2022

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Straffeloven § 264e	Straffeloven § 279
Straffeloven § 281	Straffeloven § 285
Straffeloven § 286 stk. 2	Straffeloven § 290a

MATERIALE Citerede afgørelser

16 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS		2
21.10.2022	Højesterets afgørelse om forsøg på egentligt hjemmerøveri – Fortolkning af 'forudgående personlig relation' ved digital kontakt	42/2022
27.02.2018	IT-chef idømt 3 år og 6 måneders fængsel for omfattende bedrageri, dokumentfalsk og groft datahærværk mod to arbejdsgivere	Sag 219/2017

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS		8
11.04.2025	Betydelig fællesstraf og udvisning for omfattende bedrageri og databedrageri mod ældre borgere (ca. 42 forhold)	S-0009-25
04.12.2024	Bedrageri og Identitetsmisbrug: Ubetinget fængsel for salg af ikke-eksisterende varer på Facebook Marketplace	S-1647-24
28.10.2024	Dom for hvidvask af 220.000 kr. efter bedrageri i forbindelse med "love scam"	S-1520-24
14.02.2024	Stadfæstelse af anbringelsesdom for omfattende internetbedrageri og vidnetrusler trods påstand om tvang fra medbeboere	4761-5730
22.01.2021	Dom for systematisk databedrageri af særlig grov beskaffenhed – Hovedgerningsmand idømt 2 år og 3 måneders fængsel og frifundet for udvisning	AM2021.01.22V
26.08.2019	Fællesstraf på 60 dages fængsel for omfattende bedrageri og hærværk efter misligholdt betinget dom	S-181-19
18.06.2018	Ubetinget fængsel for systematisk groft dokumentfalsk og bedrageri mod banker for millioner	S-3263-16
01.11.2011	Dom for groft bedrageri og forsætlig hvidvask af midler for 12 millioner kroner	K01-1087/2011

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS		6
10.07.2025	Omfattende sag om systematisk bedrageri, identitetsmisbrug og tyveri fører til fængselsstraffe	9965-11659
09.02.2024	Menneskehandel og rufferi - rumænsk mand idømt fængsel og udvist med indrejseforbud for bestandigt	S4-923/2024
15.12.2023	Omfattende dom for databedrageri: Fire tiltalte idømt lange fængselsstraffe	6497-7797
13.03.2023	Anbringelsesdom for omfattende internetbedrageri, vidnetrusler og forsøg på ulovlig tvang	4723-5689
14.09.2022	Fængsel for bedrageri af særlig grov beskaffenhed og hvidvask i 18 forhold med samlet tab på 2,3 millioner kr.	5-5139/2022
14.03.2022	Dom for røveri, vold, frihedsberøvelse og databedrageri efter dating-fælder	4463-5359

31 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over røveri på offentligt/erhvervssted (§ 288)

Strafniveauer for butiks-, bank-, taxa- og gaderøveri efter straffelovens § 288

Version 2 Opdateret 27. aug. 2026 44 afgørelser · 2008–2026 Læs online

INTRODUKTION

Røveri efter straffelovens § 288 er den formueforbrydelse, hvor vinding og personfarlighed mødes: gerningsmanden skaffer sig uberettiget vinding ved vold eller trussel om øjeblikkelig anvendelse af vold. Normalstrafferammen er fængsel indtil 6 år, mens den skærpede ramme i stk. 2 rækker til 10 år, når røveriet er af særligt grov beskaffenhed. Denne oversigt kortlægger de faktiske normalstrafniveauer på tværs af de store typetilfælde – butiks-, kiosk- og tankstationsrøveri, bank- og guldsmederøveri, taxarøveri, gaderøveri og røveri mod værgeløse – og de tværgående parametre, der flytter udmålingen: våbnets karakter, forsøg, medvirken, gentagelse, ung alder og udvisning.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Røveri kræver, at volden eller truslen om øjeblikkelig vold er midlet til vindingen – bortfalder tvangsmomentet, er forholdet tyveri efter § 276.

02 Efter § 288, stk. 1, nr. 2 kan et fuldbyrdet tyveri konverteres til røveri, når vold anvendes for at bringe kosterne i sikkerhed, forudsat nær sammenhæng i tid og sted; 2-3 minutter og få hundrede meter er tilstrækkeligt.

03 Tyveriet absorberes i røveridomfældelsen – der kan ikke straffes for både tyveri og røveri af de samme genstande.

04 Normalniveauet for et enkeltstående butiks-, kiosk- eller tankstationsrøveri med attrapvåben eller kniv og beskedent udbytte ligger omkring 1 til 1½ års fængsel.

05 Anvendelse af skarpladt skydevåben løfter forholdet markant og udløser typisk tillige § 192 a, mens attrapvåben efter praksis normalt ikke i sig selv gør røveriet »særligt farligt« efter § 288, stk. 2.

06 Professionelt planlagte røverier mod guldsmede, banker og værditransporter ligger på 3 år og opefter, og serieforhold mod pengeinstitutter er nået op på 8 års fængsel.

07 Egentlige hjemmerøverier henføres som udgangspunkt under § 288, stk. 2, med et udgangspunkt på 5 års fængsel, men enhver forudgående personlig relation mellem offer og en af gerningsmændene fjerner forholdet fra denne kategori.

08 En erhvervsmæssigt benyttet prostitutionslejlighed er ikke et »privat hjem« i § 288, stk. 2's forstand.

09 Gaderøveri mod tilfældige unge – telefoner, punge, tøj – ligger for førstegangsgerningsmænd omkring 6 måneder, ofte delvist betinget, men bliver ubetinget ved ligeartede forstraffe.

10 Passiv tilstedeværelse i en gruppe kan være nok til domfældelse som medgerningsmand, når deltagerne maskeret og bevæbnet møder op og blokerer udgangen.

11 Forsøg, offerets modstand og gerningsmandens egen forudgående tvang kan udløse strafnedsættelse efter § 82, stk. 1, nr. 6, og § 83.

12 Ung alder fører sjældent til betinget dom alene, men typisk til delvist betingede kombinationsdomme, vilkår efter serviceloven eller ungdomssanktion efter § 74 a.

13 Røveri er personfarlig kriminalitet, som efter Løsladelsesvejledningen taler imod prøveløsladelse og efter Rigsadvokatmeddelelsen kan udløse påstand om efterkommelse af Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelse.

14 Udvisning kræver ved gerningsmænd, der er kommet til Danmark som børn, meget tungtvejende grunde; straffe under ca. 1 år fører typisk kun til advarsel om udvisning.

§ 1 Gerningsindholdet i § 288, stk. 1 – vold eller trussel om øjeblikkelig vold som middel til vinding

Straffelovens § 288, stk. 1 straffer med fængsel indtil 6 år den, som for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding ved vold eller trussel om øjeblikkelig anvendelse af vold enten (1) fratager eller aftvinger nogen en fremmed rørlig ting, (2) bringer en stjålen ting i sikkerhed eller (3) tvinger nogen til en handling eller undladelse, der medfører formuetab.

Det afgørende er, at tvangsmomentet er *midlet* til vindingen. Grænsen mod almindeligt tyveri afgøres derfor i praksis af, om forurettede reelt blev tvunget. I **SS-21664/2010-KBH** (SS-21664/2010-KBH) erkendte tiltalte sig kun skyldig i tyveri af en mobiltelefon og forklarede, at den var »lånt« frivilligt. Retten lagde forurettedes og et vidnes samstemmende forklaringer om trusler om at »rulle«, »nakke« og »tæske« til grund og henførte forholdet under § 288, stk. 1, nr. 1.

Truslen behøver ikke være udtalt. I S-1013-09 blev tre unge mænd omringet af en gruppe på 5-7 personer bag en station, mens to af dem visiterede ofrene. Østre Landsret formulerede det principielt:

> *»Under disse omstændigheder lå der en latent trussel om vold, hvorfor der er tale om røveri.«*

Nr. 2 – at bringe en stjålen ting i sikkerhed – er den praktisk vigtigste konverteringsregel fra tyveri til røveri. Højesteret afgrænsede den i Sag 82/2016, hvor der gik ca. 30 minutter og ca. 200 meter mellem indbruddet og

de trusler, der fik forfølgeren til at trække sig. Højesteret fandt, at truslerne blev fremsat under et fortsat tyvetogt i kvarteret, og at der forelå tilstrækkelig nær sammenhæng i tid og sted. Samtidig fastslog Højesteret, at tyveriet absorberes:

> *»T kan ikke straffes for tyveri af de genstande, med hensyn til hvilke han er dømt for røveri.«*

Samme spørgsmål opstår ved butiksdetektiver og centervagter. I S-2579-25 blev tiltalte konfronteret på en jernbanestation 2-3 minutter efter et parfumetyveri; han slog ud efter de uniformerede vagter og signalerede, at han havde en kniv. Landsretten lagde vægt på den korte tidshorisont og på, at tiltalte ikke kunne være i tvivl om vagternes ærinde, og stadfæstede domfældelsen for røveri. Omvendt viser V.L. S–2606–13, hvor spørgsmålet var, om trusler under et indbrud var fremsat for at sikre tyvekosterne eller alene var en panikreaktion under flugt, at bevisvurderingen kan gå begge veje – Vestre Landsret stadfæstede skyldkendelsen, men nedsatte straffen til fængsel i 1 år og 6 måneder.

Nr. 3 dækker de tilfælde, hvor der ikke fratages en fysisk genstand, men tvinges en formuedisposition frem. I SS-1806/2025-HER blev en kørestolsbruger under trusler om tæsk og om at blive revet ned af kørestolen tvunget til at overføre 1.500 kr. via MobilePay – et fuldbyrdet røveri.

LOV	Straffeloven § 276 · Straffeloven § 288, stk. 1	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesterets dom om grænsefladen mellem tyveri og røveri samt strafudmåling for organiseret indbrudskriminalitet	10.10.2016
	Landsretten · Landsretsdom: Stadfæstelse af dom for røveri og brugstyveri	05.12.2025
	Landsretten · Dom for røveri og indbrud: Landsretten nedsætter straffen til fængsel i 1 år og 6 måneder	24.04.2014
	Landsretten · Stadfæstelse af dom for røveri og våbenbesiddelse mod to tiltalte	17.09.2009
	Byretten · Dom for røveri mod kørestolsbruger – tiltalte frifundet for egentligt hjemmerøveri men skyldig i røveri	20.03.2026
	Byretten · Dom for røveri efter Straffelovens § 288, stk. 1	15.11.2010

§ 2 Strafferammens historie: 1981-reformen og hjemmerøverireformen i 2011

Den nuværende opdeling i en normalramme og en skærpet ramme stammer fra 1981. Indtil da var straffen for røveri fængsel fra 6 måneder til 10 år, stigende til 16 år ved særlig farlig karakter. Lovforslaget byggede på **Straffelovrådets betænkning nr. 914/1980 om voldtægt, røveri og brandstiftelse**, og de almindelige bemærkninger dokumenterer, hvor langt de dagældende maksima lå fra praksis:

> *»Efter de oplysninger, som straffelovrådet har indhentet om nævningsager i årene 1976-79 er de straffe, som ved nævninget er idømt for ukvalificeret røveri efter § 288, stk. 1, i næsten 30 pct. af tilfældene på højst 1 års fængsel, mens godt 70 pct. har været på højst 2 år og op mod 90 pct. på højst 3 år.«*

Straffelovrådet anbefalede derfor, at strafminimum på 6 måneders fængsel blev ophævet, at normalrammen blev sat til fængsel indtil 6 år, og at den skærpede ramme blev nedsat fra 16 til 10 år – bl.a. med den begrundelse, at røveri og voldtægt har det fælles særkende, at der er udøvet tvang ved vold eller trussel om vold, og derfor bør have samme legale maksimum. Justitsministeriet tiltrådte og bemærkede, at ændringen samtidig ville flytte ukvalificerede røverisager fra nævningeting til domsmandsret. Bemærkningerne kan læses i Folketingstidende 1980-81, tillæg A, sp. 1998.

Den næste og hidtil sidste substantielle ændring af § 288 kom i 2011, hvor der i stk. 2 blev indsat et selvstændigt kriterium om, at gerningsmanden er trængt ind i et privat hjem for at begå røveri. Forarbejderne til **lov nr. 760 af 29. juni 2011** (L 209 af 25. maj 2011) formulerer hensigten direkte:

> *»Det tilsigtes samtidig, at straffen i de pågældende sager forhøjes til det dobbelte i forhold til den straf, der hidtil har været fastsat af domstolene, således at straffen som udgangspunkt vil være 5 års fængsel.«*

Rigsadvokaten har udmøntet dette i Rigsadvokatmeddelelsen om formueforbrydelser, pkt. 5.4, der gengiver Højesterets udtalelse i **U.2014.948H** om, at udgangspunktet er 5 års fængsel, men at »[u]dmålingen af straffen i det enkelte tilfælde må dog bero på en konkret vurdering af samtlige omstændigheder i sagen«. Straffelovens § 288 har ikke siden været ændret, og der findes ingen vedtagne men endnu ikke konsoliderede ændringer af bestemmelsen.

LOV Straffeloven § 288, stk. 1, 2

§ 3 Butiks-, kiosk- og tankstationsrøveri – normalniveauet omkring 1 til 1½ års fængsel

Røveri mod detailhandlen er den talmæssigt største gruppe. Udgangspunktet for et enkeltstående forhold begået af en ustraffet gerningsmand med attrapvåben eller kniv og beskedent udbytte ligger omkring 1 år til 1½ års fængsel, og udmålingen skaleres derfra efter antal forhold, våbnets farlighed, voldens grovhed og udbyttets størrelse.

Sag	Gerningstype	Våben/udbytte	Straf
SS-502/2024-HEL	To røverier i samme Spar-forretning	Hardball pistol; 6.700 kr. og 9.500 kr.	Fængsel i 1 år og 3 måneder
S-1021-09	Røveri mod urmagerforretning + røveriforsøg	Softgun, maskering; ure for ca. 599.700 kr.	T1: 1 år og 4 måneder (6 mdr. ubetinget + 100 t. samfundstjeneste); T2: 1 år (4 mdr. ubetinget + 80 t.)
S-890-08	Røveri mod Superbest begået af tidligere ansat	Vold – medarbejder tvunget til gulvet; 175.368,25 kr.	1 år og 3 måneder (tillige § 123)
SS-1218/2024-VLR	To røverier mod kiosk	Kniv, slag med albue på næsen	Indgår i samlet straf på 4 år og 6 måneder
SS-18905/2022-KBH	Røveriforsøg mod butiksdetektiv ved Føtex Food	Oversavet haglgevær, to skud affyret	Fængsel i 5 år (samlet, 10 forhold)

SS-502/2024-HEL er illustrativ for kernegruppen: en 29-årig ustraffet mand i fast arbejde med narkogæld og kokainmisbrug begik to røverier i samme Spar-forretning en uge fra hinanden. Retten lagde ved udmålingen vægt på, »at tiltalte i to tilfælde havde begået røveri i en butik under trussel med en hardball pistol«, og på de erkendte udbytter, og fastsatte straffen til fængsel i 1 år og 3 måneder – dvs. omkring 7-8 måneder pr. forhold ved en tilståelsessag uden forstraffe.

I **S-1021-09** viser landsretten, at kombinationsdomme er tilgængelige selv ved et betydeligt udbytte: begge tiltalte fik hovedparten af straffen gjort betinget med vilkår om samfundstjeneste, jf. straffelovens § 58, stk. 1 og § 56, stk. 2.

Insiderelementet virker skærpende. I **S-890-08** lagde landsretten vægt på, at gerningsstedet ikke var gennemrodet, og at gerningsmændene havde »nøje kendskab til forholdene på stedet« – tiltalte var tidligere ansat og kendte pengeskabsnøglens placering.

I den anden ende af skalaen ligger SS-18905/2022-KBH, hvor tiltalte trak et oversavet, dobbeltløbet haglgevær mod en butiksdetektivs ansigt og affyrede to skud på tæt hold. Forholdet blev henført under § 288, stk. 2, jf. stk. 1, nr. 2, jf. § 21, sammen med § 245, stk. 1, og indgik i en samlet straf på 5 års fængsel. Tilsvarende blev en 38-årig kvinde i SS-4450/2024-GLO idømt fængsel i 3 år og 11 måneder for en stribe overfald på tilfældige borgere med skruetrækker, økse og savtakket kniv, hvoraf ét forhold blev bedømt som røveri efter § 288, stk. 1.

At attrapvåben ikke udelukker fængselsstraf i normalniveauet, ses også af SS-2385/2011-HEL, hvor en 19-årig efter fuld erkendelse blev dømt for røveri i en bagerforretning med hardball-pistol, og hvor stridspunktet alene var varetægtsfængsling under ankefristen.

LOV	Straffeloven § 58, stk. 1 · Straffeloven § 245, stk. 1 · Straffeloven § 288, stk. 1, 2	
PRAKSIS	**Landsretten** · Landsrettens dom i sag om røveri og røveriforsøg mod prostituerede og kiosk	20.03.2025
	Landsretten · Landsretsdom vedrørende røveri mod urmagerforretning og efterfølgende forsøg på røveri	30.09.2009
	Landsretten · Landsretsdom over røveri og trusler mod vidner mod tidligere Superbest-medarbejder	05.05.2009
	Byretten · Dom for stribe af voldelige røveriforsøg og økseangreb i Glostrup og Omegn	02.12.2024
	Byretten · Dom for røveri med hardball pistol i to Spar-butikker	10.02.2024
	Byretten · Dom for groft røveriforsøg med oversavet haglgevær og voldeligt overfald på butiksdetektiv	22.02.2023
	Byretten · Dom for røveri med hardball-pistol i bagerforretning	17.08.2011

§ 4 Bank-, guldsmede- og værditransportrøveri – det professionelt planlagte røveri

Røverier mod pengeinstitutter, guldsmedeforretninger og værditransporter adskiller sig fra butiksrøverierne ved planlægningen, rollefordelingen og udbyttets størrelse. Praksis lægger sig her fra 3 år og opefter, og serieforhold rammer den øvre del af strafferammen.

I S-1207-09 blev to litauiske statsborgere dømt for en række planlagte bankrøverier begået over perioden 2004-2007, sammen med brugstyveri af motorkøretøjer, ulovlig våbenbesiddelse og vold mod tjenestemand. Forholdene blev henført under § 288, stk. 2, og straffen blev fastsat til 8 års fængsel med udvisning.

S-4108-12 angik et røveri mod en guldsmedeforretning på Frederiksberg, hvor forurettede fik taget halsgreb, blev truet med en pistol mod tindingen og bundet med gaffatape på hænder, arme, ben og fødder. Udbyttet var smykker for 2.645.366 kr. Anklagemyndigheden havde påstået § 288, stk. 2, men landsretten henførte forholdet under stk. 1, nr. 1, netop fordi der ikke blev anvendt skarpladt våben. Alle tre tiltalte fik 3 års fængsel og udvisning med indrejseforbud for bestandig, og retten fremhævede røveriets professionelle tilsnit, planlægningen og »den unødige grovhed ved at binde forurettede med gaffatape«.

Samme kombination – planlægning, maskering, attrappistol og millionudbytte – findes i Sag 221/2011-, hvor udbyttet fra et røveri mod en guldsmedeforretning oversteg 1,8 mio. kr. Højesteret ophævede varetægtsfængslingen af en 16-årig medvirkende og præciserede samtidig, at en forventet ubetinget fængselsstraf på mindst 1 år er den nedre grænse for fængsling af hensyn til retshåndhævelsen – en tærskel, der i praksis netop rammer skæringen mellem det almindelige butiksrøveri og de grovere forhold.

Ofrenes side af værditransportrøverierne belyses af Erstatningsnævnets sag 15-520-07732, hvor en værditransportør efter et voldsomt røveri fik så svære psykiske eftervirkninger, at han blev sygemeldt og afskediget. Landsretten fastslog, at pligten til at medvirke til opklaringen efter offererstatningslovens § 10 kan fraviges, når den manglende medvirken skyldes den psykiske tilstand, der er en følge af selve forbrydelsen.

LOV	Offererstatningsloven § 10 · Straffeloven § 288, stk. 2	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesteret ophæver varetægtsfængsling: Præcisering af krav til straflængde ved retshåndhævelsesfængsling	05.01.2012
	Landsretten · Landsretsdom vedrørende planlagt røveri mod guldsmedforretning med brug af attrappistol	30.04.2013
	Landsretten · Landsretsdom over omfattende bankrøverier: 8 års fængsel og udvisning til tiltalte	07.10.2009
	Erstatningsnævnet · Psykisk tilstand som begrundelse for manglende medvirken til politiets efterforskning efter røveri	20.07.2018

§ 5 Taxarøveri – den lukkede bil som skærpende ramme

Taxarøveriet har sin egen profil: chaufføren er alene, indelukket i køretøjet og uden mulighed for at trække sig, og gerningsmændene har kontrol over destinationen. Det centrale eksempel i nyere praksis er AM2024.11.05H.

To mænd bestilte den 28. august 2021 en taxa i Holbæk og truede under kørslen chaufføren med en kniv mod halsen, mens de slog på køretøjet med en lattergasflaske. Chaufføren nåede at flygte, hvorfor forholdet blev bedømt som forsøg, jf. § 288, stk. 1, nr. 1, jf. § 21. Straffen blev fastsat til 1 års fængsel for den ene tiltalte – der tillige blev dømt for vold efter § 244 begået i Ringsted Arrest – og 9 måneders fængsel for den anden. Bevisgrundlaget var DNA fra forurettede på en kniv og en hættetrøje fundet ved anholdelsen samt telefonoplysninger, der koblede den ene tiltalte til taxaordren.

Sagen er samtidig ledende for udvisningsspørgsmålet ved personfarlig kriminalitet begået af personer, der er indrejst som børn (se nedenfor), og for erstatningssiden: Højesteret tiltrådte, at røveriforsøget var for kortvarigt til at udløse godtgørelse efter erstatningsansvarslovens § 26, mens taxaregningen på 488 kr. blev tilkendt.

At samme gerningsramme kan bruges til andre overgreb, ses af SS-6636/2023-ODE, hvor rollerne var byttet om, og hvor chaufføren var gerningsmand.

LOV	Erstatningsansvarsloven § 26 · Straffeloven § 21 · Straffeloven § 288, stk. 1	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesteret stadfæster udvisning af somalisk statsborger for røveriforsøg mod taxachauffør og vold i arresten	05.11.2024

§ 6 Gaderøveri og personrøveri – telefoner, tøj og unge i forening

Gaderøveriet er typisk kendetegnet ved lavt udbytte, unge gerningsmænd og et markant flertalselement: ofret omringes af en gruppe, hvor kun én eller to er aktive. Praksis ligger her lavere end butiksrøveriet, og førstegangsgerningsmænd får ofte delvist betingede domme.

- **Enkeltstående forhold, ustraffet ung gerningsmand:** I SS-21664/2010-KBH blev en ung mand, der ved trusler tiltvang sig en mobiltelefon, idømt fængsel i 6 måneder, hvoraf 3 måneder blev gjort betingede med vilkår om foranstaltninger efter servicelovens § 52. Retten lagde vægt på kriminalitetens karakter og omfang samt tiltaltes unge alder og manglende forstraffe.
- **Samme niveau ved tingsrøveri med kniv:** I V.L. S-1961-09 blev en tiltalt, der sammen med en medgerningsmand med kniv skubbede forurettede og stjal et bilstereoanlæg, idømt 6 måneders fængsel efter § 288, stk. 1, nr. 2, hvoraf 3 måneder skulle afsones straks.
- **Forstraffe gør dommen ubetinget:** I S-1013-09 blev to tiltalte, der sammen med en gruppe frarøvede tre unge mænd mobiltelefon, pung og kontanter og krævede dankortkoden, hver idømt 8 måneders fængsel. Landsretten lagde vægt på, at røveriet blev begået af flere i forening, at der blev udøvet vold, og at »de tiltalte er tidligere straffet for røveri«, hvorfor der ikke var grundlag for betinget straf.
- **Væbnede gruppetilfælde:** SS-37/2023-BOR angik seks mænd i alderen 17-23 år, der maskeret og med macheter frarøvede forurettede en pistolkasse i Rønne. Straffene spændte fra 8 måneder (den 17-årige) over 9 og 10 måneder til 1 år og 4 måneder samt to gange 3 års fængsel for de to mest belastede og mest aktive.

Røverier mod jævnaldrende unge kan blive markant grovere, når volden eskalerer. I S-1992-24 blev tre unge – to født i januar 2008 – dømt for i forening at have begået grov vold efter § 245, stk. 1, røveri, ulovlig tvang og pengefalsk mod en 14-årig forurettet, og Vestre Landsret skærpede straffen for den ene tiltalte.

Røveri mod prostituerede i deres arbejdslejligheder udgør en beslægtet gruppe, hvor både vold og planlægning vejer tungt. I SS-1218/2024-VLR – anket fra SS-8873/2023-KOL – blev kvinderne kontaktet via annoncer, sprayet med peberspray og truet med kniv. Landsretten fastsatte straffene til henholdsvis 3 år og 6 måneder og 4 år og 6 måneder og lagde vægt på, »at forholdene blev begået i forening og efter forudgående planlægning«, og »at de blev begået i forbindelse med de forurettedes arbejde som prostituerede«.

LOV Straffeloven § 245, stk. 1 · Straffeloven § 288, stk. 1

PRAKSIS

Landsretten · Landsrettens dom i sag om røveri og røveriforsøg mod prostituerede og kiosk	20.03.2025
Landsretten · Skærpet straf for grov vold, røveri og pengefalsk begået af mindreårige – Udvisning af 16-årig syrisk statsborger	11.03.2025
Landsretten · Stadfæstelse af dom for røveri ved bilstereoanlæg med trusler om kniv	12.11.2009
Landsretten · Stadfæstelse af dom for røveri og våbenbesiddelse mod to tiltalte	17.09.2009
Byretten · Dom for røveri af særlig grov beskaffenhed og legemsangreb mod prostituerede og kiosk	04.06.2024
Byretten · Dom for røveri og våbenbesiddelse med efterfølgende advarsel om udvisning	18.04.2023
Byretten · Dom for røveri efter Straffelovens § 288, stk. 1	15.11.2010

§ 7 Røveri mod værgeløse og andre særligt udsatte forurettede

Når forurettede er fysisk værgeløs eller bringes i en værgeløs tilstand, indgår det som en selvstændig skærpende omstændighed i udmålingen, uafhængigt af om forholdet henføres under stk. 1 eller stk. 2.

I SS-1719/2009-OLR ændrede to tiltalte et planlagt indbrud til et røveri, da de opdagede, at beboeren var hjemme. De var maskerede, medbragte en hammer, slog forurettede i hovedet med den, bandt ham og efterlod

ham værgeløs i ca. en time. Landsretten fremhævede – med henvisning til Højesterets dom af 10. marts 2009 (U.2009.1410 H, jf. Sag 268/2008 og SS-268/2008-HJR) – at:

> *»[I]ndtrængningen i privat hjem for at begå røveri [er] i sig selv en skærpende omstændighed. Som ligeledes anført i højesteretsdommen kan grovheden af sådanne røverier variere meget betydeligt, således at strafudmålingen må ske efter en konkret vurdering af sagens samlede omstændigheder.«*

Straffene blev forhøjet til 2 år og 6 måneder (som fællesstraf med en reststraf på 92 dage) og 2 år og 2 måneder.

Et nyere eksempel på røveri mod en fysisk værgeløs forurettet er SS-1806/2025-HER, hvor en kørestolsbruger blev truet med tæsk og med at blive revet ned af kørestolen, indtil han overførte 1.500 kr. Retten fastsatte en tillægsstraf på fængsel i 1 år, 2 måneder og 10 dage. I skærpende retning indgik tiltaltes massive forstraffelse for personfarlig kriminalitet – herunder en fireårig røveridom fra 2022 – og det meget korte recidiv efter løsladelsen. I formildende retning indgik, at der »alene har været tale om trusler«, at udbyttet var lille, og at der ikke var sket voldsom indtrængning.

I SS-1218/2024-VLR blev peberspray brugt mod kvinder, der åbnede døren i tillid til en aftale om en ydelse – en fremgangsmåde, der efter rettens beskrivelse gik igen i alle tre forhold, og som netop udnyttede de forurettedes udsathed.

LOV	Straffeloven § 288, stk. 1, 2	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesteret skærper straffe i sag om hjemmerøveri og vold	10.03.2009
	Landsretten · Landsrettens dom i sag om røveri og røveriforsøg mod prostituerede og kiosk	20.03.2025
	Landsretten · Landsretten skærper straffen i røverisag	08.10.2009
	Byretten · Dom for røveri mod kørestolsbruger – tiltalte frifundet for egentligt hjemmerøveri men skyldig i røveri	20.03.2026

§ 8 Våbnets karakter – skarpladt skydevåben, attrap og kniv

Våbnets karakter er den enkeltfaktor, der flytter udmålingen mest inden for samme gerningstype. Praksis kan opdeles i tre trin:

1) Skarpladt skydevåben. Her løftes forholdet både kvalifikatorisk og kvantitativt. I SS-2860/2025-NAE medbragte fire tiltalte et oversavet, skarpladt haglgevær til et røveri; da en beboer skød gennem en køkkendør, affyrede den ene tiltalte to skud tilbage i brysthøjde. Retten domfældte for forsøg på røveri af særlig grov beskaffenhed efter § 288, stk. 2, jf. stk. 1, nr. 1, jf. § 21, sammen med § 192 a, stk. 1, nr. 1, og – for tre af de tiltalte – drabsforsøg efter § 237, jf. § 21, samt § 252, stk. 1. Straffene lå mellem 6 og 9 års fængsel, og retten fandt, at hensynet til retshåndhævelsen krævede fortsat varetægtsfængsling under anken. Sagens forudgående retsmøder er gengivet i SS-2860/2025-NAE (navneforbud). Tilsvarende blev der i SS-18905/2022-KBH affyret to skud med et oversavet haglgevær mod en butiksdetektiv, hvilket førte til domfældelse efter § 288, stk. 2, jf. stk. 1, nr. 2, og § 245, stk. 1.

2) Attrapvåben, hardball- og softgunpistoler. Disse udelukker ikke røveri – truslen er reel for offeret – men de fører efter praksis normalt ikke til, at forholdet henføres under stk. 2. S-4108-12 er det klareste udtryk: trods professionel planlægning, halsgreb, pistol mod tindingen, fastbinding med gaffatape og et udbytte på over 2,6 mio. kr. fandt landsretten, at forholdet skulle henføres under stk. 1, nr. 1, netop »da der ikke blev anvendt

skarpladt våben«. Samme linje ses i SS-3063/2021-FRB (hardballpistol og kødhammer), SS-502/2024-HEL og S-1021-09 (softgun).

3) Kniv, macheter og slagredskaber. Kniven er det hyppigste røverivåben og indgår som skærpende moment uden i sig selv at kvalificere forholdet. Det gælder gaderøveri (V.L. S-1961-09), kioskrøveri (-SS-1218/2024-VLR) og taxarøveri (AM2024.11.05H). Macheter blev brugt i SS-37/2023-BOR, hammer i SS-1719/2009-OLR, og økse, skruetrækker og savtakket kniv i SS-4450/2024-GLO.

Efterfølgende våbenbesiddelse straffes selvstændigt. I SS-37/2023-BOR blev den tiltalte, der bortkørte og begravede den frarøvede Glock-pistol, dømt efter § 192 a, stk. 1, nr. 1, og en medtiltalt blev dømt for medvirken hertil, jf. § 23, stk. 1, fordi han under røveriet råbte til ham, at han skulle tage kassen med pistolen.

LOV Straffeloven § 23, stk. 1 · Straffeloven § 192a, stk. 1 · Straffeloven § 288, stk. 2

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret stadfæster udvisning af somalisk statsborger for røveriforsøg mod taxachauffør og vold i arresten	05.11.2024
Landsretten · Landsrettens dom i sag om røveri og røveriforsøg mod prostituerede og kiosk	20.03.2025
Landsretten · Landsretsdom vedrørende planlagt røveri mod guldsmedforretning med brug af attrappistol	30.04.2013
Landsretten · Stadfæstelse af dom for røveri ved bilstereoanlæg med trusler om kniv	12.11.2009
Landsretten · Landsretten skærper straffen i røverisag	08.10.2009
Landsretten · Landsretsdom vedrørende røveri mod urmagerforretning og efterfølgende forsøg på røveri	30.09.2009
Byretten · Nævningesag: Fire dømt for hjemmerøveri med skarpladt haglgevær – drabsforsøg, vold og hensynsløs fareforvoldelse	22.06.2026
Byretten · Navneforbud ophævet i nævningesag om forsøg på røveri og ulovlig våbenbesiddelse	20.05.2026
Byretten · Dom for stribe af voldelige røveriforsøg og økseangreb i Glostrup og Omegn	02.12.2024
Byretten · Dom for røveri med hardball pistol i to Spar-butikker	10.02.2024
Byretten · Dom for røveri og våbenbesiddelse med efterfølgende advarsel om udvisning	18.04.2023
Byretten · Dom for groft røveriforsøg med oversavet haglgevær og voldeligt overfald på butiksdetektiv	22.02.2023
Byretten · Dom for forsøg på røveri og grov vold i forbindelse med sugardate	31.05.2021

§ 9 Grænsen til § 288, stk. 2 – hvornår er røveriet af særligt grov beskaffenhed

§ 288, stk. 2 hæver rammen til 10 års fængsel, når røveriet er af særligt grov beskaffenhed »navnlig på grund af dets særligt farlige karakter, udførelsesmåden eller omfanget af den opnåede eller tilsigtede vinding, eller fordi gerningsmanden er trængt ind i et privat hjem for at begå røveri, eller når et større antal forbrydelser er begået«.

Det praktisk vigtigste kriterium er hjemmerøverikriteriet. Rigsadvokatmeddelelsen om formueforbrydelser, pkt. 4.2 opdeler hjemmerøverier i tre kategorier – egentligt hjemmerøveri, røveri i privat hjem med hævn- eller gældsmotiv, og indbrud der udvikler sig til røveri – og kun den første udløser skærpelsen. Højesteret har afgrænset kerneområdet i **U.2013.821H**:

> *»Kerneområdet i den anførte definition af et »egentligt hjemmerøveri« må antages at være planlagte overfald på tilfældige sagesløse personer i deres eget hjem for at fratage dem værdier.«*

Enhver forudgående personlig relation mellem offeret og blot én af gerningsmændene fjerner forholdet fra kategorien – også når den pågældende ikke selv har deltaget i udførelsen. Dette slår igennem i byrets- og landsretspraksis:

- I SS-3063/2021-FRB havde »lokkeduen« forudgående skrevet med forurettede via Sugardaters og Snapchat. Rettens flertal fandt, at der var opstået en sådan personlig relation, at forholdet skulle henføres under stk. 1, nr. 1. Højesteret har siden i **U.2023.364H** – refereret i Rigsadvokatmeddelelsens pkt. 4.2 – nuanceret dette: kort, sporadisk og overfladisk kontakt med alias-navne alene med henblik på et prostitutionsforhold udelukker ikke, at der foreligger et egentligt hjemmerøveri.
- I SS-1806/2025-HER blev tiltalte frifundet for stk. 2, fordi forbindelsen til forurettede var etableret via en tredjeperson, og fordi forurettede selv havde lukket ham ind: »Retten finder derfor tiltalte skyldig i røveri i det anførte omfang og således, at der ikke er tale om et egentligt hjemmerøveri, hvorfor citeringen af § 288, stk. 2 skal udgå.«
- I S-2035-23 var det tilstrækkeligt, at parterne tidligere havde mødtes i en spillehal: »[T]iltalte og Forurettedes forudgående møder i Butik kan karakteriseres som en sådan forudgående personlig relation, der medfører, at forholdet skal henføres til straffelovens § 288, stk. 1. nr. 1, uagtet at Forurettede ikke erindrer disse møder på samme måde som tiltalte.«
- I SS-1218/2024-VLR tilføjede Vestre Landsret et rumligt kriterium: gerningsstedet skal være »et hus, lejlighed, sommerhus eller lignende, der benyttes til privat beboelse«. Lejligheder, som prostituerede benyttede erhvervsmæssigt og kun midlertidigt opholdt sig i, var ikke et privat hjem, og de tiltalte blev frifundet for stk. 2.

Omvendt statueres egentligt hjemmerøveri, når gerningsmanden bevidst tager risikoen for at møde beboerne. Det var tilfældet i SS-5685/2013-ODE, hvor tiltalte midt om natten trængte ind hos en forurettet uden forudgående relation. Kvalificationen har også processuel betydning: i SS-1888/2018-OLR var stridspunktet netop rækkevidden af anklagemyndighedens påtalebegrænsning vedrørende hjemmerøveri.

Endelig kan de øvrige kriterier i stk. 2 bære kvalifikationen selvstændigt: særligt farlig karakter (skarpladt haglgevær i SS-2860/2025-NAE) og et større antal forbrydelser (serie af bankrøverier i S-1207-09).

LOV `Straffeloven § 288, stk. 2`

PRAKSIS

Landsretten · Landsrettens dom i sag om røveri og røveriforsøg mod prostituerede og kiosk	20.03.2025
Landsretten · Dom for røveri og trusler efter uoverensstemmelse om spilgevinster på forurettedes spil-ID	02.10.2023
Landsretten · Østre Landsrets afgørelse om forhøjelse af straf i sag om hjemmerøveri og tvang	28.01.2019
Landsretten · Landsretsdom over omfattende bankrøverier: 8 års fængsel og udvisning til tiltalte	07.10.2009
Byretten · Nævningesag: Fire dømt for hjemmerøveri med skarpladt haglgevær – drabsforsøg, vold og hensynsløs fareforvoldelse	22.06.2026
Byretten · Dom for røveri mod kørestolsbruger – tiltalte frifundet for egentligt hjemmerøveri men skyldig i røveri	20.03.2026
Byretten · Dom for forsøg på røveri og grov vold i forbindelse med sugardate	31.05.2021
Byretten · Dom for røveri af særlig grov beskaffenhed efter Straffelovens § 288, stk. 2	11.09.2013

§ 10 Forsøg, medvirken og rollefordeling mellem gerningsmændene

Røveri er en typisk flermandsforbrydelse, og domstolene bedømmer rollerne samlet.

Forsøg bedømmes normalt mildere end det fuldbyrdede forhold, men afstanden er ikke stor, når volden faktisk er udøvet. I AM2024.11.05H medførte et taxarøveriforsøg med kniv 1 års fængsel, og i SS-3063/2021-FRB – hvor forurettede fravristede gerningsmanden kødhammeren og slog igen – blev de to aktive tiltalte idømt 2 års fængsel hver, idet retten i formildende retning fremhævede, at der »alene [var tale om] forsøg; ingen fysisk personskade«.

Forsøget kan i kombination med andre forhold udløse egentlig strafnedsættelse. I SS-2422/2021-VLR stemte tre af seks voterende for nedsættelse:

> *»Under hensyn til at der ikke er tale om et fuldbyrdet hjemmerøveri, og henset til karakteren af den frihedsberøvelse og øvrige behandling, som tiltaltes medgerningsmænd udsatte ham for umiddelbart op til røveriet, og som efter vores opfattelse indebærer, at straffelovens § 82, stk. 1, nr. 6, og § 83, finder anvendelse, stemmer vi for at nedsætte straffen til fængsel i 4 år.«*

Ved stemmelighed blev det for tiltalte gunstigste resultat lagt til grund, jf. § 82, stk. 1, nr. 6 og § 83.

Medvirken efter § 23 rækker langt. I SS-37/2023-BOR blev alle seks tiltalte dømt, selv om kun to førte macheter og kun én tog pistolkassen:

> *»Under disse omstændigheder finder retten, at de tiltalte ved vold og navnlig ved trussel om vold med våben fratog Forurettede den omhandlede pistolkasse ... samt at alle de tiltalte, senest da de alle, hvoraf flere var maskeret og bevæbnet, indfandt sig på Vidne 3's bopæl, havde forsæt til at deltage til røveriet.«*

Retten fremhævede, at ingen af de passive forlod stedet eller udtrykte modvilje, og at de blokerede udgangen.

Lokkedue- og planlægningsrollen straffes på niveau med de udførende. I SS-3063/2021-FRB havde lokkeduen ikke udøvet vold, men retten fandt, at hun havde anstiftet røveriet, fordi hun ud fra sin forudgående kontakt vidste, at forurettede havde værdier; hun fik 1 år og 6 måneders fængsel, hvoraf 6 måneder skulle fuldbyrdes. Tilsvarende i SS-836/2022-OLR, hvor to piger på 15 og 16 år via datingtjenesten Badoo lokkede mænd til en lejlighed, hvor tre maskerede mænd frihedsberøvede dem, udøvede grov vold og tvang dem til at udlevere penge og hævekort. Landsretten forhøjede straffen for den ene tiltalte til 4 års fængsel og tog samtidig stilling til medvirken ved passivitet for en femte tiltalt.

Endelig kan medvirken efter omstændighederne have karakter af tvang. I SS-2860/2025-NAE blev en tiltaltes forklaring om, at han deltog under tvang og vold fra en medgerningsmand, ikke tilsidesat, men fandtes ikke at kunne føre til straffrihed efter § 14 eller en ulovbestemt grundsætning.

LOV	Straffeloven § 21 · Straffeloven § 23 · Straffeloven § 82, stk. 1 · Straffeloven § 83	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesteret stadfæster udvisning af somalisk statsborger for røveriforsøg mod taxachauffør og vold i arresten	05.11.2024
	Landsretten · Dom om røveri, vold og afpresning – strafforhøjelse og betinget dom med tilsyn	02.03.2023
	Landsretten · Dom om røveri af særlig grov beskaffenhed – strafnedsættelse til fængsel i 4 år	23.03.2022
	Byretten · Nævningesag: Fire dømt for hjemmerøveri med skarpladt haglgevær – drabsforsøg, vold og hensynsløs fareforvoldelse	22.06.2026
	Byretten · Dom for røveri og våbenbesiddelse med efterfølgende advarsel om udvisning	18.04.2023
	Byretten · Dom for forsøg på røveri og grov vold i forbindelse med sugardate	31.05.2021

§ 11 Gentagelsesvirkning, fællesstraf, reststraf og prøveløsladelse

Røveri er personfarlig kriminalitet, og forstraffe for ligeartede forhold slår hårdt igennem – både i udmålingen, i valget mellem betinget og ubetinget dom og i sanktionens fuldbyrdelse.

I S-1013-09 var tidligere røveridomme den udtrykkelige begrundelse for, at der »derfor ikke [var] grundlag for betinget straf«. I SS-1806/2025-HER blev der lagt vægt på tiltaltes »massive forstraffelse for personfarlig kriminalitet, herunder tidligere røveri (bl.a. en 4-årig dom i marts 2022), samt det meget korte recidiv«, idet forholdet blev begået ca. fem uger efter løsladelsen.

Reststraffe og betingede domme inddrages regelmæssigt:

- SS-1719/2009-OLR: fængsel i 2 år og 6 måneder omfattende en reststraf på 92 dage fra en prøveløsladelse ca. otte måneder før gerningen.
- SS-37/2023-BOR: to fællesstraffe med reststraffe på henholdsvis 31 og 32 dage, jf. § 40, stk. 1, jf. § 61, stk. 2, og én tillægsstraf efter § 89.
- SS-3063/2021-FRB: fællesstraf på 2 år, der inddrog den betingede del af en tidligere dom, jf. § 61, stk. 1.
- S-2579-25: 6 måneders fængsel som tillægsstraf, og varetægtsfængslingen blev forlænget indtil fuldbyrdelse, da prøveløsladelse til normal tid ikke kunne forventes henset til de omfattende forstraffe.

Røveri begået under udgang eller prøveløsladelse vejer særligt tungt, jf. S-3026-09, hvor gentagen røveri begået under udgang indgik både i strafudmålingen og i udvisningsvurderingen.

På fuldbyrdelsessiden fastslår Løsladelsesvejledningen pkt. 11, at »[r]isiko for tilbagefald til personfarlig kriminalitet vil med større vægt tale mod prøveløsladelse end risiko for tilbagefald til (ikke professionel) berigelseskriminalitet«, og pkt. 29 nævner udtrykkeligt røveri som en af de forbrydelser, der kan tale imod prøveløsladelse efter straffelovens § 38, stk. 2. Perspektivet indgår allerede under varetægtsfasen, jf. SS-1698/2009-KOL, hvor forsvareren netop argumenterede for løsladelse med henblik på at muliggøre prøveløsladelse ved en forventet kortere straf.

LOV Straffeloven § 38, stk. 2 · Straffeloven § 40, stk. 1 · Straffeloven § 61, stk. 1, 2 · Straffeloven § 89

PRAKSIS

Højesteret · Landsretsdom vedrørende udvisning og straf for gentagen røveri begået under udgang	22.02.2010
Landsretten · Landsretsdom: Stadfæstelse af dom for røveri og brugstyveri	05.12.2025
Landsretten · Landsretten skærper straffen i røverisag	08.10.2009
Landsretten · Stadfæstelse af dom for røveri og våbenbesiddelse mod to tiltalte	17.09.2009
Byretten · Dom for røveri mod kørestolsbruger – tiltalte frifundet for egentligt hjemmerøveri men skyldig i røveri	20.03.2026
Byretten · Dom for røveri og våbenbesiddelse med efterfølgende advarsel om udvisning	18.04.2023
Byretten · Dom for forsøg på røveri og grov vold i forbindelse med sugardate	31.05.2021
Byretten · Opretholdelse af varetægtsfængsling i røverisag	04.06.2010

§ 12 Unge gerningsmænd – nedsættelse, delvist betingede domme og ungdomssanktion

Røveri hører til den kriminalitet, hvor unge er stærkt repræsenteret, og hvor sanktionsvalget derfor er lige så vigtigt som udmålingen. Ung alder giver sjældent en fuldt betinget dom, men fører typisk til en kombinationsdom eller en foranstaltning.

Delvist betingede domme er det hyppigste redskab:

- SS-21664/2010-KBH: 6 måneders fængsel, hvoraf 3 måneder blev udsat med prøvetid og vilkår om foranstaltninger efter servicelovens § 52.
- S-1021-09: 6 af 16 og 4 af 12 måneder ubetinget, resten betinget med henholdsvis 100 og 80 timers samfundstjeneste.
- SS-3063/2021-FRB: den yngste tiltalte fik 1 år og 6 måneder, hvoraf kun 6 måneder skulle fuldbyrdes, med tilsyn og vilkår efter servicelovens § 52; retten fremhævede hendes »unge alder, positive udvikling og ustraffethed«.

Rammerne for fordelingen mellem den betingede og den ubetingede del er fastlagt af Højesteret i Sag 80/2022 om straffelovens § 64.

Ungdomssanktion efter § 74 a anvendes ved de yngste. I S-3450-13 stadfæstede Østre Landsret en ungdomssanktion for en 17-årig dømt for bl.a. røveri og vold, selv om den unge under anken selv havde ændret ønske og bad om fængselsstraf i stedet.

Ungdomskriminalitetsnævnet kan inddrages som tillægsforanstaltning. I SS-37/2023-BOR blev den 17-årige tiltalte ud over 8 måneders fængsel pålagt at efterkomme en eventuel afgørelse fra Ungdomskriminalitetsnævnet, jf. straffelovens § 74 b, nr. 2. Hjemlen hviler på Rigsadvokatmeddelelsen om behandlingen af sager mod unge lovovertrædere, pkt. 5.3.1.1, der udtrykkeligt opregner »§ 288 om røveri« blandt de bestemmelser, der udgør personfarlig kriminalitet.

Ung alder er dog ikke i sig selv nok til at undgå lange straffe ved grove forhold. I SS-2369/2021-HBK blev en 18-årig idømt en fællesstraf på 5 års fængsel for bl.a. hjemmerøveri af særlig grov beskaffenhed, og retten tillagde udtrykkeligt »tiltaltes unge alder … begrænset formildende vægt« på grund af det hurtige recidiv og forholdets grovhed. Tilsvarende blev tre mindreårige og unge i S-1992-24 mødt med skærpelse i landsretten.

LOV	Straffeloven § 58, stk. 1 · Straffeloven § 64 · Straffeloven § 74a · Straffeloven § 74b	
PRAKSIS	**Højesteret** · Grænser for ubetinget fængsel ved delvist betingede domme med samfundstjeneste efter [Straffeloven § 64](/loven/straffeloven/64)	23.02.2023
	Landsretten · Skærpet straf for grov vold, røveri og pengefalsk begået af mindreårige – Udvisning af 16-årig syrisk statsborger	11.03.2025
	Landsretten · Landsretsstadfæstelse af ungdomssanktion efter røveri og grov vold	28.04.2014
	Landsretten · Landsretsdom vedrørende røveri mod urmagerforretning og efterfølgende forsøg på røveri	30.09.2009
	Byretten · Dom for røveri og våbenbesiddelse med efterfølgende advarsel om udvisning	18.04.2023
	Byretten · Dom for røveri, vold, trusler og færdselslovsovertrædelser	08.02.2022
	Byretten · Dom for forsøg på røveri og grov vold i forbindelse med sugardate	31.05.2021
	Byretten · Dom for røveri efter Straffelovens § 288, stk. 1	15.11.2010

§ 13 Udvisning af udenlandske gerningsmænd

Røveri er efter udlændingelovens § 22 udvisningsgrundlag, men afvejningen efter § 26, stk. 2 og Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8 er afgørende, når gerningsmanden er kommet til Danmark som barn.

Det ledende danske eksempel er AM2024.11.05H. Højesteret anvendte kriterierne fra EMD's dom i **Maslov mod Østrig** (sag 1638/03) og stadfæstede udvisning med 6 års indrejseforbud, idet der blev lagt vægt på en tidligere betinget udvisning i 2015, at den tidligere røveridom ikke kunne karakteriseres som ungdomskriminalitet, og at en række efterfølgende domme viste manglende vilje til lovlydighed:

> *»Højesteret finder efter karakteren og alvoren af Tiltalte1s samlede kriminalitet, at han generelt må anses for at udgøre en alvorlig trussel mod den offentlige orden, og at der er en betydelig risiko for, at Tiltalte1 også fremover vil begå alvorlig kriminalitet i Danmark, hvis han ikke udvises.«*

Straffens længde er i praksis en tærskel. I SS-37/2023-BOR blev tre udenlandske tiltalte med straffe på 8, 9 og 10 måneder alle alene tildelt advarsel om udvisning efter udlændingelovens § 24 b, stk. 1. Retten gentog for hver af dem, at:

> *»Den nu idømte straf af fængsel i 8 måneder er lavere end den straf, som ifølge forarbejderne til lov nr. 469 af 14. maj 2018 som udgangspunkt skal føre til udvisning af personer, der er kommet til Danmark som mindreårige og ikke har stiftet familie her.«*

Ved de grovere forhold og ved gerningsmænd uden tilknytning til Danmark er udvisning for bestandig derimod hovedreglen: i S-4108-12 blev alle tre litauiske tiltalte udvist for bestandig ved siden af 3 års fængsel, og i S-1207-09 fulgte udvisning af de 8 års fængsel for serien af bankrøverier. I SS-1421/2008-VLR forhøjede Vestre Landsret straffen til 4 år og 6 måneder for groft røveri og frihedsberøvelse og udviste begge tiltalte for bestandig, og i SS-2174/2013-VLR blev indrejseforbuddet fastsat til 12 år.

EU-retlige og associeringsretlige hensyn kan trække den anden vej: i SS-836/2022-OLR frifandt Østre Landsret en tiltalt for udvisning under henvisning til EU-opholdsdirektivets proportionalitetsprincip, og i S-1992-24 blev spørgsmålet om udvisning af en 16-årig syrisk statsborger afgjort med dissens. Udvisningsspørgsmålet indgik tilsvarende i S-3026-09 om gentagen røveri begået under udgang.

LOV	Udlændingeloven § 22 · Udlændingeloven § 24b, stk. 1 · Udlændingeloven § 26, stk. 2	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesteret stadfæster udvisning af somalisk statsborger for røveriforsøg mod taxachauffør og vold i arresten	05.11.2024
	Højesteret · Landsretsdom vedrørende udvisning og straf for gentagen røveri begået under udgang	22.02.2010
	Landsretten · Skærpet straf for grov vold, røveri og pengefalsk begået af mindreårige – Udvisning af 16-årig syrisk statsborger	11.03.2025
	Landsretten · Dom om røveri, vold og afpresning – strafforhøjelse og betinget dom med tilsyn	02.03.2023
	Landsretten · Stadfæstelse af fængselsstraf, udvisning og førerretsfrakendelse for røveri og ulovlig tvang	29.04.2014
	Landsretten · Landsretsdom vedrørende planlagt røveri mod guldsmedforretning med brug af attrappistol	30.04.2013
	Landsretten · Landsretsdom over omfattende bankrøverier: 8 års fængsel og udvisning til tiltalte	07.10.2009
	Landsretten · Landsretten forhøjer fængselsstraf til 4 år og 6 måneder og udviser to mænd for bestandigt efter groft røveri og frihedsberøvelse	13.11.2008
	Byretten · Dom for røveri og våbenbesiddelse med efterfølgende advarsel om udvisning	18.04.2023

§ 14 Sammenstød med vold, frihedsberøvelse, trusler og tyveri

Røveridomme står sjældent alene. Praksis viser et fast mønster for, hvad der absorberes, og hvad der pådømmes i sammenstød.

Tyveri absorberes. Efter Sag 82/2016 kan der ikke straffes for tyveri af de genstande, som røveridomfældelsen omfatter; tiltalte blev derfor frifundet i tyveriforholdet, mens den samlede straf på 3 år og 6 måneder blev stadfæstet, fordi de øvrige tyverier var henført under § 286, stk. 1 som organiseret indbrudskriminalitet.

Vold pådømmes i sammenstød, når den overstiger røveriets tvangsmoment. I SS-1218/2024-VLR blev der domfældt efter både § 288, stk. 1, nr. 1 og § 245, stk. 1 for peberspray, fastholdelse og slag. Samme kombination ses i SS-18905/2022-KBH og i SS-2860/2025-NAE, hvor skudafgivelsen tillige udløste § 237, jf. § 21, for tre af de tiltalte og § 252, stk. 1 om hensynsløs fareforvoldelse.

Frihedsberøvelse under røveriet pådømmes selvstændigt efter § 261. Det skete i SS-1421/2008-VLR (§ 261, stk. 2, sammen med § 288, stk. 1 – 4 år og 6 måneder), i SS-1026/2022-ALB og i SS-836/2022-OLR, hvor forholdene ud over § 288 og § 261 tillige omfattede afpresning efter § 281 og misbrug af hævekort.

Trusler mod vidner efter § 123 er en tilbagevendende følgekriminalitet. I S-890-08 blev tiltalte ud over røveriet dømt for at have truet en medgerningsmand og dennes kæreste med skydevåben, hvis de vidnede.

Ulovlig tvang og seksualforbrydelser kan optræde sammen med røveri, jf. SS-2174/2013-VLR, hvor stridspunktet netop var afgrænsningen mellem røveri, ulovlig tvang og vold, og SS-1423/2022-HEL, hvor voldtægt efter § 216, grov vold, røveri efter § 288, stk. 1, og vidnetrusler indgik i en samlet straf på 6 års fængsel.

LOV Straffeloven § 123 · Straffeloven § 245, stk. 1 · Straffeloven § 261 · Straffeloven § 286, stk. 1

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets dom om grænsefladen mellem tyveri og røveri samt strafudmåling for organiseret indbrudskriminalitet	10.10.2016
Landsretten · Landsrettens dom i sag om røveri og røveriforsøg mod prostituerede og kiosk	20.03.2025
Landsretten · Dom om røveri, vold og afpresning – strafforhøjelse og betinget dom med tilsyn	02.03.2023
Landsretten · Stadfæstelse af fængselsstraf, udvisning og førerretsfrakendelse for røveri og ulovlig tvang	29.04.2014
Landsretten · Landsretsdom over røveri og trusler mod vidner mod tidligere Superbest-medarbejder	05.05.2009
Landsretten · Landsretten forhøjer fængselsstraf til 4 år og 6 måneder og udviser to mænd for bestandigt efter groft røveri og frihedsberøvelse	13.11.2008
Byretten · Nævningesag: Fire dømt for hjemmerøveri med skarpladt haglgevær – drabsforsøg, vold og hensynsløs fareforvoldelse	22.06.2026
Byretten · Dom for groft røveriforsøg med oversavet haglgevær og voldeligt overfald på butiksdetektiv	22.02.2023
Byretten · Dom for frihedsberøvelse, trusler, røveri og våbenbesiddelse i forbindelse med planlagt bagholdsangreb	16.12.2022
Byretten · Dom for voldtægt af særlig farlig karakter, vold, røveri og trusler	07.10.2022

§ 15 Erstatning og godtgørelse til den forurettede

Erstatningssiden af røverisagerne følger et klart mønster: udbytteerstatning tilkendes rutinemæssigt, mens tortgodtgørelse efter erstatningsansvarslovens § 26 kræver mere end selve røveriet.

Udbytte og tingsskade tilkendes, når kravet er dokumenteret. I SS-502/2024-HEL blev butikken tilkendt 9.500 kr., i SS-1218/2024-VLR fik kioskejeren 4.000 kr. i udbytteerstatning, og i S-1021-09 blev de tiltalte pålagt in solidum at betale 259.429 kr. til forsikringsselskabet og 4.939 kr. til forretningen. I S-2035-23 blev erstatningen for en frarøvet racercykel nedsat fra det påståede 25.999 kr. til den dokumenterede købspris på 15.399,30 kr.

Tortgodtgørelse afvises ofte. I AM2024.11.05H blev taxachaufførens krav på 20.000 kr. afvist, fordi røveriforsøget var for kortvarigt: »Der er dog ikke grundlag for at tillægge Forurettede1 godtgørelse efter erstatningsansvarslovens § 26.« I SS-3063/2021-FRB blev et krav på 25.000 kr. afvist, fordi volden ikke var udøvet under særligt krænkende omstændigheder, og sagen hverken indebar livsfare eller var en langstrakt forbrydelse. I S-2035-23 blev tortkravet på 20.000 kr. ligeledes afvist. I S-4108-12 – hvor forurettede var bundet med gaffatape og truet med pistol mod tindingen og efterfølgende udviklede PTSD – blev alene 1.980 kr. for svie og smerte tilkendt, mens krænkelsesgodtgørelse efter § 26, stk. 3 blev afvist.

Erstatningsnævnets praksis følger samme linje. I 18-520-01515 fik en kvinde, der sammen med tre familiemedlemmer blev udsat for et røveri i hjemmet, alene godtgørelse for de 14 dages dokumenterede sygemelding; nævnet lagde vægt på, at hun hurtigt genoptog arbejde og studie, at der var længere pauser i psykologbehandlingen, og at generne først blev journaliseret flere år senere. Omvendt viser 15-520-07732, at kravet om at medvirke til politiets efterforskning kan fraviges, når den manglende medvirken skyldes netop de psykiske følger af røveriet.

LOV	Erstatningsansvarsloven § 26, stk. 1, 3 · Offererstatningsloven § 10	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesteret stadfæster udvisning af somalisk statsborger for røveriforsøg mod taxachauffør og vold i arresten	05.11.2024
	Landsretten · Landsrettens dom i sag om røveri og røveriforsøg mod prostituerede og kiosk	20.03.2025
	Landsretten · Dom for røveri og trusler efter uoverensstemmelse om spilgevinster på forurettedes spil-ID	02.10.2023
	Landsretten · Landsretsdom vedrørende planlagt røveri mod guldsmedforretning med brug af attrappistol	30.04.2013
	Landsretten · Landsretsdom vedrørende røveri mod urmagerforretning og efterfølgende forsøg på røveri	30.09.2009
	Byretten · Dom for røveri med hardball pistol i to Spar-butikker	10.02.2024
	Byretten · Dom for forsøg på røveri og grov vold i forbindelse med sugardate	31.05.2021
	Erstatningsnævnet · Afslag på yderligere godtgørelse for svie og smerte efter hjemmerøveri	29.09.2021
	Erstatningsnævnet · Psykisk tilstand som begrundelse for manglende medvirken til politiets efterforskning efter røveri	20.07.2018

§ 16 Sammenfatning: de bærende linjer i røveripraksis

Praksis efter § 288 kan sammenfattes i nogle få bærende linjer.

Kvalifikationen afgøres af tvangsmomentet, ikke af udbyttet. Et lille udbytte udelukker ikke røveri – 1.500 kr. tvunget frem via MobilePay i SS-1806/2025-HER og en mobiltelefon i SS-21664/2010-KBH er røveri på lige fod med guldsmedeforretningens 2,6 mio. kr. i S-4108-12. Udbyttet slår derimod igennem i udmålingen og i kvalifikationen efter stk. 2.

Niveauerne pr. typetilfælde. Ved fuldbyrdet enkeltstående røveri af en butik, kiosk eller tankstation med attrapvåben eller kniv og beskedent udbytte ligger normalniveauet omkring 1 til 1½ års fængsel – jf. de 1 år og 3 måneder for to forhold i SS-502/2024-HEL og de 1 år og 4 måneder / 1 år i S-1021-09. Gaderøveri mod tilfældige personer ligger lavere, omkring 6-8 måneder (SS-21664/2010-KBH, V.L. S-1961-09, S-1013-09). Taxarøveriforsøg med kniv gav 1 år i AM2024.11.05H. Planlagte røverier mod guldsmede og pengeinstitutter ligger fra 3 år (S-4108-12) og op til 8 år ved serieforhold (S-1207-09), og skarpladt skydevåben med skudafgivelse rykker niveauet til 5-9 år (SS-18905/2022-KBH, SS-2860/2025-NAE).

Skærpelsesreglen i stk. 2 er snævrere, end den ser ud. Hjemmerøverikriteriet forudsætter et privat beboet hjem og fravær af enhver forudgående personlig relation, og landsretterne har flere gange nedkvalificeret til stk. 1 – ved prostitutionslejligheder (SS-1218/2024-VLR), ved sugardating-kontakt (SS-3063/2021-FRB), ved bekendtskab gennem tredjemand (SS-1806/2025-HER) og ved tidligere møder i en spillehal (S-2035-23).

Personen bag gerningen afgør sanktionsvalget. Ustraffede unge og gerningsmænd med stabile forhold får delvist betingede domme, samfundstjeneste eller ungdomssanktion; forstraffe for personfarlig kriminalitet og recidiv kort efter løsladelse udelukker det og fører til fællesstraffe, inddragelse af reststraf og – for udlændinge – udvisning. Røveri er efter både Rigsadvokatmeddelelsen om unge lovovertrædere og Løsladelsesvejledningen personfarlig kriminalitet med de konsekvenser, det har for foranstaltninger og prøveløsladelse.

For de tilstødende afgrænsninger henvises til hjemmerøveri for røveri ved indtrængen i privat hjem, til afpresning for tvungne formuedispositioner uden trussel om øjeblikkelig vold, og til tyveri for borttagelse uden voldsmoment.

LOV	Straffeloven § 288, stk. 1, 2	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesteret stadfæster udvisning af somalisk statsborger for røveriforsøg mod taxachauffør og vold i arresten	05.11.2024
	Landsretten · Landsrettens dom i sag om røveri og røveriforsøg mod prostituerede og kiosk	20.03.2025
	Landsretten · Dom for røveri og trusler efter uoverensstemmelse om spilgevinster på forurettedes spil-ID	02.10.2023
	Landsretten · Landsretsdom vedrørende planlagt røveri mod guldsmedforretning med brug af attrappistol	30.04.2013
	Landsretten · Stadfæstelse af dom for røveri ved bilstereoanlæg med trusler om kniv	12.11.2009
	Landsretten · Landsretsdom over omfattende bankrøverier: 8 års fængsel og udvisning til tiltalte	07.10.2009
	Landsretten · Landsretsdom vedrørende røveri mod urmagerforretning og efterfølgende forsøg på røveri	30.09.2009
	Landsretten · Stadfæstelse af dom for røveri og våbenbesiddelse mod to tiltalte	17.09.2009
	Byretten · Nævningesag: Fire dømt for hjemmerøveri med skarpladt haglgevær – drabsforsøg, vold og hensynsløs fareforvoldelse	22.06.2026
	Byretten · Dom for røveri mod kørestolsbruger – tiltalte frifundet for egentligt hjemmerøveri men skyldig i røveri	20.03.2026
	Byretten · Dom for røveri med hardball pistol i to Spar-butikker	10.02.2024
	Byretten · Dom for groft røveriforsøg med oversavet haglgevær og voldeligt overfald på butiksdetektiv	22.02.2023
	Byretten · Dom for forsøg på røveri og grov vold i forbindelse med sugardate	31.05.2021
	Byretten · Dom for røveri efter Straffelovens § 288, stk. 1	15.11.2010

REFERENCE Lovgrundlag

5 paragraffer

Straffeloven § 21	
Straffeloven § 23	
Straffeloven § 82	stk. 1
Straffeloven § 245	stk. 1
Straffeloven § 288	stk. 1, 2

MATERIALE Citerede afgørelser

43 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 6

05.11.2024	Højesteret stadfæster udvisning af somalisk statsborger for røveriforsøg mod taxachauffør og vold i arresten	AM2024.11.05H
23.02.2023	Grænser for ubetinget fængsel ved delvist betingede domme med samfundstjeneste efter [Straffeloven § 64](/loven/straffeloven/64)	80-2022
10.10.2016	Højesterets dom om grænsefladen mellem tyveri og røveri samt strafudmåling for organiseret indbrudskriminalitet	82-2016
05.01.2012	Højesteret ophæver varetægtsfængsling: Præcisering af krav til straflængde ved retshåndhævelsesfængsling	Sag 221/2011
22.02.2010	Landsretsdom vedrørende udvisning og straf for gentagen røveri begået under udgang	S-3026-09
10.03.2009	Højesteret skærper straffe i sag om hjemmerøveri og vold	2817-3345

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS 18

05.12.2025	Landsretsdom: Stadfæstelse af dom for røveri og brugstyveri	S-2579-25
20.03.2025	Landsrettens dom i sag om røveri og røveriforsøg mod prostituerede og kiosk	9349-10864
11.03.2025	Skærpet straf for grov vold, røveri og pengefalsk begået af mindreårige – Udvisning af 16-årig syrisk statsborger	S-1992-24
02.10.2023	Dom for røveri og trusler efter uoverensstemmelse om spilgevinster på forurettedes spil-ID	S-2035-23
02.03.2023	Dom om røveri, vold og afpresning – strafforhøjelse og betinget dom med tilsyn	4504-5405
23.03.2022	Dom om røveri af særlig grov beskaffenhed – strafnedsættelse til fængsel i 4 år	1757-2099
28.01.2019	Østre Landsrets afgørelse om forhøjelse af straf i sag om hjemmerøveri og tvang	374-422
29.04.2014	Stadfæstelse af fængselsstraf, udvisning og førerretsfrakendelse for røveri og ulovlig tvang	1947-2321
28.04.2014	Landsretsstadfæstelse af ungdomssanktion efter røveri og grov vold	S-3450-13
24.04.2014	Dom for røveri og indbrud: Landsretten nedsætter straffen til fængsel i 1 år og 6 måneder	V.L. S-2606-13
30.04.2013	Landsretsdom vedrørende planlagt røveri mod guldsmedforretning med brug af attrappistol	S-4108-12

12.11.2009	Stadfæstelse af dom for røveri ved bilstereoanlæg med trusler om kniv	V.L. S-1961-09
08.10.2009	Landsretten skærper straffen i røverisag	5289-6350
07.10.2009	Landsretsdom over omfattende bankrøverier: 8 års fængsel og udvisning til tiltalte	S-1207-09
30.09.2009	Landsretsdom vedrørende røveri mod urmagerforretning og efterfølgende forsøg på røveri	S-1021-09
17.09.2009	Stadfæstelse af dom for røveri og våbenbesiddelse mod to tiltalte	S-1013-09
05.05.2009	Landsretsdom over røveri og trusler mod vidner mod tidligere Superbest-medarbejder	S-890-08
13.11.2008	Landsretten forhøjer fængselsstraf til 4 år og 6 måneder og udviser to mænd for bestandigt efter groft røveri og frihedsberøvelse	6553-7866

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS 16

22.06.2026	Nævningesag: Fire dømt for hjemmerøveri med skarpladt haglgevær – drabsforsøg, vold og hensynsløs fareforvoldelse	10987-14153
20.05.2026	Navneforbud ophævet i nævningesag om forsøg på røveri og ulovlig våbenbesiddelse	10987-14151
20.03.2026	Dom for røveri mod kørestolsbruger – tiltalte frifundet for egentligt hjemmerøveri men skyldig i røveri	10591-12512
02.12.2024	Dom for stribe af voldelige røveriforsøg og økseangreb i Glostrup og Omegn	7034-8455
04.06.2024	Dom for røveri af særlig grov beskaffenhed og legemsangreb mod prostituerede og kiosk	5904-7055
10.02.2024	Dom for røveri med hardball pistol i to Spar-butikker	6019-7200
18.04.2023	Dom for røveri og våbenbesiddelse med efterfølgende advarsel om udvisning	3066-3623
22.02.2023	Dom for groft røveriforsøg med oversavet haglgevær og voldeligt overfald på butiksdetektiv	3350-3986
16.12.2022	Dom for frihedsberøvelse, trusler, røveri og våbenbesiddelse i forbindelse med planlagt bagholdsangreb	3724-4459
07.10.2022	Dom for voldtægt af særlig farlig karakter, vold, røveri og trusler	2884-3419
08.02.2022	Dom for røveri, vold, trusler og færdselslovsovertrædelser	2023-2423
31.05.2021	Dom for forsøg på røveri og grov vold i forbindelse med sugardate	1926-2295
11.09.2013	Dom for røveri af særlig grov beskaffenhed efter Straffelovens § 288, stk. 2	1691-2032
17.08.2011	Dom for røveri med hardball-pistol i bagerforretning	2650-3157
15.11.2010	Dom for røveri efter Straffelovens § 288, stk. 1	3427-4086
04.06.2010	Opretholdelse af varetægtsfængsling i røverisag	2132-2546

ERSTATNINGSNÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 2

29.09.2021	Afslag på yderligere godtgørelse for svie og smerte efter hjemmerøveri	18-520-01515

20.07.2018	Psykisk tilstand som begrundelse for manglende medvirken til politiets efterforskning efter røveri	15-520-07732

PARKERINGSKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 1

24.06.2025	Manglende dokumentation for områdeskiltning førte til annullering af kontrolafgift trods forkert gæstekort	park-7200

32 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over samfundstjeneste (§§ 62-67)

Det centrale alternativ til ubetinget fængsel – straffeloven §§ 62-67

Version 2 Opdateret 24. jun. 2026 7 afgørelser · 2016-2024 Læs online

INTRODUKTION

Samfundstjeneste er det vigtigste alternativ til ubetinget fængselsstraf i dansk strafferet. Reglerne i straffelovens §§ 62-67 giver domstolene adgang til at afsige betinget dom med vilkår om, at den dømte udfører ulønnet samfundstjeneste i 30-300 timer, når betinget dom alene ikke findes tilstrækkelig, men ubetinget fængsel heller ikke anses for påkrævet. Ordningen bygger på den forudsætning, at den tiltalte er fundet egnet til samfundstjeneste – typisk efter kriminalforsorgens personundersøgelse – og at lovovertrædelsens grovhed står i passende forhold til sanktionen. Siden den permanente indførelse i 1992 har ordningens anvendelsesområde været gradvist udvidet – senest med den store reform i 2015, der åbnede for et bredt felt af kriminalitetsformer – men området er fra 2020 igen indsnævret ved voldskriminalitet efter straffelovens §§ 244-245.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Samfundstjeneste kan kun idømmes, hvis tiltalte er fundet egnet hertil – egnethedsvurderingen foretages som klart udgangspunkt af kriminalforsorgen ved personundersøgelse efter retsplejelovens § 808.

02 Det er en forudsætning, at tiltalte har haft lejlighed til at udtale sig om sin villighed til samfundstjeneste; den kan ikke idømmes, hvis tiltalte udtrykkeligt afviser.

03 Samfundstjeneste fastsættes til mindst 30 og højst 300 timer, der skal udføres inden for en længstetid udmålt i forhold til timetallet; prøvetiden er højst 2 år.

04 Forarbejdernes vejledende omregningstabel fastsætter det normale forhold mellem fængselsstraf, antal timer og længstetid – fx 20-30 dages fængsel = 40 timer med 4 måneders længstetid.

05 Udgangspunktet efter 2015-reformen er, at samfundstjeneste kan anvendes over for et bredt felt af kriminalitetsformer, og kriminalitetens art som udgangspunkt ikke tillægges afgørende betydning – med undtagelse af røveri, voldtægt, grov vold, grove våbenlovsovertrædelser, grove narkotikaforbrydelser og vidnetrusler.

06 I sager om simpel vold (§ 244, stk. 1) begået efter 1. januar 2020 skal ubetinget fængsel som helt klart udgangspunkt idømmes, hvis tiltalte tidligere er straffet for ligeartet kriminalitet, volden er mod et særligt værgeløst offer, eller forurettede har pådraget sig ikke ubetydelige skader.

07 I sager om grov vold (§ 245) kan samfundstjeneste efter 2020-reformen kun anvendes under helt ekstraordinære omstændigheder.

08 Kombinationsdomme (§ 64) er mulige: den ubetingede del kan dog ikke overstige 3 måneder eller en tredjedel af den samlede fængselsstraf.

09 Ved vilkårsovertrædelse (§ 66) kan retten bestemme fuldbyrdelse af den betingede straf, men der skal tages hensyn til allerede udført samfundstjeneste; ved domme over 3 måneder modsvarer samfundstjenesten to tredjedele af den betingede fængselsstraf.

10 Prøvetiden for betingede domme på højst 3 måneders fængsel ophører automatisk ved længstetidens udløb – der er ingen restprøvetid.

11 Samfundstjeneste bør kun undtagelsesvis anvendes, hvis straffen overstiger 1½ års fængsel, og kan kun i helt ekstraordinære tilfælde anvendes ved straffe over 2 år.

12 Højesteret har fastslået, at vold mod en tilfældig forbipasserende kræver tilbageholdenhed med samfundstjeneste – dette gælder også vold i trafikken, der sidestilles hermed.

13 Højesteretspraksis fra 2016 (Sag 183/2015) viser, at simpel vold på natklub med begrænset skade og ustraffet gerningsmand kan medføre betinget dom med samfundstjeneste.

14 Brandstiftelse efter § 181, stk. 1, kan efter Højesterets praksis ikke generelt sidestilles med de lovovertrædelsestyper, hvor ubetinget fængsel er udgangspunkt – afgørelsen beror på en konkret vurdering.

15 Anklagemyndighedens begæring om fuldbyrdelse ved vilkårsovertrædelse af samfundstjeneste skal være indbragt for retten inden udløbet af længstetiden, ikke blot inden prøvetidens udløb.

§ 1 Lovgrundlaget: straffeloven §§ 62-67 og den gældende lovtekst

Reglerne om samfundstjeneste fremgår af straffelovens kapitel 8. Grundbestemmelsen er straffelovens § 62, stk. 1, hvorefter retten kan afsige betinget dom med vilkår om samfundstjeneste, hvis betinget dom efter §§ 56-57 ikke findes tilstrækkelig, og tiltalte findes egnet hertil. Bestemmelsen fastlægger således samfundstjenestens placering i sanktionsskalaen: den anvendes, når betinget dom alene er for mild, men ubetinget fængsel ikke anses for nødvendig.

Selve vilkårets indhold reguleres af § 63, stk. 1: Den dømte skal udføre ulønnet samfundstjeneste i mindst 30 og højst 300 timer, og samfundstjenesten skal udføres inden for en længstetid, der udmåles i forhold til timetallet. Prøvetiden fastsættes til højst 2 år, jf. § 63, stk. 3. Den dømte undergives obligatorisk tilsyn af kriminalforsorgen i prøvetiden, jf. § 63, stk. 4.

Kombinationsdomme er mulige efter § 64: I forbindelse med betinget dom med samfundstjeneste kan der idømmes ubetinget fængselsstraf efter reglerne i § 58, dog ikke over 3 måneder eller en tredjedel af den samlede fængselsstraf.

Ved vilkårsovertrædelse giver § 66 retten mulighed for enten at bestemme fuldbyrdelse af den betingede fængselsstraf eller at opretholde dommen med eventuel forlængelse af længstetid og prøvetid. § 65 giver adgang til administrativ ændring af vilkår, mens § 67 regulerer genoptagelse.

Der er ingen ventende ændringer af § 62 – straffeloven er konsolideret til og med 14. november 2025 uden udrullede ændringer.

LOV Straffeloven § 62, stk. 1 Straffeloven § 63, stk. 1, 3, 4 Straffeloven § 64 Straffeloven § 65 Straffeloven § 66

§ 2 Historisk udvikling: fra forsøgsordning til generelt alternativ

Samfundstjeneste blev første gang afprøvet i Danmark som forsøgsordning i 1982, inspireret af den britiske "community service order". Straffelovrådets betænkning nr. 1211/1990 om samfundstjeneste konkluderede, at ordningen var en velegnet strafform, der reelt trådte i stedet for ubetingede frihedsstraffe uden at medføre de negative følger af fængselsophold. Forsøgsordningen blev gjort permanent ved lov nr. 6 af 3. januar 1992.

De vigtigste ændringslove siden da er:

- **2000**: Ved lov nr. 230 af 4. april 2000 blev minimumstimetallet nedsat fra 40 til 30 timer, og adgangen udvidedes til færdselslovsovertrædelser (navnlig spirituskørsel og kørsel i frakendelsestiden).
- **2012**: Maksimalt timetal hævet fra 240 til 300 timer for at muliggøre samfundstjeneste ved frihedsstraffe på op til 2 år.
- **2015**: Den store reform ved lov nr. 152 af 18. februar 2015 udvidede markant anvendelsesområdet. Forarbejderne fastslog, at kriminalitetens art som udgangspunkt ikke længere skulle tillægges afgørende betydning, og at der ikke var grundlag for at tale om et "kerneområde" for samfundstjeneste. Reformen indførte også en vejledende omregningstabel og mulighed for behandlings- og uddannelsesprogrammer som del af samfundstjenesten.
- **2020**: Lov nr. 1942 af 15. december 2019 (ikrafttræden 1. januar 2020) begrænsede markant adgangen til samfundstjeneste i voldssager – se nedenfor.

Forarbejderne til 2015-reformen byggede på Straffelovrådets betænkning nr. 1545/2014 om samfundstjeneste mv. Senest har Straffelovrådets delbetænkning nr. 1585/2025 om fodlænkeordninger og samfundstjeneste vurderet, at den gældende ordning grundlæggende er velfungerende, og at samfundstjeneste er en strafform, der "i de tilfælde, hvor den er egnet, er både bedre og billigere end alternativet, ubetinget fængsel".

LOV Straffeloven § 62

§ 3 Egnethedsundersøgelse og formelle forudsætninger

Det er en ufravigelig betingelse for idømmelse af samfundstjeneste, at tiltalte er fundet egnet hertil. Rigsadvokatmeddelelsen om samfundstjeneste fastslår, at egnethedsvurderingen som det klare udgangspunkt foretages af kriminalforsorgen som led i en personundersøgelse, jf. retsplejelovens § 808.

Personundersøgelsen vurderer den pågældendes:

- Boligforhold (fast bopæl kræves som udgangspunkt)
- Beskæftigelse og uddannelse
- Fysiske og psykiske helbredstilstand
- Eventuelle misbrugsproblemer
- Motivation for at gennemføre samfundstjeneste

Det er dog ikke absolut udelukket, at retten kan finde en person egnet uden kriminalforsorgens egnethedsvurdering – men det bør kun ske undtagelsesvis og forudsætter, at der ikke er tvivl om egnethed.

En yderligere forudsætning er, at tiltalte har haft lejlighed til at udtale sig om sin villighed til at gennemføre samfundstjeneste. Samfundstjeneste kan ikke idømmes, hvis tiltalte udtrykkeligt har afvist at ville gennemføre den.

Anklagemyndigheden skal i sager, hvor der kan blive tale om samfundstjeneste, som udgangspunkt anmode kriminalforsorgen om at udarbejde en personundersøgelse, jf. Rigsadvokatmeddelelsens afsnit om forberedelse.

LOV Retsplejeloven § 808 Straffeloven § 62, stk. 1

§ 4 Omregningstabel: fængselsstraf, antal timer og længstetid

Forarbejderne til 2015-reformen indeholder en vejledende omregningstabel, der fastsætter det normale forhold mellem fængselsstraffens længde, antal samfundstjenestetimer og længstetid for udførelsen. Tabellen er gentaget i Rigsadvokatmeddelelsen om samfundstjeneste:

Fængselsstraf	Samfundstjeneste	Længstetid
7-14 dage	30 timer	4 måneder
20-30 dage	40 timer	4 måneder
40-50 dage	60 timer	6 måneder
60 dage – 3 måneder	80 timer	6 måneder
4-5 måneder	100 timer	8 måneder
6-7 måneder	120 timer	8 måneder
8-11 måneder	150 timer	1 år
1 år – 1 år og 5 måneder	200 timer	1 år
1½ år – 1 år og 11 måneder	250 timer	1½ år
2 år	300 timer	1½ år

Tabellen er vejledende og kan fraviges, hvis særlige forhold taler for det – dog skal en fravigelse udtrykkeligt angives og begrundes i dommens præmisser. Fravigelse i nedadgående retning af timetallet kan f.eks. ske, hvis:

- Fængselsstraffen er en samlet straf for flere uligeartede forhold, hvor en væsentlig del hidrører fra forhold, der isoleret ville medføre betinget dom uden samfundstjeneste.
- Der ved siden af samfundstjeneste er fastsat andre byrdefulde vilkår, f.eks. behandling.

Skærpende omstændigheder bør ikke føre til fravigelse af omregningstabellen – de bør i stedet tillægges betydning ved fastsættelsen af fængselsstraffens længde.

Prøvetiden fastsættes som udgangspunkt til 1 år, hvis længstetiden er under 1 år, og ellers til 2 år. For betingede domme på højst 3 måneders fængsel ophører prøvetiden automatisk ved længstetidens udløb.

LOV Straffeloven § 63, stk. 1, 3

§ 5 Kriminalitetstyper: kerneområde og varsomhedsområde

Anvendelsesområdet for samfundstjeneste er undergået markante forandringer. Før 2015 talte man om et "kerneområde" (navnlig berigelseskriminalitet bortset fra røveri) og et "varsomhedsområde" (vold, narkotika, sædelighedsforbrydelser). 2015-reformen afskaffede denne skelnen som formelt udgangspunkt.

Rigsadvokatmeddelelsen om samfundstjeneste opsummerer den gældende retstilstand:

Kriminalitet, hvor samfundstjeneste som helt klart udgangspunkt ikke kan anvendes:

- Røveri (§ 288)
- Voldtægt (§ 216)
- Grov vold (§ 245) – kun under helt ekstraordinære omstændigheder
- Grove våbenlovsovertrædelser
- Grove narkotikaforbrydelser (§ 191)
- Vidnetrusler (§ 123)
- Organiseret eller banderelateret kriminalitet

Kriminalitet, hvor samfundstjeneste fortsat kan anvendes bredt:

- Berigelseskriminalitet (tyveri, bedrageri, underslæb, mandatsvig) – se bedrageri
- Brandstiftelse efter § 181, stk. 1 (efter konkret vurdering)
- Skatteunddragelse og dokumentfalsk
- Færdselslovsovertrædelser – se spirituskørsel

Simpel vold (§ 244) – skærpelse fra 2020:

Fra 1. januar 2020 gælder særlige restriktioner for voldssager. Ubetinget fængsel er det helt klare udgangspunkt i følgende tilfælde:

- Tiltalte er tidligere straffet for ligeartet (personfarlig) kriminalitet
- Volden er begået mod et særligt værgeløst offer (børn, ældre, handicappede)
- Forurettede er påført ikke ubetydelige fysiske eller psykiske skader
- Gentagen vold i nære relationer (§ 244, stk. 2)

Samfundstjeneste bør kun undtagelsesvis anvendes, hvis straffen overstiger 1½ års fængsel, og kan kun i helt ekstraordinære tilfælde anvendes ved straffe over 2 år.

LOV Straffeloven § 191 Straffeloven § 244, stk. 1 Straffeloven § 245 Straffeloven § 288

§ 6 Højesteretspraksis om grænsen mellem ubetinget fængsel og samfundstjeneste

Højesteret har afsagt flere principielle afgørelser om den nærmere afgrænsning af samfundstjenestens anvendelsesområde.

Simpel vold og samfundstjeneste – de centrale præjudikater

I Sag 183/2015 (dom af 13. april 2016) ændrede Højesteret en ubetinget straf på 60 dages fængsel for simpel vold på et diskotek til betinget dom med vilkår om 80 timers samfundstjeneste. Retten lagde vægt på, at tiltalte var ustraffet, at volden skete efter forudgående uoverensstemmelse med den ene forurettede, og at skaderne var begrænsede:

> *Højesteret finder, at der er grundlag for at gøre straffen betinget med vilkår om samfundstjeneste, jf. lov nr. 152 af 18. februar 2015 om ændring af straffeloven mv. Højesteret har herved lagt vægt på, at T er ustraffet, at der er tale om simpel vold på en natklub efter en forudgående uoverensstemmelse med den ene af de forurettede, og at volden alene har påført de forurettede begrænsede skader.*

Vold mod tilfældig forbipasserende

I 105/2023 (dom af 16. april 2024) fastslog Højesteret, at vold i trafikken efter omstændighederne kan sidestilles med vold mod en tilfældig forbipasserende. Tiltalte havde på en parkeringsplads skubbet og slået en ukendt bilist med knyttet hånd uden foranledning. Retten definerede begrebet:

> *Vold mod en tilfældig forbipasserende foreligger, hvor gerningsmanden på gaden eller et andet offentligt tilgængeligt sted overfalder en ham ubekendt person, oftest uden nogen foranledning i ord eller handlinger fra den overfaldnes side.*

Da forurettede ikke havde givet anledning til volden, fandt Højesteret, at der skulle udvises tilbageholdenhed med samfundstjeneste, og stadfæstede den ubetingede straf på 40 dage.

Brandstiftelse

I Sag 263/2015 (dom af 30. maj 2016) stadfæstede Højesteret en betinget dom med 200 timers samfundstjeneste for brandstiftelse efter § 181, stk. 1. Retten fastslog, at brandstiftelse ikke generelt kan sidestilles med de lovovertrædelser, hvor ubetinget fængsel er udgangspunkt, og at afgørelsen beror på de konkrete omstændigheder:

> *Højesteret finder, at opremsningen i forarbejderne af lovovertrædelser, hvor kriminalitetens art fortsat vil have væsentlig selvstændig betydning for valget mellem samfundstjeneste og ubetinget fængsel, ikke kan anses for udtømmende, men at brandstiftelse efter straffelovens § 181, stk. 1, ikke generelt kan sidestilles med de lovovertrædelser, hvor udgangspunktet fortsat er ubetinget fængsel.*

LOV Straffeloven § 62 | Straffeloven § 181, stk. 1 | Straffeloven § 244

PRAKSIS **Højesteret** · Vold mod tilfældig forbipasserende på parkeringsplads medførte ubetinget fængsel 16.04.2024

Højesteret · Brandstiftelse og tyveri: Højesteret stadfæster betinget straf med samfundstjeneste efter reviderede strafudmålingsregler 30.05.2016

Højesteret · Vold på diskotek: Højesteret ændrer ubetinget fængsel til betinget dom med samfundstjeneste 13.04.2016

§ 7 2020-skærpelsen: begrænsning af samfundstjeneste i voldssager

Ved lov nr. 1942 af 15. december 2019 (ikrafttrådt 1. januar 2020) blev brugen af samfundstjeneste i voldssager markant begrænset. Forarbejderne til lovforslaget L 10 af 2. oktober 2019 detaljerede de nye retningslinjer.

Forarbejderne specificerer præcist, hvornår ubetinget fængsel er det helt klare udgangspunkt ved simpel vold (§ 244, stk. 1):

1. Gentagelse af ligeartet kriminalitet:
Fremover kun helt undtagelsesvist betinget dom med samfundstjeneste, når tiltalte er straffet for vold eller anden personfarlig kriminalitet. Dog undtagelsesvist muligt, hvis den ligeartede kriminalitet er begået mere end 5 år forud, tiltalte var under 18 år dengang, og nu har meget gode personlige forhold.

2. Vold mod særligt værgeløst offer:
Børn, personer med handicap, ældre og andre, der er ude af stand til at forsvare sig. Undtagelsesvist muligt, hvis volden er af begrænset karakter og begået i f.eks. afmagt.

3. Ikke ubetydelige skader:
Skader, der har nødvendiggjort lægelig behandling af et vist omfang (gipsbehandling, operation, syning af større sår, tandlægebehandling) eller medført længere tids gener. Uden for begrebet falder hævelser, blå øjne, overfladiske rifter og mindre sår.

For grov vold (§ 245) foreslås det, at samfundstjeneste kun under helt ekstraordinære omstændigheder kan anvendes – det er ikke længere tilstrækkeligt, at der er tale om en kortere frihedsstraf, at tiltalte er ung og ustraffet, at volden var spontan, og at skaderne var begrænsede.

Disse retningslinjer finder anvendelse på vold begået efter 1. januar 2020. For vold begået før denne dato gælder fortsat de tidligere, lempeligere principper fra 2015-reformen. Se nærmere om strafudmåling ved vold under vold-strafudmaaling-244.

LOV Straffeloven § 82 | Straffeloven § 244, stk. 1, 2 | Straffeloven § 245

PRAKSIS **Højesteret** · Vold mod tilfældig forbipasserende på parkeringsplads medførte ubetinget fængsel 16.04.2024

§ 8 Kombinationsdomme og forholdet til andre sanktioner

En dom til samfundstjeneste kan kombineres med ubetinget fængsel eller bøde efter straffelovens § 64. Den ubetingede del kan dog ikke overstige 3 måneder eller en tredjedel af den samlede fængselsstraf – begge grænser skal være opfyldt.

Kombinationsdomme anvendes typisk i sager med:

- Flere uligeartede forhold, hvor et enkelt forhold isoleret set ville kræve ubetinget straf (f.eks. en spirituskørsel kombineret med et voldsforhold)
- Gentagne lovovertrædelser, hvor delvis betinget dom anses for tilstrækkelig

I Højesterets dom i Sag 263/2015 blev T1 idømt fængsel i 1 år og 2 måneder, heraf 2 måneder ubetinget og 1 år betinget med 200 timers samfundstjeneste – de ubetingede 2 måneder vedrørte færdselslovsovertrædelser.

Omregningstabellen bringes ved kombinationsdomme i anvendelse på den betingede del af fængselsstraffen – ikke den samlede straf.

Forholdet til andre sanktionsformer:

- **Elektronisk fodlænke** (strafudståelse på bopælen) er et alternativ til ubetinget fængsel ved kortere straffe – se elektronisk-fodlaenke. De to ordninger udelukker ikke hinanden, men retter sig mod forskellige situationer.
- **Ungdomssanktion** (§ 74 a) og betingede domme med vilkår efter lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet er relevante for unge lovovertrædere.
- **Tilståelsesrabat** (§ 82, stk. 1, nr. 9) kan have selvstændig betydning for straffens længde og dermed påvirke, om sagen falder inden for samfundstjenestens anvendelsesområde – se tilstaaelsesrabat.
- **Lang sagsbehandlingstid** (§ 82, stk. 1, nr. 13) kan ligeledes begrunde en mildere straf, der muliggør samfundstjeneste – se lang-sagsbehandlingstid.

LOV Straffeloven § 58, stk. 1 | Straffeloven § 64 | Straffeloven § 82, stk. 1

PRAKSIS **Højesteret** · Brandstiftelse og tyveri: Højesteret stadfæster betinget straf med samfundstjeneste efter reviderede strafudmålingsregler 30.05.2016

§ 9 Vilkårsovertrædelse, reststraf og erstatning

Overtræder den dømte vilkåret om samfundstjeneste eller andre særvilkår, har retten efter straffelovens § 66 to muligheder:

1. Bestemme ubetinget fuldbyrdelse af den betingede fængselsstraf
2. Opretholde den betingede dom, eventuelt med forlængelse af længstetid og prøvetid

Tidsfrist for anklagemyndighedens begæring:
Rigsadvokatmeddelelsen fastslår, at anklagemyndighedens begæring om fuldbyrdelse ved overtrædelse af samfundstjenestevilkåret skal indgives til retten inden udløbet af *længstetiden* – ikke blot prøvetiden (jf. UfR 2001.1932 Ø).

Reststraf:
Ved fastsættelse af ubetinget straf skal der tages hensyn til allerede udført samfundstjeneste, jf. § 66, stk. 3. For domme over 3 måneders betinget fængsel modsvarer samfundstjenesten to tredjedele af den betingede fængselsstraf – der er altså en reststraf på en tredjedel, som kan udløses ved vilkårsovertrædelse. Ved domme på 3 måneder eller derunder modsvarer samfundstjenesten hele straffen.

Ikke-tiltaltes skyld:
I sager, hvor den dømte ikke har kunnet afvikle sin samfundstjeneste uden at det kan tilregnes den dømte (f.eks.

under COVID-19-pandemien), kan § 66 ikke anvendes. I stedet kan retten efter § 65 ændre vilkårene, herunder forlænge længstetid og prøvetid.

Erstatning for uberettiget samfundstjeneste:
I AM2024.05.10RA fastsatte Rigsadvokaten erstatning for 30 timers uberettiget afviklet samfundstjeneste til 2.800 kr. efter retsplejelovens § 1018 d, stk. 1. Erstatningen fastsættes skønsmæssigt med udgangspunkt i den almindelige timeløn for tilsvarende arbejde – ikke efter taksterne for uberettiget frihedsberøvelse, idet samfundstjeneste er betydeligt mindre indgribende end fængsling.

LOV Retsplejeloven § 1018d, stk. 1 | Straffeloven § 65 | Straffeloven § 66, stk. 1, 3

PRAKSIS **Rigsadvokaten** · Erstatning for uberettiget afviklet samfundstjeneste efter domsændring i Landsretten 10.05.2024

§ 10 Kriminalforsorgens tilsyn og praktisk gennemførelse

Den praktiske gennemførelse af samfundstjeneste reguleres af straffuldbyrdelseslovens § 101, tilsynscirkulæret og tilsynsvejledningen.

Samfundstjenestens indhold:
Siden 2015-reformen kan samfundstjeneste ud over ulønnet arbejde også opfyldes ved deltagelse i behandlings- eller uddannelsesprogrammer efter kriminalforsorgens nærmere bestemmelse. Dog skal mindst to tredjedele af timetallet gennemføres som ulønnet arbejde.

Tilsynet:
Den dømte undergives obligatorisk tilsyn af kriminalforsorgen i prøvetiden. For dømte med gode og stabile personlige forhold kan tilsynet i praksis begrænses, og tilsynssamtaler kan efter konkret vurdering afholdes i forbindelse med kontrolbesøg.

Arbejdsstedet:
Kriminalforsorgen træffer bestemmelse om arbejdsstedet. Arbejdsstederne og eventuelle tillidsrepræsentanter skal have accepteret, at der beskæftiges personer med vilkår om samfundstjeneste. Aftaler om afviklingstider indgås mellem kriminalforsorgen, arbejdsstedet og den dømte.

Vilkårsovertrædelser:
Vejledning om kriminalforsorgens reaktioner ved vilkårsovertrædelse beskriver kriminalforsorgens pligt til at træffe foranstaltninger og foretage indberetning til anklagemyndigheden, hvis den dømte overtræder vilkåret om samfundstjeneste eller de forskrifter, som kriminalforsorgen har givet om udførelsen.

Arbejdsulykker:
Personer i samfundstjeneste er omfattet af reglerne om arbejdsskadesikring. Ved tilskadekomst under samfundstjeneste påhviler det den tilsynsførende i kriminalforsorgen at udfylde anmeldelsesblanket, jf. cirkulære om håndtering og anmeldelse af arbejdsulykker.

LOV Straffeloven § 63, stk. 4 | Straffuldbyrdelsesloven § 101

§ 11 Sammenfatning og retspolitiske perspektiver

Samfundstjeneste har siden sin permanente indførelse i 1992 udviklet sig til det vigtigste alternativ til kortere ubetingede frihedsstraffe i dansk ret. Ordningens bærende rationale – at begrænse brugen af fængsel, hvor det er muligt, uden at give afkald på en tilstrækkelig reaktion – er bekræftet af både Straffelovrådets betænkninger og empiriske undersøgelser, der peger på lavere recidivrisiko og bedre sociale udfald sammenlignet med ubetinget afsoning.

Den gældende retstilstand er præget af en dobbelt bevægelse: 2015-reformen udvidede markant anvendelsesområdet ved at afskaffe kerneområde-tanken, mens 2020-lovændringen omvendt strammede markant i voldssager. For simpel vold (§ 244) er der efter 2020 en klar indsnævring: kun ved ustraffede førstegangsovertrædelser med begrænsede skader og uden særligt værgeløst offer forbliver samfundstjeneste en reel mulighed. For grov vold (§ 245) er samfundstjeneste i praksis udelukket bortset fra helt ekstraordinære situationer.

For alle øvrige kriminalitetsformer – berigelseskriminalitet, færdselslovsovertrædelser, brandstiftelse mv. – forbliver samfundstjeneste et bredt anvendeligt alternativ. Højesterets praksis har bekræftet, at forarbejdernes opremsning af udelukkede kriminalitetstyper ikke er udtømmende, og at afgørelsen beror på en samlet vurdering af kriminalitetens grovhed, tiltaltes personlige forhold og eventuel tidligere kriminalitet.

Straffelovrådets seneste betænkning nr. 1585/2025 konkluderer, at ordningen grundlæggende er velfungerende, og at samfundstjeneste er "en strafform, der i de tilfælde, hvor den er egnet, er både bedre og billigere end alternativet, ubetinget fængsel."

LOV	Straffeloven § 62 · Straffeloven § 63	
PRAKSIS	**Højesteret** · Vold mod tilfældig forbipasserende på parkeringsplads medførte ubetinget fængsel	16.04.2024
	Højesteret · Brandstiftelse og tyveri: Højesteret stadfæster betinget straf med samfundstjeneste efter reviderede strafudmålingsregler	30.05.2016
	Højesteret · Vold på diskotek: Højesteret ændrer ubetinget fængsel til betinget dom med samfundstjeneste	13.04.2016

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Retsplejeloven § 808	Straffeloven § 62 stk. 1
Straffeloven § 63 stk. 1	Straffeloven § 64
Straffeloven § 65	Straffeloven § 66

MATERIALE Citerede afgørelser

6 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS		4
16.04.2024	Vold mod tilfældig forbipasserende på parkeringsplads medførte ubetinget fængsel	105-2023
05.04.2018	Uagtsomt manddrab ved grov hastighedsovertrædelse: Betinget fængsel og betinget udvisning af flygtning	Sag 2/2018

30.05.2016	Brandstiftelse og tyveri: Højesteret stadfæster betinget straf med samfundstjeneste efter reviderede strafudmålingsregler	Sag 263/2015
13.04.2016	Vold på diskotek: Højesteret ændrer ubetinget fængsel til betinget dom med samfundstjeneste	Sag 183/2015

RIGSADVOKATEN · NÆVN / KLAGEINSTANS 2

09.07.2024	Nægtelse af erstatning for langvarig sigtelse efter domfældelse for tyveri og vidnetrusler	AM2024.07.09RA
10.05.2024	Erstatning for uberettiget afviklet samfundstjeneste efter domsændring i Landsretten	AM2024.05.10RA

FORARBEJDE Betænkninger

2 referencer

Straffelovrådets betænkning om samfundstjeneste (Delbetænkning II om sanktionsspørgsmål)

nr. 1211 · 1990 · Justitsministeriet

Straffelovrådets delbetænkning om fodlænkeordninger og samfundstjeneste (Betænkning nr. 1585)

nr. 1585 · 2025 · Justitsministeriet

33 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over seksuelle overgreb mod børn

Strafudmåling og bestemmelseskomplekset i straffelovens §§ 216, 222, 223, 225 og 232

Version 2 Opdateret 27. jun. 2026 10 afgørelser · 2010-2024 Læs online

INTRODUKTION

Seksuelle overgreb mod børn reguleres af et komplekst samspil mellem straffelovens §§ 216, stk. 2 (samleje med barn under 12 år og voksne over 22 år med barn under 15 år – fængsel indtil 12 år), § 222 (samleje med barn under 15 år – fængsel indtil 8 år, op til 12 år ved tvang/trusler), § 223 (samleje/blufærdighedskrænkelse mod stedbarn, plejebarn eller betroet til undervisning – fængsel indtil 4 år), § 225 (udvidelse til andet seksuelt forhold end samleje) og § 232 (blufærdighedskrænkelse – fængsel indtil 4 år mod børn under 15). Området har gennemgået markante reformer, navnlig ved lov nr. 633 af 12. juni 2013 (seksualforbrydelsesreformen), lov nr. 226 af 15. februar 2022 (22-årsgrænsen i § 216, stk. 2, 2. pkt.) og lov nr. 263 af 11. februar 2026 (50 pct. strafskærpelse ved vold mod børn). Praksis viser strafniveauer fra 6-8 måneders fængsel ved enkeltstående tilfælde uden tvang til 8-9 års fængsel ved gentagne overgreb med systematisk udnyttelse af afhængighed og ydmygende omstændigheder.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Samleje med barn under 12 år (§ 216, stk. 2, 1. pkt.) har et strafudmålingsudgangspunkt på 3 år og 6 måneders fængsel for et enkeltstående fuldbyrdet tilfælde uden skærpende omstændigheder.

02 Siden 1. marts 2022 straffes en person fyldt 22 år, der har samleje med barn under 15 år, efter § 216, stk. 2, 2. pkt. med strafudmåling skærpet med en tredjedel i forhold til det tidligere § 222-niveau.

03 Samleje med barn under 15 år opnået ved udnyttelse af fysisk eller psykisk overlegenhed ved tvang eller trusler (§ 222, stk. 2) hæver strafferammen til 12 år, med udgangspunkt 3 år og 6 måneder for ét fuldbyrdet tilfælde.

04 Udnyttelse af fysisk eller psykisk overlegenhed uden tvang (§ 222, stk. 3) er en skærpende omstændighed ved strafudmålingen, men kræver ikke direkte tvang – aldersforskellen, barnets alder og evt. afhængighedsforhold indgår i vurderingen.

05 § 222 er subsidiær i forhold til § 216, stk. 2 – er barnet under 12 eller gerningspersonen fyldt 22 år, straffes efter § 216, stk. 2 i stedet.

06 Ved seksuelle overgreb mod stedbørn, plejebørn eller personer betroet til undervisning/opdragelse (§ 223) er barnets samtykke irrelevant; strafferammen er fængsel indtil 4 år, og bestemmelsen omfatter siden 2023 også blufærdighedskrænkelse.

07 § 225 udvider samtlige bestemmelser i §§ 216-224 til at omfatte andet seksuelt forhold end samleje; fra 1. juli 2023 også handlinger, som gerningspersonen formår forurettede til at udføre på sig selv (sextortion).

08 Blufærdighedskrænkelse (§ 232) mod barn under 15 år straffes med fængsel indtil 4 år; § 232, stk. 2 (indsat 2018) kræver, at retten ved straffastsættelsen lægger vægt på den særlige krænkelse forbundet med overtrædelsen.

09 I sager om fuldt ud frivillige seksuelle forhold til børn under 15 år, hvor parterne er jævnbyrdige i alder og udvikling, kan tiltale frafaldes efter tiltalefrafaldsbekendtgørelsen, medmindre forurettede er under 12 eller sigtede er fyldt 22 år.

10 Forsæt kræves med hensyn til barnets alder; ved uagtsomhed om alderen straffes efter § 228 med forholdsmæssig mildere straf.

11 Der kan straffes i sammenstød mellem § 216, stk. 1 (manglende samtykke) og § 216, stk. 2 (barnets alder), når samlejet er gennemført uden samtykke.

12 Ved lov nr. 263 af 11. februar 2026 er straffen for voldtægt af barn ved vold/trussel og gruppevoldtægt af barn skærpet med 50 pct. for forhold begået efter 15. februar 2026.

13 Samfundstjeneste er som altovervejende hovedregel udelukket ved samleje med børn; betinget dom med sexologisk behandling kan undtagelsesvis komme på tale ved straffe op til ca. 1 år og 6 måneder.

§ 1 Lovgrundlaget: aldersgrænser, bestemmelsernes samspil og reformer

Straffelovens kapitel 24 om seksualforbrydelser indeholder et differentieret beskyttelsessystem for børn med tre centrale aldersgrænser – 12, 15 og 18 år – og et sæt bestemmelser, der supplerer hinanden.

Børn under 12 år – § 216, stk. 2, 1. pkt.

Efter straffelovens § 216, stk. 2, 1. pkt. straffes den, der har samleje med et barn under 12 år, for voldtægt med fængsel indtil 12 år. Bestemmelsen indebærer et absolut forbud: det er uden betydning, om barnet har været indforstået, og om det er den ene eller den anden part, der har taget initiativ. Forsæt kræves med hensyn til, at barnet var under 12 år.

Børn under 15 år – § 216, stk. 2, 2. pkt. og § 222

Siden 1. marts 2022 straffes den, som er fyldt 22 år og har samleje med et barn under 15 år (men over 12), efter § 216, stk. 2, 2. pkt., ligeledes med fængsel indtil 12 år. Aldersgrænsen på 22 år er sammenfaldende med reglerne om tiltalefrafald, jf. tiltalefrafaldsbekendtgørelsen § 1, stk. 1, nr. 3.

For gerningspersoner under 22 år gælder § 222, stk. 1, med fængsel indtil 8 år. § 222 er udtrykkeligt subsidiær i forhold til § 216, stk. 2. Er samlejet sket ved udnyttelse af fysisk eller psykisk overlegenhed ved tvang eller trusler, hæves strafferammen til 12 år efter § 222, stk. 2. Udnyttelse af overlegenhed *uden* direkte tvang indgår som skærpende omstændighed efter § 222, stk. 3.

Stedbørn, plejebørn og betroet til undervisning – § 223

§ 223, stk. 1 beskytter børn under 18 år, der er gerningspersonens stedbarn, plejebarn, eller som er betroet den pågældende til undervisning eller opdragelse. Siden **lov nr. 740 af 13. juni 2023** omfatter bestemmelsen også blufærdighedskrænkelse – fx en skolelærer, der sender seksuelle beskeder til en elev.

Andet seksuelt forhold – § 225 og blufærdighedskrænkelse – § 232

§ 225 udvider samtlige §§ 216-224 til at gælde andet seksuelt forhold end samleje. Fra 1. juli 2023 omfatter udvidelsen også seksuelle handlinger, som gerningspersonen formår forurettede til at udføre på sig selv (jf. sextortion).

§ 232, stk. 1 rammer blufærdighedskrænkelser med bøde eller fængsel indtil 2 år, forhøjet til 4 år ved krænkelse af barn under 15 år. Ved **lov nr. 257 af 10. april 2018** blev § 232, stk. 2 indsat: ved straffastsættelsen *skal* der lægges vægt på den særlige krænkelse. Forarbejderne forudsætter en generel fordobling af bødeniveauet for blotteri.

Centrale reformer:

- **2013**: Lov nr. 633 af 12. juni 2013 (seksualforbrydelsesreformen) ophævede de gamle §§ 219-221 og restrukturerede §§ 222-228.
- **2020**: Lov nr. 2208 af 29. december 2020 (samtykkereformen) nyaffattede § 216, stk. 1.
- **2022**: Lov nr. 226 af 15. februar 2022 indførte 22-årsgrænsen i § 216, stk. 2, 2. pkt., og skærpede strafniveauet med en tredjedel.
- **2023**: Lov nr. 740 af 13. juni 2023 udvidede § 223 til blufærdighedskrænkelse og § 225 til selvudførte handlinger.
- **2026**: Lov nr. 263 af 11. februar 2026 skærpede straffen for voldtægt af barn ved vold/trussel med 50 pct. for forhold begået efter 15. februar 2026.

LOV Straffeloven § 216, stk. 2 Straffeloven § 222 Straffeloven § 223, stk. 1 Straffeloven § 225 Straffeloven § 228 Straffeloven § 232

§ 2 Strafudmålingsniveauer efter Rigsadvokatmeddelelsen

Den centrale retningslinje for anklagemyndighedens strafpåstande i sager om seksuelle overgreb mod børn findes i Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Seksualforbrydelser, senest ajourført april 2026. Meddelelsen fastsætter følgende udgangspunkter:

Samleje med barn under 12 år – § 216, stk. 2, 1. pkt.

Som udgangspunkt nedlægges påstand om **fængsel i 3 år og 6 måneder** for et enkeltstående fuldbyrdet samleje, jf. RM pkt. 5.1.4. Andet seksuelt forhold (§ 225) er fra 1. marts 2022 skærpet med 50 pct. Betinget dom med sexologisk behandling kan undtagelsesvis komme på tale ved § 216, stk. 2, jf. § 225 med strafniveauer op til ca. 1 år og 6 måneder.

Samleje med barn under 15 år (gerningsperson over 22) – § 216, stk. 2, 2. pkt.

Strafniveauet er skærpet med **en tredjedel** i forhold til det tidligere § 222-niveau, jf. RM pkt. 5.1.5. Eksempel: et tilfælde der tidligere gav 6 måneders fængsel giver nu 8 måneder. Ved tvang/trusler (§ 222, stk. 2-principper) er udgangspunktet fortsat 3 år og 6 måneder.

Samleje med barn under 15 år (gerningsperson under 22) – § 222

Strafudmålingen beror på en konkret vurdering. Ved udnyttelse af fysisk eller psykisk overlegenhed ved tvang/trusler (§ 222, stk. 2) er udgangspunktet **3 år og 6 måneders fængsel**, jf. RM pkt. 5.4.1.

> *Strafudmålingen i en sag, hvor gerningspersonen har skaffet sig samleje med et barn under 15 år ved udnyttelse af sin fysiske eller psykiske overlegenhed, skal sidestilles med strafudmålingen for en overfaldsvoldtægt.*

Skærpelse forudsættes ved:

- Gentagne eller vedvarende overgreb
- Overgreb af særligt krænkende karakter
- Særligt afhængighedsforhold (fx misbrug inden for familien)

2026-skærpelsen (50 pct.)

Ved lov nr. 263 af 11. februar 2026 er straffen for voldtægt af barn *ved vold eller trussel om vold* samt gruppevoldtægt af barn yderligere skærpet med 50 pct. Skærpelsen finder anvendelse på forhold begået efter 15. februar 2026.

LOV Straffeloven § 216, stk. 2 Straffeloven § 222, stk. 2, 3 Straffeloven § 225

§ 3 Samleje med barn under 12 år og skærpende omstændigheder i § 216, stk. 3

Sager om samleje med barn under 12 år (§ 216, stk. 2, 1. pkt.) hører til de alvorligste i dansk strafferet. Grundstrafniveauet på 3 år og 6 måneder kan stige markant, når der foreligger skærpende omstændigheder.

I SS-1205/2023-VLR blev en halvbror (under 18 på gerningstidspunktet) idømt **5 år og 6 måneders fængsel** for adskillige vaginale samlejer med sin halvsøster (født 2009) – dels før, dels efter hun fyldte 12 år – samt ét analt samleje, blufærdighedskrænkelser og overgreb mod en veninde. Landsretten lagde i skærpende retning vægt på:

- Forholdenes grovhed og systematiske karakter over en længere gerningsperiode
- At der var tale om incest (halvsøskende), jf. straffelovens § 210
- At overgrebene omfattede tvang og trusler (§ 222, stk. 2)

Som formildende omstændighed indgik, at tiltalte var under 18 år, jf. § 82, stk. 1, nr. 1.

I sagen SS-103/2023-HJR skærpede Højesteret straffen til **9 år** for en virksomhedsejer, der begik talrige voldtægter og blufærdighedskrænkelser mod fire ansatte. Fem af forholdene blev henført under § 216, stk. 3 (særligt skærpende omstændigheder), idet overgrebene skete under særligt ydmygende omstændigheder foran onanerende tilskuere. Højesteret stadfæstede:

> *Uanset den begrænsede voldsudøvelse tiltræder Højesteret efter en helhedsvurdering, herunder at de seksuelle overgreb er begået på en for de forurettede meget ydmygende og nedværdigende måde, at der foreligger sådanne særligt skærpende omstændigheder, at forhold 4, 5, 7, 13 og 20 henføres til straffelovens § 216, stk. 3.*

Denne dom præciserer, at § 216, stk. 3 kan anvendes, selv uden grov vold, når en *kombination* af skærpelsesmomenter giver sagen en særligt graverende karakter.

LOV	Straffeloven § 82, stk. 1 · Straffeloven § 210 · Straffeloven § 216, stk. 2-3	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesteret skærper straf til 9 års fængsel for serie af ydmygende voldtægter mod ansatte	20.03.2024
	Højesteret · Tidligere virksomhedsejer idømt 9 års fængsel for talrige seksuelle overgreb mod ansatte, herunder voldtægter ved Hundige Strand under nedværdigende omstændigheder og efterfølgende udvisning for bestandig	20.03.2024
	Landsretten · Dom om seksuelle overgreb; straffastsættelse og tortgodtgørelse	30.11.2023

§ 4 Samleje med barn under 15 år – § 222 og § 216, stk. 2, 2. pkt.

Sager om samleje med børn mellem 12 og 15 år fordeler sig på to spor, afhængigt af gerningspersonens alder:

- **Gerningsperson fyldt 22 år**: Straffes efter § 216, stk. 2, 2. pkt. (siden 1. marts 2022)
- **Gerningsperson under 22 år**: Straffes efter § 222

Grooming og gentagne overgreb

I S-3412-23 blev en 55-årig mand idømt **5 år og 6 måneders fængsel** for ikke under 7 fuldbyrdede samlejer og 1 forsøg herpå med en 13-årig pige. Tiltalte havde systematisk groomed pigen via Snapchat og udnyttet hendes sårbarhed (hun skar i sig selv og manglede støtte). Landsretten skærpede straffen med 6 måneder i forhold til byretten, da den fandt yderligere to tilfælde bevist som voldtægt efter § 216, stk. 1 – forurettede havde eksplicit sagt "stop" under samlejerne. Tortgodtgørelsen blev fastsat til 110.000 kr.

Udnyttelse af overlegenhed – § 222, stk. 3

Højesterets dom i Sag 149/2010 er central for fortolkningen af § 222, stk. 3. En 49-årig fotograf havde gentagne seksuelle kontakter med en 14-årig, der drømte om en modelkarriere. Højesterets flertal fandt, at betingelserne for § 222, stk. 3 (udnyttelse af psykisk overlegenhed) *ikke* var opfyldt, da pigen var over 14 år, og der ikke var en særlig familiemæssig tilknytning. Det viser, at domstolene anlægger en restriktiv vurdering af overlegenhedskriteriet.

Ifølge Rigsadvokatmeddelelsen pkt. 4.2 skal der ved vurderingen af overlegenhed lægges vægt på:

- Aldersforskellen mellem parterne
- Barnets alder
- Om forurettede som følge af familiemæssig tilknytning har haft vanskeligt ved at sige fra
- Om gerningspersonen har opsøgt forurettede og taget initiativet

Flere gerningsmænd i forening

I SS-1782/2022-ODE blev en 30-årig mand idømt **8 års fængsel** for voldtægt af syv mindreårige piger (14-16 år) i forening med en 18-årig medtiltalt. Overgrebene skete under alkoholfester med legen "Sandhed eller

Konsekvens" som afsæt. Retten lagde i skærpende retning vægt på det store antal forhold, at overgrebene var planlagt, og at pigerne befandt sig i sårbare situationer.

LOV Straffeloven § 216, stk. 1, 2 | Straffeloven § 222, stk. 1-3

PRAKSIS
- **Landsretten** · Voldtægt af 13-årig pige - Landsretten skærper straf til 5 år og 6 måneders fængsel 04.07.2024
- **Landsretten** · Højesterets dom vedrørende seksuelle overgreb mod barn under 15 år og udnyttelse af psykisk overlegenhed 30.09.2010
- **Byretten** · Voldtægt og samleje med børn under 15 år - anbringelse og udvisning 12.06.2023
- **Byretten** · Voldtægt og seksuelle overgreb mod mindreårige - 8 års fængsel og udvisning 12.12.2022

§ 5 Stedbørn, plejebørn og betroet-til-undervisning – § 223

Beskyttelsen efter § 223, stk. 1 er særegen, fordi den ophæver barnets mulighed for at give diskulperende samtykke. Bestemmelsen rammer tre persongrupper:

- **Stedbørn og plejebørn**: Gerningspersonens biologiske stilling er ikke afgørende; det er det faktiske familieforhold.
- **Betroet til undervisning eller opdragelse**: Omfatter fx skolelærere, pædagoger, håndboldtrænere og andre, der har en opdragelses- eller undervisningsrolle.

Efter 2023-udvidelsen (lov nr. 740 af 13. juni 2023) omfatter § 223, stk. 1 også blufærdighedskrænkelse – dvs. en plejeforælder eller lærer, der sender sms-beskeder med seksuelt indhold til en person under 18, kan nu straffes efter § 223 i stedet for den mildere § 232. Forarbejderne præciserer:

> *Det foreslås, at anvendelsesområdet for bestemmelsen udvides til også at omfatte blufærdighedskrænkelse. Adfærd, der udgør en overtrædelse af straffelovens § 232, vil således fremover skulle straffes efter § 223, stk. 1, hvis gerningspersonens og forurettedes relation er omfattet af bestemmelsens anvendelsesområde.*

Strafferammen er bøde eller fængsel indtil 4 år. Bødemuligheden er netop tilføjet for at rumme de mildeste blufærdighedskrænkelsestilfælde, men det forudsættes i forarbejderne, at førstegangstilfælde som udgangspunkt bør give ubetinget fængsel.

I 5-8351/2023 blev en stedfar idømt **1 år og 3 måneders fængsel** for seksuelle overgreb mod sin steddatter, herunder penetration med fingre og blufærdighedskrænkelser, samt digitale krænkelser mod tre andre piger (10-14 år) via Snapchat under falske identiteter. Sagen illustrerer, at § 223 typisk finder anvendelse i kumulation med andre bestemmelser.

§ 223, stk. 2 rammer desuden den, der under groft misbrug af overlegenhed beroende på alder og erfaring *forfører* en person under 18 år til samleje – en mere generel bestemmelse, der ikke kræver den særlige personkreds i stk. 1.

LOV Straffeloven § 223, stk. 1-2 | Straffeloven § 232

PRAKSIS
- **Byretten** · Stedfar dømt for seksuelle overgreb mod steddatter og andre børn - 1 år og 3 måneders fængsel 30.01.2024

§ 6 Forsæt, aldersfejl og sammenstødsstraffen – § 228 og § 216, stk. 1 + stk. 2

Forsætskravet og § 228 om uagtsom alderskendsgerning

Strafansvar efter §§ 216, stk. 2, og 222 kræver forsæt med hensyn til barnets alder. Gerningspersonen skal have haft forsæt til, at den forurettede var henholdsvis under 12 eller under 15 år. Kan forsæt ikke bevises, men har gerningspersonen handlet *uagtsomt* med hensyn til alderen, straffes efter § 228 med forholdsmæssig mildere straf.

Rigsadvokatmeddelelsen præciserer:

> *Hvis gerningspersonen ikke har haft forsæt med hensyn til, at barnet var under 15 år, men har handlet uagtsomt med hensyn til barnets alder, kan forholdet i stedet være omfattet af straffelovens § 222, jf. § 228, evt. under skærpende omstændigheder efter § 222, stk. 3.*

I landsretssagen S-722-22 var forsætsspørgsmålet centralt. Tiltalte (37 år) havde modtaget en sms om, at pigen var 14 år, men kontaktede hende alligevel. Retten fandt, at tiltalte efter modtagelsen af beskeden måtte have indset det som overvejende sandsynligt, at forurettede var under 15 år – altså sandsynlighedsforsæt.

Sammenstødsstraf – § 216, stk. 1 + stk. 2

En vigtig retsstilling er, at der kan straffes i *sammenstød* mellem § 216, stk. 1 (manglende samtykke) og § 216, stk. 2 (barnets alder), når samlejet med barnet er gennemført uden samtykke. Det fremgår af forarbejderne til samtykkereformen. Det betyder, at en voldtægt af et barn under 12 år kan straffes efter *både* stk. 1 og stk. 2, hvilket får betydning for strafudmålingen.

Sammenstød kan tilsvarende foreligge mellem § 222 og § 216, stk. 1, når gerningspersonen er under 22 år, og samlejet er gennemført uden samtykke.

LOV Straffeloven § 216, stk. 1-2 · Straffeloven § 222, stk. 1 · Straffeloven § 228

PRAKSIS **Landsretten** · Dom om seksuelle overgreb mod mindreårig - landsretten skærper straf for voldtægt og blufærdighedskrænkelse 29.09.2022

§ 7 Blufærdighedskrænkelse mod børn – § 232

Blufærdighedskrænkelse efter § 232 omfatter en bred vifte af adfærd med relation til seksuelle forhold: beføjlinger, blotteri, beluring og digitale krænkelser. Bestemmelsen kræver ikke, at gerningsmanden selv har opfattet handlingen som krænkende, eller at forurettede konkret har oplevet sig krænket.

Når forholdet er begået over for et barn under 15 år, er strafferammen fængsel indtil 4 år. Ved 2018-skærpelsen (§ 232, stk. 2) forudsættes en generel fordobling af bødeniveauet for blotteri:

> *Det forudsættes, at der med den foreslåede ændring generelt sker en fordobling af bødeniveauet for blotteri i forhold til i dag, således at bødestraffen i højere grad afspejler den krænkelse af offeret, der er forbundet med overtrædelsen.*

I praksis indgår § 232-forhold typisk som medfølgende punkter i sager om grovere seksualforbrydelser. I nævningesagen SS-1782/2022-ODE indgik blufærdighedskrænkelse af en 14-årig pige (kys og beføling mod hendes vilje) som selvstændigt forhold nr. 4, straffet i kumulation med de øvrige voldtægtsforhold.

2025-ændring om deling i seksualiseret sammenhæng

Ved lov nr. 915 af 21. juni 2025 er det i bemærkningerne til § 232 præciseret, at deling af neutrale hverdagsbilleder af børn under 18 år i en seksualiseret sammenhæng – fx på pornografiske hjemmesider – efter omstændighederne kan straffes som blufærdighedskrænkelse. Det forudsættes, at personer under 15 år ikke gyldigt kan samtykke til sådan deling.

Se desuden praksisoversigterne om børnepornografi og online grooming af børn for beslægtede digitale krænkelser.

LOV Straffeloven § 232, stk. 1-2

PRAKSIS **Byretten** · Voldtægt og seksuelle overgreb mod mindreårige - 8 års fængsel og udvisning 12.12.2022

§ 8 Tiltalefrafald og betinget dom ved jævnbyrdig alder

Ikke alle seksuelle kontakter med børn under den seksuelle lavalder fører til straf. Tiltalefrafaldsbekendtgørelsen § 1, stk. 1, nr. 3 giver politidirektøren adgang til at frafalde tiltale for § 222, stk. 1 og § 225, jf. § 222, stk. 1, når:

- Der har været tale om et **fuldt ud frivilligt** seksuelt forhold
- Parterne har været **tilstrækkeligt jævnbyrdige** i alder og udvikling
- Forurettede er **over 12 år**
- Sigtede er **ikke fyldt 22 år**

Der kan ikke meddeles tiltalefrafald, hvis forholdet er omfattet af § 216, stk. 2 (barn under 12 år eller gerningsperson fyldt 22 år).

Dette svarer til Straffelovrådets anbefaling i betænkning nr. 1534/2012 om seksualforbrydelser, hvor rådet fandt, at den seksuelle lavalder bør forblive 15 år, men at der bør være adgang til tiltalefrafald ved jævnbyrdige forhold.

Betinget dom med vilkår om sexologisk behandling

Rigsadvokatmeddelelsen anfører, at der i visse sager om § 222 kan nedlægges påstand om betinget dom med vilkår om sexologisk behandling som alternativ til frihedsstraf. Dette forudsættes navnlig at komme på tale ved straffe op til ca. 1 år og 6 måneder, og kan derfor være relevant ved § 216, stk. 2, jf. § 225 (andet seksuelt forhold end samleje med barn under 12 år). Ved egentlig samleje med barn under 12 er betinget dom normalt udelukket.

Se også praksisoversigten om samfundstjeneste for den bredere afvisning af samfundstjeneste i seksualforbrydelsessager.

LOV Straffeloven § 222, stk. 1 Straffeloven § 225

§ 9 Tortgodtgørelse og andre retsfølger

Ofre for seksuelle overgreb tilkendes regelmæssigt tortgodtgørelse efter erstatningsansvarslovens § 26. De vejledende niveauer i praksis er:

Overgrebs karakter	Typisk godtgørelse
Blufærdighedskrænkelse (§ 232)	7.000 – 20.000 kr.
Enkeltstående voldtægt	ca. 35.000 – 50.000 kr.
Gentagne voldtægter / incest	110.000 – 200.000 kr.

I SS-103/2023-HJR blev der tilkendt tortgodtgørelser på 7.000 – 200.000 kr. til de fire forurettede, med det højeste beløb for det offer, der var udsat for vaginale og anale voldtægter samt dødstrusler.

Kontaktforbud og opholdsforbud

Domstolene pålægger regelmæssigt kontaktforbud via internettet mod børn under 18 år efter § 236- , samt opholdsforbud ved institutioner for børn. I grooming-sagen S-3412-23 blev der pålagt permanent kontaktforbud.

Rejseforbud

Dømte seksualforbrydere kan underlægges rejseforbud til bestemte lande efter § 79 e, med tilhørende tilsynsordning efter bekendtgørelse om politiets tilsyn med dømte seksualforbryderes overholdelse af forbud.

Udvisning

Udenlandske statsborgere dømmes regelmæssigt til udvisning i sager om seksuelle overgreb mod børn. I Højesterets dom af 20. marts 2024 blev en portugisisk virksomhedsejer udvist for bestandig, og retten fandt, at udvisning ikke stred mod EMRK artikel 8. Se også praksisoversigten om voldsoffer-erstatning for erstatning via Erstatningsnævnet.

LOV Erstatningsansvarsloven § 26 Straffeloven § 236

PRAKSIS **Højesteret** · Tidligere virksomhedsejer idømt 9 års fængsel for talrige seksuelle overgreb mod ansatte, herunder voldtægter ved Hundige Strand under nedværdigende omstændigheder og efterfølgende udvisning for bestandig 20.03.2024

Landsretten · Voldtægt af 13-årig pige - Landsretten skærper straf til 5 år og 6 måneders fængsel 04.07.2024

§ 10 Sammenfatning af praksis og udviklingstendenser

Retspraksis om seksuelle overgreb mod børn viser følgende hovedmønstre:

- **Strafniveauet er steget markant** over de seneste årtier. Grundniveauet for samleje med barn under 12 år (3 år og 6 måneder) og for samleje opnået ved tvang/overlegenhed med barn under 15 (ligeledes 3 år og 6 måneder) er forankret i forarbejderne til lov nr. 635 af 8. juni 2016 og den efterfølgende lovgivning.
- **22-årsgrænsen** (indført 2022) har skabt et nyt spor under § 216, stk. 2, med strafniveauet skærpet med en tredjedel. Samtidig er § 222 nu reelt begrænset til unge gerningspersoner under 22.
- **Overlegenhedsvurderingen** (§ 222, stk. 3) fortolkes restriktivt af Højesteret – aldersforskellen alene er sjældent nok; der kræves typisk en særlig familiemæssig eller institutionel tilknytning.
-

Sammenstød mellem § 216, stk. 1 og stk. 2 er fastslået i forarbejderne og bekræftet i praksis, hvilket muliggør en yderligere strafskærpelse, når overgrebet er begået både uden samtykke og mod et barn.

- **Digitale krænkelser** – grooming, sextortion, deling af nøgenbilleder – har fået øget strafretlig opmærksomhed og rummes nu i § 225 (selvudførte handlinger), § 232 (hverdagsbilleder i seksualiseret sammenhæng) og § 223 (blufærdighedskrænkelse i betroet-forhold).
- **50 pct.-skærpelsen fra 2026** for voldtægt af barn ved vold/trussel signalerer lovgivers fortsatte kurs mod strengere straffe.

Den tilgængelige praksis bekræfter, at domstolene som absolut hovedregel idømmer ubetinget fængselsstraf ved samleje med børn under 15 år. Betinget dom med sexologisk behandling er en snæver undtagelse, forbeholdt tilfælde af andet seksuelt forhold end samleje med strafniveauer under ca. 1½ år.

LOV Straffeloven § 216, stk. 2 | Straffeloven § 222 | Straffeloven § 223 | Straffeloven § 232

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Straffeloven § 216 stk. 2	Straffeloven § 222
Straffeloven § 223 stk. 1	Straffeloven § 225
Straffeloven § 228	Straffeloven § 232

MATERIALE Citerede afgørelser

10 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 3

20.03.2024	Højesteret skærper straf til 9 års fængsel for serie af ydmygende voldtægter mod ansatte	4858-5861
20.03.2024	Tidligere virksomhedsejer idømt 9 års fængsel for talrige seksuelle overgreb mod ansatte, herunder voldtægter ved Hundige Strand under nedværdigende omstændigheder og efterfølgende udvisning for bestandig	AM2024.03.20H
12.11.2012	Højesteretsdom om groft bedrageri, misbrug af tillid i ledelsesstilling og idømmelse af erhvervsforbud	

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS 4

04.07.2024	Voldtægt af 13-årig pige - Landsretten skærper straf til 5 år og 6 måneders fængsel	S-3412-23
30.11.2023	Dom om seksuelle overgreb; straffastsættelse og tortgodtgørelse	4441-5328
29.09.2022	Dom om seksuelle overgreb mod mindreårig - landsretten skærper straf for voldtægt og blufærdighedskrænkelse	S-722-22
30.09.2010	Højesterets dom vedrørende seksuelle overgreb mod barn under 15 år og udnyttelse af psykisk overlegenhed	Sag 149/2010

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS 3

30.01.2024	Stedfar dømt for seksuelle overgreb mod steddatter og andre børn - 1 år og 3 måneders fængsel	5-8351/2023
12.06.2023	Voldtægt og samleje med børn under 15 år - anbringelse og udvisning	4567-5480
12.12.2022	Voldtægt og seksuelle overgreb mod mindreårige - 8 års fængsel og udvisning	4567-5479

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Straffelovrådets betænkning om seksualforbrydelser Bind I - Betænkning nr. 1534

nr. 1534 · 2012 · Justitsministeriet

34 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over sextortion (§ 281 / § 264 d kombineret)

Afpresning med trusler om deling af intime billeder – § 281, § 264 d, § 225 og § 232

Version 2 Opdateret 24. jun. 2026 4 afgørelser · 2022-2026 Læs online

INTRODUKTION

Sextortion betegner en kriminalitetsform, hvor en gerningsmand truer med at offentliggøre intime billeder eller videoer af offeret for at afpresse penge eller yderligere seksuelt materiale. Retligt kvalificeres handlingerne typisk som afpresning efter straffelovens § 281 (ved pengekrav), men kan også henføres under § 225 (seksuel sextortion, dvs. tvang til seksuelle handlinger på sig selv), § 264 d (uberettiget deling af private billeder), § 232 (blufærdighedskrænkelse) og § 260 (ulovlig tvang). Siden 2023 er sextortion et anklagerfagligt fokusområde hos Rigsadvokaten, og den retlige regulering er under fortsat skærpelse – senest med en vedtagen fordobling af strafniveauet for digitale sexkrænkelser fra 1. januar 2027.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Afpresning for penge ved brug af intime billeder henføres under straffelovens § 281, nr. 1 (trussel om at åbenbare privatlivet tilhørende forhold), mens afpresning for yderligere seksuelt materiale henføres under § 225 jf. §§ 216-224.

02 Sextortion er et anklagerfagligt fokusområde: alle sager om § 225 (seksuelle handlinger udført af offeret på sig selv) skal forelægges statsadvokaten inden tiltalerejsning.

03 Straffelovens § 225 blev ved lov nr. 741 af 13. juni 2023 udvidet til at omfatte tilfælde, hvor gerningspersonen formår offeret til at udføre seksuelle handlinger på sig selv – den primære hjemmel for seksuel sextortion.

04 Bestemmelsen i § 225 finder anvendelse uanset om gerningspersonen er fysisk til stede eller instruerer offeret via videochat.

05 Ved systematisk eller organiseret afpresning kan straffen stige til fængsel i op til 6 år efter § 286, stk. 1 – herunder ved gentagende sextortion mod flere ofre.

06 Mindreårige ofre medfører skærpet strafudmåling: § 222 jf. § 225 (ofre under 15 år) eller § 223 jf. § 225 (plejebørn/elever under 18 år) kan kombineres med § 232 og § 235.

07 Straffelovens § 264 d, stk. 2, indeholder en skærpet sidestrafferamme (op til 3 års fængsel) ved deling af intime billeder under særligt skærpende omstændigheder, herunder deling på internettet eller af materiale med pornografisk karakter.

08 Fra 1. januar 2027 hæves strafferammen i § 264 d, stk. 1, fra 6 måneders til 1 års fængsel, med en forudsat fordobling af strafniveauet for digitale sexkrænkelser.

09 Anklagemyndigheden skal altid nedlægge påstand om konfiskation af enheder brugt til deling af nøgenbilleder samt påstand om sletning af materialet.

10 Grooming kombineret med sextortion over sociale medier (Snapchat, Instagram, Telegram) straffes typisk med ubetinget fængsel på 1-3 år ved systematiske krænkelser af flere mindreårige ofre.

§ 1 Lovgrundlag og sondringen mellem økonomisk og seksuel sextortion

Begrebet sextortion dækker i dansk ret to fundamentalt forskellige kriminalitetstyper, der reguleres af forskellige bestemmelser afhængigt af gerningsmotiv og krav:

Økonomisk sextortion (pengekrav): Når gerningsmanden kræver pengeoverførsler – typisk via MobilePay, bankoverførsel eller kryptovaluta – under trussel om at dele intime billeder, kvalificeres forholdet som afpresning efter straffelovens § 281, nr. 1. Bestemmelsen straffer den, der for at skaffe sig uberettiget vinding truer med bl.a. at "åbenbare privatlivet tilhørende forhold". Strafferammen er fængsel indtil 1 år og 6 måneder, men kan stige til 6 år ved systematisk eller organiseret afpresning efter § 286, stk. 1.

Seksuel sextortion (krav om yderligere seksuelt materiale eller handlinger): Når gerningsmanden under trussel om at dele nøgenbilleder formår offeret til at udføre seksuelle handlinger på sig selv – fx indføre fingre eller genstande i kønsdel eller foretage manipulation af lem – henføres forholdet under straffelovens § 225 jf. §§ 216-224. Bestemmelsen blev ved lov nr. 741 af 13. juni 2023 udvidet netop for at dække denne type digitale seksualforbrydelser.

Som Rigsadvokatmeddelelsen om seksualforbrydelser præciserer:

> *Rigsadvokaten bemærker, at andre tilfælde af afpresning, f.eks. afpresning for penge ved brug af nøgenbilleder mv. efter Rigsadvokatens opfattelse ikke er omfattet af lovændringen, men kan efter omstændighederne straffes efter straffelovens bestemmelser om afpresning efter § 281, ulovlig tvang efter § 260 eller blufærdighedskrænkelse jf. § 232.*

Sondringen er central for subsumptionen: § 225-sextortion er en seksualforbrydelse med strafferammer op til livstid (via § 216), mens § 281-sextortion er en formueforbrydelse med lavere grundstrafferamme.

LOV Straffeloven § 225 Straffeloven § 260, stk. 1 Straffeloven § 281 Straffeloven § 286, stk. 1

§ 2 2023-udvidelsen af § 225 og lovforarbejderne om sextortion

Den centrale lovændring for sextortion er lov nr. 741 af 13. juni 2023, der tilføjede ordene "herunder hvor gerningspersonen formår forurettede til at udføre seksuelle handlinger på sig selv" til straffelovens § 225. Bestemmelsen lyder nu:

> *Bestemmelserne i §§ 216-224 finder tilsvarende anvendelse med hensyn til andet seksuelt forhold end samleje, herunder hvor gerningspersonen formår forurettede til at udføre seksuelle handlinger på sig selv.*

Forarbejderne (L 50 af 22. februar 2023, de specielle bemærkninger til § 1, nr. 7) fastslår flere vigtige principper:

- **Fysisk tilstedeværelse ikke påkrævet:** Bestemmelsen finder anvendelse uanset om gerningsmanden befinder sig i samme rum som offeret eller instruerer via videochat.
- **Beviskrav:** Som det klare udgangspunkt forudsættes det, at gerningsmanden overværer eller modtager et foto, en video eller lignende af den seksuelle handling.
- **Kausalitetskrav:** Gerningsmanden skal have *formået* offeret til handlingen – tilfælde, hvor offeret på eget initiativ udfører handlinger uden nogen form for påvirkning, er ikke omfattet.
- **Samtykke:** Der kan ikke foreligge gyldigt samtykke, når gerningsmanden truer med at offentliggøre nøgenbilleder. Truslen eliminerer den frie vilje.
- **Strafudmåling:** Det forhold, at offeret selv har udført handlingen, kan ikke i sig selv begrunde lavere straf sammenlignet med tilfælde, hvor gerningsmanden udfører handlingerne fysisk.

Bestemmelsens subsumption afhænger af offerets alder og forholdet til gerningsmanden:

Situation	Hjemmel
Offer 15+ år, ingen samtykke	§ 216, stk. 1 jf. § 225
Offer under 15 år	§ 222 jf. § 225
Offer under 18 år, plejebarn/elev	§ 223, stk. 1 jf. § 225
Mindre grove handlinger (fx berøre bryster)	§ 232 eller § 260

LOV Straffeloven § 216, stk. 1 Straffeloven § 222 Straffeloven § 223, stk. 1 Straffeloven § 225 Straffeloven § 232

§ 3 § 264 d – deling af intime billeder og den kommende strafskærpelse

I sextortion-sager vil gerningsmanden ofte have delt eller true med at dele intime billeder, hvilket er strafbart efter straffelovens § 264 d. Bestemmelsen rammer den, der uberettiget videregiver billeder vedrørende en andens private forhold eller billeder under omstændigheder, der åbenbart kan forlanges unddraget en bredere offentlighed.

Den skærpede sidestrafferamme i § 264 d, stk. 2 (fængsel indtil 3 år) finder anvendelse ved særligt skærpende omstændigheder. Ifølge Rigsadvokatmeddelelsen om digitale sexkrænkelser foreligger sådanne omstændigheder navnlig, når materialet:

- er af særligt krænkende (pornografisk) karakter
- er udbredt i et stort omfang, herunder på internettet

- vedrører et stort antal forurettede (i størrelsesordenen 5-10)
- er udbredt til et stort antal modtagere (i størrelsesordenen 20-30)

Anklagemyndigheden skal i sager efter § 264 d, stk. 1, tage udgangspunkt i en strafpåstand på 30-40 dages fængsel for videregivelse af enkelte billeder. Ved stk. 2-tilfælde (fx offentliggørelse på internettet) er udgangspunktet mindst 60 dages fængsel.

Kommende strafskærpelse (1. januar 2027): Ved den vedtagne strafreform-lov af 12. februar 2026 hæves strafferammen i § 264 d, stk. 1, fra 6 måneder til 1 års fængsel. Samtidig forudsættes en **fordobling (100 pct. skærpelse)** af strafniveauet for alle digitale sexkrænkelser. Forarbejderne angiver, at en straf der i dag ville lyde på 20 dages fængsel efter § 264 d, stk. 1, fremover skal lyde på 40 dage, og at 60 dages fængsel efter §§ 264 d og 232 i sammenstød skal stige til 4 måneders fængsel.

For afgrænsningen mod ren deling uden afpresningselement, se praksisoversigten om deling af intime billeder uden samtykke.

LOV Straffeloven § 232 Straffeloven § 264d, stk. 1, 2

§ 4 Rigsadvokatmeddelelsen – anklagerfagligt fokusområde og forelæggelsespligt

Sextortion er udpeget som et **anklagerfagligt fokusområde** i Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om forelæggelse og indberetning. Det indebærer to konkrete forpligtelser for politikredsene:

- **Inden tiltalerejsning:** Alle sager om § 225-sextortion skal forelægges statsadvokaten med udkast til anklageskrift og strafpåstand.
- **Inden ankefristens udløb:** Alle domme, hvor der er rejst tiltale for § 225-sextortion, skal forelægges statsadvokaten.

Fokelæggelsespligten sikrer ensartet praksis i et retsområde, der stadig er under udvikling. Retningslinjerne beskrives nærmere i Rigsadvokatmeddelelsen om seksualforbrydelser, pkt. 4.3.

For den *økonomiske* sextortion gælder retningslinjerne for formueforbrydelser, herunder at systematisk eller organiseret afpresning udtrykkeligt er nævnt som grundlag for den skærpede strafferamme i § 286, stk. 1 (op til 6 års fængsel). Ved lov nr. 672 af 8. juni 2017 blev systematisk og organiseret afpresning indføjet i § 286, med en forudsat strafforhøjelse på omkring en tredjedel.

For digitale sexkrænkelser gælder desuden, at:

- Sager om § 264 d er undergivet betinget offentlig påtale
- Anklagemyndigheden skal nedlægge påstand om **konfiskation** af de enheder, der har været brugt til deling
- Der skal nedlægges påstand om, at materiale **slettes** af den, der har rådighed over det
- Anklagemyndigheden skal overveje, om sagen indeholder grænseoverskridende/international kriminalitet

LOV Straffeloven § 225 Straffeloven § 264d Straffeloven § 286, stk. 1

§ 5 Retspraksis: Sextortion mod mindreårige via sociale medier

Den mest omfattende domspraksis om sextortion vedrører gerningsmænd, der systematisk har opsøgt mindreårige ofre via sociale medier (Snapchat, Instagram, Discord, WhatsApp) under falske profiler og efterfølgende truet med at dele allerede modtaget materiale.

I **S-1786-21** (Vestre Landsret, 20. april 2022) blev en ung mand fundet skyldig i 33 forhold, herunder fire voldtægter af en 17-årig pige og adskillige tilfælde af afpresning. Gerningsmanden kontaktede ofre via en falsk Snapchat-profil, fremsatte livstrusler under påskud af at repræsentere rockergruppen Satudarah og afpressede 14 forskellige piger for beløb mellem 500 kr. og 10.000 kr. Samtidig tvang han piger til at sende nøgenbilleder under trussel om offentliggørelse eller vold mod pårørende. Landsretten idømte fængsel i 5 år for det samlede gerningskompleks, der udover afpresning efter § 281 omfattede voldtægt, ulovlig tvang efter § 260, blufærdighedskrænkelse efter § 232 og trusler efter § 266.

I **AM2026.02.02B** (byretten, 2. februar 2026) blev en 29-årig mand idømt 2 år og 6 måneders fængsel for systematisk grooming og seksuelle krænkelser af 15 mindreårige piger (8-14 år) over perioden 2021-2025. Via Snapchat, Discord, WhatsApp og Messenger opbyggede han tillidsrelationer under falske profiler (14-24 år) og instruerede ofrene i at sende nøgenbilleder og videoer af onani med specifikke anvisninger. Ved forsøg på at afbryde kontakten anvendte han konsekvent sextortion: trusler om at dele allerede modtaget materiale med familie, venner eller nettet, kombineret med tidspres via nedtællinger. Tortgodtgørelse til 12 forurettede beløb sig til i alt 497.550 kr. Retten lagde skærpende vægt på, at tiltalte fortsatte sine krænkelser selv efter sigtelse.

I **AM2026.01.06B** (byretten, 6. januar 2026) blev en 22-årig mand idømt 1 år og 6 måneders ubetinget fængsel for grooming og sextortion af fire piger i alderen 9-14 år. Han opbyggede kontakt via sociale medier, sendte uopfordret pornografi og formåede ofrene til at sende billeder af kønsdele og optage videoer. Over for en 14-årig pige brugte han direkte trusler om voldtægt og deling af eksisterende billeder for at tvinge yderligere materiale frem. Sagen blev subsumeret under bl.a. § 232, § 260, § 264 a og § 264 d.

I **S-2610-23** (Vestre Landsret, 24. januar 2024) blev en tiltalte idømt 1 år og 9 måneders fængsel for systematisk grooming af 24 børn (9-15 år) via falske Snapchat-profiler. Truslerne om at dele private billeder med familie og skole udgjorde sextortion-elementet. Landsretten stadfæstede byrettens strafudmåling og lagde bl.a. vægt på det store antal ofre og den systematiske fremgangsmåde.

LOV Straffeloven § 232 · Straffeloven § 260 · Straffeloven § 264d · Straffeloven § 266 · Straffeloven § 281

PRAKSIS

Landsretten · Omfattende sag om grooming og børnepornografi - 1 år og 9 måneders fængsel for systematisk krænkelse af 24 børn	24.01.2024
Landsretten · Omfattende voldtægts- og afpresningssag mod ung mand via sociale medier	20.04.2022
Byretten · Omfattende sag om seksuelle krænkelser af mindreårige gennem sociale medier - 2 år og 6 måneders fængsel	02.02.2026
Byretten · Grooming, sextortion og besiddelse af overgrebsmateriale - 22-årig idømt 1 år og 6 måneders ubetinget fængsel	06.01.2026

§ 6 Strafudmålingsniveauer og skærpende omstændigheder

Retspraksis tegner et billede af et strafniveau, der varierer væsentligt afhængigt af gerningens grovhed, antallet af ofre og ofrenes alder:

Sagstype	Strafniveau	Skærpende faktorer
Enkeltstående § 281-afpresning med intimt materiale	3-6 mdr. fængsel	Beløbets størrelse, offerets sårbarhed
Systematisk sextortion mod flere ofre	1-3 år fængsel	Antal ofre, varighed, ofrenes alder
Sextortion + voldtægt/seksuelle overgreb	3-6+ år fængsel	Kombination med § 216/§ 222 jf. § 225

Følgende omstændigheder medfører skærpet strafudmåling:

- **Mindreårige ofre:** Krænkelser af børn under 15 år henføres under § 222 jf. § 225, med strafferamme op til 12 år. Ved ofre under 12 år er minimumsstraffen fængsel i 1 år.
- **Systematik og omfang:** Gentagne krænkelser af flere ofre over længere tid vurderes som systematisk afpresning efter § 286, stk. 1, med strafferamme op til 6 år.
- **Fortsat kriminalitet efter sigtelse:** I **AM2026.02.02B** blev det anset som en væsentligt skærpende omstændighed, at tiltalte fortsatte krænkelserne selv efter at være sigtet.
- **Falske identiteter og grooming:** Brug af falske profiler for at opbygge tillid og udnytte aldersforskel indgår i grovhedsvurderingen.
- **Trusler om vold:** Kombination af trusler om fysisk vold og trusler om offentliggørelse af materiale (som i **S-1786-21**) medfører kumuleret straf for flere bestemmelser.

Vedrørende **tortgodtgørelse** til forurettede i sextortion-sager ses beløb i størrelsesordenen 10.000-50.000 kr. pr. forurettet, afhængigt af krænkelsens grovhed og varighed. I **AM2026.02.02B** tilkendtes 12 forurettede i alt 497.550 kr.

LOV Straffeloven § 222 · Straffeloven § 286, stk. 1

PRAKSIS
Landsretten · Omfattende voldtægts- og afpresningssag mod ung mand via sociale medier — 20.04.2022
Byretten · Omfattende sag om seksuelle krænkelser af mindreårige gennem sociale medier - 2 år og 6 måneders fængsel — 02.02.2026

§ 7 Digitale platforme, jurisdiktion og bevissikring

Sextortion-sager udspiller sig næsten altid på digitale platforme, hvilket rejser særlige efterforsknings- og jurisdiktionsspørgsmål.

Platforme: Den overvejende del af sagerne involverer Snapchat (særligt populær blandt mindreårige), men også Instagram, Facebook/Messenger, Discord, WhatsApp og Telegram optræder hyppigt. Gerningsmanden anvender typisk falske profiler og skifter mellem flere platforme for at undgå opdagelse.

Jurisdiktion: Ved grænseoverskridende kriminalitet – fx udenlandske gerningsmænd, der kontakter danske ofre via internettet – skal politiet ifølge Rigsadvokatmeddelelsen om digitale sexkrænkelser være særligt opmærksom på, om sagen eller dele heraf omhandler international kriminalitet. Dansk strafmyndighed vil typisk foreligge, når virkningen er indtrådt i Danmark (offerets bopæl), jf. straffelovens § 9.

Bevissikring: Rigsadvokatmeddelelsen opstiller en detaljeret tjekliste for den indledende bevissikring i sager om digitale sexkrænkelser:

- Sikring af digitalt bevismateriale fra gerningsmandens og offerets enheder
- Udnyttelse af de straffeprocessuelle tvangsindgreb, der er tilgængelige ved IT-kriminalitet
- Dokumentation af, om billeder i sagen er slettet, og hvem der har rådighed over materialet
- Optælling og kategorisering af materiale i sager om seksuelle fremstillinger af børn efter § 235

Kryptovaluta og pengeoverførsler: Ved økonomisk sextortion kræves typisk betaling via svært sporbare kanaler. Beslaglæggelse af kryptoaktiver og sporing af MobilePay-/bankoverførsler er central del af efterforskningen.

LOV Straffeloven § 9 Straffeloven § 235

§ 8 Afgrænsning mod beslægtede kriminalitetstyper

Sextortion afgrænses mod flere beslægtede kriminalitetsformer:

Deling af intime billeder uden samtykke (uden afpresning): Ren deling af nøgenbilleder – fx hævnporno – uden krav om penge eller yderligere seksuelt materiale henføres under § 264 d (evt. i sammenstød med § 232). Der er ikke tale om sextortion, medmindre delingen eller trussel herom anvendes som pressemiddel. Se praksisoversigten om deling af intime billeder uden samtykke.

Klassisk afpresning (uden seksuelt indhold): Afpresning efter § 281, hvor trusselmidlet ikke involverer intime billeder – fx trusler om vold eller brandstiftelse – hører ikke under sextortion-begrebet. Se praksisoversigten om afpresning.

Grooming (§ 231): Den rene grooming handling – at opbygge et tillidsforhold med en mindreårig med henblik på seksuelt overgreb – er kriminaliseret selvstændigt i § 231 (indført i 2023). Sextortion vil ofte involvere grooming som forstadium, men gerningsmanden kan straffes for begge dele i sammenstød.

Deepfake-pornografi (§ 264 e): Fremstilling og deling af AI-genereret seksuelt materiale med virkelige personers ansigter reguleres af § 264 e om identitetsmisbrug. Hvis deepfake-materialet bruges som trusselmiddel i sextortion, optræder § 264 e i sammenstød med afpresnings- eller seksualforbrydelsesbestemmelserne.

LOV Straffeloven § 231 Straffeloven § 232 Straffeloven § 264d Straffeloven § 264e Straffeloven § 281

§ 9 Sammenfatning og retspolitisk udvikling

Sextortion er et retsområde i hurtig udvikling. Den danske lovgiver har gennem en serie lovændringer siden 2018 styrket den strafferetlige beskyttelse:

- **2018:** Skærpet sidestrafferamme i § 264 d, stk. 2, med fængsel indtil 3 år for grove digitale sexkrænkelser (lov nr. 257 af 10. april 2018).

- **2018:** Udvidelse af § 264 d til "en bredere offentlighed" (lov nr. 1719 af 27. december 2018), der styrker beskyttelsen mod deling af nøgenbilleder.
- **2023:** Udvidelse af § 225 til at omfatte seksuel sextortion (lov nr. 741 af 13. juni 2023) og indførelse af grooming-forbud i § 231.
- **2026/2027:** Fordobling af strafniveauet for digitale sexkrænkelser og hævning af strafferammen i § 264 d, stk. 1, til 1 års fængsel (ikrafttræden 1. januar 2027).

Retspraksis viser, at systematisk sextortion mod mindreårige via sociale medier straffes med ubetinget fængsel på typisk 1-3 år, mens sextortion kombineret med voldtægt eller andre seksuelle overgreb kan medføre straffe på 5+ år. Sextortion er nu et anklagerfagligt fokusområde, der kræver forelæggelse for statsadvokaten.

Justitsministeriet har desuden intensiveret samarbejdet med tech-virksomheder (Meta, Google, Snapchat, TikTok) for at forhindre, at deres platforme bruges som arnested for sextortion og andre digitale krænkelser – senest ved det nordiske møde i december 2024, hvor platformene blev opfordret til at udarbejde handleplaner for beskyttelse af brugerne.

Den retspolitiske tendens peger entydigt mod fortsat skærpelse, og der kan forventes yderligere domspraksis, efterhånden som § 225-sagerne (der først blev muliggjort fra 1. juli 2023) arbejder sig gennem retssystemet.

LOV	Straffeloven § 225 · Straffeloven § 231 · Straffeloven § 264d, stk. 1, 2	
PRAKSIS	**Byretten** · Omfattende sag om seksuelle krænkelser af mindreårige gennem sociale medier - 2 år og 6 måneders fængsel	02.02.2026
	Byretten · Grooming, sextortion og besiddelse af overgrebsmateriale - 22-årig idømt 1 år og 6 måneders ubetinget fængsel	06.01.2026

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Straffeloven § 225		Straffeloven § 232	stk. 1
Straffeloven § 260	stk. 1	Straffeloven § 264d	stk. 1, 2
Straffeloven § 281		Straffeloven § 286	stk. 1

MATERIALE Citerede afgørelser

4 afgørelser

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS		2
24.01.2024	Omfattende sag om grooming og børnepornografi - 1 år og 9 måneders fængsel for systematisk krænkelse af 24 børn	S-2610-23
20.04.2022	Omfattende voldtægts- og afpresningssag mod ung mand via sociale medier	S-1786-21

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS		2
02.02.2026	Omfattende sag om seksuelle krænkelser af mindreårige gennem sociale medier - 2 år og 6 måneders fængsel	AM2026.02.02B

06.01.2026	Grooming, sextortion og besiddelse af overgrebsmateriale - 22-årig idømt 1 år og 6 måneders ubetinget fængsel	AM2026.01.06B

35 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over simpelt tyveri (§ 276)

Strafudmåling pr. typetilfælde efter § 287, § 285 og § 286 – med bødetaksterne fra 1. februar 2025

Version 2 Opdateret 27. aug. 2026 43 afgørelser · 2003-2026 Læs online

INTRODUKTION

Tyveri efter straffelovens § 276 er den mest udbredte formueforbrydelse i dansk retspraksis, og sanktionen spænder fra en bøde på 1.000 kr. til flere års fængsel med udvisning for bestandig. Nøglen til udmålingen er strafferammernes tredeling: § 287, stk. 1 (bøde ved mindre strafværdige forhold), § 285, stk. 1 (fængsel indtil 1 år og 6 måneder som normalstraf) og § 286, stk. 1 (fængsel indtil 6 år ved særligt grov beskaffenhed). Praksisoversigten kortlægger udmålingsniveauerne pr. typetilfælde – butikstyveri, trick- og lommetyveri, arbejdspladstyveri, brugstyveri og de organiserede serietyverier – og beskriver den gentagelsestrappe, der fører fra normalbøde over kort betinget fængsel til ubetinget fængsel i månedsstørrelse.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Værdigrænsen for at afgøre et simpelt tyveri efter § 287 er som udgangspunkt 8.000 kr. (udsalgspris) – over den grænse fastsættes straffen efter § 285, stk. 1.

02 Bødetaksterne for butikstyveri blev skærpet med virkning fra 1. februar 2025, så en sag, der før udløste 4.000 kr., nu udløser 7.000 kr., og gentagelsestilfælde tillægges 50 pct.

03 Anvendelse af bødetaksterne forudsætter, at det stjålne er tilbageleveret, eller at der er betalt erstatning; ellers skal der nedlægges påstand om forhøjet bøde.

04 Højesteret har fastslået, at § 287 undtagelsesvis kan anvendes ved indbrudstyveri, når adgangen skete ad en ulåst dør, værdien var minimal, og gerningsmændene af egen drift genoprettede skaden før opdagelsen.

05 § 287 anvendes som udgangspunkt ikke ved indbrudstyveri efter § 276 a, fordi denne tyveriform efter sin karakter ikke sædvanligvis er af mindre strafværdighed.

06 Gentagelsesvirkningen efter § 81, nr. 1, er ikke tidsbegrænset, mens den lovbestemte gentagelsesvirkning efter § 84 ophører 10 år efter, at den tidligere straf er udstået.

07 Butikstyveri i massepraksis udløser ubetinget fængsel i månedsstørrelse, når der er tale om mange forhold, professionelt præg og hurtigt recidiv – 27 domfældte forhold gav 9 måneders fængsel.

08 Tricktyveri og lommetyveri mod ældre straffes markant hårdere end anonymt butikstyveri, og der skal udvises tilbageholdenhed med samfundstjeneste, når offeret er særligt værgeløst.

09 Når gerningspersonen under falske foregivender skaffer sig adgang til en beboelse, skal forholdet henføres under indbrudstyveri efter § 276 a med det forhøjede strafniveau.

10 Tyveri fra arbejdsplads er en skærpende omstændighed efter § 81, nr. 8, men fører ved beskedne beløb, tilbagebetaling og gode personlige forhold typisk til betinget fængsel i 14-60 dage.

11 Organiseret indbruds- og serietyveri henføres under § 286, stk. 1, og straffen forudsættes forhøjet med en tredjedel i forhold til den tidligere praksis; ved et ekstraordinært stort antal forhold kan strafmaksimum forhøjes til 9 år efter § 88, stk. 1, 2. pkt.

12 Udlændinge, der indrejser med det formål at begå serietyveri, udvises som fast praksis – indrejseforbuddet fastsættes fra 6 år til bestandigt afhængigt af omfang og tilknytning.

13 Brugstyveri af motorkøretøj efter § 293 a har som udgangspunkt 14 dages fængsel i normale førstegangstilfælde, men kan gøres betinget, når køretøjet hverken er brugt til anden kriminalitet eller til hasarderet kørsel.

14 Samfundstjeneste kan i vidt omfang anvendes ved berigelseskriminalitet, men er reelt udelukket for gerningspersoner, der er så kriminelt belastede af gentagne tyverier, at forstraffene taler afgørende imod.

15 Konfiskation af udbytte efter § 75, stk. 1, og adhæsionsprocessens erstatningskrav er faste elementer i tyverisager og kan overstige selve strafværdien i økonomisk betydning.

§ 1 Gerningsindholdet i § 276 og afgrænsningen til brugstyveri, hæleri, bedrageri og røveri

Tyveribestemmelsen i straffelovens § 276 har følgende ordlyd:

> *For tyveri straffes den, som uden besidderens samtykke borttager en fremmed rørlig ting for at skaffe sig eller andre uberettiget vinding ved dens tilegnelse. Med rørlig ting sidestilles her og i det følgende en energimængde, der er fremstillet, opbevaret eller taget i brug til frembringelse af lys, varme, kraft eller bevægelse eller i andet økonomisk øjemed.*

Gerningsindholdet består dermed af fire elementer: en **borttagelse**, af en **fremmed rørlig ting**, **uden besidderens samtykke**, og med **berigelsesforsæt** (tilegnelseshensigt). Falder ét af elementerne bort, skal forholdet henføres andetsteds – og netop den subsumption er i praksis den hyppigste tvist i førsteinstansen.

- **Manglende tilegnelsesforsæt** fører til brugstyveri efter § 293, stk. 1 eller – for motorkøretøjer – § 293 a. I **SS-4401/2021-HER** blev en mand frifundet for brugstyveri af en bil, fordi han var i færd med at reparere bremserne for den nye ejer og kørte en prøvetur; retten fandt ikke bevis for uberettiget brug.
- **Indbrudstyveri** har siden 1. januar 2018 sin egen bestemmelse i § 276 a, indsat ved **lov nr. 1680 af 26. december 2017** (L 34 af 4. oktober 2017).

- **Ulovlig omgang med hittegods** har en selvstændig ramme i § 285, stk. 2 (bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder). Den administrative behandling er reguleret i bekendtgørelse om behandlingen af hittegods, hvorefter hittegods under 500 kr. falder uden for hittegodslovens §§ 2-7.
- **Tricktyveri kontra bedrageri** volder tilbagevendende afgrænsningsproblemer, fordi grænsen går ved, om offeret selv foretager en formuedisponerende handling. Ankenævnet for Forsikring behandlede spørgsmålet direkte i 103228, hvor sondringen mellem § 276 og § 279 var afgørende for dækningen af et krav på 55.000 kr. Tilsvarende i 83442, hvor to mænd udgav sig for at være fra hjemmeplejen, og hvor grænsedragningen gik mellem tricktyveri og røveri.
- **Eskalation til røveri** sker, når tyven anvender vold eller trussel om vold for at bringe det stjålne i sikkerhed. I SS-18905/2022-KBH forsøgte en mand at flygte med stjålet kød fra et supermarked, trak et oversavet haglgevær mod butiksdetektiven og affyrede det to gange – forholdet blev henført under forsøg på røveri af særlig grov beskaffenhed, og straffen blev 5 års fængsel.

Bevisspørgsmålet om selve borttagelsen kan i sig selv være afgørende: i **144/2009** frifandt Højesteret en ansat sælger for tyveri af designermøbler og en cykel fra arbejdsgiveren efter skiftende udfald i by- og landsret.

Anklagemyndighedens tekniske sondringer afspejles også i tiltalepraksis. Vejledning om anklageskrifter indeholder standardformuleringer for tyveri efter § 276 – herunder eksempler på butikstyveri, tyveri fra fortovsudstillinger, benzintyveri og forsøg efter § 21 – og viser, hvornår forholdet påstås henført under § 286, stk. 1. Politiets egen typologi fremgår af gerningskoderne i bilag 1 til bekendtgørelse om bevaring og kassation af politikredsenes arkivalier, der bl.a. skelner mellem butikstyveri i de enkelte butikstyper, "butikstyveri, tricktyveri" og "tyveri, tricktyveri på gadeplan".

LOV Straffeloven § 276 · Straffeloven § 276a · Straffeloven § 285, stk. 2 · Straffeloven § 293, stk. 1 · Straffeloven § 293a

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets frifindelse af ansat sælger for tyveri af møbler og cykel	15.09.2009
Byretten · Dom for groft røveriforsøg med oversavet haglgevær og voldeligt overfald på butiksdetektiv	22.02.2023
Byretten · Frifindelse for brugstyveri af bil under reparation og dom for kørsel uden førerret	30.03.2022
Ankenævnet for Forsikring · Tvist om dækning for tricktyveri: Forsikringsselskab afviser krav på 55.000 kr. med henvisning til bedrageri	20.08.2025
Ankenævnet for Forsikring · Sag om tricktyveri eller røveri: Uenighed om forsikringsdækningens omfang	22.04.2013

§ 2 Strafferammernes tredeling og 8.000-kronersgrænsen

Tyverisager udmåles inden for tre lag, og subsumptionen mellem dem er den enkeltfaktor, der betyder mest for udfaldet.

Bestemmelse	Strafferamme	Typisk anvendelsesområde
§ 287, stk. 1	Bøde; straffen kan bortfalde under formildende omstændigheder	Simpelt tyveri af mindre værdi, som udgangspunkt under 8.000 kr.
§ 285, stk. 1	Fængsel indtil 1 år og 6 måneder	Normalstraffen for tyveri, indbrudstyveri og de øvrige berigelsesforbrydelser

§ 286, stk. 1	Fængsel indtil 6 år	Særligt grov beskaffenhed – udførelsesmåde, flere i forening, våben, betydelige værdier, organiseret indbrudskriminalitet, større antal forbrydelser

Rigsadvokatmeddelelsen fastlægger værdigrænsen mellem de to nederste lag. Det fremgår af afsnittet om normalstraffen efter § 285, at straffen for simple tyverier "som udgangspunkt [fastsættes] efter § 285, hvis det stjålnes værdi overstiger 8.000 kr.", og af afsnittet om mindre strafværdige forhold efter § 287, at tyveri "i reglen ikke [kan] afgøres efter straffelovens § 287, hvis gerningen har rettet sig mod værdier (udsalgsprisen), der overstiger 8.000 kr., eventuelt lidt højere, når erstatning er betalt".

Et vigtigt forbehold er, at § 287 som udgangspunkt **ikke** anvendes ved indbrudstyveri efter § 276 a. Netop det spørgsmål blev prøvet principielt, efter at Procesbevillingsnævnet i 22/17338 meddelte 3.-instansbevilling. Højesteret afsagde herefter dom i Sag 27/2023, refereret som AM2023.09.08H. Tre unge mænd var gået ind ad en ulåst dør til en nedlagt skole og havde taget tre rammer sodavand til ca. 225 kr. Højesteret fastholdt hovedreglen:

> *Højesteret finder i overensstemmelse med det, der er anført i forarbejderne til straffelovens § 276 a, at bestemmelsen som udgangspunkt ikke kan anvendes ved indbrudstyveri, idet denne form for tyveri på grund af sin karakter ikke sædvanligvis kan anses for at være af mindre strafværdighed.*

Men retten anerkendte samtidig, at der findes undtagelsestilfælde, og lagde vægt på, at indtrængen skete ad en ulåst dør uden skadeforvoldelse, at tyveriet var impulsivt og ikke planlagt, at værdien var meget beskeden, at de tiltalte af egen drift genoprettede skaden før opdagelsen, jf. § 82, nr. 11, og at tiltalte var ung og ustraffet. Straffen blev ændret fra 14 dages betinget fængsel til 4 dagbøder à 250 kr. med forvandlingsstraf på 4 dages fængsel. Omstændighederne var derimod ikke tilstrækkelige til, at straffen kunne bortfalde efter § 287, stk. 1, 2. pkt.

Den øverste ramme kan sprænges: det fremgår af Rigsadvokatmeddelelsens afsnit om forhold af særlig grov beskaffenhed, at § 88, stk. 1, 2. pkt., kan anvendes, så strafmaksimum forhøjes til 9 år, "f.eks. i tilfælde, hvor der foreligger et ekstraordinært stort antal tyverier, som hver især er af mindre grov beskaffenhed".

Tvivl om subsumptionen skal forelægges opad i anklagemyndigheden: efter cirkulæreskrivelsen om forelæggelse for statsadvokaterne forelægges sager om tyveri, "hvis der er tvivl om, hvorvidt en eventuel tiltale skal subsumeres under straffelovens § 286".

LOV Straffeloven § 82 · Straffeloven § 88, stk. 1 · Straffeloven § 285, stk. 1 · Straffeloven § 286, stk. 1 · Straffeloven § 287, stk. 1

PRAKSIS
- **Højesteret** · Højesteret fastsætter straf for indbrudstyveri af sodavand til bøde grundet handlingens ringe strafværdighed og genoprettelse af skaden — 08.09.2023
- **Højesteret** · Bødestraf for indbrudstyveri af mindre strafværdighed efter straffelovens § 287 — 08.09.2023
- **Procesbevillingsnævnet** · 3.-instansbevilling til Højesteret: Principielt spørgsmål om § 287-lempelse ved indbrudstyveri af beskeden værdi med efterfølgende skadeopretning — 17.04.2023

§ 3 Butikstyveri: normalbøderne efter skærpelsen den 1. februar 2025

Butikstyveri er langt det hyppigste typetilfælde og afgøres i massepraksis administrativt med bødeforelæg. Bødeniveauet blev skærpet med virkning fra **1. februar 2025** ved en ændring af § 287, stk. 1, 1. pkt., gennemført med lovforslaget L 100 af 13. november 2024 om "Styrket indsats mod borgernær kriminalitet". Af de specielle bemærkninger fremgår formålet ordret:

> *Der er alene tale om en sproglig modernisering af lovteksten, som har til formål at give mulighed for i bemærkningerne at angive nærmere retningslinjer for strafniveauet efter bestemmelsen. […] Med ændringen forudsættes det, at der sker en forhøjelse af bødestraffen for butikstyveri og andre tyverier i førstegangstilfælde […] Dette indebærer eksempelvis, at en sag om butikstyveri, der i dag ville blive afgjort med en bødestraf på 4.000 kr., efter forslaget skal afgøres med 7.000 kr.*

Taksterne er indarbejdet i Rigsadvokatmeddelelsens afsnit om mindre strafværdige forhold (§ 287):

Værdi (udsalgspris)	Bøde (1. gang)	Bøde (gentagelse)
– 1.000 kr.	Det dobbelte af det stjålnes værdi, dog mindst 1.000 kr., oprundet til nærmeste beløb deleligt med 100 kr.	Samme beregning med tillæg på 50 pct.
1.000 – 1.499 kr.	2.500 kr.	3.750 kr.
1.500 – 2.999 kr.	4.000 kr.	6.000 kr.
3.000 – 3.999 kr.	5.000 kr.	7.500 kr.
4.000 – 4.999 kr.	6.000 kr.	9.000 kr.
5.000 – 5.999 kr.	7.000 kr.	10.500 kr.
6.000 – 6.999 kr.	8.000 kr.	12.000 kr.
7.000 – 7.999 kr.	9.000 kr.	13.500 kr.

Fire operative forbehold følger direkte af meddelelsen:

- **Tilbagelevering eller erstatning er en forudsætning.** Er det stjålne ikke tilbageleveret, og frafalder forurettede sit erstatningskrav, skal der nedlægges påstand om en forhøjet bøde svarende til værdien af det stjålne med et tillæg, "således at gerningsmanden ikke stilles bedre i disse tilfælde, end hvor der er sket tilbagelevering eller betalt erstatning".
- **Et rimeligt erstatningskrav udelukker bødeforelæg** – sagen skal i retten.
- **Gentagelsestillægget udløses også af tidligere frihedsstraf** for samme lovovertrædelse.
- **Bagateller kan afgøres med tiltalefrafald** efter retsplejelovens § 722, stk. 1, nr. 1, når skylden er utvivlsom, og der foreligger særlige personlige eller formildende omstændigheder – fx tyveri af en genstand med meget ringe økonomisk værdi.

Bødesager på dette område kan afgøres af særligt bemyndiget politipersonale. Det fremgår af Rigsadvokatmeddelelsens afsnit om kompetencefordeling, at bemyndigelse navnlig kan komme på tale ved "hærværk, brugstyveri, butikstyveri og andre mindre berigelsesforbrydelser, jf. straffelovens § 287" – men kun på områder, hvor Rigsadvokaten har fastsat vejledende bødetakster, og aldrig i komplicerede eller tvivlsomme sager.

At bødeområdet reelt anvendes, ses bl.a. i 14-6067/2021, hvor to butikstyverier i Aarhus blev henført under § 276, jf. § 287, stk. 1, og hvor bøden efter anklagemyndighedens egen påstand bortfaldt på grund af den lange sagsbehandlingstid, jf. § 89.

LOV Retsplejeloven § 722, stk. 1 | Straffeloven § 276 | Straffeloven § 287, stk. 1

PRAKSIS **Byretten** · Betinget frakendelse af førerret og bortfald af bøde efter tyveri og færdselsuheld 25.08.2025

§ 4 Gentagelsesvirkningens trappe: fra normalbøde til ubetinget fængsel

Tyveripraksis er i realiteten en trappe, hvor hvert trin udløses af recidiv snarere end af værdi. Retsgrundlaget er dobbelt: § 81, nr. 1, hvorefter det i almindelighed skal indgå som skærpende omstændighed, at gerningsmanden tidligere er straffet af betydning for sagen, og § 84 om den lovbestemte gentagelsesvirkning. Rigsadvokatmeddelelsen om straffens fastsættelse præciserer forskellen:

> *Bestemmelsen [§ 81, nr. 1] opstiller ingen faste tidsmæssige betingelser for, hvornår tidligere kriminalitet kan medføre skærpet strafudmåling inden for den normale strafferamme. Dermed adskiller bestemmelsen sig fra straffelovens § 84, hvorefter gentagelsesvirkningen ophører, når der, førend den nye strafbare handling blev begået, er forløbet 10 år efter, at den tidligere straf er udstået, endeligt eftergivet eller bortfaldet.*

Trappen kan aflæses konkret i praksis:

Trin 1 – bøde. Et enkeltstående butikstyveri af beskeden værdi afgøres med normalbøde. I SS-14067/2024-KBH fremgik det af tiltaltes straffeattest, at han forinden havde vedtaget et bødeforelæg på 1.000 kr. for overtrædelse af § 276, jf. § 287, stk. 1.

Trin 2 – kort betinget fængsel. Ved førstegangstilfælde over bødegrænsen eller ved skærpende omstændigheder som arbejdspladstyveri fastsættes typisk 14-60 dages fængsel, der gøres betinget, jf. § 56, stk. 1 – se **SS-1588/2021-GLO** og **SS 3-13580/2013** i afsnittet om arbejdspladstyveri nedenfor.

Trin 3 – kort ubetinget fængsel. I SS-29364/2009-KBH idømte Københavns Byret to letiske statsborgere 40 dages fængsel for butikstyveri i forening af beklædning til ca. 11.000 kr. begået med "russerpose", og i SS-2522/2025-HIL blev straffen 60 dages ubetinget fængsel for at knuse en rude og stjæle en vekselautomat med ca. 51.700 kr., idet den tidligere straffeattest afskar betinget dom trods fuld tilståelse.

Trin 4 – måneder til år. Ved massiv recidiv brydes betingelsesmuligheden helt. I AM2024.10.24B var tiltalt 50 forhold – hovedsageligt butikstyverier af skrabelodder, dagligvarer, spiritus og tøj samt tyveri af byttepenge fra parkerede bybusser. Retten i Esbjerg domfældte for 27 forhold og udmålte 9 måneders ubetinget fængsel:

> *Der er højet til tiltaltes massive forstraffe for berigelseskriminalitet og hurtige recidiv ikke grundlag for at gøre straffen - eller nogen del heraf - betinget. Retten har udover de mange forstraffe og hurtige recidiv lagt vægt på det store antal tyverier med professionelt præg. Der er til gengæld tale om begrænsede værdier i de enkelte tyveriforhold ligesom der er tale om en delvis tillægsstraf efter straffelovens§ 89.*

Tempoet i recidivet vejer selvstændigt tungt. I SS-46/2026-ALB blev en 29-årig idømt 4 måneders fængsel for i forening med ukendte medgerningsmænd at have stjålet fem Moncler-jakker til 59.400 kr. – kun en måned efter at have afsonet en dom på 1 års fængsel for tyveri og brugstyveri. Retten vægtede værdien, den fælles udførelse, den omfattende straffeattest og "det utroligt korte tidsrum mellem den seneste dom og ny kriminalitet", mens den rettidige tilståelse trak ned.

Også kombinationen af indbrud og butikstyveri løfter niveauet: i SS-2359/2019-RAN blev straffen 6 måneders fængsel for to indbrud i forening og et butikstyveri, skærpet af omfattende forstraffe og af, at beboeren var hjemme under det ene indbrud.

LOV Straffeloven § 56, stk. 1 | Straffeloven § 81 | Straffeloven § 84 | Straffeloven § 89

PRAKSIS

Byretten · Dom for organiseret butikstyveri af luksusjakker: 4 måneders fængsel til 29-årig mand	13.01.2026
Byretten · 60 dages fængsel for indbrud i spillehal og tyveri af vekselautomat	09.01.2026
Byretten · 9 måneders fængsel for omfattende butikstyverier og bedrageri i Esbjerg	24.10.2024
Byretten · Ung mand idømt betinget fængselsstraf for brugstyveri af delebil og kørsel uden kørekort	23.10.2024
Byretten · Dom for indbrud og tyveri	08.10.2019
Byretten · Dom for tyveri og udvisning efter butikstyveri med "russerpose"	07.01.2010

§ 5 Tricktyveri og lommetyveri – særligt mod ældre og på offentlige steder

Tricktyveri og lommetyveri behandles langt strengere end anonymt butikstyveri af samme værdi, fordi udførelsesmåden er planlagt, ofrene ofte er ældre, og forholdene sjældent står alene.

De centrale skærpelsesmomenter er § 81, nr. 3 (særligt planlagt eller led i omfattende kriminalitet), nr. 2 (flere i forening) og nr. 11 (udnyttelse af forurettedes værgeløse stilling). Rigsadvokatmeddelelsen om samfundstjeneste instruerer udtrykkeligt om tilbageholdenhed i "sager, hvor kriminaliteten er udøvet over for et særligt værgeløst offer, f.eks. ældre der udsættes for tricktyveri" – og i "sager om mere organiseret kriminalitet, herunder f.eks. organiseret tyveri, hvor udlændinge rejser til Danmark for at begå tyveri".

Udmålingsniveauerne fordeler sig efter omfang:

Sag	Omfang	Straf
8260/2014	2 tricktyverier i forening mod ældre kvinder; udbytte 130 kr. og 400 kr. plus punge	60 dages ubetinget fængsel + udvisning med 6 års indrejseforbud
6-4850/2019	37 forhold over 14 dage: lommetyveri af punge i supermarkeder + databedrageri med stjålne dankort; udbytte over 70.000 kr.	10 måneders fængsel + udvisning med 6 års indrejseforbud + konfiskation
S-1647-16	Ægtepar; tricktyverier og databedrageri af særlig grov beskaffenhed over 19 måneder; hævede og forsøgte beløb over 580.000 kr., ofrene overvejende ældre	Byret 2 år og 8 måneder; Østre Landsret skærpede til 3 års fængsel + udvisning for bestandig

Dommen i **6-4850/2019** illustrerer det centrale medvirkensprincip: arbejdsdelingen mellem den, der afleder, den, der stjæler, og den, der hæver, fritager ingen. Retten i Odense udtalte:

> *Retten finder det herefter godtgjort, at de tiltalte og X1 efter fælles aftale eller forståelse har begået samtlige forhold. Det forhold at de har fordelt opgaverne mellem sig gör ingen forskel herpå.*

En særlig subsumptionsregel gælder, når tricket bruges til at komme ind i en bolig. Rigsadvokatmeddelelsen om strafpåstande ved indbrudstyveri fastslår, at anklageren "som det klare udgangspunkt vil skulle nedlægge påstand i overensstemmelse med det forhøjede strafniveau, hvis der er tale om indbrudstyveri i form af

trick-tyveri – dvs. hvor gerningsmanden under falske foregivender over for beboeren eller andre, der befinder sig i beboelsen, skaffer sig adgang til beboelsen". Strafforhøjelsen på en tredjedel for indbrud i beboelse med personer til stede gælder for forhold begået efter 1. januar 2018.

For de forurettede har subsumptionen også civilretlig betydning: forsikringsdækningen for tricktyveri er typisk snævrere end for indbrudstyveri og bredere end for simpelt tyveri, hvilket bl.a. ses i 103228 og 83442.

LOV Straffeloven § 81 · Straffeloven § 276a · Straffeloven § 286, stk. 1

PRAKSIS

Landsretten · Fængsel i 3 år for omfattende tricktyverier og databedrageri af særlig grov beskaffenhed	20.09.2016
Byretten · To mænd dømt for omfattende tricktyveri og databedrageri i forening; idømt 10 måneders fængsel og udvisning	02.10.2019
Byretten · Dom for tricktyverier mod ældre kvinder med efterfølgende udvisning og indrejseforbud	17.10.2014
Ankenævnet for Forsikring · Tvist om dækning for tricktyveri: Forsikringsselskab afviser krav på 55.000 kr. med henvisning til bedrageri	20.08.2025
Ankenævnet for Forsikring · Sag om tricktyveri eller røveri: Uenighed om forsikringsdækningens omfang	22.04.2013

§ 6 Tyveri fra arbejdsplads og arbejdsgiver – samspillet med stillingsmisbrug

Tyveri begået af en ansat mod arbejdsgiveren rammer et særligt tillidsforhold og er derfor skærpende efter § 81, nr. 8, der nævner, at gerningen er begået "under misbrug af stilling eller særligt tillidsforhold i øvrigt". Rigsadvokatmeddelelsen om samfundstjeneste nævner arbejdspladstyveri direkte som eksempel på skærpende omstændigheder, der "alt andet lige [vil] føre til en længere fængselsstraf".

Alligevel ender massepraksis typisk i betinget fængsel, når beløbet er beskedent, gerningsmanden ustraffet og tabet dækket:

- I SS-1588/2021-GLO stjal en ansat kontanter og varer for ca. 1.298 kr. fra sin Q8-station. Retten i Glostrup fastsatte straffen til 14 dages fængsel efter § 285, stk. 1, jf. § 276, og gjorde den betinget: "Da tiltalte ikke tidligere er straffet og har gode personlige forhold, og da der er tale om et forholdsvis beskedent beløb, som er tilbagebetalt til arbejdsgiveren, finder retten det forsvarligt at gøre straffen betinget."
- I SS 2-3406/2014 blev en tidligere ustraffet ansat idømt betinget fængsel for tyveri af varer for 300-400 kr. fra arbejdsgiveren.
- I SS 3-13580/2013 drejede det sig om fem tyverier fra egne og kollegers pengekasser over ni måneder for i alt 11.700 kr. Retten fastsatte 60 dages fængsel og gjorde straffen betinget med to års prøvetid, jf. § 56, stk. 2, og udtalte om vægtningen:

> *Retten har ved strafudmålingen lagt vægt på forholdets karakter af tyveri fra tiltaltes arbejdsplads, hvor hun var betroet en særlig stilling, samt at forholdene fandt sted over en længere periode.*

De formildende faktorer var her fraværet af forstraffe, gode personlige forhold og at beløbene var tilbagebetalt.

Bevisbyrden er ikke lempet, fordi tyveriet sker på arbejdspladsen. I SS-442/2022-HER blev en ansat dømt for tyveri af engangshandsker, håndsprit og spritdispensere, men frifundet for tyveri af viskestykker, papirdispenser og håndklædepapir på grund af manglende forsæt. Og i **144/2009** frifandt Højesteret helt en ansat sælger, der var tiltalt for tyveri af designermøbler og en cykel fra arbejdsgiveren.

Grænsen opad går ved underslæb: når midlerne er betroet den ansatte, henføres forholdet under § 278 – eventuelt jf. § 286, stk. 2 – og strafniveauet stiger markant.

En tyveridom kan desuden få ansættelsesretlige følgevirkninger, som er blevet prøvet forvaltningsretligt. Folketingets Ombudsmand behandlede i sagen om disciplinær afskedigelse af en polititjenestemand som følge af tyveri spørgsmålet om proportionaliteten i den disciplinære reaktion og gengav praksis, hvorefter en straffelovsovertrædelse begået af personale i særligt betroede funktioner ganske vist skal vurderes strengere, men ikke automatisk fører til afskedigelse – som eksempel nævnes en visitationsmedarbejder i Københavns Lufthavn, der efter en dom for butikstyveri i stedet blev overført til andre opgaver i et år.

LOV Straffeloven § 56, stk. 2 · Straffeloven § 81 · Straffeloven § 276 · Straffeloven § 285, stk. 1

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets frifindelse af ansat sælger for tyveri af møbler og cykel	15.09.2009
Landsretten · Dom for groft hæleri og ulovlig besiddelse af skarpladt skydevåben	17.09.2013
Byretten · Dom for tyveri af arbejdspladsartikler	03.10.2022
Byretten · Dom i sagen om tyveri af kontanter og varer fra Q8 af en ansat medarbejder	20.05.2021
Byretten · Betinget fængsel for tyveri af varer fra arbejdsgiver (300-400 kr.)	17.06.2014

§ 7 Systematiske serie- og bandetyverier som grov overtrædelse efter § 286, stk. 1

Den øverste ramme aktiveres, når tyverierne er sat i system. § 286, stk. 1 opregner de kvalificerende momenter: udførelsesmåden, flere i forening, medbragt våben eller farligt redskab, de stjålne genstandes betydelige værdi eller de forhold, de befandt sig under, tyveri begået som led i organiseret indbrudskriminalitet – eller "når et større antal forbrydelser er begået".

Strafniveauet er politisk fastlagt. Ved **lov nr. 760 af 29. juni 2011** (L 209 af 25. maj 2011) blev organiseret indbrudskriminalitet indføjet i § 286, stk. 1, og af forarbejderne til bestemmelsen fremgår hensigten:

> *Det tilsigtes med den foreslåede ændring, at straffen for organiseret indbrudstyveri, der henføres under strafskærpelsesreglen i straffelovens § 286, stk. 1, f.eks. tyvebander, som målrettet og systematisk stjæler betydelige værdier ved indbrud, eller som på professionaliseret vis f.eks. stjæler designermøbler fra private hjem eller gennemfører rambuktyverier, gennemgående forhøjes med en tredjedel i forhold til den straf, der hidtil har været fastsat af domstolene.*

Praksis viser en klar sammenhæng mellem antal forhold, samlet udbytte og straflængde:

Sag	Karakteristik	Straf

SS-6596/2020-VIB	Tre polske statsborgere indrejste og begik på otte dage 40 fuldbyrdede tyverier og tre forsøg fra varebiler; el- og specialværktøj for mindst ca. 1,3 mio. kr., pakket i flyttekasser og sendt til Polen	2 år og 3 måneders fængsel til hver + udvisning med indrejseforbud for bestandigt
75212-00379-21	Fire udenlandske statsborgere; række indbrudstyverier og hæleri over ca. to måneder, tiltalt efter § 276 a og § 286	Fængsel, konfiskation, erstatning og udvisning med indrejseforbud
MBJ-308/2024	10 forhold indbrudstyveri (heraf ét forsøg) målrettet private hjem, hvor beboerne var til offentligt annoncerede begravelser	Fængsel og permanent udvisning
1669/2019	25 forhold: kirkeindbrud med uerstattelige kulturværdier for 284.000 kr. samt systematiske cigarettyverier fra dagligvarebutikker	1 år og 9 måneders fængsel + bøde + erstatning til 14 forurettede
AM2024.01.09B	Menneskehandel til udnyttelse i tyverier kombineret med organiseret tyveri efter § 276, jf. § 286, stk. 1	Fængsel, udvisning, konfiskation og erstatning til flere butikker

Rettens begrundelse i **SS-6596/2020-VIB** er repræsentativ for, hvad der bærer § 286-subsumptionen:

> *Retten har ved strafudmålingen lagt vægt på antallet af indbrud og indbrudsforsøg, der er begået i forening, og den samlede værdi af de stjålne effekter. Retten har endvidere lagt vægt på forholdenes systematiske og organiserede karakter, herunder at de tiltalte er taget til Danmark med det formål at stjæle.*

Det indledende retsmøde i samme sagskompleks er gengivet i SS-6596/2020-VIB (retsbog), hvor tiltalen udtrykkeligt var rejst efter § 276, til dels jf. § 21, jf. § 286, stk. 1.

Særligt om **tyveri af kobberkabler** bemærker Rigsadvokatmeddelelsen i afsnittet om køreledninger, at forholdet efter grovhed kan henføres under § 286, stk. 1, og at anklageren skal være opmærksom på, om der tillige er grundlag for tiltale efter § 193 om omfattende forstyrrelse i driften af almindelige samfærdselsmidler.

LOV Straffeloven § 21 · Straffeloven § 276 · Straffeloven § 276a · Straffeloven § 286, stk. 1

PRAKSIS

Byretten · Fængsel og permanent udvisning for organiseret indbrudsserie målrettet begravelsesgæster	12.06.2024
Byretten · Dom for menneskehandel og omfattende systematisk tyveri: Fængsel og udvisning til to tiltalte	09.01.2024
Byretten · Dom for organiseret indbrudskriminalitet: Fire tiltalte idømt fængsel og udvisning for en række grove indbrudstyverier og hæleri	07.09.2022
Byretten · Omfattende serie af organiserede værktøjstyverier fra varebiler fører til fængsel og udvisning	15.03.2021
Byretten · Sag om tyveri af særlig grov beskaffenhed og forsøg herpå	01.03.2021
Byretten · Tilståelsessag: Fængsel for kirkeindbrud af kulturværdier, omfattende cigarettyverier og kørsel i frakendelsestiden	15.05.2019

§ 8 Udvisningssporet ved tyveri begået af udlændinge

Tyverisager mod udlændinge føres i praksis altid med en parallel udvisningspåstand, og udfaldet afhænger af tilknytningen til Danmark. Retsgrundlaget er udlændingelovens § 22 og § 24 sammenholdt med proportionalitetsvurderingen i § 26, stk. 2 og fastsættelsen af indrejseforbuddet efter § 32.

Mønstret i praksis er skarpt:

- **Ingen tilknytning + indrejse med kriminelt formål = udvisning for bestandigt.** I SS-6596/2020-VIB konstaterede retten kort, at de tiltalte "har ingen tilknytning til Danmark", og meddelte indrejseforbud for bestandigt. Samme resultat i S-1647-16, hvor Østre Landsret ud over strafskærpelsen fastslog udvisning med indrejseforbud for bestandig.
- **Korterevarende kriminel indrejse = 6 års indrejseforbud.** Det gælder både 8260/2014, 6-4850/2019 og SS-29364/2009-KBH.
- **Lang tilknytning kan ikke i sig selv redde en massiv recidivist.** I S-0722–23 havde en statsløs palæstinenser opholdt sig i Danmark siden 1988 og var dømt for 24 forhold inden for ét år – primært indbrudstyveri, tyveri, brugstyveri af knallerter og fornærmelse af tjenestemænd. Byretten havde frifundet for udvisning under henvisning til EMRK artikel 8; Vestre Landsret ophævede frifindelsen og udviste med et seksårigt indrejseforbud.
- **Selv få forhold kan udløse udvisning ved manglende opholdsgrundlag.** I SS 1-30019/2012 blev en egyptisk statsborger og asylansøger uden tidligere danske straffe dømt for to tyverier af iPhones begået inden for kort tid og idømt fængsel samt udvisning med indrejseforbud.

Også ved rene brugstyverier kan udvisning komme på tale. I S-279-22 blev to 17-årige frifundet for røveri, men dømt for ulovlig tvang og brugstyveri af knallerter efter § 293, stk. 1. Østre Landsret skærpede straffene og omstødte byrettens frifindelse for udvisning af den syriske statsborger efter en proportionalitetsafvejning, med 6 års indrejseforbud til begge.

En tyveridom kan dermed have langt større udlændingeretlige end strafferetlige konsekvenser, og proportionalitetsvurderingen efter § 26, stk. 2 og EMRK artikel 8 er reelt sagens tyngdepunkt, når tiltalte har lang opholdstid i Danmark.

LOV Udlændingeloven § 22 · Udlændingeloven § 24 · Udlændingeloven § 26, stk. 2 · Udlændingeloven § 32, stk. 4

PRAKSIS

Landsretten · Landsretten udviser massivt forstraffet mand efter gentagne indbrudstyverier; ophæver byrettens frifindelse for udvisning	25.10.2023
Landsretten · Dom for ulovlig tvang og brugstyveri af knallerter begået af mindreårige – Udvisning af to syriske og iranske statsborgere med indrejseforbud i 6 år	09.09.2022
Landsretten · Fængsel i 3 år for omfattende tricktyverier og databedrageri af særlig grov beskaffenhed	20.09.2016
Landsretten · Landsretsdom for grov narkokriminalitet og hvidvask af udbytte	30.11.2012
Byretten · Omfattende serie af organiserede værktøjstyverier fra varebiler fører til fængsel og udvisning	15.03.2021
Byretten · To mænd dømt for omfattende tricktyveri og databedrageri i forening; idømt 10 måneders fængsel og udvisning	02.10.2019
Byretten · Dom for tricktyverier mod ældre kvinder med efterfølgende udvisning og indrejseforbud	17.10.2014
Byretten · Dom for tyveri og udvisning efter butikstyveri med "russerpose"	07.01.2010

§ 9 Brugstyveri efter § 293 og brugstyveri af motorkøretøj efter § 293 a

Brugstyveri adskiller sig fra tyveri ved at mangle tilegnelsesforsættet – gerningsmanden vil bruge tingen, ikke beholde den. Lovgiver har delt området i to:

- § 293, stk. 1: bøde eller fængsel indtil 1 år for uberettiget brug af en andens ting, medmindre forholdet er omfattet af § 293 a. Under skærpende omstændigheder – "navnlig når tingen ikke bringes tilbage efter brugen" – kan straffen stige til fængsel i 2 år.
- § 293 a: bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder for brugstyveri af motorkøretøj; under særligt skærpende omstændigheder, "herunder navnlig i gentagelsestilfælde", op til fængsel i 4 år.

Udgangspunktet for § 293 a blev fastlagt ved **lov nr. 380 af 6. juni 2002**. Rigsadvokatmeddelelsen om samfundstjeneste gengiver forudsætningen:

> *I forarbejderne til straffelovens § 293 a (brugstyveri af motorkøretøj) er det forudsat, at der i normale førstegangstilfælde som udgangspunkt fastsættes en kortere ubetinget frihedsstraf på 14 dages fængsel, men at dommen – navnlig for personer under 18 år – kan gøres betinget med vilkår om samfundstjeneste.*

Efter samfundstjenestereformen i 2015 er udgangspunktet blødt op. Rigsadvokaten instruerer nu om, at anklagemyndigheden skal nedlægge påstand om betinget fængsel, eventuelt med vilkår om samfundstjeneste, "hvis brugstyveriet hverken er sket med henblik på at anvende køretøjet til transport i forbindelse med anden kriminalitet eller med henblik på hasarderet kørsel" – først og fremmest ved førstegangsovertrædelser.

Den praksis genfindes direkte i domstolenes afgørelser. I SS-14067/2024-KBH havde en 18-årig brugt en vens GreenMobility-konto til at køre en delebil uden at have kørekort. Retten fastsatte straffen til 14 dages fængsel efter § 293 a – "det sædvanlige udgangspunkt for forholdets karakter" – og gjorde den betinget under henvisning til gode personlige forhold, suppleret af en tillægsbøde på 14.000 kr. efter § 58, stk. 2. Samtidig blev tiltalte frifundet for databedrageri, fordi den uberettigede vinding allerede var strafbelagt gennem brugstyveriet – et eksempel på absorption mellem § 279 a og § 293 a.

Bevisspørgsmålene er ofte tekniske. I SS-11397/2012-GLO blev domfældelsen for brugstyveri af en BMW baseret på retsgenetiske undersøgelser, vidneforklaringer og straffeattesten, mens tiltalte i SS-4401/2021-HER blev frifundet, fordi kørslen skete som led i en aftalt bremsereparation.

Strafniveauet stiger markant, når brugstyveriet kombineres med færdselskriminalitet. Rigsadvokatmeddelelsen om strafpåstande ved brugstyveri af motorkøretøjer fastslår, at betinget dom for spirituskørsel som udgangspunkt ikke kan anvendes, når kørslen er foregået i et brugsstjålet køretøj, og at der som udgangspunkt ikke bør anvendes samfundstjeneste ved kørsel i frakendelsestiden eller særlig hensynsløs kørsel i et brugsstjålet køretøj. Kombinationen ses i A6-2692/2025 og – i grov form – i S-1810-24, hvor en ung mand førte en stjålet varebil særligt hensynsløst under spirituspåvirkning.

Brugstyveri af cykler og knallerter falder under § 293, stk. 1. I S-279-22 blev to 17-årige, der havde frataget tre mindreårige deres knallerter, frifundet for røveri men dømt for ulovlig tvang efter § 260, stk. 1 og brugstyveri efter § 293, stk. 1.

LOV Straffeloven § 58, stk. 2 · Straffeloven § 279a · Straffeloven § 293, stk. 1 · Straffeloven § 293a

PRAKSIS
- **Landsretten** · Ungdomssanktion idømt for vold og trusler mod pædagoger, brugstyveri, spirituskørsel og hensynsløs vanvidskørsel — 21.01.2025
- **Landsretten** · Dom for ulovlig tvang og brugstyveri af knallerter begået af mindreårige – Udvisning af to syriske og iranske statsborgere med indrejseforbud i 6 år — 09.09.2022
- **Byretten** · Retten i Sønderborg: Dømt for brugstyveri og kørsel i frakendelsestiden, men reststraf på 339 dage blev ikke udløst — 14.07.2025

Byretten · Ung mand idømt betinget fængselsstraf for brugstyveri af delebil og kørsel uden kørekort 23.10.2024
Byretten · Frifindelse for brugstyveri af bil under reparation og dom for kørsel uden førerret 30.03.2022
Byretten · Dom for brugstyveri af motorkøretøj 04.01.2013

§ 10 Unge gerningsmænd: bøde, betinget dom, samfundstjeneste og ungdomssanktion

Ung alder er en selvstændig formildende faktor i tyverisager og har betydning både for sanktionsvalget og for subsumptionen.

Bøde frem for betinget fængsel. I AM2023.09.08H indgik tiltaltes unge alder på gerningstidspunktet og hans rene straffeattest udtrykkeligt i den samlede vurdering, der førte til, at forholdet undtagelsesvis blev henført under § 287, stk. 1 og afgjort med 4 dagbøder à 250 kr. Sagsforløbet, herunder at byretten og landsretten begge nåede til 14 dages betinget fængsel, fremgår af 22/17338.

Betinget dom ved brugstyveri. Rigsadvokatmeddelelsen om samfundstjeneste fremhæver, at brugstyveridommen "navnlig for personer under 18 år" kan gøres betinget med vilkår om samfundstjeneste. I SS-14067/2024-KBH blev en netop 18-årig idømt 14 dages betinget fængsel efter en personundersøgelse, der beskrev ham som havende "velordnede personlige og sociale forhold" og egnet til samfundstjeneste.

Ungdomssanktion efter § 74 a. Ved alvorlig og gentagen kriminalitet begået af unge under 18 år kan retten fastsætte en struktureret, socialpædagogisk behandling. I S-1810-24 blev en ung mand født i 2007 idømt ungdomssanktion for en kombination af vold og trusler mod pædagogisk personale, brugstyveri af motorkøretøj efter § 293 a, spirituskørsel og særligt hensynsløs kørsel; Vestre Landsret stadfæstede byrettens dom med justering af den afviklede sanktionstid.

Udvisning kan ikke afværges alene ved mindreårighed. I S-279-22 blev to 17-årige udvist med 6 års indrejseforbud efter en proportionalitetsafvejning, uanset at røveritiltalen faldt bort.

Overordnet gælder efter Rigsadvokatmeddelelsen om samfundstjeneste, at samfundstjeneste "navnlig [kan] komme på tale ved førstegangsovertrædelser", og at der ved gentagelsestilfælde bl.a. skal lægges vægt på de personlige forhold, tiden siden prøvetidens udløb og grovheden af den nye kriminalitet.

LOV Straffeloven § 62 · Straffeloven § 74a · Straffeloven § 287, stk. 1 · Straffeloven § 293a

PRAKSIS
Højesteret · Højesteret fastsætter straf for indbrudstyveri af sodavand til bøde grundet handlingens ringe strafværdighed og genoprettelse af skaden 08.09.2023
Landsretten · Ungdomssanktion idømt for vold og trusler mod pædagoger, brugstyveri, spirituskørsel og hensynsløs vanvidskørsel 21.01.2025
Landsretten · Dom for ulovlig tvang og brugstyveri af knallerter begået af mindreårige – Udvisning af to syriske og iranske statsborgere med indrejseforbud i 6 år 09.09.2022
Byretten · Ung mand idømt betinget fængselsstraf for brugstyveri af delebil og kørsel uden kørekort 23.10.2024
Procesbevillingsnævnet · 3.-instansbevilling til Højesteret: Principielt spørgsmål om § 287-lempelse ved indbrudstyveri af beskeden værdi med efterfølgende skadeopretning 17.04.2023

§ 11 Sanktionsvalget: betinget dom, samfundstjeneste eller ubetinget fængsel

Når straffen er udmålt i tid, står valget mellem ubetinget fængsel, betinget dom efter § 56 og betinget dom med vilkår om samfundstjeneste efter § 62 og § 63. Rigsadvokatmeddelelsens afsnit om samfundstjeneste opstiller den samlede vurdering: grovheden af kriminaliteten udtrykt ved fængselsstraffens længde, omfanget og alvoren af eventuel tidligere kriminalitet, og oplysningerne om gerningsmanden. Samfundstjeneste bør kun undtagelsesvis anvendes ved straffe over 1½ års fængsel og kun i helt ekstraordinære tilfælde over 2 år.

For tyveri gælder et principielt udgangspunkt om, at kriminalitetens art ikke i sig selv afgør valget. Af afsnittet om anden berigelseskriminalitet fremgår:

> *Samfundstjeneste kan i vidt omfang anvendes i sager om berigelseskriminalitet, hvis betingelserne (herunder gerningsmandens egnethed) i øvrigt er opfyldt. [...] Særligt med hensyn til berigelseskriminalitet bemærkes, at visse kriminelle gentagne gange begår f.eks. tyveri og derfor på et tidspunkt vil være så kriminelt belastede, at samfundstjeneste ikke længere vil kunne komme på tale.*

To modgående hensyn trækker i praksis:

- **Imod samfundstjeneste** trækker organiseret kriminalitet – herunder "organiseret tyveri, hvor udlændinge rejser til Danmark for at begå tyveri" – og sager, hvor offeret er særligt værgeløst, fx ældre udsat for tricktyveri. Organiseret kriminalitet er også opregnet blandt de sagstyper, hvor udgangspunktet er ubetinget fængsel.
- **For samfundstjeneste** trækker førstegangsovertrædelse, egnethed konstateret ved kriminalforsorgens § 808-undersøgelse og stabile personlige forhold. I 804/2015 blev en kvinde dømt for ti forhold af tyveri og bedrageri ved fiktive varereturneringer og idømt betinget fængsel med vilkår om samfundstjeneste, tilsyn og behandling.

At landsretterne bruger anken til at korrigere et for mildt sanktionsvalg, ses i SS-1220/2016-OLR, hvor Østre Landsret efter anke fra anklagemyndigheden ændrede en betinget fængselsstraf i en formueforbrydelsessag til ubetinget under henvisning til tidligere straffeforhold.

Vilkårsovertrædelse fører til fuldbyrdelse. I SS-694/2013-VLR fandt Vestre Landsret, at samfundstjenestevilkåret ikke kunne ophæves, og at domfældte ikke fremover ville kunne overholde det; straffen blev fastsat til 40 dages ubetinget fængsel.

Endelig kan hensynet til kriminalitetens omfang helt lukke døren for betingede elementer, jf. formuleringen i AM2024.10.24B om, at der ikke var grundlag for at gøre straffen "eller nogen del heraf" betinget.

LOV Straffeloven § 56, stk. 1 · Straffeloven § 62 · Straffeloven § 63

PRAKSIS

Landsretten · Landsretten ændrer betinget fængselsstraf til ubetinget i sag om formueforbrydelser	08.12.2016
Landsretten · Domfældt idømmes ubetinget fængsel efter manglende overholdelse af vilkår om samfundstjeneste	24.06.2013
Byretten · Dom for organiseret butikstyveri af luksusjakker: 4 måneders fængsel til 29-årig mand	13.01.2026
Byretten · 9 måneders fængsel for omfattende butikstyverier og bedrageri i Esbjerg	24.10.2024
Byretten · Betinget fængselsstraf for systematisk tyveri og bedrageri ved fiktive varebytninger	08.04.2015

§ 12 Forsøg, medvirken og "flere i forening"

Forsøg og medvirken har stor praktisk betydning i tyverisager, fordi mange forhold afbrydes af butiksalarmer, videoovervågning eller vidner.

Forsøg. Forsøg på tyveri straffes efter § 21. Fordi § 287-forhold kun kan straffes med bøde, har lovgiver særskilt måttet kriminalisere forsøg i § 287, stk. 2, hvorefter "[f]orsøg på forbrydelse, der er omfattet af stk. 1, er strafbart". Bevismæssigt fører usikkerhed om fuldbyrdelsen ofte til, at kun forsøg lægges til grund: i 6-4850/2019 var to forhold tiltalt som fuldbyrdet tyveri, men retten fandt alene forsøg bevist, fordi pungene blev fundet igen uden manko. I SS-6596/2020-VIB indgik tre forsøg blandt de 43 forhold, og tiltalen var rejst efter § 276, "til dels jf. § 21".

Medvirken og fælles forsæt. Medvirken bedømmes efter § 23, og "flere i forening" er samtidig et selvstændigt skærpelsesmoment efter både § 81, nr. 2 og § 286, stk. 1. Praksis er streng over for forsøg på at nedtone egen rolle gennem arbejdsdelingen. Retten i Odense afviste i **6-4850/2019** synspunktet direkte:

> *Det forhold at de har fordelt opgaverne mellem sig gör ingen forskel herpå. Selvom T1 har nægtet sig skyldig i databedragerierne, finder retten det, på baggrund af ovenstående, godtgjort, at han ligeledes er skyldig i dette, hvilket tillige støttes af, at der er fundet et større beløb i euro i hans kuffert.*

Samme princip bar domfældelsen i SS-6596/2020-VIB, hvor fælles indrejse, fælles indkvartering, ensartet modus og fælles udførsel af tyvekosterne tilsammen udgjorde beviset for, at alle tre tiltalte havde handlet efter forudgående aftale. I SS-46/2026-ALB var det tilstrækkeligt, at handlingen var "planlagt på baggrund af en forudgående aftale eller fælles forståelse" med ukendte medgerningsmænd.

Selv ved fælles udførelse af et bagatelagtigt forhold står medvirkensansvaret fast – i AM2023.09.08H var alle tre unge mænd domfældt for at have handlet i forening; det var alene sanktionen, der blev lempet.

Rigsadvokatmeddelelsen om straffens fastsættelse understreger i øvrigt, at § 81, nr. 3 om særligt planlagt eller omfattende kriminalitet ikke forudsætter en central rolle: "en underordnet funktion i den kriminelle organisation kan være tilstrækkelig".

LOV	Straffeloven § 21 · Straffeloven § 23 · Straffeloven § 81 · Straffeloven § 287, stk. 2	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesteret fastsætter straf for indbrudstyveri af sodavand til bøde grundet handlingens ringe strafværdighed og genoprettelse af skaden	08.09.2023
	Byretten · Dom for organiseret butikstyveri af luksusjakker: 4 måneders fængsel til 29-årig mand	13.01.2026
	Byretten · Omfattende serie af organiserede værktøjstyverier fra varebiler fører til fængsel og udvisning	15.03.2021
	Byretten · To mænd dømt for omfattende tricktyveri og databedrageri i forening; idømt 10 måneders fængsel og udvisning	02.10.2019

§ 13 Konfiskation, erstatning og de økonomiske følger af tyverisagen

De økonomiske retsfølger fylder ofte mere end selve straffen, og de afgøres i samme dom.

Konfiskation. Udbytte konfiskeres efter § 75, stk. 1, mens genstande, der har været brugt eller bestemt til brug ved forbrydelsen, konfiskeres efter § 75, stk. 2. I 6-4850/2019 blev der konfiskeret 14.014,50 kr. og 4.105 euro hos de tiltalte. I SS-29364/2009-KBH blev de såkaldte "russerposer", som var anvendt til at omgå butikkens alarmsystem, konfiskeret. Og i SS-1625/2014-OLR stadfæstede Østre Landsret byrettens afgørelse om konfiskation af en lastbil med læssekran i en sag efter § 276 og § 287.

Konfiskation forudsætter dog, at ejerforholdet er bevist. I SS-6596/2020-VIB blev en kniv konfiskeret efter § 75, stk. 2, mens anklagemyndighedens påstand om konfiskation af to biler ikke blev taget til følge, fordi det ikke var bevist, at bilerne tilhørte de tiltalte.

Erstatning. Adhæsionsprocessen anvendes rutinemæssigt. Størrelsesordenerne varierer voldsomt:

Sag	Erstatning
SS-46/2026-ALB	59.400 kr. til den forurettede butik, anerkendt af tiltalte
AM2024.10.24B	13 separate erstatningsposter fra 350 kr. til 28.966 kr. – skrabelodder, kød, spiritus, tøj, parfume og byttepenge fra bybusser
6-4850/2019	14.800 kr. fordelt på seks forurettede, med procesrente fra domsdagen
SS-6596/2020-VIB	Fem krav in solidum, i alt ca. 45.000 kr.; utilstrækkeligt dokumenterede krav blev ikke taget under påkendelse
1669/2019	50.656,76 kr. til 14 forurettede

To forhold er værd at fremhæve for praktikeren. For det første udelukker et rimeligt erstatningskrav fra forurettede, at sagen kan afgøres med bødeforelæg – det følger direkte af Rigsadvokatmeddelelsen om mindre strafværdige forhold. For det andet er tilbagebetaling af det stjålne en tungtvejende formildende omstændighed ved sanktionsvalget, jf. SS-1588/2021-GLO og SS 3-13580/2013, samt en udtrykkelig formildende omstændighed efter § 82, nr. 11, når skaden genoprettes af egen drift – jf. AM2023.09.08H.

LOV Straffeloven § 75, stk. 1, 2 · Straffeloven § 82 · Straffeloven § 287, stk. 1

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret fastsætter straf for indbrudstyveri af sodavand til bøde grundet handlingens ringe strafværdighed og genoprettelse af skaden	08.09.2023
Landsretten · Stadfæstelse af byretdom vedrørende tyveri og konfiskation af lastbil	27.01.2015
Landsretten · Dom for groft hæleri og ulovlig besiddelse af skarpladt skydevåben	17.09.2013
Byretten · Dom for organiseret butikstyveri af luksusjakker: 4 måneders fængsel til 29-årig mand	13.01.2026
Byretten · 9 måneders fængsel for omfattende butikstyverier og bedrageri i Esbjerg	24.10.2024
Byretten · Dom i sagen om tyveri af kontanter og varer fra Q8 af en ansat medarbejder	20.05.2021
Byretten · Omfattende serie af organiserede værktøjstyverier fra varebiler fører til fængsel og udvisning	15.03.2021
Byretten · To mænd dømt for omfattende tricktyveri og databedrageri i forening; idømt 10 måneders fængsel og udvisning	02.10.2019
Byretten · Tilståelsessag: Fængsel for kirkeindbrud af kulturværdier, omfattende cigarettyverier og kørsel i frakendelsestiden	15.05.2019
Byretten · Dom for tyveri og udvisning efter butikstyveri med "russerpose"	07.01.2010

§ 14 Processuelle sidespørgsmål: tilståelsessag, sagsbehandlingstid, tilbageholdelse og varetægt

Massepraksis på tyveriområdet er præget af tilståelsessager efter retsplejelovens § 831 – se fx 8260/2014 – og af en række procesretlige spørgsmål, der reelt afgør sanktionens tyngde.

Tilståelse. Tilståelsesrabatten efter § 82, stk. 1, nr. 9 vejer konkret. I SS-46/2026-ALB tillagde retten "den rettidige og uforbeholdne tilståelse" formildende vægt, og i SS-2522/2025-HIL blev straffen nedsat efter fuld tilståelse, men uden at der kunne gives betinget dom.

Sagsbehandlingstid. Lang sagsbehandlingstid udløser strafnedsættelse eller bortfald. I 14-6067/2021 nedlagde anklagemyndigheden selv påstand om bortfald af den forskyldte bøde med henvisning til sagens lange behandlingstid. Et sådant hensyn i strafudmålingen udelukker samtidig et separat erstatningskrav mod anklagemyndigheden: i AM2024.07.09RA blev et krav på 15.000 kr. for ca. 3 år og 9 måneders sagsbehandlingstid afvist, netop fordi Retten i Esbjerg udtrykkeligt havde medregnet forsinkelsen som formildende ved udmålingen af de 40 dages betingede fængsel for tyveri og vidnetrusler.

Tilbageholdelse i butikken. Butiksdetektivers og butikspersonales tilbageholdelse af formodede butikstyve er en klassisk kilde til erstatningssager. I RA-2003-521-0164 fandt Rigsadvokaten, at politiet i det konkrete tilfælde havde opretholdt den private anholdelse, hvilket berettigede til erstatning efter retsplejelovens § 1018 a, da påtalen senere blev opgivet. Tilsvarende blev der i SA6-2008-521-1048 tilkendt erstatning for anholdelsen efter frifindelse i en sag om § 276 og § 288, mens kravet vedrørende en efterfølgende kommunal anbringelse blev afvist.

Varetægtsfængsling. Gentagelsesfare efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3 er et hyppigt fængslingsgrundlag i serietyverisager. Højesteret fastslog i den kendelse, der er gengivet i SS-1399/2024-RAN, at fortsat fængsling på grund af gentagelsesfare ikke var uproportional. Og i 99/2023 og 101/2023 – en sag om indbrudstyveri efter § 276 a med en straf på 6 måneders fængsel – fastslog Højesteret, at varetægtsperioden undtagelsesvis kan overstige to tredjedele af den idømte straf, hvis prøveløsladelse må anses for utilrådelig, og at retten ikke skal indhente en udtalelse fra Kriminalforsorgen herom.

LOV Retsplejeloven § 762, stk. 1 · Retsplejeloven § 831 · Retsplejeloven § 1018a · Straffeloven § 82, stk. 1

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets kendelse om proportionalitet ved varetægtsfængsling ud over to tredjedele af straffetiden	15.02.2024
Byretten · Dom for organiseret butikstyveri af luksusjakker: 4 måneders fængsel til 29-årig mand	13.01.2026
Byretten · 60 dages fængsel for indbrud i spillehal og tyveri af vekselautomat	09.01.2026
Byretten · Betinget frakendelse af førerret og bortfald af bøde efter tyveri og færdselsuheld	25.08.2025
Byretten · Højesteret: Varetægtsfængsling på grund af gentagelsesfare var ikke i strid med proportionalitetsprincippet	04.12.2024
Byretten · Dom for tricktyverier mod ældre kvinder med efterfølgende udvisning og indrejseforbud	17.10.2014
Rigsadvokaten · Nægtelse af erstatning for langvarig sigtelse efter domfældelse for tyveri og vidnetrusler	09.07.2024
Rigsadvokaten · Afgørelse om erstatning efter uberettiget frihedsberøvelse ved anholdelse	19.08.2008
Rigsadvokaten · Erstatningssag vedrørende tilbageholdelse efter opgivet sigtelse for butikstyveri	20.03.2003

§ 15 Sammenfatning: sådan læses en tyverisag

Tyveripraksis kan sammenfattes i fem trin, som en sagsbehandler kan gennemløbe systematisk.

1. Subsumér gerningen. Er der tilegnelsesforsæt (§ 276), eller kun brugsforsæt (§ 293/§ 293 a)? Er der skaffet adgang til fremmed hus (§ 276 a)? Er der anvendt vold eller trussel for at bringe det stjålne i sikkerhed (§ 288)?

Er der tale om en formuedisponerende handling fra offerets side (§ 279)? Subsumptionen er sagens vigtigste enkeltbeslutning, og ved tvivl om § 286 skal sagen forelægges statsadvokaten.

2. Placer forholdet i den rette strafferamme. Under ca. 8.000 kr. i udsalgspris: § 287, stk. 1 og bødetaksterne fra 1. februar 2025. Over grænsen: § 285, stk. 1. Systematik, organisering, flere i forening, betydelige værdier eller et større antal forhold: § 286, stk. 1 – med mulighed for forhøjelse til 9 år efter § 88, stk. 1, 2. pkt.

3. Justér for skærpende og formildende momenter. Skærpende: tidligere straffe (§ 81, nr. 1), flere i forening (nr. 2), planlægning og omfang (nr. 3), misbrug af stilling eller tillidsforhold (nr. 8), udnyttelse af værgeløs stilling (nr. 11). Formildende: ung alder, ren straffeattest, tilståelse og genoprettelse af skaden (§ 82).

4. Vælg sanktionen. Førstegangstilfælde med gode personlige forhold: betinget dom, eventuelt med samfundstjeneste. Recidiv af nogen tyngde: ubetinget fængsel – praksis viser 40 dage ved enkeltstående grovere butikstyveri i forening, 60 dage ved indbrud af nogen værdi, 4-9 måneder ved serier med hurtigt recidiv, og 2 år og derover ved organiserede kampagner.

5. Afklar følgevirkningerne. Konfiskation af udbytte og hjælpemidler, erstatning til forurettede, og – for udlændinge uden fast tilknytning – udvisning med 6 års indrejseforbud eller for bestandigt.

Det gennemgående mønster i praksis er, at tyveriets **art og systematik** vejer tungere end den enkelte sags kroner og øre. En serie på 27 butikstyverier af begrænset værdi gav 9 måneders fængsel i AM2024.10.24B, mens et indbrudstyveri af sodavand til 225 kr. endte med fire dagbøder i AM2023.09.08H. Afstanden mellem de to yderpunkter forklares ikke af værdien, men af recidiv, planlægning og genopretning.

Afgrænsningsmæssigt henvises til indbrud for indbrud i privat hjem efter § 276, jf. § 286, til roeveri og hjemmeroeveri for § 288, og til hvidvask for hæleri og hvidvask af udbyttet efter § 290.

LOV Straffeloven § 81 · Straffeloven § 82 · Straffeloven § 276 · Straffeloven § 285, stk. 1 · Straffeloven § 286, stk. 1 · Straffeloven § 287, stk. 1

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret fastsætter straf for indbrudstyveri af sodavand til bøde grundet handlingens ringe strafværdighed og genoprettelse af skaden	08.09.2023
Byretten · Dom for organiseret butikstyveri af luksusjakker: 4 måneders fængsel til 29-årig mand	13.01.2026
Byretten · 60 dages fængsel for indbrud i spillehal og tyveri af vekselautomat	09.01.2026
Byretten · 9 måneders fængsel for omfattende butikstyverier og bedrageri i Esbjerg	24.10.2024
Byretten · Omfattende serie af organiserede værktøjstyverier fra varebiler fører til fængsel og udvisning	15.03.2021
Byretten · Dom for tyveri og udvisning efter butikstyveri med "russerpose"	07.01.2010

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Straffeloven § 276		Straffeloven § 285	stk. 1
Straffeloven § 286	stk. 1	Straffeloven § 287	stk. 1
Straffeloven § 293	stk. 1	Straffeloven § 293a	

MATERIALE Citerede afgørelser

43 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS		4
15.02.2024	Højesterets kendelse om proportionalitet ved varetægtsfængsling ud over to tredjedele af straffetiden	99-2023--og-101-2023
08.09.2023	Bødestraf for indbrudstyveri af mindre strafværdighed efter straffelovens § 287	27-2023
08.09.2023	Højesteret fastsætter straf for indbrudstyveri af sodavand til bøde grundet handlingens ringe strafværdighed og genoprettelse af skaden	AM2023.09.08H
15.09.2009	Højesterets frifindelse af ansat sælger for tyveri af møbler og cykel	144/2009

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS		9
21.01.2025	Ungdomssanktion idømt for vold og trusler mod pædagoger, brugstyveri, spirituskørsel og hensynsløs vanvidskørsel	S-1810-24
25.10.2023	Landsretten udviser massivt forstraffet mand efter gentagne indbrudstyverier; ophæver byrettens frifindelse for udvisning	S-0722-23
09.09.2022	Dom for ulovlig tvang og brugstyveri af knallerter begået af mindreårige – Udvisning af to syriske og iranske statsborgere med indrejseforbud i 6 år	S-279-22
08.12.2016	Landsretten ændrer betinget fængselsstraf til ubetinget i sag om formueforbrydelser	871-975
20.09.2016	Fængsel i 3 år for omfattende tricktyverier og databedrageri af særlig grov beskaffenhed	S-1647-16
27.01.2015	Stadfæstelse af byretdom vedrørende tyveri og konfiskation af lastbil	825-928
17.09.2013	Dom for groft hæleri og ulovlig besiddelse af skarpladt skydevåben	SS 3-13580/2013
24.06.2013	Domfældt idømmes ubetinget fængsel efter manglende overholdelse af vilkår om samfundstjeneste	1739-2081
30.11.2012	Landsretsdom for grov narkokriminalitet og hvidvask af udbytte	SS 1-30019/2012

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS		24
13.01.2026	Dom for organiseret butikstyveri af luksusjakker: 4 måneders fængsel til 29-årig mand	10358-12180
09.01.2026	60 dages fængsel for indbrud i spillehal og tyveri af vekselautomat	10421-12270
25.08.2025	Betinget frakendelse af førerret og bortfald af bøde efter tyveri og færdselsuheld	14-6067/2021
14.07.2025	Retten i Sønderborg: Dømt for brugstyveri og kørsel i frakendelsestiden, men reststraf på 339 dage blev ikke udløst	A6-2692/2025
04.12.2024	Højesteret: Varetægtsfængsling på grund af gentagelsesfare var ikke i strid med proportionalitetsprincippet	10115-11866
24.10.2024	9 måneders fængsel for omfattende butikstyverier og bedrageri i Esbjerg	AM2024.10.24B
23.10.2024	Ung mand idømt betinget fængselsstraf for brugstyveri af delebil og kørsel uden kørekort	10858-13955
12.06.2024	Fængsel og permanent udvisning for organiseret indbrudsserie målrettet begravelsesgæster	MBJ-308/2024

09.01.2024	Dom for menneskehandel og omfattende systematisk tyveri: Fængsel og udvisning til to tiltalte	AM2024.01.09B
22.02.2023	Dom for groft røveriforsøg med oversavet haglgevær og voldeligt overfald på butiksdetektiv	3350-3986
03.10.2022	Dom for tyveri af arbejdspladsartikler	2112-2517
07.09.2022	Dom for organiseret indbrudskriminalitet: Fire tiltalte idømt fængsel og udvisning for en række grove indbrudstyverier og hæleri	75212-00379-21
30.03.2022	Frifindelse for brugstyveri af bil under reparation og dom for kørsel uden førerret	2209-2632
20.05.2021	Dom i sagen om tyveri af kontanter og varer fra Q8 af en ansat medarbejder	106-125
15.03.2021	Omfattende serie af organiserede værktøjstyverier fra varebiler fører til fængsel og udvisning	1974-2353
01.03.2021	Sag om tyveri af særlig grov beskaffenhed og forsøg herpå	1974-2354
08.10.2019	Dom for indbrud og tyveri	173-203
02.10.2019	To mænd dømt for omfattende tricktyveri og databedrageri i forening; idømt 10 måneders fængsel og udvisning	6-4850/2019
15.05.2019	Tilståelsessag: Fængsel for kirkeindbrud af kulturværdier, omfattende cigarettyverier og kørsel i frakendelsestiden	1669/2019
08.04.2015	Betinget fængselsstraf for systematisk tyveri og bedrageri ved fiktive varebytninger	804/2015
17.10.2014	Dom for tricktyverier mod ældre kvinder med efterfølgende udvisning og indrejseforbud	8260/2014
17.06.2014	Betinget fængsel for tyveri af varer fra arbejdsgiver (300-400 kr.)	SS 2-3406/2014
04.01.2013	Dom for brugstyveri af motorkøretøj	1717-2058
07.01.2010	Dom for tyveri og udvisning efter butikstyveri med "russerpose"	4479-5379

RIGSADVOKATEN · NÆVN / KLAGEINSTANS 3

09.07.2024	Nægtelse af erstatning for langvarig sigtelse efter domfældelse for tyveri og vidnetrusler	AM2024.07.09RA
19.08.2008	Afgørelse om erstatning efter uberettiget frihedsberøvelse ved anholdelse	SA6-2008-521-1048
20.03.2003	Erstatningssag vedrørende tilbageholdelse efter opgivet sigtelse for butikstyveri	RA-2003-521-0164

ANKENÆVNET FOR FORSIKRING · NÆVN / KLAGEINSTANS 2

20.08.2025	Tvist om dækning for tricktyveri: Forsikringsselskab afviser krav på 55.000 kr. med henvisning til bedrageri	103228
22.04.2013	Sag om tricktyveri eller røveri: Uenighed om forsikringsdækningens omfang	83442

PROCESBEVILLINGSNÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 1

17.04.2023	3.-instansbevilling til Højesteret: Principielt spørgsmål om § 287-lempelse ved indbrudstyveri af beskeden værdi med efterfølgende skadeopretning	22/17338

36 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over skydevåben

Grænsedragningen mellem våbenloven § 10 og straffeloven § 192 a

Version 2 Opdateret 16. jul. 2026 54 afgørelser · 2009–2026 Læs online

INTRODUKTION

Ulovlig besiddelse, erhvervelse, overdragelse og bæren af skydevåben reguleres ad to spor: våbenlovens tilladelseskrav i §§ 1-2 med strafbestemmelsen i § 10, stk. 1 (bøde til 2 års fængsel), og den skærpede bestemmelse i straffelovens § 192 a, der siden 2017 har en minimumsstraf på 2 års fængsel og siden Bandepakke IV en strafferamme på 16 år for våbenlagre. Grænsen mellem sporene trækkes efter, om besiddelsen er sket »under særligt skærpende omstændigheder« – hvilket efter Højesterets faste praksis siden 2010 beror på, om besiddelsen efter en samlet vurdering indebar en nærliggende risiko for, at våbnet ville blive brugt til fare for andre. Oversigten samler praksis fra Højesteret, landsretterne og byretterne om afgrænsningen, strafpositionerne, besiddelsesbegrebet, våbenlagre, bandeskærpelse samt konfiskation og udvisning.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Afgrænsningen mellem våbenlovens § 10 og straffelovens § 192 a beror på, om besiddelsen efter en samlet vurdering har indebåret en nærliggende risiko for, at våbnet ville blive brugt til fare for andre.

02 Besiddelse af skydevåben på offentligt tilgængeligt sted er som udgangspunkt omfattet af § 192 a – uanset om der samtidig besiddes ammunition.

03 Besiddelse på egen bopæl kræver en konkret helhedsvurdering; ustraffede personer uden tilknytning til kriminelle miljøer henføres typisk til våbenloven, selv når våbnet er et oversavet jagtgevær eller en pumpgun.

04 Højesteret vægter navnlig våbentype, antal, ammunition og opbevaringsmåde, forstraffe, tilknytning til kriminelle miljøer, formålet med besiddelsen og anskaffelsesmåden.

05 Førstegangsbesiddelse af almindeligt skydevåben med ammunition på offentligt tilgængeligt sted udløser som udgangspunkt 2 år og 6 måneders ubetinget fængsel.

06 Minimumsstraffen på 2 års fængsel kan alene fraviges efter straffelovens § 83 – en tilståelse, der i det væsentlige kun angår gerningsmandens egne forhold, er ikke tilstrækkelig.

07 Besiddelsesbegrebet i § 192 a forstås bredt og forudsætter hverken ejerskab eller vedvarende fysisk rådighed, men kræver konkret tilknytning til og mulighed for at råde over våbnet.

08 Blot at berøre et våben under et besøg hos andre udgør ikke besiddelse i § 192 a's forstand.

09 Ved våbenlager kan straffen siden 1. juli 2024 stige til fængsel indtil 16 år, og strafniveauet er forudsat forhøjet med en tredjedel.

10 Organiseret indførsel, organiseret våbenhandel og våbenlagre straffes væsentligt strengere end de angivne strafpositioner for enkeltvåben.

11 Banderelateret våbenbesiddelse udløser som udgangspunkt fuld fordobling efter straffelovens § 81 a, mens § 81 b forudsætter samtidig overtrædelse af en anden straffelovsbestemmelse.

12 Opholds- og kontaktforbud efter § 79 a kan gives både ved § 192 a-domme omfattet af § 81 a og ved rene våbenlovsdomme, når den dømte har bandetilknytning.

13 Konfiskation efter § 75, stk. 2, er ikke automatisk – den kræver, at indgrebet er påkrævet for at forebygge yderligere lovovertrædelser, eller at særlige omstændigheder i øvrigt taler derfor.

14 Udvisning for grov skydevåbenkriminalitet er som udgangspunkt proportional, men meget stærk dansk tilknytning kan begrunde tidsbegrænsning af indrejseforbuddet frem for forbud for bestandig.

15 Bandepakke IV har renummereret bestemmelsen: den tidligere § 192 a, stk. 3, om offentligt tilgængeligt sted er nu stk. 4, og ældre domme henviser derfor til det gamle stykketal.

§ 1 Det to-sporede retsgrundlag: tilladelseskrav, våbenloven § 10 og straffeloven § 192 a

Skydevåbenreguleringen hviler på et generelt tilladelseskrav. Efter våbenloven § 1, stk. 1, nr. 1 er det forbudt uden justitsministerens tilladelse at indføre eller fremstille skydevåben samt genstande, der fremtræder som skydevåben og kan ombygges hertil, og efter § 1, stk. 1, nr. 3 gælder det samme for ammunition. Våbenloven § 2, stk. 1 udstrækker forbuddet til selve rådigheden:

> *Det er forbudt uden tilladelse fra justitsministeren eller den, ministeren bemyndiger dertil, ved overdragelse at erhverve genstande eller stoffer, der er omfattet af forbuddet i § 1, eller at besidde, bære eller anvende sådanne genstande eller stoffer.*

Overtrædelse straffes efter våbenloven § 10, stk. 1 »med bøde, fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 2 år«. Kompetencen til at meddele våbentilladelse er samlet ét sted: efter § 1 i cirkulære om våben og ammunition m.v. meddeles våbentilladelse, samtykke, godkendelse og dispensation efter våbenbekendtgørelsen af politidirektøren i Midt- og Vestjyllands Politi. Tilladelse kan efter våbenbekendtgørelsens § 48 kun gives til personer, om hvis personlige forhold og hidtidige vandel der ikke foreligger oplysninger, som gør det betænkeligt at imødekomme ansøgningen.

Oven på dette spor ligger straffeloven § 192 a, stk. 1, der i sin nuværende affattelse lyder:

> *Med fængsel fra 2 år indtil 8 år straffes den, der overtræder lovgivningen om våben og eksplosivstoffer (...) ved under særligt skærpende omstændigheder at indføre, udføre, transportere, erhverve, overdrage, besidde, bære, anvende,*

> *fremstille, udvikle eller med henblik på udvikling forske i 1) skydevåben eller 2) andre våben eller eksplosivstoffer, når våbnet eller eksplosivstofferne på grund af deres særdeles farlige karakter er egnet til at forvolde betydelig skade.*

Bestemmelsen er accessorisk: den forudsætter en overtrædelse af våbenlovgivningen. Rigsadvokaten formulerer forholdet mellem sporene præcist i Rigsadvokatmeddelelsen om sanktionspåstande i våbensager, pkt. 4.1.3:

> *Ulovlig besiddelse af sådanne genstande straffes efter våbenlovens § 10, stk. 1. Hvis våbenbesiddelsen er sket under særlig skærpende omstændigheder, skal overtrædelsen tillige henføres under straffelovens § 192 a (...). Det afgørende for, om en våbenlovsovertrædelse tillige skal henføres under § 192 a er således, om våbenbesiddelsen er sket under særlig skærpende omstændigheder.*

Uden for oversigten falder knive og blankvåben, der siden 2016 reguleres af knivloven og behandles i praksisoversigten om kniv på offentligt sted. Illustrativt for den selvstændige knivregulering er dog SS-572/2009-OLR, hvor Østre Landsret stadfæstede en bøde på 3.000 kr. for overtrædelse af den dagældende våbenloven § 4, stk. 1 under særlige formildende omstændigheder.

LOV Straffeloven § 192a, stk. 1 · Våbenloven § 1, stk. 1 · Våbenloven § 2, stk. 1 · Våbenloven § 10, stk. 1

PRAKSIS **Landsretten** · Landsretten stadfæster bødestraf for overtrædelse af våbenloven på grund af særlige formildende omstændigheder 11.08.2009

§ 2 Lovgivningens udvikling: fra 4 års strafferamme til 2 års minimumsstraf og 16-årsramme for våbenlagre

§ 192 a er ændret otte gange, og hver ændring har forskudt både strafferamme og strafniveau. Udviklingen er nødvendig at kende, fordi domme skal bedømmes efter reglerne på gerningstidspunktet.

År	Ændringslov	Indhold
2006	**lov nr. 503 af 7. juni 2006**	§ 192 a, stk. 1, udvides til masseødelæggelsesvåben; stk. 2 ophæves
2008	**lov nr. 500 af 17. juni 2008** (L 171)	Nyt stk. 1: skydevåben på offentligt tilgængeligt sted under særlig skærpende omstændigheder, fængsel indtil 4 år
2009	**lov nr. 501 af 12. juni 2009** (L 211)	Nyaffattelse: minimumsstraf 1 år, ramme 6 år; sondringen offentligt/ikke-offentligt sted som selvstændigt kriterium ophæves
2013	**lov nr. 431 af 1. maj 2013**	Overtrædelse af forordning (EU) nr. 258/2012, art. 4, stk. 1, omfattes
2014	**lov nr. 733 af 25. juni 2014** (L 112)	Nyt stk. 3: offentligt tilgængeligt sted som skærpende, ammunition som yderligere skærpende
2017	**lov nr. 494 af 22. maj 2017** (L 139)	Minimumsstraf hæves 1 → 2 år, ramme 6 → 8 år; detaljerede strafpositioner
2020	**lov nr. 968 af 26. juni 2020** (L 105)	Nyt stk. 4 om eksplosivstoffer på steder, hvor mennesker færdes
2024	lov nr. 665 af 11. juni 2024 (L 150, Bandepakke IV)	Nyt stk. 3: våbenlager → ramme indtil 16 år; hidtidige stk. 3 og 4 bliver stk. 4 og 5

2009-reformen indførte den nuværende struktur. Af forarbejderne fremgår, at vurderingen af »særlig skærpende omstændigheder« skal ske bredt:

> *Ved vurderingen af, om der foreligger særlig skærpende omstændigheder, bør der først og fremmest bl.a. lægges vægt på våbnets farlighed. (...) Herudover vil der bl.a. kunne lægges vægt på, hvilken mængde der f.eks. indføres, besiddes eller overdrages, herunder om der er tale om en mere systematisk overtrædelse af våbenlovgivningen, hvor forholdet har karakter af et illegalt erhverv, om våben eller eksplosivstoffer opbevares eller anvendes under sådanne forhold, at der er en nærliggende risiko for, at de vil blive anvendt, herunder i voldelige opgør mv.*

Samtidig afgrænsede lovgiver bagkanten. Forarbejderne fastslår udtrykkeligt, at ulovlig besiddelse på bopælen ikke altid udgør særlig skærpende omstændigheder:

> *Det er forudsat, at personer uden kriminel baggrund i øvrigt, som f.eks. har arvet et skydevåben og igennem en årrække i strid med våbenlovgivningen har haft våbnet liggende ubenyttet (måske glemt) på bopælen, ikke vil være omfattet af bestemmelsen. Det samme gælder for personer uden kriminel baggrund i øvrigt, der har våbentilladelse eller jagttegn, og blot har glemt at forny våbentilladelsen eller jagttegnet inden for de relevante frister. Sådanne overtrædelser vil i givet fald være omfattet af våbenlovens § 10, stk. 1.*

2017-reformen hævede minimumsstraffen til 2 år, men understregede samtidig, at afgrænsningen mellem sporene var uændret:

> *Der er ikke i øvrigt tilsigtet ændringer af den gældende retstilstand. Lovforslaget ændrer således ikke på afgrænsningen mellem våbenlovens § 10 og straffelovens § 192 a.*

RENUMMERERINGEN ER EN FÆLDE. Bandepakke IV indsatte et nyt stk. 3 om våbenlagre, hvorved den hidtidige regel om offentligt tilgængeligt sted rykkede fra stk. 3 til stk. 4. Domme afsagt før 1. juli 2024 – fx Sag 136/2019 og SS-3595/2021-GLO – henviser derfor til »§ 192 a, stk. 1, nr. 1, jf. stk. 3«, hvor gældende ret i dag

ville være stk. 4. Rigsadvokaten noterer i pkt. 4.1.2.2 ændringen med overskriften »Straffelovens § 192 a, stk. 4 (tidligere stk. 3)«.

Sideløbende skærpede lov nr. 654 af 11. juni 2024 våbenloven selv: strafniveauet for uforsvarlig opbevaring blev hævet, ligesom justitsministeren blev bemyndiget til at fastsætte karensregler for våbentilladelser til personer dømt for grovere lovovertrædelser.

LOV	Straffeloven § 192a, stk. 1, 3, 4 · Våbenloven § 10, stk. 1	
PRAKSIS	**Højesteret** · Forsøg på besiddelse af våbenlager under bandekonflikt og fortolkning af besiddelsesbegrebet	22.01.2020
	Byretten · Dom for ulovlig våbenbesiddelse	31.05.2021

§ 3 »Nærliggende risiko«-testen: Højesterets kriterium for særligt skærpende omstændigheder

Efter 2009-reformen udviklede Højesteret i en serie domme et samlende kriterium. Rigsadvokaten sammenfatter det i pkt. 4.1.5:

> *Det afgørende er, om besiddelse af skydevåbnet efter en samlet vurdering kan anses for at have indebåret en nærliggende risiko for, at det vil blive anvendt til fare for andre.*

Testen er en helhedsvurdering – ikke en checkliste. Højesteret formulerede den i Sag 367/2010 (U.2011.3439H) om et oversavet jagtgevær med 23 skarpe patroner i en plastikpose i et almindeligt skab:

> *Under disse omstændigheder finder Højesteret efter en samlet vurdering, at besiddelse af våbnet må anses at have indebåret en nærliggende risiko for, at det ville blive brugt til fare for andre. Forholdet er derfor med rette henført under straffelovens § 192 a, stk. 1, nr. 1.*

Afgørende var, at et oversavet jagtgevær ikke har noget lovligt formål, at våben og ammunition lå lettilgængeligt sammen, og at tiltalte tidligere var dømt for røveri begået netop med et oversavet jagtgevær. Straffen blev 1 år og 3 måneders fængsel.

Samme dom afklarer et dobbelttællingsspørgsmål: forstraffe må gerne indgå både i kvalifikationen og i strafudmålingen.

> *Det forhold, at T1's forstraffe er indgået i bedømmelsen af, om hans våbenbesiddelse må anses at have indebåret en nærliggende risiko for, at våbnet ville blive brugt til fare for andre (...) udelukker ikke, at det ved straffens fastsættelse kan indgå som en skærpende omstændighed, at han tidligere er straffet af betydning for sagen.*

En parallel formulering findes i landsretspraksis. I SS-1435/2019-OLR havde tiltalte taget et arvet haglgevær med hen til hoveddøren under en nabokonflikt og ladt det efterfølgende:

> *Under disse omstændigheder tiltræder landsretten, at besiddelsen af geværet efter en samlet vurdering må anses at have indebåret en nærliggende risiko for, at det ville blive brugt til fare for andre. Landsretten tiltræder derfor, at forholdet er henført under straffelovens § 192 a, stk. 1, nr. 1.*

At geværet først blev ladt, efter at naboen var gået, ændrede ikke vurderingen. Konflikt plus umiddelbar adgang til våben og ammunition er kernen i risikobegrebet.

LOV Straffeloven § 81 Straffeloven § 192a, stk. 1

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteretsdom om besiddelse af oversavet jagtgevær under særligt skærpende omstændigheder 16.09.2011

Landsretten · Stadfæstelse af dom for overtrædelse af straffelovens våbenbestemmelser 08.10.2019

§ 4 Besiddelse på offentligt tilgængeligt sted: udgangspunktet er § 192 a

Siden 2008 har besiddelse af skydevåben på offentligt tilgængeligt sted som udgangspunkt været omfattet af § 192 a. Rigsadvokaten fastslår i pkt. 4.1.5, at dette gælder, uanset om der samtidig besiddes ammunition, og at 2009-reformen ikke ændrede udgangspunktet.

Begrebet er defineret i forarbejderne og gentaget uændret siden 2008:

> *Begrebet »offentligt tilgængeligt sted« skal ligesom efter gældende ret forstås som steder, hvortil der er almindelig adgang, herunder veje, parker, offentlige transportmidler, restauranter, forlystelsessteder og offentlige kontorer. Besiddelse mv. af skydevåben i en bil, som befinder sig på et offentligt tilgængeligt sted, er også omfattet af begrebet.*

Rigsadvokaten refererer tre ledende afgørelser: **U.2010.2548H** (skarpladt pistol båret på gaden → § 192 a, stk. 1), **TfK 2012.897V** (oversavet salonriffel *uden* ammunition, gemt under tøjet på offentligt sted → § 192 a, stk. 1, nr. 1) og Sag 338/2011 (U.2012.2037H). Sidstnævnte er principiel for jagttegnsindehavere: tiltalte hentede efter en uoverensstemmelse på en restaurant sit haglgevær hjemme, kørte tilbage og stak det ladte gevær ud ad sideruden mod to personer. Højesteret fastslog, at undtagelsen for jagttegnsindehavere kun rækker så langt som jagtformålet:

> *Højesteret fandt endvidere, at undtagelsen i våbenlovens § 2 a må forstås på den måde, at adgangen for en indehaver af et jagttegn til bl.a. at besidde og anvende sådanne haglgeværer og patroner hertil er begrænset til situationer, hvor dette sker i naturlig sammenhæng med jagt eller andet anerkendelsesværdigt formål.*

Afstanden behøver ikke være stor. I V.L. S-0676-15 gik tiltalte i påvirket tilstand ca. 50 meter fra sin lejlighed til en nabo med et oversavet haglgevær i en plastikpose. Vestre Landsret tiltrådte, at besiddelsen var sket under særligt skærpende omstændigheder, og at det offentligt tilgængelige sted indgik som skærpende omstændighed. Straffen blev 1 år og 3 måneders ubetinget fængsel efter datidens niveau.

Udgangspunktet er dog ikke undtagelsesfrit. Forarbejderne til 2008-loven – gengivet af Rigsadvokaten – nævner to typetilfælde, hvor besiddelse på offentligt sted alligevel falder uden for § 192 a: transport af en andens våben for en tilladelsesindehaver (fx et familiemedlem, der efter skydetræning kører våbnet hjem for et skytteforeningsmedlem med hastende ærinde), og tilfælde hvor en tilladelsesindehaver besidder våbnet på offentligt sted i strid med tilladelsens vilkår. Sådanne forhold bedømmes efter våbenloven § 10, stk. 1.

LOV Straffeloven § 192a, stk. 1, 4 Våbenloven § 2a Våbenloven § 10, stk. 1

PRAKSIS **Højesteret** · Højesterets dom om ulovlig anvendelse af haglgevær til trusler trods besiddelse af jagttegn 19.03.2012

Landsretten · Landsretsdom for besiddelse af oversavet haglgevær under særligt skærpende omstændigheder og hash 12.01.2016

§ 5

Besiddelse på bopælen: den konkrete helhedsvurdering – Højesterets to spor

Ved besiddelse på bopælen og andre ikke offentligt tilgængelige steder findes ingen formodning. Rigsadvokatens pkt. 4.1.5 opregner elleve højesteretsdomme efter 2009-reformen, der fordeler sig på to spor.

§ 192 a fandt anvendelse i fem sager:

Dom	Faktum	Udslagsgivende
U.2010.2552H	Skarpladt pistol anskaffet ved hæleri, under hovedpuden	Umiddelbart tilgængelig og klar til brug; skaffet på strafbar vis (dissens 4-3)
U.2011.502H	Skarpladt pistol + ammunition, lettilgængeligt	Pålagt at opbevare våbnet; tidligere rockermedlem med gæld til gruppen
Sag 367/2010 (U.2011.3439H)	Oversavet jagtgevær + ammunition i skab	Forstraffe for røveri med netop oversavet jagtgevær
U.2011.3447H	Halvautomatisk pistol + ammunition i skab	Ville ikke forklare erhvervelsen; kokain til videresalg
Sag 338/2011 (U.2012.2037H)	Ladt haglgevær rettet mod to personer	Ingen forbindelse til jagt eller anerkendelsesværdigt formål

Forholdet blev henført under våbenloven i seks sager:

Dom	Faktum	Udslagsgivende
U.2011.494H	Oversavet haglgevær + ammunition i hulrum bag badeværelsesvæg	Haft våbnet i årevis; ustraffet; ingen tilknytning til kriminelt miljø
U.2011.498H	Pencilpistol uden ammunition hos forældre	Ingen ammunition; alene uforsvarlig opbevaring
Sag 229/2010 (U.2011.504H)	To jagtvåben uden ammunition i uaflåst loftsrum i garage	Ingen ammunition; svært tilgængeligt; hensigt om jagttegn
U.2011.3442H	Pistol fra 2. verdenskrig + ammunition	Opbevaret i adskilt stand; gode personlige forhold siden 2001
Sag 66/2014 (U.2014.2935H)	Oversavet pumpgun frit fremme med isatte skarpe patroner	Prøveskudt beruset på isoleret landejendom; ingen kriminelt miljø; ustraffet
Sag 123/2019 (U.2020.499H)	Jagtgevær + ammunition på aflåst værelse på bosted	Landsretten havde anvendt § 192 a; Højesteret fandt ikke fuldt tilstrækkeligt grundlag

Sag 66/2014 er den skarpeste illustration af, at våbentypen ikke afgør sagen. Selv en *oversavet, funktionsdygtig pumpgun med isatte skarpe patroner, frit fremme* – og prøveskudt – blev henført under våbenloven, fordi tiltalte var ustraffet uden tilknytning til kriminelle miljøer. Straffen blev 6 måneders fængsel.

Mønsteret er bekræftet i landsretterne. I SS-1094/2020-VLR havde tiltalte købt et funktionsdygtigt oversavet jagtgevær og opbevaret det med ammunition i en taske under en reol i et redskabsskur. Vestre Landsret fandt, at våbnets karakter og ammunitionen »i sig selv« talte for nærliggende risiko, og tilsidesatte tiltaltes forklaring som utroværdig – men henførte alligevel forholdet under våbenloven:

> *Under disse omstændigheder er der ikke fuldt tilstrækkelig grundlag for at fastslå, at tiltaltes anskaffelse og besiddelse af våbnet med tilhørende ammunition må anses for at have indebåret en nærliggende risiko for, at våbnet ville blive brugt til fare for andre. Forholdet henføres derfor ikke under straffelovens § 192 a.*

Afgørende var, at våbnet lå på egen bopæl, at der ikke forelå oplysninger om tilknytning eller modsætningsforhold til et kriminelt miljø, og at tiltalte ikke tidligere var straffet for personfarlig kriminalitet eller våbenbesiddelse. Straffen blev nedsat til 6 måneders fængsel – det typeniveau, der genfindes i **U.2014.2935H**.

Højesteret har også fastlagt niveauet for våbenloven § 10 under skærpende omstændigheder. I Sag 229/2010 udtalte Højesteret, at forarbejderne forudsatte 60 dage til 4 måneders fængsel, men at den betydelige skærpelse på § 192 a-området måtte have afsmittende virkning, således at udgangspunktet ved skærpende omstændigheder bør være 4-6 måneders fængsel. Straffen blev 4 måneder.

LOV	Straffeloven § 192a, stk. 1 · Våbenloven § 10, stk. 1	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesteret stadfæster dom for våbenbesiddelse – ikke særligt skærpende omstændigheder	15.09.2022
	Højesteret · Besiddelse af oversavet jagtgevær på bopæl: Grænsedragning mellem Straffeloven § 192 a og Våbenloven samt udvisningsspørgsmålet	06.12.2019
	Højesteret · Ulovlig besiddelse af skarpladt pumpgun: Afgrænsning af særligt skærpende omstændigheder efter Straffeloven § 192 a	26.06.2014
	Højesteret · Højesterets dom om ulovlig anvendelse af haglgevær til trusler trods besiddelse af jagttegn	19.03.2012
	Højesteret · Højesteretsdom om besiddelse af oversavet jagtgevær under særligt skærpende omstændigheder	16.09.2011
	Landsretten · Dom om ændring af straf for ulovlig våbenbesiddelse	05.01.2021
	Landsretten · Sag uden kontekst: Resumé baseret på hypotetisk retsgrundlag	15.11.2010

§ 6 Rigsadvokatens momentkatalog: de syv vurderingsfaktorer

På grundlag af Højesterets praksis har Rigsadvokaten i pkt. 4.1.5 destilleret syv momenter, som anklagemyndigheden og retterne i praksis arbejder efter:

- **a) Våbentypen.** Der er »en vis formodning for, at anskaffelse af pistoler, revolvere og oversavede haglgeværer, herunder oversavede pumpguns, militære skydevåben mv. sker med et kriminelt sigte og dermed under særligt skærpende omstændigheder«. Omvendt kan ulovlig besiddelse på bopælen af jagtvåben, jagtrifler, glatløbede haglgeværer, salonrifler samt gamle pistoler og revolvere »som udgangspunkt næppe anses for omfattet af straffelovens § 192 a, stk. 1, nr. 1«.
- **b) Antallet.** Ved mange skydevåben, herunder egentlige våbenlagre, bør § 192 a som udgangspunkt finde anvendelse.
- **c) Ammunition og opbevaringsmåde.** Højesteret har flere gange lagt vægt på, at våbnet lå umiddelbart tilgængeligt og klar til brug (**U.2010.2552H**, **U.2011.502H**). Våbnet behøver dog ikke være skarpladt (**U.2011.3439H**, **U.2011.3447H**). Er der slet ingen ammunition, vil forholdet ofte kun være omfattet af våbenloven.
- **d) Forstraffe.** Tidligere domme for våbenbesiddelse og/eller grov personfarlig kriminalitet med våben eller attrapvåben trækker som udgangspunkt mod § 192 a.

- **e) Personlige forhold.** Rocker- eller banderelation, narkotikasalg, røverier eller anden alvorlig kriminalitet trækker mod § 192 a; omvendt kan gode personlige forhold tale imod (**U.2011.3442H**).
- **f) Formålet.** Anskaffelse med henblik på kriminalitet eller til beskyttelse mod en konkretiseret trussel taler for § 192 a – og det samme gælder, hvis tiltalte ikke vil forklare formålet.
- **g) Anskaffelsesmåden.** Kriminel erhvervelse taler for § 192 a (**U.2010.2552H**), ligesom nægtelse af at forklare, hvordan våbnet er kommet i besiddelse.

Momenterne er kumulative indikatorer, ikke selvstændige betingelser. SS-1094/2020-VLR viser dynamikken: moment (a) og (c) pegede klart mod § 192 a – oversavet gevær med tilhørende ammunition – men fraværet af (d), (e) og et offentligt gerningssted vendte den samlede vurdering.

Modsat i S-1336-23, hvor Østre Landsret i december 2024 lagde vægt på moment (e). Tiltalte havde via den krypterede tjeneste Signal udvekslet beskeder og fotos om anskaffelse af en pistol, og der blev fundet en skarp 9 mm-patron på hans bopæl:

> *Ligeledes efter indholdet af korrespondancen mellem tiltalte og Person3 sammenholdt med tiltaltes forklaring om, at både han og Person5 (...) havde bekendte i rockermiljøet navnlig hos Bandidos, finder landsretten, at der var en nærliggende risiko for, at pistolen ville blive brugt til fare for andre.*

Straffen blev 2 år og 3 måneders fængsel. Dommen illustrerer også bevismæssigt, at et våben ikke behøver være fundet: krypteret korrespondance sammenholdt med en våbenteknikers vurdering af fotos og et enkelt patronfund kan bære domfældelsen.

LOV	Straffeloven § 192a, stk. 1	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesteretsdom om besiddelse af oversavet jagtgevær under særligt skærpende omstændigheder	16.09.2011
	Landsretten · Østre Landsrets dom for besiddelse af skydevåben under særligt skærpende omstændigheder	09.12.2024
	Landsretten · Dom om ændring af straf for ulovlig våbenbesiddelse	05.01.2021

§ 7 Strafpositionerne efter 2017-reformen

Forarbejderne til **lov nr. 494 af 22. maj 2017** fastsætter et detaljeret positionsgitter for § 192 a, stk. 1, nr. 1, som Rigsadvokaten har omsat til påstandsretningslinjer i pkt. 5.2.2.1. Reformen forudsatte, at »straffen for overtrædelse af bestemmelsen forhøjes med omkring 1 års fængsel i forhold til den straf, der hidtil har været fastsat af domstolene«.

Andre skydevåben (enkeltskudsvåben, halvautomatiske våben og repetervåben):

Situation	Førstegangstilfælde	Gentagelsestilfælde
Uden ammunition, ikke offentligt sted	mindst 2 år	2 år 4 mdr. – 2 år 8 mdr.
Med ammunition, ikke offentligt sted	2 år 3 mdr.	2 år 8 mdr. – 3 år
Uden ammunition, offentligt sted	2 år 3 mdr.	2 år 8 mdr. – 3 år
Med ammunition, offentligt sted	**2 år 6 mdr.**	3 år – 3 år 6 mdr.

Særdeles farlige skydevåben (fx fuldautomatiske våben):

Situation	Førstegangstilfælde
Uden ammunition, ikke offentligt sted	2 år 8 mdr. – 3 år
Med ammunition, ikke offentligt sted	3 år – 3 år 6 mdr.
Uden ammunition, offentligt sted	3 år – 3 år 6 mdr.
Med ammunition, offentligt sted	3 år 6 mdr. – 4 år

I gentagelsestilfælde forudsættes »en betydelig skærpelse«. For andre våben og eksplosivstoffer efter § 192 a, stk. 1, nr. 2 – panserværnsraketter, morterer, håndgranater, bomber og miner – er udgangspunktet 2 år 8 mdr. til 3 år, uanset besiddelsesstedet.

To begrebsafklaringer er nødvendige. For det første kræver »med tilhørende ammunition« ikke, at våbnet er skarpladt; det er tilstrækkeligt, at ammunitionen findes »på sin person, i en medbragt taske, i det køretøj, hvori den pågældende antræffes, eller på anden lignende lettilgængelig måde«, og ammunitionen skal blot kunne affyres med våbnet – ikke nødvendigvis være fabrikeret til det. For det andet kan reglen anvendes ved besiddelse i forening, fx hvor »den ene person bærer skydevåbnet og den anden ammunition«.

Positionerne er udgangspunkter, ikke tariffer. Forarbejderne understreger, at straffen »fortsat [vil] bero på domstolenes konkrete vurdering i det enkelte tilfælde af samtlige omstændigheder i sagen«. To modifikationer er dog udtrykkeligt forudsat i opadgående retning: anvendelse af våbnet fører til en straf »noget over« positionerne, og organiseret indførsel, organiseret handel og våbenlagre til »væsentligt strengere straffe«.

Praksis følger gitteret tæt. S-1336-23 endte på 2 år 3 mdr.; S-3103-21 på 2 år 9 mdr., hvor våbnet ikke blot var besiddet, men *anvendt* – der blev affyret mindst to skud mod en beboelsesejendom. Også SS-3348/2021-OLR landede på 2 år 9 mdr. ved besiddelse af flere skydevåben i sammenstød med narkotika-, kniv- og fyrværkerilovsovertrædelser, og S-2464-21 på samme niveau, hvor et oversavet jagtgevær indgik i frihedsberøvelse, vold og afpresning.

LOV Straffeloven § 192a, stk. 1, 4

PRAKSIS

Landsretten · Østre Landsrets dom for besiddelse af skydevåben under særligt skærpende omstændigheder	09.12.2024
Landsretten · Fængsel i 2 år og 9 måneder for frihedsberøvelse, vold, afpresning og besiddelse af oversavet jagtgevær	31.05.2023
Landsretten · Ubetinget Udvisning af Fastboende Libysk Statsborger for Ulovlig Våbenbesiddelse og Skud mod Beboelsesejendom – Indrejseforbud i 12 År	22.02.2022
Landsretten · Dom om udvisning efter dom for våbenbesiddelse og narkotikabesiddelse	22.02.2022

§ 8 Minimumsstraffen på 2 år og fravigelse efter § 83

Forarbejderne til 2017-reformen indeholder en central spærring:

> *Den foreslåede minimumsstraf på 2 års fængsel kan dog kun fraviges i medfør af den almindelige regel i straffelovens § 83.*

Straffeloven § 83 tillader nedsættelse under strafferammen, »når oplysninger om gerningen, gerningsmandens person eller andre forhold afgørende taler herfor«. Kravet om, at forholdene skal tale *afgørende* for nedsættelse, er en høj tærskel – de almindelige formildende omstændigheder i § 82 rækker ikke.

Grænsen blev prøvet i AM2025.11.27Ø. Tiltalte blev knyttet til et oversavet jagtgevær via dna på aftrækkeren og tilstod fuldstændigt under grundlovsforhøret dagen efter anholdelsen. Byretten i Næstved anvendte de almindelige retningslinjer om tilståelsesrabat og gik ned til 1 år og 9 måneder, idet retten fandt, at tilståelsen udgjorde sådanne særlige omstændigheder, at § 83 kunne bære fravigelsen. Østre Landsret ændrede dette med stemmerne 4-2:

> *"Henset hertil og til karakteren af tilståelsen ... findes der ikke at foreligge sådanne forhold, der afgørende taler for at nedsætte straffen under den foreskrevne strafferamme, jf. straffelovens § 83."*

Flertallet lagde vægt på, at tilståelsen »i det væsentlige alene angår tiltaltes egne forhold« og ikke bidrog til opklaring af bagmænd eller andre aktører. Straffen blev forhøjet til 2 år – minimum. Dommen fastlægger et praktisk vigtigt princip: **tilståelsesrabat kan ikke i sig selv bære en fravigelse af minimumsstraffen**; der kræves et bidrag, der rækker ud over gerningsmandens egne forhold.

At § 83 dog reelt påberåbes og prøves i § 192 a-sager fremgår bl.a. af SS-1870/2019-OLR, SS-831/2018-VLR og Højesterets SS-45/2022-HJR.

Uden for § 192 a er billedet et andet, fordi våbenlovens ramme ikke har noget minimum. To domme viser spændvidden. I Sag 204/2013 havde en ustraffet mand arvet en tysk repetérriffel fra 2. verdenskrig efter sine forældre og opbevaret den frit fremme lænet op ad et skab. Straffen på 4 måneder var passende udmålt, men Højesteret gjorde den undtagelsesvis betinget:

> *T er ustraffet og er uden tilknytning til et kriminelt miljø. Hans personlige forhold er gode, og han er igen i beskæftigelse. Riflen har han arvet, og den har affektionsværdi for ham, men han har i øvrigt været militærnægter og aldrig interesseret sig for våben. Han har aldrig brugt riflen og har ingen ammunition til denne. Det var hans mening at søge om våbentilladelse til riflen, men bl.a. på grund af en depression efter forældrenes død fik han det ikke gjort. På denne baggrund finder Højesteret det forsvarligt, at straffen undtagelsesvis gøres betinget.*

I SS-1399/2010-VLR lod Vestre Landsret straffen helt bortfalde efter § 83, fordi tiltalte – der bar dolke som del af et cowboykostume på en countryfestival og havde en våbentilladelse med vilkåret »dekoration« – havde handlet i undskyldelig uvidenhed om reglerne, jf. § 82, nr. 4.

LOV Straffeloven § 82 · Straffeloven § 83 · Straffeloven § 192a, stk. 1 · Våbenloven § 10, stk. 1

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret stadfæster dom for våbenbesiddelse – ikke særligt skærpende omstændigheder	15.09.2022
Højesteret · Undtagelsesvis betinget dom for ulovlig våbenbesiddelse af repetérriffel med affektionsværdi	05.12.2013
Landsretten · Udmåling af straf for besiddelse af oversavet jagtgevær og afvisning af tilståelsesrabat under minimumsgrænsen	27.11.2025
Landsretten · Dom for ulovlig våbenbesiddelse under særligt skærpende omstændigheder	01.10.2019
Landsretten · Dom om skærpet straf for våbenbesiddelse under særlige omstændigheder	22.08.2018
Landsretten · Dom om bortfald af straf for overtrædelse af våbenloven grundet undskyldelig uvidenhed	05.10.2010

§ 9 Besiddelsesbegrebet: bredt, men ikke ubegrænset

Besiddelsesbegrebet er ikke defineret i loven. Højesteret afklarede det i Sag 136/2019 (U.2020.1254H). Tiltalte havde modtaget nøglen til et kælderrum, hvor 11 skydevåben var opbevaret, og indfandt sig for at deponere en revolver – men politiet havde forinden fjernet lageret. Han gjorde gældende, at han kun var »stik i rend dreng«, ikke ejede våbnene, og at der derfor højst forelå straffri medviden. Højesteret afviste:

> *"Efter straffelovens § 192 a, stk. 1, er det ikke alene besiddelse af skydevåben, der er strafbart. Det er også strafbart at indføre, udføre, transportere, erhverve, overdrage, bære, anvende, udvikle eller med henblik på udvikling forske i skydevåben. I lyset heraf og under hensyn til bestemmelsens formål finder Højesteret, at besiddelsesbegrebet i straffelovens § 192 a, må forstås bredt. Om der foreligger besiddelse, beror herefter på en konkret vurdering af den enkelte sags omstændigheder, herunder af den pågældendes tilknytning til og mulighed for at råde over skydevåbnet."*

Rigsadvokaten formulerer samme princip kortere i pkt. 4.1.2.2: »At skydevåbnet ›besiddes‹ indebærer ikke et krav om ejerskab. Den, der f.eks. transporterer en andens våben, f.eks. på sin person eller i en taske, er således omfattet af begrebet.«

To konsekvenser følger. For det første kan forsøg straffes, selv om våbnene objektivt var fjernet: tiltalte havde ved at modtage nøglen, indfinde sig i rummet og målrettet undersøge taskerne tilsluttet sig besiddelsen, og fjernelsen skete uden hans viden. For det andet er ejerskab og varig rådighed uden betydning.

Begrebet har dog en nedre grænse. I SS-4170/2021-ROS frifandt nævningetinget i Roskilde en tiltalt, hvis dna var påvist på både en ombygget gas- og signalpistol på en bøssemagers værksted og på en SIG SG550-automatriffel i et sommerhus. Retten citerede Højesterets formel om det brede besiddelsesbegreb og fastslog, at selv om tiltalte måtte have indset, at virksomheden var ulovlig, kunne selve berøringen under et besøg ikke i sig selv udgøre besiddelse omfattet af § 192 a; det var ikke godtgjort, at han havde adgang til værkstedet ud over besøgene eller i øvrigt mulighed for at råde over våbnet. Dommen understreger, at kravet om »tilknytning til og mulighed for at råde over« er reelt – dna alene er ikke nok, når afsætningstidspunktet ikke kan fastslås.

Bevisbyrden for våbnets ægthed kan tilsvarende blive afgørende. Samme dom frifandt for besiddelse af en pistol, der på video blev affyret ud ad et vindue, fordi våbenteknikeren ikke kunne udelukke, at der var tale om en gas- og signalpistol. Modsat i S-3103-21, hvor forklaringen om en signalpistol blev tilsidesat, fordi det fundne patronhylster i kaliber 9x19 mm kriminalteknisk ikke kunne affyres i en signalpistol.

LOV Straffeloven § 21 · Straffeloven § 192a, stk. 1

PRAKSIS
- **Højesteret** · Forsøg på besiddelse af våbenlager under bandekonflikt og fortolkning af besiddelsesbegrebet — 22.01.2020
- **Landsretten** · Ubetinget Udvisning af Fastboende Libysk Statsborger for Ulovlig Våbenbesiddelse og Skud mod Beboelsesejendom – Indrejseforbud i 12 År — 22.02.2022
- **Byretten** · Frifindelse i sag om besiddelse af skydevåben under skærpende omstændigheder — 18.02.2022

§ 10 Våbenlagre, organiseret våbenhandel og overdragelse til kriminelle miljøer

Allerede før Bandepakke IV forudsatte forarbejderne, at »der f.eks. i sager, hvor der foreligger organiseret ulovlig indførsel af skydevåben, organiseret ulovlig handel med våben og ulovlige våbenlagre, forudsættes fastsat væsentligt strengere straffe end de angivne udgangspunkter for strafudmålingen«.

Med lov nr. 665 af 11. juni 2024 fik dette en selvstændig hjemmel i § 192 a, stk. 3:

> *Straffen efter stk. 1 kan stige til fængsel indtil 16 år, hvis overtrædelsen består i besiddelse af flere skydevåben, andre våben eller eksplosivstoffer på samme sted (våbenlager).*

Forarbejderne definerer våbenlager som tilfælde, hvor flere ulovlige våben mv. opbevares samme sted, og angiver tre vurderingsmomenter: antallet af opbevarede våben, våbnenes art og farlighed, samt om våbnene er opbevaret med ammunition. Strafniveauet forudsættes forhøjet med en tredjedel:

> *Det forudsættes med den foreslåede bestemmelse, at strafniveauet forhøjes med en tredjedel i forhold til den straf, der i dag ville blive fastsat af domstolene i sådanne sager, således at straffen for ulovlig besiddelse af flere våben på samme sted (våbenlager) i tilfælde, der i dag ville blive straffet med fængsel i 6 år, fremover vil skulle fastsættes til fængsel i 8 år.*

Rigsadvokaten præciserer i pkt. 5.2.5, at skærpelsen på en tredjedel »alene [finder] anvendelse på forhold, der er begået efter den 1. juli 2024«, og at de skærpende omstændigheder i stk. 4 og 5 også gælder ved udmåling efter stk. 3.

Det niveau, reformen bygger videre på, er fastlagt i praksis. Sag 136/2019 endte på 8 års fængsel for forsøg på besiddelse af 11 skydevåben plus besiddelse af en revolver på offentligt sted – efter fordobling som følge af § 81 a. Højesteret afviste, at forsøgsaspektet skulle virke formildende, fordi våbnenes fjernelse skete uden tiltaltes viden og af udefrakommende årsager, og at § 81 a-fordoblingen og den organiserede baggrund skulle tælles to gange.

Våbenleverandørleddet straffes hårdt. I S-912-22 – også registreret som SS-912/2022-OLR – dømtes en leverandør for besiddelse og videresalg af et stort antal skydevåben under særligt skærpende omstændigheder, med anvendelse af § 88, stk. 1 om forhøjet fællesstraf. I AM2023.06.27Ø blev overdragelse af en Glock-pistol pådømt sammen med organiseret hashhandel efter § 191.

Også forsøg på at *skaffe* våben til et bandemiljø rammes. I V.L. S-0159-18 blev banderelateret forsøg på besiddelse af skydevåben efter § 192 a, stk. 1, jf. § 21 og § 81 a, straffet med 5 års fængsel og udvisning for bestandig.

LOV `Straffeloven § 21` `Straffeloven § 81a, stk. 1` `Straffeloven § 88, stk. 1` `Straffeloven § 192a, stk. 1, 3`

PRAKSIS

Højesteret · Forsøg på besiddelse af våbenlager under bandekonflikt og fortolkning af besiddelsesbegrebet	22.01.2020
Landsretten · Fængselsstraf for omfattende organiseret hashhandel, overdragelse af pistol og besiddelse af dopingmidler	27.06.2023
Landsretten · Omfattende våbenhandel i organiseret regi: Leverandør dømt for besiddelse og videresalg af et stort antal skydevåben under særligt skærpende omstændigheder	10.05.2023
Landsretten · Dom om våbenbesiddelse og våbenlevering til kriminelt miljø	10.05.2023
Landsretten · Banderelateret forsøg på besiddelse af skydevåben: 5 års fængsel og udvisning for bestandig	12.03.2018

§ 11 Bandekonflikt: fordobling efter § 81 a, § 81 b's grænser og opholdsforbud efter § 79 a

Straffeloven § 81 a, stk. 1 nævner § 192 a udtrykkeligt blandt de bestemmelser, hvis straf »kan forhøjes indtil det dobbelte, hvis lovovertrædelsen har baggrund i eller er egnet til at fremkalde en konflikt mellem grupper af personer«, hvor der som led i konflikten anvendes knive, skydevåben eller særdeles farlige våben. Emnet behandles bredere i praksisoversigten om organiseret bandekriminalitet; her er de våbenspecifikke træk.

Højesteret har fastslået, at fordoblingen er udgangspunktet – ikke en mulighed. I Sag 102/2020 udtalte Højesteret:

> *"I forarbejderne til denne bestemmelse er det forudsat, at straffen i sager omfattet af bestemmelsen som udgangspunkt fordobles i forhold til den straf, der ellers ville blive fastsat af domstolene, jf. de almindelige bemærkninger til lovforslaget (Folketingstidende 2008-09, tillæg A, lovforslag nr. L 211, afsnit 2.2.5, s. 8064)."*

Hverken forsøgskarakter eller spontanitet kunne begrunde fravigelse. I den samtidige Sag 103/2020 blev banderelateret drab og drabsforsøg med halvautomatisk pistol – i sammenstød med § 192 a – straffet med fængsel på livstid, idet forarbejderne forudsætter livstid, hvor straffen ellers ville overstige 10 år. Byretspraksis følger: i SS-7961/2022-GLO idømtes livstid for manddrab og våbenbesiddelse på offentligt sted efter § 192 a, stk. 1, nr. 1, jf. stk. 3, alt jf. § 81 b.

§ 81 b har derimod en klar grænse. I S-3103-21 afviste Østre Landsret anklagemyndighedens påstand om skærpelse efter § 81 b i en ren våbensag:

> *Efter ordlyden af straffelovens § 81 b og forarbejderne til bestemmelsen finder landsretten ikke grundlag for at anvende bestemmelsen i den foreliggende situation, hvor tiltalte alene straffes for overtrædelse af straffelovens § 192 a, stk. 1, og ikke samtidig straffes for andre overtrædelser af straffeloven.*

At § 81 b kan påberåbes først under anken – når anklageskriftets faktumbeskrivelse er tilstrækkelig – fremgår af S-687-20.

Straffeloven § 79 a giver mulighed for opholds- og kontaktforbud i 1 til 10 år. Bestemmelsen har to selvstændige indgange, og begge er relevante på våbenområdet:

- **Første indgang:** ubetinget fængselsstraf for en overtrædelse omfattet af § 81 a – dvs. banderelateret § 192 a.
- **Anden indgang:** ubetinget fængselsstraf for overtrædelse af bl.a. »lov om våben og eksplosivstoffer m.v.«, når den dømte på gerningstidspunktet har tilknytning til en gruppe af personer, der tilsammen står bag omfattende og alvorlig kriminalitet, og overtrædelsen har relation til denne tilknytning.

Den anden indgang betyder, at opholdsforbud kan gives **selv om forholdet henføres til våbenloven** frem for § 192 a. Højesteret tog stilling til betingelserne i Sag 36/2019 om banderelateret våbenbesiddelse, sammenholdt med § 192 a, stk. 3, og § 81 a. Rækkevidden er betydelig: i Sag 35/2024 – også registreret som SS-35/2024-HJR – stadfæstede Højesteret et opholdsforbud omfattende hele Odense Kommune efter banderelateret grov vold i NBV/9Hunna-konflikten.

Bandekonteksten smitter af på processen. Dokumentationen af selve konflikten var genstand for aktindsigtstvist i U.2024.1566 H om politiets dokumentationsrapport i Hells Angels/LTF-konflikten, og i SS-3/2026-HJR ophævede Højesteret et besøgsforbud, netop fordi konfliktrapporten ikke var fremlagt for underinstanserne.

LOV `Straffeloven § 79a, stk. 1, 2` `Straffeloven § 81a, stk. 1` `Straffeloven § 81b` `Straffeloven § 192a, stk. 1`

Højesteret : Højesteret: Besøgskontrol opretholdt men besøgsforbud ophævet da konfliktrapport ikke
Højesteret : Opholdsforbud i Odense Kommune stadfæstet for banderelateret grov vold
Højesteret : Banderelateret våbenbesiddelse – Skærpelse efter straffelovens § 81 a
Landsretten : Skærpelse efter Straffelovens § 81 b i anke sag om alvorlige forhold
Højesteret : Banderelateret drab og våbenbesiddelse på offentligt sted – Indrejseforbud i 12 År

27.06.2026
06.10.2024
28.08.2024
26.09.2022
03.02.2022

PRAKSIS

§ 12 Konfiskation efter straffelovens § 75, stk. 2

Konfiskation af våben og ammunition sker efter straffeloven § 75, stk. 2, hvorefter der kan konfiskeres genstande, der har været brugt eller bestemt til at bruges ved en strafbar handling, eller »med hensyn til hvilke der i øvrigt er begået en strafbar handling«. Betingelsen er, at det »må anses for påkrævet for at forebygge yderligere lovovertrædelser, eller særlige omstændigheder i øvrigt taler derfor«.

I praksis følger konfiskationen næsten undtagelsesfrit domfældelsen. I Sag 367/2010 konfiskerede Højesteret det oversavede jagtgevær tillige med 137 stk. kaliber 12- og 29 stk. kaliber 22-ammunition. I Sag 66/2014 skete konfiskation, selv om forholdet blev henført til våbenloven – kvalifikationen er altså uden betydning for konfiskationsspørgsmålet. Samme mønster i SS-1094/2020-VLR, hvor landsretten nedsatte straffen til 6 måneder, men stadfæstede konfiskationen af det oversavede jagtgevær med ammunition, og i V.L. S-0676-15.

Konfiskation følger heller ikke sanktionsvalget: i Sag 204/2013 gjorde Højesteret straffen betinget, men tiltrådte konfiskationen af den arvede repetérriffel – uanset dens affektionsværdi for tiltalte.

Konfiskation er dog **ikke automatisk**. I SS-1399/2010-VLR lod Vestre Landsret straffen bortfalde og afviste samtidig konfiskationspåstanden med den begrundelse, at det ikke kunne anses for påkrævet for at forebygge yderligere lovovertrædelser. Afgørelsen viser, at § 75, stk. 2, indeholder en reel præventionsvurdering, som skal prøves selvstændigt – også når der objektivt er begået en våbenlovsovertrædelse.

I § 192 a-sagerne omfatter konfiskationen typisk hele fundet, herunder sideliggende effekter. I S-1336-23 blev der ud over patronen konfiskeret 3 stk. CS-gasspray, hash og hampplanter.

Et tilstødende, men selvstændigt spor er reglerne om **forsvarlig opbevaring**. Efter våbenbekendtgørelsens § 24 skal våben og ammunition opbevares forsvarligt og på et sted, der er utilgængeligt for uvedkommende, og indtil 25 våben – heraf højst 10 særligt farlige – skal opbevares i et sikringsskab godkendt i mindst EN 1143-1 grade 0. Bekendtgørelsen definerer i § 24, stk. 9, »særligt farlige skydevåben« som bl.a. pistoler og revolvere, halv- og fuldautomatiske skydevåben samt glatløbede haglgeværer med pibelængde under 55 cm. Strafniveauet for uforsvarlig opbevaring blev skærpet ved lov nr. 654 af 11. juni 2024 for forhold begået efter 1. juli 2024. Uforsvarlig opbevaring var netop den skærpende omstændighed, der i **U.2011.494H**, **U.2011.498H** og **U.2011.504H** bar våbenlovens § 10, stk. 1, når § 192 a blev fravalgt.

LOV	Straffeloven § 75, stk. 2 · Våbenloven § 10, stk. 1	
PRAKSIS	**Højesteret** · Ulovlig besiddelse af skarpladt pumpgun: Afgrænsning af særligt skærpende omstændigheder efter Straffeloven § 192 a	26.06.2014
	Højesteret · Undtagelsesvis betinget dom for ulovlig våbenbesiddelse af repetérriffel med affektionsværdi	05.12.2013
	Højesteret · Højesteretsdom om besiddelse af oversavet jagtgevær under særligt skærpende omstændigheder	16.09.2011
	Landsretten · Østre Landsrets dom for besiddelse af skydevåben under særligt skærpende omstændigheder	09.12.2024
	Landsretten · Dom om ændring af straf for ulovlig våbenbesiddelse	05.01.2021
	Landsretten · Landsretsdom for besiddelse af oversavet haglgevær under særligt skærpende omstændigheder og hash	12.01.2016
	Landsretten · Sag uden kontekst: Resumé baseret på hypotetisk retsgrundlag	15.11.2010

Landsretten · Dom om bortfald af straf for overtrædelse af våbenloven grundet undskyldelig uvidenhed 05.10.2010

§ 13 Udvisning og indrejseforbud ved grov skydevåbenkriminalitet

Skydevåbenkriminalitet udløser regelmæssigt udvisningspåstand efter udlændingeloven § 22, og afvejningen sker efter § 26, stk. 2, hvorefter udvisning skal ske, medmindre det med sikkerhed vil være i strid med Danmarks internationale forpligtelser – først og fremmest EMRK artikel 8.

Retterne anvender konsekvent kriterierne fra Menneskerettighedsdomstolens dom i **Maslov mod Østrig** (sag 1638/03, præmis 68). I SS-3348/2021-OLR opregnede Østre Landsret dem: kriminalitetens art og grovhed, opholdets varighed, tiden efter kriminaliteten og adfærden i perioden, statsborgerskab og familiesituation, børnenes tarv samt fastheden af sociale, kulturelle og familiemæssige bånd til værts- og modtagerlandet. Tiltalte – britisk statsborger med over 25 års lovligt ophold, fire voksne børn i Danmark og samlivsforhold – blev udvist for bestandig med dissens:

> *Efter arten og den betydelige grovhed af tiltaltes kriminalitet, hvilket er afspejlet i den idømte straf, sammenholdt med hans tilknytning til henholdsvis England og Danmark finder vi efter en samlet vurdering, at de samfundsmæssige hensyn (forebygge uro eller forbrydelse), som taler for udvisning af tiltalte med indrejseforbud for bestandig, er så tungtvejende, at de har større vægt end de hensyn til hans privatliv og familieliv, der taler imod udvisning.*

Højesteret har prøvet spørgsmålet direkte. I Sag 65/2022 skærpede Højesteret i januar 2023 straffen og udviste for bestandig ved besiddelse af flere skydevåben, og i SS-37/2022-HJR tog Højesteret stilling til udvisning af en tyrkisk statsborger dømt efter § 192 a. Også Sag 123/2019 forenede grænsedragningsspørgsmålet med udvisningsspørgsmålet – og illustrerer sammenhængen: nedkvalificering fra § 192 a til våbenloven reducerer straffen og dermed vægten på udvisningssiden af afvejningen.

Indrejseforbuddets længde er selve proportionalitetsventilen. S-3103-21 er det klareste eksempel. Tiltalte kom til Danmark som etårig, havde boet her i over 21 år, gik på socialrådgiveruddannelsen og havde kæreste i landet. Han havde affyret mindst to skud mod en beboelsesejendom og var to gange tidligere betinget udvist. Landsretten anerkendte, at tilknytningen til Danmark var stærkere end til Libyen, men udviste alligevel – med en udtrykkelig forudsætning:

> *Efter arten og grovheden af den begåede kriminalitet finder landsretten efter en samlet vurdering, at de hensyn, der taler for udvisning af tiltalte, er så tungtvejende, at de har større vægt end de hensyn, som taler imod udvisning på baggrund af hans stærke tilknytning til Danmark og svage tilknytning til Libyen, i alt fald hvis udvisning sker med et indrejseforbud, der begrænses til 12 år.*

Landsretten henviste til **Maslov mod Østrig** og **Abdi mod Danmark** for, at forbuddets længde er en central faktor. Samme teknik anvendes uden for våbenområdet: i S-0140-23 fastsattes 12 år ved drabsforsøg, i SS-33/2022-HJR tidsbegrænsede Højesteret et indrejseforbud for bestandig til 6 år ved meget stærk tilknytning, og i SS-48/2022-OLR blev det for bestandig efter manddrab.

Udvisning kan også helt undlades. I SS-38/2023-BOR afviste retten udvisning i en sag om besiddelse af skydevåben og euforiserende stoffer, med anvendelse af advarsel efter § 24 b. For EU-borgere gælder en skærpet tærskel: i SS-891/2024-OLR undlod Østre Landsret i oktober 2025 at udvise en kroatisk statsborger med 44 års lovligt ophold, selv efter manddrab, fordi opholdsdirektivets artikel 27 og 28 kræver en reel, umiddelbar og

tilstrækkelig alvorlig trussel – og gerningen var spontan og situationsbetinget. I stedet gaves advarsel efter § 24 b, stk. 2.

Sammenfattende: **grovheden af skydevåbenkriminaliteten bærer normalt udvisningen igennem**, men meget stærk dansk tilknytning flytter typisk sagen fra »forbud for bestandig« til et tidsbegrænset forbud – 6 eller 12 år – snarere end til frifindelse for udvisningspåstanden.

LOV Straffeloven § 192a, stk. 1 · Udlændingeloven § 22 · Udlændingeloven § 24b · Udlændingeloven § 26, stk. 2 · Udlændingeloven § 32, stk. 4, 5

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets dom om skærpelse af straf og udvisning for bestandig ved besiddelse af flere skydevåben	05.01.2023
Højesteret · Dom om udvisning ændret: Indrejseforbud tidsbegrænses til 6 år	03.10.2022
Højesteret · Højesterets dom om udvisning af tyrkisk statsborger for våbenbesiddelse	15.09.2022
Højesteret · Besiddelse af oversavet jagtgevær på bopæl: Grænsedragning mellem Straffeloven § 192 a og Våbenloven samt udvisningsspørgsmålet	06.12.2019
Landsretten · Manddrab og blufærdighedskrænkelse i nødværge-lignende situation: Landsret nedsætter straf til 10 års fængsel og giver advarsel om udvisning til kroatisk statsborger	09.10.2025
Landsretten · Forsøg på manddrab og udvisning: Landsretten skærper indrejseforbuddet for hovedgerningsmand til 12 år	08.11.2023
Landsretten · Dom om udvisning med indrejseforbud for bestandig efter dom for manddrab	24.08.2022
Landsretten · Ubetinget Udvisning af Fastboende Libysk Statsborger for Ulovlig Våbenbesiddelse og Skud mod Beboelsesejendom – Indrejseforbud i 12 År	22.02.2022
Landsretten · Dom om udvisning efter dom for våbenbesiddelse og narkotikabesiddelse	22.02.2022
Landsretten · Banderelateret forsøg på besiddelse af skydevåben: 5 års fængsel og udvisning for bestandig	12.03.2018
Byretten · Dom for besiddelse af skydevåben og euforiserende stoffer – Udvisning afvist	16.02.2023

§ 14 Sammenfatning: sådan afgøres en skydevåbensag i praksis

Praksis kan sammenfattes i en operativ rækkefølge.

1. Er der overtrådt en våbenlovsbestemmelse? § 192 a er accessorisk og forudsætter en overtrædelse af våbenloven § 1 eller § 2. Foreligger en gyldig tilladelse eller et jagttegn, er spørgsmålet, om besiddelsen sker inden for tilladelsens rammer – jf. Sag 338/2011, hvor jagttegnet ikke rakte til at true med et ladt haglgevær foran en restaurant.

2. Foreligger der besiddelse? Begrebet er bredt og kræver hverken ejerskab eller varig rådighed, men forudsætter »tilknytning til og mulighed for at råde over« våbnet, jf. Sag 136/2019. Ren berøring under et besøg er ikke nok, jf. SS-4170/2021-ROS.

3. Hvor skete besiddelsen? På offentligt tilgængeligt sted – herunder i en bil på offentlig vej – er udgangspunktet § 192 a, uanset ammunition. På bopælen kræves en samlet vurdering.

4. Indebar besiddelsen en nærliggende risiko? Her afgøres sagen. Rigsadvokatens syv momenter i pkt. 4.1.5 er den praktiske ramme. Det dominerende mønster i Højesterets elleve efter-2009-domme er, at **gerningsmandens profil vejer tungere end våbnets karakter**: oversavede våben med ammunition på bopælen hos ustraffede uden kriminelle relationer henføres til våbenloven (**U.2011.494H**, Sag 66/2014,

SS-1094/2020-VLR) – typisk 6 måneders fængsel – mens samme våbentype hos en person med forstraffe for våbenrøveri eller med bandetilknytning udløser § 192 a (Sag 367/2010, S-1336-23).

5. Strafudmåling. Ved § 192 a tages udgangspunkt i 2017-positionerne: 2 år (bopæl, uden ammunition) stigende til 2 år 6 mdr. (offentligt sted, med ammunition) for almindelige skydevåben, og op til 3 år 6 mdr. – 4 år for særdeles farlige skydevåben på offentligt sted med ammunition. Anvendelse af våbnet, våbenlager eller organiseret handel løfter yderligere – efter 1. juli 2024 med en ramme på 16 år ved våbenlager, jf. § 192 a, stk. 3. Ved våbenloven § 10 er udgangspunktet ved skærpende omstændigheder 4-6 måneders fængsel, jf. Sag 229/2010.

6. Kan minimumsstraffen fraviges? Kun efter § 83, og tærsklen er høj. En tilståelse, der alene angår egne forhold, rækker ikke, jf. AM2025.11.27Ø.

7. Bandekontekst? § 81 a fordobler som udgangspunkt fuldt ud, jf. Sag 102/2020. § 81 b kræver derimod samtidig overtrædelse af en anden straffelovsbestemmelse, jf. S-3103-21. Opholds- og kontaktforbud efter § 79 a kan gives i 1-10 år – også ved rene våbenlovsdomme med bandetilknytning.

8. Følgeretsvirkninger. Konfiskation efter § 75, stk. 2 er hovedreglen, men kræver en reel præventionsvurdering. Udvisning bæres normalt igennem af kriminalitetens grovhed, men stærk dansk tilknytning tidsbegrænser indrejseforbuddet frem for at ophæve udvisningen.

Den samlede retstilstand er, at lovgiver siden 2008 har hævet strafferammen fra 4 til 8 år (16 år ved våbenlager) og indført en minimumsstraf, der er fordoblet fra 1 til 2 år – mens Højesteret gennem hele perioden har fastholdt, at selve kvalifikationsspørgsmålet forbliver en konkret risikovurdering, som lovændringerne udtrykkeligt ikke har rørt ved.

LOV
Straffeloven § 75, stk. 2 · Straffeloven § 79a, stk. 1 · Straffeloven § 81a, stk. 1 · Straffeloven § 83 · Straffeloven § 192a, stk. 1, 3, 4 · Våbenloven § 10, stk. 1

PRAKSIS

Højesteret · 6 års fængsel for grov vold i bandekonflikt og anvendelse af fordoblingsreglen i straffelovens § 81 a	24.06.2021
Højesteret · Forsøg på besiddelse af våbenlager under bandekonflikt og fortolkning af besiddelsesbegrebet	22.01.2020
Højesteret · Besiddelse af oversavet jagtgevær på bopæl: Grænsedragning mellem Straffeloven § 192 a og Våbenloven samt udvisningsspørgsmålet	06.12.2019
Højesteret · Ulovlig besiddelse af skarpladt pumpgun: Afgrænsning af særligt skærpende omstændigheder efter Straffeloven § 192 a	26.06.2014
Højesteret · Højesterets dom om ulovlig anvendelse af haglgevær til trusler trods besiddelse af jagttegn	19.03.2012
Højesteret · Højesteretsdom om besiddelse af oversavet jagtgevær under særligt skærpende omstændigheder	16.09.2011
Landsretten · Udmåling af straf for besiddelse af oversavet jagtgevær og afvisning af tilståelsesrabat under minimumsgrænsen	27.11.2025
Landsretten · Østre Landsrets dom for besiddelse af skydevåben under særligt skærpende omstændigheder	09.12.2024
Landsretten · Ubetinget Udvisning af Fastboende Libysk Statsborger for Ulovlig Våbenbesiddelse og Skud mod Beboelsesejendom – Indrejseforbud i 12 År	22.02.2022
Landsretten · Dom om ændring af straf for ulovlig våbenbesiddelse	05.01.2021
Landsretten · Sag uden kontekst: Resumé baseret på hypotetisk retsgrundlag	15.11.2010
Byretten · Frifindelse i sag om besiddelse af skydevåben under skærpende omstændigheder	18.02.2022

REFERENCE **Lovgrundlag** 8 paragraffer

Straffeloven § 75	stk. 2	Straffeloven § 79a	stk. 1
Straffeloven § 81a	stk. 1	Straffeloven § 83	
Straffeloven § 192a	stk. 1, 3, 4	Våbenloven § 1	stk. 1
Våbenloven § 2	stk. 1	Våbenloven § 10	stk. 1

MATERIALE Citerede afgørelser

49 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 16

23.06.2026	Højesteret: Besøgskontrol opretholdt men besøgsforbud ophævet da konfliktrapport ikke var fremlagt for underinstanserne (Retsplejelovens § 771, stk. 3)	10824-13904
05.12.2024	Aktindsigt i underliggende materiale til politiets dokumentationsrapport om bandekonflikt (Hells Angels vs. LTF)	U.2024.1566 H
30.10.2024	Opholdsforbud i Odense Kommune stadfæstes efter alvorlig bandekriminalitet	6454-7744
05.01.2023	Højesterets dom om skærpelse af straf og udvisning for bestandig ved besiddelse af flere skydevåben	65-2022
03.10.2022	Dom om udvisning ændret: Indrejseforbud tidsbegrænses til 6 år	2129-2542
15.09.2022	Højesteret stadfæster dom for våbenbesiddelse – ikke særligt skærpende omstændigheder	1962-2336
15.09.2022	Højesterets dom om udvisning af tyrkisk statsborger for våbenbesiddelse	1965-2340
24.06.2021	6 års fængsel for grov vold i bandekonflikt og anvendelse af fordoblingsreglen i straffelovens § 81 a	102-2020
24.06.2021	Livstidsdom for banderelateret drab og drabsforsøg begået i Mjølnerparken – Skærpelse efter Straffeloven § 81 a	Sag 103/2020
22.01.2020	Forsøg på besiddelse af våbenlager under bandekonflikt og fortolkning af besiddelsesbegrebet	136-2019
06.12.2019	Besiddelse af oversavet jagtgevær på bopæl: Grænsedragning mellem Straffeloven § 192 a og Våbenloven samt udvisningsspørgsmålet	123-2019
16.08.2019	Betingelser for opholdsforbud efter straffelovens § 79 a i sag om banderelateret våbenbesiddelse	36-2019
26.06.2014	Ulovlig besiddelse af skarpladt pumpgun: Afgrænsning af særligt skærpende omstændigheder efter Straffeloven § 192 a	Sag 66/2014
05.12.2013	Undtagelsesvis betinget dom for ulovlig våbenbesiddelse af repetérriffel med affektionsværdi	204-2013
19.03.2012	Højesterets dom om ulovlig anvendelse af haglgevær til trusler trods besiddelse af jagttegn	338-2011

16.09.2011	Højesteretsdom om besiddelse af oversavet jagtgevær under særligt skærpende omstændigheder	Sag 367/2010

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS 22

27.11.2025	Udmåling af straf for besiddelse af oversavet jagtgevær og afvisning af tilståelsesrabat under minimumsgrænsen	AM2025.11.27Ø
09.10.2025	Manddrab og blufærdighedskrænkelse i nødværge-lignende situation: Landsret nedsætter straf til 10 års fængsel og giver advarsel om udvisning til kroatisk statsborger	10220-11996
09.12.2024	Østre Landsrets dom for besiddelse af skydevåben under særligt skærpende omstændigheder	S-1336-23
08.11.2023	Forsøg på manddrab og udvisning: Landsretten skærper indrejseforbuddet for hovedgerningsmand til 12 år	S-0140-23
27.06.2023	Fængselsstraf for omfattende organiseret hashhandel, overdragelse af pistol og besiddelse af dopingmidler	AM2023.06.27Ø
31.05.2023	Fængsel i 2 år og 9 måneder for frihedsberøvelse, vold, afpresning og besiddelse af oversavet jagtgevær	S-2464-21
10.05.2023	Dom om våbenbesiddelse og våbenlevering til kriminelt miljø	3188-3788
10.05.2023	Omfattende våbenhandel i organiseret regi: Leverandør dømt for besiddelse og videresalg af et stort antal skydevåben under særligt skærpende omstændigheder	S-912-22
14.03.2023	Dom for våbenbesiddelse under skærpende omstændigheder	2940-3486
24.08.2022	Dom om udvisning med indrejseforbud for bestandig efter dom for manddrab	3226-3829
22.02.2022	Ubetinget Udvisning af Fastboende Libysk Statsborger for Ulovlig Våbenbesiddelse og Skud mod Beboelsesejendom – Indrejseforbud i 12 År	S-3103-21
22.02.2022	Dom om udvisning efter dom for våbenbesiddelse og narkotikabesiddelse	2213-2637
27.05.2021	Kendelse om tilladelse til at påberåbe strafskærpelse efter Straffeloven § 81 b i ankesag om alvorlige forhold	S-687-20
05.01.2021	Dom om ændring af straf for ulovlig våbenbesiddelse	1811-2163
08.10.2019	Stadfæstelse af dom for overtrædelse af straffelovens våbenbestemmelser	4302-5155
01.10.2019	Dom for ulovlig våbenbesiddelse under særligt skærpende omstændigheder	4294-5146
22.08.2018	Dom om skærpet straf for våbenbesiddelse under særlige omstændigheder	452-525
12.03.2018	Banderelateret forsøg på besiddelse af skydevåben: 5 års fængsel og udvisning for bestandig	V.L. S-0159-18
12.01.2016	Landsretsdom for besiddelse af oversavet haglgevær under særligt skærpende omstændigheder og hash	V.L. S-0676-15
15.11.2010	Sag uden kontekst: Resumé baseret på hypotetisk retsgrundlag	Sag 229/2010

05.10.2010	Dom om bortfald af straf for overtrædelse af våbenloven grundet undskyldelig uvidenhed	3623-4343
11.08.2009	Landsretten stadfæster bødestraf for overtrædelse af våbenloven på grund af særlige formildende omstændigheder	6410-7688

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS 8

28.02.2023	Dom for besiddelse af skydevåben under særligt skærpende omstændigheder	2868-3402
16.02.2023	Dom for besiddelse af skydevåben og euforiserende stoffer – Udvisning afvist	2831-3361
03.02.2023	Dom for manddrab og våbenbesiddelse på offentligt sted	3337-3968
18.02.2022	Frifindelse i sag om besiddelse af skydevåben under skærpende omstændigheder	2933-3477
31.05.2021	Dom for ulovlig våbenbesiddelse	1777-2126
03.07.2019	Tiltale for ulovlig våbenbesiddelse efter straffelovens § 192 a	4293-5144
09.05.2019	Dom for overtrædelse af straffelovens § 192 a og våbenloven	4301-5153
09.08.2013	Dom for overtrædelse af våbenloven under skærpende omstændigheder	5795-6921

PARKERINGSKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 3

13.12.2024	Tvist om tekniske problemer med betalings-app og skiltningens tydelighed i Bellakvarter P-hus	park-4343
04.12.2023	Annullering af kontrolafgift ved tastefejl da klager ikke kunne kontrollere registrering via anonymiseret SMS-kvittering	park-3477
07.12.2022	Ugyldig p-tilladelse grundet manglende slutdato på periodekort	park-1418

37 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over skyldnersvig og kreditorsvig (straffeloven § 283)

Gerningsindhold, forsætsbevis og strafudmåling ved svigagtige dispositioner til skade for fordringshaverne

Version 2 Opdateret 7. sep. 2026 30 afgørelser · 2008-2026 Læs online

INTRODUKTION

Skyldnersvig efter straffelovens § 283 er den centrale strafbestemmelse i det økonomisk-kriminalitetskompleks, der knytter sig til nødlidende virksomheder: udtræk af midler fra et selskab på vej mod insolvens, overførsel af aktiver til nystiftede selskaber, proformaoverdragelser, dispositioner efter konkursdekretet og uberettiget begunstigelse af enkelte fordringshavere. Bestemmelsen rummer tre selvstændige gerningsformer i stk. 1, nr. 1-3, samt et selvstændigt ansvar for den begunstigede fordringshaver i stk. 2. Praksis viser et markant spænd: fra betingede domme på 30-60 dages fængsel i småsager om pantsatte biler og kontanthævninger til flerårige ubetingede straffe med rettighedsfrakendelse, når skyldnersvigen indgår i et større kompleks af mandatsvig, bogføringsovertrædelser og stråmandsdrift. Gennemgående er, at frifindelse følger, hvor dispositionen er forretningsmæssigt begrundet og hverken har givet uberettiget vinding eller påført kreditorerne tab eller nærliggende tabsrisiko.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Straffelovens § 283 rummer tre selvstændige gerningsformer: rådighedskrænkelse over gods, hvortil tredjemand har erhvervet en rettighed (nr. 1), dispositioner efter at boet er taget under konkursbehandling eller rekonstruktionsbehandling er indledt (nr. 2), og unddragelse ved forstikkelse, proformaretshandler, uforholdsmæssigt forbrug, salg til underpris m.v. (nr. 3).

02 Alle tre gerningsformer forudsætter berigelseshensigt – dispositionen skal være foretaget for at skaffe gerningsmanden eller andre uberettiget vinding.

03 Der frifindes, når dispositionen ikke er usædvanlig, ikke har skaffet nogen uberettiget vinding og ikke har påført panthaver eller boet tab eller nævneværdig risiko for tab – selv hvor panthaverens forudgående accept ikke blev indhentet.

04 Normalstraffen fastsættes efter § 285, stk. 1, med en strafferamme på fængsel indtil 1 år og 6 måneder; ved særlig grov beskaffenhed anvendes § 286, stk. 2, med strafferamme på fængsel indtil 8 år.

05 Kvalifikationen efter § 286, stk. 2, beror navnlig på udførelsesmåden, om forbrydelsen er udført af flere i forening, omfanget af den opnåede eller tilsigtede vinding, eller at et større antal forbrydelser er begået.

06 I småsagerne – pantsatte biler, enkeltstående kontanthævninger – er sanktionen typisk 30-60 dages betinget fængsel, når tiltalte er ustraffet og har gode personlige forhold.

07 Systematisk overførsel af driftsaktiver til underpris fra et insolvent selskab til et nyt selskab ejet af samme person udløser ubetinget eller delvis ubetinget fængsel og rettighedsfrakendelse efter § 79, stk. 2.

08 Forsætsbeviset føres typisk indirekte: den tidsmæssige nærhed til konkursbegæringen, misforholdet mellem reel værdi og aftalt pris, og skyldnerens egen erkendelse af, at konkurs var en reel mulighed.

09 Bruges beløbet på spil eller andet uforsvarligt forbrug efter at banken har opsagt engagementet, er unddragelsesforsættet efter praksis bevist alene ved anvendelsens karakter.

10 Manglende dokumentation for et påstået forudgående salg – kvittering fremlagt først under domsforhandlingen, ingen bankspor, interessefællesskab mellem parterne – fører til, at retten bortser fra det påståede ejerskifte.

11 Rettighedsfrakendelse efter § 79, stk. 2, 2. pkt., kan omfatte retten til at deltage i ledelsen af erhvervsvirksomhed uden personlig hæftelse, men anklagemyndigheden kan ikke først for landsretten udvide påstanden til også at omfatte udlandet.

12 Skyldnersvig efter § 283 er subsidiær i forhold til underslæb § 278, bedrageri § 279 og mandatsvig § 280, og forholdene pådømmes i praksis ofte i sammenstød i samme sagskompleks.

13 Ved rekonstruktionsreformen i 2010 blev henvisningerne til betalingsstandsning og forhandling om tvangsakkord uden for konkurs i § 283, stk. 1, nr. 2, og stk. 2, erstattet af rekonstruktionsbehandling.

14 For den begunstigede fordringshaver kræver § 283, stk. 2, at denne har bestemt skyldneren til begunstigelsen på et tidspunkt, hvor konkurs eller rekonstruktionsbehandling forudsås umiddelbart forestående – en langt snævrere ramme end konkurslovens objektiverede omstødelsesregler.

15 Straffen kan efter § 285, stk. 1, 2. pkt., gå ned til bøde i § 283, stk. 2-tilfældene – både for skyldneren og for den begunstigede fordringshaver.

16 Stråmandskonstruktioner bedømmes efter hvem der reelt udøvede ledelsen, ikke efter registreringen i selskabsregistret; den formelle direktør kan ifalde medvirkensansvar efter § 23.

§ 1 Gerningsindholdet i straffelovens § 283 – tre selvstændige former for skyldnersvig

Straffeloven § 283 kriminaliserer tre indbyrdes forskellige måder at unddrage formueværdier fra fordringshaverne. Fælles for dem alle er kravet om berigelseshensigt: dispositionen skal være foretaget "for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding".

- **§ 283, stk. 1, nr. 1** rammer den, der afhænder, pantsætter eller på anden måde råder over eget gods, hvorover tredjemand har erhvervet en rettighed, med hvilken handlingen er uforenelig. Typetilfældet er salg eller bortgivelse af et køretøj, hvori der er tinglyst ejerpantebrev eller udlæg, eller disposition over aktiver omfattet af et virksomhedspant.
- **§ 283, stk. 1, nr. 2** rammer den, der "efter at hans bo er taget under konkursbehandling, eller rekonstruktionsbehandling er indledt, foretager handlinger, der går ud på, at boets ejendele og fordringer ikke kommer fordringshaverne til gode". Her er der ikke krav om, at dispositionen er usædvanlig – det afgørende er, at den er foretaget efter dekretet eller indledningen af rekonstruktionsbehandlingen.
- **§ 283, stk. 1, nr. 3** er den bredeste form og opregner "falske foregivender, forstikkelse, proformaretshandler, betydelige gaver, uforholdsmæssigt forbrug, salg til underpris, betaling af eller sikkerhedsstillelse for uforfaldne gældsposter eller på anden lignende måde", hvorved skyldneren unddrager sine ejendele eller fordringer fra at tjene fordringshaverne – eller nogen enkelt af disse – til fyldestgørelse. Bestemmelsen dækker således både den generelle boforringelse og den uberettigede begunstigelse af én kreditor.

§ 283, stk. 2 er en selvstændig ansvarsbegrænsning og -udvidelse for fordringshaveren: er en nr. 3-handling foretaget til begunstigelse af en fordringshaver, straffes denne kun, hvis han "på en tid, da han forudså, at skyldnerens konkurs eller rekonstruktionsbehandling var umiddelbart forestående, har bestemt skyldneren til at yde ham sådan begunstigelse".

Bestemmelsens systematik stammer fra straffelovsforslaget af 11. oktober 1929, og selve ordlyden i stk. 1, nr. 1-3, har været bemærkelsesværdigt stabil siden. Den seneste ændring var en ren begrebstilpasning: ved rekonstruktionsreformen i 2010 blev henvisningen i stk. 1, nr. 2, til "forhandling om tvangsakkord uden for konkurs" og i stk. 2 til "betalingsstandsning" erstattet af rekonstruktionsbehandling. Forarbejderne fastslår udtrykkeligt karakteren:

> *Der er tale om konsekvensændringer som følge af de foreslåede regler om rekonstruktionsbehandling … Efter straffelovens § 283, stk. 1, nr. 2, straffes for skyldnersvig blandt andet den, der efter »forhandling om tvangsakkord uden for konkurs er åbnet«, foretager handlinger, der går ud på, at boets ejendele og fordringer ikke kommer fordringshaverne til gode. Det foreslås at ændre bestemmelsen, så den fremover finder anvendelse, når rekonstruktionsbehandling er indledt.*

De tilsvarende konsekvensændringer blev samtidig gennemført i § 300, nr. 3 og § 304, stk. 2. Der er pr. dags dato ingen vedtagne, men endnu ikke konsoliderede, ændringer af § 283.

LOV Straffeloven § 283 Straffeloven § 300 Straffeloven § 304, stk. 2

§ 2 Rådighedskrænkelse over pantsat gods – § 283, stk. 1, nr. 1

Den mest almindelige og mest ligefremme form for skyldnersvig er disposition over gods, hvori tredjemand har en rettighed. Her er gerningsindholdet objektivt let konstaterbart, og sagerne afgøres ofte som tilståelsessager.

I Rettens nr. 2-3009/2012 havde tiltalte solgt sin personbil, selv om der var tinglyst udlæg i bilen for 7.000 kr. Retten fandt ham skyldig efter § 283, stk. 1, nr. 1, jf. § 285, og fastsatte straffen til 30 dages fængsel, der blev gjort betinget:

> *Retten har lagt vægt på forholdets karakter og at tiltalte ikke er relevant straffet samt oplysningerne om tiltaltes gode personlige forhold.*

I afgørelsen af 31. januar 2011 om bortgivelse af en pantsat personbil havde tiltalte under pres fra kreditorer bortgivet en bil, hvori der var tinglyst ejerpantebrev til sikkerhed for et billån på 107.321 kr. Kreditors tab blev opgjort til 91.332,82 kr. Tiltalte tilstod, og straffen blev fastsat efter § 285, stk. 1 til 60 dages betinget fængsel.

Mønstret i disse sager er tydeligt: gerningsindholdet er opfyldt allerede ved den uforenelige rådighedsudøvelse, uanset om skyldneren selv opnår en økonomisk gevinst – det er kreditors sikkerhedsret, der krænkes. Beløbets størrelse indgår som en central strafudmålingsfaktor, men de personlige forhold og en fuld tilståelse fører i praksis til betinget straf i sager, der ikke kvalificeres efter § 286, stk. 2.

LOV	Straffeloven § 283, stk. 1 · Straffeloven § 285, stk. 1	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesterets dom om groft skattesvig, momsunddragelse og strafudmåling for fiktive fakturaer	31.01.2011
	Landsretten · Betinget dom for tyveri i gentagelsestilfælde trods tidligere straffe	18.02.2013

§ 3 Dispositioner efter konkursdekret eller indledt rekonstruktionsbehandling – § 283, stk. 1, nr. 2

Efter dekretets afsigelse mister skyldneren rådigheden over boets aktiver, og enhver disposition, der går ud på, at boets ejendele ikke kommer fordringshaverne til gode, er strafbar efter § 283, stk. 1, nr. 2, hvis den er foretaget med berigelseshensigt.

V.L. S-2987-11 er den klareste illustration. En skyldner blev erklæret personligt konkurs i juli 2009. På ejendommen stod 18 hestebokse, oprindeligt købt for 365.000 kr. I perioden mellem dekretet og den efterfølgende tvangsauktion blev boksene fjernet og solgt, og de tiltalte gjorde gældende, at boksene var solgt til den ene tiltalte allerede året før konkursen. Retten forkastede forklaringen efter en indgående bevisvurdering:

> *Retten finder imidlertid, at de tiltaltes forklaring om denne handel ikke fremstår som troværdig. Retten har i den forbindelse lagt afgørende vægt på, at kvitteringen for handelen først fremkom under rettens behandling af sagen uanset at den har været efterspurgt både under bobehandlingen og politiets efterforskning af sagen, at de tiltalte må antages at have haft et betydeligt interessefællesskab og at betalingen af købesummen fra tiltalte T• til tiltalte T, ikke er dokumenteret ved eksterne kilder så som bankudskrifter...*

Herefter fastslog retten gerningsindholdet:

> *Det må herefter lægges til grund, at tiltalte T• – med viden om tiltalte T's konkurs og med tiltalte T's viden og samtykke – uden at kunne dokumentere at være ejer af disse har fjernet hesteboksene fra ejendommen for at skaffe sig eller andre uberettiget vinding, idet værdien af boksene herefter ikke kom hverken ejendommens pantekreditorer eller konkursboet til gode.*

Begge tiltalte blev idømt 4 måneders fængsel efter § 285, stk. 1 – i skærpende retning blev der lagt vægt på beløbets størrelse, i formildende retning på, at begge var ustraffede. Straffen blev gjort betinget med 1 års prøvetid, og Vestre Landsret stadfæstede.

Sagen viser tre ting af generel betydning. For det første, at nr. 2-forholdet også rammer **tredjemand**, der medvirker til at fjerne boets aktiver – her blev både skyldneren og den, der fysisk fjernede godset, dømt, jf. medvirkensreglen i § 23. For det andet, at bevisbyrden i praksis skifter, når skyldneren påberåber sig et forudgående salg: uden eksterne spor (bankudskrifter, samtidige dokumenter, tredjemandsbekræftelse) står forklaringen ikke til troende. For det tredje, at retten kan lade det principale nr. 2-forhold være afgørende og undlade at tage stilling til en subsidiær tiltale efter nr. 1.

LOV Straffeloven § 23, stk. 1 | Straffeloven § 283, stk. 1 | Straffeloven § 285, stk. 1

PRAKSIS **Landsretten** · Grov moms- og skattesvig samt hvidvask af udbytte: Fængselsstraf og konfiskation 30.05.2012

§ 4 Unddragelse ved forstikkelse, uforholdsmæssigt forbrug og salg til underpris – § 283, stk. 1, nr. 3

Nr. 3 er den praktisk vigtigste bestemmelse i insolvensnære sager, fordi den rammer dispositioner foretaget **før** dekretet, i tiden hvor skyldneren stadig har den formelle rådighed.

Uforholdsmæssigt forbrug og kontanthævninger. I Rettens nr. 18-1443/2015 havde tiltalte i august 2013 hævet 75.050 kr. og 30.050 kr. kontant fra sin private konto, kort efter at banken havde opsagt hans engagement til fuld indfrielse og afvist et akkordtilbud med beskeden "vi kører sagen". Retten lagde skyldnerens egen forklaring til grund om, at han herefter "anså en konkurs som en mulighed", og fastslog om den første hævning:

> *Ved herefter den 14. august 2013 at hæve et beløb på 75.050 kr., der må anses usædvanlig og uforsvarligt anvendt på spil, er det bevist, at tiltalte har hævet beløbet for at unddrage det fra kreditorernes fyldestgørelse.*

Om den anden hævning – foretaget efter modtagelsen af indkaldelsen til skifteretten – hedder det:

> *Ved herefter at hæve 30.050 kr. den 21. august 2013, uden at tiltalte har kunnet redegøre for, at betalingerne til leverandørerne skete på sædvanlig måde og til sædvanlig tid, er det bevist, at tiltalte har hævet beløbet for at unddrage det fra kreditorernes fyldestgørelse.*

Straffen blev fastsat til 60 dages fængsel efter § 283, stk. 1, nr. 3, gjort betinget bl.a. under hensyn til, at 50.000 kr. var tilbagebetalt til konkursboet. Dommen er instruktiv for forsætsvurderingen: rettens ræsonnement går fra (i) konstateret økonomisk krise, over (ii) skyldnerens egen erkendelse af, at konkurs var en mulighed, til (iii) anvendelsens usædvanlige og uforsvarlige karakter – hvorefter unddragelsesforsættet anses for bevist.

Salg til underpris fra nødlidende selskab. Den typiske "konkurskonge"-model er, at driftsaktiver flyttes fra det nødlidende selskab til et nystiftet selskab kontrolleret af samme person. I Vestre Landsrets dom om overførsel af driftsaktiver til underpris forud for konkurs blev maskiner bogført til 450.000 kr. solgt for 150.000 kr. og inventar bogført til 120.000 kr. solgt for 40.000 kr. til et nyt selskab ejet af den samme direktør. Landsretten fandt forsæt bevist og lagde vægt på tidspunktet og misforholdet:

> *tidspunktet for aktivoverførslen, kun få uger før konkursbegæringen, samt det markante misforhold mellem den reelle værdi og den aftalte pris, klart indikerer, at handlingen blev foretaget med forsæt til at unddrage midlerne konkursboet*

Sanktionen blev 6 måneders betinget fængsel med vilkår om 80 timers samfundstjeneste, erstatning på 360.000 kr. til konkursboet og frakendelse af retten til at deltage i ledelsen af en erhvervsvirksomhed i 3 år efter § 79, stk. 1.

Samme model – men med langt større beløb – forelå i Sag 105/2013, hvor driftsaktiver med en reel værdi på ca. 3,5 mio. kr. blev overført til direktørens eget selskab for 500.000 kr. kort før konkursbegæringen. Landsretten forkastede forsvarets rekonstruktionssynspunkt:

> *Retten finder det bevist, at overførslen af aktiverne skete i strid med almindelige økonomiske interesser for selskabet og med det klare formål at unddrage aktiverne fra konkursbehandlingen.*

Straffen blev fængsel i 1 år og 6 måneder, hvoraf 6 måneder ubetinget, samt erhvervsforbud i 5 år.

Fjernelse af aktiver kort før konkurs. I V.L. S-2325-14 indgik som ét blandt flere forhold, at tiltalte havde fjernet byggematerialer for ca. 100.000 kr. fra et selskab kort før dets konkurs – henført under § 283, stk. 1, nr. 3 – mens efterfølgende tilegnelse af mursten tilhørende konkursboet blev henført under tyveri efter § 276.

Proformaretshandler. Proformabegrebet i nr. 3 har også en civilretlig pendant. I BS-1794/2016-KBH fandt byretten, at overdragelser af halvdelen af et andelsbevis til børnene var proformaretshandler foretaget for at undgå kreditorforfølgning, og § 283 indgik i rettens retsgrundlag. I ankesagen BS-39764/2019-OLR fastslog Østre Landsret ganske vist, at overdragelsen var proforma, men flertallet afviste at anerkende overdragerens eget ejerskab ved dom, fordi en sådan dom ville muliggøre disposition over værdien uden om kreditorerne og dermed stride mod princippet om lov og ærbarhed. Det er en påmindelse om, at proformaunddragelse i kreditorly kan udløse både strafansvar og civilretlig ugyldighed.

LOV	Straffeloven § 79, stk. 1 · Straffeloven § 276 · Straffeloven § 283, stk. 1	
PRAKSIS	**Landsretten** · Dom om ejerskab af andelsbolig: Proformaoverdragelse underkendt	27.10.2020
	Landsretten · Fængsel for groft mandatsvig og skyldnersvig i byggeselskaber: Rettighedsfrakendelse for ledelse af erhvervsvirksomhed	22.06.2015
	Landsretten · Dom for groft mandatsvig og skyldnersvig: Direktør idømt ubetinget fængsel og erhvervsforbud	04.09.2013
	Landsretten · Dom for groft skyldnersvig efter overførsel af driftsaktiver til underpris forud for konkurs	14.03.2012
	Byretten · Dom om ejerskab af andelslejlighed - Proformaoverdragelse	03.05.2019
	Byretten · Betinget dom for skyldnersvig: Hævning af 105.100 kr. kort før konkurs	10.04.2015

§ 5 Frifindelsesmønstret: den forretningsmæssigt begrundede disposition uden vinding og uden tabsrisiko

Frifindelsespraksis er lige så vigtig som domfældelsespraksis, fordi den afgrænser det strafbare område over for legitim krisehåndtering og rekonstruktion.

Den centrale afgørelse er SS-593/2015-HJO. Tiltalte var en professionel "afviklingsdirektør", der efter eget udsagn havde gennemført 381 lignende rekonstruktioner. Han indtrådte som direktør i et nødlidende trykkeri

og overdrog samme dag driftsinventar, hardware, software, maskiner og en bil for 629.000 kr. til et nystiftet selskab, hvor den hidtidige ejer blev direktør. Alle aktiverne var omfattet af bankens virksomhedspant, og bankens forudgående accept blev ikke indhentet. Alligevel frifandt retten for § 286, stk. 2, jf. § 283, stk. 1, nr. 1 og nr. 3. Præmisserne er skarpe:

> *Retten finder ikke, at salget er en så usædvanlig disposition, at forholdet er omfattet af straffelovens § 283, stk. 1, nr. 3.*

> *Retten finder ikke, at det af tiltalte foretagne salg har skaffet nogen en uberettiget vinding, og salget har ikke påført Bank et tab eller udsat banken for en væsentlig risiko for at lide tab.*

Retten lagde afgørende vægt på tre forhold: at aktiverne forud var værdiansat af en fagkyndig tillidsmand til brugsværdien ved fortsat drift, at effekterne fysisk forblev på ejendommen, og at banken efterfølgende tiltrådte overdragelsen mod kontant betaling, hvorefter kurator modtog stort set hele købesummen. Dommen viser, at hverken den manglende forudgående panthaveraccept eller den usædvanlige berigtigelsesform (gældsbrev med afdrag over 24 måneder) i sig selv er tilstrækkelig – det afgørende er, om der er skaffet uberettiget vinding og påført tab eller nærliggende tabsrisiko.

Samme grundtanke findes på den civile side i BS-26054/2023-VLR, der angår netop det fristdagsnære fakturaflytningsmønster: dagen efter fristdagen krediterede det senere konkursramte selskab sine fakturaer til en entreprenør, og et nystiftet selskab udstedte samme dag identiske fakturaer, hvorefter entreprenøren tilsvarende krediterede sine egne fakturaer og genfakturerede til det nye selskab. Vestre Landsret frifandt entreprenøren og udtalte:

> *Penta Byg A/S' adgang til modregning i gælden vedrørende spartelarbejdet udgjorde Penta Byg A/S' sikkerhed for fyldestgørelse af sit nært forbundne tilgodehavende vedrørende spartelmassen over for en formodet økonomisk svag aftalepart.*

> *Denne modregningsadgang for Penta Byg A/S, som var udtryk for en rimelig, forretningsmæssigt begrundet ordning, indebar, at Appellant (Konkursbo) under alle omstændigheder ikke ville have modtaget effektiv betaling fra Penta Byg A/S for det udførte spartelarbejde.*

Afgørelsen er ikke en straffedom, men bevisstrukturen er den samme som i straffesagerne: hvor dispositionen alene formaliserer en allerede eksisterende sikkerhedsstilling og hverken beriger modparten eller påfører boet et reelt tab, mangler det centrale element i både omstødelses- og skyldnersvigsvurderingen.

LOV Konkursloven § 42 · Straffeloven § 283, stk. 1 · Straffeloven § 286, stk. 2

PRAKSIS **Landsretten** · Vestre Landsret frifinder Penta Byg A/S i sag om modregning og fakturaflytning før konkurs 06.01.2025

Byretten · Frifindelse i sag om skyldnersvig ved overdragelse af aktiver trods virksomhedspant 19.08.2015

§ 6 Fordringshaverens eget strafansvar efter § 283, stk. 2 – og forholdet til omstødelse

§ 283, stk. 2 er en usædvanlig konstruktion i dansk strafferet: den begrænser og præciserer samtidig ansvaret for den, der modtager en begunstigelse. Efter bestemmelsen straffes fordringshaveren **kun**, hvis han har "bestemt

skyldneren til at yde ham sådan begunstigelse" på et tidspunkt, hvor han "forudså, at skyldnerens konkurs eller rekonstruktionsbehandling var umiddelbart forestående". Der kræves altså både (i) en aktiv påvirkning fra kreditors side og (ii) en positiv forudseelse af den umiddelbart forestående konkurs eller rekonstruktion. Blot at modtage betaling – også en betaling, der objektivt begunstiger – er ikke strafbart.

Strafferetligt er reaktionen tilsvarende mild. Efter § 285, stk. 1, 2. pkt. kan straffen "såvel for skyldneren som for den begunstigede fordringshaver gå ned til bøde" i stk. 2-tilfældene. Adgangen til nedsat straf ved strafbar begunstigelse af fordringshavere har været en del af systematikken siden straffelovsforslaget fra 1929, hvor det udtrykkeligt anføres, at der "ved strafbar Begunstigelse af Fordringshavere er hjemlet Adgang til nedsat Straf".

Den praktiske konsekvens er, at kreditorbegunstigelse i overvejende grad håndteres **civilretligt** gennem konkurslovens omstødelsesregler frem for strafferetligt. To afgørelser illustrerer, hvor langt den civile vurdering rækker, og hvor forskellig tærsklen er:

- I BS-7106/2020-KBH omstødte Københavns Byret en betaling på 125.000 kr. foretaget af et koncernforbundet selskab, efter at kreditor havde indgivet konkursbegæring mod skyldneren. Betalingen var reelt en disposition over skyldnerens midler og udgjorde en utilbørlig begunstigelse på de øvrige kreditorers bekostning.
- I BS-20461/2022-HJR tog Højesteret stilling til, om en kreditor, der havde betinget fortsatte leverancer til et sundt koncernforbundet selskab af betaling af det insolvente moderselskabs gæld, var i ond tro efter den generelle omstødelsesregel.

Sammenholdt med § 283, stk. 2 er forskellen markant: hvor omstødelse kan ske på grundlag af et objektiveret "kendte eller burde kende"-kriterium, kræver strafansvaret positiv forudseelse **og** at kreditor har bestemt skyldneren til begunstigelsen. Praksisoversigten over de civilretlige spor findes under omstødelse i konkurs.

En beslægtet – men selvstændig – problemstilling er kreditorbegunstigelse under rekonstruktionsbehandling. I BS-1472/2016-OLR stadfæstede Østre Landsret ophør af en rekonstruktionsbehandling, fordi skyldneren havde tilsagt en enkelt kreditor fuld tilbagebetaling og dermed gjort rekonstruktionen udsigtsløs over for de øvrige fordringshavere. Sådanne forhold kan efter omstændighederne også aktualisere § 300, nr. 3 om urigtige erklæringer under rekonstruktionsbehandling og § 304, stk. 2 om påvirkning af stemmegivningen.

LOV Konkursloven § 74 · Straffeloven § 283, stk. 2 · Straffeloven § 285, stk. 1 · Straffeloven § 300 · Straffeloven § 304, stk. 2

PRAKSIS

Højesteret · Omstødelse af tredjemandsbetaling i koncernforhold efter konkurslovens § 74	24.11.2022
Landsretten · Landsretten stadfæster afgørelse om ophør af rekonstruktionsbehandling grundet tilsidesættelse af kreditorer	17.03.2017
Byretten · Omstødelse af betaling i konkurs - Utilbørlig begunstigelse af kreditor	15.12.2020

§ 7 Strafudmåling: § 285 som normalramme, § 286, stk. 2, som kvalifikation og § 287 som nedkriminalisering

Strafudmålingen bygger på et tredelt system.

Normalstraffen. Efter § 285, stk. 1 straffes bl.a. skyldnersvig med fængsel indtil 1 år og 6 måneder. Rigsadvokatmeddelelsen fastslår dette som udgangspunktet i pkt. 5.1.1 om normalstraffen:

> *Straffen for overtrædelse af straffelovens § 276-§ 283 fastsættes normalt efter straffelovens § 285, medmindre forholdet er af særlig grov beskaffenhed, jf. pkt. 5.1.2., eller forholdet er mindre strafværdigt, jf. pkt. 5.1.3.*

Kvalifikationen. Efter § 286, stk. 2 kan straffen stige til fængsel indtil 8 år, når bl.a. skyldnersvig er af særligt grov beskaffenhed "navnlig på grund af udførelsesmåden, eller fordi forbrydelsen er udført af flere i forening, eller som følge af omfanget af den opnåede eller tilsigtede vinding, eller når et større antal forbrydelser er begået". Rigsadvokatmeddelelsens pkt. 5.1.2 om forhold af særlig grov beskaffenhed gentager kriterierne ordret:

> *Straffen for underslæb (§ 278), bedrageri (§ 279), databedrageri (§ 279 a), mandatsvig (§ 280) og skyldnersvig (§ 283) af særlig grov beskaffenhed fastsættes efter straffelovens § 286, stk. 2. Strafferammen i straffelovens § 286, stk. 2, er fængsel indtil 8 år.*

Den forhøjede ramme på 8 år for underslæb, bedrageri, mandatsvig og skyldnersvig har været uændret siden straffelovens tilblivelse. Da strafniveauet for berigelsesforbrydelser generelt blev nedsat i 1982, blev alene § 286, stk. 1, ændret (maksimum for groft tyveri nedsat fra 6 til 4 år), mens 8-årsrammen for de svigsagtige forbrydelser blev fastholdt.

Nedkriminaliseringen. § 287, stk. 1 hjemler bøde, hvis forholdet er af mindre strafværdighed på grund af omstændighederne, genstandens værdi eller formuetabets størrelse, og strafbortfald under i øvrigt formildende omstændigheder.

De fundne afgørelser tegner følgende billede af niveauet:

Afgørelse	Forhold	Omfang	Sanktion
Rettens nr. 2-3009/2012	§ 283, stk. 1, nr. 1 – salg af bil med tinglyst udlæg	udlæg 7.000 kr.	30 dages betinget fængsel
Bortgivelse af pantsat personbil, 31. januar 2011	§ 283, stk. 1, nr. 1 – bortgivelse af pantsat bil	kreditortab 91.332,82 kr.	60 dages betinget fængsel
Rettens nr. 18-1443/2015	§ 283, stk. 1, nr. 3 – kontanthævninger til spil m.v.	105.100 kr.	60 dages betinget fængsel
V.L. S-2987-11	§ 283, stk. 1, nr. 2 – fjernelse af aktiver efter dekret	genstande købt for 365.000 kr.	4 måneders betinget fængsel til hver af to tiltalte
VLR om aktiver til underpris	groft skyldnersvig – aktivoverførsel til underpris	ca. 380.000 kr. i differencetab	6 mdr. betinget + 80 timers samfundstjeneste + 3 års rettighedsfrakendelse
Sag 105/2013	groft mandatsvig + skyldnersvig	aktiver 3,5 mio. kr. solgt for 500.000 kr.	1 år 6 mdr., heraf 6 mdr. ubetinget + 5 års erhvervsforbud
V.L. S-2325-14	mandatsvig § 286, stk. 2 + skyldnersvig + tyveri + socialbedrageri	10,2 mio. kr. + 665.776 kr. + 379.236 kr. m.v.	2 år 9 mdr. ubetinget + rettighedsfrakendelse indtil videre
SS-593/2015-HJO	§ 286, stk. 2, jf. § 283, stk. 1, nr. 1 og 3	629.000 kr.	Frifindelse

Mønstret er, at enkeltstående forhold under ca. 150.000 kr. med ustraffet gerningsmand afgøres med kortere betinget fængsel, mens gentagne dispositioner, flere selskaber, længere tidsforløb og millionbeløb fører til ubetinget straf. I V.L. S-2325-14 begrundede landsretten afvisningen af betinget straf med gentagelses- og varighedsmomentet:

> *Uanset at der i forhold 1 har været et svigt i bankens tilsyn med byggekreditten, tiltrædes det under hensyn til de beløb, tiltalte er fundet skyldig i mandatsvig for, og da der er tale om flere forhold, der har involveret flere selskaber, og som har strakt sig over flere år, at straffen er udmålt som sket.*

Særligt skærpende var, at et af forholdene var begået **efter** sigtelsen:

> *Tiltalte har i forhold 5 gjort sig skyldig i mandatsvig for et ikke ubetydeligt beløb, efter han den 1. februar 2010 var blevet sigtet for forhold 1 og 2. Uanset det oplyste om tiltaltes personlige forhold og den tid, der er forløbet, siden forholdene blev begået, er der herefter og efter forholdenes karakter ikke grundlag for at gøre straffen helt eller delvist betinget, heller ikke med vilkår om samfundstjeneste.*

Om samfundstjeneste i øvrigt henvises til samfundstjeneste.

LOV Straffeloven § 283, stk. 1 · Straffeloven § 285, stk. 1 · Straffeloven § 286, stk. 2 · Straffeloven § 287, stk. 1

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets dom om groft skattesvig, momsunddragelse og strafudmåling for fiktive fakturaer	31.01.2011
Landsretten · Fængsel for groft mandatsvig og skyldnersvig i byggeselskaber: Rettighedsfrakendelse for ledelse af erhvervsvirksomhed	22.06.2015
Landsretten · Dom for groft mandatsvig og skyldnersvig: Direktør idømt ubetinget fængsel og erhvervsforbud	04.09.2013
Landsretten · Betinget dom for tyveri i gentagelsestilfælde trods tidligere straffe	18.02.2013
Landsretten · Grov moms- og skattesvig samt hvidvask af udbytte: Fængselsstraf og konfiskation	30.05.2012
Landsretten · Dom for groft skyldnersvig efter overførsel af driftsaktiver til underpris forud for konkurs	14.03.2012
Byretten · Frifindelse i sag om skyldnersvig ved overdragelse af aktiver trods virksomhedspant	19.08.2015
Byretten · Betinget dom for skyldnersvig: Hævning af 105.100 kr. kort før konkurs	10.04.2015

§ 8 Rettighedsfrakendelse og erhvervsforbud efter § 79 – og konfiskation af udbyttet

Rettighedsfrakendelse er den sanktion, der reelt bider i konkursrytteri-sagerne, fordi den afskærer gerningsmanden fra at gentage forretningsmodellen.

Hjemlen er § 79, stk. 2, hvorefter der – når særlige omstændigheder taler derfor – kan ske frakendelse af "retten til at deltage i ledelsen af en erhvervsvirksomhed her i landet eller i udlandet uden at hæfte personligt og ubegrænset for virksomhedens forpligtelser". Frakendelse sker efter § 79, stk. 3 på tid fra 1 til 5 år eller indtil videre.

I V.L. S-2325-14 blev der frakendt indtil videre. Dommen indeholder samtidig en vigtig processuel begrænsning: anklagemyndigheden havde først for landsretten præciseret påstanden til også at omfatte erhvervsvirksomhed i udlandet, og landsretten afviste denne del:

> *Anklagemyndighedens påstand, som den er præciseret for landsretten, tages herefter til følge, jf. straffelovens § 79, stk. 2, 2. pkt., jf. § 79, stk. 1, jf. § 78, stk. 2, dog således at rettighedsfrakendelsen begrænses til ledelse af erhvervsvirksomhed i Danmark. Det bemærkes herved, at anklagemyndighedens påstand for så vidt angår erhvervsvirksomhed i udlandet indebærer en udvidelse af påstanden, der ikke kan tillades for landsretten.*

I Sag 105/2013 blev der idømt erhvervsforbud i 5 år, og i Vestre Landsrets dom om aktiver til underpris i 3 år. Sammenlignelige frakendelser ses i tilgrænsende sagstyper: i S-3313-11 blev en direktør, der over tre år havde overført 3,5 mio. kr. fra selskabets konti til private konti via fiktive fakturaer og fiktive konsulentkontrakter, idømt ubetinget fængsel og frakendt retten til at deltage i ledelsen af virksomheder.

Konfiskation. Udbyttet ved skyldnersvig kan konfiskeres efter § 75, stk. 1, og savnes der grundlag for at fastslå beløbets størrelse, kan der konfiskeres et skønnet beløb. Fordi § 283 efter § 286, stk. 2 kan straffes med fængsel i 8 år, er også den udvidede konfiskation efter § 76 a formelt anvendelig: bestemmelsen forudsætter, at handlingen er af en sådan karakter, at den kan give betydeligt udbytte, og at den efter loven kan straffes med fængsel i 6 år eller derover. § 76 a, stk. 2 og 3, åbner desuden for konfiskation hos ægtefælle, samlever og hos juridiske personer, som den dømte har bestemmende indflydelse på – en hjemmel, der er direkte målrettet netop de konstruktioner, som skyldnersvigssagerne handler om.

LOV Straffeloven § 75, stk. 1 · Straffeloven § 76a · Straffeloven § 79, stk. 2-3 · Straffeloven § 286, stk. 2

PRAKSIS

Landsretten · Fængsel for groft mandatsvig og skyldnersvig i byggeselskaber: Rettighedsfrakendelse for ledelse af erhvervsvirksomhed	22.06.2015
Landsretten · Dom for groft mandatsvig og skyldnersvig: Direktør idømt ubetinget fængsel og erhvervsforbud	04.09.2013
Landsretten · Dom for groft skyldnersvig efter overførsel af driftsaktiver til underpris forud for konkurs	14.03.2012
Landsretten · Dom for groft bedrageri og mandatsvig af direktør: Ubetinget fængsel og frakendelse af virksomhedsret	09.02.2012

§ 9 Stråmandsdrift og konkursrytteri – beviset for reel ledelse

Konkursrytteri-modellen forudsætter typisk, at en anden person står registreret som direktør, mens den reelle beslutningstager holder sig formelt uden for selskabet – ofte fordi han allerede er frakendt retten til at deltage i ledelsen efter § 79, stk. 2. Bevistemaet i både straffesagerne, konkurskarantænesagerne og de administrative sager er derfor det samme: **hvem udøvede faktisk ledelsen?**

Sø- og Handelsretten har i B-445-15 fastslået, at en person, der formelt havde overdraget selskabet, fortsat havde udøvet faktisk ledelse og tømt selskabet for midler til skade for kreditorerne – netop den konstruktion, som § 283, stk. 1, nr. 3, sigter til. Tilsvarende blev i B-143-17 og B-144-17 den registrerede direktør pålagt karantæne for momskrympning, tømning af selskabet og manglende bogføring, mens broderen blev frifundet, fordi det ikke var godtgjort, at han havde udøvet ledelsesbeføjelser. Bevisbyrden for reel ledelse er altså reel og ikke blot formodningsbaseret.

Erhvervsstyrelsen har siden fået et administrativt værktøj i selskabsloven til at afregistrere direktører, og Erhvervsankenævnet har i to kendelser skærpet kravene til begrundelsen. I 23/12506 og 24/05244 hjemviste nævnet afgørelserne, fordi styrelsen ikke havde taget stilling til, om afregistreringen hvilede på en konkret formodning om **stråmandsvirksomhed** eller blot på, at direktøren havde forholdt sig **passivt** – en sondring, nævnet udleder af lovforslagets forarbejder. Sondringen har direkte strafferetlig betydning: den passive direktør mangler typisk berigelseshensigten, mens stråmanden efter omstændighederne medvirker efter § 23.

Skatteretligt slår konstruktionen igennem med fuld tyngde. I BS-54760/2024-VLR lagde Vestre Landsret til grund, at skatteyderen reelt havde ledet selskabet via en stråmandskonstruktion, og beskattede udtrukne

midler som maskeret løn – dog med nedsættelse for de dispositioner, der var erklæret civilretligt ugyldige og faktisk tilbagebetalt. Den tætte kobling mellem stråmandsdrift, kreditbedrageri og selskabsstiftelse ses også i SS 2-11714/2008, hvor tiltalte stiftede gældsbelastede selskaber for at foretage vareindkøb på kredit.

Endelig kan konsekvenserne af den samme adfærd række ind i gældssaneringen. I BS-2111/2015-OLR nægtede Østre Landsret gældssanering under henvisning til uforsvarlig selskabsledelse, herunder ulovlige hævninger og privatforbrug. EU-Domstolen har i C-723/23 tilsvarende fastslået, at rekonstruktions- og insolvensdirektivet ikke er til hinder for en national regel, der nægter gældssanering til en skyldner, der er erklæret ansvarlig for svigagtig insolvens i selskaber.

LOV Konkursloven § 157 · Straffeloven § 23, stk. 1 · Straffeloven § 79, stk. 2 · Straffeloven § 283, stk. 1

PRAKSIS

EU-Domstolen · Gældssanering og undtagelser ved svigagtig insolvens i selskaber under rekonstruktionsdirektivet	10.04.2025
Landsretten · Vestre Landsret: Skatteforhøjelse nedsættes delvist efter civilretlig ugyldighed og tilbagebetaling af maskeret løn fra stråmandsselskab	03.10.2025
Landsretten · Gældssanering nægtet grundet uforsvarlig ledelse af konkursramt selskab	05.10.2015
Sø- og Handelsretten · Konkurskarantæne pålagt tidligere direktør grundet groft uforsvarlig forretningsførelse og manglende overholdelse af bogføringsloven	05.07.2018
Sø- og Handelsretten · Konkurskarantænesag vedrørende ledelsesansvar og groft uforsvarlig forretningsførelse i vagtselskab	16.03.2018
Byretten · Dom i sag om omfattende kreditbedrageri, stråmandsvirksomhed og besiddelse af euforiserende stoffer	22.09.2008
Erhvervsankenævnet · Hjemvisning af afgørelse om afregistrering af direktør grundet manglende sondring mellem stråmand og passiv ledelse	04.02.2025
Erhvervsankenævnet · Hjemvisning af sag om afregistrering af direktør: Manglende skelnen mellem stråmand og passiv ledelse	07.03.2024

§ 10 Samspillet med §§ 300, 302 og 304 – det insolvensstrafferetlige komplementærsæt

§ 283 står ikke alene. Straffelovens kapitel 29 rummer tre bestemmelser, der supplerer skyldnersvigen på hver sin måde, og som i praksis rejses i sammenstød med § 283 i de store sagskomplekser.

§ 300 rammer med bøde eller fængsel indtil 1 år den, der (nr. 1) på et tidspunkt, hvor han indser eller burde indse, at han er ude af stand til at fyldestgøre sine fordringshavere, betydeligt forværrer sin formuestilling ved stiftelse af ny gæld eller betaler eller stiller sikkerhed for betydelige forfaldne gældsposter; (nr. 2) påfører fordringshaverne betydeligt tab ved ødsel levemåde, ved spil, ved vovelige foretagender, ved i høj grad uordentlig forretningsførelse eller anden letsindig adfærd; og (nr. 3) som skyldner eller tillidsmand giver urigtige oplysninger eller udviser grov skødesløshed ved afgivelse af de under rekonstruktionsbehandling fornødne erklæringer.

Forskellen til § 283 er afgørende: **§ 300 kræver ikke berigelseshensigt** og kan endog realiseres ved uagtsomhed ("burde indse"). Bestemmelsen fanger derfor den uforsvarlige, men ikke svigagtige, kriseadfærd. Dette er markant i spille-sagerne: hvor kontanthævninger anvendt på spil i Rettens nr. 18-1443/2015 blev henført under § 283, stk. 1, nr. 3, fordi retten fandt unddragelsesforsæt, ville det samme spilleforbrug uden unddragelsesforsæt skulle bedømmes efter § 300, nr. 2.

§ 302 straffer med bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder den, der særligt groft overtræder lovgivningens krav til bogføring, opbevaring af regnskabsmateriale, myndighedernes adgang til materialet og aflæggelse af årsregnskaber; grov uagtsomhed straffes efter stk. 2 med bøde eller fængsel indtil 4 måneder. Bogføringsovertrædelsen er i praksis den bestemmelse, der bærer sagen, når aktivunddragelsen ikke kan bevises, fordi materialet er væk. I SS-27529/2012-KBH blev en direktør og eneanpartshaver dømt for særligt grove overtrædelser af regnskabs- og bogføringslovgivningen henført under § 302, stk. 1 og idømt betinget fængsel – retten frifandt dog for en del af bogføringspåstandene. Samme mønster genfindes på karantænesiden i B-143-17 og B-144-17.

§ 304 rammer med bøde eller fængsel indtil 4 måneder den, der ved afstemninger i et konkurs- eller gældsfragåelsesbo eller under rekonstruktionsbehandling ved usande foregivender påvirker stemmegivningen eller yder, lover, tilbyder, modtager, fordrer eller lader sig tilsige formuefordel for at stemme i en bestemt retning. Bestemmelsen er den strafferetlige pendant til den situation, der i BS-1472/2016-OLR førte til ophør af rekonstruktionsbehandlingen, fordi en enkelt kreditor var tilsagt en fordel.

LOV Straffeloven § 283, stk. 1 · Straffeloven § 300 · Straffeloven § 302, stk. 1-2 · Straffeloven § 304, stk. 2

PRAKSIS	**Landsretten** · Landsretten stadfæster afgørelse om ophør af rekonstruktionsbehandling grundet tilsidesættelse af kreditorer	17.03.2017
	Sø- og Handelsretten · Konkurskarantænesag vedrørende ledelsesansvar og groft uforsvarlig forretningsførelse i vagtselskab	16.03.2018
	Byretten · Betinget dom for skyldnersvig: Hævning af 105.100 kr. kort før konkurs	10.04.2015
	Byretten · Direktør idømt betinget fængsel for grov overtrædelse af bogføringsloven og årsregnskabsloven	25.01.2013

§ 11 Afgrænsningen til underslæb, bedrageri og mandatsvig

Skyldnersvig adskiller sig fra de øvrige svigsforbrydelser ved, hvem der krænkes, og ved hvilken formue der disponeres over.

- **Underslæb § 278** forudsætter, at gerningsmanden tilegner sig en **fremmed** rørlig ting i sin varetægt, fragår modtagelsen af et lån eller uretmæssigt forbruger betroede penge. Ved skyldnersvig efter nr. 1 disponerer gerningsmanden derimod over sit **eget** gods – det er tredjemands rettighed i godset, der krænkes.
- **Bedrageri § 279** forudsætter, at nogen ved retsstridigt at fremkalde, bestyrke eller udnytte en vildfarelse bestemmes til en disposition med formuetab til følge. Skyldnersvig kræver ingen vildfarelse hos kreditor – dispositionen kan være helt åbenlys.
- **Mandatsvig § 280** er udtrykkeligt subsidiær i forhold til §§ 276-279 a og rammer den, der misbruger en for ham skabt adgang til at handle med retsvirkning for en anden, eller i et formueanliggende, som det påhviler ham at varetage for den anden, handler mod dennes tarv. I selskabsforhold er det ofte

mandatsvigsbestemmelsen, der rammer direktørens misbrug af selskabets midler over for **selskabet og dets bank**, mens § 283 rammer unddragelsen over for **fordringshaverne som helhed**.

I praksis pådømmes forholdene derfor typisk i sammenstød. I V.L. S-2325-14 blev misbruget af en formålsbestemt byggelånskredit og tilegnelsen af kundebetalinger henført under mandatsvig af særlig grov beskaffenhed, mens fjernelsen af byggematerialer kort før konkursen blev henført under § 283, stk. 1, nr. 3, og tilegnelsen af mursten tilhørende konkursboet under § 276. Tilsvarende er både Sag 105/2013 og Vestre Landsrets dom om aktivoverførsel til underpris eksempler på, at den samme aktivoverførsel kvalificeres både som mandatsvig over for selskabet og som skyldnersvig over for kreditorerne.

De selvstændige praksisoversigter over bedrageri, mandatsvig og underslæb behandler disse forbrydelser hver for sig. Hvor unddragelsen samtidig rammer statskassen, kommer skattesvig og momssvig i spil, og udbyttets efterfølgende skjulning behandles under hvidvask.

LOV	Straffeloven § 278 · Straffeloven § 279 · Straffeloven § 280 · Straffeloven § 283, stk. 1	
PRAKSIS	**Landsretten** · Fængsel for groft mandatsvig og skyldnersvig i byggeselskaber: Rettighedsfrakendelse for ledelse af erhvervsvirksomhed	22.06.2015
	Landsretten · Dom for groft mandatsvig og skyldnersvig: Direktør idømt ubetinget fængsel og erhvervsforbud	04.09.2013
	Landsretten · Dom for groft skyldnersvig efter overførsel af driftsaktiver til underpris forud for konkurs	14.03.2012

§ 12 Forsæt, medvirken og forsøg – bevistemaerne i insolvensnære sager

Forsæt. Alle tre gerningsformer i § 283, stk. 1 kræver forsæt både til gerningsindholdet og til den uberettigede vinding. Da direkte tilståelser er sjældne uden for småsagerne, føres beviset indirekte. Praksis viser fire tilbagevendende indicier:

- **Den tidsmæssige nærhed.** I Vestre Landsrets dom om aktiver til underpris var overførslen sket "kun få uger før konkursbegæringen". I Sag 105/2013 lagde landsretten vægt på "det tætte tidsforhold mellem insolvens og overførslen".
- **Værdimisforholdet.** Jo større afvigelse mellem den reelle værdi og den aftalte pris, jo stærkere forsætsindicium. Omvendt var det netop den fagkyndige værdiansættelse til brugsværdi ved fortsat drift, der bar frifindelsen i SS-593/2015-HJO.
- **Skyldnerens egen erkendelse af risikoen.** I Rettens nr. 18-1443/2015 byggede retten forsætsvurderingen direkte på tiltaltes forklaring om, at han efter bankens afvisning "anså en konkurs, som en mulighed".
- **Fraværet af eksterne spor.** I V.L. S-2987-11 blev det påståede forudgående salg forkastet, fordi kvitteringen først kom frem under domsforhandlingen, betalingen ikke kunne dokumenteres ved bankudskrifter, og parterne havde et betydeligt interessefællesskab.

Medvirken. § 23 omfatter alle, der ved tilskyndelse, råd eller dåd har medvirket til gerningen, og straffen kan nedsættes for den, der kun har villet yde en mindre væsentlig bistand. I V.L. S-2987-11 blev både skyldneren, der gav samtykke, og den, der fysisk fjernede aktiverne, dømt og fik samme straf. Medvirkensansvaret er den bærende hjemmel over for strømænd, rådgivere og aftagerselskaber i konkursrytteri-komplekserne; om afgrænsningen mellem strømandsvirksomhed og passiv ledelse, se 23/12506.

Forsøg. Forsøg er strafbart efter § 21, og da skyldnersvig kan straffes med mere end fængsel i 4 måneder, er forsøgsansvaret ikke afskåret af § 21, stk. 3. Forsøg er praktisk relevant, hvor en aktivoverførsel afværges af kurator eller banken, inden den gennemføres. Bemærk dog, at forsøg på de mindre strafværdige forhold efter § 287, stk. 1 er selvstændigt strafbart efter § 287, stk. 2.

LOV Straffeloven § 21 Straffeloven § 23 Straffeloven § 283, stk. 1 Straffeloven § 287, stk. 1-2

PRAKSIS

Landsretten · Dom for groft mandatsvig og skyldnersvig: Direktør idømt ubetinget fængsel og erhvervsforbud	04.09.2013
Landsretten · Grov moms- og skattesvig samt hvidvask af udbytte: Fængselsstraf og konfiskation	30.05.2012
Landsretten · Dom for groft skyldnersvig efter overførsel af driftsaktiver til underpris forud for konkurs	14.03.2012
Byretten · Frifindelse i sag om skyldnersvig ved overdragelse af aktiver trods virksomhedspant	19.08.2015
Byretten · Betinget dom for skyldnersvig: Hævning af 105.100 kr. kort før konkurs	10.04.2015
Erhvervsankenævnet · Hjemvisning af sag om afregistrering af direktør: Manglende skelnen mellem strømand og passiv ledelse	07.03.2024

§ 13 Grænsefladen til skifterettens rådighedsfratagelse og de civilretlige insolvensspor

Straffesagen kommer altid for sent til at redde aktiverne. Derfor har konkursloven et præventivt værktøj, der aktiveres på mistanke om netop den adfærd, § 283 kriminaliserer.

Efter konkurslovens § 26, stk. 1 kan skifteretten, når afgørelse om konkurs ikke straks kan træffes, efter anmodning fra en fordringshaver fratage skyldneren rådigheden over ejendele, der kan inddrages under en eventuel konkursbehandling, bl.a. hvis skyldneren uden lovligt forfald udebliver fra møde i skifteretten (nr. 2), må antages at holde sig skjult (nr. 3), eller hvis der er "fare for, at skyldneren vil råde over ejendelene til skade for fordringshaverne" (nr. 4).

I SKS-1/2024-HEL fratog Skifteretten i Helsingør en skyldner rådigheden over bankkonti, aktier og en fast ejendom, efter at skyldneren var udeblevet fra retsmødet, og efter at Gældsstyrelsen havde påpeget en overhængende fare for kreditorskadelige dispositioner. Østre Landsret stadfæstede i BS-117/2024-OLR og fastslog, at skifteretten havde hjemmel til at afsige kendelsen uden forudgående underretning efter princippet i retsplejelovens regler om foreløbige retsmidler, og at betingelserne for rådighedsfratagelse var opfyldt. Rådighedsfratagelsen forskyder reelt tidspunktet for, hvornår dispositioner er strafbare: efter kendelsen kan begrænsningerne efter § 26, stk. 2 gøres gældende over for tredjemand, der kendte eller burde kende dem.

Fristdagsbegrebet i konkurslovens § 1 er den anden nøgle. Det er fristdagen, der afgør omstødelsesfristerne, og de fristdagsnære faktura- og krediteringsmanøvrer – som i BS-26054/2023-VLR, hvor krediteringer og genfaktureringer skete dagen efter fristdagen – er derfor et fast efterforskningsspor både i omstødelsessagen og i den eventuelle straffesag.

De civilretlige spor har egne praksisoversigter og behandles ikke her: konkursboets omstødelse af de svigagtige dispositioner under omstødelse i konkurs, den civile konkurskarantæne under konkurskarantæne, selve konkursbehandlingen under konkurs og ledelsens erstatningsansvar over for

kreditorer og bo under bestyrelsesansvar. Selskabstømningskomplekset behandles under selskabstømning og overskudsselskabshæftelse.

LOV Konkursloven § 1 · Konkursloven § 26, stk. 1-2 · Straffeloven § 283, stk. 1

PRAKSIS
- **Landsretten** · Vestre Landsret frifinder Penta Byg A/S i sag om modregning og fakturaflytning før konkurs — 06.01.2025
- **Landsretten** · Kære af Kendelse om Rådighedsfratagelse af Aktiver Før Konkursdekret — 06.03.2024
- **Byretten** · Skyldner frataget rådighed over aktiver efter mistanke om salg og pantsætning forud for konkurs — 26.01.2024

§ 14 Offentlig omtale af konkursryttere – Pressenævnets praksis

Skyldnersvigssagerne har en markant offentlighedsdimension, fordi konkursrytteri-modellen ofte afdækkes journalistisk længe før eller sideløbende med en straffesag. Pressenævnet har i en række nyere kendelser afstukket rammerne, og linjen er konsekvent: **omtale af erhvervsaktiviteter, konkurser og stråmandskonstruktioner har væsentlig offentlig interesse, og tidligere straffedomme må omtales, når de har direkte relevans for de aktuelle beskyldninger.**

I W20250947325 frifandt nævnet FinansWatch for artikler om, at et pantebrevsselskab havde lånt millioner til et selskab, som ifølge mediet reelt blev styret af en tidligere dømt forretningsmand via en stråmandskonstruktion med hans ægtefælle. Nævnet fandt, at oplysningerne om reel ledelse havde dækning i kurators vurderinger og i en kendelse fra Retten i Helsingør, og at omtalen af dommen fra 2017 var berettiget, fordi der var "en direkte relevant sammenhæng mellem den tidligere dom (som medførte rettighedsfrakendelse) og de aktuelle forhold, hvor klageren angiveligt drev virksomhed i strid med denne frakendelse via en stråmand".

Samme dag afgjorde nævnet den parallelle klage over Jyllands-Posten, W20250947025, hvor den tidligere dom bl.a. omfattede underslæb, bedrageri og **skyldnersvig**. Nævnet fandt heller ikke her grundlag for kritik og afviste anmodningen om sletning under henvisning til sagens alvor, klagerens fremtrædende rolle som direktør i en række selskaber og den fortsatte offentlige interesse. Et medie er efter nævnets praksis ikke forpligtet til at udlevere sin fulde dokumentation som betingelse for et interview, så længe den omtalte får overblik over kritikpunkterne.

Tilsvarende blev der ikke udtalt kritik i Pressenævnets kendelse om en rigmands rolle i et konkursramt entreprenørselskab.

Grænsen går ved navneforbuddet. I W20260928825 kritiserede nævnet Nordjyske for at have identificeret en erhvervsmand sigtet for grov økonomisk kriminalitet på trods af kendskabet til en verserende anmodning om navneforbud, og for ikke at have anonymiseret efter den retlige kendelse.

LOV Medieansvarsloven § 34 · Medieansvarsloven § 43

PRAKSIS
- **Pressenævnet** · Navneforbud og god presseskik: Kritik af Nordjyske for identifikation af sigtet erhvervsmand — 03.03.2026
- **Pressenævnet** · Pressenævnet frifinder FinansWatch for kritiske artikler om svindeldømt forretningsmands rolle i konkursbo — 13.06.2025
- **Pressenævnet** · Pressenævnet frifinder Jyllands-Posten for kritik i sag om dækning af forretningsmands konkursforløb og tidligere svindeldom — 12.06.2025

Pressenævnet · Pressenævnet finder ikke grundlag for kritik af artikel om rigmands rolle i konkursramt selskab 25.06.2024

§ 15 Sammenfatning af praksis

Praksis om skyldnersvig lader sig sammenfatte i seks linjer.

1. Gerningsindholdet er bredt, men berigelseshensigten er den reelle begrænsning. § 283, stk. 1 dækker næsten enhver formuedisposition, der forringer fordringshavernes dækning – fra salg af en pantsat bil til millionoverførsler mellem selskaber. Kravet om, at dispositionen skal være foretaget for at skaffe uberettiget vinding, er det, der holder legitim krisehåndtering uden for.

2. Frifindelseslinjen er præcis. Efter SS-593/2015-HJO skal der frifindes, når dispositionen ikke er usædvanlig, ikke har skaffet nogen uberettiget vinding og ikke har påført panthaver tab eller væsentlig risiko for tab – selv når panthaverens forudgående accept ikke blev indhentet. Værdiansættelse ved en uafhængig fagkyndig og efterfølgende betaling af den fulde købesum til boet er stærke frifindelsesargumenter.

3. Strafniveauet er tredelt. Enkeltstående forhold med beløb i størrelsesordenen 7.000-105.000 kr. giver 30-60 dages betinget fængsel; forhold omkring 300.000-400.000 kr. med aktivflytning til eget selskab giver ca. 6 måneder, ofte betinget med samfundstjeneste og rettighedsfrakendelse; og komplekser med millionbeløb, flere selskaber og flere års varighed giver ubetinget fængsel i intervallet 1½-3 år med rettighedsfrakendelse, jf. Sag 105/2013 og V.L. S-2325-14.

4. Erhvervsforbud er kernesanktionen mod konkursrytteri. § 79, stk. 2 anvendes systematisk i aktivflytningssagerne – i 3 år, i 5 år eller indtil videre – men anklagemyndigheden skal nedlægge påstanden korrekt i første instans, da en udvidelse først for landsretten ikke tillades.

5. Fordringshaverens strafansvar er nærmest teoretisk. § 283, stk. 2 kræver både positiv forudseelse af den umiddelbart forestående konkurs eller rekonstruktionsbehandling og aktiv påvirkning af skyldneren, og straffen kan efter § 285, stk. 1 gå ned til bøde. Kreditorbegunstigelse håndteres i praksis ved omstødelse.

6. Sagerne kommer sjældent alene. Skyldnersvig optræder i sagskomplekser sammen med mandatsvig, tyveri, bogføringsovertrædelser efter § 302 og skatte- og momsunddragelse – og med civilretlige spor i form af rådighedsfratagelse efter konkurslovens § 26, omstødelse, konkurskarantæne og gældssaneringsnægtelse. Den samlede reaktion mod konkursrytteri sammensættes derfor typisk af frihedsstraf, erhvervsforbud, konfiskation efter § 75, stk. 1 og civil karantæne.

Straffelovrådet har i sin gennemgang af strafferammerne for berigelsesforbrydelser bemærket, at den forhøjede ramme på 8 år for underslæb, bedrageri, mandatsvig og skyldnersvig bevidst blev fastholdt, da niveauet for tyveri blev sænket i 1982 – et udtryk for, at lovgiver har anset de svigsagtige krænkelser af kreditorfællesskabet for kvalitativt grovere end den simple tilegnelse.

LOV Konkursloven § 26, stk. 1 · Straffeloven § 79, stk. 2 · Straffeloven § 283, stk. 1-2 · Straffeloven § 285, stk. 1 · Straffeloven § 286, stk. 2 · Straffeloven § 302, stk. 1

PRAKSIS **Landsretten** · Fængsel for groft mandatsvig og skyldnersvig i byggeselskaber: Rettighedsfrakendelse for ledelse af erhvervsvirksomhed 22.06.2015

Landsretten · Dom for groft mandatsvig og skyldnersvig: Direktør idømt ubetinget fængsel og erhvervsforbud 04.09.2013

Byretten · Frifindelse i sag om skyldnersvig ved overdragelse af aktiver trods virksomhedspant 19.08.2015

REFERENCE Lovgrundlag

8 paragraffer

Konkursloven § 26	stk. 1	Straffeloven § 79	stk. 2
Straffeloven § 283		Straffeloven § 285	stk. 1
Straffeloven § 286	stk. 2	Straffeloven § 287	stk. 1
Straffeloven § 300		Straffeloven § 302	stk. 1

MATERIALE Citerede afgørelser

30 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 2

24.11.2022	Omstødelse af tredjemandsbetaling i koncernforhold efter konkurslovens § 74	bs-20461-2022-hjr
31.01.2011	Højesterets dom om groft skattesvig, momsunddragelse og strafudmåling for fiktive fakturaer	

EU-DOMSTOLEN · EUROPÆISK DOMSTOL 1

10.04.2025	Gældssanering og undtagelser ved svigagtig insolvens i selskaber under rekonstruktionsdirektivet	C-723/23

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS 12

03.10.2025	Vestre Landsret: Skatteforhøjelse nedsættes delvist efter civilretlig ugyldighed og tilbagebetaling af maskeret løn fra stråmandsselskab	10815-13883
06.01.2025	Vestre Landsret frifinder Penta Byg A/S i sag om modregning og fakturaflytning før konkurs	10294-12094
06.03.2024	Kære af Kendelse om Rådighedsfratagelse af Aktiver Før Konkursdekret	9711-11338
27.10.2020	Dom om ejerskab af andelsbolig: Proformaoverdragelse underkendt	2297-2735
17.03.2017	Landsretten stadfæster afgørelse om ophør af rekonstruktionsbehandling grundet tilsidesættelse af kreditorer	5871-7012
05.10.2015	Gældssanering nægtet grundet uforsvarlig ledelse af konkursramt selskab	6256-7495
22.06.2015	Fængsel for groft mandatsvig og skyldnersvig i byggeselskaber: Rettighedsfrakendelse for ledelse af erhvervsvirksomhed	V.L. S-2325-14
04.09.2013	Dom for groft mandatsvig og skyldnersvig: Direktør idømt ubetinget fængsel og erhvervsforbud	Sag 105/2013
18.02.2013	Betinget dom for tyveri i gentagelsestilfælde trods tidligere straffe	Rettens nr. 2-3009/2012
30.05.2012	Grov moms- og skattesvig samt hvidvask af udbytte: Fængselsstraf og konfiskation	V.L. S-2987-11

14.03.2012	Dom for groft skyldnersvig efter overførsel af driftsaktiver til underpris forud for konkurs	
09.02.2012	Dom for groft bedrageri og mandatsvig af direktør: Ubetinget fængsel og frakendelse af virksomhedsret	S-3313-11

SØ- OG HANDELSRETTEN · SPECIALRET 2

05.07.2018	Konkurskarantæne pålagt tidligere direktør grundet groft uforsvarlig forretningsførelse og manglende overholdelse af bogføringsloven	B-445-15
16.03.2018	Konkurskarantænesag vedrørende ledelsesansvar og groft uforsvarlig forretningsførelse i vagtselskab	B-143-17 og B-144-17

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS 7

26.01.2024	Skyldner frataget rådighed over aktiver efter mistanke om salg og pantsætning forud for konkurs	9708-11335
15.12.2020	Omstødelse af betaling i konkurs - Utilbørlig begunstigelse af kreditor	2260-2691
03.05.2019	Dom om ejerskab af andelslejlighed - Proformaoverdragelse	1972-2351
19.08.2015	Frifindelse i sag om skyldnersvig ved overdragelse af aktiver trods virksomhedspant	6221-7457
10.04.2015	Betinget dom for skyldnersvig: Hævning af 105.100 kr. kort før konkurs	Rettens nr. 18-1443/2015
25.01.2013	Direktør idømt betinget fængsel for grov overtrædelse af bogføringsloven og årsregnskabsloven	1512-1824
22.09.2008	Dom i sag om omfattende kreditbedrageri, stråmandsvirksomhed og besiddelse af euforiserende stoffer	SS 2-11714/2008

PRESSENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 4

03.03.2026	Navneforbud og god presseskik: Kritik af Nordjyske for identifikation af sigtet erhvervsmand	W20260928825
13.06.2025	Pressenævnet frifinder FinansWatch for kritiske artikler om svindeldømt forretningsmands rolle i konkursbo	W20250947325
12.06.2025	Pressenævnet frifinder Jyllands-Posten for kritik i sag om dækning af forretningsmands konkursforløb og tidligere svindeldom	W20250947025
25.06.2024	Pressenævnet finder ikke grundlag for kritik af artikel om rigmands rolle i konkursramt selskab	

ERHVERVSANKENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 2

04.02.2025	Hjemvisning af afgørelse om afregistrering af direktør grundet manglende sondring mellem stråmand og passiv ledelse	24/05244
07.03.2024	Hjemvisning af sag om afregistrering af direktør: Manglende skelnen mellem stråmand og passiv ledelse	23/12506

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Straffelovrådets betænkning om strafferammer og prøveløsladelse

nr. 1099 · 1987 · Justitsministeriet

38 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over spionage og ulovlig efterretningsvirksomhed (straffeloven kap. 12)

Gerningsindhold, strafudmåling og processuelle særregler efter straffelovens §§ 107-109

Version 2 Opdateret 7. sep. 2026 31 afgørelser · 2012-2025 Læs online

INTRODUKTION

Straffelovens kapitel 12 om landsforræderi og andre forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed rummer tre kerneforbrydelser om efterretningsvirksomhed: spionage efter § 107 (fængsel indtil 16 år, livstid ved § 109-forhold eller krig/besættelse), al øvrig bistand til fremmed efterretningstjeneste efter § 108 (indtil 6 år, indtil 12 år ved militære anliggender, krig/besættelse eller påvirkning rettet mod valg) og røbelse af statens hemmelige underhandlinger efter § 109 (forsætligt indtil 12 år, uagtsomt bøde eller indtil 3 år). Antallet af domme er beskedent, men praksis er de senere år vokset markant gennem ASMLA-komplekset (Højesterets dom af 5. december 2024), Gülen-angiverisagerne og FE-sagskomplekset, der har givet Højesteret anledning til en række principielle kendelser om nævningemedvirken, dørlukning, forsvarerens aktindsigt og medieaktindsigt. Oversigten samler gerningsindholdet, strafniveauet og de processuelle særregler, herunder kravet om justitsministerens påtalepåbud efter § 110 f.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Straffelovens § 107 udskiller den groveste efterretningsvirksomhed rettet mod Danmark som spionage; § 108 er en subsidiær opsamlingsbestemmelse, der rammer al anden bistand til en fremmed efterretningstjeneste – statsligt som ikke-statsligt organiseret.

02 Efter § 108, stk. 1, er det nok, at gerningspersonen har indset, at oplysningerne ville blive videregivet til en fremmed efterretningstjeneste, som middelbart eller umiddelbart kunne benytte dem inden for den danske stats område; det kræves ikke, at oplysningerne er hemmelige.

03 Er det ikke bevist, at meddelelsen faktisk nåede den fremmede efterretningstjeneste, dømmes der for forsøg, jf. § 21 – men gerningsindholdet er da fuldt subjektivt dækket, og straffen udmåles kun beskedent lavere.

04 Angiveri af herboende personer til et fremmed regimes myndigheder ligger i praksis i niveauet 6-8 måneders fængsel, mens systematisk, flerårig agentvirksomhed for en fremmed efterretningstjeneste kombineret med terrorstøtte udløser 6-8 års fængsel.

05 Ved lov nr. 349 af 26. marts 2019 blev det præciseret i § 108, stk. 1, at samarbejde med en fremmed efterretningstjeneste om påvirkningsvirksomhed er strafbart, og der blev indsat en strafskærpelse i § 108, stk. 2, 2. pkt., når påvirkningen sker i forbindelse med valg og folkeafstemninger omfattet af § 116.

06 Sædvanlig journalistisk, rent erhvervsmæssig og folkeretligt hjemlet diplomatisk efterretningsvirksomhed falder uden for § 108, og EMRK artikel 10 kan konkret afskære strafansvar for påvirkningsvirksomhed, der bidrager til den offentlige debat.

07 Overtrædelser af § 109 kan efter Højesterets kendelse i FE-sagen udgøre »politiske lovovertrædelser« med obligatorisk nævningemedvirken, når tiltalen rammer en fremtrædende politikers offentlige magtkritik – men kapitel 12-tiltale gør ikke i sig selv sagen politisk.

08 Fuldstændig dørlukning i kapitel 12-sager kræver konkret sandsynliggørelse; oplysninger, der allerede er offentligt kendte, kan ikke beskyttes, og dørlukning skal begrænses til det strengt nødvendige efter retsplejelovens § 29, stk. 1, nr. 2, grundlovens § 65 og EMRK artikel 6.

09 Forsvarere kan ikke generelt pålægges at følge sikkerhedscirkulæret; vilkår efter retsplejelovens § 729 c skal fastsættes dokument for dokument, være sagligt begrundede og ikke mere vidtgående end nødvendigt – og de omfatter kun materiale, politiet selv har tilvejebragt.

10 Medieaktindsigt i retsbøger og kendelser om tvangsindgreb kan ikke afslås med generiske henvisninger til efterretningstjenesternes arbejdsmetoder; udgangspunktet er ekstrahering frem for helhedsundtagelse.

11 Påtale for overtrædelse af kapitel 12 sker efter justitsministerens påbud, jf. § 110 f, og efterforskningen varetages som udgangspunkt af PET med forelæggelse via statsadvokaten og Rigsadvokaten.

12 Domfældelse efter kapitel 12 kan udløse frakendelse af dansk indfødsret efter indfødsretslovens § 8 b og udvisning for bestandig, men udvisningen skal proportionalitetsprøves efter EMRK artikel 8 og – ved afhængige mindreårige unionsborgerbørn – efter TEUF artikel 20.

§ 1 Kapitel 12's tre efterretningsbestemmelser og deres indbyrdes afgrænsning

Straffelovens kapitel 12 bærer overskriften »Landsforræderi og andre forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed«. Kapitlets tungeste bestemmelse er § 98 om handlinger, der sigter til at bringe den danske stat under fremmed herredømme (fængsel indtil livstid), mens de tre bestemmelser, denne oversigt handler om, angår efterretningsvirksomheden.

Spionage – § 107. Bestemmelsen rammer den, som »i fremmed magts eller organisations tjeneste eller til brug for personer, der virker i sådan tjeneste, udforsker eller giver meddelelse om forhold, som af hensyn til danske stats- eller samfundsinteresser skal holdes hemmelige«. Strafferammen er fængsel indtil 16 år, og efter stk. 2 kan straffen stige til fængsel på livstid, hvis der er tale om § 109-forhold, eller handlingen sker under krig eller besættelse. Bestemmelsen er efter sin ordlyd uafhængig af, om meddelelsen er rigtig: der straffes »hvad enten meddelelsen er rigtig eller ej«. Gerningsindholdet dækker både *udforskning* (indsamling) og *meddelelse* (videregivelse).

Øvrig bistand til fremmed efterretningstjeneste – § 108. Bestemmelsen er udtrykkeligt subsidiær: den gælder, »uden at forholdet falder ind under § 107«, og rammer den, der »i øvrigt foretager noget, hvorved fremmed efterretningstjeneste sættes i stand til eller hjælpes til umiddelbart eller middelbart at virke inden for den danske stats område«. Strafferammen er fængsel indtil 6 år. Efter stk. 2 stiger den til 12 år, hvis det drejer sig om efterretninger vedrørende militære anliggender, virksomheden finder sted under krig eller besættelse, eller – efter 2. pkt. – påvirkningsvirksomheden udøves i forbindelse med valg og stemmeafgivninger omfattet af § 116.

Røbelse af statshemmeligheder – § 109. Her rammes den, der »røber eller videregiver meddelelse om statens hemmelige underhandlinger, rådslagninger eller beslutninger i sager, hvorpå statens sikkerhed eller rettigheder i forhold til fremmede stater beror, eller som angår betydelige samfundsøkonomiske interesser over for udlandet«. Strafferammen er fængsel indtil 12 år, og stk. 2 kriminaliserer den uagtsomme variant med bøde eller fængsel indtil 3 år. Til forskel fra §§ 107 og 108 forudsætter § 109 ikke nogen forbindelse til en fremmed magt eller efterretningstjeneste – det er selve røbelsen, der er strafbar.

Systematisk står de tre bestemmelser i et trappeforhold: § 107 er *lex specialis* for den kvalificerede efterretningsvirksomhed rettet mod Danmark, § 108 er opsamlingsbestemmelsen for al anden bistand til fremmed efterretningstjeneste, og § 109 beskytter selve statshemmeligheden uanset modtageren. Kapitlet suppleres af § 110 om forfalskning og bortskaffelse af dokumenter af betydning for statens sikkerhed (16 år), § 110 a om ulovlig afbildning af militære anlæg og luftfotografering, § 110 b om medvirken til neutralitetskrænkelser og § 110 c om overtrædelse af FN- og EU-sanktioner. Offentlig udtrykkelig billigelse af kapitel 12-forbrydelser er selvstændigt strafbar efter § 136, stk. 2.

LOV Straffeloven § 107, stk. 1-2 Straffeloven § 108, stk. 1-2 Straffeloven § 109, stk. 1-2 Straffeloven § 110 Straffeloven § 110a Straffeloven § 110c Straffeloven § 116, stk. 1 Straffeloven § 136, stk. 2

§ 2 Lovhistorien: 1952-nyaffattelsen af kapitel 12 og udskillelsen af spionagebegrebet

Bestemmelserne fik i det væsentlige deres nuværende affattelse ved **lov nr. 225 af 7. juni 1952** om ændringer i og tilføjelser til borgerlig straffelov af 15. april 1930. Loven byggede på en unummereret betænkning af 31. marts 1949 fra et af Justitsministeriet nedsat udvalg til overvejelse af forslag til ændringer i borgerlig straffelov, navnlig kapitlerne 12 og 13, nedsat med den opgave at overveje ændringer, som måtte anses begrundet i »de siden straffelovens vedtagelse, i særdeleshed under Danmarks besættelse og i tiden derefter, indvundne erfaringer«. Forløbet er gennemgået i **Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2003 om straffastsættelse og strafferammer II**, kapitel 14.

De bærende specielle bemærkninger findes i lovforslaget fra folketingssamlingen 1949-50 og blev genfremsat i samlingen 1950-51. Om spionagebestemmelsen hedder det:

> *I bestemmelsen, der er formuleret af udvalget i udkastets § 108, udskilles efter svensk forbillede den groveste efterretningsvirksomhed rettet mod Danmark som spionage fra al anden ulovlig efterretningsvirksomhed, der omhandles i § 109. Efter den gældende straffelov omfattes al ulovlig efterretningsvirksomhed af een bestemmelse, § 105.*

Om opsamlingsbestemmelsen – nutidens § 108 – anføres to forhold af blivende betydning. For det første præciseres rækkevidden: »Forslagets § 109 udvider ikke det strafbare område, bortset fra at den også rammer efterretningsvirksomhed, der ikke er statsligt organiseret.« For det andet forklares det, hvorfor der ikke blev optaget en udtrykkelig undtagelse for journalistisk og erhvervsmæssig efterretningstjeneste:

> *Det må anses for selvfølgeligt, at efterretningstjeneste af den nævnte art lovligt kan finde sted som hidtil. Ulovlig efterretningsvirksomhed kan imidlertid tænkes drevet under dække af journalistisk virksomhed eller efterretningstjeneste i erhvervsmæssigt øjemed. For at udelukke misforståelser har man ment det rettest ikke at medtage bestemmelsen, fra hvilken man måske også kunne drage uberettigede modsætningsslutninger.*

Om § 109 (bemærkningernes »§ 110«) fremgår, at ordet »åbenbarer« blev erstattet af »røber eller videregiver meddelelse om«, og at strafmaksimum blev fastsat til 12 år, fordi »en så kraftig nedsættelse af straffen for røbelse af hemmeligheder af allerstørste betydning for staten findes betænkelig«.

Endelig blev det allerede i 1952-forarbejderne fastslået, at påtalekompetencen skulle ligge hos justitsministeren – man fandt det »tilstrækkeligt, at justitsministeren skal træffe bestemmelse om tiltalerejsning i disse sager«. Den regel står i dag i § 110 f.

Siden 1952 er kapitlet kun ændret på enkelte punkter. Ved **lov nr. 1880 af 29. december 2015** (Tilslutning til fjendtlig væbnet styrke) blev ordet »landsforræderi« indsat i kapiteloverskriften, og § 101 a om tilslutning til fjendtlig væbnet styrke tilføjet. Den seneste materielle ændring af §§ 107-109 er påvirkningsudvidelsen fra 2019, jf. nedenfor.

LOV Straffeloven § 101a, stk. 1 · Straffeloven § 107 · Straffeloven § 108, stk. 1 · Straffeloven § 109, stk. 1 · Straffeloven § 110f

§ 3 Gerningsindholdet i § 108, stk. 1: hvornår »sættes en fremmed efterretningstjeneste i stand til at virke«

Praksis efter § 108, stk. 1, kredser om tre spørgsmål: hvad der skal videregives, til hvem, og hvilket forsæt der kræves.

Oplysningernes karakter. Efter forarbejderne – gengivet i de almindelige bemærkninger til lovforslaget om ulovlig påvirkningsvirksomhed – finder bestemmelsen typisk anvendelse, hvis der til brug for en fremmed efterretningstjeneste »hemmeligt eller gennem systematisk virksomhed tilvejebringes oplysninger (eller sammenstillinger heraf), som kendeligt for den pågældende kan benyttes til skade for danske eller fremmede samfundsinteresser eller enkeltpersoners liv eller sikkerhed«. Der kræves altså ikke, at oplysningerne er hemmelige – kun at de kan bruges til skade. Justitsministeriet henviser i samme forbindelse til Østre Landsrets dom af 23. januar 2002 (UfR 2002.936 Ø), hvor en toldassistent blev idømt 4 måneders fængsel for i 1989 at have givet DDR's efterretningstjeneste oplysninger om det danske toldvæsens struktur.

Modtageren. Bestemmelsen rammer både statsligt og ikke-statsligt organiserede efterretningstjenester. Afgørende er ikke den formelle betegnelse på modtagermyndigheden, men om en efterretningstjeneste *reelt* sættes i stand til at virke. Det illustreres skarpt af Gülen-angiverisagen. I SS-768/2021-HIL havde tiltalte i august 2016 – umiddelbart efter kupforsøget i Tyrkiet – sendt en e-mail til Hovedkontoret for Cyberkriminalitet i Ankara med navnene på 15 herboende personer, deres tilknytning til Gülen-skoler og deres registreringsbyer i Tyrkiet. Retten i Hillerød afviste tiltaltes forklaring om, at der blot var tale om en anmeldelse af cyberkriminalitet:

> *Tiltalte har ikke i sine mails af 6. og 19. august 2016 beskrevet aktiviteter på sociale medier, men har udelukkende refereret til de pågældendes tilknytning til FETÖ/Gülen-bevægelsen. Retten finder derfor at der ikke er holdepunkter for, at tiltalte alene tilsigtede at anmelde cyberkriminalitet, men ville angive de pågældende til de tyrkiske myndigheder som FETÖ/Gülen-tilhængere.*

Forsættet. Byretten formulerede kravet således, at tiltalte »må have indset, at hendes oplysninger var af en sådan karakter, at de ville blive videregivet til det tyrkiske efterretningsvæsen, der middelbart eller umiddelbart vil kunne benytte disse til aktivitet i Danmark«. Der kræves altså ikke, at gerningspersonen retter direkte henvendelse til efterretningstjenesten – det er nok, at videreformidlingen er omfattet af forsættet. Retten lagde vægt på, at tiltalte selv havde linket til en artikel om den tyrkiske efterretningstjeneste MIT, og at der ikke forelå »et enkeltstående forhold af tilfældig karakter«. Sagens processuelle grundlag – herunder anklageskriftets fornødne klarhed efter retsplejelovens § 834 – er gengivet i retsbogen SS-768/2021-HIL fra ankebehandlingen.

Fuldbyrdelse eller forsøg. Under anken i SS-1113/2022-OLR delte Østre Landsret sig. Alle voterende fandt, at tiltalte havde haft forsæt til at yde bistand til fremmed efterretningsvæsen inden for den danske stats område, men fem af seks voterende fandt det ikke bevist med fornøden sikkerhed, at mailen af 19. august 2016 rent faktisk var tilgået det tyrkiske efterretningsvæsen. Der blev derfor dømt for **forsøg**, jf. straffelovens § 21, stk. 1. Afgørelsen viser, at bevisbyrden for fuldbyrdelse ligger hos anklagemyndigheden, men også at forsøgsansvaret dækker hele det subjektive gerningsindhold.

Systematisk agentvirksomhed. I den anden ende af skalaen ligger ASMLA-komplekset. I SS-705/2022-OLR fandt samtlige nævninger og dommere det godtgjort, at de tre tiltalte i hele tiltaleperioden 2012-2020 havde deltaget i en gruppe, der bistod en saudiarabisk efterretningstjeneste ved systematisk at indsamle og videregive oplysninger om enkeltpersoner i Danmark og i udlandet, om organisationer i udlandet og om iranske militære anliggender. Skyldkendelsen efter § 108, stk. 1 og 2 blev stadfæstet af Højesteret i SS-30/2024-HJR.

Af nyere sager uden for domsdatabasen kan nævnes, at Retten i Aalborg i maj 2021 idømte en russisk statsborger tre års fængsel for overtrædelse af § 108 i forbindelse med indhentning af dansk energiteknologisk viden, jf. rettens egen omtale af dommen og PET's pressemeddelelse om tiltalerejsningen.

LOV Retsplejeloven § 834, stk. 2 · Straffeloven § 21, stk. 1 · Straffeloven § 108, stk. 1-2

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets dom om terrorfinansiering, spionage og frakendelse af statsborgerskab i sag om iransk modstandskamp	05.12.2024
Landsretten · Landsretten ændrer dom i sag om bistand til fremmed efterretningsvæsen	18.09.2024
Landsretten · Tre mænd dømt for spionage og terrorfinansiering: Landsretten stadfæster domme og frakender dansk statsborgerskab	24.01.2024
Byretten · Kvinde tiltalt for at have udleveret oplysninger om formodede Gülen-tilhængere til tyrkiske myndigheder	25.10.2022
Byretten · Seks måneders fængsel for ulovlig efterretningsvirksomhed via angivelse af Gülen-sympatisører	29.03.2022

§ 4 Strafudmålingen efter § 108: fra måneder til år

Der findes ingen strafudmålingstabel for kapitel 12 i Rigsadvokatmeddelelsen, og strafniveauet må derfor udledes af de forholdsvis få domme. Mønstret er, at straffen styres af **varigheden og systematikken** i bistanden, af **hvor tæt bistanden ligger på en fremmed stats operative efterretningsapparat**, og af **hvilken risiko de angivne eller udpegede personer udsættes for**.

Sag	Instans	Forhold	Straf
UfR 2002.936 Ø (omtalt i 2019-forarbejderne)	Østre Landsret	Toldassistent gav i 1989 DDR's efterretningstjeneste oplysninger om toldvæsenets struktur	Fængsel i 4 måneder
SS-768/2021-HIL	Retten i Hillerød	Én e-mail med angivelse af 15 herboende Gülen-sympatisører til tyrkiske myndigheder	Fængsel i 6 måneder + betinget udvisning
SS-1113/2022-OLR	Østre Landsret	Samme forhold, men bedømt som forsøg	Fængsel i 8 måneder, heraf 4 måneder betinget (lang sagsbehandlingstid)
SS-705/2022-OLR / SS-30/2024-HJR	Østre Landsret / Højesteret	Flerårig agentvirksomhed for saudiarabisk efterretningstjeneste sammen med terrorfinansiering og -fremme	Fængsel i 8, 7 og 6 år

I byretsdommen SS-768/2021-HIL blev det tillagt vægt i skærpende retning,

> *at tiltalte umiddelbart efter et kupforsøg i Tyrkiet, hvor medlemmer af FETÖ/Gülen-bevægelsen blev gjort ansvarlige, har oplyst om en række personer i Danmarks tilhørsforhold til den nævnte bevægelse og som af de tyrkiske myndigheder betragtes som en terrororganisation. Sådanne oplysninger vil kunne have væsentlige følger for de pågældende.*

Et bemærkelsesværdigt træk ved SS-1113/2022-OLR er, at landsretten **forhøjede** straffen til 8 måneder, selv om skyldkendelsen blev nedgraderet fra fuldbyrdet forbrydelse til forsøg. Forsøgsformen slog altså ikke igennem

i formildende retning; til gengæld blev 4 måneder gjort betinget som kompensation for en sagsbehandlingstid, der »væsentligt havde oversteget, hvad der med rimelighed kunne forventes«, jf. straffelovens § 58, stk. 1, sammenholdt med den dagældende § 82, nr. 13. Statskassen kom desuden til at bære sagsomkostningerne for landsretten som yderligere kompensation.

I ASMLA-sagen fastsatte Østre Landsret straffene efter votering blandt samtlige 18 voterende (3 dommere og 15 nævninger): 16 stemmer for 8 års fængsel til den øverste leder, 16 for 7 år til den tredje tiltalte og 12 for 6 år til den anden. Højesteret stadfæstede niveauet i SS-30/2024-HJR og opregnede afvejningen: i skærpende retning indgik, at der var tale om **længerevarende, omfattende og systematisk efterretningsvirksomhed** og terrorfinansiering, mens det i formildende retning indgik, at handlingerne udsprang af modstand mod et totalitært regime, der anvender dødsstraf og tortur, og at en del af midlerne var anvendt til lovlige politiske aktiviteter. Forskellene i straf afspejlede de tiltaltes forskellige roller.

Det skal understreges, at ASMLA-straffene er samlede straffe for både § 108 og terrorforholdene efter § 114 b og § 114 e; dommene angiver ikke en isoleret § 108-andel. Terrordelen er behandlet under terrorisme.

LOV Straffeloven § 58, stk. 1 · Straffeloven § 108, stk. 1 · Straffeloven § 114b · Straffeloven § 114e

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets dom om terrorfinansiering, spionage og frakendelse af statsborgerskab i sag om iransk modstandskamp	05.12.2024
Landsretten · Landsretten ændrer dom i sag om bistand til fremmed efterretningsvæsen	18.09.2024
Landsretten · Tre mænd dømt for spionage og terrorfinansiering: Landsretten stadfæster domme og frakender dansk statsborgerskab	24.01.2024
Byretten · Seks måneders fængsel for ulovlig efterretningsvirksomhed via angivelse af Gülen-sympatisører	29.03.2022

§ 5 Påvirkningsvirksomhed: 2019-udvidelsen af § 108 og strafskærpelsen ved valg

Frem til 2019 var det omdiskuteret, om § 108 overhovedet dækkede den *modsatte* informationsstrøm – altså at oplysninger flyder *fra* en fremmed efterretningstjeneste *ind* i Danmark for at påvirke beslutningstagning eller den almene meningsdannelse. Af de almindelige bemærkninger til lovforslaget om ulovlig påvirkningsvirksomhed fremgår, at spørgsmålet »ikke er berørt i bestemmelsens forarbejder«, og at der hverken var rejst tiltale eller sket domfældelse for påvirkningsvirksomhed. Justitsministeriet konstaterede, at det i den juridiske litteratur »forekommer at være den overvejende opfattelse«, at § 108, stk. 1, ikke omfattede påvirkningsvirksomhed, og konkluderede, at der »kan være en vis tvivl« om bestemmelsens rækkevidde.

Med **lov nr. 349 af 26. marts 2019** blev der derfor indsat en præcisering i § 108, stk. 1, hvorefter bistanden også omfatter det at »samarbejde om at udøve påvirkningsvirksomhed med henblik på at påvirke beslutningstagning eller den almene meningsdannelse«. Samtidig blev ordet »efterretningsvæsen« ændret til »efterretningstjeneste«. Af de specielle bemærkninger fremgår:

> *Forslaget er udtryk for en præcisering af, at en sådan virksomhed er strafbar. Der vil efter lovforslaget for så vidt angår påvirkningsvirksomhed være en betingelse for straf, at der er et samarbejde med en fremmed efterretningstjeneste.*

Retsstillingen blev efter forarbejderne todelt: efterretningstjenestens *egen* påvirkningsvirksomhed er omfattet, forudsat den sker med henblik på at påvirke beslutningstagning eller den almene meningsdannelse, og det er

strafbart at hjælpe eller sætte tjenesten i stand til at virke, **hvis man samarbejder med den om påvirkningen**. Ren ensidig hjælp uden samarbejde er ikke nok. Omvendt er det ikke afgørende, om modtageren formelt er en efterretningstjeneste – det afgørende er, om der samarbejdes med en myndighed eller virksomhed, »der *reelt* må anses for at være en efterretningstjeneste«.

»Påvirkningsvirksomhed« defineres bredt som virksomhed, der har til formål at få nogen til at mene noget bestemt eller foretage en bestemt handling. Påvirkning af *beslutningstagning* omfatter alle typer beslutninger i både privat og offentlig sektor, og der er ingen bagatelgrænse. Påvirkning af *den almene meningsdannelse* omfatter den øvrige, mere generelle påvirkning af den offentlige debat, typisk via internettet, sociale medier, presse, tv og radio; derimod falder påvirkning af »en snævrere og nærmere bestemt personkreds, f.eks. under private sammenkomster eller på lukkede internetfora med ganske få brugere« uden for. Det er uden betydning, om påvirkningen faktisk lykkes.

Strafskærpelsen ved valg. Samtidig blev der indsat et nyt 2. pkt. i § 108, stk. 2, hvorefter strafferammen på 12 år også gælder, hvis påvirkningsvirksomheden udøves i forbindelse med de valg og stemmeafgivninger, der er omfattet af § 116 – folketingsvalg, valg til Færøernes lagting, kommunale og regionale valg, valg til Europa-Parlamentet samt lovhjemlede folkeafstemninger. Forarbejderne opstiller to betingelser: påvirkningsvirksomheden skal have »en vis sammenhæng« med valget (fx angå et tema i valgkampen eller valgets legitimitet), og den skal ligge inden for en nærmere afgrænset periode – for folketingsvalg fra valgets udskrivelse eller fra 3 måneder før valgperiodens udløb, for øvrige valg fra 3 måneder før valget eller fra bekendtgørelsen, hvis den ligger senere.

Grænsen mod journalistik, diplomati og ytringsfrihed. Forarbejderne fastholder udtrykkeligt, at strafansvar forudsætter, at der ikke er tale om sædvanlig journalistisk, rent erhvervsmæssig eller diplomatisk efterretningsvirksomhed inden for folkerettens rammer:

> *Det vil således fortsat ikke være strafbart for en person som led i sædvanlig journalistisk virksomhed at bringe historier om fremmede lande eller fremmede efterretningstjenester, selv om disse historier principielt kan siges at hjælpe den fremmede efterretningstjeneste med at udøve påvirkningsvirksomhed (...)*

Også bloggere, debattører og forfattere kan udøve »sædvanlig journalistisk virksomhed«, når emnet er forbundet med væsentlig samfundsmæssig interesse. Endelig understreges, at hensynet til ytringsfriheden efter **EMRK artikel 10** konkret kan føre til, at påvirkningsvirksomhed, som ellers er omfattet, ikke er strafbar – indgrebet skal under alle omstændigheder opfylde konventionens proportionalitetskrav.

Der foreligger endnu ikke offentliggjort dansk retspraksis om påvirkningsleddet i § 108, stk. 1, eller om strafskærpelsen i stk. 2, 2. pkt.

LOV Straffeloven § 108, stk. 1-2 Straffeloven § 116, stk. 1-2

§ 6 § 109 og FE-sagskomplekset: statshemmeligheder og samspillet med tjenstlig tavshedspligt

Den hidtil mest omfattende danske retsudvikling om § 109 knytter sig til FE-sagskomplekset, der udsprang af Tilsynet med Efterretningstjenesternes (TET) undersøgelse af Forsvarets Efterretningstjeneste i 2020.

Komplekset omfattede to hovedspor: en tidligere ansat/leder i FE og en tidligere forsvarsminister og folketingsmedlem.

Tiltalen og lovgrundlaget. I begge spor blev tiltalen rejst efter § 109, stk. 1 – røbelse eller videregivelse af meddelelse om statens hemmelige underhandlinger, rådslagninger eller beslutninger – og i FE-sporet tillige efter § 152, stk. 2 om uberettiget videregivelse af fortrolige oplysninger under særligt skærpende omstændigheder. De to bestemmelser anvendes i praksis kumulativt: § 109 rammer selve statshemmeligheden, mens § 152, stk. 2, rammer det tjenstlige tillidsbrud. Den rene tjenstlige tavshedspligt behandles selvstændigt under tavshedspligt.

Gerningsindholdet i det konkrete tilfælde var, jf. Højesterets gengivelse i Sag 94/2023, at den tiltalte i 2020 og 2021 i interviews havde røbet eller videregivet klassificerede oplysninger om et samarbejde mellem FE og den amerikanske NSA om aflytning af datatrafikkabler, hvor »hemmeligholdelsen vurderes at have afgørende betydning for FE's evne til at varetage sine opgaver«.

Værneting ved flere hovedforhold. I Sag 106/2022 tog Højesteret stilling til, hvor hovedforhandlingen skulle finde sted, da tiltalen omfattede seks forhold begået i flere retskredse. Højesteret fastslog:

> *Efter ordlyden af og forarbejderne til retsplejelovens § 700 finder Højesteret, at det må bero på en samlet vurdering af de konkrete omstændigheder, hvilken forbrydelse der nærmest har givet anledning til forfølgningen. I tilfælde, hvor tiltalen omfatter flere hovedforhold begået i forskellige retskredse (...) må anklagemyndigheden efter Højesterets opfattelse være overladt et vist skøn (...)*

Skønnet er dog ikke frit. Da efterforskningen navnlig havde været rettet mod samtaler i tiltaltes hjem i Retten i Lyngbys retskreds, og fire af de fem § 109-forhold var begået dér, blev sagen henvist til Retten i Lyngby – anklagemyndigheden havde ikke påvist, at forholdet i København var mere alvorligt eller havde givet særlig anledning til efterforskningen. Afgørelsen er den centrale fortolkning af retsplejelovens § 700.

Sagernes afslutning. Begge straffesager blev efterfølgende indstillet, efter at FE i oktober 2023 vurderede, at hensynet til statens sikkerhed umuliggjorde deres gennemførelse, jf. FE's egen udtalelse. Sagsopgivelsen betyder, at der ikke foreligger en materiel dansk højesteretsdom om § 109's gerningsindhold – men de processuelle kendelser, der blev afsagt undervejs, har varig retskildeværdi og gennemgås i de følgende afsnit.

Et beslægtet spor findes i BS-21108/2022-OLR, hvor Østre Landsret afviste et anerkendelsessøgsmål mod PET og FE om, at sagsøgerens rejser til Syrien skulle have været led i et agentsamarbejde. Landsretten fandt, at sagsøgeren manglede retlig interesse, da han ikke havde sandsynliggjort adgang til genoptagelse i Spanien.

LOV Retsplejeloven § 700 · Retsplejeloven § 705, stk. 1 · Straffeloven § 109, stk. 1 · Straffeloven § 152, stk. 2

PRAKSIS
- **Højesteret** · Højesterets kendelse om delvis dørlukning i sag om røbelse af statshemmeligheder mod tidligere forsvarsminister — 27.10.2023
- **Højesteret** · Højesterets afgørelse om værneting i sag om røbelse af statshemmeligheder — 02.03.2023
- **Landsretten** · Østre Landsret afviser sag mod PET og FE om anerkendelse af agent-samarbejde grundet manglende retlig interesse — 08.11.2023

§ 7 Kapitel 12-forhold som »politiske lovovertrædelser« – nævningemedvirken efter retsplejeloven § 686

Et af de mest principielle spørgsmål, FE-komplekset rejste, var, om en tiltale efter § 109 automatisk gør sagen til en »politisk lovovertrædelse«, der skal pådømmes med nævninger. Spørgsmålet er praktisk vigtigt, fordi strafferammen i § 109 ganske vist er 12 år, men den forventede straf i konkrete sager ofte ligger under grænsen på 6 år i retsplejelovens § 686, stk. 4, nr. 1.

Procesbevillingsnævnet meddelte den 17. august 2023 kæretilladelse til Højesteret af netop dette spørgsmål, jf. nævnets afgørelse om domsmands- eller nævningebehandling.

I 55/2023 ændrede Højesteret landsrettens kendelse og bestemte, at sagen skulle behandles med nævninger. Højesteret indledte med at konstatere, at begrebet ikke er defineret i loven:

> *Efter retsplejelovens § 686, stk. 4, nr. 3, medvirker nævninger i straffesager vedrørende politiske lovovertrædelser. Det er ikke i loven eller forarbejderne defineret, hvad der ligger i udtrykket »politiske lovovertrædelser«. Den nærmere afgrænsning er således overladt til domstolene.*

Højesteret opstillede herefter tre retningslinjer:

- Bestemmelsen omfatter **som udgangspunkt** overtrædelser af straffelovens kapitel 12 og 13, men en tiltale efter disse kapitler gør ikke automatisk sagen politisk – der kræves en konkret vurdering.
- Formålet med nævningemedvirken er styrende for vurderingen: »at begrænse muligheden for, at retssystemet misbruges i politiske formåls interesse, og at sikre den politiske ytringsfrihed«.
- Tiltaltes status som folketingsmedlem og et eventuelt politisk motiv er ikke i sig selv afgørende, men kan indgå i den samlede vurdering.

Konkret lagde Højesteret vægt på, at tiltalte var en fremtrædende oppositionspolitiker og tidligere forsvarsminister, at udtalelserne blev fremsat offentligt som led i kritik af regeringens håndtering af FE-sagen, og at tiltalen angik oplysninger, som han havde fået kendskab til i sit politiske og ministerielle virke. Afgørelsen blev truffet med stemmerne 3-2; mindretallet fandt, at lovovertrædelserne ikke rettede sig mod statens selvstændighed og sikkerhed eller de øverste statsorganer på en sådan måde, at de kunne anses for politiske, og henviste til U.1975.80H.

Bemærk nummereringen. Højesteret fortolkede den dagældende § 686, stk. 4, nr. 3. I den nugældende retsplejelovs § 686, stk. 4 er »straffesager vedrørende politiske lovovertrædelser« flyttet til **nr. 4**, mens nr. 3 nu angår forvaring efter straffelovens § 70. Realiteten er uændret, men henvisningen skal opdateres i nye processkrifter.

At kapitel 12-forhold som udgangspunkt behandles som nævningesager forklarer, hvorfor hovedparten af de materielle domme afsiges i byretten som nævningesag og pådømmes i landsretten som nævningeankesag – som det skete i ASMLA-komplekset, hvor Østre Landsrets afgørelse i SS-705/2022-OLR blev truffet af 3 dommere og 15 nævninger, og hvor Procesbevillingsnævnet efterfølgende meddelte 3.-instansbevilling til Højesteret.

LOV	Retsplejeloven § 686, stk. 4 · Straffeloven § 109, stk. 1 · Straffeloven § 110f	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesterets kendelse om nævningemedvirken i sag om videregivelse af statshemmeligheder (FE-sagen)	27.10.2023
	Landsretten · Tre mænd dømt for spionage og terrorfinansiering: Landsretten stadfæster domme og frakender dansk statsborgerskab	24.01.2024
	Procesbevillingsnævnet · Procesbevillingsnævnet meddeler 3.-instansbevilling i terrorsag om ASMLA-medlemmers bistand til væbnet gren og fortolkningen af straffelovens § 114	02.05.2024

Procesbevillingsnævnet · Procesbevillingsnævnet: Kæretilladelse om domsmands- eller nævningebehandling af straffesag om "politisk lovovertrædelse" efter straffelovens § 109 17.08.2023

§ 8 Offentlighed i retsplejen mod statens sikkerhed: dørlukning efter retsplejeloven § 29

Kapitel 12-sager sætter offentlighedsprincippet under maksimalt pres. Hjemlen er retsplejelovens § 29, stk. 1, nr. 2, hvorefter retten kan bestemme, at et retsmøde holdes for lukkede døre, »når statens forhold til fremmede magter eller særlige hensyn til disse i øvrigt kræver det«. Modvægten er grundlovens § 65, stk. 1 om offentlighed og mundtlighed »i videst muligt omfang«, retsplejelovens § 28 a, stk. 1 og **EMRK artikel 6, stk. 1**, der kun tillader udelukkelse af pressen og offentligheden i det strengt nødvendige omfang.

Den ældre linje. I Sag 155/2012 stadfæstede Højesteret både dørlukning og såkaldt »dobbelt dørlukning« – dvs. at også selve forhandlingen om dørlukningen holdes for lukkede døre, jf. § 29 c – i en straffesag om spionage efter § 108. En journalist og den tiltalte havde gjort gældende, at sagens karakter medførte en betydelig samfundsmæssig interesse, og at dørlukningen stred mod EMRK artikel 6 og 10; Højesteret fandt hensynet til statens sikkerhed og forholdet til fremmede magter afgørende.

Skærpelsen i 2023. Procesbevillingsnævnet meddelte den 28. september 2023 tilladelse til kære til Højesteret i to straffesager om dørlukning efter § 29, hvor landsretten havde stadfæstet fuld dørlukning under dissens. Ved to parallelle kendelser af 27. oktober 2023 ændrede Højesteret begge afgørelser.

I FE-chefens sag, Sag 95/2023 (også refereret som SS-95/2023-HJR), sondrede Højesteret skarpt mellem det allerede kendte og det stadig hemmelige:

> *Højesteret lægger efter de foreliggende oplysninger til grund, at kabelsamarbejdets eksistens, det forhold, at FE har foretaget en undersøgelse vedrørende samarbejdet med NSA, sikkerhedsbruddet og whistleblowerens henvendelse til TET på nuværende tidspunkt må anses for offentligt kendt. Højesteret finder, at de hensyn, som ligger bag ønsket om at undgå at bekræfte disse oplysninger, ikke gør det nødvendigt, at dørene lukkes under hovedforhandlingen (...)*

Omvendt gjaldt for de ikke-offentligt kendte detaljer:

> *Højesteret finder, at det er tilstrækkelig sandsynliggjort, at bevisførelse i et åbent retsmøde vedrørende mere detaljerede oplysninger om kabelsamarbejdet og sikkerhedsbruddet og vedrørende oplysninger om eventuelle skadevirkninger vil kunne være til skade for statens forhold til fremmede magter.*

Højesteret opstillede herefter en operationel opdeling: anklageskriftet kan oplæses for åbne døre, mens bilagene med de konkrete udtalelser oplæses for lukkede; bevisførelse om, hvorvidt oplysningerne var offentligt kendte på gerningstidspunktet – herunder fremlæggelse af avisartikler – samt om tiltaltes bevæggrunde og personlige forhold kan ske for åbne døre; og byretten skal løbende vurdere behovet undervejs. Anklagemyndighedens argument om, at en opdeling var **administrativt umulig**, blev afvist.

Samme dag nåede Højesteret til et parallelt resultat i sagen mod den tidligere forsvarsminister, Sag 94/2023 (også SS-94/2023-HJR), hvor det blev fastslået, at tilstedeværelsen af klassificerede oplysninger ikke i sig selv begrunder dørlukning, og at anklagemyndigheden tilstrækkeligt skal konkretisere, hvorfor offentliggørelse vil skade statens forhold til fremmede magter. Højesteret henviste udtrykkeligt til EMD's praksis, herunder *Nikolova og Vandova mod Bulgarien*, om at dørlukning skal begrænses til det strengt nødvendige.

Modstykket: helt lukkede retsmøder. Praksis er ikke ensidig. I SS-26319/2022-KBH – en tilståelsessag om videregivelse af klassificerede oplysninger – fandt Højesteret, at retsmødet i sin helhed skulle holdes for lukkede døre, fordi hverken delvis lukning eller referat- eller navneforbud efter sagens karakter ville være tilstrækkeligt. Tilsvarende kendelser om dørlukning i § 109-sager findes i SS-7032/2023-KBH af 14. april 2023 og SS-7032/2023-KBH af 12. maj 2023. Afgørende er, om sagens genstand allerede er i det offentlige rum, og om en opdeling praktisk kan gennemføres uden at prisgive det beskyttede.

De processuelle indgreb i øvrigt – herunder rum- og telefonaflytning samt navneforbud – er behandlet under telefon- og rumaflytning og navneforbud.

LOV Grundloven § 65, stk. 1 · Retsplejeloven § 28a, stk. 1 · Retsplejeloven § 29, stk. 1 · Retsplejeloven § 29c, stk. 1 · Retsplejeloven § 845, stk. 1 · Straffeloven § 109, stk. 1

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets kendelse om dørlukning i sag om lækage af statshemmeligheder	27.10.2023
Højesteret · Højesterets kendelse om delvis dørlukning i sag om røbelse af statshemmeligheder mod tidligere forsvarsminister	27.10.2023
Højesteret · Stadfæstelse af dobbelt dørlukning i spionagesag af hensyn til fremmede magter	28.06.2012
Byretten · Kendelse om dørlukning i sag om røbning af statshemmeligheder	12.05.2023
Byretten · Kendelse om dørlukning i sag om røbning af statshemmeligheder	14.04.2023
Byretten · Sag om lukkede døre ved videregivelse af klassificerede oplysninger	16.01.2023
Procesbevillingsnævnet · Procesbevillingsnævnet: Tilladelse til kære til Højesteret af dørlukning under hovedforhandling i to straffesager (retsplejeloven § 29)	28.09.2023

§ 9 Forsvarerens adgang til klassificeret materiale: grænserne for vilkår efter retsplejeloven § 729 c

Når PET efterforsker en kapitel 12-sag på grundlag af materiale modtaget fra FE, opstår spørgsmålet, hvilke betingelser der kan stilles til forsvarernes håndtering af akterne. Anklagemyndigheden krævede i FE-sagen, at forsvarerne skulle overholde **sikkerhedscirkulæret** i sin helhed, jf. cirkulæret om sikkerhedsbeskyttelse af klassificerede informationer, der bl.a. fastslår »need to know«-princippet og pligten til at udvise »den største omhu for at sikre, at uvedkommende ikke bliver bekendt med informationernes indhold«.

Byretten og Østre Landsret gav anklagemyndigheden medhold, jf. SS-4779/2022-KBH og SS-711/2023-OLR.

Højesteret ophævede afgørelserne ved kendelse af 12. oktober 2023 i Sag 44/2023 (også refereret som AM2023.10.12H2 og SS-44/2023-HJR) og fastslog tre principper.

For det første kan retten som mildere middel end at nægte kopi fastsætte vilkår for udleveringen:

> *Højesteret finder, at retten i stedet for at nægte kopi af sagens dokumenter i tilfælde, hvor der er grundlag for at fravige reglerne om forsvarerens ret til aktindsigt i sagens materiale efter § 729 a, kan fastsætte sagligt begrundede vilkår for udlevering af kopi heraf. Vilkårene må ikke være mere vidtgående end nødvendigt af hensyn til formålet og skal være tilstrækkeligt præciserede til, at der ikke kan være rimelig tvivl om, hvad forsvareren skal gøre eller undlade at gøre for at overholde vilkårene.*

For det andet er hjemlen afgrænset til politiets eget materiale:

> *Højesteret finder, at bestemmelsen i retsplejelovens § 729 a, stk. 3, efter sin ordlyd og forarbejder alene omfatter materiale, som politiet har tilvejebragt til brug for sagen. Der kan ikke under henvisning til § 729 c stilles særlige krav*

> *til forsvarerens håndtering af sagens øvrige materiale, herunder anklageskriftet, retsbøger, dommen og det materiale, som forsvareren selv har tilvejebragt.*

For det tredje kan sikkerhedscirkulæret ikke pålægges generelt; kravene skal baseres på en konkret vurdering af de enkelte dokumenter eller dokumentkategorier, herunder af sammenstillingsrisikoen. Sagen blev hjemvist til byretten med påbud om, at anklagemyndigheden præciserer og begrunder, hvilke dokumenter der kræver særlig beskyttelse.

I en parallel kendelse samme dag, 45/2023 (AM2023.10.12H3), ophævede Højesteret pålægget efter retsplejelovens § 729 a, stk. 2 om, at forsvarerne ikke måtte udlevere kopier af landsrettens retsbog til den tiltalte, som ikke længere var sikkerhedsgodkendt:

> *Højesteret finder, at der ikke er fremlagt konkrete oplysninger, som giver grundlag for at befrygte, at landsrettens retsbog af 28. april 2023 vil blive benyttet på retsstridig måde.*

Anklagemyndighedens egen fremstilling af afvejningen findes i Rigsadvokatmeddelelsen om forsvarerens adgang til aktindsigt, hvor det anføres, at hensynet til statens sikkerhed navnlig gør sig gældende, hvis oplysningerne kan kompromittere PET's arbejde med at modvirke trusler omfattet af straffelovens kapitel 12 eller 13, og at det ifølge Vurderingen af Spionagetruslen mod Danmark, Færøerne og Grønland fra maj 2023 skal indgå, at der er »en markant, bredspektret og vedvarende trussel fra fremmede staters efterretningsvirksomhed mod Danmark«. Meddelelsen fremhæver samtidig, at et forsvarerpålæg efter § 729 a kun sjældent vil være tilstrækkeligt i sådanne situationer, hvorfor der i stedet må anmodes om fravigelse efter § 729 c. Forsvarerbeskikkelsen som sådan er behandlet under beskikkelse af forsvarer.

LOV Retsplejeloven § 729a, stk. 2-3 · Retsplejeloven § 729c, stk. 1-2 · Straffeloven § 109, stk. 1 · Straffeloven § 152, stk. 2

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets afgørelse om grænser for krav til forsvareres håndtering af klassificerede oplysninger	12.10.2023
Højesteret · Højesteret ophæver pålæg til forsvarere om forbud mod udlevering af retsbøger til tiltalt i spionage-sag	12.10.2023
Landsretten · Højesteret stadfæster kendelse om krav til håndtering af sagsdokumenter i sag om brud på fortrolighed	28.04.2023
Byretten · Kendelse om krav til håndtering af sagsdokumenter i sag om brud på fortrolighed af betydning for statens sikkerhed	16.02.2023

§ 10 Medieaktindsigt i retsbøger og kendelser efter en opgivet kapitel 12-sag

Da FE-straffesagerne blev opgivet, opstod spørgsmålet om offentlighedens adgang til de mange retsbøger og kendelser om tvangsindgreb, der var afsagt under efterforskningen for lukkede døre. Retsgrundlaget er retsplejelovens § 41 b, stk. 1 om aktindsigt i kendelser, § 41 b, stk. 3 om begrænsning, når det er af væsentlig betydning for statens sikkerhed, og § 41 h om meroffentlighed i øvrige indførsler i retsbøgerne.

Ved to kendelser af 9. december 2025 ophævede Højesteret afslagene og hjemviste sagerne. I AM2025.12.09H fastslog Højesteret, at hverken byretten eller landsretten havde foretaget en tilstrækkelig konkret vurdering, og at generelle henvisninger til risikoen for at afsløre efterretningstjenestens metoder ikke kan retfærdiggøre en samlet undtagelse af over 300 retsbøger og kendelser:

> *Højesteret finder efter en gennemgang af de enkelte kendelser og retsbøger, at der ikke er grundlag for at undtage alle kendelser og retsbøger i deres helhed fra aktindsigt. Det er således ikke tilstrækkeligt sandsynliggjort, at hensynet til statens sikkerhed (...) gør det nødvendigt.*

Højesteret præciserede tre forhold: at eksistensen af en nedsat undersøgelseskommission ikke i sig selv begrænser retten til aktindsigt efter retsplejeloven; at **ekstrahering (maskering) skal prioriteres frem for helhedsundtagelse**; og at det forhold, at retsmøderne blev holdt for lukkede døre, ikke automatisk giver grundlag for hemmeligholdelse af kendelserne og retsbøgerne. Ved hjemvisningen skal byretten høre anklagemyndigheden konkretiseret – eventuelt fortroligt – om, hvorfor specifikke oplysninger vil skade statens sikkerhed eller efterforskningsmulighederne, og udgangspunktet er, at der gives aktindsigt, medmindre modparten sandsynliggør behovet for begrænsning.

Samme dag nåede Højesteret til et tilsvarende resultat i SS-40/2025-HJR, hvor et medies begæring om aktindsigt i retsbøger og kendelser i § 109-efterforskningen var blevet afslået med begrundelser, som Højesteret fandt for generiske. Også dér blev sagen hjemvist. Afgørelserne må ses i forlængelse af sondringen fra dørlukningskendelserne: det er den **konkrete** skadevirkning, ikke den abstrakte klassifikation, der bærer hemmeligholdelsen i retsplejen.

Kontrast til forvaltningsretten. På aktindsigtsområdet uden for retsplejen er tærsklen lavere. Efter offentlighedslovens § 31 kan aktindsigt begrænses, i det omfang det er af væsentlig betydning for statens sikkerhed eller rigets forsvar, og det kræves efter forarbejderne **ikke**, at der påvises en nærliggende risiko i det enkelte tilfælde. Folketingets Ombudsmand har i FOB 2025-17 ikke fundet grundlag for at tilsidesætte myndighedernes vurdering af, at høringssvar fra PET og FE kunne undtages i deres helhed, fordi indsigt ellers ville kunne føre til afdækning af tjenesternes arbejdsmetoder, vidensniveau og vurderinger – og ombudsmanden fremhævede udtrykkeligt, at det ikke er en betingelse for undtagelse, at oplysningerne er klassificeret efter sikkerhedscirkulæret. Samme resultat nåede ombudsmanden i sag nr. 21/06320, hvor klassifikationsgraden »til tjenestebrug« var uden selvstændig betydning, men hvor ombudsmanden dog fandt det ønskeligt, at Forsvarsministeriet havde givet en mere fyldestgørende begrundelse efter forvaltningslovens § 24.

Sondringen er væsentlig: over for **domstolene** i en verserende eller afsluttet straffesag kræves konkretisering; over for **forvaltningen** efter offentlighedsloven er en mere abstrakt risikovurdering tilstrækkelig.

LOV Offentlighedsloven § 31 · Retsplejeloven § 41b, stk. 1, 3 · Retsplejeloven § 41h, stk. 1 · Retsplejeloven § 729c · Straffeloven § 109, stk. 1

PRAKSIS **Højesteret** · Højesterets afgørelse om aktindsigt i retsbøger og kendelser vedrørende tvangsindgreb i FE-sagen 09.12.2025

Højesteret · Ekstra Bladet får aktindsigt i PET-efterforskningssag hjemvist til fornyet behandling – Højesteret ophæver blankt afslag 09.12.2025

§ 11 Påtalen: justitsministerens påbud efter § 110 f og PET's rolle i efterforskningen

Kapitel 12-sager afviger markant fra almindelige straffesager ved påtaleordningen. Straffelovens § 110 f bestemmer kort og kategorisk:

> *De i dette kapitel omhandlede forbrydelser er i alle tilfælde genstand for offentlig påtale, der sker efter justitsministerens påbud.*

Ordningen går tilbage til 1952-forarbejderne, hvor Justitsministeriet fandt det »tilstrækkeligt, at justitsministeren skal træffe bestemmelse om tiltalerejsning i disse sager«. Den politiske påtalekompetence indgik som et af tiltaltes argumenter i nævningespørgsmålet i 55/2023 – anklagemyndigheden fastholdt dog, at påtalekompetencen i sig selv ikke gør forbrydelsen politisk, og Højesteret byggede da også afgørelsen på andre momenter.

Den praktiske sagsgang er beskrevet i Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om forelæggelse og indberetning, pkt. 3.3.1:

- **Efterforskning.** Efterforskning af mulige forbrydelser omfattet af kapitel 12 og 13 varetages som udgangspunkt af **PET**. Modtager en politikreds en anmeldelse eller bliver den opmærksom på en mulig forbrydelse, skal kredsen kontakte PET, der vurderer, om der er grundlag for at indlede efterforskning, jf. retsplejelovens § 742, stk. 2. Vurderer PET, at der ikke er grundlag, afviser politikredsen anmeldelsen efter § 749, stk. 1, med orientering af statsadvokaten.
- **Sigtelse.** Det er PET, der i første række vurderer, om der er grundlag for at rejse sigtelse; i givet fald forelægges sagen for statsadvokaten, som ved enighed orienterer Rigsadvokaten. Den videre efterforskning gennemføres derefter af politikredsen i samarbejde med PET.
- **Tiltale.** Vurderer statsadvokaten, at der skal rejses tiltale, forelægges sagen for Rigsadvokaten, »der i givet fald forelægger sagen for Justitsministeriet«. Statsadvokaten kan derimod selv indstille efterforskningen efter retsplejelovens § 749, stk. 2, eller opgive påtale efter § 721 – Rigsadvokaten skal under alle omstændigheder orienteres.
- **Retserklæringer.** Anmodninger om retserklæringer fra Center for Terroranalyse (CTA) skal gå gennem statsadvokaten, som drøfter anmodningen med PET, og udgangspunktet er, at der kun anmodes, når der er et klart behov i den konkrete sag.

Rigsadvokatmeddelelsen fastholder samme model for de tilgrænsende bestemmelser i kapitel 13, hvor påtale ligeledes sker efter justitsministerens påbud, jf. straffelovens § 118 a, og for de sager om offentlig billigelse af kapitel 12- og 13-forbrydelser efter § 136, stk. 2, der efter pkt. 3.3.2 skal forelægges statsadvokaten. Sager om overtrædelse af § 110 c om sanktionsovertrædelser behandles efter en særlig procedure af National enhed for Særlig Kriminalitet (NSK), medmindre PET behandler dem – dette område dækkes selvstændigt under sanktionsovertrædelser (Rusland og Iran) og eksportkontrol af dual-use.

Påtaleordningen betyder i praksis, at antallet af domme er en dårlig indikator for antallet af sager: mange forhold standser i PET's vurdering eller ved statsadvokatens beslutning om at indstille efterforskningen, uden at spørgsmålet nogensinde når en domstol. Baggrunden for PET's opgavevaretagelse på området er beskrevet i **betænkning nr. 1529/2012 om PET og FE**, der gengiver 2009-instruksens angivelse af »spionage – fremmede magters eller organisationers ulovlige efterretningsvirksomhed, jf. navnlig straffelovens §§ 107 og 108« som et af tjenestens arbejdsområder.

LOV Retsplejeloven § 721 | Retsplejeloven § 749, stk. 1-2 | Straffeloven § 110f | Straffeloven § 110c | Straffeloven § 118a

Straffeloven § 136, stk. 2

PRAKSIS **Højesteret** · Højesterets kendelse om nævningemedvirken i sag om videregivelse af statshemmeligheder (FE-sagen) 27.10.2023

Byretten · Seks måneders fængsel for ulovlig efterretningsvirksomhed via angivelse af Gülen-sympatisører 29.03.2022

§ 12 Følgevirkninger: udvisning, frakendelse af indfødsret og forholdet til EMRK og EU-retten

Kapitel 12-domme udløser i praksis regelmæssigt påstand om udvisning og – for danske statsborgere med dobbelt statsborgerskab – frakendelse af indfødsret. Praksis er skarpt delt efter forholdets grovhed.

Ved den grove ende. I ASMLA-komplekset blev alle tre tiltalte udvist med indrejseforbud for bestandig, og den ene blev tillige frakendt sin danske indfødsret efter indfødsretslovens § 8 b, stk. 1. Østre Landsret skærpede i SS-705/2022-OLR sanktionen i forhold til byretten, idet 11 af 18 voterende fandt, at karakteren og grovheden af lovovertrædelserne – herunder spionagen og terrorfremmen – måtte føre til frakendelse.

Højesteret stadfæstede i SS-30/2024-HJR både frakendelsen og udvisningerne. Ved frakendelsen lagde Højesteret vægt på, at den pågældende fortsat besad iransk statsborgerskab og dermed ikke ville blive statsløs, og at han havde udvist en handlemåde, der var til alvorlig skade for Danmarks vitale interesser; frakendelsen stred hverken mod EMRK artikel 8 eller mod EU-retten. Ved udvisningerne foretog Højesteret en individuel proportionalitetsprøvelse for hver tiltalt efter udlændingelovens § 26, stk. 2, og fandt i alle tre tilfælde, at kriminalitetens grovhed og recidivrisikoen vejede tungere end familielivet.

Særligt bemærkelsesværdig er behandlingen af den tiltalte, der havde afledt opholdsret efter **TEUF artikel 20** på grund af et ubestridt afhængighedsforhold til to mindreårige børn med dansk statsborgerskab. Højesteret fandt, at sagen var et ekstraordinært tilfælde, hvor forælderens personlige adfærd udgjorde en reel, umiddelbar og tilstrækkelig alvorlig trussel mod en grundlæggende samfundsinteresse, og at udvisningen derfor hverken stred mod EU-Chartrets artikel 7 og 24 eller mod EMRK artikel 8.

Ved den mildere ende. I Gülen-angiverisagen nåede byretten i SS-768/2021-HIL det modsatte resultat. Tiltalte var 49 år, havde boet lovligt i Danmark i over 27 år, boede med to mindreårige børn født og opvokset her og havde fast arbejde:

> *Retten finder herefter, at tiltalte og hendes familie har en meget stærk tilknytning til Danmark, der har større vægt end de hensyn, der taler for udvisning, hvorfor udvisning vil være et uproportionalt indgreb i strid med associeringsafgørelsens artikel 14, stk. 1, og artikel 8 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.*

Der blev i stedet idømt **betinget udvisning** efter den dagældende udlændingelovs § 24 b, og Østre Landsret tiltrådte denne vurdering i SS-1113/2022-OLR. En kapitel 12-domfældelse fører altså ikke automatisk til udvisning – proportionalitetsvurderingen er reel.

Konventions- og EU-retlig kontekst. EMD har i beslægtede sager om frakendelse og udvisning efter kapitel 12/13-lignende kriminalitet anerkendt staternes vide skøn; i Belgacem mod Danmark (61126/19) blev både frakendelse af dansk statsborgerskab og udvisning med livsvarigt indrejseforbud efter dom for forsøg på at tilslutte sig Islamisk Stat fundet forenelig med artikel 8. Fra EU-retten skal desuden fremhæves C-420/22, hvor EU-Domstolen fastslog, at nationale regler, der påbyder myndighederne at følge en bindende, men ubegrundet udtalelse fra en sikkerhedstjeneste uden selvstændig vurdering af afhængighedsforhold og proportionalitet, er

uforenelige med TEUF artikel 20 og retten til effektiv domstolsbeskyttelse, og at den berørte som minimum skal have meddelt **essensen** af de grunde, der har ført til afgørelsen – selv når nationale sikkerhedshensyn gør sig gældende. Den generelle udvisningspraksis er behandlet under udvisning ved straf.

LOV Indfødsretsloven § 8b, stk. 1 · Straffeloven § 108, stk. 1 · Udlændingeloven § 22 · Udlændingeloven § 24b · Udlændingeloven § 26, stk. 2

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets dom om terrorfinansiering, spionage og frakendelse af statsborgerskab i sag om iransk modstandskamp	05.12.2024
EU-Domstolen · Unionsborgerskab og afledt opholdsret: Grænser for brug af klassificerede oplysninger og krav om begrundelse ved nationale sikkerhedshensyn	25.04.2024
Landsretten · Landsretten ændrer dom i sag om bistand til fremmed efterretningsvæsen	18.09.2024
Landsretten · Tre mænd dømt for spionage og terrorfinansiering: Landsretten stadfæster domme og frakender dansk statsborgerskab	24.01.2024
Byretten · Seks måneders fængsel for ulovlig efterretningsvirksomhed via angivelse af Gülen-sympatisører	29.03.2022
Menneskerettighedsdomstolen · Udvisning og fratagelse af statsborgerskab for forsøg på tilslutning til Islamisk Stat	15.02.2024

§ 13 Sammenfatning: hvad praksis efter §§ 107-109 viser

Kapitel 12's efterretningsbestemmelser hviler stadig på 1952-nyaffattelsen og de udførlige forarbejder fra betænkningen af 31. marts 1949. Den eneste substantielle materielle ændring siden er påvirkningsudvidelsen fra 2019. Til gengæld er den *processuelle* praksis blevet grundlæggende omkalfatret på ganske få år.

Materielt viser praksis fire ting. For det første, at § 107 om egentlig spionage i praksis er en næsten uanvendt bestemmelse, mens § 108 er arbejdshesten – netop fordi den efter forarbejderne rammer al bistand til både statsligt og ikke-statsligt organiserede efterretningstjenester. For det andet, at gerningsindholdet i § 108, stk. 1, er bredt: der kræves hverken hemmelige oplysninger, direkte kontakt til efterretningstjenesten eller nogen realiseret skade – kun at gerningspersonen har indset, at oplysningerne kunne benyttes af en fremmed efterretningstjeneste til at virke inden for den danske stats område. For det tredje, at strafniveauet er stærkt spredt: 4-8 måneders fængsel for enkeltstående angiveri, flere års fængsel for systematisk agentvirksomhed. Og for det fjerde, at grænsen mod lovlig virksomhed går ved sædvanlig journalistik, rent erhvervsmæssig efterretningstjeneste og folkeretligt hjemlet diplomati, med EMRK artikel 10 som yderligere sikkerhedsventil.

Processuelt har FE-komplekset frembragt en sammenhængende doktrin, der kan sammenfattes i én sætning: *hemmeligholdelse kræver konkretisering*. Det gælder ved dørlukning (Sag 94/2023 og Sag 95/2023), ved vilkår for forsvarerens håndtering af akter (Sag 44/2023), ved forsvarerpålæg om retsbøger (45/2023) og ved medieaktindsigt efter sagsopgivelse (AM2025.12.09H og SS-40/2025-HJR). Den generelle henvisning til »statens sikkerhed« eller til klassifikationsgraden er ikke længere tilstrækkelig for domstolene – til forskel fra forvaltningsretten efter offentlighedslovens § 31, hvor ombudsmandspraksis fastholder en mere abstrakt risikovurdering.

Samtidig har 55/2023 placeret kapitel 12-sager i en særlig retssikkerhedsmæssig kategori: nævningemedvirken skal begrænse risikoen for, at retssystemet misbruges i politiske formåls interesse, og sikre den politiske ytringsfrihed. Sammen med kravet om justitsministerens påtalepåbud efter § 110 f tegner det et billede af et

retsområde, hvor de sædvanlige strafferetlige mekanismer er bevidst suppleret med både politisk kontrol *før* tiltalen og en forstærket lægmandsdeltagelse *under* pådømmelsen.

Endelig er området i bevægelse. PET's trusselsvurderinger peger på en markant og vedvarende spionagetrussel mod Danmark, Færøerne og Grønland, jf. gengivelsen i Rigsadvokatmeddelelsen om forsvarerens adgang til aktindsigt, og lovgivningsmæssigt er beskyttelsen af kritisk forskningsviden og efterretningstilsynet i disse år genstand for løbende revision. Praksisoversigten må derfor forventes at skulle udbygges, efterhånden som de første domme om påvirkningsvirksomhed efter § 108, stk. 1, og strafskærpelsen i stk. 2, 2. pkt., foreligger.

LOV Offentlighedsloven § 31 · Retsplejeloven § 686, stk. 4 · Straffeloven § 107, stk. 1 · Straffeloven § 108, stk. 1-2 · Straffeloven § 109, stk. 1 · Straffeloven § 110f

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets afgørelse om aktindsigt i retsbøger og kendelser vedrørende tvangsindgreb i FE-sagen	09.12.2025
Højesteret · Ekstra Bladet får aktindsigt i PET-efterforskningssag hjemvist til fornyet behandling – Højesteret ophæver blankt afslag	09.12.2025
Højesteret · Højesterets kendelse om delvis dørlukning i sag om røbelse af statshemmeligheder mod tidligere forsvarsminister	27.10.2023
Højesteret · Højesterets kendelse om dørlukning i sag om lækage af statshemmeligheder	27.10.2023
Højesteret · Højesterets kendelse om nævningemedvirken i sag om videregivelse af statshemmeligheder (FE-sagen)	27.10.2023
Højesteret · Højesterets afgørelse om grænser for krav til forsvareres håndtering af klassificerede oplysninger	12.10.2023
Højesteret · Højesteret ophæver pålæg til forsvarere om forbud mod udlevering af retsbøger til tiltalt i spionage-sag	12.10.2023

REFERENCE Lovgrundlag

8 paragraffer

Retsplejeloven § 29	stk. 1	Retsplejeloven § 686	stk. 4
Retsplejeloven § 729c	stk. 1	Straffeloven § 107	stk. 1-2
Straffeloven § 108	stk. 1-2	Straffeloven § 109	stk. 1-2
Straffeloven § 110f		Straffeloven § 152	stk. 2

MATERIALE Citerede afgørelser

26 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 10

09.12.2025	Ekstra Bladet får aktindsigt i PET-efterforskningssag hjemvist til fornyet behandling – Højesteret ophæver blankt afslag	10530-12417
09.12.2025	Højesterets afgørelse om aktindsigt i retsbøger og kendelser vedrørende tvangsindgreb i FE-sagen	AM2025.12.09H
05.12.2024	Højesterets dom om terrorfinansiering, spionage og frakendelse af statsborgerskab i sag om iransk modstandskamp	30/2024

27.10.2023	Højesterets kendelse om dørlukning i sag om lækage af statshemmeligheder	4241-5079
27.10.2023	Højesterets kendelse om delvis dørlukning i sag om røbelse af statshemmeligheder mod tidligere forsvarsminister	4290-5140
27.10.2023	Højesterets kendelse om nævningemedvirken i sag om videregivelse af statshemmeligheder (FE-sagen)	55-2023
12.10.2023	Højesterets afgørelse om grænser for krav til forsvareres håndtering af klassificerede oplysninger	44-2023
12.10.2023	Højesteret ophæver pålæg til forsvarere om forbud mod udlevering af retsbøger til tiltalt i spionage-sag	45/2023
02.03.2023	Højesterets afgørelse om værneting i sag om røbelse af statshemmeligheder	106-2022
28.06.2012	Stadfæstelse af dobbelt dørlukning i spionagesag af hensyn til fremmede magter	155-2012

EU-DOMSTOLEN · EUROPÆISK DOMSTOL 1

25.04.2024	Unionsborgerskab og afledt opholdsret: Grænser for brug af klassificerede oplysninger og krav om begrundelse ved nationale sikkerhedshensyn	C-420/22

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS 4

18.09.2024	Landsretten ændrer dom i sag om bistand til fremmed efterretningsvæsen	6483-7778
24.01.2024	Tre mænd dømt for spionage og terrorfinansiering: Landsretten stadfæster domme og frakender dansk statsborgerskab	4713-5675
08.11.2023	Østre Landsret afviser sag mod PET og FE om anerkendelse af agent-samarbejde grundet manglende retlig interesse	4318-5174
28.04.2023	Højesteret stadfæster kendelse om krav til håndtering af sagsdokumenter i sag om brud på fortrolighed	3927-4740

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS 6

12.05.2023	Kendelse om dørlukning i sag om røbning af statshemmeligheder	4288-5137
14.04.2023	Kendelse om dørlukning i sag om røbning af statshemmeligheder	4288-5138
16.02.2023	Kendelse om krav til håndtering af sagsdokumenter i sag om brud på fortrolighed af betydning for statens sikkerhed	3926-4739
16.01.2023	Sag om lukkede døre ved videregivelse af klassificerede oplysninger	3488-4153
25.10.2022	Kvinde tiltalt for at have udleveret oplysninger om formodede Gülen-tilhængere til tyrkiske myndigheder	6452-7740
29.03.2022	Seks måneders fængsel for ulovlig efterretningsvirksomhed via angivelse af Gülen-sympatisører	6452-7741

MENNESKERETTIGHEDSDOMSTOLEN · SPECIALRET 1

15.02.2024	Udvisning og fratagelse af statsborgerskab for forsøg på tilslutning til Islamisk Stat	61126/19

PROCESBEVILLINGSNÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 3

02.05.2024	Procesbevillingsnævnet meddeler 3.-instansbevilling i terrorsag om ASMLA-medlemmers bistand til væbnet gren og fortolkningen af straffelovens § 114	24/02503
28.09.2023	Procesbevillingsnævnet: Tilladelse til kære til Højesteret af dørlukning under hovedforhandling i to straffesager (retsplejeloven § 29)	
17.08.2023	Procesbevillingsnævnet: Kæretilladelse om domsmands- eller nævningebehandling af straffesag om "politisk lovovertrædelse" efter straffelovens § 109	

PARKERINGSKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 1

06.07.2021	Ugyldigt gæstekort: Tvist om anvendelse af blyant eller fyldepen ved parkering i Valby	park-5140

FORARBEJDE Betænkninger

2 referencer

Straffelovrådets betænkning om straffastsættelse og strafferammer II – Speciel del

nr. 1424 · 2003 · Justitsministeriet

Betænkning om PET og FE

nr. 1529 · 2012 · Justitsministeriet

39 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over stalking og overtrædelse af tilhold (straffeloven § 242 og tilholdsloven)

Strafudmåling og gerningsindhold efter straffelovens § 242 og tilholdslovens § 21

Version 1 Opdateret 6. jun. 2026 5 afgørelser · 2019–2025 Læs online

INTRODUKTION

Stalking blev selvstændigt kriminaliseret ved indsættelsen af straffelovens § 242 den 1. januar 2022. Bestemmelsen rammer systematisk og vedvarende kontakt, forfølgelse eller chikane, der er egnet til at krænke en andens fred, med fængsel indtil 3 år. Før 2022 forudsatte straf for stalking et forudgående tilhold, opholdsforbud eller bortvisning efter tilholdsloven. Tilholdsloven regulerer fortsat forbudsordningen og kriminaliserer overtrædelse af tilhold med bøde eller fængsel indtil 2 år. Praksis fra Højesteret fastlægger et udgangspunkt på mindst 40 dages ubetinget fængsel for førstegangstilfælde af stalking efter § 242, mens enkeltstående tilholdsovertrædelser som udgangspunkt straffes med bøde.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Stalking efter straffelovens § 242 kræver et mønster af handlinger – systematisk og vedvarende kontakt, forfølgelse eller chikane – ikke en enkelt hændelse.

02 Bestemmelsen forudsætter ikke, at forurettede i det konkrete tilfælde har følt sig krænket; det er tilstrækkeligt, at adfærden generelt er egnet til at udgøre en fredskrænkelse.

03 Straffen for førstegangstilfælde af § 242-stalking bør som udgangspunkt ikke udmåles lavere end 40 dages ubetinget fængsel.

04 Betinget dom med vilkår om samfundstjeneste kan kun anvendes i helt særlige tilfælde; ren betinget dom uden vilkår er en yderligere undtagelse.

05 § 242 kræver ikke et forudgående tilhold – bestemmelsen erstattede den tidligere strafskærpelsesregel i tilholdslovens § 21, stk. 2.

06 Facebook-opslag, livestreams og andre sociale medier kan udgøre indirekte kontakt, når de reelt er rettet mod forurettede og har til formål at sende et budskab.

07 Ved fælles børn kan enkeltstående henvendelser vedrørende børnenes tarv være berettigede, men det udelukker ikke strafansvar for det samlede mønster.

08 Et enkeltstående fremmøde motiveret af savn af barn – uden at forurettede er til stede – kan falde uden for tilholdets kontaktforbud som indirekte kontakt.

09 § 242 og § 243 om psykisk vold kan straffes i sammenstød; den samlede strafferamme er 3 års fængsel via straffelovens § 88.

10 Overtrædelse af tilhold i forbindelse med stalking straffes tillige efter tilholdslovens § 21, stk. 1, i sammenstød med § 242.

11 Forsæt kan foreligge allerede når politiet har formant gerningspersonen, eller når forurettede klart og utvetydigt har frabedt sig kontakt.

12 Ved strafudmålingen er det skærpende, at tiltalte tidligere er straffet for stalking eller tilholdsovertrædelse, eller at forurettede er påtvunget kontakt med gerningspersonen.

13 Forurettede har ret til beskikkelse af bistandsadvokat i stalking-sager efter retsplejelovens § 741 a, stk. 1.

14 Forurettede kan tilkendes erstatning for helbredelsesudgifter som følge af stalking, fx egenbetaling til psykologbehandling.

§ 1 Lovgrundlaget for stalking og tilhold

Den centrale bestemmelse om stalking er straffelovens § 242, der blev indsat ved lov nr. 2600 af 28. december 2021 med ikrafttræden 1. januar 2022. Bestemmelsen lyder:

> *Den, der på en måde, som er egnet til at krænke en anden persons fred, systematisk og vedvarende kontakter, forfølger eller på anden måde chikanerer den pågældende, straffes for stalking med bøde eller fængsel indtil 3 år.*

Bestemmelsen suppleres af tilholdsloven, der regulerer forbudsordningen. Ved tilhold kan en person forbydes at kontakte eller følge efter en anden, jf. § 1. Overtrædelse af tilhold, opholdsforbud eller bortvisning straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år, jf. § 21, stk. 1.

Før 2022 fandtes ingen selvstændig stalkingbestemmelse i straffeloven. Forfølgelse blev reguleret via den nu ophævede straffelovens § 265 (politifremsatte advarsler, ophævet 2012), tilholdslovens strafskærpelsesregel i § 21, stk. 2 (ophævet ved § 242's indførelse), samt generelle bestemmelser om trusler (§ 266), husfredskrænkelse (§ 264) og vold (§ 244). § 242 supplerer – men erstatter ikke – disse hjemler; der straffes i sammenstød.

Anklagervejledningen er Rigsadvokatmeddelelsen om stalking og Rigsadvokatmeddelelsen om tilhold, opholdsforbud og bortvisning. Tilholdsloven blev senest ændret ved lov nr. 734 af 20. juni 2025, der bl.a. udvidede listen over straffelovsovertrædelser, der kan føre til tilhold og opholdsforbud, til også at omfatte stalking, ulovlig tvang, trusler på livet og afpresning.

LOV Lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning § 1 · Lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning § 21, stk. 1 · Straffeloven § 242 · Straffeloven § 264 · Straffeloven § 265 · Straffeloven § 266

§ 2 Forarbejder og lovgivers hensigt med § 242

Forarbejderne til lov nr. 2600 af 28. december 2021 (lovforslag nr. L 15 af 6. oktober 2021) udgør den primære fortolkningskilde for § 242.

Baggrunden var, at den hidtidige regulering – tilholdslovens § 21, stk. 2, der alene skærpede straffen ved overtrædelse af et *forudgående* tilhold – efter Justitsministeriets opfattelse ikke ydede et tilstrækkeligt effektivt strafferetligt værn og ikke afspejlede forbrydelsens alvor. De almindelige bemærkninger fremhæver:

> *Stalking har særdeles store fysiske og psykiske konsekvenser for ofrene, og det griber alvorligt ind i deres og familiernes liv og hverdag. Det er derfor afgørende, at samfundet har et effektivt værn mod denne form for chikane og forfølgelse.*

Justitsministeriet bemærkede, at spørgsmålet om en selvstændig kriminalisering tidligere var overvejet i Strafferetsplejeudvalgets betænkning nr. 1526/2011 om tilhold, opholdsforbud og bortvisning, der dengang anbefalede den eksisterende tilholdsordning. Den teknologiske udvikling – særligt sociale mediers muliggørelse af digital stalking via falske profiler, GPS-overvågning og hacking – begrundede imidlertid et skærpet behov.

Om strafudmålingen fastlægger forarbejderne:

> *Det forudsættes, at straffen for førstegangstilfælde af overtrædelse af den foreslåede bestemmelse som udgangspunkt ikke bør udmåles lavere end 40 dages ubetinget fængsel. Der vil ved straffens udmåling bl.a. skulle lægges vægt på karakteren, omfanget og varigheden af den krænkende adfærd, forurettedes forhold til gerningspersonen og de konsekvenser, som adfærden har haft for forurettede.*

Domstolene kan undtagelsesvist fravige udgangspunktet om ubetinget fængsel og fastsætte betinget dom, eventuelt med vilkår om behandling. Forarbejderne nævner ikke samfundstjeneste som vilkår, hvilket Højesteret har tillagt betydning.

LOV Straffeloven § 242

§ 3 Gerningsindholdet: kontakt, forfølgelse og chikane

Gerningsindholdet i § 242 består af fire kumulative betingelser:

- **Fredskrænkelse**: Adfærden skal være *egnet til* at krænke en andens fred. Det er ikke et krav, at forurettede faktisk har følt sig krænket eller har lidt psykiske skader. Vurderingen er objektiv: parternes relation, adfærdens indhold, form og hyppighed.
- **Kontakt, forfølgelse eller chikane**: Begreberne er bredt defineret:
  - *Kontakt* omfatter personlig, skriftlig, telefonisk og digital kontakt – herunder sms, e-mail, sociale medier, breve og gaver samt *indirekte* kontakt via tredjemand eller offentlige opslag.
  - *Forfølgelse* omfatter analog overvågning (følge efter, ophold ved bopæl) samt digital overvågning (GPS-udstyr, hacking, webcam-adgang).
  - *Chikane* er et residualbegreb: beskadigelse af ejendele, rygtespredning, falske anmeldelser, bestilling af varer i forurettedes navn.

- **Systematisk og vedvarende**: Der skal foreligge et mønster – adfærden skal gentages over en periode. Enkeltstående krænkelser falder uden for. Ved meget alvorlige krænkelser kan dog få tilfælde over en kort periode være tilstrækkeligt.
- **Forsæt**: Gerningspersonen skal have forsæt til samtlige objektive momenter. Forsæt kan foreligge allerede, når forurettede klart har frabedt sig kontakt, når politiet har formant tiltalte, eller når et tilhold er meddelt.

Rigsadvokatmeddelelsen om stalking uddyber, at der ved vurderingen af fredskrænkelsen bl.a. kan lægges vægt på, om forurettede har ændret vaner – fx benyttet en anden rute til arbejde eller skiftet telefonnummer. Det er dog ikke et krav, at sådanne ændringer kan dokumenteres.

LOV Straffeloven § 19 Straffeloven § 242

§ 4 Højesterets praksis om strafudmåling for stalking

Højesteret har i tre principielle afgørelser fastlagt rammerne for strafudmålingen ved stalking.

1. SS-51/2024-HJR – 40 dages ubetinget fængsel (13. februar 2025)

Højesterets centrale dom om § 242's strafudmålingsniveau. Tiltalte havde over tre måneder chikaneret sin ekskæreste med 12 konkrete handlinger – sms'er, Messenger-beskeder, breve, gaver, opkald og to personlige opsøgninger, herunder på bopælen – trods forurettedes og familiens klare afvisninger og politiets fem advarsler.

Højesteret præciserede:

> *Forarbejderne til straffelovens § 242 må forstås sådan, at overtrædelse af bestemmelsen kun i helt særlige tilfælde kan straffes med en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste.*

Retten fastsatte straffen til 40 dages ubetinget fængsel og afviste at gøre den betinget, uanset at tiltalte var ustraffet og havde gode personlige forhold. Forurettede blev tilkendt 705,24 kr. i erstatning for egenbetaling til psykologbehandling.

2. SS-41/2023-HJR – 4 måneders ubetinget fængsel (16. november 2023, UfR 2024.404)

En mand stalkede sin tidligere samlever efter samlivsbrud med over 870 sms-beskeder, Facebook-livestreams, fysiske opsøgninger og trusler om at bortføre parrets børn. Der var meddelt 5-årigt tilhold. Højesteret tiltrådte, at Facebook-opslag og livestreams udgør indirekte kontakt:

> *Forarbejderne må forstås således, at der i disse tilfælde skal lægges vægt på, om henvendelsen reelt kan anses for rettet til den forurettede, og at det i den forbindelse må indgå, om hensigten har været at sende et budskab til forurettede.*

Tiltalte blev dog frifundet for ét enkeltstående fremmøde i datterens børnehave, da fremmødet ikke kunne anses for en henvendelse rettet til forurettede. Højesteret nedsatte straffen fra landsrettens 8 måneder til 4 måneders ubetinget fængsel under hensyntagen til, at tiltalte var psykisk påvirket af savnet af sine børn og ikke tidligere straffet.

3. Sag 192/2018 – 3 måneders betinget fængsel (3. april 2019)

Afgjort efter den dagældende tilholdslov § 21, stk. 2 (før § 242's indførelse). En kvinde overtrådte i ca. 500 tilfælde over ni måneder et tilhold mod sin ekskæreste og hans familie via telefonopkald, sms'er, e-mails og sociale medier. Højesteret formulerede en principiel retningslinje:

> *Sager om stalking omfatter forhold af forskellig karakter og grovhed. Det må afhænge af de konkrete omstændigheder, herunder overtrædelsens karakter og grovhed samt tiltaltes personlige forhold, om en idømt fængselsstraf skal være ubetinget eller betinget med vilkår om samfundstjeneste.*

Straffen blev gjort betinget uden vilkår om samfundstjeneste, da tiltalte som følge af psykiske lidelser var uegnet hertil. Dommen illustrerer undtagelsen fra udgangspunktet om ubetinget fængsel.

LOV Lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning § 21, stk. 1 · Straffeloven § 242 · Straffeloven § 266

PRAKSIS
- **Højesteret** · Højesteret stadfæster 40 dages ubetinget fængsel for systematisk stalking af ekskæreste og tilkender erstatning for psykisk skade — 13.02.2025
- **Højesteret** · Højesteretsdom om stalking og trusler i samværskonflikt: Delvis frifindelse og strafnedsættelse — 16.11.2023
- **Højesteret** · Stalking: Højesteret stadfæster 3 måneders betinget fængsel for ca. 500 overtrædelser af tilhold grundet tiltaltes uegnethed til samfundstjeneste — 03.04.2019

§ 5 Frifindelse og beviskrav ved stalking

Gerningsindholdets krav om *systematisk og vedvarende* adfærd samt forsæt til fredskrænkelse indebærer en reel bevismæssig tærskel, der fører til frifindelse, når mønsteret ikke kan godtgøres.

AM2023.06.01B2 illustrerer dette. Tiltalte havde i perioden januar-juli 2022 mødt op i forurettedes delte indkørsel, efterladt roser og kærlighedskort i postkassen, sendt postkort fra Kroatien og ved tre lejligheder kigget ind ad stuevinduer. Retten frifandt, idet handlingerne ikke fandtes tilstrækkeligt systematiske eller krænkende. To centrale spørgsmål var afgørende:

- **Videnskravet**: Hvornår fik tiltalte kendskab til, at adfærden var uønsket? Forurettede havde kontaktet politiet, men der forelå ingen oplysning om, at tiltalte var orienteret herom i gerningsperioden. Der var heller ikke meddelt tilhold.
- **Adfærdens karakter**: Handlingerne udtrykte ifølge tiltalte romantisk interesse. Retten vurderede, at de isoleret og samlet set ikke nåede tærsklen for chikane af en karakter, der er egnet til groft at krænke forurettedes fred.

Dommen understreger, at § 242 netop kræver et *mønster* af en vis varighed, intensitet og grovhed, og at isoleret set uskyldige handlinger kun udgør stalking, når de *i sammenhæng* med forurettedes og gerningspersonens fælles historik fremstår intimiderende.

LOV Straffeloven § 242

PRAKSIS
- **Byretten** · Frifindelse for stalking efter gentagen uønsket kontakt: Handlingerne fandtes ikke systematiske eller tilstrækkeligt krænkende — 01.06.2023

§ 6 Forholdet mellem § 242 stalking og § 243 psykisk vold

Straffelovens § 242 og § 243 om psykisk vold adskiller sig på tre afgørende punkter, som Rigsadvokatmeddelelsen om stalking uddyber:

Kriterium	§ 242 (stalking)	§ 243 (psykisk vold)
Personkreds	Ingen begrænsning – ekskæreste, kollega, fremmed	Husstandstilknytning kræves
Adfærdskrav	Fredskrænkelse	Egnet til utilbørligt at *styre* den anden
Strafferamme	Fængsel indtil 3 år	Fængsel indtil 3 år

§ 242 kan dermed ramme partnerstalking, hvor parterne aldrig har boet sammen, samt stalking mod kollegaer, kendte personer og fremmede – forhold, der falder uden for § 243's personkreds.

Når en overtrædelse er omfattet af *begge* bestemmelser – typisk ved partnerstalking efter samlivsbrud, hvor gerningspersonen har tilhørt forurettedes husstand – straffes der i sammenstød. Forarbejderne forudsætter, at der i sådanne tilfælde udmåles en *samlet* straf inden for bestemmelsernes strafferamme, dvs. fængsel indtil 3 år, jf. straffelovens § 88. Fællesstraf med § 243 kan løfte strafniveauet over § 242's udgangspunkt på 40 dage.

For afgrænsningen til psykisk vold som selvstændigt emne henvises til praksisoversigten om psykisk vold. For trusler som enkelthandlinger henvises til praksisoversigten om trusler på livet.

LOV Straffeloven § 88 Straffeloven § 242 Straffeloven § 243

§ 7 Overtrædelse af tilhold, opholdsforbud og bortvisning – strafpåstande

Tilholdslovens § 21, stk. 1 rammer forsætlig overtrædelse af tilhold (§ 1), opholdsforbud (§ 3) og bortvisning (§ 7). Den dagældende strafskærpelsesregel i § 21, stk. 2, der definerede stalking som systematisk og vedvarende forfølgelse, blev ophævet ved § 242's indførelse, idet sådanne overtrædelser nu straffes efter straffeloven.

Rigsadvokatmeddelelsen om tilhold, opholdsforbud og bortvisning fastsætter følgende strafpåstande for tilholdsovertrædelser:

- **Førstegangstilfælde**: Som udgangspunkt bødestraf (mindst 1.000 kr.), medmindre skærpende omstændigheder foreligger.
- **Ved mange førstegangsovertrædelser til samtidig pådømmelse**: Væsentlig forhøjelse af bøden – og ved et meget betydeligt antal overtrædelser kan der nedlægges påstand om frihedsstraf.
- **Gentagelsestilfælde**: Strafpåstanden stiger – anklagemyndighedens udgangspunkt tager afsæt i praksis om straffelovens § 266 om trusler.
- **Opholdsforbud og bortvisning**: Strafpåstandene bør generelt ligge på et *højere* niveau, da betingelserne for at pålægge disse foranstaltninger er strengere.

Overtrædelser af tilhold, der tillige udgør stalking i § 242's forstand, straffes i sammenstød med tilholdslovens § 21, stk. 1 *og* straffelovens § 242.

LOV

Lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning § 1 | Lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning § 3
Lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning § 21, stk. 1 | Straffeloven § 266

§ 8 Tilholdsordningen: betingelser, strakstilhold og domstolsprøvelse

Tilholdsloven regulerer tre foranstaltninger med stigende indgribende karakter:

- **Tilhold** (§ 1-§ 2): Forbud mod at kontakte eller følge efter en anden. Varighed op til 5 år. Betingelse: begrundet mistanke om fredskrænkelse *og* bestemte grunde til at antage fortsat krænkelse.
- **Opholdsforbud** (§ 3-§ 4): Udvidet forbud mod ophold i nærmere bestemte områder. Varighed op til 1 år. Strengere betingelser: tilhold skal være utilstrækkeligt.
- **Bortvisning** (§ 7): Fra fælles bolig ved konkret fare for vold eller psykisk vold. Varighed op til 4 uger.

Strakstilhold (§ 2 a) blev indført ved lov nr. 1724 af 27. december 2016. Politidirektøren kan foreløbigt meddele tilhold, der midlertidigt beskytter forurettede, indtil en endelig afgørelse foreligger – som udgangspunkt inden 60 dage. Strakstilhold forkyndes for den pågældende og har virkning fra forkyndelsestidspunktet.

Den, der gives opholdsforbud eller bortvises, kan inden 14 dage kræve afgørelsen indbragt for retten, jf. § 17. Sagen behandles skriftligt eller mundtligt efter rettens bestemmelse.

Den seneste ændring ved lov nr. 734 af 20. juni 2025 udvidede listen over straffelovsovertrædelser i § 2, stk. 2, der kan danne grundlag for tilhold og opholdsforbud, til nu også at omfatte stalking, ulovlig tvang, trusler på livet og afpresning. Grovhedskriteriet i § 2, stk. 2, nr. 2, blev endvidere lempet, således at tilhold og opholdsforbud kan meddeles ved lovovertrædelser med ubetinget fængsel af kortere varighed (20-30 dage).

LOV Lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning § 1
Lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning § 2 | Lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning § 3
Lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning § 4 | Lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning § 17

§ 9 Digital stalking, social medier og indirekte kontakt

En væsentlig del af den praksis, der former § 242, vedrører digital stalking – kontakt og forfølgelse via elektroniske kommunikationsformer.

Forarbejderne til § 242 definerer *digital kontakt* som enhver kontakt gennem internettet eller lignende systemer: e-mail, chat, sociale medier (Facebook, Instagram, Twitter), samt programmer som Skype, Facetime, WhatsApp og Viber. *Indirekte kontakt* omfatter offentlige opslag på sociale medier, når de reelt er rettet mod forurettede.

Højesteret tog i SS-41/2023-HJR stilling til, hvornår Facebook-opslag og livestreams udgør indirekte kontakt:

> *Forarbejderne må forstås således, at der i disse tilfælde skal lægges vægt på, om henvendelsen reelt kan anses for rettet til den forurettede, og at det i den forbindelse må indgå, om hensigten har været at sende et budskab til forurettede.*

Landsretten havde fundet det bevist, at tiltalte anså det for overvejende sandsynligt, at opslagene ville komme til forurettedes kendskab. Dommen fastslår dermed, at offentlige opslag – selv uden direkte tagging – kan udgøre strafbar kontakt.

Forarbejderne nævner endvidere digital forfølgelse som GPS-udstyr påsat forurettedes køretøj, hacking af smartphone, webcam, e-mailkonto, messenger-konto og banktransaktioner, der straffes i sammenstød med § 264 b om GPS-overvågning.

LOV Straffeloven § 242 Straffeloven § 264b

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteretsdom om stalking og trusler i samværskonflikt: Delvis frifindelse og strafnedsættelse 16.11.2023

§ 10 Forurettedes retsstilling: bistandsadvokat, erstatning og underretning

Ved § 242's indførelse blev forurettede i stalkingsager tillagt en række processuelle rettigheder, der svarer til retsstillingen for ofre for vold og psykisk vold:

- **Bistandsadvokat**: Retten beskikker efter begæring en advokat for forurettede, jf. retsplejelovens § 741 a, stk. 1. Beskikkelse kan dog afslås, hvis lovovertrædelsen er af mindre alvorlig karakter.
- **Underretning**: Forurettede kan efter anmodning underrettes om gerningspersonens første uledsagede udgang og løsladelse, jf. retsplejelovens § 741 g.
- **Videoafhøring**: Børn under 15 år kan videoafhøres i sager om stalking, hvor barnet eller en nær pårørende er forurettet, og den mistænkte er en af barnets nærmeste.
- **Varetægtsfængsling**: Retshåndhævelsesarrest er mulig ved særligt bestyrket mistanke om § 242-overtrædelse, der kan medføre mindst 60 dages ubetinget fængsel.

Erstatning: I SS-51/2024-HJR tilkendte Højesteret forurettede erstatning for helbredelsesudgifter (egenbetaling til psykologbehandling) på 705,24 kr. efter erstatningsansvarslovens § 1. Retten fandt, at forurettede havde godtgjort årsagssammenhæng mellem stalkingen og den psykiske skade – forurettede var diagnosticeret med posttraumatisk belastningsreaktion med angst, flashbacks og mareridt. Dommen fastslår, at stalkingens dokumenterede psykiske konsekvenser kan udløse erstatning for helbredelsesudgifter.

For erstatning til voldsofre generelt henvises til praksisoversigten om voldsoffer-erstatning-. Rigsadvokatmeddelelsen om stalking pålægger desuden politiet at vejlede forurettede om muligheden for erstatning efter lov om erstatning til ofre for forbrydelser samt om Dansk Stalking Centers rådgivningstilbud.

LOV Erstatningsansvarsloven § 1

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteret stadfæster 40 dages ubetinget fængsel for systematisk stalking af ekskæreste og tilkender erstatning for psykisk skade 13.02.2025

§ 11 Sammenfatning og praksismønstre

Retspraksis om stalking efter straffelovens § 242 og tilholdslovens § 21 tegner følgende hovedlinjer:

- **Strafniveauet for § 242-stalking**: Førstegangstilfælde udmåles som udgangspunkt til mindst 40 dages ubetinget fængsel. Ved tilkommende trusler, vold, tilholdsovertrædelse eller psykisk vold stiger straffen –

Højesteret har udmålt 4 måneder ved stalking kombineret med trusler og hærværk. Betinget dom kan kun undtagelsesvist anvendes.

- **Overtrædelse af tilhold alene**: Førstegangstilfælde straffes med bøde (mindst 1.000 kr.); frihedsstraf forudsætter skærpende omstændigheder eller et meget stort antal overtrædelser.
- **Mønsterkravet er reelt**: Frifindelse sker, når adfærden ikke når tærsklen for et systematisk og vedvarende mønster, eller når forsæt til fredskrænkelse ikke kan godtgøres.
- **Digital stalking** er fuldt dækket – sociale medier, GPS-sporing, hacking og indirekte kontakt via offentlige opslag er omfattet, når de reelt retter sig mod forurettede.
- **Fælles børn** komplicerer forsætsvurderingen: enkeltstående henvendelser om børnenes tarv kan være berettigede, men udelukker ikke strafansvar for det samlede mønster.
- **Sammenstød er normen**: § 242 straffes i sammenstød med tilholdslovens § 21, § 243, § 266, § 264 b og øvrige relevante bestemmelser.
- **Tilholdsloven** er senest udvidet i 2025, så stalking nu eksplicit kan danne grundlag for tilhold og opholdsforbud.

Retsområdet er stadig under udvikling – § 242 har kun været i kraft siden 1. januar 2022, og Højesterets praksis vil fortsat forfine grænserne for gerningsindhold og strafudmåling.

LOV	Lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning § 21, stk. 1 · Straffeloven § 242	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesteret stadfæster 40 dages ubetinget fængsel for systematisk stalking af ekskæreste og tilkender erstatning for psykisk skade	13.02.2025
	Højesteret · Højesteretsdom om stalking og trusler i samværskonflikt: Delvis frifindelse og strafnedsættelse	16.11.2023
	Højesteret · Stalking: Højesteret stadfæster 3 måneders betinget fængsel for ca. 500 overtrædelser af tilhold grundet tiltaltes uegnethed til samfundstjeneste	03.04.2019
	Byretten · Frifindelse for stalking efter gentagen uønsket kontakt: Handlingerne fandtes ikke systematiske eller tilstrækkeligt krænkende	01.06.2023

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning § 1	Lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning § 2
Lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning § 21 stk. 1	Straffeloven § 242
Straffeloven § 243	Straffeloven § 266

MATERIALE Citerede afgørelser

4 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 3

13.02.2025	Højesteret stadfæster 40 dages ubetinget fængsel for systematisk stalking af ekskæreste og tilkender erstatning for psykisk skade	51/2024

16.11.2023	Højesteretsdom om stalking og trusler i samværskonflikt: Delvis frifindelse og strafnedsættelse	4319-5176
03.04.2019	Stalking: Højesteret stadfæster 3 måneders betinget fængsel for ca. 500 overtrædelser af tilhold grundet tiltaltes uegnethed til samfundstjeneste	Sag 192/2018

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS 1

01.06.2023	Frifindelse for stalking efter gentagen uønsket kontakt: Handlingerne fandtes ikke systematiske eller tilstrækkeligt krænkende	AM2023.06.01B2

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Betænkning om tilhold, opholdsforbud og bortvisning

nr. 1526 · 2011 · Justitsministeriet

40 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over særlig grov vold (§ 246)

Strafudmåling for den strengeste voldsbestemmelse uden drabsforsæt

Version 2 Opdateret 26. jun. 2026 5 afgørelser · 2004–2025 Læs online

INTRODUKTION

Straffelovens § 246 er voldsbestemmelsernes absolut øverste trin – en strafskærpelsesbestemmelse der rammer legemsangreb omfattet af § 245 eller § 245 a, når disse har været af så grov beskaffenhed, har haft så alvorlige skader eller døden til følge, at der foreligger særdeles skærpende omstændigheder. Strafferammen er senest hævet fra 10 til 12 års fængsel ved lov nr. 263 af 11. februar 2026, der samtidig forudsætter en generel strafskærpelse på 100 pct. Bestemmelsen anvendes typisk ved vold med døden til følge (hvor drabsforsæt ikke kan bevises), rystevold mod spædbørn med varige hjerneskader, systematisk mishandling med invaliderende følger og livstruende knivstik med varig organskade. Praksis viser straffe i intervallet fra ca. 3 til 8 års fængsel (før 2026-skærpelsen), med en opadgående grænse der afpasses mod strafniveauet for drabsforsøg.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 § 246 er en strafskærpelsesbestemmelse, der forudsætter at grundforholdet er omfattet af § 245 (grov vold/mishandling) eller § 245 a (kvindelig omskæring) – bestemmelsen har ikke selvstændig gerningsbeskrivelse.

02 Tre alternative betingelser kvalificerer forholdet: angrebets grove beskaffenhed, de alvorlige skader eller døden til følge – alle kræver at der foreligger 'særdeles skærpende omstændigheder'.

03 Strafferammen er hævet fra 10 til 12 års fængsel pr. 15. februar 2026, med en forudsat skærpelse af strafniveauet på 100 pct. i forhold til hidtidig praksis.

04 I de allergroveste § 246-tilfælde skal straffen afpasses, så den ikke overstiger hvad drab eller drabsforsøg under lignende omstændigheder ville udløse – den fulde skærpelse er ikke tilsigtet i alle tilfælde.

05 Rystevold (abusive head trauma) mod spædbørn udgør en særlig kategori under § 246, hvor volden isoleret set kan være begrænset, men følgerne – varige hjerneskader eller død – kvalificerer forholdet.

06 Vold med døden til følge henføres under § 246 (og ikke § 237) når drabsforsæt – herunder dolus eventualis – ikke kan bevises, men døden kan tilregnes gerningsmanden som uagtsom.

07 Gentagelsesvirkning efter § 247, stk. 1, kan forhøje straffen for § 246 med indtil det halve, hvis gerningsmanden tidligere er dømt for forsætligt legemsangreb.

08 Sager om § 246 behandles som nævningesager, når anklagemyndighedens strafpåstand overstiger 4 års fængsel.

09 Forvaring efter § 70 kan komme på tale ved særligt farlige gerningsmænd med gentagelsesrisiko, men kræver at betingelserne om nærliggende fare er opfyldt – det er ikke tilstrækkeligt at gerningsmanden har mange tidligere domme for personfarlig kriminalitet.

10 Ved strafskærpelsen i 2018 (lov nr. 358/2018) blev straffen for § 245/246 generelt forhøjet med en tredjedel, med en yderligere skærpelse for knivvold og de allergroveste tilfælde af § 245.

§ 1 Lovgrundlag og bestemmelsens opbygning

Straffelovens § 246 er ikke en selvstændig forbrydelsestype, men en strafskærpelsesbestemmelse. Den forudsætter, at der foreligger et legemsangreb, som allerede er omfattet af § 245 (grov vold eller mishandling) eller § 245 a (kvindelig omskæring). Bestemmelsen lyder:

> *Har et legemsangreb omfattet af § 245 eller § 245 a været af en så grov beskaffenhed eller haft så alvorlige skader eller døden til følge, at der foreligger særdeles skærpende omstændigheder, kan straffen stige til fængsel i 10 år.*

Bemærk: Strafferammen er pr. 15. februar 2026 hævet til **12 års fængsel** ved lov nr. 263 af 11. februar 2026 ("Aftale om strafreform og kriminalforsorgens økonomi 2026-2030"). Denne ændring er trådt i kraft, men endnu ikke konsolideret i den seneste lovbekendtgørelse.

Bestemmelsen opstiller tre alternative kvalifikationsmomenter:

- **Angrebets grove beskaffenhed** – voldens karakter i sig selv er så ekstrem, at § 245 ikke slår til (fx gentagen systematisk mishandling med invaliderende følger, kvælningshandlinger eller brug af særligt farlige redskaber).
- **Alvorlige skader** – konkrete følger som varige hjerneskader, lammelser, blindhed, alvorlige knoglebrud med vedvarende men eller invaliditet.
- **Døden til følge** – forurettede dør som følge af legemsangrebet, men gerningsmanden har ikke haft drabsforsæt (heller ikke dolus eventualis).

Fælles for alle tre alternativer er, at der skal foreligge **særdeles skærpende omstændigheder** – en kvalificeret vurdering der hæver tærsklen markant over den almindelige skærpelse i § 245, stk. 1, 2. pkt., som kun kræver "særligt skærpende omstændigheder".

Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med § 247, der hjemler strafforhøjelse med indtil det halve i gentagelsestilfælde og ved vold mod personer i særligt udsatte erhverv, samt med de almindelige regler om straffens fastsættelse i straffelovens kapitel 10.

LOV Straffeloven § 245, stk. 1 Straffeloven § 245a Straffeloven § 246 Straffeloven § 247, stk. 1

§ 2 Historisk udvikling: fra 8 til 10 til 12 års strafferamme

§ 246 har gennemgået en markant udvikling siden straffelovens vedtagelse i 1930:

1930 – Den oprindelige lov. Ved borgerlig straffelovs vedtagelse i 1930 blev voldsbestemmelserne opdelt i tre grupper: legemskrænkelse (§ 244), legemsbeskadigelse (§ 245) og grov legemsbeskadigelse (§ 246). Forarbejderne fremhæver, at man – i modsætning til den ældre straffelov – krævede forsæt til selve legemsangrebet ved alle tre grupper, men at uforsætlige følger (herunder død) kunne tillægges strafforhøjende virkning, betinget af uagtsomhed, jf. straffelovens § 23.

1989 – Forenkling og nyaffattelse. Ved lov nr. 272 af 3. maj 1989 blev §§ 244-246 nyaffattet med en enklere tredelt model: simpel vold (§ 244, maks. 1½ år), grov vold/mishandling (§ 245, maks. 4 år) og meget grov vold (§ 246, maks. 8 år).

1994 – Strafskærpelse. Strafferammen for § 245 blev hævet fra 4 til 6 år, og § 246 fra 8 til 10 år, som led i en samlet skærpet indsats mod voldskriminalitet.

2018 – Generel skærpelse med en tredjedel. Ved lov nr. 358 af 29. april 2018 blev straffen for §§ 245-246 gennemgående forhøjet med en tredjedel i forhold til hidtidig praksis. Forarbejderne (lovforslag nr. 142 af 7. februar 2018) angav:

> *Den foreslåede generelle strafskærpelse med en tredjedel skal i de allergroveste tilfælde efter straffelovens § 246 tilpasses det eksisterende strafniveau for bl.a. drabsforsøg, som der ikke tilsigtes ændringer i, og det er på den baggrund ikke tilsigtet, at den fulde skærpelse skal slå igennem i alle tilfælde efter straffelovens § 246.*

2026 – Fordoblende skærpelse. Ved lov nr. 263 af 11. februar 2026 blev strafferammen for § 246 hævet fra 10 til **12 års fængsel**, og strafniveauet forudsættes skærpet med **100 pct.** i forhold til det gældende niveau. Forarbejderne præciserer, at skærpelsen også skal slå igennem i de alvorligste sager, men med nødvendig afpasning mod drabsforsøgsniveauet. Forhøjelsen medfører desuden, at forældelsesfristen for § 246 forlænges til 15 år, jf. § 93, stk. 1, nr. 4.

Strafskærpelsen fra 2026 finder anvendelse på forhold begået efter lovens ikrafttræden den 15. februar 2026, jf. straffelovens § 3, stk. 1.

LOV Straffeloven § 3, stk. 1 Straffeloven § 93, stk. 1 Straffeloven § 246

§ 3 Rigsadvokatmeddelelsens retningslinjer for § 246

Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Vold indeholder et selvstændigt afsnit om § 246, der fastslår de centrale principper for anklagemyndighedens strafpåstand:

> *Ved både den generelle skærpelse fra 2018, hvor straffen skærpes med en tredjedel, og den generelle skærpelse fra 2026, hvor straffen skærpes med 100 pct., skal der om nødvendigt i de allergroveste tilfælde efter straffelovens § 246 ske en afpasning af straffen, så den ikke overstiger, hvad drab eller drabsforsøg under lignende omstændigheder ville være blevet straffet med.*

Anklagerens opgave er således todelt: først at fastlægge det skærpede strafniveau (med 100 pct. for forhold begået efter 15. februar 2026) og derefter at foretage en "loftvurdering" – hvad ville straffen have været, hvis forholdet var drab eller drabsforsøg? Denne afpasning er særligt relevant i de allergroveste § 246-sager, hvor den

fulde skærpelse ellers ville bringe straffen op på et niveau, der overskrider hvad manddrab efter § 237 typisk udløser.

For sager om grov vold mod børn gælder særlige retningslinjer i Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Vold mod børn, der understreger:

- At strafpåstanden skal afspejle, at voldsudøvelsen er begået mod et **værgeløst barn**.
- At anklagemyndigheden skal fremhæve eventuelle skærpende omstændigheder, herunder at volden er begået af en person i en overlegen stilling eller en primær omsorgsperson.
- At § 88, stk. 1, 2. pkt. om forhøjelse over strafferammen skal overvejes.

For **rystevold (abusive head trauma)** mod spædbørn bemærker Rigsadvokatmeddelelsen særskilt, at sager om rystevold adskiller sig fra andre § 246-sager derved, at den udøvede vold isoleret set kan være af forholdsvis begrænset omfang, mens følgerne ofte er meget alvorlige med stor risiko for varige mén. Dette afspejles i strafniveauet.

Praksis før 2026-skærpelsen lå i niveauet:

Sagstype	Typisk strafniveau (før 2026)
§ 246, normalområdet	1-5 års fængsel
§ 246 med døden til følge	4-8 års fængsel
§ 246, rystevold med varig hjerneskade	3-5 års fængsel
§ 246 jf. § 247 (gentagelse)	op til 10 år

LOV Straffeloven § 88, stk. 1 Straffeloven § 237 Straffeloven § 246

§ 4 Vold med døden til følge – den praktisk vigtigste anvendelse af § 246

Den praktisk vigtigste kategori af § 246-sager er tilfælde, hvor forurettede **afgår ved døden** som følge af volden, men hvor anklagemyndigheden ikke kan bevise drabsforsæt – heller ikke i form af dolus eventualis. Forholdet henføres da under § 246 i stedet for § 237 (manddrab), forudsat at døden kan tilregnes gerningsmanden som uagtsom, jf. § 23.

Praktiske eksempler fra nyere praksis:

I SS-3034/2025-ALB (Byretten i Aalborg, 11. september 2025) blev tiltalte idømt **8 års fængsel** for § 246, jf. § 245, stk. 1, jf. § 247, stk. 1. Tiltalte havde over en hel aften udøvet en ensidig og massiv vold mod forurettede – herunder gentagne slag, spark mod hovedet og krop, mens forurettede lå ned. Forurettede forsøgte tre gange at forlade stedet, men blev hver gang trukket tilbage. Obduktionen konstaterede 43 friske læsioner, herunder brud på næsebenet og leverbristninger med en indre blødning på minimum 1,2 liter. Retten fandt det påregneligt (uagtsomt) for tiltalte, at handlingerne kunne medføre døden. Anklagemyndigheden havde påstået forvaring efter § 70, men nævningerne (10 mod 2) fandt ikke betingelserne herfor opfyldt.

I SS-3644/2024-NAE (Byretten i Næstved, 31. marts 2025) blev tiltalte idømt **6 års fængsel** for § 245, stk. 1, jf. § 246. Tiltalte havde under et skænderi påført sin samlever et 8 cm dybt knivstik i venstre ben, der overskår en pulsåre og delvist en blodåre, hvorefter forurettede afgik ved døden af forblødning. Retsmedicineren

konstaterede, at stikket krævede betydelig kraft (kniven ramte knoglen), og tiltaltes skiftende forklaringer blev tilsidesat som utroværdige.

Begge domme illustrerer det typiske mønster: vold af en karakter, der normalt hører under § 245, men som kvalificeres op til § 246, fordi udfaldet – døden – udgør den ultimative "alvorlige følge".

LOV Straffeloven § 23 · Straffeloven § 70 · Straffeloven § 237 · Straffeloven § 246

PRAKSIS **Byretten** · Mand idømt 8 års fængsel for vold med døden til følge efter brutalt overfald på bekendt 11.09.2025

Byretten · Dom for legemsangreb af særlig farlig karakter med døden til følge og udvisning 31.03.2025

§ 5 Rystevold mod spædbørn – en særlig § 246-kategori

En velkendt undergruppe af § 246-sager er **rystevold** (abusive head trauma, tidligere "shaken baby syndrome") mod spædbørn. Disse sager adskiller sig fra andre § 246-sager ved, at den fysiske voldshandling – kraftige rusk – isoleret set kan synes begrænset sammenlignet med fx gentagne spark eller knivstik. Men følgerne er ofte katastrofale: blødninger under den hårde hjernehinde, blødninger i øjenbaggrundene og varige hjerneskader.

I SS-5958/2021-ESB (Byretten i Esbjerg, 26. august 2022) blev tiltalte idømt **4 års fængsel** for § 246, jf. § 245, stk. 1, for rystevold mod sin 10 uger gamle søn. Retslægerådet konstaterede:

> *Billedet med blødninger under den hårde hjernehinde og i øjenbaggrunden er karakteristiske for såkaldt Abusive Head Trauma. Mekanismen er voldsom ruskning med traume mod hovedet.*

Barnet var i livsfare og blev akut opereret med trykaflastende borehuller i kraniet. Retten lagde i skærpende retning vægt på:

- Voldens grovhed og farlighed rettet mod et 10 uger gammelt, **værgeløst** barn
- Livsfaren og den nødvendige akutte neurokirurgiske operation
- At tiltalte **ikke straks tilkaldte hjælp**

I formildende retning indgik, at der var tale om et enkeltstående forhold, at varige mén ikke var konstateret på domstidspunktet, og at tiltalte var ustraffet.

Rigsadvokatmeddelelsens afsnit om rystevold mod spædbørn fremhæver TfK 2011.941 Ø (varige mén i form af hjerneskade), TfK 2010.384 V og TfK 2018.1074 V (begge med døden til følge) som illustrative referencedomme – alle begået forud for strafskærpelserne i 2018 og 2026.

For sager om vold mod børn i nære relationer gælder desuden den særlige skærpelsesregel i § 245, stk. 1, 3. pkt., indført ved lov nr. 452 af 20. april 2022, hvorefter det er en særligt skærpende omstændighed, hvis volden er begået mod en person under 18 år af en person i eller nært knyttet til den forurettedes husstand. Se også vold-strafudmaaling-244 og grov-vold.

LOV Straffeloven § 245, stk. 1 · Straffeloven § 246

PRAKSIS **Byretten** · Dom for vold mod spædbarn efter Straffelovens § 246 26.08.2022

§ 6 Grænsen opad: forsætsspørgsmålet mod § 237 (manddrab)

Et centralt afgrænsningsspørgsmål er **grænsen mellem § 246 og § 237** – dvs. hvornår et livstruende angreb kvalificeres som særlig grov vold (med døden som uforsætlig men uagtsom følge) i stedet for drabsforsøg eller manddrab.

Afgørende er **forsætsspørgsmålet**: § 237 kræver drabsforsæt, der kan foreligge som direkte forsæt (dolus directus), sandsynlighedsforsæt eller eventuelt forsæt (dolus eventualis – positiv indvilligelse). Dolus eventualis foreligger, når gerningsmanden indså muligheden for dødelig udgang og psykologisk forholdt sig accepterende hertil.

I praksis beror den nedadgående subsumering – fra § 237 til § 246 – typisk på, at:

- Anklagemyndigheden ikke kan føre tilstrækkeligt bevis for dolus eventualis, fx fordi volden ikke var rettet mod særligt sårbare legemsdele (hals, hoved, bryst), eller fordi gerningsmanden selv foretog handlinger inkonsistente med drabsforsæt (tilkaldte hjælp, forsøgte at standse blødning).
- Tiltalen undervejs **ændres** fra § 237 til § 246 – som illustreret i RA-2003-521-0542, hvor sigtelsen indenretligt blev ændret fra forsøg på manddrab til § 246, jf. § 245.

Afpasningsprincippet gælder også i den anden retning: straffen for § 246 må i de allergroveste tilfælde ikke overstiger, hvad drab eller drabsforsøg under lignende omstændigheder ville udløse. Rigsadvokatmeddelelsen instruerer anklageren i at foretage en eksplicit sammenligningsvurdering med strafniveauet i drabssager.

For en dybere behandling af forsætsspørgsmålet og strafudmålingen for drab, se drab-og-drabsforsoeg.

LOV Straffeloven § 237 Straffeloven § 246

PRAKSIS **Rigsadvokaten** · Rigsadvokatens afgørelse om erstatning efter frihedsberøvelse ved voldsomhed 18.03.2004

§ 7 Gentagelsesvirkning og forvaring ved særligt farlige gerningsmænd

To regelsæt kan forhøje straffen ud over § 246's ordinære ramme:

§ 247 – Gentagelsesvirkning. Straffelovens § 247, stk. 1 hjemler strafforhøjelse med **indtil det halve**, hvis gerningsmanden tidligere er dømt for forsætligt legemsangreb, for psykisk vold eller for en forbrydelse forbundet med forsætlig vold. § 247, stk. 2 giver tilsvarende forhøjelse, når volden er begået over for en person, der efter karakteren af sit arbejde er særligt udsat for vold (fx politibetjente, togpersonale eller sundhedspersonale).

I SS-3034/2025-ALB blev tiltalte dømt efter § 246 jf. § 245, stk. 1, jf. § 247, stk. 1, idet han tidligere var straffet talrige gange for personfarlig kriminalitet. Straffen blev fastsat til 8 års fængsel – et niveau der afspejler gentagelsesvirkningen.

§ 70 – Forvaring. I helt ekstraordinære tilfælde kan anklagemyndigheden påstå **forvaring** efter § 70 i stedet for tidsbestemt fængsel. Forvaring kræver, at gerningsmanden frembyder en nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, og at det er nødvendigt for at forebygge denne fare. I den nævnte sag fra Aalborg havde anklagemyndigheden nedlagt påstand om forvaring, men nævningerne (10 mod 2) fandt ikke, at betingelserne var opfyldt. Praksis viser, at domstolene stiller høje krav til dokumentation af den nærliggende fare – gentagne voldsdomme alene er ikke tilstrækkeligt.

Se også organiseret-bandekriminalitet for sager, hvor § 81 a (bandeskærpelse) yderligere påvirker strafniveauet for grov vold.

LOV Straffeloven § 70 Straffeloven § 247, stk. 1, 2

PRAKSIS **Byretten** · Mand idømt 8 års fængsel for vold med døden til følge efter brutalt overfald på bekendt 11.09.2025

§ 8 Strafskærpelsen i 2018: Forarbejdernes retningslinjer

Forarbejderne til lov nr. 358 af 29. april 2018 (lovforslag nr. 142 af 7. februar 2018) indeholder de mest detaljerede retningslinjer for strafudmålingen under §§ 245-246. De almindelige bemærkninger fastslår:

> *Grove voldelige overfald efterlader ofte ofret med markante psykiske og fysiske mén, og det nuværende strafniveau i sager om grov vold afspejler efter regeringens opfattelse ikke i tilstrækkelig grad den krænkelse af ofret, der finder sted.*

Tre skærpelsesmekanismer blev indført:

- **Generel skærpelse med en tredjedel** for alle §§ 245, 245 a og 246. Eksempel: en § 245-sag, der hidtil ville udløse 9 måneders fængsel, skal efter reformen afgøres med 1 års fængsel.
- **Yderligere skærpelse for knivvold** (§ 245): en sag med 3 måneders fængsel hæves til 5 måneders; en sag med 1 år og 6 måneders fængsel hæves til 2 år og 3-6 måneders fængsel.
- **Yderligere skærpelse for de allergroveste § 245-sager** (straffe fra ca. 1 år og 9 måneder), der skal bringes i bedre sammenhæng med § 246-niveauet.

For § 246 specificerer forarbejderne, at den fulde tredjedels-skærpelse **ikke** er tilsigtet i alle tilfælde – i de allergroveste sager skal straffen afpasses mod drabsforsøgsniveauet:

> *Den fulde strafforhøjelse skal således ske i sager om overtrædelse af straffelovens § 245 og § 245 a og inden for normalområdet i § 246, dvs. i modsætning til navnlig de allergroveste sager om overtrædelse af straffelovens § 246.*

Forarbejderne angav desuden, at de eksisterende strafferammer (6 år for § 245, 10 år for § 246) var tilstrækkeligt høje til at rumme alle tænkelige forhold – en vurdering lovgiver ændrede med 2026-reformen, hvor rammerne blev hævet til henholdsvis 8 og 12 år.

LOV Straffeloven § 245, stk. 1 Straffeloven § 246

§ 9 2026-reformen: Fordoblende strafskærpelse og ny strafferamme

Den seneste og mest gennemgribende reform er lov nr. 263 af 11. februar 2026, der gennemfører dele af "Aftale om strafreform og kriminalforsorgens økonomi 2026-2030". Reformen indebærer:

- **Strafferammen for § 246** hæves fra 10 til **12 års fængsel**.
- **Strafferammen for § 245** hæves fra 6 til **8 års fængsel**.
- **Strafniveauet** for §§ 245-246 forudsættes gennemgående skærpet med **100 pct.** i forhold til det hidtidige niveau.

Forarbejderne til ændringen af § 246 præciserer:

> *Samtidig forudsættes det, at strafniveauet for overtrædelse af bestemmelsen som udgangspunkt skærpes med 100 pct. i forhold til det gældende strafniveau. Det forudsættes, at strafskærpelsen også slår igennem i de alvorligste sager, men således at der om nødvendigt kan ske en afpasning af straffen, så den ikke overstiger, hvad drab eller drabsforsøg under lignende omstændigheder ville være blevet straffet med.*

Praktisk betydning: En § 246-sag der før 2026 ville resultere i 3 års fængsel skal nu som udgangspunkt udmåles til 6 år. En sag der hidtil ville give 5 år, skal nu afpasses – 10 år som udgangspunkt, men med "loftvurdering" mod drabsforsøgsniveauet.

Strafskærpelsen finder kun anvendelse på forhold begået **efter 15. februar 2026**, jf. straffelovens § 3, stk. 1. Forhøjelsen af strafferammen til 12 år medfører endvidere, at forældelsesfristen for § 246 forlænges fra 10 til **15 år**, jf. § 93, stk. 1, nr. 4.

Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Vold er opdateret pr. 18. april 2026 og indarbejder retningslinjerne for begge skærpelser (2018 og 2026).

LOV Straffeloven § 3, stk. 1 Straffeloven § 93, stk. 1 Straffeloven § 245, stk. 1 Straffeloven § 246

§ 10 Knivvold og grov vold med våben – skærpet strafudmåling

En praktisk vigtig undergruppe af § 246-sager involverer **kniv eller andre farlige våben**. Siden 2018-reformen gælder en dobbelt skærpelse for knivvold:

1. Den generelle skærpelse med en tredjedel (2018), derefter 100 pct. (2026).
2. En yderligere skærpelse specifikt for knivvold (2018), der afspejler den potentielle fare.

Forarbejderne til 2018-loven fremhæver:

> *Når der er anvendt kniv eller lignende, vil det typisk indebære en betydelig fare for forurettede, og i mange tilfælde vil det være mere eller mindre tilfældigt, om den forurettede har fået alvorlige skader eller ej.*

"Kniv eller lignende" omfatter genstande under lov om knive og blankvåben samt genstande der uden for lovens anvendelsesområde er benyttet som en kniv – fx glasskår.

I SS-3644/2024-NAE (Næstved, 2025) blev tiltalte dømt for § 245, stk. 1, jf. § 246 efter et knivstik med en 18,5 cm lang køkkenkniv. Stikket gik 8 cm dybt, gennemtrængte muskulatur, overskår en pulsåre og ramte knoglen – forurettede afgik ved døden af forblødning. Straffen blev 6 års fængsel.

I Højesterets sag Sag 68/2019 (28. oktober 2019) behandlede Højesteret strafudmålingen for en 16-årig, der i forening med flere havde overfaldet en 14-årig i Dyrehaven med slag, spark og tre knivstik – herunder mod brystregionen med livstruende sammenklappet lunge til følge. Fællesstraffen blev fastsat til 3 år og 6 måneders fængsel (under hensyn til tiltaltes unge alder og 2018-skærpelsen). Højesteret fremhævede, at angrebets potentielle farlighed – knivstik mod brystregionen – var en afgørende strafudmålingsfaktor.

For en bredere behandling af strafudmåling for grov vold, se grov-vold.

LOV Straffeloven § 245, stk. 1 Straffeloven § 246

PRAKSIS **Højesteret** · Børneudvisning for grov vold med kniv – Fastholdelse af straf og udvisning for bestandig 28.10.2019
Byretten · Dom for legemsangreb af særlig farlig karakter med døden til følge og udvisning 31.03.2025

§ 11 Erstatning og godtgørelse til ofre for § 246-vold

Ofre for særlig grov vold har typisk krav på betydelige erstatningsbeløb. De relevante retsgrundlag er:

- **Svie og smerte** efter erstatningsansvarslovens § 3.
- **Varigt men** efter erstatningsansvarslovens § 4 – se varigt-men-mengradserstatning.
- **Erhvervsevnetab** efter erstatningsansvarslovens § 5 – se erhvervsevnetab.
- **Tortgodtgørelse** efter erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1 og 3 – se tortgodtgoerelse.

I SS-5958/2021-ESB (rystevold mod spædbarn) tilkendte byretten forurettede samlet **33.225 kr.** – 3.225 kr. for svie og smerte og 30.000 kr. i tortgodtgørelse. Tortbeløbet afspejlede, at offeret var et 10 uger gammelt barn udsat for forsætlig vold fra sin egen far.

Da § 246-ofre ofte påføres varige skader – hjerneskade, lammelse, invaliditet – kan de samlede erstatningsbeløb nå op i millionklassen, navnlig ved erhvervsevnetab. For ofre der mister livet, overgår erstatningskravet til de efterladte, jf. erstatningsansvarslovens § 12-14a.

Se voldsoffer-erstatning for en samlet behandling af Erstatningsnævnets praksis.

LOV `Erstatningsansvarsloven § 3` `Erstatningsansvarsloven § 4` `Erstatningsansvarsloven § 26, stk. 1, 3`

PRAKSIS **Byretten** · Dom for vold mod spædbarn efter Straffelovens § 246 26.08.2022

§ 12 Sammenfatning af strafudmålingsmønstre

Praksis viser følgende overordnede mønstre for strafudmålingen under § 246 (før 2026-skærpelsen – straffen skal fordobles for forhold begået efter 15. februar 2026, med afpasning mod drabsforsøgsniveauet):

- **Vold med døden til følge** – det typiske strafniveau ligger i intervallet **4-8 års fængsel**, afhængigt af voldens karakter, om den er ensidig, om gerningsmanden har gentagelseshistorik, og om der foreligger andre skærpende omstændigheder.
- **Rystevold mod spædbørn med varige hjerneskader** – typisk **3-5 års fængsel** ved enkeltstående forhold og ustraffet gerningsmand; højere ved gentagen voldsudøvelse eller særligt grove følger.
- **Grov knivvold med livstruende skader** – **2-6 års fængsel** afhængigt af angrebets farlighed, skadernes omfang og eventuel gentagelsesvirkning.
- **Systematisk mishandling med invaliderende følger** – op til **5-8 års fængsel**, navnlig ved lang mishandlingsperiode og særligt sårbare ofre.

De centrale strafudmålingsfaktorer er:

- Voldens karakter og grovhed (rå, brutal, farlig, systematisk)
- Skadernes konkrete omfang og varighed (varige mén, livsfare, død)

- Offerets sårbarhed (spædbørn, ældre, handicappede, afhængighedsforhold)
- Gentagelsesvirkning efter § 247
- Gerningsmanden forsøgte eller undlod at tilkalde hjælp
- Antal gerningsmænd (§ 81, nr. 2)
- Brug af våben, navnlig kniv
- 2018-skærpelsen (en tredjedel for forhold begået 1. maj 2018 eller senere)
- 2026-skærpelsen (100 pct. for forhold begået 15. februar 2026 eller senere)

For alle sager gælder afpasningsprincippet: straffen for § 246 må i de allergroveste tilfælde ikke overstige drabsforsøgsniveauet. Den konkrete strafudmåling beror fortsat på domstolenes samlede vurdering af samtlige omstændigheder i den enkelte sag.

LOV	Straffeloven § 246 · Straffeloven § 247, stk. 1	
PRAKSIS	**Højesteret** · Børneudvisning for grov vold med kniv – Fastholdelse af straf og udvisning for bestandig	28.10.2019
	Byretten · Mand idømt 8 års fængsel for vold med døden til følge efter brutalt overfald på bekendt	11.09.2025
	Byretten · Dom for legemsangreb af særlig farlig karakter med døden til følge og udvisning	31.03.2025
	Byretten · Dom for vold mod spædbarn efter Straffelovens § 246	26.08.2022

REFERENCE Lovgrundlag

5 paragraffer

Straffeloven § 237	Straffeloven § 245 stk. 1, 2
Straffeloven § 245a	Straffeloven § 246
Straffeloven § 247 stk. 1	

MATERIALE Citerede afgørelser

5 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS		1
28.10.2019	Børneudvisning for grov vold med kniv – Fastholdelse af straf og udvisning for bestandig	Sag 68/2019

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS		3
11.09.2025	Mand idømt 8 års fængsel for vold med døden til følge efter brutalt overfald på bekendt	10053-11774
31.03.2025	Dom for legemsangreb af særlig farlig karakter med døden til følge og udvisning	9557-11138
26.08.2022	Dom for vold mod spædbarn efter Straffelovens § 246	2013-2411

RIGSADVOKATEN · NÆVN / KLAGEINSTANS		1
18.03.2004	Rigsadvokatens afgørelse om erstatning efter frihedsberøvelse ved voldsomhed	RA-2003-521-0542

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Straffelovrådets betænkning om straffastsættelse og strafferammer I - Almindelig del

nr. 1424 · 2003 · Justitsministeriet

41 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over terrorisme (straffeloven §§ 114-114 j)

Terrorforsæt, strafniveauer efter 2020-skærpelsen og følgeretsvirkninger i straffelovens kapitel 13

Version 2 Opdateret 16. jul. 2026 39 afgørelser · 2008–2026 Læs online

INTRODUKTION

Straffelovens §§ 114-114 j udgør det samlede strafferetlige værn mod terrorisme – bygget op gennem antiterrorpakke I (2002) og II (2006), fremmedkrigerpakken (2016) og den gennemgribende strafskærpelse i 2020. Praksis viser to gennemgående mønstre: dels at det kvalificerede terrorforsæt er et selvstændigt og krævende bevistema, som ikke følger automatisk af handlingens grovhed, dels at Højesteret konsekvent afviser at lade politisk sympati med gerningsmandens sag – modstand mod et totalitært regime – bringe handlingen uden for § 114. Strafniveauerne blev ved lov nr. 883 af 16. juni 2020 forhøjet med omkring det halve, og domstolene har siden udmålt straffe helt op til strafmaksimum på 16 år, ledsaget af opholds- og kontaktforbud, frakendelse af indfødsret og udvisning for bestandig.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Det kvalificerede terrorforsæt efter § 114, stk. 1 – at skræmme en befolkning i alvorlig grad, uretmæssigt at tvinge myndigheder eller at destabilisere et lands grundlæggende strukturer – er et selvstændigt bevistema, som ikke følger af handlingens grovhed alene.

02 At en handling er rettet mod et totalitært regime, der ikke respekterer retsstatsprincippet, bringer den ikke i sig selv uden for § 114; afgørende er en samlet vurdering af alle sagens elementer (SS-30/2024-HJR).

03 Organisationens overordnede formål, valg af mål og alliancer indgår i vurderingen: en gruppe, der ikke hovedsageligt sigter mod at udbrede demokratiske værdier og angriber både militære og civile mål, er en terrorsammenslutning.

04 Spørgsmålet om, hvorvidt en konkret gruppe er en terrorsammenslutning, er bevisbedømmelse, som Højesteret ikke kan efterprøve i en udmålingsanke, jf. retsplejelovens § 933, stk. 2.

05 Ved lov nr. 883 af 16. juni 2020 blev strafniveauet for samtlige terrorbestemmelser forhøjet med omkring det halve – for § 101 a, stk. 1, fordoblet og for § 114 j firedoblet.

06 Forsøg på terrorisme ved bombesprængning og manddrab straffes efter 2020-anvisningen som udgangspunkt med 16 års fængsel, dvs. strafmaksimum efter § 33, stk. 1.

07 Meget ung alder er en reel formildende faktor: Højesteret nedsatte i SS-73/2024-HJR straffen fra 7 til 5 år for en 15½-årig med ledende rolle i Feuerkrieg Division.

08 Terrorfinansiering efter § 114 b kræver ikke, at midlerne kan spores til en konkret terrorhandling – det er tilstrækkeligt, at modtageren begår eller har til hensigt at begå § 114- eller § 114 a-handlinger.

09 Fremme af terrorvirksomhed efter § 114 e rammer også rent kommunikative bidrag – deling af bombe- og våbenmanualer i lukkede onlinefora er fremme, ikke beskyttet ytring.

10 Billigelse efter § 136, stk. 2, kræver en udtrykkelig positiv påskønnelse: »den helteagtige aktion« er billigelse, mens omtale af et angreb som »selvforsvar« ikke er.

11 Frakendelse af dansk indfødsret efter indfødsretslovens § 8 b, stk. 1, er udgangspunktet ved terrordomme på 2 års fængsel eller derover, forudsat at den dømte ikke bliver statsløs.

12 Risiko for tortur eller forfølgelse efter EMRK art. 3 prøves ikke ved selve udvisningsdommen, men først forud for en eventuel udsendelse eller i en asylsag.

13 EMD har konsekvent afvist danske klager over frakendelse af statsborgerskab og udvisning efter terrordomme som åbenbart grundløse (Johansen, Mubarak, Fateh, Belgacem).

14 Hensynet til mindreårige børn med dansk statsborgerskab kan efter TEUF art. 20 blokere for udvisning – men ikke for frakendelse af indfødsret (SS-112/2023-HJR).

15 Retten må ikke oplyse forsvareren om, at PET ikke har yderligere materiale, medmindre forsvareren har et konkret krav på oplysningen efter retsplejelovens § 729 a, stk. 3.

16 Påtale for §§ 114-115 sker efter justitsministerens påbud, jf. § 118 a, og efterforskningen varetages som udgangspunkt af PET.

§ 1 Kapitel 13's arkitektur: § 114 som kerne og de ni satellitbestemmelser

Terrorværnet er bygget koncentrisk omkring straffelovens § 114. Kernen er selve terrorhandlingen – en af otte opregnede grundforbrydelser (manddrab, grov vold, frihedsberøvelse, kapring, våben- og eksplosivforbrydelser efter § 192 a, brandstiftelse mv.) begået med det kvalificerede terrorforsæt. Strafferammen er fængsel indtil på livstid. § 114, stk. 2 rammer transport af våben eller eksplosivstoffer med samme forsæt, og stk. 3 truslen om at begå handlingerne.

Omkring kernen ligger ni satellitbestemmelser, der fremrykker værnet til forberedelses- og støttehandlinger:

Bestemmelse	Gerningsindhold	Strafferamme
§ 114 a	Strafskærpelseskatalog – konventionsforbrydelser uden terrorforsæt	Op til det dobbelte af grundstraffen; min. 6 år hvis grundstraf < 4 år

§ 114 b	Terrorfinansiering	12 år
§ 114 c	Hvervning (stk. 1-2) og selvhvervning (stk. 3)	12/16 år · 8 år · 8/12 år/livstid
§ 114 d	Oplæring og træning (stk. 1-2) og modtagelse heraf (stk. 3)	12/16 år · 8 år · 8 år
§ 114 e	Fremme af terrorvirksomhed	8 år · 12/16 år ved tilslutning til væbnet styrke
§ 114 f	Deltagelse i eller væsentlig støtte til magtanvendende korps	8 år
§ 114 g	Deltagelse i ulovlig militær organisation	Bøde eller 3 år
§ 114 h	Ikke-spredning af masseødelæggelsesvåben (dual-use)	8 år
§ 114 i	Modtagelse af økonomisk støtte fra terrorgruppe	8 år
§ 114 j	Indrejse- og opholdsforbud i konfliktområde	Bøde eller 8 år

Hertil kommer tværsporet i kapitel 12: § 101 a om tilslutning til en fjendtlig væbnet styrke, som kæmper mod den danske stat (12 år, under særligt skærpende omstændigheder livstid), og hvervning hertil (12/16 år).

Bestemmelsernes indbyrdes forhold er subsidiaritetsstyret: § 114 e gælder »i øvrigt«, dvs. når forholdet ikke rammes af §§ 114-114 d; § 114 f gælder, når forholdet ikke omfattes af §§ 114-114 e; og § 114 g, når forholdet ikke omfattes af §§ 114-114 f. Det giver en trappe, hvor anklagemyndigheden kan lande på et lavere trin, når terrorforsættet eller den konkrete tilknytning ikke kan bevises.

Straffelovrådet gennemgik hele værnet i betænkning nr. 1474/2006 om det strafferetlige værn mod terrorisme, afgivet på grundlag af et kommissorium fra august 2005 og med henblik på gennemførelsen af Europarådets konvention om forebyggelse af terrorisme og FN's konvention om nuklear terrorisme. Betænkningens kapitel 4 indeholder rådets overvejelser om det øvrige strafferetlige værn og kapitel 5 rådets udkast til lovforslag.

LOV `Straffeloven § 101a, stk. 1, 2` `Straffeloven § 114, stk. 1-3` `Straffeloven § 114a` `Straffeloven § 114b` `Straffeloven § 114c, stk. 1-3` `Straffeloven § 114d, stk. 1-3` `Straffeloven § 114e` `Straffeloven § 114f` `Straffeloven § 114g` `Straffeloven § 114h` `Straffeloven § 114i` `Straffeloven § 114j`

§ 2 Lovgivningshistorikken: fire pakker og en samlet skærpelse

Kapitel 13 har sin oprindelse i 1930-straffeloven, hvor § 114 oprindeligt handlede om noget helt andet – forbud mod visse sammenslutninger, indføjet i straffeloven fra 1934-loven om forbud mod visse sammenslutninger ved reformen af 13. kapitel omkring 1950-52. Den moderne terrorbestemmelse er indsat langt senere.

De fire afgørende pakker fremgår af betænkning nr. 1581/2023 om strafudmåling, bind I, s. 19:

> *En række af straffelovens bestemmelser om terrorisme og anden terrorrelateret kriminalitet blev indført ved lov nr. 378 af 6. juni 2002 i kølvandet på terrorangrebene mod USA den 11. september 2001. Ved lov nr. 542 af 8. juni 2006 indførtes en række nye bestemmelser om terrorrelateret kriminalitet, der dels afløste nogle af bestemmelserne*

> *indført i 2002, dels supplerede disse. Bl.a. blev der indført nye bestemmelser om hvervning og oplæring til terrorisme mv., jf. straffelovens §§ 114 c og 114 d. Ved lov nr. 642 af 8. juni 2016 indførtes straffelovens § 114 i om modtagelse af økonomisk støtte fra en terrororganisation og § 114 j om indrejse- og opholdsforbud, og der indsattes skærpede sidestrafferammer i straffelovens §§ 114 c og 114 e.*

- **Antiterrorpakke I – lov nr. 378 af 6. juni 2002.** Indsatte selve terrorbestemmelsen i § 114 samt de første regler om økonomisk støtte til terrororganisationer. Pakken gennemførte bl.a. FN-konventionen om finansiering af terrorisme, FN-Sikkerhedsrådets resolution 1373 (2001) og EU-rammeafgørelse **2002/475/RIA**.
- **Antiterrorpakke II – lov nr. 542 af 8. juni 2006.** Kriminaliserede hvervning (§ 114 c) og oplæring (§ 114 d) og gennemførte dele af Europarådets konvention om forebyggelse af terrorisme. Formålet var, som Ytringsfrihedskommissionen beskriver det i betænkning nr. 1573/2020, del 2, s. 293-, »grundlæggende at fremrykke værnet mod terror, ved at kriminalisere forberedende handlinger til terrorhandlinger«. Kommissionen fremhæver samtidig, at både § 114 c og § 114 d kriminaliserer ytringer, fordi gerningsindholdet kan opfyldes ved henvendelser, undervisning og vidensformidling.
- **Fremmedkrigerpakken – lov nr. 642 af 8. juni 2016** (i kraft 1. juli 2016). Indsatte § 114 i og § 114 j og ophævede 1934-loven om forbud mod fra dansk territorium at understøtte krigsførende magter. Formålet var »først og fremmest at styrke det strafferetlige værn mod deltagelse i væbnede konflikter i udlandet for terrorgrupper«.
- **Strafskærpelsen – lov nr. 883 af 16. juni 2020.** Den hidtil mest indgribende ændring, behandlet særskilt nedenfor.

Dertil kom **lov nr. 1880 af 29. december 2015**, der indsatte § 101 a om tilslutning til en fjendtlig væbnet styrke.

Debatten om pakkerne har været skarp. Ytringsfrihedskommissionen refererer på s. 294-296 kritikken af, at man »i for høj grad lod sig rive med af folkestemningen«, og at der burde have været solnedgangsklausuler. Justitsministeriets redegørelse fra september 2010 om erfaringerne med pakke I og II konkluderede omvendt, at bestemmelserne »alt i alt gav et dækkende strafferetligt værn mod terrorisme«, og at der ikke var behov for ændringer.

LOV Straffeloven § 101a Straffeloven § 114 Straffeloven § 114c Straffeloven § 114d Straffeloven § 114i Straffeloven § 114j

§ 3 Det kvalificerede terrorforsæt som selvstændigt bevistema

Det er ikke nok at begå en af de otte grundforbrydelser i § 114, stk. 1. Der skal foreligge et **kvalificeret forsæt** til ét af tre alternative formål:

1. at skræmme en befolkning i alvorlig grad,
2. uretmæssigt at tvinge danske eller udenlandske offentlige myndigheder eller en international organisation til at foretage eller undlade en handling, eller
3. at destabilisere eller ødelægge et lands eller en international organisations grundlæggende politiske, forfatningsmæssige, økonomiske eller samfundsmæssige strukturer.

Hertil kommer en objektiv kvalifikation: handlingen skal »i kraft af sin karakter eller den sammenhæng, hvori den begås, [kunne] tilføje et land eller en international organisation alvorlig skade«.

At dette er et reelt bevistema – og ikke en formalitet, der følger af handlingens grovhed – fremgår tydeligt af, hvordan sagerne falder ud i praksis. I Feuerkrieg-sagen frifandt byretten for selvhvervning efter § 114 c, stk. 3, netop fordi det ikke kunne lægges til grund, at tiltalte forud for anholdelsen havde foretaget konkrete handlinger til forberedelse eller planlægning af terrorangreb; der var derfor tvivl om, hvorvidt han havde forsæt til **selv** at begå terrorhandlinger. Østre Landsret nåede modsat resultat på grundlag af hans ytringer, og Procesbevillingsnævnet meddelte 3.-instansbevilling, jf. **24/14343** i 3.-instansbevilling i terrorsag mod 15-årig om hvervning til og fremme af Feuerkrieg Division.

Forarbejderne til strafskærpelsen i 2020 bekræfter, at terrorforsættet er det bærende og særlige element:

> *Det må i almindelighed anses for at være udtryk for en persons radikalisering, hvis den pågældende dømmes for overtrædelse af straffelovens § 114 eller forsøg herpå, idet handlingen i så fald vil være begået med det særligt kvalificerende terrorforsæt.*

Bevismæssigt løftes forsættet i praksis gennem gerningsmandens egne ytringer, det materiale der findes ved ransagning, og retserklæringer fra Center for Terroranalyse (CTA). I Feuerkrieg-sagen fandt politiet ved beslaglæggelse af tiltaltes computere og telefon kamp-, våben- og bombemanualer, litteratur knyttet til højreekstremistiske og nynazistiske grupperinger samt et udfyldt ansøgningsskema for en klassekammerat til gruppen – og efterforskningen viste, at han havde fortsat sine onlineaktiviteter efter den første anholdelse.

Når forsættet derimod ikke kan føres, falder sagen ned ad trappen til § 114 e eller § 114 f, eller – hvis handlingen falder helt uden for § 114 – kan sidestrafferammen i § 114 a aktiveres for de opregnede konventionsforbrydelser.

LOV Straffeloven § 114, stk. 1 · Straffeloven § 114a · Straffeloven § 114c, stk. 3 · Straffeloven § 114e

PRAKSIS
- **Højesteret** · Hvervning og fremme af terrorsammenslutningen Feuerkrieg Division (FKD) – Strafudmåling for en 15-årig — 14.03.2025
- **Procesbevillingsnævnet** · 3.-instansbevilling i terrorsag mod 15-årig om hvervning til og fremme af Feuerkrieg Division – navnlig strafudmålingen — 30.09.2024

§ 4 Terror eller legitim frihedskamp? ASMLA-dommen og den indskrænkende fortolkning

Det principielle spørgsmål – om væbnet modstand mod et totalitært regime falder uden for § 114 – blev afgjort af Højesteret den 5. december 2024 i **SS-30/2024-HJR**, jf. Højesteretsdom i sag om spionage for Saudi-Arabien og finansiering af terrorisme i Iran. Procesbevillingsnævnet havde meddelt 3.-instansbevilling netop med henblik på fortolkningen af § 114, jf. **24/02503** i 3.-instansbevilling i terrorsag om ASMLA-medlemmers bistand til væbnet gren.

Tre ledende medlemmer af ASMLA (Arab Struggle Movement for the Liberation of Ahwaz) havde i 2012-2020 samarbejdet med en saudiarabisk efterretningstjeneste og tilvejebragt ca. 15 mio. kr. til støtte for de væbnede grupper Martyr Muhyiddin Al-Nasser Brigaden og Jaish al-Adl. De gjorde gældende, at angrebene var rettet mod militære mål, og at formålet var at vælte et totalitært styre og indføre demokrati for det ahwaziske mindretal.

Højesteret anerkendte, at § 114 skal fortolkes indskrænkende i lyset af rammeafgørelsens præambel og Rådets erklæring 109/2002, hvorefter rammeafgørelsen

> *ikke [kan] bruges som et argument for nu at betragte adfærd, som blev udført af mennesker, der handlede for at bevare eller genskabe disse demokratiske værdier, hvilket navnlig var tilfældet i visse medlemsstater under anden verdenskrig, som "terroristhandlinger".*

Men Højesteret afviste, at regimets karakter i sig selv er afgørende:

> *Højesteret finder efter det anførte, at selve det forhold, at en handling har været rettet mod et land, som ikke er et demokratisk samfund, men regeres af et totalitært regime, der ikke respekterer retsstatsprincippet, ikke indebærer, at handlingen falder uden for § 114, stk. 1's anvendelsesområde. Om handlingen falder uden for § 114, stk. 1, beror som nævnt på en samlet vurdering af alle sagens elementer.*

De momenter, Højesteret vægtede i den samlede vurdering, tegner en brugbar checkliste:

- **Organisationens overordnede formål** – havde den ikke i det hele eller hovedsageligt til formål at udbrede demokratiske værdier?
- **Alliancer** – indgik den forbindelser med antidemokratiske kræfter?
- **Målvalg** – ramte eller kunne angrebene ramme både militære og ikke-militære mål, herunder olieindustri og bankvæsen?
- **Virkning** – var angrebene designet til at skræmme dele af befolkningen og destabilisere landet?
- **Etnisk sondring** – spillede sondringen mellem befolkningsgrupper ind ved valg af mål?

Konklusionen blev:

> *På baggrund af landsrettens bevisbedømmelse tiltræder Højesteret, at der er tale om organisationer, der begik eller havde til hensigt at begå terrorhandlinger omfattet af straffelovens § 114, stk. 1. Dette gælder, selv om Iran som anført af landsretten ikke er et demokratisk samfund, men regeres af et totalitært regime, der ikke respekterer retsstatsprincippet.*

At de tiltaltes handlinger var udsprunget af modstand mod et regime, der anvender dødsstraf og tortur, fik således ikke betydning for skyldspørgsmålet – men indgik i formildende retning ved strafudmålingen sammen med det forhold, at en del af midlerne var anvendt til lovlige politiske aktiviteter.

LOV Straffeloven § 114, stk. 1 · Straffeloven § 114b · Straffeloven § 114e

PRAKSIS
Højesteret · Højesterets dom om terrorfinansiering, spionage og frakendelse af statsborgerskab i sag om iransk modstandskamp — 05.12.2024

Procesbevillingsnævnet · Procesbevillingsnævnet meddeler 3.-instansbevilling i terrorsag om ASMLA-medlemmers bistand til væbnet gren og fortolkningen af straffelovens § 114 — 02.05.2024

§ 5

Hvornår er en gruppe en terrorsammenslutning? Bevisbedømmelse og revisionsgrænsen

Satellitbestemmelserne §§ 114 b-114 e forudsætter alle, at der findes »en person, en gruppe eller en sammenslutning, der begår eller har til hensigt at begå handlinger omfattet af § 114 eller § 114 a«. Kvalifikationen af gruppen er derfor et selvstændigt og ofte omstridt tema.

I Feuerkrieg-sagen – **SS-73/2024-HJR**, Højesterets dom i sag om terrorhvervning og fremme af Feuerkrieg Division for en 15-årig – bestred tiltalte, at Feuerkrieg Division (FKD) overhovedet var en terrorsammenslutning. Han anførte, at anklagemyndigheden støttede sig på andenhåndsviden fra Center for Terroranalyse og Europol uden at fremlægge de bagvedliggende udenlandske domme, og at FKD blot var »et lukket internetfællesskab for ganske få unge uden reel forbindelse til den virkelige verden«.

Højesteret afskar indsigelsen processuelt:

> *Højesteret fastslog, at spørgsmålet, om FKD er en terrorsammenslutning, vedrører landsrettens bevisbedømmelse, som efter retsplejelovens § 933, stk. 2, sammenholdt med § 912, stk. 1, nr. 4 modsætningsvis, ikke kan efterprøves.*

Det er en central retssikkerhedsmæssig pointe: når skyldspørgsmålet er afgjort i landsretten, og anken kun angår strafudmåling, er terrorsammenslutnings-kvalifikationen ikke længere til prøvelse. Anklagemyndigheden pegede på FKD's navn, logo, ideologi, ledelse og optagelsesprocedure som væsentlige kendetegn og henviste til Europols rapport om den såkaldte *siege-kultur* med online-baserede strukturer og »one-man-armies«.

Landsretten havde lagt til grund, at gruppen havde forsæt til at skræmme en befolkning i alvorlig grad eller at destabilisere eller ødelægge de grundlæggende politiske, forfatningsmæssige eller samfundsmæssige strukturer i et land, og at tiltalte var bekendt hermed. Byretten havde formuleret forsætskravet hos den enkelte som, at han »havde været bekendt med eller i hvert fald anset det for overvejende sandsynligt«, at gruppen var en terrorsammenslutning – altså sandsynlighedsforsæt.

Den praktiske betydning af CTA-erklæringerne er reguleret i Rigsadvokatmeddelelsen om forelæggelse og indberetning i terrorsager:

> *Anklagemyndighedens anmodninger om indhentelse af retserklæringer fra Center for Terroranalyse (CTA) skal gå gennem statsadvokaten, som drøfter anmodningen med PET (Juridisk Afdeling og CTA) [...] Udgangspunktet er, at anklagemyndigheden kun bør anmode om en erklæring, når der er et klart behov herfor i den konkrete sag.*

At kvalifikationen også kan hvile på EU's terrorliste ses i **SS-29997/2023-KBH**, Dom for billigelse af terrorisme: Snapchat-opslag om Hamas' angreb, hvor Københavns Byret henviste til, at Hamas er opført på EU's terrorliste ved Rådets afgørelse af 18. juli 2022, og at angrebets karakter var tilstrækkelig til at bringe det ind under § 114 – »uanset om det måtte være rettet mod en besættelsesmagt«.

LOV Retsplejeloven § 912, stk. 1 · Retsplejeloven § 933, stk. 2 · Straffeloven § 114, stk. 1 · Straffeloven § 114c · Straffeloven § 114e

PRAKSIS
- **Højesteret** · Hvervning og fremme af terrorsammenslutningen Feuerkrieg Division (FKD) – Strafudmåling for en 15-årig — 14.03.2025
- **Højesteret** · Ungdomsterrorist dømt for tilslutning til Feuerkrieg Division (FKD) – Højesteret nedsætter straffen til 5 års fængsel — 14.03.2025
- **Byretten** · Dom for billigelse af terrorisme: Snapchat-opslag om Hamas' angreb — 22.02.2024

§ 6 Strafskærpelsen i 2020: strafniveauerne forhøjet med det halve

Lov nr. 883 af 16. juni 2020 er den vigtigste enkeltstående kilde til det gældende strafniveau. Loven havde to hovedpunkter, som beskrevet i de almindelige bemærkninger: indførelse af opholds- og kontaktforbud i § 79 b, og

> *at skærpe straffen for overtrædelse af straffelovens terrorbestemmelser (§ 101 a, §§ 114-114 j og § 136, stk. 2) gennem dels en generel forhøjelse af strafferammerne, dels en gennemgående forhøjelse af det gældende strafniveau med omkring det halve i forhold til den straf, der i dag fastsættes – eller ville være fastsat – af domstolene.*

Begrundelsen var kontant:

> *Efter ministeriets opfattelse er der på tilsvarende vis behov for at skærpe straffelovens terrorbestemmelser, da det gældende strafniveau ikke i tilstrækkelig grad afspejler en nutidig opfattelse af strafværdigheden af terrorforbrydelser.*

Loven blev fremsat på baggrund af regeringens udspil af 16. januar 2020, »Vi passer på Danmark – 8 tiltag mod fremmedkrigere«, og med henvisning til, at PET pr. 25. februar 2020 vurderede, at der siden sommeren 2012 var udrejst mindst 159 personer fra Danmark til militant islamistiske grupper i Syrien og Irak.

De konkrete anvisninger fra forarbejderne til § 114:

Overtrædelse	Hidtidigt niveau	Niveau efter 2020
Forsøg på terrorisme ved bombesprængning og manddrab, § 114, stk. 1	12 år	**16 år**
Forsøg på § 114, stk. 1, i øvrigt	8-12 år	**12-16 år**
Forsøg på § 114, stk. 2 (våbentransport)	8-12 år	**12-16 år**
Trussel, § 114, stk. 3	1-2 år	**1 år 6 mdr. – 3 år**
Tilslutning til fjendtlig styrke, § 101 a, stk. 1	3-5 år	**6-10 år** (fordobling)
Indrejse-/opholdsforbud, § 114 j, stk. 1	–	**2 år** i førstegangstilfælde (firedobling)

Strafferammerne blev samtidig hævet: § 114 b fra 10 til 12 år, § 114 i og § 114 j fra 6 til 8 år, § 101 a, stk. 1 og stk. 2, fra 10 til 12 år, og sidestrafferammen i § 114 a fra »indtil det halve« til »indtil det dobbelte«.

Forarbejderne noterer selv den vigtige begrænsning: forhøjelsen gælder »jf. dog straffelovens § 33, stk. 1, hvorefter fængsel ikke idømmes på tid over 16 år«. Anvisningen om at forhøje med det halve rammer altså loftet i de groveste sager.

To forbehold gælder gennemgående. For det første understreger forarbejderne, at strafudmålingen »fortsat [vil] bero på domstolenes konkrete vurdering i det enkelte tilfælde af samtlige omstændigheder i sagen, jf. herved de almindelige regler om straffens fastsættelse i straffelovens kapitel 10«. For det andet har skærpelsen ingen tilbagevirkende kraft. Forarbejderne til § 101 a rummer et instruktivt eksempel om løbende tilslutning hen over ikrafttrædelsen:

> *Det skærpede strafniveau på som udgangspunkt 6-10 års fængsel for overtrædelsen efter lovens ikrafttræden vil herved i praksis absorbere straffen på som udgangspunkt 3-5 års fængsel for den overtrædelse af bestemmelsen, der blev begået inden lovens ikrafttræden.*

Begrundelsen er EMRK art. 7's forbud mod skærpelse med tilbagevirkende kraft.

Udvalget bag betænkning nr. 1581/2023 om strafudmåling konstaterede, at der på det tidspunkt »alene [var] afsagt en enkelt dom om overtrædelse af straffelovens terrorbestemmelser, hvor gerningstidspunktet ligger efter lovændringen i 2020«. Praksis efter skærpelsen var altså meget tynd – hvilket gør de efterfølgende domme desto vigtigere.

LOV Straffeloven § 33, stk. 1 Straffeloven § 79b Straffeloven § 101a, stk. 1 Straffeloven § 114, stk. 1-3 Straffeloven § 114a Straffeloven § 114b Straffeloven § 114i Straffeloven § 114j, stk. 1

§ 7 Strafudmålingen i praksis: fra 16 år til nedsættelse ved ung alder

Domspraksis efter 2020-skærpelsen tegner et niveau, der ligger markant over det tidligere.

Sag	Forhold	Straf
SS-25/2023-OLR (2024)	Forsøg på terrorisme, terrorfinansiering, fremme, § 192 a	**16 år** + udvisning
SS-3390/2021-OLR (2022)	Forsøg på terrorisme ved våbenanskaffelse	**12 år** (skærpet af landsretten)
Sag 16/2021 (2021)	Medvirken til terror – køb af termiske kameraer til IS	**10 år**
SS-30/2024-HJR (2024)	Bistand til fremmed efterretningstjeneste, § 114 b, § 114 e	**8, 7 og 6 år**
SS-73/2024-HJR (2025)	Selvhvervning, hvervningsforsøg, fremme (15-årig)	**5 år** (nedsat fra 7)
SS-6248/2025-GLO (2026)	Fremme af terrorvirksomhed på Telegram	**6 år**
Sag 119/2017 (2017)	Hvervning til IS, forsøg på terrorfinansiering, billigelse	**6 år**
SS-2764/2021-OLR (2023)	Hvervning til ISIL	**5 år**

Den historiske referenceramme ses i **SS-512/2007-HJR**, Højesterets dom i sag om forsøg på terrorisme af 10. april 2008, hvor Højesteret stadfæstede domfældelsen for forsøg på terrorisme og **forhøjede** straffene – en tidlig markering af, at niveauet skulle op. Tilsvarende i **SS-365/2011-VLR**, Dom om forsøg på terrorisme og manddrab af 22. juni 2011.

Den mest instruktive udmålingssag er Feuerkrieg-dommen, **SS-73/2024-HJR**. Anklagemyndigheden anførte, at straffen for en voksen ville ligge på 9-10 års fængsel, og at den under hensyn til tiltaltes alder burde fastsættes til 7 år og 6 måneder – 8 år. Højesteret vægtede i **skærpende** retning:

- tiltaltes **ledende rolle** i FKD,
- udarbejdelse og redigering af FKD's håndbog,
- systematisering af bombemanualer og våbeninstruktioner i et elektronisk »bibliotek«,

- deling af dette materiale med andre medlemmer.

I **formildende** retning vægtede Højesteret navnlig, at tiltalte i slutningen af gerningsperioden kun var **ca. 15½ år** gammel, og at han ved anholdelsen kun havde været medlem i **ca. 4 måneder**.

> *Efter en samlet vurdering finder Højesteret, at straffen skal fastsættes til fængsel i 5 år.*

Dommen viser, at den unge alder efter § 82, nr. 1 og medlemskabets korte varighed tilsammen kan trække niveauet ned med omkring det halve i forhold til en voksen – men at der stadig bliver tale om en flerårig ubetinget fængselsstraf til en person, der ikke havde udført nogen terrorhandling og ikke havde forvoldt nogen skade. Aspergers syndrom, som tiltalte påberåbte sig, fremgår ikke af Højesterets præmisser som selvstændigt formildende moment.

LOV Straffeloven § 21 · Straffeloven § 82, stk. 1 · Straffeloven § 114, stk. 1 · Straffeloven § 114b · Straffeloven § 114c, stk. 1, 3 · Straffeloven § 114e

PRAKSIS

Højesteret · Hvervning og fremme af terrorsammenslutningen Feuerkrieg Division (FKD) – Strafudmåling for en 15-årig	14.03.2025
Højesteret · Ungdomsterrorist dømt for tilslutning til Feuerkrieg Division (FKD) – Højesteret nedsætter straffen til 5 års fængsel	14.03.2025
Højesteret · Højesterets dom om terrorfinansiering, spionage og frakendelse af statsborgerskab i sag om iransk modstandskamp	05.12.2024
Højesteret · Terrordom: Fængsel i 10 år for medvirken til terror ved køb af termiske kameraer til IS	10.09.2021
Højesteret · Frakendelse af dansk indfødsret og udvisning af dobbelt statsborger dømt for terrorrekruttering og -finansiering	14.11.2017
Højesteret · Højesterets dom i sag om forsøg på terrorisme: Stadfæstelse af dom og forhøjelse af straffe	10.04.2008
Landsretten · Stadfæstelse af 16 års fængsel og udvisning for forsøg på terrorisme og terrorfinansiering	14.05.2024
Landsretten · Dom for terrorhvervning: 5 års fængsel, frakendelse af dansk indfødsret og udvisning for hvervning til ISIL	12.01.2023
Landsretten · Landsretten skærper straf til 12 års fængsel for forsøg på terrorisme ved våbenanskaffelse	14.12.2022
Landsretten · Dom om forsøg på terrorisme og manddrab efter Straffelovens § 114 og § 237	22.06.2011
Byretten · Retten i Glostrup: 6 års fængsel for fremme af Terrorsammenslutnings terrorvirksomhed på Telegram – sag om § 114 e og grænsen for ytringsfrihed	20.04.2026

§ 8 Terrorfinansiering (§ 114 b) og fremme af terrorvirksomhed (§ 114 e)

§ 114 b rammer tre alternative handlinger over for »en person, en gruppe eller en sammenslutning, der begår eller har til hensigt at begå handlinger omfattet af § 114 eller § 114 a«: direkte eller indirekte at yde økonomisk støtte, tilvejebringe eller indsamle midler, eller stille penge, formuegoder eller finansielle ydelser til rådighed. Strafferammen er 12 år.

Det afgørende – og det som gør bestemmelsen så bred – er, at der **ikke kræves** sammenhæng mellem de konkrete midler og en konkret terrorhandling. Det er nok, at modtageren begår eller har til hensigt at begå § 114-handlinger, og at gerningsmanden har forsæt hertil. Finanstilsynets vejledning om hvidvask og terrorfinansiering redegør for, at hvidvasklovens § 4 definerer finansiering af terrorisme i overensstemmelse med § 114 b.

I **SS-30/2024-HJR** blev de tiltalte dømt efter § 114 b, nr. 2, for gennem ASMLA at have tilvejebragt ca. 15 mio. kr. og forsøgt at skaffe yderligere 15 mio. kr. fra en saudiarabisk efterretningstjeneste. Det forhold, at en del af midlerne var anvendt til lovlige politiske aktiviteter, fjernede ikke strafbarheden – men indgik i formildende retning ved udmålingen.

§ 114 e er opsamlingsbestemmelsen: at »i øvrigt« fremme virksomheden for en person, gruppe eller sammenslutning, der begår eller har til hensigt at begå handlinger omfattet af §§ 114, 114 a, 114 b, 114 c eller 114 d. Strafferammen er 8 år, men stiger til 12 år ved tilslutning til en væbnet styrke og til 16 år under særligt skærpende omstændigheder – hvorved »navnlig [anses] tilfælde, hvor den pågældende har deltaget i kamphandlinger«.

Bestemmelsens rækkevidde omfatter også rent kommunikative bidrag. I Feuerkrieg-sagen bestod fremmet bl.a. i at dele bombe- og våbenmanualer med andre medlemmer. Samme linje ses i **SS-6248/2025-GLO**, Retten i Glostrup: 6 års fængsel for fremme af terrorsammenslutnings terrorvirksomhed på Telegram, hvor sagen udtrykkeligt angik grænsen mellem § 114 e og ytringsfriheden.

Materiel støtte rammes ligeledes: i **Sag 16/2021**, Terrordom: Fængsel i 10 år for medvirken til terror ved køb af termiske kameraer til IS, blev køb af termiske kameraer til IS henført under § 114, § 114 e og § 23.

Kombinationen § 114 b + § 114 e er den hyppigste i fremmedkriger-sagerne – se **SS-2522/2022-VLR**, Landsrettens dom i sag om fremme af terrorisme og finansiering af IS, **SS-1814/2022-OLR**, Stadfæstelse af domme for terrorforsøg med TATP, brandstiftelse og finansiering af Islamisk Stat, og **SS-32566/2020-KBH**, Dom for forsøg på terrorisme, ildspåsættelse og finansiering af terror.

På det administrative plan gennemføres FN-Sikkerhedsrådets resolutioner om frysning af midler via EU-forordninger, der er direkte gældende i Danmark. Finanstilsynets vejledning beskriver systemet i afsnittet om finansielle sanktioner i FN- og EU-systemet. Sanktionsregimet er senest justeret med humanitære undtagelser ved forordning (EU) 2024/669, der ændrer forordning (EF) nr. 2580/2001 om specifikke restriktive foranstaltninger mod visse personer og enheder med henblik på at bekæmpe terrorisme.

LOV `Straffeloven § 23` `Straffeloven § 114b` `Straffeloven § 114e` `Straffeloven § 114, stk. 1`

PRAKSIS

Højesteret · Hvervning og fremme af terrorsammenslutningen Feuerkrieg Division (FKD) – Strafudmåling for en 15-årig	14.03.2025
Højesteret · Højesterets dom om terrorfinansiering, spionage og frakendelse af statsborgerskab i sag om iransk modstandskamp	05.12.2024
Højesteret · Terrordom: Fængsel i 10 år for medvirken til terror ved køb af termiske kameraer til IS	10.09.2021
Landsretten · Stadfæstelse af domme for terrorforsøg med TATP, brandstiftelse og finansiering af Islamisk Stat	23.05.2024
Landsretten · Landsrettens dom i sag om fremme af terrorisme og finansiering af IS	04.09.2023
Byretten · Retten i Glostrup: 6 års fængsel for fremme af Terrorsammenslutnings terrorvirksomhed på Telegram – sag om § 114 e og grænsen for ytringsfrihed	20.04.2026
Byretten · Dom for forsøg på terrorisme, ildspåsættelse og finansiering af terror	01.06.2022

§ 9 Hvervning (§ 114 c) og oplæring (§ 114 d) – den fremrykkede kriminalisering

§ 114 c og § 114 d blev indsat ved antiterrorpakke II i 2006 og har en spejlet struktur: stk. 1 rammer den aktive hverver/oplærer (12 år, ved systematisk eller organiseret karakter 16 år), stk. 2 den mindre grove variant rettet mod § 114 b-handlinger (8 år), og stk. 3 den, der **lader sig** hverve eller oplære (8 år, ved tilslutning til væbnet styrke 12 år, under særligt skærpende omstændigheder – deltagelse i kamphandlinger – fængsel indtil på livstid).

Stk. 3 er den centrale fremmedkriger-bestemmelse og den, der har frembragt mest praksis:

- **SS-2764/2021-OLR**, Dom for terrorhvervning: 5 års fængsel, frakendelse af dansk indfødsret og udvisning for hvervning til ISIL – § 114 c, stk. 1, og § 114 d, stk. 3, jf. § 21.
- **Sag 119/2017**, Frakendelse af dansk indfødsret og udvisning af dobbelt statsborger dømt for terrorrekruttering og -finansiering – hvervning til Islamisk Stat efter § 114 c, stk. 3, forsøg på terrorfinansiering for 20.000 kr. efter § 114 b, nr. 1, og billigelse efter § 136, stk. 2. Straf: 6 år.
- **SS-3316/2016-FRB**, Forlængelse af varetægtsfængsling i sag om IS-hvervning – § 114 c, stk. 3, med varetægtsfængsling ud over 1 år efter retsplejelovens § 768 a.

EMD-praksis giver et godt indblik i den typiske § 114 c, stk. 3-sag: i Johansen-sagen var klageren dømt efter § 114 c, stk. 3, og § 114 d, stk. 3, for at have rejst ind i Syrien og accepteret rekruttering og træning; han opholdt sig i Syrien fra 9. september 2013 til 19. februar 2014 og blev idømt 4 års fængsel. I Fateh- og Belgacem-sagerne var der tale om **forsøg** på at rejse til Syrien for at tilslutte sig IS, straffet med 3 års fængsel efter § 114 c, stk. 3.

Ytringsfrihedskommissionen fremhæver i betænkning nr. 1573/2020, del 2, s. 293, at begge bestemmelser er ytringsbegrænsende:

> *Det gælder bl.a. forslaget til straffelovens § 114 c, som kriminaliserer hvervning til terror, f.eks. gennem personlig henvendelse, annoncer, kampagner, hvor gerningsindholdet bl.a. kan opfyldes ved ytringer. Herudover indeholdt anti-terrorpakke II en ny § 114 d, der forbyder oplæring i at begå eller fremme terror. Da oplæring f.eks. kan ske ved undervisning, instruktion, vidensformidling eller vejledning, kriminaliserer også denne bestemmelse ytringer.*

Det er netop denne spænding, Feuerkrieg-sagen sætter på spidsen: en 15-årigs onlineaktivitet i et lukket forum blev til 5 års fængsel, uden at nogen terrorhandling var udført.

LOV Retsplejeloven § 768a, stk. 1 · Straffeloven § 21 · Straffeloven § 114c, stk. 1-3 · Straffeloven § 114d, stk. 1-3 · Straffeloven § 114b

PRAKSIS

Højesteret · Hvervning og fremme af terrorsammenslutningen Feuerkrieg Division (FKD) – Strafudmåling for en 15-årig	14.03.2025
Højesteret · Frakendelse af dansk indfødsret og udvisning af dobbelt statsborger dømt for terrorrekruttering og -finansiering	14.11.2017
Menneskerettighedsdomstolen · Fratagelse af dansk statsborgerskab og udvisning for terrorrelaterede forbrydelser (Adam Johansen mod Danmark)	01.02.2022
Landsretten · Dom for terrorhvervning: 5 års fængsel, frakendelse af dansk indfødsret og udvisning for hvervning til ISIL	12.01.2023
Byretten · Forlængelse af varetægtsfængsling i sag om IS-hvervning - Kendelse fra Retten på Frederiksberg	03.04.2017
Menneskerettighedsdomstolen · Fateh v. Danmark: Udvisning og fratagelse af statsborgerskab for terrorrelateret kriminalitet i overensstemmelse med EMRK	15.02.2024
Menneskerettighedsdomstolen · Udvisning og fratagelse af statsborgerskab for forsøg på tilslutning til Islamisk Stat	15.02.2024

§ 10 § 114 j og § 101 a: konfliktområder og fjendtlig væbnet styrke

§ 114 j er konstruktionsmæssigt usædvanlig: den kriminaliserer ikke en handling med et bestemt forsæt, men det blotte ophold i et geografisk område. Efter stk. 1 straffes den, der har dansk indfødsret eller bopæl i den danske stat, og som **uden tilladelse** indrejser eller opholder sig i et udpeget område, med bøde eller fængsel indtil 8 år. Stk. 2 undtager indrejse og ophold som led i dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv.

Udpegningen sker efter stk. 3 ved bekendtgørelse fra justitsministeren efter forhandling med udenrigs- og forsvarsministeren – med den demokratiske sikkerhedsventil, at »Folketinget kan ved en folketingsbeslutning ophæve regler fastsat af justitsministeren«. De udpegede områder fremgår af bekendtgørelsen om forbud mod indrejse eller ophold i visse konfliktområder § 1:

> 1. *Dayr Az Zawr-provinsen i Syrien [...] 2) Idlib-provinsen i Syrien*

Tilladelsesordningen er reguleret i bekendtgørelsens §§ 2-9: ansøgning indgives til politidirektøren via Rigspolitiets blanket, og § 7 betinger behandling af, at ansøgeren samtykker i, at politidirektøren udveksler oplysninger med andre myndigheder, **herunder PET**. Fristerne er 20 arbejdsdage før planlagt indrejse ved individuelle tilladelser og 10 ved kollektive, jf. § 5. En tilladelse kan efter § 4 tilbagekaldes, hvis betingelserne ikke længere er til stede, og politidirektørens afgørelser kan efter § 9 påklages til Rigspolitichefen, hvis afgørelse er endelig.

Den ledende dom er **SS-27/2019-HJR**, Dom for overtrædelse af indrejseforbud efter straffelovens § 114 j af 27. august 2019. Se videre **SS-2504/2022-VLR**, Dom for overtrædelse af straffelovens § 114 e og § 114 j, hvor landsretten skærpede straffen, og **SS-112/2023-HJR** om § 114 e og § 114 j, stk. 1 og 3.

2020-loven firedoblede strafniveauet for § 114 j til **2 års fængsel i førstegangstilfælde** – den mest markante enkeltskærpelse i pakken, begrundet i behovet for at afskrække fremmedkrigere.

§ 101 a ligger i kapitel 12 og rammer den, der under en væbnet konflikt, hvori den danske stat er part, er tilsluttet en væbnet styrke for en part, som kæmper mod Danmark (12 år; under særligt skærpende omstændigheder – navnlig deltagelse i kamphandlinger – livstid). Stk. 2 rammer hvervning hertil og offentlig tilskyndelse (12/16 år). Bestemmelsen blev anvendt i **SS-1642/2023-OLR**, Dom for terrorisme, tilslutning til IS og overtrædelse af rejseforbud, hvor § 101 a, stk. 1, blev kombineret med § 114, stk. 3, § 114 c, stk. 3, § 114 j, stk. 1, og § 136, stk. 1 – en illustration af, hvor tæt sporene fletter sig i fremmedkriger-sagerne.

Bemærk afgrænsningen: EU's direktiv (EU) 2017/541 om bekæmpelse af terrorisme, der afløste rammeafgørelse 2002/475/RIA og definerer foreign terrorist fighter-handlinger, er ikke bindende for Danmark på grund af retsforbeholdet. Det er derfor fortsat **rammeafgørelse 2002/475/RIA** og Rådets erklæring 109/2002, Højesteret lægger til grund ved fortolkningen af § 114 – som det udtrykkeligt fremgår af **SS-30/2024-HJR**.

Udrejse til konfliktområder og hjemtagelse fra al-Hol og Roj behandles selvstændigt under fremmedkrigere.

LOV Straffeloven § 101a, stk. 1, 2 Straffeloven § 114j, stk. 1-5 Straffeloven § 114, stk. 3 Straffeloven § 114c, stk. 3 Straffeloven § 114e

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets dom om terrorfinansiering, spionage og frakendelse af statsborgerskab i sag om iransk modstandskamp	05.12.2024
Højesteret · Frakendelse af dansk indfødsret for fremme af Islamisk Stat, men ikke udvisning af hensyn til børn (TEUF art. 20)	30.04.2024
Højesteret · Dom for overtrædelse af indrejseforbud efter straffelovens § 114 j	27.08.2019
Landsretten · Dom for terrorisme, tilslutning til IS og overtrædelse af rejseforbud; straffens længde	17.12.2024
Landsretten · Dom for overtrædelse af straffelovens § 114 e og § 114 j - skærpelse af straf	19.12.2022

§ 11 Billigelse efter § 136, stk. 2 – hvor ytringsfriheden sætter grænsen

Offentlig billigelse af terrorhandlinger straffes ikke efter kapitel 13, men efter § 136, stk. 2, der kriminaliserer den, som offentligt **udtrykkeligt** billiger en af de i kapitel 12 eller 13 omhandlede forbrydelser. Bestemmelsen blev omfattet af 2020-skærpelsen på lige fod med terrorbestemmelserne.

Kravet om **udtrykkelighed** er den afgørende retssikkerhedsgaranti, og Højesteret har trukket grænsen skarpt op i **SS-30/2024-HJR**. De tre ASMLA-tiltalte havde samme dag som angrebet i Ahwaz udsendt et enslydende tweet, hvori angrebet omtaltes som at »høre under rammerne af selvforsvar«. Højesteret frifandt:

> *Højesteret finder, at de omhandlede Twitter-opslag ikke kan anses for en udtrykkelig billigelse af terrorangrebet den 22. september 2018. Der foreligger således ikke en overtrædelse af straffelovens § 136, stk. 2.*

Modsat for et Facebook-opslag dagen efter:

> *Med hensyn til Tiltalte 2's Facebook-opslag den 23. september 2018 finder Højesteret, at hans omtale af terrorangrebet som "den helteagtige aktion" eller lignende udgør en udtrykkelig billigelse af terrorangrebet. Det forhold, at formålet med opslaget bl.a. var at understrege vigtigheden af, at ansvaret for terrorangrebet ikke blev tilskrevet ISIS, kan ikke føre til et andet resultat. Det samme gælder ytringsfriheden efter Menneskerettighedskonventionens artikel 10.*

Skillelinjen går altså mellem **retfærdiggørende kontekstualisering** (»selvforsvar«) og **positiv påskønnelse** (»den helteagtige aktion«). Motivet bag ytringen er uden betydning, og EMRK art. 10 rykker ikke grænsen.

Strafniveauet fremgår af **Sag 116/2019**, Højesteretsdom om offentlig billigelse af terrorisme på Facebook af 6. januar 2020, hvorefter straffen varierer mellem bøde, betinget og ubetinget fængsel afhængigt af grovhed og personlige forhold. To sager om reaktionerne på Hamas' angreb 7. oktober 2023 illustrerer spændet:

- **SS-29997/2023-KBH**: Snapchat-video til over 80.000 følgere med udtalelserne »Men 250 stykker, det er ikke helt dumt« og »Jeg kondolerer for alle de menneskeliv, der ikke er blevet taget endnu«, ledsaget af musik og dans. Retten tilsidesatte forklaringen om satire og faktisk vildfarelse som utroværdig – bl.a. fordi tiltalte i et senere interview sondrede mellem »uskyldige civile« og »civile« og udtalte »Jeg hylder drabene på børnemordere«. Straf: **4 måneders fængsel**, betinget med vilkår om 100 timers samfundstjeneste.
- **SS-66/2025-VLR**, Landsretten skærpede straf for billigelse af terror på Facebook til 60 dages betinget fængsel: kommentar på Ekstra Bladets Facebook-side kl. 14.20 samme dag. Flertallet (5 dommere) forkastede forklaringen om manglende forsæt, bl.a. fordi tiltalte to minutter forinden havde reageret kritisk på et opslag fra Statsministeren, der eksplicit fordømte *terrorangrebet*. En dommer dissentierede for frifindelse. Straf: **60 dages betinget fængsel**.

Begge domme fremhæver i skærpende retning, at billigelsen skete samme dag som et meget alvorligt angreb, og i formildende retning gode personlige forhold og førstegangsforbrydelse.

En beslægtet, men adskilt grænse blev trukket i **SS-92/2023-HJR**, Højesteret frifinder blogger for offentliggørelse af billede af terroroffer af 23. februar 2024. Her var der ikke tale om billigelse, men om § 264 d og offentliggørelse af et billede af en dræbt terrorofre. Højesteret sidestillede bloggerens funktion med de traditionelle mediers rolle som offentlighedens kontrol- og informationsorgan og konkluderede:

> *Under de anførte omstændigheder finder Højesteret, at hensynet til ytringsfriheden vejer tungere end hensynet til privatlivet.*

Dommene tegner tilsammen et billede af, at ytringsfriheden yder reel beskyttelse for kritisk og endog stødende omtale af terrorisme – men ingen beskyttelse for påskønnelsen af selve angrebet.

LOV Straffeloven § 114, stk. 1 · Straffeloven § 136, stk. 2 · Straffeloven § 264d, stk. 1

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets dom om terrorfinansiering, spionage og frakendelse af statsborgerskab i sag om iransk modstandskamp	05.12.2024
Højesteret · Højesteret frifinder blogger for offentliggørelse af billede af terroroffer med henvisning til ytringsfrihed	23.02.2024
Højesteret · Højesteretsdom om offentlig billigelse af terrorisme på Facebook	06.01.2020
Landsretten · Landsretten skærpede straf for billigelse af terror på Facebook til 60 dages betinget fængsel	22.09.2025
Byretten · Dom for billigelse af terrorisme: Snapchat-opslag om Hamas' angreb	22.02.2024

§ 12 Opholds- og kontaktforbud efter § 79 b – den forebyggende følgeretsvirkning

Ved 2020-loven blev der indsat en ny § 79 b, hvorefter den, som idømmes ubetinget fængselsstraf eller anden frihedsberøvende retsfølge for overtrædelse af § 101 a, §§ 114-114 j eller § 136, stk. 1-3 (i det omfang det angår kapitel 12/13-forbrydelser), ved dommen kan gives et **opholdsforbud** og et **kontaktforbud**. Forbuddene gives fra 1 til 10 år regnet fra endelig dom.

Formålet fremgår af de almindelige bemærkninger:

> *at forebygge nye terrorhandlinger ved at sikre, at terrordømte ikke fastholdes eller falder tilbage i radikaliserede miljøer samt ved at minimere mulighederne for, at de vil kunne påvirke radikaliseringsudsatte personer i en negativ retning.*

Betingelserne er kumulative og konkrete. Der kan **ikke** gives forbud, hvor straffen alene er bøde eller betinget fængsel, eller hvor retsfølgen ikke er frihedsberøvende (fx ambulant behandling eller tilsyn efter §§ 68-69). Forbuddene forudsættes »særligt anvendt i tilfælde, hvor overtrædelsen er udtryk for den dømtes radikalisering« – og forarbejderne fastslår, at dette i almindelighed må antages, når der dømmes efter § 114 eller forsøg herpå.

Opholdsforbuddet skal som udgangspunkt omfatte den eller de kommuner, hvor den dømte er blevet radikaliseret, og hvor det netværk, der har haft betydning for radikaliseringen, opholder sig. Forarbejderne opstiller en klar proportionalitetsregel:

> *jo bredere et geografisk område, som et opholdsforbud skal omfatte, desto mere skærpes kravene til de modstående hensyn, der ligger til grund for meddelelse af opholdsforbuddet.*

Højesteret har taget stilling til forbuddets længde i **SS-73/2024-HJR**. Retten tiltrådte, at betingelserne var opfyldt, men fandt at forbuddets længde – »under hensyn til straffens længde og forarbejdernes 'trappestigemodel'« – skulle nedsættes fra 7 til **5 år**, parallelt med nedsættelsen af straffen:

> *Landsrettens dom stadfæstes med de ændringer, at straffen nedsættes til fængsel i 5 år, og at Tiltalte i en periode på 5 år forbydes at søge kontakt med personer, der er dømt for en eller flere af de overtrædelser, der er nævnt i straffelovens § 79 b, stk. 1.*

Dommen etablerer dermed et proportionalitetsbånd mellem straffens og forbuddets længde. Se også **SS-25/2023-OLR**, hvor § 79 b, stk. 1 og 3, blev anvendt sammen med en straf på 16 år.

Anklagemyndighedens bevisbyrde er beskrevet i Rigsadvokatmeddelelsen om opholds- og kontaktforbud til fremmedkrigere og andre terrordømte:

> *Vurderingen af, hvorvidt den dømte er blevet radikaliseret, samt i givet fald hvor radikaliseringen har fundet sted […] vil navnlig bero på politifaglige oplysninger, herunder særligt oplysninger fra PET.*

Meddelelsen understreger, at »PET altid skal orienteres, når der rejses tiltale i terrorsager«, og at anklageren i sager om opholdsforbud skal redegøre for forbuddets tidsmæssige og geografiske udstrækning samt betydningen af EMRK. Tilsyns- og tilladelsesordningen er udmøntet i bekendtgørelsen om tilsyns- og tilladelsesordning for dømte efter straffelovens §§ 79 a og 79 b, hvorefter politidirektørens afgørelser kan påklages til rigspolitichefen, jf. retsplejelovens § 109, stk. 1, mens rigspolitichefens afgørelse er endelig.

LOV Straffeloven § 79b, stk. 1-3 · Straffeloven § 79a, stk. 1 · Straffeloven § 101a · Straffeloven § 114 · Straffeloven § 136, stk. 1-3

PRAKSIS

Højesteret · Hvervning og fremme af terrorsammenslutningen Feuerkrieg Division (FKD) – Strafudmåling for en 15-årig	14.03.2025
Højesteret · Ungdomsterrorist dømt for tilslutning til Feuerkrieg Division (FKD) – Højesteret nedsætter straffen til 5 års fængsel	14.03.2025
Landsretten · Stadfæstelse af 16 års fængsel og udvisning for forsøg på terrorisme og terrorfinansiering	14.05.2024
Byretten · Retten i Glostrup: 6 års fængsel for fremme af Terrorsammenslutnings terrorvirksomhed på Telegram – sag om § 114 e og grænsen for ytringsfrihed	20.04.2026

§ 13 Frakendelse af dansk indfødsret og udvisning ved terrordomme

Indfødsretslovens § 8 b, stk. 1 bestemmer, at den, som dømmes for en strafbar handling og derved har udvist en handlemåde, som er til alvorlig skade for statens vitale interesser, **skal** ved dom frakendes sin danske indfødsret, medmindre dette vil være i strid med Danmarks internationale forpligtelser. Bestemmelsen er obligatorisk i sin ordlyd, men modificeres af proportionalitetsprøvelsen.

Udgangspunktet er skarpt: efter forarbejderne og praksis bør der ved forhold straffet med **2 års fængsel eller derover** som udgangspunkt ske frakendelse, medmindre tilknytningen til et andet land er meget ringe.

Den ledende dom er **Sag 119/2017**. T var født i Danmark i 1992, havde haft hele sin opvækst og skolegang her og boede hos sine forældre. Alligevel frakendte Højesteret ham indfødsretten og udviste ham for bestandig,

fordi han havde bevaret sit tyrkiske statsborgerskab, talte, læste og skrev tyrkisk, familien ejede et hus i Tyrkiet, og han havde besøgt landet 8-10 gange:

> *Efter en samlet afvejning finder Højesteret, at hverken frakendelse af dansk indfødsret eller udvisning med indrejseforbud for bestandig udgør et uproportionalt indgreb i forhold til T.*

En afgørende processuel afklaring i samme dom: spørgsmålet om risiko for forfølgelse eller tortur efter **EMRK art. 3** og risiko for dobbeltstraf skal **ikke** vurderes i forbindelse med selve dommen om frakendelse og udvisning. Vurderingen skal først ske forud for en eventuel udsendelse fra Danmark eller i en eventuel asylsag. Refoulement-spørgsmålet – herunder diplomatiske garantier – er dermed henlagt til udsendelsesfasen; se nærmere emrk-artikel-3-umenneskelig-behandling.

Den praktiske grænse for udvisning er trukket i **SS-112/2023-HJR**, Frakendelse af dansk indfødsret for fremme af Islamisk Stat, men ikke udvisning af hensyn til børn (TEUF art. 20) af 30. april 2024. Her blev indfødsretten frakendt, men udvisning undladt af hensyn til den dømtes børn. Frakendelse og udvisning er altså **to selvstændige prøvelser** med forskellige tærskler.

I **SS-30/2024-HJR** nåede Højesteret modsat resultat i en sag om TEUF art. 20. Tiltalte 2 havde opholdsret efter art. 20 på grund af et ubestridt afhængighedsforhold til to mindreårige børn (7 og 10 år) med dansk statsborgerskab. Højesteret fandt sagen ekstraordinær og lagde til grund, at EU-Domstolens praksis (sag **C-304/14**) tillader udvisning, når forælderens personlige adfærd udgør en reel, umiddelbar og tilstrækkelig alvorlig trussel mod en grundlæggende samfundsinteresse. Kriminalitetens karakter – kapitel 12- og 13-forbrydelser – var af denne art, og udvisning stred hverken mod Chartrets art. 7 og 24 eller EMRK art. 8. Højesteret stadfæstede desuden frakendelsen af Tiltalte 2's indfødsret, idet han fortsat besad iransk statsborgerskab og derfor ikke blev statsløs.

Statsløsheds-spærringen er absolut, jf. statsløsekonventionen. Den er indarbejdet i § 8 b, stk. 3 for den administrative fratagelse (»medmindre den pågældende derved bliver statsløs«) og i stk. 1 for den judicielle frakendelse via forbeholdet om Danmarks internationale forpligtelser.

Andre eksempler: **BS-14103/2020-OLR**, Østre Landsrets dom om fratagelse af dansk indfødsret for IS-tilhænger – en civil sag om den **administrative** fratagelse efter § 8 b, stk. 3, prøvet efter grundlovens § 63, hvor også partshøring efter forvaltningslovens § 19 var tema. Bemærk hertil § 8 b, stk. 4, der giver justitsministeren adgang til at bestemme, at oplysninger af sikkerhedsmæssige grunde ikke kan videregives til parten eller til udlændinge- og integrationsministeren – en betydelig fravigelse af almindelige forvaltningsretlige principper. Se også **SS-2764/2021-OLR** og **SS-1814/2022-OLR**.

Den generelle udvisningspraksis behandles under udvisning-ved-straf og proportionalitetsafvejningen efter art. 8 under emrk-artikel-8-privatliv-familieliv.

LOV `Indfødsretsloven § 8b, stk. 1-4` `Straffeloven § 114e` `Straffeloven § 114c, stk. 3` `Udlændingeloven § 22` `Udlændingeloven § 26, stk. 2` `Udlændingeloven § 32, stk. 2`

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets dom om terrorfinansiering, spionage og frakendelse af statsborgerskab i sag om iransk modstandskamp	05.12.2024
Højesteret · Frakendelse af dansk indfødsret for fremme af Islamisk Stat, men ikke udvisning af hensyn til børn (TEUF art. 20)	30.04.2024
Højesteret · Frakendelse af dansk indfødsret og udvisning af dobbelt statsborger dømt for terrorrekruttering og -finansiering	14.11.2017

Landsretten · Stadfæstelse af domme for terrorforsøg med TATP, brandstiftelse og finansiering af Islamisk Stat 23.05.2024

Landsretten · Dom for terrorhvervning: 5 års fængsel, frakendelse af dansk indfødsret og udvisning for hvervning til ISIL 12.01.2023

Landsretten · Østre Landsrets Dom om Fratagelse af Dansk Indfødsret for IS-Tilhænger 11.04.2022

Byretten · Retten i Glostrup: 6 års fængsel for fremme af Terrorsammenslutnings terrorvirksomhed på Telegram – sag om § 114 e og grænsen for ytringsfrihed 20.04.2026

§ 14 EMD's prøvelse: fire danske terrorsager, fire afvisninger

Den danske praksis om frakendelse af indfødsret og udvisning efter terrordomme har været forelagt Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol fire gange – og er hver gang blevet opretholdt.

Sag	Klagenr.	Dato	Forhold	Udfald
Mubarak v. Danmark	74411/16	22. jan. 2019	Fremme af terrorisme, 4 år, ~30 års ophold	Afvist som åbenbart grundløs
Johansen v. Danmark	27801/19	1. feb. 2022	§ 114 c/d, stk. 3, 4 år, født i DK	Afvist som åbenbart grundløs
Fateh v. Danmark	60766/19	15. feb. 2024	§ 114 c, stk. 3 (forsøg), 3 år, 22 års ophold	Afvist som åbenbart grundløs
Belgacem v. Danmark	61126/19	15. feb. 2024	§ 114 c, stk. 3 (forsøg), 3 år, 21 års ophold	Afvist som åbenbart grundløs

Den mest udførlige er **Johansen**, Fratagelse af dansk statsborgerskab og udvisning for terrorrelaterede forbrydelser. Domstolen delte prøvelsen i to spor:

Vilkårlighed. EMD fastslog, at konventionen ikke rummer en selvstændig ret til statsborgerskab, men at en *vilkårlig* fratagelse kan rejse spørgsmål under art. 8. Fratagelsen var ikke vilkårlig, fordi den fulgte indfødsretslovens klare ordlyd, klageren havde haft adgang til **tre retsinstanser** med de fornødne processuelle garantier, og myndighederne handlede hurtigt og grundigt.

Konsekvenser. Afgørende var, at klageren **ikke blev statsløs** – der forelå en klar udtalelse fra de tunesiske myndigheder, og der var fundet et tunesisk pas i hans hjem. Domstolen tillagde det betydning, at klageren selv havde truffet de valg, der førte til hans situation, og at det forhold, at han havde opnået dansk statsborgerskab **ved fødsel** – i modsætning til fx *Ghoumid m.fl. mod Frankrig* – ikke ændrede bedømmelsen afgørende, henset til forbrydelsens ekstreme alvor.

For udvisningen gennemgik EMD Üner- og Maslov-kriterierne og fandt, at Højesteret havde adresseret samtlige momenter. Særligt bemærkelsesværdigt er behandlingen af **efterfølgende god adfærd**: at klageren ikke videreførte terrorvirksomhed efter hjemkomsten, at han havde studeret og udvist god opførsel i fængslet, kunne i lyset af den alvorlige forbrydelse ikke tillægges afgørende vægt.

Højesteret havde i den underliggende dom af 19. november 2018 formuleret det således:

> *[Klageren] har begået alvorlig terrorkriminalitet, og forholdet er straffet med fængsel i 4 år. Ifølge forarbejderne til indfødsretslovens § 8 b, stk. 1, er udgangspunktet, at han skal fratages sit danske statsborgerskab, ligesom der er meget tungtvejende grunde til at udvise ham.*

EMD's linje i terrorsagerne står i skarp kontrast til dens praksis om udvisning for **anden** kriminalitet, hvor Danmark gentagne gange er dømt: *Noorzae v. Denmark* (44810/20, narkotika og vold, 1 år 3 mdr., krænkelse), *Sarac v. Denmark* (19866/21, narkotika, 2 år, krænkelse) og *Miari* (2852/24, narkotika, 3 år, krænkelse). Forskellen er kriminalitetens karakter: ved terrorrelateret kriminalitet tildeles staterne en **vid skønsmargin**, fordi terrorisme i sig selv udgør en alvorlig krænkelse af menneskerettighederne, og fordi hensynet til national sikkerhed vejer tungest.

Praktisk konsekvens: en verserende EMRK-klage suspenderer ikke udsendelsen. I **Sag 72/2022**, Fortsat varetægtsfængsling med henblik på tvangsmæssig udsendelse efter terrorstraf trods verserende EMRK-klage af 19. januar 2023, opretholdt Højesteret varetægtsfængsling efter hjemrejselovens § 14, stk. 1, med henblik på udsendelse af en person dømt efter § 114 e, selv om der verserede en klage i Strasbourg.

LOV Hjemrejseloven § 14, stk. 1 · Indfødsretsloven § 8b, stk. 1 · Straffeloven § 114c, stk. 3 · Straffeloven § 114d, stk. 3 · Straffeloven § 114e

PRAKSIS

Højesteret · Fortsat varetægtsfængsling med henblik på tvangsmæssig udsendelse efter terrorstraf trods verserende EMRK-klage	19.01.2023
Menneskerettighedsdomstolen · Fratagelse af dansk statsborgerskab og udvisning for terrorrelaterede forbrydelser (Adam Johansen mod Danmark)	01.02.2022
Menneskerettighedsdomstolen · Fateh v. Danmark: Udvisning og fratagelse af statsborgerskab for terrorrelateret kriminalitet i overensstemmelse med EMRK	15.02.2024
Menneskerettighedsdomstolen · Udvisning og fratagelse af statsborgerskab for forsøg på tilslutning til Islamisk Stat	15.02.2024
Menneskerettighedsdomstolen · Europæisk Menneskerettighedsdomstol afviser klage over udvisning og fratagelse af statsborgerskab for terrorfremme (Said Abdul Salam Mubarak v. Danmark)	22.01.2019

§ 15 Processuelle særtræk: PET, påtalekompetence, aktindsigt og dørlukning

Terrorsager afviger processuelt fra almindelige straffesager på flere afgørende punkter.

Påtalekompetencen ligger hos justitsministeren. § 118 a bestemmer, at »de i §§ 111-115 og 118 omhandlede forbrydelser er i alle tilfælde genstand for offentlig påtale, der sker efter justitsministerens påbud«. Rigsadvokatmeddelelsen om forelæggelse og indberetning udmønter dette i en kæde:

> *Hvis statsadvokaten vurderer, at der skal rejses tiltale for overtrædelser af bestemmelser i straffelovens kapitel 12 og 13, forelægger statsadvokaten sagen for Rigsadvokaten, der i givet fald forelægger sagen for Justitsministeriet.*

Efterforskningen varetages som udgangspunkt af PET. Får en politikreds en anmeldelse om en mulig kapitel 12/13-forbrydelse, skal kredsen kontakte PET, som vurderer, om der er grundlag for at indlede efterforskning, jf. retsplejelovens § 742, stk. 2. PET kan efter forelæggelse for statsadvokaten aftale, at politikredsen efterforsker i samarbejde med PET – »eksempelvis […] i sager om terrorfinansiering og andre former for støtte til terrorgrupper, hvor der ikke er behov for de særlige efterforskningskompetencer, som PET besidder«. Meddelelsen fastslår også, at NSK videregiver oplysninger til PET om mulige kapitel 12/13-overtrædelser modtaget bl.a. på baggrund af hvidvaskloven.

Blokering af hjemmesider. Sager, hvor der er grund til at antage, at der fra en hjemmeside begås en overtrædelse af §§ 114-114 i, skal forelægges PET, som vurderer grundlaget for blokering efter retsplejelovens § 791 d. Sagerne registreres på særskilt gerningskode 83188.

Aktindsigt og PET-materiale. Den centrale afgørelse er **SS-107/2021-HJR**, Højesterets kendelse om aktindsigt i PET-materiale af 23. januar 2023, i en sag om medvirken til forsøg på terrorisme efter § 114, stk. 1, nr. 1 og 6, jf. § 21, jf. § 23, jf. § 192 a. Spørgsmålet var, om retten måtte oplyse forsvareren om, at PET ikke havde yderligere materiale. Højesteret afvejede forsvarerens retssikkerhedsbehov mod hemmeligholdelseshensynet i PET-loven:

> *Højesteret finder, at hensynet til PET's virke tilsiger, at også en oplysning om, at PET ikke har yderligere oplysninger, kun kan videregives til forsvareren, såfremt forsvareren har krav på dette efter retsplejelovens § 729 a, stk. 3, 1. pkt.*

Landsretten burde derfor ikke have videregivet oplysningen, men alene have bestemt, at forsvareren havde modtaget det materiale, politiet havde tilvejebragt til brug for sagen. Kendelsen er udtryk for et markant hemmeligholdelsesudgangspunkt: selv den negative oplysning om fravær af materiale kan afsløre PET's efterforskningsaktiviteter. Se også byrettens kendelse i samme sagskompleks, **SS-892/2021-HBK**, Kendelse om dørlukning og afvisning af yderligere aktindsigt, hvor dørene blev lukket efter retsplejelovens § 29, stk. 3, nr. 4, fordi offentlig behandling ville hindre sagens oplysning på afgørende måde.

De særlige forsvarerregler i retsplejelovens §§ 729 a-729 c og agentreglerne i §§ 754 a-754 e var i spil allerede i **SS-512/2007-HJR**, og agentindsatsen var central i **SS-31801/2020-KBH**, Dom for terrorforsøg og ulovlig våbenbesiddelse efter PET-agentindsats ved Fields.

Behandlingsformen. Om en kapitel 12-forbrydelse er en »politisk lovovertrædelse«, der obligatorisk skal nævningebehandles efter retsplejelovens § 686, har været forelagt Højesteret efter kæretilladelse fra Procesbevillingsnævnet, jf. Kæretilladelse om domsmands- eller nævningebehandling af straffesag om "politisk lovovertrædelse" efter straffelovens § 109.

Varetægtsfængsling. Terrorsagernes omfang gør langvarig varetægt reglen snarere end undtagelsen; **SS-3316/2016-FRB** angik netop fængsling ud over 1 år efter § 768 a. Efter dom fortsætter frihedsberøvelsen ofte med henblik på udsendelse efter hjemrejselovens § 14, jf. **Sag 72/2022**.

LOV Retsplejeloven § 29, stk. 3 · Retsplejeloven § 686 · Retsplejeloven § 729a, stk. 3 · Retsplejeloven § 768a · Straffeloven § 114, stk. 1 · Straffeloven § 118a · Straffeloven § 192a, stk. 1

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets kendelse om aktindsigt i PET-materiale	23.01.2023
Højesteret · Fortsat varetægtsfængsling med henblik på tvangsmæssig udsendelse efter terrorstraf trods verserende EMRK-klage	19.01.2023
Højesteret · Højesterets dom i sag om forsøg på terrorisme: Stadfæstelse af dom og forhøjelse af straffe	10.04.2008
Byretten · Dom for terrorforsøg og ulovlig våbenbesiddelse efter PET-agentindsats ved Fields	24.11.2021
Byretten · Kendelse om dørlukning og afvisning af yderligere aktindsigt	02.06.2021
Byretten · Forlængelse af varetægtsfængsling i sag om IS-hvervning - Kendelse fra Retten på Frederiksberg	03.04.2017
Procesbevillingsnævnet · Procesbevillingsnævnet: Kæretilladelse om domsmands- eller nævningebehandling af straffesag om "politisk lovovertrædelse" efter straffelovens § 109	17.08.2023

§ 16 Afsoning og prøveløsladelse af terrordømte

Terrordommen får virkning langt ind i fuldbyrdelsesfasen – også på områder, der ligger uden for straffeloven.

Anbringelse. Ved en ændring af straffuldbyrdelsesloven i 2025 blev der indsat en § 23 a, som beskrevet i Anbringelses- og overførselsvejledningen pkt. 37:

> *Efter bestemmelsen i § 23 a, stk. 1, skal fuldbyrdelse af en straf af fængsel eller forvaring for overtrædelse af straffelovens §§ 114-114 j ske ved anbringelse i en afdeling målrettet terrordømte, uanset § 23, stk. 1, 1. pkt.*

Ordningen er automatisk – »uden at der skal foretages en konkret vurdering i det enkelte tilfælde« – og fraviger det geografiske nærhedsprincip. Efter det indledende ophold i vurderingsafdelingen omplaceres den dømte efter en konkret vurdering enten til en almindelig afdeling eller til den specialiserede afdeling for særligt farlige terrordømte og radikaliserede indsatte. Bemærk den præcise afgrænsning: ordningen gælder **alene** for personer dømt efter §§ 114-114 j – ikke for § 101 a eller § 136, stk. 2.

Prøveløsladelse. Ved en lovændring i 2017 blev der i § 38, stk. 6 og § 41, stk. 4 indsat en betingelse for prøveløsladelse af kapitel 12/13-dømte. Løsladelsesvejledningen pkt. 14 beskriver den:

> *løsladelse på prøve af en person, som er dømt for overtrædelse af en af de i straffelovens kapitel 12 eller 13 omhandlede forbrydelser, og som ikke er udvist ved dom, og hvor særlige omstændigheder ikke taler imod fastsættelsen af det pågældende program [forudsætter, at den pågældende har deltaget i et program fastsat af Danmarks Fængsler med henblik på at forebygge ny ligeartet kriminalitet].*

Ordningen gennemfører den nationale handlingsplan fra oktober 2016 om forebyggelse og bekæmpelse af ekstremisme og radikalisering. Tre forhold er værd at bemærke:

- Den gælder **uanset baggrunden** for kriminaliteten – det er ifølge lovbemærkningerne »ikke en betingelse, at den pådømte kriminalitet udspringer af f.eks. religiøs ekstremisme, eller at den indsatte er radikaliseret«.
- Den gælder, uanset om der er fastsat tidsbestemt straf eller fængsel på livstid.
- Den gælder **kun** dømte, der **ikke er udvist ved dom** – hvilket i praksis undtager en stor del af terrordømte, netop fordi udvisning er hovedreglen.

Efter § 39, stk. 4, 2. pkt. og § 41, stk. 7, 2. pkt. fastsættes tilsvarende vilkår ved selve løsladelsen. Løsladelsesvejledningen pkt. 57 beskriver, at fængselskredsen skal indhente en udtalelse fra politidirektøren, når den indsatte er dømt for terror eller anden kriminalitet omfattet af kapitel 12 eller 13, er dømt for politisk motiveret kriminalitet, eller er indberettet til Rigspolitiet på grund af bekymring for radikalisering eller ekstremisme. Afgørelsen træffes af Styrelsen for Danmarks Fængsler.

Konfiskation. § 75, stk. 2 anvendes rutinemæssigt i terrorsager – se **SS-1814/2022-OLR**, **SS-73/2024-HJR** og **SS-6248/2025-GLO**.

LOV Straffeloven § 38, stk. 6 · Straffeloven § 39, stk. 4 · Straffeloven § 41, stk. 4, 7 · Straffeloven § 75, stk. 2 · Straffeloven § 81a

PRAKSIS

Højesteret · Hvervning og fremme af terrorsammenslutningen Feuerkrieg Division (FKD) – Strafudmåling for en 15-årig	14.03.2025
Landsretten · Stadfæstelse af domme for terrorforsøg med TATP, brandstiftelse og finansiering af Islamisk Stat	23.05.2024
Byretten · Retten i Glostrup: 6 års fængsel for fremme af Terrorsammenslutnings terrorvirksomhed på Telegram – sag om § 114 e og grænsen for ytringsfrihed	20.04.2026

§ 17 Sammenfatning: hvad praksis viser

Efter en gennemgang af praksis fra Højesteret, landsretterne, byretterne og EMD tegner der sig seks hovedlinjer.

1. Terrorforsættet er reelt – men bevises typisk gennem gerningsmandens egne spor. Domstolene tager forsætskravet alvorligt; byretten frifandt i Feuerkrieg-sagen for selvhvervning, fordi der ikke var konkrete forberedelseshandlinger. Men i praksis løftes forsættet næsten altid gennem tiltaltes egne ytringer, det beslaglagte materiale og CTA-erklæringer – og landsretten nåede da også modsat resultat på grundlag af ytringerne alene.

2. Politisk sympati med sagen fritager ikke. Efter **SS-30/2024-HJR** er det slået fast, at handlinger rettet mod et totalitært regime ikke i sig selv falder uden for § 114. Den indskrænkende fortolkning, som rammeafgørelsens præambel og Rådets erklæring 109/2002 tilsiger, er reel, men snæver: den kræver, at organisationen i det hele eller hovedsageligt sigter mod at udbrede demokratiske værdier, og at midlerne står mål hermed.

3. Strafniveauet er markant hævet – og rammer loftet. Efter **lov nr. 883 af 16. juni 2020** straffes forsøg på terrorisme ved bombesprængning og manddrab som udgangspunkt med 16 år, dvs. maksimum efter § 33, stk. 1. **SS-25/2023-OLR** viser, at niveauet realiseres i praksis. Forhøjelsen på »omkring det halve« kan altså ikke gennemføres fuldt ud i de groveste sager – den absorberes af strafferammeloftet.

4. Ung alder virker – men kun til et punkt. SS-73/2024-HJR er den vigtigste udmålingsdom efter skærpelsen. En 15½-årig med ledende rolle, men uden udført terrorhandling og uden nogen skade, fik 5 år, hvor anklagemyndigheden påstod 7½-8 år og vurderede voksenniveauet til 9-10 år. Kontaktforbuddet fulgte straffens længde ned til 5 år efter forarbejdernes trappestigemodel.

5. Følgeretsvirkningerne er ofte hårdere end straffen. Frakendelse af indfødsret efter indfødsretslovens § 8 b, stk. 1 er udgangspunktet ved 2 års fængsel eller derover, og udvisning for bestandig følger typisk. Kun statsløshed er en absolut spærring; tilknytning til Danmark – også fødsel og hele opvæksten her, jf. **Sag 119/2017** – er det ikke. Den eneste påviste undtagelse for udvisningen går gennem TEUF art. 20 og afhængighedsforholdet til mindreårige unionsborgere, jf. **SS-112/2023-HJR** – og selv den kan overvindes ved kriminalitet af kapitel 12/13-karakter, jf. **SS-30/2024-HJR**.

6. Strasbourg giver ikke medhold i terrorsagerne. Fire danske terrorsager, fire afvisninger som åbenbart grundløse. Kontrasten til narkotika- og voldssagerne, hvor Danmark gentagne gange er dømt, viser, at kriminalitetens karakter er den afgørende variabel: terrorisme udløser en vid skønsmargin.

Retstilstandens aktualitet. Straffeloven er konsolideret pr. 14. november 2025, og der er ingen vedtagne, endnu ikke konsoliderede ændringer til § 114. Det væsentligste udestående er, at praksis efter 2020-skærpelsen fortsat er tynd: betænkning nr. 1581/2023 om strafudmåling konstaterede, at der da kun forelå én dom med gerningstidspunkt efter lovændringen. Domme som **SS-73/2024-HJR** og **SS-6248/2025-GLO** er derfor de første egentlige pejlemærker for, hvordan lovgivers anvisning om at forhøje niveauet med det halve slår igennem i konkret udmåling.

Afgrænsning. Fremmedkriger-sporet og hjemtagelse fra al-Hol og Roj behandles under fremmedkrigere-; sanktionsovertrædelser under sanktionsovertraedelser-rusland-iran; banderelaterede konflikter uden terrorforsæt under organiseret-bandekriminalitet; og det selvstændige § 114-udmålingsspor under terrorisme-straffeloven-114.

LOV Indfødsretsloven § 8b, stk. 1 | Straffeloven § 33, stk. 1 | Straffeloven § 79b

Straffeloven § 114, stk. 1

PRAKSIS

Højesteret · Hvervning og fremme af terrorsammenslutningen Feuerkrieg Division (FKD) – Strafudmåling for en 15-årig 14.03.2025

Højesteret · Højesterets dom om terrorfinansiering, spionage og frakendelse af statsborgerskab i sag om iransk modstandskamp 05.12.2024

Højesteret · Frakendelse af dansk indfødsret for fremme af Islamisk Stat, men ikke udvisning af hensyn til børn (TEUF art. 20) 30.04.2024

Højesteret · Frakendelse af dansk indfødsret og udvisning af dobbelt statsborger dømt for terrorrekruttering og -finansiering 14.11.2017

Menneskerettighedsdomstolen · Fratagelse af dansk statsborgerskab og udvisning for terrorrelaterede forbrydelser (Adam Johansen mod Danmark) 01.02.2022

Landsretten · Stadfæstelse af 16 års fængsel og udvisning for forsøg på terrorisme og terrorfinansiering 14.05.2024

Byretten · Retten i Glostrup: 6 års fængsel for fremme af Terrorsammenslutnings terrorvirksomhed på Telegram – sag om § 114 e og grænsen for ytringsfrihed 20.04.2026

REFERENCE Lovgrundlag

10 paragraffer

Indfødsretsloven § 8b	stk. 1	Straffeloven § 79b	stk. 1-3
Straffeloven § 101a	stk. 1, 2	Straffeloven § 114	stk. 1-3
Straffeloven § 114a		Straffeloven § 114b	
Straffeloven § 114c	stk. 1-3	Straffeloven § 114e	
Straffeloven § 114j	stk. 1-5	Straffeloven § 136	stk. 2

MATERIALE Citerede afgørelser

35 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS		12
14.03.2025	Hvervning og fremme af terrorsammenslutningen Feuerkrieg Division (FKD) – Strafudmåling for en 15-årig	73-2024
14.03.2025	Ungdomsterrorist dømt for tilslutning til Feuerkrieg Division (FKD) – Højesteret nedsætter straffen til 5 års fængsel	AM2025.03.14H
05.12.2024	Højesterets dom om terrorfinansiering, spionage og frakendelse af statsborgerskab i sag om iransk modstandskamp	30/2024
30.04.2024	Frakendelse af dansk indfødsret for fremme af Islamisk Stat, men ikke udvisning af hensyn til børn (TEUF art. 20)	112-2023
23.02.2024	Højesteret frifinder blogger for offentliggørelse af billede af terroroffer med henvisning til ytringsfrihed	4781-5753
23.01.2023	Højesterets kendelse om aktindsigt i PET-materiale	2731-3253
19.01.2023	Fortsat varetægtsfængsling med henblik på tvangsmæssig udsendelse efter terrorstraf trods verserende EMRK-klage	72/2022

10.09.2021	Terrordom: Fængsel i 10 år for medvirken til terror ved køb af termiske kameraer til IS	Sag 16/2021
06.01.2020	Højesteretsdom om offentlig billigelse af terrorisme på Facebook	116-2019
27.08.2019	Dom for overtrædelse af indrejseforbud efter straffelovens § 114 j	343-388
14.11.2017	Frakendelse af dansk indfødsret og udvisning af dobbelt statsborger dømt for terrorrekruttering og -finansiering	Sag 119/2017
10.04.2008	Højesterets dom i sag om forsøg på terrorisme: Stadfæstelse af dom og forhøjelse af straffe	4466-5362

MENNESKERETTIGHEDSDOMSTOLEN · EUROPÆISK DOMSTOL 1

01.02.2022	Fratagelse af dansk statsborgerskab og udvisning for terrorrelaterede forbrydelser (Adam Johansen mod Danmark)	27801/19

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS 10

22.09.2025	Landsretten skærpede straf for billigelse af terror på Facebook til 60 dages betinget fængsel	10034-11750
17.12.2024	Dom for terrorisme, tilslutning til IS og overtrædelse af rejseforbud; straffens længde	6899-8287
23.05.2024	Stadfæstelse af domme for terrorforsøg med TATP, brandstiftelse og finansiering af Islamisk Stat	5956-7123
14.05.2024	Stadfæstelse af 16 års fængsel og udvisning for forsøg på terrorisme og terrorfinansiering	5641-6747
04.09.2023	Landsrettens dom i sag om fremme af terrorisme og finansiering af IS	3762-4518
12.01.2023	Dom for terrorhvervning: 5 års fængsel, frakendelse af dansk indfødsret og udvisning for hvervning til ISIL	4535-5437
19.12.2022	Dom for overtrædelse af straffelovens § 114 e og § 114 j - skærpelse af straf	3531-4200
14.12.2022	Landsretten skærper straf til 12 års fængsel for forsøg på terrorisme ved våbenanskaffelse	2421-2891
11.04.2022	Østre Landsrets Dom om Fratagelse af Dansk Indfødsret for IS-Tilhænger	1866-2222
22.06.2011	Dom om forsøg på terrorisme og manddrab efter Straffelovens § 114 og § 237	3020-3574

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS 6

20.04.2026	Retten i Glostrup: 6 års fængsel for fremme af Terrorsammenslutnings terrorvirksomhed på Telegram – sag om § 114 e og grænsen for ytringsfrihed	10743-12769
22.02.2024	Dom for billigelse af terrorisme: Snapchat-opslag om Hamas' angreb	4854-5855
01.06.2022	Dom for forsøg på terrorisme, ildspåsættelse og finansiering af terror	5946-7107
24.11.2021	Dom for terrorforsøg og ulovlig våbenbesiddelse efter PET-agentindsats ved Fields	258-298
02.06.2021	Kendelse om dørlukning og afvisning af yderligere aktindsigt	2635-3138

03.04.2017	Forlængelse af varetægtsfængsling i sag om IS-hvervning - Kendelse fra Retten på Frederiksberg	858-962

MENNESKERETTIGHEDSDOMSTOLEN · SPECIALRET 3

15.02.2024	Udvisning og fratagelse af statsborgerskab for forsøg på tilslutning til Islamisk Stat	61126/19
15.02.2024	Fateh v. Danmark: Udvisning og fratagelse af statsborgerskab for terrorrelateret kriminalitet i overensstemmelse med EMRK	60766/19
22.01.2019	Europæisk Menneskerettighedsdomstol afviser klage over udvisning og fratagelse af statsborgerskab for terrorfremme (Said Abdul Salam Mubarak v. Danmark)	74411/16

PROCESBEVILLINGSNÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 3

30.09.2024	3.-instansbevilling i terrorsag mod 15-årig om hvervning til og fremme af Feuerkrieg Division – navnlig strafudmålingen	24/14343
02.05.2024	Procesbevillingsnævnet meddeler 3.-instansbevilling i terrorsag om ASMLA-medlemmers bistand til væbnet gren og fortolkningen af straffelovens § 114	24/02503
17.08.2023	Procesbevillingsnævnet: Kæretilladelse om domsmands- eller nævningebehandling af straffesag om "politisk lovovertrædelse" efter straffelovens § 109	

FORARBEJDE Betænkninger

3 referencer

Straffelovrådets betænkning om det strafferetlige værn mod terrorisme

nr. 1474 · 2006 · Justitsministeriet

Ytringsfrihedens rammer og vilkår i Danmark – Betænkning nr. 1573, Del 2, afgivet af Ytringsfrihedskommissionen

nr. 1573 · 2020 · Justitsministeriet

Betænkning om strafudmåling

nr. 1581 · 2023 · Justitsministeriet

42 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over terrorisme (straffeloven kapitel 13)

Terrorforsæt, fremme-apparatet i §§ 114 a-114 i og strafniveauet efter 2020-skærpelsen

Version 2 Opdateret 7. sep. 2026 42 afgørelser · 2007–2026 Læs online

INTRODUKTION

Straffelovens kapitel 13 rummer det danske strafferetlige værn mod terrorisme med § 114 som kernebestemmelse: en terrorhandling er en af otte oplistede grundforbrydelser begået med et kvalificeret terrorforsæt og egnet til at tilføje et land alvorlig skade. Omkring kernen ligger et fremme- og støtteapparat i §§ 114 a-114 i, der kriminaliserer finansiering, hvervning, oplæring og enhver anden fremme af terrorvirksomhed langt forud for den konkrete terrorhandling. Praksis er kvantitativt begrænset, men principielt tæt: Højesteret har afgjort, at § 114 også rammer angreb på en enkeltperson, når angrebet tillige rammer ytringsfriheden, og at modstand mod et totalitært regime ikke i sig selv falder uden for terrorbegrebet. Strafniveauet blev generelt forhøjet med omkring halvdelen ved strafskærpelsen i 2020, så forsøg på terror ved bombesprængning og manddrab nu har et udgangspunkt på 16 års fængsel.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Terrorisme efter § 114, stk. 1, kræver tre kumulative betingelser: en af de oplistede grundforbrydelser i nr. 1-8, det kvalificerede terrorforsæt (skræmme en befolkning, tvinge myndigheder eller destabilisere grundlæggende strukturer) og at handlingen kan tilføje et land eller en international organisation alvorlig skade.

02 § 114 kan anvendes ved angreb rettet mod én enkelt person – Højesteret tiltrådte i 2012, at drabsforsøget på en Muhammed-tegner tillige var et forsøg på at begrænse ytringsfriheden og hindre den offentlige debat, og dermed egnet til at tilføje Danmark alvorlig skade.

03 At en handling er rettet mod et land, der ikke er et demokratisk samfund, men regeres af et totalitært regime, bringer den ikke i sig selv uden for § 114, stk. 1 – afgørende er en samlet vurdering af alle sagens elementer, herunder organisationens formål, mål og midler.

04 Terrorismeforsættet er den bærende skærpelsesgrund: Højesteret fastslog i 2008, at terrorisme som selvstændig forbrydelse i høj grad er karakteriseret ved forsætskravet, og at der derfor også ved forsøg skal lægges betydelig vægt i skærpende retning på terrorforsættet.

05 Efter strafskærpelsen i 2020 er udgangspunktet for forsøg på terrorisme ved bombesprængning og manddrab 16 års fængsel mod tidligere 12 år, og øvrige forsøg efter § 114, stk. 1, skal udmåles i niveauet 12-16 år.

06 Strafniveauerne for støttebestemmelserne blev tilsvarende forhøjet med omkring det halve: terrorfinansiering efter § 114 b fra 4-6 til 6-9 år, tilslutning efter § 114 c, stk. 3, fra 4 til 6 år, og fremme efter § 114 e, 1. pkt., fra 3-4 til 5-6 år.

07 § 114 e er en opsamlingsbestemmelse, hvor det er tilstrækkeligt at fremme organisationens generelle terrorformål – der kræves ikke forsæt til en konkretiseret terrorhandling.

08 Rollen som hjemmegående hustru og mor i et IS-kontrolleret område udgør fremme efter § 114 e, når den frivilligt indtages med viden om organisationens karakter, og typestraffen ligger på fængsel i 4 år.

09 Terrorfinansiering efter § 114 b omfatter også overførsler, der reelt kun forbedrer levevilkårene for et familiemedlem tilknyttet organisationen, fordi organisationen i sidste ende drager fordel heraf.

10 Det er domstolene – ikke en terrorliste – der afgør, om en gruppe eller et løst online-netværk er en terrororganisation i straffelovens forstand; CTA-retserklæringer og Europol-materiale indgår som bevis.

11 Deling af terrorpropaganda på sociale medier kan udgøre fremme efter § 114 e, når materialet samlet fremstår som hyldest og ikke som kritisk nyhedsformidling; ytringsfriheden efter EMRK artikel 10 sætter her ikke grænsen.

12 Meget ung alder virker stærkt formildende: Højesteret nedsatte i 2025 straffen fra 7 til 5 års fængsel for en 15½-årig, der havde en ledende rolle i en højreekstremistisk terrorsammenslutning.

13 Opholds- og kontaktforbud efter § 79 b forudsætter ubetinget frihedsstraf og en konkret vurdering af, om forbuddet er egnet og nødvendigt for at forebygge nye terrorhandlinger; længden afstemmes efter forarbejdernes trappestigemodel i forhold til fængselsstraffen.

14 Frakendelse af dansk indfødsret efter indfødsretslovens § 8 b, stk. 1, er udgangspunktet ved fængsel i 2 år eller derover for kapitel 13-kriminalitet, men beror på en proportionalitetsafvejning, og kan opretholdes selv når udvisning må undlades.

15 Hensynet til mindreårige unionsborgerbørns tarv efter TEUF artikel 20 kan afgørende hindre udvisning, selv når frakendelse af indfødsret opretholdes – retten tildeler da i stedet en advarsel om udvisning.

16 Retsplejelovens agentregler i §§ 754 a-754 d gælder ikke ved efterforskning af § 114-kriminalitet, jf. § 754 e, men almindelige retsprincipper kræver fortsat fornøden mistanke, og aktionen må ikke forøge lovovertrædelsens omfang eller grovhed.

17 Påtale for overtrædelse af §§ 111-115 og 118 sker efter justitsministerens påbud, jf. § 118 a, og efterforskningen varetages som udgangspunkt af PET.

§ 1 Terrorforsættet og grundforbrydelserne i straffelovens § 114

Kernebestemmelsen er straffelovens § 114, der straffer terrorisme med fængsel indtil på livstid. Bestemmelsen er konstrueret som en kvalifikationsregel: den kriminaliserer ikke i sig selv nye handlinger, men løfter en række allerede strafbare grundforbrydelser op i terrorkategorien, når to yderligere betingelser er opfyldt.

De tre kumulative betingelser er:

- **En grundforbrydelse** fra kataloget i § 114, stk. 1, nr. 1-8: manddrab efter § 237, grov vold efter §§ 245-246, frihedsberøvelse efter § 261, kvalificeret forstyrrelse af trafiksikkerheden eller samfærdselsmidler, kapring efter § 183 a, grove våben- og eksplosivstofovertrædelser efter § 192 a, brandstiftelse og sprængning efter §§ 180 og 183 samt besiddelse eller anvendelse af radioaktive stoffer efter § 192 b.
- **Terrorforsættet** – forsæt til enten at skræmme en befolkning i alvorlig grad, uretmæssigt at tvinge danske eller udenlandske offentlige myndigheder eller en international organisation til at foretage eller undlade en handling, eller at destabilisere eller ødelægge et lands eller en international organisations grundlæggende politiske, forfatningsmæssige, økonomiske eller samfundsmæssige strukturer.
- **Skadeegnetheden** – at handlingen i kraft af sin karakter eller den sammenhæng, hvori den begås, kan tilføje et land eller en international organisation alvorlig skade.

Hertil kommer to sidestillede gerningstyper: § 114, stk. 2 om transport af våben eller eksplosivstoffer med terrorforsæt og § 114, stk. 3 om trusler om at begå en af de nævnte handlinger. Begge straffes efter samme strafferamme som stk. 1.

Bestemmelsen blev indsat ved lov nr. 378 af 6. juni 2002 som led i den første anti-terrorpakke efter angrebene den 11. september 2001, med det formål at opfylde FN-konventionen til bekæmpelse af finansiering af terrorisme, FN's Sikkerhedsråds resolution 1373 (2001) og Rådets rammeafgørelse 2002/475/RIA. Rammeafgørelsen er senere for EU's øvrige medlemsstater afløst af direktiv (EU) 2017/541 om bekæmpelse af terrorisme, som Danmark på grund af retsforbeholdet ikke er bundet af – Danmark er fortsat undergivet rammeafgørelsens forpligtelser, jf. Betænkning om strafudmåling, bind II, s. 23.

Strukturen omkring § 114 blev gennemgribende omlagt ved anti-terrorpakke II i 2006 på grundlag af Straffelovrådets betænkning nr. 1474/2006 om det strafferetlige værn mod terrorisme og Europarådets konvention om forebyggelse af terrorisme. Ved den lejlighed blev finansieringsbestemmelsen samlet i § 114 b, hvervning kriminaliseret i § 114 c, oplæring i § 114 d og opsamlingsbestemmelsen om anden fremme placeret i § 114 e. Rådets mindretal (Vagn Greve) fandt, at der burde kræves kvalificeret forsæt (hensigt) ved de bestemmelser, der ligger fjernest fra selve terrorhandlingen, jf. betænkningen s. 33 – et synspunkt der ikke fik flertal.

Ved siden af § 114 står § 114 a, der uden krav om terrorforsæt hæver strafferammen indtil det dobbelte for en række konventionsbestemte handlinger (flykapring, gidseltagning, terrorbombning, nuklear terrorisme mv.). Bestemmelsen har i praksis begrænset selvstændig betydning, når forholdet kan henføres under bestemmelser med livstid som strafmaksimum.

LOV Straffeloven § 114, stk. 1-3 Straffeloven § 114a Straffeloven § 114b Straffeloven § 114c Straffeloven § 114d Straffeloven § 114e

§ 2 Angreb mod en enkeltperson: Muhammed-tegner-sagen og terrorforsættets rækkevidde

Det principielt vigtigste spørgsmål om § 114's ydre grænse er, om bestemmelsen overhovedet kan anvendes, når angrebet er rettet mod én bestemt person. Spørgsmålet blev afgjort ved angrebet på tegneren Kurt Westergaard i hans hjem i Aarhus nytårsdag 2010.

Vestre Landsret dømte i SS-365/2011-VLR for forsøg på manddrab og terrorisme og forhøjede straffen til 10 års fængsel med udvisning for bestandig. For Højesteret gjorde tiltalte gældende, at § 114, stk. 1, nr. 1 ikke kan omfatte handlinger rettet mod en enkelt person, at angrebet ikke var egnet til at skræmme befolkningen i alvorlig grad, og at bestemmelsen i givet fald var så uklar, at den stred mod legalitetsprincippet i straffelovens § 1.

Højesteret forkastede synspunktet i SS-299/2011-HJR:

> *Som anført i Højesterets kendelse af 2. juli 2008 (Ugeskrift for Retsvæsen 2008 s. 2394) må drab på Forurettede 1 for at have tegnet en af Muhammed-tegningerne i den situation, som forelå, tillige anses for et forsøg på at begrænse ytringsfriheden og hindre den offentlige debat. Med denne tilføjelse og i øvrigt af de grunde, der er anført af byretten, tiltræder Højesteret, at sagens forhold 1 er henført under straffelovens § 114, stk. 1, nr. 1, jf. § 21, som forsøg på terrorisme.*

Afgørelsen etablerer, at det ikke er antallet af ofre, men angrebets **karakter og kontekst**, der er afgørende. Når offeret har stor offentlig bevågenhed og optræder som forsvarer for en ytring, der har været genstand for national og international konflikt, rammer angrebet ikke blot personen, men den offentlige debat og ytringsfriheden – og er dermed egnet til at tilføje Danmark alvorlig skade. Straffen på 10 års fængsel blev fastholdt, og Højesteret fandt forhold 1 så groft, at udvisning med indrejseforbud for bestandig hverken stred mod udlændingelovens § 26, stk. 2 eller EMRK artikel 8.

Den samme kontekstuelle tilgang genfindes i sager om trusler efter § 114, stk. 3. I SS-24269/2021-KBH idømte Københavns Byret 3 års fængsel, frakendelse af indfødsret, udvisning for bestandig og et 5-årigt kontaktforbud for terrortrusler fremsat på Twitter over fem dage i oktober 2020, herunder opfordringer til halshugning, fremsat fra en profil med Islamisk Stats flag som profilbillede.

LOV Straffeloven § 1 · Straffeloven § 21 · Straffeloven § 114, stk. 1 · Udlændingeloven § 26, stk. 2

PRAKSIS
- **Højesteret** · Dom om terrorisme og udvisning efter drabsforsøg på Muhammed-tegner — 02.05.2012
- **Landsretten** · Dom om forsøg på terrorisme og manddrab efter Straffelovens § 114 og § 237 — 22.06.2011
- **Byretten** · Dom for terrorisme, frakendelse af dansk indfødsret og udvisning efter udtalelser på Twitter — 23.03.2022

§ 3 Frihedskamp eller terrorisme – ASMLA-dommen og den samlede vurdering

Den anden principielle grænsedragning er forholdet mellem terrorisme og legitim modstandskamp. Spørgsmålet blev prøvet af Højesteret efter 3.-instansbevilling meddelt ved 24/02503 netop med henblik på en principiel prøvelse af terrorbestemmelsernes rækkevidde.

Tre ledende medlemmer af ASMLA (Arab Struggle Movement for the Liberation of Ahwaz) var dømt for bl.a. bistand til en saudiarabisk efterretningstjeneste efter straffelovens § 108, terrorfinansiering efter § 114 b og fremme efter § 114 e. De havde gennem ASMLA tilvejebragt ca. 15 mio. kr. til de væbnede grupper Martyr Muhyiddin Al-Nasser Brigaden og Jaish al-Adl, som bl.a. stod bag angrebet på en militærparade i Ahwaz den 22. september 2018.

De tiltalte gjorde gældende, at angrebene var rettet mod militære mål i et totalitært regime og havde til formål at indføre demokrati for det ahwaziske mindretal. Grundlaget for synspunktet var Rådets erklæring 109/2002 til rammeafgørelsen, hvorefter rammeafgørelsen ikke kan bruges som argument for at betragte adfærd udført af mennesker, der handlede for at bevare eller genskabe demokratiske værdier, som terroristhandlinger.

Højesteret afviste i SS-30/2024-HJR en kategorisk undtagelse:

> *Højesteret finder efter det anførte, at selve det forhold, at en handling har været rettet mod et land, som ikke er et demokratisk samfund, men regeres af et totalitært regime, der ikke respekterer retsstatsprincippet, ikke indebærer, at handlingen falder uden for § 114, stk. 1's anvendelsesområde. Om handlingen falder uden for § 114, stk. 1, beror som nævnt på en samlet vurdering af alle sagens elementer.*

I den konkrete vurdering lagde Højesteret vægt på, at organisationerne ikke i det hele eller hovedsageligt havde til formål at udbrede demokratiske værdier, at ASMLA stræbte efter løsrivelse og indgik alliancer med antidemokratiske kræfter, at angrebene ramte eller kunne ramme både militære og ikke-militære mål (herunder olieindustri og bankvæsen), at de var designet til at skræmme dele af befolkningen og destabilisere Iran, og at sondringen mellem arabere og andre befolkningsgrupper spillede ind ved valg af mål.

Straffene på 8, 7 og 6 års fængsel blev fastholdt. I skærpende retning indgik den længerevarende, omfattende og systematiske efterretningsvirksomhed og terrorfinansiering; i formildende retning indgik, at handlingerne var udsprunget af modstand mod et totalitært regime, der anvender dødsstraf og tortur, og at en del af midlerne var anvendt til lovlige politiske aktiviteter. Dommen viser dermed, at frihedskamp-motivet ikke er en ansvarsfrihedsgrund, men kan indgå som strafnedsættende moment ved udmålingen.

LOV Straffeloven § 108, stk. 1, 2 · Straffeloven § 114, stk. 1 · Straffeloven § 114b · Straffeloven § 114e

PRAKSIS
Højesteret · Højesteretsdom i sag om spionage for Saudi-Arabien og finansiering af terrorisme i Iran 05.12.2024
Procesbevillingsnævnet · Procesbevillingsnævnet meddeler 3.-instansbevilling i terrorsag om ASMLA-medlemmers bistand til væbnet gren og fortolkningen af straffelovens § 114 02.05.2024

§ 4 Forsøg og forberedelse – fra Glasvej-niveauet på 12 år til 16 år efter 2020-skærpelsen

Terrorsager pådømmes i praksis næsten altid som forsøg efter straffelovens § 21, fordi PET griber ind på forberedelsesstadiet. Strafniveauet for forsøg er derfor det centrale udmålingsspørgsmål.

Udgangspunktet blev lagt af Højesteret i Glasvej-sagen, SS-512/2007-HJR (U.2008.1587H), hvor tre mænd var dømt for forberedelse af bombesprængning med TATP, jf. landsrettens dom SS-1072/2007-OLR. Højesterets flertal skærpede straffene og begrundede det med forsætskravets centrale betydning:

> *Efter ordlyden af § 114, stk. 1, og bestemmelsens formål og forarbejder må terrorisme som selvstændig forbrydelse anses for i høj grad karakteriseret ved det særlige krav om forsæt til terrorisme. Det er efter vores opfattelse en naturlig følge heraf, at der også ved straffastsættelse for forsøg skal lægges betydelig vægt i skærpende retning på terrorismeforsættet.*

Flertallet fastsatte et udgangspunkt på 12 års fængsel for forsøg på terrorisme ved bombesprængning og manddrab. Hovedmændene fik 12 år hver, mens en tiltalt med underordnet medvirken og et mislykket forsøg på tilbagetræden fik 5 år.

Dette niveau blev fulgt i en række senere sager: SS-31801/2020-KBH (10 år for anskaffelse af to lyddæmpede pistoler efter PET-agentoperation ved Fields), SS-3390/2021-OLR (skærpet fra 10 til 12 år) og S-2873-21, hvor Østre Landsret formulerede det udtrykkeligt:

> *Udgangspunktet ved udmåling af straffen for forsøg på terrorisme ved bombesprængning og manddrab er 12 års fængsel. Flertallet finder ikke grundlag for at fravige dette udgangspunkt.*

Ved **lov nr. 883 af 16. juni 2020** blev strafferammerne generelt forhøjet, og det blev i forarbejderne forudsat, at strafniveauet skulle forhøjes med omkring det halve. Om § 114 hedder det i bemærkningerne:

> *Det indebærer for så vidt angår overtrædelser af straffelovens § 114, stk. 1, at forsøg på terrorisme ved bombesprængning og manddrab, der i dag som udgangspunkt straffes med 12 års fængsel, fremover som udgangspunkt vil skulle straffes med 16 års fængsel. Forsøg på overtrædelse af straffelovens § 114, stk. 1, der i dag bliver afgjort med straffe i niveauet 8-12 års fængsel, vil fremover skulle straffes med omkring 12-16 års fængsel.*

Det nye niveau er slået igennem. I SS-25/2023-OLR – stadfæstelsen af byrettens dom i SS-2224/2022-HBK – fandt Østre Landsret en syrisk statsborger skyldig i forsøg på terrorisme på grundlag af fund af maskinpistol, jagtriffel, haglgevær, ca. 14 kg aluminiumspulver og kaliumnitrat, 166 stålkugler, bombemanualer fra Al-Qaeda-tilknyttede hjemmesider, en ombygget fjernstyret bil med tændsystem og en tændsats med pære fra en juletræskæde. Tiltaltes forklaring om, at det hele knyttede sig til hans fyrværkerihobby, blev tilsidesat som utroværdig og konstrueret til lejligheden. Straffen blev fastsat til 16 års fængsel (15 stemmer for 16 år, 3 for livstid) – nøjagtigt det forudsatte udgangspunkt.

Et sammenligneligt eksempel er SS-1814/2022-OLR, hvor Østre Landsret stadfæstede SS-32566/2020-KBH med 12 år og 6 måneders fængsel til to tiltalte, der efter en brandstiftelse mod en bus havde anskaffet kemikalier til fremstilling af TATP og komponenter til en bombedetonator.

Bestemmelse	Strafferamme i dag	Niveau før 2020	Forudsat niveau efter 2020
§ 114, stk. 1 – forsøg ved bombesprængning og manddrab	livstid	12 år	16 år
§ 114, stk. 1 – øvrige forsøg	livstid	8-12 år	12-16 år
§ 114, stk. 2 – forsøg (transport af våben/eksplosivstoffer)	livstid	8-12 år	12-16 år
§ 114, stk. 3 – trussel	livstid	1-2 år	ca. 1 år og 6 mdr. til 3 år
§ 114 b – finansiering	12 år	4-6 år	6-9 år
§ 114 c, stk. 3, 1. pkt. – lade sig hverve	8 år	4 år (3-5 år)	6 år (5 år - 7 år og 6 mdr.)
§ 114 d, stk. 3 – lade sig oplære	8 år	3-5 år	5 år - 7 år og 6 mdr.

§ 114 e, 1. pkt. – fremme	8 år	3-4 år	5-6 år

Bemærk, at forhøjelsen begrænses af straffelovens § 33, stk. 1, hvorefter tidsbestemt fængsel ikke kan idømmes ud over 16 år. Betænkning nr. 1581/2023 om strafudmåling gennemgår i kapitel 3 hele praksis siden 2002 og bemærker, at praksis er så begrænset, at også utrykte domme har måttet inddrages i analysen.

LOV Straffeloven § 21 · Straffeloven § 33, stk. 1 · Straffeloven § 114, stk. 1-3 · Straffeloven § 192a, stk. 1

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets dom i sag om forsøg på terrorisme: Stadfæstelse af dom og forhøjelse af straffe	10.04.2008
Landsretten · Stadfæstelse af domme for terrorforsøg med TATP, brandstiftelse og finansiering af Islamisk Stat	23.05.2024
Landsretten · Stadfæstelse af 16 års fængsel og udvisning for forsøg på terrorisme og terrorfinansiering	14.05.2024
Landsretten · Landsretten skærper straf til 12 års fængsel for forsøg på terrorisme ved våbenanskaffelse	14.12.2022
Landsretten · Skærpet straf for forsøg på terrorisme: 12 års fængsel, frakendelse af statsborgerskab og udvisning	28.11.2022
Landsretten · Dom for forsøg på terrorisme og udvisning	23.11.2007
Byretten · Dom for forsøg på terrorisme, terrorfinansiering og fremme af terrorvirksomhed	20.12.2022
Byretten · Dom for forsøg på terrorisme, ildspåsættelse og finansiering af terror	01.06.2022
Byretten · Dom for terrorforsøg og ulovlig våbenbesiddelse efter PET-agentindsats ved Fields	24.11.2021

§ 5 Terrorfinansiering efter § 114 b – direkte og indirekte støtte

Straffelovens § 114 b straffer med fængsel indtil 12 år den, som direkte eller indirekte yder økonomisk støtte til, tilvejebringer eller indsamler midler til eller stiller penge, formuegoder eller finansielle ydelser til rådighed for en person, gruppe eller sammenslutning, der begår eller har til hensigt at begå handlinger omfattet af §§ 114 eller 114 a.

Strafferammen blev hævet fra 10 til 12 år ved **lov nr. 883 af 16. juni 2020**, og forarbejderne forudsætter, at overtrædelser, der hidtil blev afgjort i niveauet 4-6 års fængsel, fremover skal straffes med 6-9 års fængsel.

Den typiske sagstype er pengeoverførsler til familiemedlemmer, der er tilsluttet en terrororganisation. Her har praksis fastlagt en vigtig og vidtgående fortolkning: det er ikke nødvendigt at bevise, at midlerne er gået til terrorhandlinger. Østre Landsret formulerede det således i SS-25/2023-OLR:

> *Da Islamisk Stat imidlertid i sidste ende drog fordel af, at personer tilknyttet organisationen fik bedre levevilkår, har der – i det omfang, det er bevist, at der er overført midler eller forsøgt herpå eller indsamlet midler – været tale om direkte eller indirekte økonomisk støtte eller indsamling omfattet af straffelovens § 114 b, nr. 1 eller 2.*

Landsretten henviste til bestemmelsens forarbejder, hvorefter det er strafbart at stille midler til rådighed for en terrorgruppe, også med hensyn til gruppens lovlige aktiviteter. I sagen var der overført lidt under 100.000 kr. over knap tre år til tiltaltes svoger, der var IS-kriger; kommunikationen foregik i kodesprog om "vandmeloner". Landsretten domfældte også for et forsøg på overførsel af 12.000 kr., der ikke blev gennemført, fordi modtageren ikke havde brug for beløbet på det tidspunkt.

Samme mønster ses i SS-5045/2022-ARH, hvor Retten i Aarhus dømte flere tiltalte for Western Union-overførsler til en broder og onkel, der begge var aktive i IS – for én tiltalts vedkommende 231.023,36

kr. – og i SS-1814/2022-OLR, hvor en kvinde fik 4 års fængsel for økonomisk støtte og praktisk bistand til IS-tilknyttede personer.

I ASMLA-sagen, SS-30/2024-HJR, var finansieringen af helt anden skala – ca. 15 mio. kr. tilvejebragt fra en fremmed efterretningstjeneste – og indgik som skærpende element ved udmålingen af straffe på 8, 7 og 6 års fængsel.

At bevisbyrden i finansieringssager er reel, illustreres af Rigsadvokatens afgørelser i erstatningssager efter frifindelse. I AM2017.08.07RA blev der tilkendt forhøjet erstatning efter frifindelse for overtrædelse af § 114 b, nr. 2, netop under henvisning til sigtelsens særligt alvorlige karakter og det ekstraordinært lange forløb; tilsvarende i RA-2008-521-0125 efter frifindelse for § 114 a.

Den forebyggende regulering af terrorfinansiering hører under hvidvaskloven og behandles i praksisoversigten om hvidvask.

LOV	Straffeloven § 21 · Straffeloven § 114b · Straffeloven § 114a	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesteretsdom i sag om spionage for Saudi-Arabien og finansiering af terrorisme i Iran	05.12.2024
	Landsretten · Stadfæstelse af domme for terrorforsøg med TATP, brandstiftelse og finansiering af Islamisk Stat	23.05.2024
	Landsretten · Stadfæstelse af 16 års fængsel og udvisning for forsøg på terrorisme og terrorfinansiering	14.05.2024
	Byretten · Dom i terrorsag om hvervning og økonomisk støtte til Islamisk Stat	16.11.2022
	Rigsadvokaten · Delvis erstatning for terrorfinansieringssag: Tillæg for frihedsberøvelse og godtgørelse for langvarig sigtelse	07.08.2017
	Rigsadvokaten · Afgørelse om erstatning efter frifindelse i terrorsag	21.01.2009

§ 6 Hvervning efter § 114 c og oplæring efter § 114 d

Straffelovens § 114 c er tredelt. Efter stk. 1 straffes hvervning af andre til at begå eller fremme terrorhandlinger eller til at slutte sig til en terrorgruppe med fængsel indtil 12 år, og under særligt skærpende omstændigheder – navnlig ved overtrædelser af systematisk eller organiseret karakter – indtil 16 år. Stk. 2 rammer hvervning til terrorfinansiering med indtil 8 år, og stk. 3 den, der lader sig hverve, med indtil 8 år, stigende til 12 år ved tilslutning til en væbnet styrke og under særligt skærpende omstændigheder til fængsel på livstid.

Sidestrafferammerne om tilslutning til væbnet styrke blev indsat ved lov nr. 642 af 8. juni 2016 på grundlag af Straffelovrådets betænkning nr. 1559/2016 om deltagelse i og hvervning til væbnede konflikter i udlandet. Forarbejderne definerer "væbnet styrke" med udgangspunkt i den humanitære folkeret som en bevæbnet gruppe med en vis organisering, og angiver, at kamphandlinger navnlig omfatter umiddelbar anvendelse af våben, transport af kombattanter eller ammunition, indsamling af efterretninger om modpartens styrker og forberedelse af militære operationer.

I praksis foreligger flere domme om hvervning til Islamisk Stat. I SS-29539/2020-KBH blev en 29-årig mand, født og opvokset i Danmark, dømt for over Facebook Messenger at have opmuntret sin barndomsven til at rejse til Syrien, formidlet kontakt til et IS-medlem og givet praktiske anvisninger om ulovlig grænsepassage; vennen tilbragte ca. to uger i en IS-træningslejr. Straffen blev fastsat til 6 års fængsel med frakendelse af indfødsret og udvisning for bestandig. Østre Landsret nedsatte i SS-2764/2021-OLR straffen i en tilsvarende sag fra 6 til 5 års fængsel, men fastholdt frakendelse og udvisning; her var der ud over hvervning efter § 114 c, stk. 1 også domfældelse for medvirken til, at den hvervede lod sig træne i våbenbrug og sprængstof, jf. § 114 d, stk. 3.

Hvervningsbestemmelsen har også fundet anvendelse i det højreekstremistiske miljø. I Sag 73/2024 var en dengang ca. 15½-årig dreng dømt for at have ladet sig hverve til Feuerkrieg Division efter § 114 c, stk. 3, for forsøg på at hverve en jævnaldrende klassekammerat efter § 114 c, stk. 1, jf. § 21, og for fremme efter § 114 e. Han havde en ledende rolle: han rådgav om celleorganisering, redigerede gruppens håndbog og oprettede et digitalt bibliotek med systematiserede bombemanualer.

Højesteret afviste at prøve, om FKD var en terrorsammenslutning, da anbringendet reelt angik landsrettens bevisbedømmelse, jf. retsplejelovens § 933, stk. 2. Ved udmålingen vejede den ledende rolle, delingen af farligt materiale og hvervningsforsøget skærpende, mens den meget unge alder, medlemskabets korte varighed (ca. fire måneder), fraværet af konkrete terrorhandlinger og en Asperger-diagnose vejede formildende:

> *Efter en samlet vurdering finder Højesteret, at straffen skal fastsættes til fængsel i 5 år.*

Straffen blev dermed nedsat fra landsrettens 7 år. Sagen viser, at meget ung alder er den kraftigste formildende faktor i terrorsager.

Selve udrejsen til og opholdet i konfliktområder samt tilslutning til væbnede styrker efter §§ 114 j, 114 c og 101 a hører under praksisoversigten om fremmedkrigere. Grænsefladen ses dog i SS-1642/2023-OLR, hvor Østre Landsret fastsatte en samlet straf på 9 år og 6 måneders fængsel for terrorisme, tilslutning til IS og overtrædelse af rejseforbuddet, men frifandt for landsforræderi efter § 101 a.

LOV Retsplejeloven § 933, stk. 2 · Straffeloven § 21 · Straffeloven § 114c, stk. 1-3 · Straffeloven § 114d, stk. 3 · Straffeloven § 114e

PRAKSIS

Højesteret · Hvervning og fremme af terrorsammenslutningen Feuerkrieg Division (FKD) – Strafudmåling for en 15-årig	14.03.2025
Landsretten · Dom for terrorisme, tilslutning til IS og overtrædelse af rejseforbud; straffens længde	17.12.2024
Landsretten · Dom for terrorhvervning: 5 års fængsel, frakendelse af dansk indfødsret og udvisning for hvervning til ISIL	12.01.2023
Byretten · Frakendelse af dansk indfødsret og 6 års fængsel for hvervning til terrororganisationen Islamisk Stat	17.09.2021

§ 7 Fremme af terrorvirksomhed efter § 114 e – opsamlingsbestemmelsen

Straffelovens § 114 e straffer med fængsel indtil 8 år den, som "i øvrigt" fremmer virksomheden for en person, gruppe eller sammenslutning, der begår eller har til hensigt at begå handlinger omfattet af §§ 114, 114 a, 114 b, 114 c eller 114 d. Er den pågældende tilsluttet en væbnet styrke, kan straffen stige til 12 år, og under særligt skærpende omstændigheder – navnlig deltagelse i kamphandlinger – til 16 år.

Bestemmelsen blev indsat ved anti-terrorpakke II i 2006 som en bevidst bred opsamlingsbestemmelse. Af forarbejderne fremgår, at den skal sikre, at også anden støtte til terrorvirksomhed end de særskilt kriminaliserede former (finansiering, hvervning og oplæring) er strafbar. Normalstrafferammen blev hævet fra 6 til 8 år ved **lov nr. 883 af 16. juni 2020**, hvor det i bemærkningerne forudsættes, at overtrædelser, der hidtil straffedes med 3-4 års fængsel, fremover skal straffes med 5-6 års fængsel.

Det afgørende fortolkningsspørgsmål er forsætskravets rækkevidde. Højesteret citerede i 112/2023 forarbejderne således:

> *En person, som forsætligt fremmer den kriminelle virksomhed eller formål hos en gruppe personer med kendskab til gruppens generelle terrorformål, og som dermed yder en form for bidrag til, at der foretages en terrorhandling som defineret i lovforslaget, vil kunne straffes efter den særlige medvirkensregel, selv om den pågældende ikke har forsæt til at medvirke til en konkretiseret terrorhandling.*

Det betyder, at der ikke kræves forsæt til nogen bestemt terrorhandling – kendskabet til organisationens generelle terrorformål er tilstrækkeligt.

IS-hustru-sagerne. Den kvantitativt største sagsgruppe efter § 114 e er kvinder, der frivilligt rejste til IS-kontrollerede områder og dér fungerede som hustru og hjemmegående mor. I 112/2023 fastslog Højesteret, at rollen som husmor og hustru til IS-aktive mænd var en form for støtte, der konsoliderede IS' tilstedeværelse, og at forsætskravet var opfyldt for hele opholdsperioden – også de første to måneder og perioden mellem to ægteskaber. Straffen blev fastsat til fængsel i 4 år.

Typestraffen på 4 år går igen: SS-2449/2023-FRB (fire år i IS' kerneområder), SS-1474/2023-FRB (hustru og hjemmegående mor for aktive ISKP-medlemmer i Afghanistan), SS-2504/2022-VLR (skærpet fra 3 til 4 år) og SS-2667/2025-FRB.

Et særskilt spørgsmål har været, om tilbageholdelse i de kurdisk administrerede lejre (al-Hol, al-Roj) skal medføre strafafkortning efter princippet i straffelovens § 86, stk. 5. Vestre Landsret afviste det i SS-2504/2022-VLR, fordi bestemmelsen kun giver afkortning for frihedsberøvelse sket som led i den strafferetlige forfølgning. Procesbevillingsnævnet meddelte 3.-instansbevilling i 22/25129, og Højesteret afviste i 112/2023 afkortning, fordi opholdet ikke havde karakter af frihedsberøvelse i straffelovens forstand.

Online-fremme. Den anden hovedgruppe er propagandavirksomhed på sociale medier. I SS-965/2024-FRB blev en 21-årig idømt 4 års fængsel og 4 års kontaktforbud for over ca. to måneder via en Instagram-profil at have delt IS-propaganda, vejledt om angrebsmål og anbefalet bøger om våben og sprængstof.

Den mest udførlige afgørelse er SS-6248/2025-GLO, hvor Retten i Glostrup idømte 6 års fængsel for gennem ca. 1½ år på Telegram at have delt højreekstremistisk propagandamateriale i et løst koblet online-netværk. Retten foretog en selvstændig bedømmelse af, om netværket var en terrororganisation – det er domstolene, ikke en terrorliste, der afgør spørgsmålet – og lagde vægt på netværkets tilblivelse, størrelse, varighed, ideologi og funktionsmåde samt dets dokumenterede betydning for konkrete terrorangreb. Til tiltaltes forsvar om nyhedsformidling og ytringsfrihed udtalte retten:

> *Opslagene fremstår ikke som upartisk eller kritisk nyhedsformidling, men derimod som ren formidling af højreekstremistiske budskaber med brug af terror som middel i tråd med Terrorsammenslutnings ideologi om militant accelerationisme.*

Retten fremhævede, at der under den omfattende gennemgang ikke havde været ét eneste eksempel på, at tiltalte forholdt sig kritisk eller tog afstand, og at hans disclaimer-noter ikke kunne føre til et andet resultat. Skærpende vejede den betydelige og aktive rolle, den lange gerningsperiode og det meget store antal delinger; formildende vejede, at han ikke selv delte bombe- og våbenmanualer.

LOV	Straffeloven § 86, stk. 5 · Straffeloven § 114e · Straffeloven § 114j, stk. 1	
PRAKSIS	**Højesteret** · Frakendelse af dansk indfødsret for fremme af Islamisk Stat, men ikke udvisning af hensyn til børn (TEUF art. 20)	30.04.2024
	Landsretten · Dom for overtrædelse af straffelovens § 114 e og § 114 j - skærpelse af straf	19.12.2022

Byretten · Retten i Glostrup: 6 års fængsel for fremme af Terrorsammenslutnings terrorvirksomhed på Telegram – sag om § 114 e og grænsen for ytringsfrihed	20.04.2026
Byretten · Kvinde idømt 4 års fængsel for terrorfremme i Syrien men undgår udvisning af hensyn til sine børns tarv	30.06.2025
Byretten · Dom for fremme af terrororganisationen Islamisk Stat via sociale medier	24.06.2024
Byretten · Dom i terrorsag: 4 års fængsel til kvinde for fremme af Islamisk Stat i Afghanistan	12.10.2023
Byretten · Dom for fremme af terrorisme og ulovligt ophold i konfliktområde	29.03.2023
Procesbevillingsnævnet · 3.-instansbevilling: Skal ophold i kurdisk lejr i Syrien medføre strafafkortning efter princippet i straffelovens § 86, stk. 5, ved dom for fremme af terrorvirksomhed?	23.06.2023

§ 8 Billigelse af terror efter § 136, stk. 2 – grænsen mod ytringsfriheden

Ved siden af terrorbestemmelserne står straffelovens § 136, stk. 2 om offentlig og udtrykkelig billigelse af handlinger omfattet af kapitel 12 eller 13. Strafferammen blev ved **lov nr. 883 af 16. juni 2020** forhøjet fra 2 til 3 års fængsel. Bestemmelsen ligger tæt op ad § 114 e, men adskiller sig ved ikke at kræve, at ytringen fremmer en organisations virksomhed – det er selve den offentlige tilslutning, der straffes.

Højesteret trak grænsen skarpt i ASMLA-sagen, SS-30/2024-HJR. De tre tiltalte havde samme dag som angrebet i Ahwaz udsendt et enslydende tweet, der omtalte angrebet som noget, der "hører under rammerne af selvforsvar". Om dette udtalte Højesteret:

> *Højesteret finder, at de omhandlede Twitter-opslag ikke kan anses for en udtrykkelig billigelse af terrorangrebet den 22. september 2018. Der foreligger således ikke en overtrædelse af straffelovens § 136, stk. 2.*

Derimod blev en Facebook-omtale af angrebet som "den helteagtige aktion" anset for en udtrykkelig billigelse:

> *Med hensyn til Tiltalte 2's Facebook-opslag den 23. september 2018 finder Højesteret, at hans omtale af terrorangrebet som "den helteagtige aktion" eller lignende udgør en udtrykkelig billigelse af terrorangrebet. Det forhold, at formålet med opslaget bl.a. var at understrege vigtigheden af, at ansvaret for terrorangrebet ikke blev tilskrevet ISIS, kan ikke føre til et andet resultat. Det samme gælder ytringsfriheden efter Menneskerettighedskonventionens artikel 10.*

Kravet om **positiv påskønnelse** er dermed afgørende: en retfærdiggørende kontekstualisering rammes ikke, en hyldest gør.

Efter Hamas' angreb den 7. oktober 2023 er der afsagt en række domme. I S-666-24 skærpede Østre Landsret straffen til 6 måneders ubetinget fængsel for en influencer, der delte to videoer med over 80.000 følgere. I SS-3311/2024-ESB idømte Retten i Esbjerg 40 dages betinget fængsel for kommentaren "Bedste Nyhed at stå op til" med palæstinensiske flag-emojis under en live-dækning af angrebet; Vestre Landsret skærpede i SS-66/2025-VLR til 60 dages betinget fængsel. Ældre praksis om Charlie Hebdo-angrebet ses i V.L. S-2205-16.

Rækkevidden af rettens skøn illustreres af, at rollen som ytringens afsender ikke i sig selv er ansvarsfri: i SS-24269/2021-KBH blev tiltalte dømt både for terrortrusler efter § 114, stk. 3 og for billigelse efter § 136, stk. 2 på grundlag af den samme Twitter-aktivitet.

LOV	Straffeloven § 114, stk. 3 · Straffeloven § 136, stk. 2	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesteretsdom i sag om spionage for Saudi-Arabien og finansiering af terrorisme i Iran	05.12.2024

Landsretten · Landsretten skærpede straf for billigelse af terror på Facebook til 60 dages betinget fængsel 22.09.2025
Landsretten · Seks måneders ubetinget fængsel til influencer for offentlig billigelse af terrorangreb 01.07.2024
Landsretten · Fængsel for offentlig billigelse af terrorangreb og trusler fremsat på Facebook 17.01.2017
Byretten · Betinget fængsel for at billige Hamas-angreb på Facebook 20.12.2024
Byretten · Dom for terrorisme, frakendelse af dansk indfødsret og udvisning efter udtalelser på Twitter 23.03.2022

§ 9 § 114 i – modtagelse af ulovlig økonomisk støtte fra en terrororganisation

Hvor § 114 b rammer giveren, rammer § 114 i modtageren. Bestemmelsen straffer med fængsel indtil 8 år den, der fra en gruppe eller sammenslutning, der begår eller har til hensigt at begå handlinger omfattet af §§ 114 eller 114 a, modtager økonomisk støtte i penge eller andre ydelser til brug for oprettelse eller drift af en institution eller virksomhed eller til lignende formål her i landet.

Bestemmelsen blev indsat ved lov nr. 642 af 8. juni 2016, og strafferammen blev hævet fra 6 til 8 år ved **lov nr. 883 af 16. juni 2020**.

Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om forbud mod modtagelse af donationer fra visse fysiske og juridiske personer beskriver bestemmelsens anvendelsesområde:

> *Formålet med bestemmelsen er at modvirke, at terrororganisationer gennem donationer til civilsamfundet kan opnå sympati, legitimitet og indflydelse eller påvirkningsmulighed. Bestemmelsen finder f.eks. anvendelse på den, der modtager økonomisk støtte fra en terrororganisation til brug for oprettelse eller drift af en moské eller en skole her i landet.*

Rigsadvokatmeddelelsen fremhæver, at § 114 i **alene omfatter forsætlige forhold** – modtageren skal have forsæt til, at støtten stammer fra en terrororganisation. Det er en væsentlig afgrænsning i forhold til lov om forbud mod modtagelse af donationer fra visse fysiske og juridiske personer, hvor allerede simpel uagtsomhed er tilstrækkelig til bødeansvar. Anklagemyndigheden skal derfor overveje, om der skal rejses tiltale for både overtrædelse af donationsforbudsloven og straffeloven, og desuden være opmærksom på det mulige sammenstød med straffelovens § 277 om ulovlig omgang med hittegods.

Der foreligger ikke offentliggjort domspraksis om § 114 i i det gennemgåede materiale, og bestemmelsen må antages først og fremmest at have en præventiv og signalmæssig funktion. Den indgår dog i katalogforbrydelserne i § 79 b, stk. 1, således at en dom for overtrædelse kan udløse opholds- og kontaktforbud, og i retsplejelovens § 791 d, stk. 1 om blokering af hjemmesider.

LOV Retsplejeloven § 791d, stk. 1 Straffeloven § 79b, stk. 1 Straffeloven § 114i Straffeloven § 114b

§ 10 Opholds- og kontaktforbud efter § 79 b – tillægssanktionen mod radikalisering

Ved **lov nr. 882 af 16. juni 2020** blev straffelovens § 79 b indsat med det formål at forebygge nye terrorhandlinger ved at sikre, at den terrordømte ikke fastholdes eller falder tilbage i radikaliserede miljøer, og ved at minimere mulighederne for at påvirke radikaliseringsudsatte personer negativt.

Bestemmelsen giver hjemmel til to forbud ved dom for et bredt katalog af overtrædelser – § 101 a, §§ 114-114 j og visse dele af § 136:

- **Opholdsforbud**, jf. § 79 b, stk. 2: forbud mod at færdes og opholde sig i nærmere afgrænsede områder, hvor der er særlig risiko for fastholdelse i eller tilbagefald til et radikaliseret miljø.
- **Kontaktforbud**, jf. § 79 b, stk. 3: forbud mod at søge at kontakte andre, der er dømt for de nævnte overtrædelser. Nærmeste familiemedlemmer er undtaget, i det omfang det ville stride mod Danmarks internationale forpligtelser, og siden en ændring i 2022 er også medindsatte på samme afsoningsafdeling undtaget.

Forbud gives på tid fra 1 til 10 år regnet fra endelig dom og forlænges med afsoningstiden, jf. § 79 b, stk. 5. Efter stk. 10 kan den dømte 3 år efter løsladelsen forlange spørgsmålet om opretholdelse indbragt for retten.

Rigsadvokatmeddelelsen om opholds- og kontaktforbud til fremmedkrigere og andre terrordømte fastlægger prøvelsesstandarden:

> *Domstolene kan idømme et forbud efter straffelovens § 79 b efter en konkret vurdering af, om et opholdsforbud og/eller et kontaktforbud vil være egnet og nødvendigt for at forebygge nye terrorhandlinger ved at sikre, at den dømte ikke fastholdes eller falder tilbage i radikaliserede miljøer og at forhindre, at den dømte rekrutterer andre til de radikaliserede miljøer.*

Et forbud forudsætter ubetinget frihedsstraf eller anden frihedsberøvende retsfølge – der kan ikke gives forbud ved bøde eller betinget fængsel. Forbuddene gives som udgangspunkt sammen, men kan gives enkeltvis, typisk hvor der ikke kan udpeges et konkret geografisk risikoområde. Politiet skal høre PET forud for tiltalerejsning i alle sager, hvor betingelserne kan være til stede.

Domstolene fastsætter længden efter forarbejdernes **trappestigemodel**, dvs. i forhold til fængselsstraffens længde. Højesteret formulerede det i Sag 73/2024:

> *Højesteret finder efter en samlet vurdering, herunder navnlig længden af den idømte straf sammenholdt med det, der fremgår af forarbejderne til straffelovens § 79 b om den periode, som et kontaktforbud forudsættes meddelt for, at kontaktforbuddet skal meddeles for en periode på 5 år.*

Kontaktforbuddet fulgte dermed nedsættelsen af fængselsstraffen fra 7 til 5 år. Samme proportionalitet ses i praksis i øvrigt: 4 års fængsel og 4 års kontaktforbud i SS-965/2024-FRB, 6 års fængsel og 6 års kontaktforbud i SS-6248/2025-GLO, og 16 års fængsel med 10 års kontaktforbud i SS-25/2023-OLR. I sidstnævnte præciserede Østre Landsret udtrykkeligt, at forbuddet ikke omfattede tiltaltes hustru og bror, der begge var dømt i samme sagskompleks, fordi de var blandt hans nærmeste familiemedlemmer, og et forbud omfattende dem ville stride mod Danmarks internationale forpligtelser.

Overtrædelse af et forbud straffes efter straffelovens § 124 a. Forsæt kræves for alle elementer, herunder viden om, at den kontaktede er dømt for en katalogforbrydelse; politiet kan efter § 79 b, stk. 8 videregive oplysninger for at bringe den dømte i ond tro.

Terrordomme har også konsekvenser for prøveløsladelse. Løsladelsesvejledningen, pkt. 14 beskriver, at prøveløsladelse af en person dømt for en forbrydelse i straffelovens kapitel 12 eller 13, og som ikke er udvist ved

dom, forudsætter deltagelse i et program fastsat af Danmarks Fængsler med henblik på at forebygge ny ligeartet kriminalitet – uanset om baggrunden for kriminaliteten er religiøs ekstremisme, og uanset om den pågældende er radikaliseret.

LOV	Straffeloven § 79b, stk. 1-10 · Straffeloven § 101a · Straffeloven § 124a	
PRAKSIS	**Højesteret** · Hvervning og fremme af terrorsammenslutningen Feuerkrieg Division (FKD) – Strafudmåling for en 15-årig	14.03.2025
	Landsretten · Stadfæstelse af 16 års fængsel og udvisning for forsøg på terrorisme og terrorfinansiering	14.05.2024
	Byretten · Retten i Glostrup: 6 års fængsel for fremme af Terrorsammenslutnings terrorvirksomhed på Telegram – sag om § 114 e og grænsen for ytringsfrihed	20.04.2026
	Byretten · Dom for fremme af terrororganisationen Islamisk Stat via sociale medier	24.06.2024

§ 11 Frakendelse af indfødsret og udvisning ved terrordomme

Terrordomme udløser næsten altid påstand om frakendelse af dansk indfødsret efter indfødsretslovens § 8 b, stk. 1 og om udvisning. Bestemmelsen foreskriver, at den, som dømmes for en strafbar handling og derved har udvist en handlemåde, som er til alvorlig skade for statens vitale interesser, **skal** frakendes sin danske indfødsret, medmindre det vil stride mod Danmarks internationale forpligtelser.

Af forarbejderne følger, at der skal foretages en proportionalitetsafvejning, og at fængsel i 2 år eller derover som udgangspunkt medfører frakendelse, medmindre frakendelsen er uproportional. Frakendelse forudsætter, at den pågældende ikke bliver statsløs.

Proportionalitetsafvejningen falder forskelligt ud. I SS-2989/2017-OLR nægtede Østre Landsret frakendelse og udvisning af en 28-årig dansk-tunesisk mand, der var idømt 4 års fængsel for at have ladet sig hverve til ISIL og modtage våbentræning. Omvendt blev frakendelse og udvisning for bestandig opretholdt i S-2873-21, hvor Østre Landsret om en dansk-tyrkisk statsborger født og opvokset i Danmark udtalte:

> *Tiltalte må således anses for at have en meget stærk tilknytning til Danmark, men vi finder ikke, at tiltalte vil være uden forudsætninger for at etablere sig i Tyrkiet. Tiltalte har begået meget alvorlig kriminalitet omfattet af straffelovens kap. 13, og straffen er fastsat til fængsel i 10 år.*

Tilsvarende i SS-6248/2025-GLO, hvor en dansk-fransk statsborger, opvokset i Danmark fra 2-årsalderen, blev frakendt indfødsretten, fordi han ikke ville være uden forudsætninger for at etablere en tilværelse i Frankrig. Ældre praksis om afvejningen mod ung alder og risiko for dobbeltstraf i modtagerlandet ses i SS-2404/2007-GLO.

Den EU-retlige begrænsning. Den vigtigste nyere udvikling er, at TEUF artikel 20 kan hindre udvisning af en forælder til mindreårige danske unionsborgerbørn, selv når frakendelse af indfødsret opretholdes. I 112/2023 frakendte Højesteret en kvinde dømt til 4 års fængsel efter § 114 e hendes indfødsret, men frifandt for udvisning og tildelte i stedet en advarsel:

> *Det vil i øvrigt efter de foreliggende oplysninger ikke være forsvarligt at lade børnene blive i Danmark uden deres mor, der må anses for afgørende for børnenes videre trivsel og udvikling.*

Højesteret fandt, at sagen ikke var et "ekstraordinært tilfælde" i EU-Domstolens forstand. Samme resultat i SS-2667/2025-FRB. Omvendt fandt Højesteret i ASMLA-sagen, SS-30/2024-HJR, at der forelå et

ekstraordinært tilfælde for en tiltalt med opholdsret efter TEUF artikel 20 og to mindreårige danske børn – kriminaliteten omfattede både kapitel 12 og kapitel 13, og han havde en stærk tilknytning til Iran.

EMD's kontrol. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har konsekvent afvist klager over dansk praksis som åbenbart grundløse: 27801/19 (Johansen mod Danmark), 6041/23 (A.A. mod Danmark), 61126/19 (Belgacem mod Danmark) og 60766/19 (Fateh mod Danmark). Domstolen har lagt vægt på, at frakendelsen ikke var vilkårlig, at klagerne ikke blev statsløse, og at de nationale domstole havde foretaget en grundig proportionalitetsvurdering.

Efter dommen. Selv når udvisning er besluttet, kan den ikke altid gennemføres. I Sag 72/2022 stadfæstede Højesteret fortsat varetægtsfængsling efter hjemrejselovens § 14, stk. 1, nr. 1 af en marokkansk statsborger, der havde udstået sin straf i marts 2020, trods Marokkos afslag på at udstede rejsedokumenter og en verserende EMD-klage. Og i BS-35426/2024-KBH fandt Københavns Byret, at en tidligere administrativt udvist person fortsat udgjorde en fare for statens sikkerhed efter udlændingelovens § 45 b, stk. 1 – trods at aktiviteterne lå ca. 20 år tilbage. Rammerne for administrativ udvisning på farevurdering er behandlet i betænkning nr. 1505/2009 om administrativ udvisning af udlændinge, der må anses for en fare for statens sikkerhed.

De generelle regler om udvisning ved straf behandles i praksisoversigten om udvisning ved straf.

LOV Hjemrejseloven § 14, stk. 1 · Indfødsretsloven § 8b, stk. 1 · Udlændingeloven § 22 · Udlændingeloven § 24b · Udlændingeloven § 26, stk. 2

PRAKSIS	**Højesteret** · Højesteretsdom i sag om spionage for Saudi-Arabien og finansiering af terrorisme i Iran	05.12.2024
	Højesteret · Frakendelse af dansk indfødsret for fremme af Islamisk Stat, men ikke udvisning af hensyn til børn (TEUF art. 20)	30.04.2024
	Højesteret · Højesterets vurdering af proportionalitet ved langvarig varetægtsfængsling af terrordømt med henblik på udsendelse	19.01.2023
	Menneskerettighedsdomstolen · Udvisning af herboende kriminel med dobbelt statsborgerskab efter forsøg på at tilslutte sig Islamisk Stat	15.02.2024
	Menneskerettighedsdomstolen · Fratagelse af dansk statsborgerskab for deltagelse i Islamisk Stat (A.A. mod Danmark)	14.09.2023
	Menneskerettighedsdomstolen · Fratagelse af dansk statsborgerskab og udvisning for terrorrelaterede forbrydelser (Adam Johansen mod Danmark)	01.02.2022
	Landsretten · Skærpet straf for forsøg på terrorisme: 12 års fængsel, frakendelse af statsborgerskab og udvisning	28.11.2022
	Landsretten · Landsrettens dom: Frakendelse af indfødsret og udvisning nægtet i terrorsag	20.04.2018
	Byretten · Retten i Glostrup: 6 års fængsel for fremme af Terrorsammenslutnings terrorvirksomhed på Telegram – sag om § 114 e og grænsen for ytringsfrihed	20.04.2026
	Byretten · Byretten: Fortsat fare for statens sikkerhed begrunder afslag på opholdstilladelse trods 20 år gamle terrornetværks-aktiviteter	13.02.2026
	Byretten · Kvinde idømt 4 års fængsel for terrorfremme i Syrien men undgår udvisning af hensyn til sine børns tarv	30.06.2025
	Byretten · Sag om frakendelse af indfødsret og udvisning af terrordømt	10.10.2008
	Menneskerettighedsdomstolen · Udvisning og fratagelse af statsborgerskab for forsøg på tilslutning til Islamisk Stat	15.02.2024

§ 12 Straffeprocessuelle særtræk: PET, agentvirksomhed, påtale og blokering

Terrorsager afviger processuelt fra almindelige straffesager på flere afgørende punkter.

Påtale efter justitsministerens påbud. Efter straffelovens § 118 a er de i §§ 111-115 og 118 omhandlede forbrydelser i alle tilfælde genstand for offentlig påtale, der sker efter justitsministerens påbud. Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om forelæggelse og indberetning beskriver den fulde kæde: efterforskning varetages som udgangspunkt af PET, som vurderer, om der er grundlag for at indlede efterforskning, jf. retsplejelovens § 742, stk. 2; PET vurderer i første række grundlaget for sigtelse og forelægger for statsadvokaten; og hvis statsadvokaten vurderer, at der skal rejses tiltale for kapitel 12- eller 13-overtrædelser, forelægger statsadvokaten sagen for Rigsadvokaten, der forelægger den for Justitsministeriet.

CTA-retserklæringer. Anmodninger om retserklæringer fra Center for Terroranalyse skal ifølge samme afsnit gå gennem statsadvokaten, som drøfter anmodningen med PET med henblik på at skære den til; udgangspunktet er, at anklagemyndigheden kun bør anmode om en erklæring, når der er et klart behov herfor i den konkrete sag. CTA-erklæringer er i praksis det centrale bevismiddel for, at en gruppe er en terrororganisation – de indgik således afgørende i SS-25/2023-OLR og i SS-6248/2025-GLO sammen med Europols Intelligence Package. Folketingets Ombudsmand har i FOB 2016-28 fastslået, at CTA organisatorisk må anses for en del af PET, og at CTA-vurderinger hos andre myndigheder kan undtages fra aktindsigt efter offentlighedslovens § 31 – dog ikke i det omfang oplysningerne allerede er offentligt tilgængelige. PET's egen virksomhed er undtaget fra offentlighedsloven og forvaltningslovens kapitel 4-6, jf. betænkning nr. 1529/2012 om PET og FE.

Agentvirksomhed. Det processuelt mest markante særtræk er, at retsplejelovens agentregler ikke gælder. Efter retsplejelovens § 754 e finder reglerne i §§ 754 a-754 d ikke anvendelse ved efterforskning af overtrædelser af straffelovens kapitel 12, §§ 111-115 og 118. Højesteret præciserede i Glasvej-sagen, SS-512/2007-HJR, at fritagelsen ikke er ubetinget:

> *Det følger imidlertid af dansk rets almindelige retsprincipper, at også anvendelse af en agent-aktion i forbindelse med sådan efterforskningsvirksomhed er betinget af, at der foreligger fornøden mistanke, ligesom aktionen ikke må bevirke en forøgelse af lovovertrædelsens omfang eller grovhed.*

De to almindelige retsprincipper – **mistankekravet** og **provokationsforbuddet** – er dermed bevaret uændret. I den konkrete sag lagde Højesteret vægt på, at PET traf beslutningen om at inddrage agenten, efter at der allerede forelå begrundet mistanke, at agenten var instrueret om at optræde passivt, afventende og lyttende, og at han kun havde tilladelse til at indkøbe de materialer, den mistænkte selv havde anmodet om.

Samme prøvelse er foretaget i nyere sager. I SS-31801/2020-KBH fandt et flertal, at provokationsforbuddet ikke var overtrådt, fordi tiltalte allerede inden agenternes indsættelse havde fast forsæt til at købe pistoler med lyddæmpere – udtrykt i kodesprog om "honning" og "den anden slags honning" – mens et mindretal fandt, at PET's uopfordrede henvendelser med videoer af våben kunne have provokeret ham. I S-2873-21 lagde Østre Landsret vægt på, at initiativet udelukkende kom fra tiltalte, og at agenterne ikke forøgede lovovertrædelsens omfang eller grovhed.

Aktindsigt i meddelerakten. Højesteret fastslog i Glasvej-sagen også, at forsvarernes adgang til aktindsigt efter retsplejelovens § 729 a, stk. 3 og § 729 c ikke omfatter alle oplysninger i PET's meddelerakt:

> *Forsvarernes adgang til aktindsigt omfatter derfor ikke alle oplysninger i meddelerakten, men kun oplysninger i den, som er tilvejebragt til brug for straffesagen mod de tiltalte, eller som er af betydning for denne.*

Blokering af hjemmesider. Efter retsplejelovens § 791 d, stk. 1 kan der ske blokering af en hjemmeside, hvis der er grund til at antage, at der fra hjemmesiden begås en overtrædelse af §§ 114-114 i. Afgørelsen træffes af

retten ved kendelse efter politiets begæring, og blokering må ikke foretages, hvis indgrebet står i misforhold til sagens betydning. Rigsadvokatmeddelelsen fastlægger, at sådanne sager skal forelægges PET, som vurderer, om der er grundlag for blokering, hvorefter PET forelægger sagen for statsadvokaten.

Nævningebehandling. Terrorsager pådømmes i 1. instans som nævningesager. Rigsadvokatmeddelelsen om statsadvokaternes udførelse af nævningesager nævner udtrykkeligt sager om overtrædelse af straffelovens kapitel 12 og 13 som en sagstype, der undtagelsesvis bør føres af statsadvokaten selv. Højesterets prøvelse er begrænset til retsanvendelse og strafudmåling, jf. retsplejelovens § 933, stk. 2 – hvilket i Sag 73/2024 afskar prøvelse af, om FKD var en terrorsammenslutning.

Spørgsmål om varetægtsfængsling i terrorsager behandles nærmere i praksisoversigten om varetægtsfængsling.

LOV Retsplejeloven § 729a, stk. 3 · Retsplejeloven § 754e · Retsplejeloven § 791d, stk. 1 · Retsplejeloven § 933, stk. 2 · Straffeloven § 118a

PRAKSIS

Højesteret · Hvervning og fremme af terrorsammenslutningen Feuerkrieg Division (FKD) – Strafudmåling for en 15-årig	14.03.2025
Højesteret · Højesterets dom i sag om forsøg på terrorisme: Stadfæstelse af dom og forhøjelse af straffe	10.04.2008
Landsretten · Stadfæstelse af 16 års fængsel og udvisning for forsøg på terrorisme og terrorfinansiering	14.05.2024
Landsretten · Skærpet straf for forsøg på terrorisme: 12 års fængsel, frakendelse af statsborgerskab og udvisning	28.11.2022
Byretten · Retten i Glostrup: 6 års fængsel for fremme af Terrorsammenslutnings terrorvirksomhed på Telegram – sag om § 114 e og grænsen for ytringsfrihed	20.04.2026
Byretten · Dom for terrorforsøg og ulovlig våbenbesiddelse efter PET-agentindsats ved Fields	24.11.2021

§ 13 Lovgivningshistorik: de fem reformbølger i kapitel 13

Terrorbestemmelsernes nuværende udformning er resultatet af fem klart afgrænsede reformbølger, som er kortlagt i Betænkning om strafudmåling, bind II, kapitel 3.

1952 – grundstrukturen. Hele kapitel 13 blev nyaffattet ved lov nr. 225 af 7. juni 1952 på grundlag af en betænkning fra 1949-udvalget, der var nedsat i lyset af erfaringerne fra besættelsestiden. Straffelovrådet har senere i betænkning nr. 1424/2003 om straffastsættelse og strafferammer, bind II beskrevet, hvordan kapitel 12 og 13 systematisk supplerer hinanden: beskyttelsesinteressen i kapitel 12 er statens **ydre** sikkerhed, i kapitel 13 statens **indre** sikkerhed.

2002 – anti-terrorpakke I. Lov nr. 378 af 6. juni 2002 indsatte terrorismeparagraffen § 114 og de supplerende bestemmelser §§ 114 a-114 e. Formålet var at gøre det muligt for Danmark at opfylde FN-konventionen af 9. december 1999 til bekæmpelse af finansiering af terrorisme, FN's Sikkerhedsråds resolution 1373 (2001) og forslaget til Rådets rammeafgørelse om bekæmpelse af terrorisme.

2006 – anti-terrorpakke II. Lov nr. 542 af 8. juni 2006 omstrukturerede hele apparatet på grundlag af Straffelovrådets betænkning nr. 1474/2006. Terrorfinansiering blev samlet i den nye § 114 b, hvervning kriminaliseret i § 114 c (også det at lade sig hverve – hvilket gik videre end Europarådskonventionen krævede), oplæring i § 114 d og anden fremme i opsamlingsbestemmelsen § 114 e, mens de hidtidige §§ 114 c-114 e blev til §§ 114 f-114 h. Samme lov indsatte § 114, stk. 1, nr. 8 om radioaktive stoffer, jf. § 192 b, til gennemførelse af FN's konvention om nuklear terrorisme.

2016 – fremmedkrigerloven. Lov nr. 642 af 8. juni 2016, der byggede på Straffelovrådets betænkning nr. 1559/2016, indsatte § 114 i om modtagelse af økonomisk støtte fra en terrororganisation og § 114 j om indrejse- og opholdsforbud, samt de skærpede sidestrafferammer i § 114 c, stk. 3 og § 114 e, 2. pkt. om tilslutning til væbnet styrke.

2020 – dobbeltreformen. To love af 16. juni 2020 udgør det seneste og praktisk vigtigste skift. **Lov nr. 883 af 16. juni 2020** forhøjede strafferammerne generelt og forudsatte en gennemgående forhøjelse af strafniveauet med omkring det halve, forudgået af en undersøgelse af det gældende strafniveau foretaget af Rigsadvokaten. **Lov nr. 882 af 16. juni 2020** indsatte § 79 b om opholds- og kontaktforbud for terrordømte og udvidede § 124 a til også at ramme overtrædelse af disse forbud.

Der er ikke i den seneste konsolidering af straffeloven vedtagne, men endnu ikke konsoliderede ændringer til terrorbestemmelserne; retstilstanden som beskrevet ovenfor er gældende ret.

LOV Straffeloven § 79b Straffeloven § 114, stk. 1 Straffeloven § 114i Straffeloven § 114j Straffeloven § 192b

§ 14 Sammenfatning – de bærende linjer i terrorpraksis

Praksis efter straffelovens kapitel 13 er kvantitativt begrænset – betænkningsudvalget bag betænkning nr. 1581/2023 måtte inddrage utrykte domme for at kunne beskrive den – men de bærende linjer er klare.

Terrorforsættet er alt. § 114 tilfører ikke nye gerningsindhold, men kvalificerer eksisterende forbrydelser. Højesteret har derfor gjort forsætskravet til den centrale skærpelsesgrund, også ved forsøg. Det er baggrunden for, at forsøg på terror straffes langt hårdere end forsøg på det tilsvarende manddrab eller den tilsvarende brandstiftelse.

Anvendelsesområdet er bredt, ikke snævert. Bestemmelsen rammer angreb på én enkelt person, når konteksten gør angrebet til et angreb på ytringsfriheden (SS-299/2011-HJR). Den rammer handlinger rettet mod totalitære regimer, medmindre en samlet vurdering af organisationens formål, mål og midler fører til andet (SS-30/2024-HJR). Og fremme-bestemmelsen i § 114 e rammer den, der blot kender organisationens generelle terrorformål, uden forsæt til nogen konkret handling (112/2023).

Strafniveauet er stabiliseret på det nye, høje leje. 2020-forarbejdernes forudsætning om 16 år for forsøg ved bombesprængning og manddrab er fulgt punktligt af domstolene (SS-25/2023-OLR), og de nye niveauer for støttebestemmelserne slår igennem i typesagerne: 4 år for IS-hustruer, 5-6 år for organiseret online-propaganda, 5-6 år for hvervning.

Formildende omstændigheder er få og snævre. Praksis anerkender i realiteten tre: meget ung alder (Sag 73/2024), underordnet medvirken og forsøg på tilbagetræden (SS-512/2007-HJR), samt et politisk motiv rettet mod et totalitært regime, hvor en del af midlerne er anvendt lovligt (SS-30/2024-HJR). Derimod giver tilbageholdelse i udenlandske lejre ikke afkortning.

Tillægssanktionerne er nu en integreret del af dommen. Opholds- og kontaktforbud efter § 79 b udmåles i trin efter fængselsstraffens længde, frakendelse af indfødsret er udgangspunktet ved 2 års fængsel eller derover, og udvisning følger normalt – med den væsentlige undtagelse, at TEUF artikel 20 og hensynet til mindreårige danske børns tarv kan afskære udvisning, uden at det rokker ved frakendelsen.

Processen er efterretningsstyret. PET indleder og styrer efterforskningen, tiltale kræver justitsministerens påbud, CTA-erklæringer bærer beviset for organisationsspørgsmålet, og agentreglerne er sat ud af kraft – men erstattet af de almindelige retsprincipper om mistankekrav og provokationsforbud, som domstolene reelt prøver i hver enkelt sag.

Oversigten dækker ikke udrejse til og ophold i konfliktområder efter § 114 j, der behandles under fremmedkrigere, heller ikke overtrædelse af EU's og FN's sanktionsregimer under sanktionsovertrædelser eller den forebyggende regulering under hvidvask. For grundforbrydelserne henvises til drab og drabsforsøg, særlig grov vold, brandstiftelse og skydevåben.

LOV	Straffeloven § 79b	Straffeloven § 114, stk. 1	Straffeloven § 114e	Straffeloven § 114j

PRAKSIS	**Højesteret** · Hvervning og fremme af terrorsammenslutningen Feuerkrieg Division (FKD) – Strafudmåling for en 15-årig	14.03.2025
	Højesteret · Højesteretsdom i sag om spionage for Saudi-Arabien og finansiering af terrorisme i Iran	05.12.2024
	Højesteret · Frakendelse af dansk indfødsret for fremme af Islamisk Stat, men ikke udvisning af hensyn til børn (TEUF art. 20)	30.04.2024
	Højesteret · Dom om terrorisme og udvisning efter drabsforsøg på Muhammed-tegner	02.05.2012
	Højesteret · Højesterets dom i sag om forsøg på terrorisme: Stadfæstelse af dom og forhøjelse af straffe	10.04.2008
	Landsretten · Stadfæstelse af 16 års fængsel og udvisning for forsøg på terrorisme og terrorfinansiering	14.05.2024

REFERENCE Lovgrundlag

8 paragraffer

Indfødsretsloven § 8b	stk. 1	Straffeloven § 79b	stk. 1-3
Straffeloven § 114	stk. 1-3	Straffeloven § 114b	
Straffeloven § 114c	stk. 1-3	Straffeloven § 114e	
Straffeloven § 114i		Straffeloven § 118a	

MATERIALE Citerede afgørelser

42 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 6

14.03.2025	Hvervning og fremme af terrorsammenslutningen Feuerkrieg Division (FKD) – Strafudmåling for en 15-årig	73-2024
05.12.2024	Højesteretsdom i sag om spionage for Saudi-Arabien og finansiering af terrorisme i Iran	6760-8125
30.04.2024	Frakendelse af dansk indfødsret for fremme af Islamisk Stat, men ikke udvisning af hensyn til børn (TEUF art. 20)	112-2023
19.01.2023	Højesterets vurdering af proportionalitet ved langvarig varetægtsfængsling af terrordømt med henblik på udsendelse	72-2022
02.05.2012	Dom om terrorisme og udvisning efter drabsforsøg på Muhammed-tegner	3031-3586

10.04.2008	Højesterets dom i sag om forsøg på terrorisme: Stadfæstelse af dom og forhøjelse af straffe	4466-5362

MENNESKERETTIGHEDSDOMSTOLEN · EUROPÆISK DOMSTOL 3

15.02.2024	Udvisning af herboende kriminel med dobbelt statsborgerskab efter forsøg på at tilslutte sig Islamisk Stat	60766/19
14.09.2023	Fratagelse af dansk statsborgerskab for deltagelse i Islamisk Stat (A.A. mod Danmark)	6041/23
01.02.2022	Fratagelse af dansk statsborgerskab og udvisning for terrorrelaterede forbrydelser (Adam Johansen mod Danmark)	27801/19

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS 13

22.09.2025	Landsretten skærpede straf for billigelse af terror på Facebook til 60 dages betinget fængsel	10034-11750
17.12.2024	Dom for terrorisme, tilslutning til IS og overtrædelse af rejseforbud; straffens længde	6899-8287
01.07.2024	Seks måneders ubetinget fængsel til influencer for offentlig billigelse af terrorangreb	S-666-24
23.05.2024	Stadfæstelse af domme for terrorforsøg med TATP, brandstiftelse og finansiering af Islamisk Stat	5956-7123
14.05.2024	Stadfæstelse af 16 års fængsel og udvisning for forsøg på terrorisme og terrorfinansiering	5641-6747
12.01.2023	Dom for terrorhvervning: 5 års fængsel, frakendelse af dansk indfødsret og udvisning for hvervning til ISIL	4535-5437
19.12.2022	Dom for overtrædelse af straffelovens § 114 e og § 114 j - skærpelse af straf	3531-4200
14.12.2022	Landsretten skærper straf til 12 års fængsel for forsøg på terrorisme ved våbenanskaffelse	2421-2891
28.11.2022	Skærpet straf for forsøg på terrorisme: 12 års fængsel, frakendelse af statsborgerskab og udvisning	S-2873-21
20.04.2018	Landsrettens dom: Frakendelse af indfødsret og udvisning nægtet i terrorsag	6448-7734
17.01.2017	Fængsel for offentlig billigelse af terrorangreb og trusler fremsat på Facebook	V.L. S-2205-16
22.06.2011	Dom om forsøg på terrorisme og manddrab efter Straffelovens § 114 og § 237	3020-3574
23.11.2007	Dom for forsøg på terrorisme og udvisning	4452-5345

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS 14

20.04.2026	Retten i Glostrup: 6 års fængsel for fremme af Terrorsammenslutnings terrorvirksomhed på Telegram – sag om § 114 e og grænsen for ytringsfrihed	10743-12769
13.02.2026	Byretten: Fortsat fare for statens sikkerhed begrunder afslag på opholdstilladelse trods 20 år gamle terrornetværks-aktiviteter	10874-13979
30.06.2025	Kvinde idømt 4 års fængsel for terrorfremme i Syrien men undgår udvisning af hensyn til sine børns tarv	9852-11525

20.12.2024	Betinget fængsel for at billige Hamas-angreb på Facebook	10033-11748
24.06.2024	Dom for fremme af terrororganisationen Islamisk Stat via sociale medier	5935-7091
12.10.2023	Dom i terrorsag: 4 års fængsel til kvinde for fremme af Islamisk Stat i Afghanistan	6084-7285
29.03.2023	Dom for fremme af terrorisme og ulovligt ophold i konfliktområde	3013-3566
20.12.2022	Dom for forsøg på terrorisme, terrorfinansiering og fremme af terrorvirksomhed	5636-6740
16.11.2022	Dom i terrorsag om hvervning og økonomisk støtte til Islamisk Stat	3756-4510
01.06.2022	Dom for forsøg på terrorisme, ildspåsættelse og finansiering af terror	5946-7107
23.03.2022	Dom for terrorisme, frakendelse af dansk indfødsret og udvisning efter udtalelser på Twitter	1284-1543
24.11.2021	Dom for terrorforsøg og ulovlig våbenbesiddelse efter PET-agentindsats ved Fields	258-298
17.09.2021	Frakendelse af dansk indfødsret og 6 års fængsel for hvervning til terrororganisationen Islamisk Stat	4532-5434
10.10.2008	Sag om frakendelse af indfødsret og udvisning af terrordømt	6007-7186

MENNESKERETTIGHEDSDOMSTOLEN · SPECIALRET 1

15.02.2024	Udvisning og fratagelse af statsborgerskab for forsøg på tilslutning til Islamisk Stat	61126/19

PROCESBEVILLINGSNÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 2

02.05.2024	Procesbevillingsnævnet meddeler 3.-instansbevilling i terrorsag om ASMLA-medlemmers bistand til væbnet gren og fortolkningen af straffelovens § 114	24/02503
23.06.2023	3.-instansbevilling: Skal ophold i kurdisk lejr i Syrien medføre strafafkortning efter princippet i straffelovens § 86, stk. 5, ved dom for fremme af terrorvirksomhed?	22/25129

RIGSADVOKATEN · NÆVN / KLAGEINSTANS 2

07.08.2017	Delvis erstatning for terrorfinansieringssag: Tillæg for frihedsberøvelse og godtgørelse for langvarig sigtelse	AM2017.08.07RA
21.01.2009	Afgørelse om erstatning efter frifindelse i terrorsag	RA-2008-521-0125

PARKERINGSKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 1

03.12.2024	Tvist om observationstid og fotodokumentation ved fejlindstillet p-skive på Tårnby Torv	park-4510

FORARBEJDE Betænkninger

6 referencer

Straffelovrådets betænkning om straffastsættelse og strafferammer II – Speciel del

nr. 1424 · 2003 · Justitsministeriet

Straffelovrådets betænkning om det strafferetlige værn mod terrorisme

nr. 1474 · 2006 · Justitsministeriet

Betænkning om administrativ udvisning af udlændinge, der må anses for en fare for statens sikkerhed

nr. 1505 · 2009 · Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration

Betænkning om PET og FE

nr. 1529 · 2012 · Justitsministeriet

Betænkning nr. 1559/2016 om deltagelse i og hvervning til væbnede konflikter i udlandet mv.

nr. 1559 · 2016 · Justitsministeriet

Betænkning om strafudmåling – Bind II

nr. 1581 · 2023 · Justitsministeriet

43 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over trusler på livet (§ 266)

Gerningsindhold, alvorlighedsvurdering og strafudmåling

Version 1 Opdateret 6. jun. 2026 4 afgørelser · 2012–2023 Læs online

INTRODUKTION

Straffelovens § 266 kriminaliserer trusler om at foretage en strafbar handling, når truslen er egnet til at fremkalde alvorlig frygt for eget eller andres liv, helbred eller velfærd. Bestemmelsen omfatter ikke enhver trussel om vold – trusler om simpel vold falder som udgangspunkt uden for § 266 – og strafbarheden beror på en samlet vurdering af truslens ordlyd og de konkrete omstændigheder, hvorunder den er fremsat. Med indsættelsen af stk. 2 i 2022 blev straffen skærpet med en fordobling af strafniveauet for trusler, der har baggrund i forurettedes lovlige ytringer i den offentlige debat eller har til formål at forhindre ytringsfrihedens udøvelse.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Straffelovens § 266 omfatter ikke enhver trussel om voldsudøvelse – trusler om simpel vold er som udgangspunkt ikke omfattet af bestemmelsen (U 2013.472H).

02 Om en trussel om voldsudøvelse er strafbar efter § 266 må afgøres ud fra en samlet vurdering af truslens ordlyd sammenholdt med de omstændigheder, hvorunder truslen er fremsat.

03 Truslen skal være egnet til at fremkalde alvorlig frygt for eget eller andres liv, helbred eller velfærd – det er en objektiv egnethedsvurdering, ikke et krav om faktisk opstået frygt.

04 Truslen skal gå ud på at foretage en strafbar handling – det er selve truslens indhold (fx drab, grov vold, brandstiftelse), der skal være strafbart, ikke nødvendigvis fremsættelsen i sig selv.

05 En trussel om 'en omgang bank' falder som udgangspunkt uden for § 266, medmindre særlige omstændigheder (våben, kontekst, tiltaltes historie) kvalificerer den.

06 Trusler fremsat via SMS, e-mail, sociale medier og telefonopkald er omfattet af bestemmelsen, herunder digitale trusler.

07 Gentagelse og systematik i trusler skærper alvorlighedsvurderingen og kan i sig selv gøre truslerne egnede til at fremkalde alvorlig frygt.

08 Ved trusler mod ytringsfriheden (§ 266, stk. 2) skal strafniveauet som udgangspunkt fordobles i forhold til, hvad der ellers ville være fastsat.

09 Normalstraffen for en enkeltstående trussel efter § 266 ligger typisk på 10-30 dages fængsel – ofte betinget i førstegangstilfælde.

10 Brug af våben (kniv, pistol) eller fysisk adfærd, der understreger truslens alvor, er i sig selv egnet til at opfylde alvorlighedskravet.

11 Konteksten, herunder parternes relation (familie, huslig uro, offentlig tjeneste), tillægges betydelig vægt ved vurderingen af truslens egnethed til at fremkalde frygt.

12 Forholdet mellem § 266 og § 119 afgøres af, om forurettede handler i offentlig tjeneste eller hverv – § 119 er lex specialis for denne personkreds.

§ 1 Lovgrundlaget: § 266 og bestemmelsens opbygning

Trusler straffes efter straffelovens § 266, stk. 1, der bestemmer:

> *Den, som på en måde, der er egnet til hos nogen at fremkalde alvorlig frygt for eget eller andres liv, helbred eller velfærd, truer med at foretage en strafbar handling, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år.*

Bestemmelsen indeholder tre kumulative betingelser for strafansvar:

- **Truslen skal gå ud på at foretage en strafbar handling** – fx drab, grov vold, brandstiftelse eller hærværk. Trusler om handlinger, der ikke i sig selv er strafbare, falder uden for bestemmelsen.
- **Truslen skal være egnet til at fremkalde alvorlig frygt** – dette er en objektiv egnethedsvurdering. Det er ikke et krav, at forurettede faktisk har følt frygt; det afgørende er, om truslen efter sin karakter og de konkrete omstændigheder er egnet hertil.
- **Frygten skal rette sig mod liv, helbred eller velfærd** – begrebet "helbred" omfatter ifølge forarbejderne ikke simpel vold, mens "velfærd" bl.a. kan omfatte trusler om at ødelægge en andens hjem (jf. HRT 1949.514).

Strafferammen er bøde eller fængsel indtil 2 år. Bestemmelsen har været en del af straffeloven siden dens ikrafttræden i 1930 og hører under 27. kapitel om freds- og ærekrænkelser.

Ved lov nr. 2601 af 28. december 2021, der trådte i kraft den 1. januar 2022, blev der indsat et nyt **stk. 2**, der fastsætter en skærpende omstændighed for trusler, der har baggrund i forurettedes lovlige ytringer i den offentlige debat eller har til formål at forhindre forurettede i at gøre brug af sin ytringsfrihed. Denne strafskærpelse behandles nærmere i en selvstændig sektion nedenfor.

LOV Straffeloven § 266, stk. 1, 2

§ 2 Afgrænsning: Simpel voldstrussel er som udgangspunkt ikke omfattet

Den vigtigste principielle afgørelse om § 266's rækkevidde er Højesterets dom af 15. november 2012, gengivet som U 2013.472H (sag 151/2012).

Sagen udsprang af en konflikt på et loppemarked, hvor tiltalte (T) truede med at give forurettede (A) "en omgang bank". Byretten dømte T efter en tilståelsessag, og landsretten fandt det bevist, at T reelt havde truet med at slå A ihjel. Højesteret frifandt imidlertid T med stemmer 4-1.

Flertallet fastslog to centrale principper:

> *"Efter straffelovens § 266 er det strafbart at true med at foretage en strafbar handling, hvis truslen er egnet til hos nogen at fremkalde alvorlig frygt for eget eller andres liv, helbred eller velfærd. § 266 omfatter dermed ikke enhver trussel om udøvelse af vold, og trusler om simpel vold er som udgangspunkt ikke omfattet af bestemmelsen."*

> *"Vi finder, at trussel om 'en omgang bank' under de erkendte omstændigheder ikke er omfattet af straffelovens § 266. Sagen burde derfor ikke være fremmet som tilståelsessag."*

Dissidenten, dommer Marianne Højgaard Pedersen, fandt derimod, at "en omgang bank" er ubestemt med hensyn til voldens omfang og karakter og efter omstændighederne kan være egnet til at fremkalde alvorlig frygt for modtagerens helbred.

Dommen fastslår en klar **tærskel**: truslen skal referere til handlinger, der overstiger simpel vold – typisk drab, grov vold, brandstiftelse eller lignende kvalificerede forbrydelser. Men som Rigsadvokatmeddelelsen om chikane, trusler og vold mod offentligt ansatte understreger, skal det "afgøres ud fra en samlet vurdering af truslens ordlyd sammenholdt med de omstændigheder, hvorunder truslen er fremsat." Der er altså ikke en mekanisk afgrænsning alene baseret på ordlyden.

I praksis har følgende typer trusler regelmæssigt opfyldt alvorlighedskravet:

- Eksplicitte dødstrusler ("jeg slår dig ihjel", "du er en død mand")
- Trusler ledsaget af fremvisning af våben (kniv, pistol)
- Trusler om at brænde eller sprænge
- Trusler kombineret med konkret voldelig adfærd
- Systematiske og gentagne trusler, der samlet set fremkalder alvorlig frygt

LOV Straffeloven § 266, stk. 1

PRAKSIS **Højesteret** · Frifindelse for trusler efter straffelovens § 266 grundet anklagemyndighedens påtalebegrænsning og manglende strafbarhed 15.11.2012

§ 3 Den samlede vurdering: Ordlyd og omstændigheder

Det er fast praksis, at strafbarheden efter § 266 beror på en **helhedsvurdering** af truslens ordlyd og den kontekst, hvori den er fremsat. De vigtigste momenter i denne vurdering er:

Truslens sproglige indhold – jo mere specifik og direkte referencen er til drab, grov vold eller andre alvorlige forbrydelser, desto lettere opfyldes kravet. En trussel om at "skyde", "stikke" eller "slå ihjel" vil typisk i sig selv opfylde kravet, mens vagere udtryk som "du skal passe på" eller "jeg finder dig" kræver yderligere omstændigheder.

Brug af våben eller genstande – Vejledning om anklageskrifter giver som standardeksempel på et anklageskrift efter § 266: "ved at fremtage en pistol og med ordene 'Du er en død mand inden aften' hos [forurettede] at

have fremkaldt alvorlig frygt for dennes liv." Fremvisning af våben tilføjer en handlingskomponent, der i sig selv understreger truslens alvor.

Parternes relation og forudgående konflikt – i AM2023.04.04H var tiltalte marokkansk statsborger, der over en periode på ca. to år havde fremsat trusler via SMS, e-mail, Skype og telefonopkald rettet mod sin ekskone, deres fælles søn samt ansatte i Statsforvaltningen, Justitsministeriet og Folketingets Ombudsmand. Truslerne omfattede bl.a. "I will kill my son or his mother" og trusler om at skære i stykker eller brænde levende. Tiltalte forklarede, at udtalelserne blot var udtryk for dyb frustration – men byretten fandt truslerne omfattet af § 266 og idømte 3 måneders betinget fængsel samt udvisning med 6 års indrejseforbud.

Tiltaltes adfærd og tonefald – i sag 203/2017 (Sag 203/2017) udtalte tiltalte over telefon til en polititjenestemand: "Hvis det var lovligt at skyde folk, så var du blevet skudt for længe siden." Tiltalte hævdede, at udtalelsen var rent hypotetisk. Højesteret tiltrådte imidlertid, at truslens strafbarhed skal vurderes under hensyn til den samlede kontekst, herunder tiltaltes ophidsede tone og den igangværende konflikt om beslaglæggelse.

Gentagelse og systematik – enkeltstående, spontane ytringer bedømmes mildere end systematiske trusler over tid. I sagen bag AM2023.04.04H var det netop mønstret af gentagne trusler over ca. to år, der understøttede konklusionen om, at truslerne var egnede til at fremkalde alvorlig frygt.

Samlet set illustrerer praksis, at § 266 anlægger en **kontekstualistisk tilgang**: selv udtryk, der isoleret set kan fremstå hypotetiske eller følelsesmæssigt begrundede, kan opfylde alvorlighedskravet, når de ses i lyset af parternes relation, tiltaltes adfærd og den samlede kommunikation.

LOV	Straffeloven § 266, stk. 1	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesteret fastslår, at retsplejefejl ved videodeltagelse ikke medførte ophævelse af dom om trusler og udvisning	04.04.2023
	Højesteret · Højesteret nedsætter straf for trussel mod polititjenestemand, men fastholder ubetinget fængsel	07.02.2018

§ 4 Forholdet til straffelovens § 119 (trusler mod offentligt ansatte)

Trusler mod personer, der handler i offentlig tjeneste eller hverv, er særskilt reguleret i straffelovens § 119, stk. 1, der har en strafferamme på bøde eller fængsel indtil 8 år og normalt udmunder i ubetinget fængsel. § 119 er lex specialis i forhold til § 266 for den beskyttede personkreds.

Afgrænsningen mellem de to bestemmelser er behandlet i Rigsadvokatmeddelelsen om chikane, trusler og vold mod offentligt ansatte, der fastslår:

> *"I tilfælde, hvor en trussel om vold mod en person, der handler i medfør af offentlig tjeneste eller hverv, ikke er omfattet af straffelovens § 119, stk. 1, kan der efter omstændighederne i stedet være tale om en overtrædelse af straffelovens § 266."*

Denne subsidiære anvendelse er relevant i følgende situationer:

- Truslen fremsættes **uden for** udførelsen af tjenesten eller hvervet og ikke i anledning af samme.
- Truslen rettes mod en person, der ikke er omfattet af den i § 119 beskyttede personkreds.
- Truslens karakter opfylder ikke § 119's krav (fx trusler, der ikke specifikt retter sig mod tjenestehandlingen).

I praksis illustrerer Sag 203/2017 (Højesterets dom af 7. februar 2018) grænsefladen: her blev tiltalte dømt efter § 119, stk. 1 – ikke § 266 – fordi truslen var rettet mod en polititjenestemand under udførelsen af tjenesten. Højesteret nedsatte straffen fra 30 til 20 dages ubetinget fængsel, idet en tysk dom for afpresning ikke berettigede strafskærpelse, men fastholdt, at udgangspunktet for § 119 er ubetinget fængsel.

Det bemærkes, at § 119 ikke kræver, at truslen er egnet til at fremkalde "alvorlig frygt" – enhver trussel om vold mod den beskyttede person under tjenesteudførelse er som udgangspunkt strafbar. § 266 stiller derimod det yderligere krav om alvorlighedsegnethed.

Begge bestemmelser fik ved lov nr. 2601 af 28. december 2021 enslydende strafskærpelser for trusler mod ytringsfriheden – § 266, stk. 2 og § 119, stk. 3, 2. pkt.

LOV Straffeloven § 119, stk. 1, 3 | Straffeloven § 266, stk. 1

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteret nedsætter straf for trussel mod polititjenestemand, men fastholder ubetinget fængsel 07.02.2018

§ 5 Strafskærpelse for trusler mod ytringsfriheden (§ 266, stk. 2)

Ved lov nr. 2601 af 28. december 2021 (L 14 af 6. oktober 2021), der trådte i kraft den 1. januar 2022, blev der indsat et nyt stk. 2 i § 266. Bestemmelsen fastsætter, at det ved strafudmålingen skal betragtes som en **skærpende omstændighed**, at truslen:

1. har baggrund i forurettedes **lovlige ytringer** i den offentlige debat, eller
2. i øvrigt har til formål at **forhindre** forurettede i at gøre brug af sin ytringsfrihed i den offentlige debat.

Forarbejderne til bestemmelsen udtrykker det således:

> *"Formålet med ændringen er at skærpe straffen for trusler, herunder digitale trusler, der har baggrund i forurettedes lovlige ytringer i den offentlige debat eller har til formål at forhindre forurettede i at gøre brug af sin ytringsfrihed og deltage i den demokratiske debat."*

Strafniveauet er ifølge Rigsadvokatmeddelelsen fastsat ved en fordobling:

> *"Det betyder, at en sag om trusler mod ytringsfriheden efter straffelovens § 266, der efter tidligere praksis ville være afgjort med 20 dages fængsel, som udgangspunkt vil skulle afgøres med 40 dages fængsel, hvis truslen har til formål at forhindre forurettede i at gøre brug af sin ytringsfrihed i den offentlige debat."*

Personkredsen er bred: strafskærpelsen omfatter alle, der deltager i den offentlige debat, herunder journalister, debattører og andre borgere. Også journalister og lignende, der agerer som formidlere af information uden egne synspunkter, er omfattet.

Digitale trusler er eksplicit omfattet: trusler fremsat via e-mail, sociale medier, blogs og hjemmesider falder inden for bestemmelsens anvendelsesområde.

Forholdet til § 81, nr. 7 – den generelle strafskærpelsesregel om ytringsfrihed i straffelovens kapitel 10 finder ikke længere anvendelse i § 266-sager, idet specialbestemmelsen i § 266, stk. 2 anvendes i stedet.

Afgrænsning mod tvang – en trussel med det formål at forhindre ytringsfrihed kan efter omstændighederne også udgøre ulovlig tvang efter straffelovens § 260, stk. 1, nr. 1, men i sådanne tilfælde skal der straffes efter § 266, stk. 2.

Lovlige ytringer – bestemmelsen beskytter kun lovlige ytringer. Trusler som reaktion på ytringer i strid med fx straffelovens § 136, stk. 1 (opfordring til forbrydelse), § 266 b (hadefulde ytringer) eller § 267 (injurier) falder uden for stk. 2's skærpelse.

LOV Straffeloven § 81 Straffeloven § 136, stk. 1 Straffeloven § 260, stk. 1 Straffeloven § 266, stk. 2

§ 6 Strafudmåling og sanktionsniveau

Strafniveauet for overtrædelse af § 266 varierer betydeligt efter sagens omstændigheder. Baseret på retspraksis og Rigsadvokatmeddelelsens retningslinjer kan følgende retningslinjer opstilles:

Type	Udgangspunkt
Enkeltstående trussel, førstegangstilfælde	Bøde eller 10-20 dages betinget fængsel
Gentagne trusler eller skærpende omstændigheder	20-60 dages fængsel (ofte ubetinget)
Trusler mod ytringsfriheden (§ 266, stk. 2)	Fordobling af det ellers gældende niveau
Trusler i forbindelse med anden kriminalitet	Tillægsstraf efter § 89

Skærpende omstændigheder i praksis:

- Brug af våben eller fysisk demonstration af truslen
- Gentagelse og systematik
- Trusler rettet mod børn eller sårbare personer
- Trusler fremsat i forbindelse med bandekonflikter
- Trusler med baggrund i forurettedes ytringsfrihed (§ 266, stk. 2)
- Tiltaltes forudgående straffeforhold for lignende kriminalitet

Formildende omstændigheder:

- Førstegangstilfælde
- Spontan ytring i ophidset tilstand
- Tiltaltes unge alder eller vanskelige personlige forhold
- Forurettedes egen forudgående adfærd

Som eksempel på strafudmåling i Højesteret kan nævnes Sag 203/2017 (7. februar 2018), der ganske vist angik § 119, men som illustrerer det generelle niveau: Højesteret nedsatte straffen fra 30 til 20 dages ubetinget fængsel for en telefonisk trussel mod en politijenestemand ("Hvis det var lovligt at skyde folk, så var du blevet skudt for længe siden") og afviste at gøre straffen betinget med samfundstjeneste.

I sagen bag AM2023.04.04H – systematiske dødstrusler via SMS og e-mail over to år – idømte byretten 3 måneders betinget fængsel, hvilket illustrerer, at omfanget og varigheden af truslerne kan føre til en markant højere straf.

Der er ingen vedtagne men endnu ikke konsoliderede ændringer til § 266 pr. juni 2026.

LOV Straffeloven § 89 Straffeloven § 266, stk. 1, 2

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteret fastslår, at retsplejefejl ved videodeltagelse ikke medførte ophævelse af dom om trusler og udvisning 04.04.2023

Højesteret · Højesteret nedsætter straf for trussel mod polititjenestemand, men fastholder ubetinget fængsel 07.02.2018

§ 7 Digitale trusler: SMS, sociale medier og e-mail

Bestemmelsen i § 266 stiller ingen krav om, at truslen fremsættes mundtligt eller ansigt til ansigt. Trusler fremsat via digitale kommunikationskanaler er fuldt ud omfattet, og i takt med den teknologiske udvikling udgør digitale trusler en voksende andel af de sager, der behandles efter bestemmelsen.

Rigsadvokatmeddelelsen definerer udtrykkeligt digitale trusler som trusler fremsat gennem internettet, herunder hvor "digitale medier som e-mail, sociale medier, blogs og hjemmesider bruges til at true nogen."

I sagen bag AM2023.04.04H blev tiltalte fundet skyldig for trusler fremsat via SMS, e-mail, Skype og telefonopkald over en periode på ca. to år. Truslerne var rettet mod ekskonen, den fælles søn og ansatte i offentlige myndigheder. Byretten lagde vægt på, at truslerne havde et systematisk og vedholdende mønster, og at de konkret var egnede til at fremkalde alvorlig frygt – uanset at tiltalte forklarede dem som udtryk for frustration.

Den bevismæssige fordel ved digitale trusler er, at de typisk dokumenteres i skriftlig form (SMS-beskeder, e-mails, opslag på sociale medier), hvilket letter bevisførelsen sammenlignet med mundtlige trusler, hvor der kan være modstridende forklaringer om truslens ordlyd.

I forbindelse med reglerne om tilhold og opholdsforbud kan trusler fremsat via sociale medier også danne grundlag for meddelelse af tilhold. Rigsadvokatmeddelelsen fremhæver, at henvendelser via elektronisk kommunikation – herunder e-mail, SMS, beskeder via Facebook, Instagram og lignende – kan indgå i grundlaget for et tilhold. Det er ikke afgørende, om kontakten sker direkte eller indirekte, men om adfærden reelt har karakter af en henvendelse til den forurettede.

LOV Straffeloven § 266, stk. 1, 2

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteret fastslår, at retsplejefejl ved videodeltagelse ikke medførte ophævelse af dom om trusler og udvisning 04.04.2023

§ 8 Kontekstens betydning: Familie, samværskonflikter og offentlig uro

Retspraksis viser, at konteksten, hvori truslen fremsættes, spiller en afgørende rolle ved alvorlighedsvurderingen. Tre typiske kontekster fortjener særlig opmærksomhed:

Familiekonflikter og samværstvister – trusler i nære relationer bedømmes efter de samme kriterier som andre trusler, men konteksten kan både skærpe og formilde vurderingen. I sagen bag AM2023.04.04H var truslerne tæt forbundet med en intens samværskonflikt. Tiltalte mente, at hans ekskone tilbageholdt sønnen ulovligt, og truslerne blev fremsat i frustration over det danske system. Byretten fandt ikke desto mindre truslerne strafbare, idet indholdet (trusler om drab, at skære i stykker, at brænde levende) i sig selv var egnet til at fremkalde alvorlig frygt.

Betænkning nr. 1439/2004 om bortvisning af voldelige og truende personer fra hjemmet bemærker om § 266's anvendelse i familiekontekst:

> *"Med § 266 vil bortvisning således kunne ske over for personer, der truer med vold og med mere omfattende hærværk, navnlig hvor hærværket i sig selv kan rumme elementer af trusler om vold."*

Betænkningen noterer tillige, at sondringen mellem simpel og mere helbredstruende vold "i praksis synes ikke at være tillagt større betydning, når en trussel efter en helhedsvurdering må antages at være egnet til at fremkalde alvorlig frygt."

Offentlig tjeneste og sagsbehandling – trusler mod sagsbehandlere, politifolk og andre offentligt ansatte bedømmes primært efter § 119, men subsidiært efter § 266 når betingelserne for § 119 ikke er opfyldt. I begge tilfælde tillægges det skærpende betydning, at truslen retter sig mod en person i en officiel kapacitet.

Bandekonflikter og organiseret kriminalitet – trusler i denne kontekst behandles efter de generelle regler, men skærpelsesreglerne i straffelovens § 81 a om banderelateret kriminalitet kan finde anvendelse ved siden af § 266, hvilket kan medføre en markant strafforhøjelse.

LOV Straffeloven § 81a · Straffeloven § 119, stk. 1 · Straffeloven § 266, stk. 1

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteret fastslår, at retsplejefejl ved videodeltagelse ikke medførte ophævelse af dom om trusler og udvisning 04.04.2023

§ 9 Sammenfatning: De centrale retningslinjer fra praksis

Praksis om straffelovens § 266 tegner et billede af en bestemmelse med et klart **kvalifikationskrav**: ikke enhver trussel er strafbar, og der kræves en egnethed til at fremkalde alvorlig frygt for liv, helbred eller velfærd. De centrale retningslinjer kan sammenfattes således:

- **Tærskelprincippet** (U 2013.472H): Trusler om simpel vold – fx "en omgang bank" – er som udgangspunkt ikke omfattet. Truslen skal referere til handlinger af en vis alvorlighedsgrad, typisk drab, grov vold eller lignende.
- **Helhedsvurderingsprincippet**: Strafbarheden beror på en samlet vurdering af truslens ordlyd, den konkrete kontekst, parternes relation, tiltaltes adfærd og eventuel brug af våben eller fysisk demonstration.
- **Objektiv egnethedsvurdering**: Det afgørende er, om truslen er egnet til at fremkalde alvorlig frygt – ikke om forurettede faktisk har følt frygt.
- **Digitale trusler er fuldt omfattet**: SMS, e-mail, sociale medier og andre digitale kanaler er ligestillet med mundtlige trusler.
-

Strafskærpelse for trusler mod ytringsfriheden: Siden 1. januar 2022 fordobles strafniveauet som udgangspunkt, når truslen har baggrund i forurettedes lovlige ytringer eller har til formål at forhindre ytringsfriheden.

- **Subsidiær til § 119**: For trusler mod offentligt ansatte under tjenesteudførelse er § 119 primær; § 266 finder subsidiær anvendelse.
- **Strafniveauet**: Spænder fra bøde for mindre alvorlige førstegangstilfælde til flere måneders fængsel ved systematiske, alvorlige trusler.

Bestemmelsen er senest konsolideret pr. 14. november 2025, og der er ingen vedtagne men endnu ikke konsoliderede ændringer.

LOV	Straffeloven § 119, stk. 1 · Straffeloven § 266, stk. 1, 2	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesteret fastslår, at retsplejefejl ved videodeltagelse ikke medførte ophævelse af dom om trusler og udvisning	04.04.2023
	Højesteret · Højesteret nedsætter straf for trussel mod polititjenestemand, men fastholder ubetinget fængsel	07.02.2018
	Højesteret · Frifindelse for trusler efter straffelovens § 266 grundet anklagemyndighedens påtalebegrænsning og manglende strafbarhed	15.11.2012

REFERENCE Lovgrundlag

3 paragraffer

Straffeloven § 81	
Straffeloven § 119	stk. 1
Straffeloven § 266	stk. 1, 2

MATERIALE Citerede afgørelser

3 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 3

04.04.2023	Højesteret fastslår, at retsplejefejl ved videodeltagelse ikke medførte ophævelse af dom om trusler og udvisning	AM2023.04.04H
07.02.2018	Højesteret nedsætter straf for trussel mod polititjenestemand, men fastholder ubetinget fængsel	Sag 203/2017
15.11.2012	Frifindelse for trusler efter straffelovens § 266 grundet anklagemyndighedens påtalebegrænsning og manglende strafbarhed	151-2012

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Betænkning om bortvisning af voldelige og truende personer fra hjemmet mv.

nr. 1439 · 2004 · Justitsministeriet

44 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over underslæb (straffeloven § 278)

Strafudmåling og gerningsformer ved tilegnelse af betroede midler

Version 1 Opdateret 6. jun. 2026 4 afgørelser · 2004–2024 Læs online

INTRODUKTION

Underslæb efter straffeloven § 278 rammer den, der for at skaffe sig eller andre uberettiget vinding tilegner sig fremmed rørligt gods. Bestemmelsen har tre gerningsformer: tilegnelse af en ting i varetægt (nr. 1), fragåelse af modtagelse af lån eller ydelse (nr. 2), og uretmæssigt forbrug af betroede penge (nr. 3). Gerningsindholdet har stået uændret siden straffelovens vedtagelse i 1930, mens strafferammerne i §§ 285, 286 og 289 løbende er justeret. Praksis viser typesager fra kasserere, bogholdere og advokater med straffe fra bøde til 4½ års fængsel, afhængigt af beløbets størrelse, varighed og tillidsbruddets karakter.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Underslæb efter § 278 forudsætter tilegnelse – gerningsmanden skal have disponeret over godset som sit eget (forbrugt, solgt, pantsæt eller sammenblandet med egne midler).

02 Normalstraffen for underslæb er bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder efter § 285, stk. 1.

03 Grænsen for bødestraf (§ 287) er 8.000 kr., eventuelt lidt højere når erstatning er betalt.

04 Underslæb af særlig grov beskaffenhed henføres under § 286, stk. 2, med strafferamme op til 8 år – navnlig på grund af vindingens omfang, udførelsesmåden, eller et større antal forbrydelser.

05 Forsæt til tilegnelse skal foreligge på dispositionstidspunktet – rent låneforhold uden tilegnelseshensigt er et civilretligt erstatningsspørgsmål.

06 Tillidsforholdet er centralt for strafudmålingen: jo mere betroet gerningsmandens stilling er, desto strengere straf.

07 Tilståelse og fuld erstatningsbetaling indgår som formildende omstændigheder, men udelukker ikke ubetinget fængselsstraf ved millionbeløb.

08 Underslæb adskiller sig fra mandatsvig (§ 280) ved kravet om tilegnelse – mandatsvig kræver kun misbrug af fuldmagt med formuetab til følge.

09 Underslæb adskiller sig fra bedrageri (§ 279) ved, at offeret allerede frivilligt har overgivet godset – ingen vildfarelse er nødvendig.

10 Dokumentfalsk (§ 171 jf. § 172) indgår hyppigt som et sideløbende forhold ved groft underslæb, typisk manipulation af fakturaer eller regnskaber.

11 Foreninger og arbejdsgivere der rammes af underslæb skal dokumentere tabets størrelse konkret for at opnå erstatning – en skyldnererklæring er ikke i sig selv tilstrækkelig dokumentation.

12 Advokater der begår underslæb af klientmidler overtræder tillige vedtægten om advokaters pligter med hensyn til behandlingen af betroede midler.

§ 1 Gerningsindholdet i straffelovens § 278 – tre gerningsformer

Bestemmelsen i straffelovens § 278 rummer tre selvstændige gerningsformer:

- **Nr. 1**: Tilegnelse af en fremmed rørlig ting, der er i gerningsmandens varetægt, uden at forholdet falder ind under § 277 (tyveri). Klassisk eksempel: En person har lånt en genstand og sælger den som sin egen.
- **Nr. 2**: Fragåelse af modtagelsen af pengelån, andet lån til eje eller en ydelse, for hvilken der skal svares vederlag.
- **Nr. 3**: Uretmæssigt forbrug af betroede penge, selv om gerningsmanden ikke var forpligtet til at holde disse afsondrede fra sin egen formue. Dette er den hyppigst anvendte gerningsform i praksis – kasserere, bogholdere og andre med adgang til andres midler.

Det fremgår af straffelovens § 278, stk. 2, at nr. 1 ikke omfatter dispositioner over købte genstande med ejendomsforbehold.

Bestemmelsens ordlyd har stået uændret siden straffelovens vedtagelse i 1930. Forarbejderne til den oprindelige formulering (lovforslag som fremsat 1929/1 LSF 57 af 11. oktober 1929) anførte blot, at paragraffen kun i formen afveg fra Kommissionens Udkast.

Den centrale betingelse er **tilegnelse** – gerningsmanden skal have disponeret over godset, som om det var hans eget. Simpel forsinkelse med tilbagelevering eller uforsætlig sammenblanding etablerer ikke underslæb. Forsættet skal foreligge på det tidspunkt, hvor besiddelsen forvandles til disposition for egen regning.

LOV Straffeloven § 278, stk. 1, 2

§ 2 Strafferammer og kvalifikationsgrænser – §§ 285, 286 og 287

Strafudmålingen for underslæb følger et trinvist system:

Bestemmelse	Strafferamme	Anvendelsesområde
§ 287, stk. 1	Bøde	Mindre strafværdige forhold (under 8.000 kr.)

§ 285, stk. 1	Bøde eller fængsel indtil 1 år 6 mdr.	Normalstraffen
§ 286, stk. 2	Fængsel indtil 8 år	Særlig grov beskaffenhed
§ 289, stk. 1	Fængsel indtil 8 år	Grov skatte-/afgiftskriminalitet

Ifølge Rigsadvokatmeddelelsen om formueforbrydelser fastsættes straffen normalt efter § 285, medmindre forholdet er af særlig grov beskaffenhed (§ 286, stk. 2) eller mindre strafværdigt (§ 287).

Værdigrænsen for § 287-behandling er 8.000 kr., eventuelt lidt højere, når erstatning er betalt. Ved førstegangsforseelse under denne grænse idømmes bøde svarende til det dobbelte af det tilegnedes værdi (dog mindst 1.000 kr.). Rigsadvokatmeddelelsen fastslår, at disse bødepåstande som udgangspunkt også kan anvendes for underslæb.

Straffelovens § 286, stk. 2 finder anvendelse når underslæbet er af "særligt grov beskaffenhed navnlig på grund af udførelsesmåden, eller fordi forbrydelsen er udført af flere i forening, eller som følge af omfanget af den opnåede eller tilsigtede vinding, eller når et større antal forbrydelser er begået." Denne bestemmelse, der dækker §§ 278-280 og 283, har en strafferamme på fængsel i op til 8 år.

LOV Straffeloven § 285, stk. 1 Straffeloven § 286, stk. 2 Straffeloven § 287, stk. 1 Straffeloven § 289, stk. 1

§ 3 Bogholdere og kasserere – den klassiske typesag

Den hyppigste underslæbstype i dansk retspraksis er funktionærers tilegnelse af arbejdsgiverens eller foreningens midler over tid. Disse sager karakteriseres typisk af:

- Adgang til konti og betalingssystemer som led i ansættelsen
- Gradvise overførsler der eskalerer over måneder eller år
- Dokumentfalsk til tilsløring (manipulerede fakturaer, regnskaber)
- Opdagelse først ved revision, personaleskifte eller tilfældighed

En central illustrativ sag er 1-4879/2022 fra Retten i Lyngby (23. marts 2023), hvor en bogholder blev idømt **3 års fængsel** for 460 forhold – herunder underslæb af særlig grov beskaffenhed efter § 278, stk. 1, nr. 3 jf. § 286, stk. 2, idet hun i perioden 2013-2020 uretmæssigt overførte i alt 9.970.765 kr. fra arbejdsgiverens konti til egne konti og ægtefællens konto. Hertil kom dokumentfalsk (§§ 171-172) ved manipulation af fakturaer, hvor hun ændrede kontonumre, så betalinger blev ført direkte til egne konti. Tiltalte tilstod fuldt ud og anerkendte erstatningspligten.

Sagen illustrerer flere typiske træk:

- Svindlen startede med et lille beløb (500 kr.) der ikke blev opdaget
- Eskalering over 7 år til næsten 10 mio. kr.
- Dobbeltoverførsler og ændring af fakturanumre som tilsløringsmetode
- Pengene gik til privat forbrug

Strafudmålingen (3 år for ca. 10 mio. kr.) afspejler det store beløb og den langvarige period, men formildes af den fulde tilståelse.

LOV Straffeloven § 171 Straffeloven § 278, stk. 1 Straffeloven § 286, stk. 2

PRAKSIS **Byretten** · 3 års fængsel til bogholder for underslæb af 9,97 millioner kr. og dokumentfalsk (Tilståelsessag) 23.03.2023

§ 4 Advokaters underslæb af klientmidler

Advokater der tilegner sig klientmidler repræsenterer en særligt alvorlig kategori af underslæb grundet det kvalificerede tillidsforhold. Regelgrundlaget er dobbelt: strafferetligt henføres forholdet under § 278, stk. 1, nr. 3, jf. § 286, stk. 2, og professionsretligt overtrædes [vedtægten om advokaters pligter med hensyn til behandlingen af betroede midler](/loven/bekendtgørelse-om-godkendelse-af-vedtægt-om-advokaters-pligter-med-hensyn-til-behandlingen-af-betroede 1).

Efter vedtægtens § 2 skal det samlede klienttilsvar indestå på en særlig klientbankkonto i et pengeinstitut. Advokaten må kun hæve beløb til udbetaling til klienten, modregning af bogført tilgodehavende eller overskydende beløb efter afstemning (§ 9). Tilsidesættelse af vedtægtens regler anses som tilsidesættelse af advokatpligterne og kan medføre indbringelse for Advokatnævnet (§ 19).

I sagen BS-7613/2023-OLR (Østre Landsret, 5. november 2024) behandledes spørgsmålet om erstatningsansvar for en advokats overførsel af 16,65 mio. kr. fra klientkonto i en insolvenssituation. Landsretten stadfæstede byrettens frifindelse.

Ved de groveste sager – fx underslæb af tocifrede millionbeløb fra klientkonti kombineret med dokumentfalsk – ses straffe på 4-5 års fængsel. Rettighedsfrakendelse efter straffelovens § 79 kan nedlægges påstand om som supplement til frihedsstraffen.

LOV Straffeloven § 79 Straffeloven § 278, stk. 1 Straffeloven § 286, stk. 2

PRAKSIS **Landsretten** · Landsretten stadfæster frifindelse af advokat i sag om erstatningsansvar for overførsel af klientmidler i insolvenssituation 05.11.2024

§ 5 Foreningers retsstilling ved underslæb – erstatning og dokumentation

Når en kasserer eller bestyrelsesmedlem begår underslæb mod en forening, rejser det særlige civilretlige spørgsmål om erstatning fra tredjeparter – typisk pengeinstituttet der førte kontoen.

I sag 183/2024 (Det Finansielle Ankenævn, 19. december 2024) havde en kasserer over perioden 2009-2013 solgt foreningens værdipapirer for 313.669 kr. og overført provenuet til sin private konto. Foreningen opgjorde sit samlede tab til 851.510 kr. og rejste erstatningskrav mod Nordea Danmark.

Ankenævnet afviste kravet med den begrundelse, at:

- En skyldnererklæring på 900.000 kr. ikke i sig selv udgjorde tilstrækkelig dokumentation for erstatningskravets størrelse over for banken
- Foreningens tabsopgørelse manglede detaljeret redegørelse for de enkelte dispositioner

- Da tabet ikke var objektivt dokumenteret, var det ikke nødvendigt at tage stilling til, om banken handlede ansvarspådragende

I den ældre sag 216/2003 (Det Finansielle Ankenævn, 26. februar 2004) havde en kasserer begået underslæb for 512.452 kr. via netbank. Nævnet fastslog, at banken som udgangspunkt ikke er ansvarlig for, at en fuldmagtshaver misbruger sin lovlige adgang til konti. Online-aftalen udgjorde blot en teknisk ændring af råderetten, ikke en materiel udvidelse af fuldmagten.

Disse sager viser, at foreninger der rammes af underslæb bør:

- Sikre løbende revision og dobbelt tegningsregel
- Dokumentere tab detaljeret og konkret med bilag
- Ikke basere erstatningskrav alene på gerningsmandens erkendelse

PRAKSIS **Det finansielle ankenævn** · Forening nægtet erstatning efter kasserers underslæb: Tabets størrelse ikke tilstrækkeligt dokumenteret 19.12.2024

Det finansielle ankenævn · Spørgsmål om bankens erstatningsansvar for foreningskasserers underslæb via netbank 26.02.2004

§ 6 Afgrænsning til mandatsvig og bedrageri

Den praktisk vigtigste sondring er mellem underslæb (§ 278) og mandatsvig (§ 280) samt bedrageri (§ 279).

Underslæb vs. mandatsvig:

- § 278 kræver **tilegnelse** – gerningsmanden behandler godset som sit eget
- § 280 kræver **misbrug af en bestående beføjelse** til at handle på en andens vegne, der påfører formuetab – men ingen tilegnelse er nødvendig
- Hvis en bestyrer sælger virksomhedens aktiver til underpris til en bekendt: mandatsvig (misbrug af dispositionsret, intet tilegnelse). Hvis bogholderen overfører til egen konto: underslæb (tilegnelse)

Underslæb vs. bedrageri:

- § 278: Offeret har **allerede frivilligt** overgivet godset – ingen vildfarelse er nødvendig
- § 279: Gerningsmanden **skaber en vildfarelse** hos offeret, som derefter afgiver sit gods
- Kassereren der bruger kassens penge privat: underslæb. Den der foregiver at repræsentere en virksomhed og modtager betaling for en ydelse der aldrig leveres: bedrageri

Overlap og sideforbrydelser:
I praksis ses hyppigt samtidige domfældelser for underslæb og dokumentfalsk (§ 171 jf. § 172), når gerningsmanden har tilsløret underslæbet ved at manipulere regnskaber, bilag eller fakturaer. Overtrædelse af bogføringsloven indgår ligeledes ofte som et sideforhold.

LOV `Straffeloven § 278, stk. 1` `Straffeloven § 279` `Straffeloven § 280`

§ 7 Rigsadvokatmeddelelsen og anklagepraksis

Anklagemyndighedens retningslinjer for formueforbrydelser er samlet i Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Formueforbrydelser – de almindelige berigelsesforbrydelser.

De centrale punkter for underslæb:

- **Normalstraf (§ 285):** Straffen for §§ 276-283 fastsættes normalt efter § 285, medmindre forholdet er af særlig grov eller mindre strafværdig beskaffenhed.
- **Særlig grov beskaffenhed (§ 286, stk. 2):** Forbrydelserne vil "navnlig være af særlig grov beskaffenhed på grund af udførelsesmåden, eller fordi forbrydelsen er udført af flere i forening, eller som følge af omfanget af den opnåede eller tilsigtede vinding, eller når et større antal forbrydelser er begået."
- **Mindre strafværdige forhold (§ 287):** Grænsen for bødeafgørelse er 8.000 kr. (eventuelt lidt højere ved betalt erstatning). Bødepåstande følger et takst-system med dobbelt-værdien af det tilegnede, minimum 1.000 kr. ved førstegang, med 50 % tillæg ved gentagelse.

Den vejledende bødetabel for formueforbrydelser under 8.000 kr.:

Værdi	Bøde (1. gang)	Bøde (gentagelse)
Under 1.000 kr.	Dobbelt af værdien, min. 1.000 kr.	Dobbelt + 50 % tillæg
1.000-1.499 kr.	2.500 kr.	3.750 kr.
3.000-3.999 kr.	5.000 kr.	7.500 kr.
5.000-5.999 kr.	7.000 kr.	10.500 kr.
7.000-7.999 kr.	9.000 kr.	13.500 kr.

Det er en forudsætning for bødetaksterne, at det tilegnede er tilbageleveret eller erstatning er betalt.

LOV Straffeloven § 285, stk. 1 Straffeloven § 286, stk. 2 Straffeloven § 287, stk. 1

§ 8 Betænkning nr. 1396/2000 – grænsen mellem § 285, § 286 og § 289

Den centrale referenceramme for afgrænsningen mellem normalstraffen og de skærpede strafferammer er Betænkning nr. 1396/2000 om straffelovens § 289 m.v. – berigelseskriminalitet rettet mod offentlige midler, afgivet af Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet.

Betænkningen analyserer bl.a.:

- Hvornår berigelseskriminalitet er af så grov karakter, at den bør henføres under § 286, stk. 2 frem for § 285
- Den særlige § 289-kvalifikation for overtrædelser af skatte-, told- og afgiftslovgivningen
- Strafværdigheden af underslæb rettet mod offentlige midler

§ 289 har efter den seneste nyaffattelse fået et selvstændigt anvendelsesområde rettet mod grov skatte- og afgiftskriminalitet og finder kun anvendelse, når den pågældende lovgivning selv henviser til bestemmelsen. For "almindeligt" groft underslæb (uden skatte/afgifts-dimension) er § 286, stk. 2 den relevante kvalifikationsbestemmelse.

LOV Straffeloven § 286, stk. 2 Straffeloven § 289, stk. 1

§ 9 Sammenfatning af strafudmålingspraksis

Baseret på den fundne praksis kan strafudmålingen for underslæb sammenfattes i følgende mønstre:

Bøde (§ 287):

- Beløb under 8.000 kr.
- Førstegangsforseelse
- Erstatning betalt

Betinget fængsel / korte ubetingede straffe:

- Beløb i størrelsesordenen 50.000-500.000 kr.
- Kort periode
- Tilståelse og hel eller delvis tilbagebetaling
- Ingen systematisk tilsløring

Ubetinget fængsel 1-2 år:

- Beløb i millionklassen (1-3 mio. kr.)
- Længere periode
- Tillidsposition (kasserer, ansat)
- Eventuelt med dokumentfalsk

Ubetinget fængsel 2½-3½ år:

- Beløb på 5-10 mio. kr.
- Langvarig periode (flere år)
- Systematisk tilsløring og dokumentfalsk
- Udnyttelse af særlig betroet stilling

Ubetinget fængsel 4+ år:

- Tocifrede millionbeløb
- Kvalificeret tillidsforhold (advokat, ejendomsadministrator)
- Omfattende dokumentfalsk
- Mange forurettede

Skærpende omstændigheder der systematisk tillægges vægt:

- Beløbets størrelse og periodens varighed
- Antal forurettede
- Tillidsbruddets karakter (jo mere betroet position, jo strengere)
- Systematisk tilsløring og dokumentfalsk
- Manglende tilbagebetaling

Formildende omstændigheder:

- Fuld tilståelse
- Erstatningsbetaling (hel eller delvis)
- Høj alder (§ 82, stk. 1, nr. 2)
- Lang sagsbehandlingstid
- Personlige forhold (helbredsmæssige eller sociale)

LOV Straffeloven § 285, stk. 1 · Straffeloven § 286, stk. 2 · Straffeloven § 287, stk. 1

PRAKSIS **Byretten** · 3 års fængsel til bogholder for underslæb af 9,97 millioner kr. og dokumentfalsk (Tilståelsessag) 23.03.2023

REFERENCE Lovgrundlag

5 paragraffer

Straffeloven § 278	stk. 1	Straffeloven § 285	stk. 1
Straffeloven § 286	stk. 2	Straffeloven § 287	stk. 1
Straffeloven § 289	stk. 1		

MATERIALE Citerede afgørelser

4 afgørelser

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS 1

05.11.2024	Landsretten stadfæster frifindelse af advokat i sag om erstatningsansvar for overførsel af klientmidler i insolvenssituation	9509-11074

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS 1

23.03.2023	3 års fængsel til bogholder for underslæb af 9,97 millioner kr. og dokumentfalsk (Tilståelsessag)	1-4879/2022

DET FINANSIELLE ANKENÆVN · NÆVN / KLAGEINSTANS 2

19.12.2024	Forening nægtet erstatning efter kasserers underslæb: Tabets størrelse ikke tilstrækkeligt dokumenteret	183/2024
26.02.2004	Spørgsmål om bankens erstatningsansvar for foreningskasserers underslæb via netbank	216/2003

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Straffelovens § 289 m.v. – berigelseskriminalitet rettet mod offentlige midler. Delbetænkning V afgivet af Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet

nr. 1396 · 2000 · Justitsministeriet

45 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over Ungdomskriminalitetsnævn (børn 10-17 år)

Straksreaktioner og forbedringsforløb efter lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet

Version 2 Opdateret 27. jun. 2026 3 afgørelser · 2023–2026 Læs online

INTRODUKTION

Ungdomskriminalitetsnævnet blev oprettet ved lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet (lov nr. 1705 af 27. december 2018) og trådte i funktion den 1. januar 2019. Nævnet træffer afgørelse om straksreaktioner og forbedringsforløb for børn og unge i alderen 10-17 år, der er mistænkt eller dømt for alvorlig kriminalitet. Lovens foranstaltninger er socialretlige – ikke strafferetlige – og bygger på principperne om barnets bedste, genoprettende ret og individuelle, helhedsorienterede indsatser. Nævnets afgørelser kan påklages til Ankestyrelsen (§ 55) og i videre omfang indbringes for domstolene (§ 56), mens ungekriminalforsorgen fører tilsyn med efterlevelsen. Praksis fra nævnet er sparsom i traditionelle domsdatabaser, men retsgrundlaget er detaljeret reguleret i loven, tilhørende bekendtgørelser og vejledninger.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Ungdomskriminalitetsnævnets foranstaltninger er socialretlige – ikke strafferetlige – og skal fastsættes ud fra barnets eller den unges bedste, jf. lovens § 1.

02 Børn i alderen 10-14 år henvises til nævnet ved politiets mistanke om personfarlig eller anden alvorlig kriminalitet; unge i alderen 15-17 år henvises af retten efter dom for tilsvarende kriminalitet, jf. § 2.

03 Nævnet kan pålægge en straksreaktion (§ 12) med opdragende og genoprettende karakter, der skal udføres hurtigst muligt efter afgørelsen.

04 Et forbedringsforløb (§ 13) fastsættes som en handleplan med op til 2 års varighed (op til 4 år for 10-14-årige under ganske særlige omstændigheder) og kan indeholde op til 10 forskellige foranstaltningstyper.

05 Anbringelse uden for hjemmet som led i et forbedringsforløb (§ 14) følger samme kriterier som barnets lov / den tidligere servicelovs §§ 52 og 58 – med eller uden samtykke.

06 Nævnet sættes af en dommer (formand), en politiansat og en kommunalt ansat, og bistås af en børnesagkyndig i alle sager om 10-14-årige, jf. §§ 3-6.

07 Ungekriminalforsorgen fører tilsyn med barnets eller den unges efterlevelse og kan ved overtrædelse iværksætte indskærpelser, besøg og indberetning til nævnet, jf. §§ 47-51.

08 De mest indgribende af nævnets afgørelser – herunder tvangsanbringelse, anbringelse på sikret institution og samværsbegrænsning – kan påklages til Ankestyrelsen inden 4 uger, jf. § 55, stk. 2.

09 Ankestyrelsens afgørelse kan kræves indbragt for byretten med sagkyndige meddommere, jf. § 56 og lov om social service §§ 170-172.

10 Foranstaltninger efter §§ 12-14 ophører, når den unge fylder 18 år, eller når de er gennemført, jf. § 20.

11 Fra 1. juli 2025 kan nævnet pålægge geografiske opholdsforbud og hjemmetider i et tidsrum som nye foranstaltningstyper mod utryghedsskabende adfærd, jf. lov nr. 893 af 21. juni 2025.

§ 1 Lovens formål og baggrund – fra betænkning nr. 1508 til lov nr. 1705 af 2018

Ungdomskriminalitetsnævnet blev etableret som en del af et bredere politisk ønske om at skabe en mere konsekvent og koordineret indsats over for kriminalitetstruede børn og unge. Forløberen var Betænkning nr. 1508 om indsatsen mod ungdomskriminalitet fra 2009 (Justitsministeriet), der bl.a. anbefalede styrket risikobaseret identifikation, akkreditering af behandlingstiltag og bedre koordination mellem myndigheder.

I 2018 udmøntede den politiske aftale sig i **lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet** (lov nr. 1705 af 27. december 2018), der trådte i kraft 1. januar 2019. Lovens formål fremgår af § 1:

> *Formålet med loven er at forebygge ungdomskriminalitet ved et Ungdomskriminalitetsnævn, der skal fastlægge målrettede individuelle forebyggende indsatser for børn og unge i alderen 10 til 17 år, og en ungekriminalforsorg, der skal føre tilsyn med, at indsatserne gennemføres.*

Forarbejderne til § 1 understreger, at indsatserne skal fastlægges med "barnets eller den unges bedste" som det afgørende hensyn, i overensstemmelse med FN's Konvention om Barnets Rettigheder art. 3 og art. 12. Barnets synspunkter skal inddrages med passende vægt i overensstemmelse med alder og modenhed, men det er myndighedens ansvar at træffe afgørelsen – barnet skal gøres opmærksom på, at det ikke selv kan vælge, hvad der skal ske.

Det er centralt, at nævnets foranstaltninger er **socialretlige**, ikke strafferetlige. Børn under den kriminelle lavalder (15 år) kan ikke straffes – de er kun *mistænkte* i nævnets regi. Unge på 15-17 år straffes af domstolene, men kan derudover henvises til nævnet for et parallelt socialretligt forløb. Ungdomssanktioner efter straffelovens § 74 a er derimod en strafferetlig foranstaltning fastsat af domstolene og hører under almindelig strafudmålingspraksis – se evt. praksisoversigt over ungdomssanktioner.

LOV Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 1

§ 2 Nævnets sammensætning og processuelle rammer

Ungdomskriminalitetsnævnet er et landsdækkende nævn, der sættes i hver politikreds, jf. § 3, stk. 3. Nævnet sammensættes af tre medlemmer:

- En **dommer** som formand eller næstformand (beskikket efter indstilling fra Domstolsstyrelsen)
- En **ansat i politiet** med indsigt i kriminalitetsforebyggende arbejde (indstillet af Rigspolitiet)
- En **kommunalt ansat** med indsigt i sager om social støtte til udsatte børn og unge (indstillet af KL)

Medlemmerne er uafhængige og kan ikke modtage eller søge instruktion fra den beskikkende myndighed, jf. § 3, stk. 1.

I sager om **børn i alderen 10-14 år** bistås nævnet altid af en **børnesagkyndig**, jf. § 6, stk. 1. For **unge i alderen 15-17 år** bistås nævnet af en børnesagkyndig, når der skal træffes afgørelse om særligt indgribende foranstaltninger, herunder tvangsanbringelse, anbringelse på sikret institution og samværsbegrænsning, jf. § 6, stk. 2. Ved lov nr. 897 af 21. juni 2022 blev der tilføjet mulighed for, at formanden kan beslutte børnesagkyndig bistand i andre sager om 15-17-årige, når det skønnes særdeles påkrævet (nyt stk. 3).

Nævnets **sekretariat** var oprindeligt placeret hos Rigspolitiet (§ 9), men blev ved 2022-ændringen overført til en selvstændig organisatorisk enhed under Domstolsstyrelsens bevillingsmæssige og administrative rammer. Nævnet fastsætter nu selv sin forretningsorden, jf. den nyaffattede § 8.

Nævnets **koordinationsudvalg** drøfter almindelige retningslinjer for nævnets arbejde og består af formanden samt ét medlem indstillet af henholdsvis Rigspolitiet og KL, jf. § 7.

Afgørelser træffes ved stemmeflerhed på møder, medmindre formanden eller næstformanden har kompetence til at afgøre sagen alene, jf. § 5, stk. 2.

LOV Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 3

Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 5, stk. 2 Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 6

§ 3 Målgruppe og kriterier for henvisning (§ 2)

Lovens målgruppe er todelt, jf. § 2:

Børn i alderen 10-14 år (§ 2, stk. 2), der:

- er mistænkt for **personfarlig kriminalitet**, eller
- er mistænkt for **anden alvorlig kriminalitet** ved overtrædelse af straffeloven, lov om euforiserende stoffer, våbenloven eller knivloven, og som *samtidig* vurderes at være i særlig risiko for at begå yderligere kriminalitet.

For denne gruppe er det **politiet**, der henviser sagen til nævnet via politikredsens forebyggelsesenhed. Barnet er under den kriminelle lavalder og kan ikke straffes – nævnets kompetence aktiveres af mistanken alene.

Unge i alderen 15-17 år (§ 2, stk. 1), der:

- er **idømt fængselsstraf** for personfarlig kriminalitet, eller
- er **idømt fængselsstraf** for anden alvorlig kriminalitet ved overtrædelse af straffeloven, lov om euforiserende stoffer, våbenloven eller knivloven, og som *samtidig* vurderes at være i særlig risiko for at begå yderligere kriminalitet.

For denne gruppe er det **retten**, der efter anklagemyndighedens påstand tager stilling til, om den unge skal have sin sag behandlet i nævnet, jf. § 10. Henvisningen sker typisk som vilkår i en betinget dom (straffelovens § 57, nr. 9) eller som tillægsforanstaltning til en ubetinget dom (straffelovens § 74 b).

Som Rigsadvokatmeddelelsen om behandlingen af sager mod unge lovovertrædere præciserer, skal der som udgangspunkt *ikke* nedlægges påstand om henvisning til nævnet, hvis den unge er mere end 17 år og 6 måneder på gerningstidspunktet, medmindre der er særlig grund til at antage, at sagen kan gennemføres så hurtigt, at nævnets afgørelse meningsfuldt kan iværksættes, inden den pågældende fylder 18 år.

Nævnet behandler sagen senest 14 dage efter en endelig betinget dom og senest 14 dage før prøveløsladelses- eller løsladelsestidspunktet ved ubetinget dom.

LOV Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 2 Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 10 Straffeloven § 74b

§ 4 Straksreaktioner – § 12 og 2022-ændringen

En straksreaktion efter § 12 har en opdragende og genoprettende karakter og skal udføres hurtigst muligt efter nævnets afgørelse. Den kan bestå i:

- At bidrage til at genoprette forrettet skade (*restorative justice*)
- At deltage i andre aktiviteter med genoprettende formål
- At udføre samfundsnyttigt arbejde

Forarbejderne til § 12 præciserer, at straksreaktionen har et **socialpædagogisk** formål og skal ses som supplement til den øvrige forebyggende indsats. Der er ikke tale om arbejde i arbejdsmiljølovgivningens forstand.

2022-ændringen (lov nr. 897 af 21. juni 2022) nyaffattede § 12, stk. 2, og lempede betingelserne for at pålægge en straksreaktion. Den tidligere betingelse om, at barnet skal have "adfærdsproblemer eller negativ adfærd af en karakter, der skaber risiko for barnets udvikling" blev erstattet med et bredere kriterium: straksreaktionen pålægges, hvis barnets eller den unges *udviste adfærd giver grundlag herfor*. Forarbejderne forudsætter, at kommunerne i langt videre omfang end tidligere skal indstille til brug af straksreaktioner.

Samtidig blev der indført en **erstatningshjemmel** i § 12, stk. 2, 2. pkt., der bemyndiger justitsministeren til at fastsætte regler om erstatning til børn og unge, der kommer til skade under udførelsen af straksreaktioner. Denne bemyndigelse er udmøntet i bekendtgørelse om erstatning og godtgørelse til børn og unge for skader, der pådrages ved udførelsen af straksreaktioner.

I den politiske aftale bag **Bandepakke IV** (april 2024) udtrykte aftalepartierne ønske om, at straksreaktioner skal bruges hyppigere, og Justitsministeriet har udarbejdet et idékatalog med konkrete bud på straksreaktioner til kommunerne.

LOV Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 12

§ 5 Forbedringsforløb – § 13 og foranstaltningskatalogen

Et forbedringsforløb efter § 13 er et struktureret og kontrolleret fremadrettet forløb, der fastsættes som en **handleplan** med varighed af op til **2 år**. For børn i alderen 10-14 år kan varigheden under ganske særlige omstændigheder forlænges til op til **4 år**.

Handleplanen skal angive en eller flere konkrete foranstaltninger, som vurderes egnede i forhold til barnets problemer og behov. Foranstaltningerne svarer i vidt omfang til de støttende indsatser i barnets lov (tidligere servicelovens § 52):

Nr.	Foranstaltning	Samtykke fra forældre
1	Pålæg om at være hjemme på fastsat tidspunkt *eller i et fastsat tidsrum* (ny formulering pr. 1. juli 2025)	Kan undlades, jf. stk. 4
2	Ophold i fritidshjem, ungdomsklub, uddannelsessted e.l.	Kan undlades, jf. stk. 3
3	Praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet	Kræves altid
4	Familiebehandling eller behandling af barnets problemer	Kræves til familiebehandling; kan undlades for barnets behandling, jf. stk. 3
5	Døgnophold for barnet og familien i plejefamilie/institution	Kræves altid
6	Aflastningsordning	Kræves altid
7	Fast kontaktperson	Kan undlades, jf. stk. 3
8	Formidlet praktiktilbud med godtgørelse	Kan undlades, jf. stk. 4
9	**Pålæg om at undlade at færdes eller tage ophold i et geografisk afgrænset område** (nyt, pr. 1. juli 2025)	Kan undlades, jf. stk. 4
10	Anden hjælp med formål at yde rådgivning, behandling og støtte	Kan undlades, jf. stk. 4

Som det fremgår, kræver visse foranstaltninger (nr. 3, 5, 6) altid forældrenes samtykke, mens andre kan fastsættes uden samtykke under betingelser fastsat i stk. 3 eller stk. 4.

Foranstaltning nr. 9 – det geografiske opholdsforbud – blev indsat ved lov nr. 893 af 21. juni 2025 (styrket indsats mod utryghedsskabende adfærd) og træder i kraft 1. juli 2025. Forarbejderne præciserer, at pålægget skal stå i rimeligt forhold til formålet: det geografiske område må ikke være større end nødvendigt, og barnet kan fortsat passere igennem området og foretage dagligdags gøremål (gå i skole, tage toget mv.). Pålægget kan begrænses tidsmæssigt, fx til aftentimer.

Nævnet kan desuden henstille til kommunen at vurdere, om der er grundlag for at meddele et **forældrepålæg** efter barnets lov, jf. § 13, stk. 5.

Som Vejledning om støttende indsatser til børn og deres familier efter barnets lov pkt. 167 understreger, kan nævnet også træffe afgørelse om, at barnet *ikke* skal have en straksreaktion eller et forbedringsforløb – fx hvis nævnet vurderer, at den unge ikke er kriminalitetstruet, eller der foreligger svært nedsat psykisk funktionsevne.

LOV `Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 13`

§ 6 Anbringelse uden for hjemmet som led i forbedringsforløb (§ 14)

Nævnet kan som led i et forbedringsforløb træffe afgørelse om **anbringelse uden for hjemmet**, jf. § 14. Reglerne er identiske med de almindelige anbringelsesregler i den socialretlige lovgivning (barnets lov §§ 40 og 47, tidligere servicelovens §§ 52 og 58).

Anbringelse med samtykke (§ 14, stk. 1): kræver at anbringelsen er af væsentlig betydning for barnets særlige behov, at samtykke foreligger fra forældremyndighedsindehaverne (og den unge, hvis denne er fyldt 15 år), og at samtykket er *informeret* og omfatter formålet med anbringelsen.

Ankestyrelsens principmeddelelse 26-23 præciserer, at samtykke til anbringelse skal være tydeligt, ubetinget og informeret. Disse krav gælder tilsvarende for anbringelser fastsat af Ungdomskriminalitetsnævnet.

Anbringelse uden samtykke (§ 14, stk. 2): kræver begrundet formodning for, at problemerne ikke kan løses under barnets fortsatte ophold i hjemmet, og at der er **åbenbar risiko** for alvorlig skade på sundhed eller udvikling som følge af:

1. utilstrækkelig omsorg eller behandling,
2. overgreb,
3. misbrugsproblemer eller andre svære sociale vanskeligheder, eller
4. andre adfærds- eller tilpasningsproblemer.

Nævnet **skal** i alle sager om grovere personfarlig kriminalitet overveje, om der er grundlag for anbringelse, jf. § 14, stk. 5. Grovere personfarlig kriminalitet omfatter bl.a. vold mod person i offentlig tjeneste (straffelovens § 119), voldtægt (§ 216), drab (§§ 237-239), grov vold (§§ 245-246) og røveri (§ 288).

For en ung, der er fyldt 15 år, kan nævnet anbringe den unge uden for hjemmet med dennes samtykke – men *uden* forældrenes samtykke – når betingelserne i § 14, stk. 4, er opfyldt (lempeligere adgang).

Nævnet kan desuden træffe afgørelse om anbringelse på **delvis lukkede** (§ 15), **sikrede** (§ 16) eller **særligt sikrede** (§ 17) døgninstitutioner samt om **tilbageholdelse** (§ 18).

LOV Barnets lov § 47 · Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 14

PRAKSIS **Ankestyrelsen** · Permanent anbringelse: Krav til psykologisk helhedsvurdering, autoriseret psykolog og indstillingens indhold 21.05.2025

Ankestyrelsen · Krav til informeret samtykke ved frivillig anbringelse af børn og unge 01.01.2023

§ 7 Ungekriminalforsorgens tilsyn og reaktioner ved overtrædelse

Ungekriminalforsorgen fører tilsyn med, at barnet eller den unge efterlever nævnets afgørelse i den periode, barnet er undergivet en straksreaktion eller et forbedringsforløb, jf. § 47. Tilsynet iværksættes umiddelbart efter nævnsmødet, hvor tidspunkt og sted for første tilsynssamtale fastsættes.

De nærmere regler er fastsat i to bekendtgørelser:

- Bekendtgørelse om ungekriminalforsorgens tilsyn (BEK nr. 1115 af 30. oktober 2024)

- Bekendtgørelse om ungekriminalforsorgens reaktioner (BEK nr. 1116 af 30. oktober 2024)

Ved overtrædelse af nævnets afgørelse følger et **trappemodel**-system:

1. **Skriftlig indskærpelse** samme dag som overtrædelsen, med orientering til kommunen (§ 6)
2. **Besøg på bopæl** hvis indskærpelsen ikke virker, medmindre det ikke er formålstjenligt (§ 7)
3. **Indberetning til nævnet** efter gentagne overtrædelser, med oplysninger om trufne foranstaltninger (§ 11)
4. **Nævnets pålæg til kommunen** om fuldbyrdelse inden en tidsfrist, evt. med henstilling om politiets bistand, jf. § 51

Som Vejledning om ungekriminalforsorgens reaktioner ved overtrædelse præciserer, er det ungekriminalforsorgens opgave at føre tilsyn, mens det er **kommunens** ansvar at fuldbyrde nævnets afgørelser, jf. § 53. Kommunen har adgang til forældremyndighedsindehavernes bolig uden retskendelse for at eftersøge og medtage barnet med henblik på fuldbyrdelse, jf. servicelovens/barnets lovs § 64.

For 15-17-årige kan tilsynet bestå af to parallelle dele: kriminalforsorgens tilsyn med vilkår fastsat ved dom/prøveløsladelse *og* ungekriminalforsorgens tilsyn med nævnets afgørelse.

LOV Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 47 Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 51 Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 53

§ 8 Klageadgang og domstolsprøvelse (§§ 55-56)

Nævnets afgørelser kan som hovedregel **ikke** indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 55, stk. 1. Dette gælder bl.a. afgørelser om selve straksreaktionen og forbedringsforløbet efter §§ 12-13.

De mest **indgribende** afgørelser kan dog påklages til **Ankestyrelsen** inden 4 uger, jf. § 55, stk. 2. Det drejer sig om:

- Anbringelse uden samtykke (§ 14, stk. 2-4)
- Anbringelse på delvis lukkede, sikrede eller særligt sikrede institutioner (§§ 15-17)
- Tilbageholdelse (§ 18, stk. 1)
- Samværsbegrænsning (§ 18, stk. 2, og § 32, stk. 2)
- Opretholdelse af anbringelse og ændring af anbringelsessted (§§ 23-24)
- Ungefaglig undersøgelse under institutionsophold (§ 32)

Klageberettigede er forældremyndighedsindehaverne og den unge, der er fyldt **12 år**, jf. § 55, stk. 3. Klagen har **ikke** opsættende virkning – dog kan Ankestyrelsens direktør under ganske særlige omstændigheder bestemme, at en afgørelse efter §§ 12-14 ikke må iværksættes, før Ankestyrelsen har truffet afgørelse.

Ankestyrelsens afgørelse kan derefter kræves **indbragt for retten** inden 4 uger, jf. § 56. Domstolsprøvelsen følger reglerne i lov om social service §§ 170-172:

- Byretten medvirker med **to sagkyndige meddommere** (én sagkyndig i børneforsorg, én i børne-/ungdomspsykiatri eller psykologi)

- Sagen behandles efter retsplejelovens regler om borgerlige sager, herunder kapitel 43 a om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse
- Byrettens afgørelse kan som udgangspunkt **ikke** ankes til landsretten – Procesbevillingsnævnet kan dog give tilladelse, hvis sagen er principiel eller særlige grunde taler derfor

Denne klage- og prøvelsesordning adskiller sig fra den almindelige strafferetlige domstolsprøvelse og svarer i stedet til børne- og ungeudvalgenes sager – med Ungdomskriminalitetsnævnet i børne- og ungeudvalgets plads.

LOV Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 55, stk. 2
Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 56

§ 9 Samspillet med straffeloven og den strafferetlige proces for 15-17-årige

For unge i alderen 15-17 år er der et samspil mellem den strafferetlige sanktion (fastsat af domstolene) og det socialretlige forbedringsforløb (fastsat af nævnet). Rigsadvokatmeddelelsen om behandlingen af sager mod unge lovovertrædere beskriver dette samspil:

Betinget dom med vilkår om efterkommelse af en eventuel afgørelse fra Ungdomskriminalitetsnævnet (straffelovens § 57, nr. 9): Den mest almindelige henvisningsform. Anklagemyndigheden nedlægger påstand om betinget fængsel med vilkår, og retten tager stilling til, om den unge opfylder § 2, stk. 1.

Ubetinget fængsel med tillægsforanstaltning om efterkommelse af nævnets afgørelse (straffelovens § 74 b): Giver mulighed for, at nævnets forbedringsforløb løber parallelt med eller i forlængelse af afsoningen.

Tiltalefrafald med vilkår om ungdomskontrakt bør *ikke* bruges i sager, hvor det er relevant at nedlægge påstand om en betinget fængselsstraf med henvisning til nævnet, jf. Rigsadvokatmeddelelsen pkt. 5.2.6.2.

Foranstaltninger efter §§ 12-14 **ophører**, når den unge fylder 18 år eller gennemfører forløbet, jf. § 20. De ophører endvidere, hvis den unge idømmes en **ungdomssanktion** efter straffelovens § 74 a-. Ungdomssanktionen er en selvstændig strafferetlig foranstaltning, der varetages af domstolene – ikke af Ungdomskriminalitetsnævnet – og er nærmere beskrevet i praksisoversigten over ungdomssanktioner.

I Højesterets dom SS-62/2025-HJR om udvisning af en 16-årig syrisk flygtning for grov vold og røveri fremgår det af sagsfremstillingen, at tiltalte tidligere havde modtaget tiltalefrafald og var i kontakt med forebyggende myndigheder – en illustration af samspillet mellem strafferetlige og socialretlige reaktioner over for unge.

LOV Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 20 Straffeloven § 74a Straffeloven § 74b
PRAKSIS **Højesteret** · Højesteret stadfæster udvisning af mindreårig syrisk flygtning for grov vold og røveri 16.02.2026

§ 10 Samspillet med barnets lov og kommunernes rolle

Børn og unge, der henvises til Ungdomskriminalitetsnævnet, skal som udgangspunkt have deres sag behandlet i nævnet – *ikke* af kommunen eller det kommunale børne- og ungeudvalg. Som Delvejledning 3 til barnets lov, pkt. 167, præciserer, har nævnet "overtaget" kompetencen fra kommunerne i disse sager.

Kommunens rolle er at:

- **Indbringe sagen** for nævnet og udarbejde en **ungefaglig undersøgelse** (svarende til den børnefaglige undersøgelse i barnets lov), jf. § 53
- **Fuldbyrde** nævnets afgørelser – dvs. sikre at anbringelse, behandling, kontaktperson mv. faktisk iværksættes
- Løbende **vurdere** om afgørelsen opfylder sit formål, og om der er behov for supplerende støtte efter barnets lov § 32
- **Genindbring** sagen for nævnet, hvis der er nye oplysninger af væsentlig betydning, jf. § 54

Der er et vigtigt overlap med barnets lovs regler om **foreløbige afgørelser** i akutte situationer. Barnets lov § 143 regulerer, at formanden for børne- og ungeudvalget kan træffe foreløbige afgørelser, når barnets tarv kræver det. Vedrører en sådan foreløbig afgørelse et barn, der er pålagt en straksreaktion eller er i et forbedringsforløb, skal nævnet straks orienteres.

Ankestyrelsens praksis om kravene til informeret samtykke ved frivillig anbringelse (principmeddelelse 26-23) og om permanent anbringelse (principmeddelelse 6-25) gælder tilsvarende for anbringelser besluttet af nævnet, da kriterierne i ungdomskriminalitetslovens § 14 er identiske med barnets lovs anbringelsesregler.

LOV Barnets lov § 143 · Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 53 · Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 54

PRAKSIS **Ankestyrelsen** · Permanent anbringelse: Krav til psykologisk helhedsvurdering, autoriseret psykolog og indstillingens indhold 21.05.2025

Ankestyrelsen · Krav til informeret samtykke ved frivillig anbringelse af børn og unge 01.01.2023

§ 11 Nyere lovændringer og kommende regler (2022 og 2025)

Ungdomskriminalitetsloven er blevet ændret to gange siden vedtagelsen:

Lov nr. 897 af 21. juni 2022 (effektivisering af nævnsprocessen m.v.) medførte bl.a.:

- **Lempede betingelser** for straksreaktioner (§ 12, stk. 2 nyaffattet): det er ikke længere en betingelse, at barnet har "adfærdsproblemer"; barnets udviste adfærd skal blot give grundlag for reaktionen
- **Erstatningshjemmel** for skader under straksreaktioner (ny § 12, stk. 2, 2. pkt.)
- **Børnesagkyndig bistand** kan nu besluttes i sager om 15-17-årige, når det skønnes særdeles påkrævet (ny § 6, stk. 3)
- **Sekretariatet** organisatorisk adskilt fra Rigspolitiet og forankret under Domstolsstyrelsen (ny § 9)
- Nævnet fastsætter **selv** sin forretningsorden (ny § 8)

Lov nr. 893 af 21. juni 2025 (styrket indsats mod utryghedsskabende adfærd) med ikrafttræden **1. juli 2025** medfører:

- Ny **foranstaltning nr. 9**: pålæg om at undlade at færdes eller tage ophold i et geografisk afgrænset område – rettet mod utryghedsskabende adfærd i bestemte bycentre, stationer, boligkvarterer mv.
- Præcisering af foranstaltning nr. 1 om **hjemmetider**: barnet kan nu pålægges at være hjemme i et *tidsrum* (fx aftentimerne), ikke kun på et bestemt tidspunkt
- Begge foranstaltninger kan fastsættes **uden** forældrenes samtykke, når betingelserne i § 13, stk. 4, er opfyldt

Forarbejderne til det nye opholdsforbud understreger proportionalitetskravet: det geografisk afgrænsede område må ikke være større end nødvendigt, barnet kan fortsat passere igennem området og udføre dagligdags gøremål, og pålægget skal stå i rimeligt forhold til karakteren af den utryghedsskabende adfærd.

LOV Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 12, stk. 2

Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 13, stk. 1

§ 12 Sammenfatning – nævnets retlige ramme og praksismønstre

Ungdomskriminalitetsnævnet udgør en **hybrid** mellem det socialretlige og det strafferetlige system. For børn under 15 år fungerer det som et alternativ til kommunens børne- og ungeudvalg med en hurtigere og mere konsekvent sagsbehandling. For unge mellem 15 og 17 år supplerer det den strafferetlige dom med et individuelt tilrettelagt socialretligt forløb.

De centrale praksismønstre kan opsummeres således:

- **Foranstaltningerne er socialretlige**: nævnets afgørelser følger samme kriterier som barnets lov og den tidligere servicelov. Anbringelse med eller uden samtykke, behandling, kontaktperson mv. skal opfylde de samme materialle betingelser.
- **Straksreaktioner bygger på restorative justice**: formålet er opdragelse og genoprettelse – ikke straf. Med 2022-ændringen er tærsklen for at pålægge straksreaktioner sænket.
- **Kommunen fuldbyrder, nævnet beslutter**: kompetencefordelingen er klar – nævnet træffer afgørelsen, kommunen iværksætter den, og ungekriminalforsorgen overvåger efterlevelsen.
- **Klageadgangen er begrænset**: kun de mest indgribende afgørelser kan påklages til Ankestyrelsen og derefter indbringes for domstolene. Selve straksreaktionen og forbedringsforløbets indhold kan som udgangspunkt ikke påklages.
- **Foranstaltningerne ophører ved det 18. år**: nævnets kompetence er tidsbegrænset, og henvisning bør som udgangspunkt ikke ske, når den unge er tæt på at fylde 18.
- **Nævnets praksis er sparsom i traditionelle domsdatabaser**: dette skyldes, at nævnets afgørelser er administrative og sjældent indbringes for domstolene, samt at nævnet først har fungeret siden 2019. Den væsentligste retskildepraksis findes i forarbejderne, Rigsadvokatmeddelelsen og Ankestyrelsens principmeddelelser om de identiske anbringelsesregler.

Området er under aktiv udvikling, senest med de nye opholdsforbud pr. 1. juli 2025 og den politiske aftale bag Bandepakke IV's ønske om flere straksreaktioner. Det kan forventes, at Ankestyrelsen og domstolene i de kommende år vil præcisere praksis yderligere, navnlig i relation til de nye foranstaltningstyper og proportionalitetskravene til geografiske opholdsforbud.

LOV Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 1 | Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 20

REFERENCE Lovgrundlag

7 paragraffer

- Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 1
- Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 2
- Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 12
- Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 13
- Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 14
- Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 55 stk. 2
- Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 56

MATERIALE Citerede afgørelser

3 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 1

16.02.2026	Højesteret stadfæster udvisning af mindreårig syrisk flygtning for grov vold og røveri	10584-12499

ANKESTYRELSEN · NÆVN / KLAGEINSTANS 2

21.05.2025	Permanent anbringelse: Krav til psykologisk helhedsvurdering, autoriseret psykolog og indstillingens indhold	6-25
01.01.2023	Krav til informeret samtykke ved frivillig anbringelse af børn og unge	26-23

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Betænkning nr. 1508 om indsatsen mod ungdomskriminalitet

nr. 1508 · 2009 · Justitsministeriet

46 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over vold efter straffeloven § 244

Strafudmåling, samfundstjeneste og strafskærpelser ved simpel vold

Version 2 Opdateret 26. jun. 2026 7 afgørelser · 2015–2026 Læs online

INTRODUKTION

Straffelovens § 244 er den centrale bestemmelse om simpel vold (legemskrænkelse) og udgør det kvantitativt største praksisområde i dansk strafferet. Bestemmelsen kriminaliserer enhver forsætlig voldsudøvelse – fra skub og lussinger til knytnæveslag og spark – med en strafferamme på bøde eller fængsel indtil 3 år (stk. 1), eller fængsel indtil 6 år ved gentagen vold i nære relationer (stk. 2, indført i 2018). Strafudmålingen beror på en glidende skala, hvor normalstraffen for ét knytnæveslag i ansigtet typisk er 40 dages fængsel, og hvor en række lovbestemte skærpelser og formildende omstændigheder – gentagelsesvirkning (§ 247), vold mod særligt udsatte erhverv (§ 247, stk. 2), hadforbrydelsesskærpelse (§ 81, nr. 6) og strafbortfald ved slagsmål (§ 248) – varierer straffen i op- og nedadgående retning. Området har gennemgået markante reformer: 2015-reformen udvidede adgangen til samfundstjeneste, 2018-reformen indførte stk. 2 om nære relationer, 2020-reformen begrænsede samfundstjeneste igen, og strafreformen i 2026 (ikrafttrædelse 1. januar 2027) skærper yderligere med 50 % for overfaldsvold, gruppevold, drugging, partnervold og vold mod børn.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Normalstraffen for ét knytnæveslag i ansigtet er ca. 40 dages fængsel – straffen stiger ved flere slag, spark og brug af genstande.

02 Skub, spyt og slag med flad hånd straffes typisk i niveauet bøde til 30 dages fængsel, mens gentagne slag og spark kan medføre 60-120 dages fængsel afhængigt af skadens omfang.

03 Gadevold (tilfældig overfaldsvold mod ukendt person) medfører som udgangspunkt ubetinget fængsel – samfundstjeneste er udelukket ved vold mod tilfældige forbipasserende.

04 Samfundstjeneste kan efter 2020-reformen som det helt klare udgangspunkt ikke anvendes ved § 244, hvis tiltalte tidligere er straffet for personfarlig kriminalitet, offeret er et særligt værgeløst offer (børn, ældre, handicappede), eller forurettede har fået ikke-ubetydelige skader.

05 Gentagen simpel vold i nære relationer (§ 244, stk. 2) medfører en fordobling af strafniveauet sammenlignet med enkeltstående § 244-vold – strafferammen er fængsel indtil 6 år.

06 § 247, stk. 1 forhøjer straffen med indtil det halve, når gerningsmanden tidligere er dømt for forsætligt legemsangreb eller psykisk vold.

07 § 247, stk. 2 indebærer, at vold mod personer med særligt voldsudsat erhverv (f.eks. taxachauffører, ambulancereddere, buschauffører) som udgangspunkt straffes med ubetinget fængsel.

08 § 248 muliggør strafbortfald under særlig formildende omstændigheder, når vold er begået under slagsmål eller som gengæld mod angriberen.

09 Tiltalefrafald kan meddeles ved ubetydelig vold, typisk mellem unge ved skolekonflikter/fester, forudsat ingen våben er anvendt og skaderne er bagatelagtige.

10 Strafreformen af 2026 (lov nr. 263, ikraft 1. januar 2027) skærper straffen med 50 % for overfaldsvold (gadevold), gruppevold, drugging, partnervold og vold mod børn i nære relationer.

11 Grænsen til grov vold (§ 245) går ved voldens karakter: halsgreb med kvælning, spark mod hovedet af liggende person, og slag med tungt redskab henføres typisk under § 245.

§ 1 Lovgrundlag og bestemmelsens opbygning

Straffelovens § 244, stk. 1 lyder:

> *Den, som øver vold mod eller på anden måde angriber en andens legeme, straffes med bøde eller fængsel indtil 3 år.*

Bestemmelsen er det generelle grunddelikt for forsætlige legemsangreb. Den dækker enhver form for fysisk vold – fra skub, spyt i ansigtet og lussinger over knytnæveslag og spark til bid og kvælertag – for så vidt angrebet ikke når den kvalifikationsgrad, der kræves efter § 245 (grov vold af særlig rå, brutal eller farlig karakter) eller § 246 (særlig grov vold med varig skade til følge). Grænsen nedad til straffrihed trækkes ved bagatelagtig berøring, der falder uden for begrebet "vold".

Straffelovens § 244, stk. 2 blev indført ved lov nr. 718 af 8. juni 2018 (ikrafttræden 1. juli 2018) og lyder:

> *Begås forhold, som er nævnt i stk. 1, gentagne gange over en periode af en person i eller nært knyttet til den forurettedes husstand, uden at forholdet er omfattet af § 245, kan straffen stige til fængsel indtil 6 år.*

Stk. 2 blev indsat for at skærpe straffen for gentagen vold i hjemmet – typisk forældres vold mod børn eller vold mellem samlevende – der ikke i sig selv kvalificerer som mishandling efter § 245, men som samlet set repræsenterer en alvorlig krænkelse. Forarbejderne forudsætter en fordobling af strafniveauet.

Herudover regulerer § 247 gentagelsesvirkning og vold mod udsatte erhverv, mens § 248 hjemler strafbortfald ved slagsmål og gengæld. Se også grov vold og særlig grov vold for de kvalificerede voldsbestemmelser.

LOV Straffeloven § 244, stk. 1, 2 Straffeloven § 245, stk. 1 Straffeloven § 246 Straffeloven § 247 Straffeloven § 248

§ 2 Lovhistorik: Fra 1930-straffelov til strafreformen 2026

Bestemmelserne om vold har gennemgået en lang række reformer:

1930 – Den borgerlige straffelov: Det oprindelige lovforslag fra 1929 opdelte legemsangreb i tre grupper: legemskrænkelse (§ 244), legemsbeskadigelse (§ 245) og grov legemsbeskadigelse (§ 246). Forarbejderne betoner, at systemet – i modsætning til den ældre straffelov – krævede forsæt for hver voldsgrad og ikke blot tilregnelse af hændelige følger.

1939 – Nyaffattelse med "overfald"-begreb: Justitsministeriet fandt det "uheldigt og stødende for retsbevidstheden" at bødestraf og korte hæftestraffe blev anvendt ved grove overfald. Den nye affattelse hævede udgangssanktionen og tilføjede begrebet "overfald mod sagesløs person".

1987-89 – Systematiseringsreformen: §§ 244-246 fik den nuværende systematik med § 244 (simpel vold, dengang maks. 1½ år), § 245 (grov vold/mishandling, maks. 4 år) og § 246 (meget grov vold, maks. 8 år). Ved lov nr. 272 af 3. maj 1989 blev bestemmelserne yderligere justeret.

1994 – Strafforhøjelse til 3 år: Strafferammen i § 244 blev hævet fra 1½ til 3 års fængsel.

2015 – Udvidet samfundstjeneste: Ved lov nr. 152 af 18. februar 2015 (baseret på Straffelovrådets betænkning nr. 1545/2014) blev adgangen til betinget dom med vilkår om samfundstjeneste udvidet, navnlig i § 244-sager. Forarbejderne fastslår dog tilbageholdenhed ved vold mod tilfældige forbipasserende og særligt værgeløse ofre.

2018 – Gentagen vold i nære relationer (stk. 2): Lov nr. 718 af 8. juni 2018 indførte § 244, stk. 2 med en sidestrafferamme på 6 år for gentagen simpel vold i husstanden. Strafniveauet fordobles. I 2022 skærpedes yderligere med ca. en tredjedel for vold mod børn i nære relationer.

2020 – Begrænsning af samfundstjeneste: Ved lov nr. 1426 af 17. december 2019 (ikraft 1. januar 2020) blev adgangen til samfundstjeneste i voldssager væsentligt indskrænket – ubetinget fængsel er nu udgangspunkt ved gentagelse, værgeløse ofre og ikke-ubetydelige skader.

2026 – Strafreformen (ikraft 1. januar 2027): Ved lov nr. 263 af 11. februar 2026 indføres en 50 % strafskærpelse for tilfældig overfaldsvold (gadevold), gruppevold, drugging, partnervold og vold mod børn i nære relationer. Ændringerne er vedtagne men ikke konsolideret i lovteksten (ikrafttrædelse 1. januar 2027). Se Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Vold for nærmere retningslinjer.

LOV `Straffeloven § 244, stk. 1, 2`

§ 3 Strafniveauer i praksis: Typetilfælde og glidende skala

Strafudmålingen for § 244-vold følger en glidende skala, der er dokumenteret i Straffelovrådets betænkning nr. 1581/2023 om strafudmåling (Bind III) samt Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Vold. Betænkningen identificerer følgende overordnede strafniveauer:

Voldstype	Typisk strafniveau
Skub, spyt, slag med flad hånd	Bøde – 30 dages fængsel
Ét knytnæveslag i ansigtet (gadevold)	40 dages fængsel
Ét knytnæveslag med skade (hævelse, blåt øje)	40-60 dages fængsel
Flere slag/spark	60-120 dages fængsel

Vold med ikke-ubetydelige skader (brud, syning)	3-6 måneders fængsel
Gruppevold (flere gerningsmænd)	4-6 måneders fængsel
Vold med § 247-forhøjelse (gentagelse)	Op til halvdelen mere

Domspraksis opdeler typisk § 244-sager i følgende kategorier:

- **Gadevold/overfaldsvold:** Tilfældigt overfald på ukendt person, oftest uden foranledning. Straffen er som udgangspunkt ubetinget.
- **Konfliktvold:** Vold opstået efter forudgående uoverensstemmelse, f.eks. i trafikken eller i køen til et diskotek. Konfliktelementet kan virke formildende.
- **Restaurationsvold:** Vold i forbindelse med natteliv, typisk efter alkoholindtagelse.
- **Familievold/partnervold:** Vold mod partner, børn eller andre nære relationer.
- **Vold mod børn i nære relationer:** Revselsesrelateret vold, opdragelsesslag.

Højesteret fastslog i 105/2023, at normalstraffen for ét knytnæveslag i ansigtet i en trafikal uoverensstemmelse er 40 dages fængsel. Sagen drejede sig om en bilist, der slog en ukendt person med knyttet hånd. Højesteret udtalte:

> *Vold mod en tilfældig forbipasserende foreligger, hvor gerningsmanden på gaden eller et andet offentligt tilgængeligt sted overfalder en ham ubekendt person, oftest uden nogen foranledning i ord eller handlinger fra den overfaldnes side.*

LOV Straffeloven § 244, stk. 1 Straffeloven § 247, stk. 1

PRAKSIS **Højesteret** · Vold mod tilfældig forbipasserende på parkeringsplads medførte ubetinget fængsel 16.04.2024

§ 4 Betinget dom og samfundstjeneste: Reglerne efter 2015- og 2020-reformerne

Adgangen til samfundstjeneste i voldssager har gennemgået tre faser:

Fase 1 (2015-2019) – Udvidet adgang: Ved lov nr. 152 af 18. februar 2015 udvidedes adgangen til betinget dom med vilkår om samfundstjeneste i § 244-sager. Straffelovrådets betænkning nr. 1545/2014 konkluderede, at samfundstjeneste er "en velegnet og passende straf i mange sager om simpel vold". Udgangspunktet var dog fortsat tilbageholdenhed ved vold mod tilfældige forbipasserende og særligt værgeløse ofre.

Fase 2 (fra 1. januar 2020) – Væsentlig begrænsning: Ved lov nr. 1426 af 17. december 2019 begrænsedes anvendelsen af samfundstjeneste markant. Ifølge Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Samfundstjeneste skal følgende sager som det helt klare udgangspunkt afgøres med ubetinget fængsel:

- Sager, hvor tiltalte tidligere er straffet for ligeartet kriminalitet (vold, røveri, seksualforbrydelser m.v.)
- Sager, hvor volden er udøvet over for et **særligt værgeløst offer** (børn, ældre, handicappede, andre ude af stand til at forsvare sig)
- Sager, hvor forurettede er påført **ikke-ubetydelige skader** (gipsbehandling, operation, syning af større sår, tandskader, psykologbehandling)

Begrænsningen gælder kun for forhold begået efter 1. januar 2020.

Undtagelser: Samfundstjeneste kan undtagelsesvis anvendes i sager med værgeløst offer, når volden er af begrænset karakter og begået i f.eks. afmagt. Som eksempel nævner forarbejderne en forælder, der i ren afmagt slår sit barn med flad hånd, forudsat gode personlige forhold.

For § 244, stk. 2-sager (gentagen vold i nære relationer) behandles spørgsmålet om samfundstjeneste efter principperne for § 245 – dvs. samfundstjeneste kun under helt ekstraordinære omstændigheder.

Højesterets dom i SS-105/2023-HJR er den seneste principielle stillingtagen: en 40 dages fængselsstraf for vold begået i trafikken mod en ukendt person blev gjort ubetinget. Kriminalforsorgen havde vurderet tiltalte egnet til samfundstjeneste, men Højesteret fandt, at volden måtte sidestilles med vold mod en tilfældig forbipasserende.

Se samfundstjeneste for den generelle praksisoversigt om samfundstjeneste.

LOV Straffeloven § 56, stk. 1 | Straffeloven § 244, stk. 1, 2

PRAKSIS **Højesteret** · Vold mod tilfældig forbipasserende på parkeringsplads medførte ubetinget fængsel 16.04.2024

§ 5 Gentagen vold i nære relationer – § 244, stk. 2

Straffelovens § 244, stk. 2 blev indført ved lov nr. 718 af 8. juni 2018 for at ramme det "mellemfelt" af vold i hjemmet, der ikke kvalificerer som mishandling efter § 245, men som samlet set udgør en alvorlig krænkelse. Bestemmelsen finder anvendelse, når:

- Volden er begået **gentagne gange** over en **periode**
- Gerningsmanden er en person **i eller nært knyttet til forurettedes husstand**
- Forholdet **ikke** er omfattet af § 245 (mishandling)

Personkredsen omfatter ifølge forarbejderne bl.a. forældres, stedforældres og plejeforældres vold mod børn, vold mellem søskende, vold mellem samlevende, samt vold begået af personer med nær tilknytning til husstanden (f.eks. tidligere ægtefæller der jævnligt kommer i hjemmet).

Ved vurderingen kan indgå, om gerningsmanden har eller har haft folkeregisteradresse på samme adresse, om der er et afhængighedsforhold, familiemæssig relation eller jævnlig kontakt med hjemmet.

Periodekravet afhænger af en samlet vurdering: ved meget hyppige voldsepisoder kan selv en kort periode opfylde kravet. Enkeltstående tilfælde af vold i husstanden henføres derimod fortsat til stk. 1.

Strafniveauet **fordobles** sammenlignet med stk. 1. En sag, der efter stk. 1 ville medføre 3 måneders fængsel, skal efter stk. 2 medføre 6 måneders fængsel.

I 2022 blev strafniveauet for gentagen simpel vold mod **børn** i nære relationer yderligere skærpet med ca. en tredjedel (forhøjelsen gælder kun ofre under 18 år). Med strafreformen 2026 (ikraft 1. januar 2027) skærpes yderligere med 50 % for enkelt-episoder af partnervold og børnevold efter stk. 1 (altså hvor stk. 2 ikke finder anvendelse).

Bestemmelsen har ikke ændret på mishandlingsbegrebet i § 245 – vold, der allerede kvalificerer som mishandling, skal fortsat henføres under § 245. Se Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Vold mod børn for de detaljerede retningslinjer.

Se også psykisk vold for den selvstændige straffebestemmelse i § 243 om psykisk vold i nære relationer.

LOV Straffeloven § 243 | Straffeloven § 244, stk. 2 | Straffeloven § 245, stk. 1

PRAKSIS **Landsretten** · Forældre dømt for grov mishandling af seks børn og mandatsvig mod udviklingshæmmet datter 09.01.2015

§ 6 Gentagelsesvirkning, vold mod udsatte erhverv og slagsmål (§§ 247-248)

§ 247, stk. 1 – Gentagelsesforhøjelse: Har gerningsmanden tidligere modtaget dom for forsætligt legemsangreb, psykisk vold eller en forbrydelse forbundet med forsætlig vold, kan straffen forhøjes med **indtil det halve**. Bestemmelsen finder anvendelse på tværs af §§ 243-246 og er en af de vigtigste gentagelsesskærpelser i dansk strafferet. Forhøjelsen er ikke automatisk, men beror på en konkret vurdering.

Efter Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Samfundstjeneste skal anklagemyndigheden som det helt klare udgangspunkt påstå ubetinget fængsel, når tiltalte tidligere er straffet for ligeartet kriminalitet – uanset tiltaltes personlige forhold. "Ligeartet" forstås som personfarlig kriminalitet, herunder §§ 119, 123, 216-225, 237, 243-246, 260, 266, 281, 288.

§ 247, stk. 2 – Udsat erhverv: Vold efter §§ 244-246 begået mod en person, der efter **karakteren af sit arbejde er særligt udsat for vold**, medfører ligeledes mulighed for strafforhøjelse. Bestemmelsen supplerer den særlige hjemmel i § 119 om vold mod tjenestemand. Mens § 119 kræver, at offeret handler i offentlig tjeneste eller hverv, rammer § 247, stk. 2 også private erhverv – eksempelvis taxachauffører, buschauffører, ambulancereddere og butiksansatte. Se vold mod tjenestemand for praksis om § 119.

§ 248 – Strafbortfald ved slagsmål: For legemsangreb begået under slagsmål, eller når den angrebne har øvet gengæld mod angriberen, kan straffen under **særlig formildende omstændigheder bortfalde**. Bestemmelsen er en restbestemmelse fra den ældre rets princip om provokationsnedsættelse. Den finder sjældent selvstændig anvendelse i praksis, men kan påberåbes i grænsetilfælde.

Kommende ændring: Strafreformen af 2026 (lov nr. 263 af 11. februar 2026, ikraft 1. januar 2027) skærper yderligere for gentagelsestilfælde under § 247, stk. 1, med sproglige ændringer der muliggør retningslinjer om skærpet straf for simpel vold i gentagelsestilfælde.

LOV Straffeloven § 119, stk. 1 | Straffeloven § 247, stk. 1, 2 | Straffeloven § 248

§ 7 Grænsen mellem simpel vold (§ 244) og grov vold (§ 245)

Afgrænsningen mellem § 244 og § 245 er et centralt kvalifikationsspørgsmål. Straffelovens § 245, stk. 1 kræver, at volden er af **særlig rå, brutal eller farlig karakter** eller udgør **mishandling**. Retspraksis har udkrystalliseret følgende vejledende retningslinjer:

Handlinger, der typisk henføres under § 245:

- Halsgreb med kvælning/lukket for luftveje
- Spark mod hovedet af person, der ligger ned

- Slag med tungt redskab (baseball-bat, flaske, jernstang)
- Knivstik (også overfladiske)
- Gentagen, systematisk mishandling

Handlinger, der typisk forbliver under § 244:

- Knytnæveslag i ansigtet (også flere)
- Spark mod kroppen (ikke hovedet)
- Skub, lussinger, slag med flad hånd
- Bid (medmindre særlig råt)
- Kvælertag uden bevidsthedspåvirkning (grænsetilfælde)

Højesterets dom i Sag 239/2017 (26. januar 2018) illustrerer grænsen: et halsgreb med begge hænder over mund og næse, der medførte punktformede blødninger i øjnene, blev kvalificeret som grov vold (§ 245). Højesteret fastsatte 4 måneders ubetinget fængsel og afviste samfundstjeneste, trods tiltaltes forbedrede personlige forhold.

I Sag 12/2017 (25. april 2017) afgjorde Højesteret, at gentagne hop/spark mod hovedet af et værgeløst offer, der lå på jorden, udgjorde grov vold. Straffen blev skærpet fra 60 dages betinget til 3 måneders ubetinget fængsel. Højesteret udtalte:

> *Under hensyn til voldens farlige karakter [...] ikke er grundlag for undtagelsesvis at gøre straffen betinget med vilkår om samfundstjeneste, selv om volden alene påførte den forurettede begrænsede skader.*

Det er værd at bemærke, at voldens **karakter** vejer tungere end **skadens omfang**: selv begrænsede skader kan medføre § 245-kvalifikation, hvis metoden er farlig. Se grov vold for den nærmere praksis om § 245.

LOV	Straffeloven § 244, stk. 1 · Straffeloven § 245, stk. 1 · Straffeloven § 246	
PRAKSIS	**Højesteret** · Halsgreb mod tidligere kæreste: Højesteret fastslår, at grov vold kræver ubetinget fængsel, trods tiltaltes forbedrede personlige forhold	26.01.2018
	Højesteret · Grov vold (§ 245): Ubetinget fængselsstraf fastsat for hop/spark på hovedet af værgeløst offer – Afslag på samfundstjeneste	25.04.2017

§ 8 Skærpende omstændigheder: § 81, hadforbrydelse og bande

Straffelovens kapitel 10 om straffens fastsættelse indeholder en række skærpende omstændigheder i § 81, der har særlig praktisk betydning i voldssager:

- **§ 81, nr. 1 – Gentagelse:** Forholdet er af samme art som en forbrydelse, der er straffet.
- **§ 81, nr. 2-3 – Bandekriminalitet:** Handlingen har tilknytning til en bandekonflikt eller er begået af flere i forening.
- **§ 81, nr. 5 – Særlig hensynsløshed:** Gerningsmanden har udvist særlig hensynsløshed.
- **§ 81, nr. 6 – Hadforbrydelse:** Gerningen har baggrund i andres etniske oprindelse, tro, seksuelle orientering, kønsidentitet eller lignende. Bestemmelsen blev udvidet i 2024 til at omfatte kønsidentitet.
- **§ 81, nr. 11 – Værgeløst offer:** Gerningsmanden har udnyttet forurettedes værgeløse stilling.

Højesterets dom i Sag 102/2020 (24. juni 2021) illustrerer bandeskærpelsen: koordinerede voldsoverfald i Mjølnerparken med 12 maskerede personer bevæbnet med knive, koben og hammer medførte 6 års fængsel under henvisning til § 81 a (bandekriminalitet).

For unge gerningsmænd (under 18 år) gælder de formildende omstændigheder i § 82, herunder nr. 1 (ung alder) og nr. 5 (provokation). Se hadforbrydelser for den selvstændige praksisoversigt om § 81, nr. 6.

LOV Straffeloven § 81 Straffeloven § 82

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteret stadfæster fængselsstraffe på 6 år for grov vold som led i bandekonflikt 24.06.2021

§ 9 Rigsadvokatmeddelelsen: Anklagemyndighedens retningslinjer for voldssager

Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Vold indeholder de centrale retningslinjer for anklagemyndighedens strafpåstande i voldssager. Meddelelsen fastlægger:

Simpel vold (§ 244, stk. 1):

- Normalstrafniveau for et enkelt knytnæveslag: 40 dages fængsel
- Strafpåstanden forhøjes ved flere slag, brug af genstande, eller ikke-ubetydelige skader
- For forhold begået efter 15. februar 2026: 50 % skærpelse for overfaldsvold (gadevold), gruppevold, drugging, partnervold og vold mod børn

Gentagen vold i nære relationer (§ 244, stk. 2):

- Fordobling af strafniveauet sammenlignet med stk. 1
- Yderligere tredjedels-skærpelse for vold mod børn (fra 2022)

Tiltalefrafald ved ubetydelig vold:
Ifølge Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Behandlingen af sager mod unge lovovertrædere kan tiltale frafaldes ved overtrædelse af § 244, § 119, stk. 1 og § 119 b, når der er tale om **meget begrænset voldsanvendelse** og ingen betydelig skade er sket. Tiltalefrafald er typisk relevant, når:

- Både sigtede og forurettede er meget unge
- Volden er opstået efter forudgående uoverensstemmelse (skolekonflikter, fester, alkohol)
- Der **ikke** er tale om gruppevold
- Der **ikke** er anvendt våben
- Skaderne er bagatelagtige (ingen flænger, tandskader eller adskillige blodudtrædninger)

Vold mod tjenestemænd (§ 119):
Anklagemyndigheden skal ifølge Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Chikane, trusler og vold mod offentligt ansatte påstå ubetinget fængsel i mindst 30 dage for mindre alvorlig vold og 40-60 dage for "ordinær" vold mod tjenestemand. Se vold mod tjenestemand.

LOV Straffeloven § 119, stk. 1 Straffeloven § 244, stk. 1, 2

§ 10 Vedtagne strafskærpelser med ikrafttræden 1. januar 2027

Ved lov nr. 263 af 11. februar 2026 ("Gennemførelse af dele af Aftale om strafreform og kriminalforsorgens økonomi 2026-2030") er der vedtaget to ændringer til § 244, stk. 1, der begge træder i kraft **1. januar 2027** og endnu ikke er konsolideret i lovteksten:

Ændring 1 – 50 % skærpelse for gadevold, gruppevold og drugging:
Forarbejderne forudsætter, at strafniveauet for overtrædelse af § 244, stk. 1 i form af tilfældig overfaldsvold (gadevold), gruppevold og drugging skærpes med 50 % i forhold til det gældende strafniveau. Konkret betyder det:

- 60 dages fængsel for gadevold → 3 måneders fængsel
- 4 måneders fængsel for gruppevold → 6 måneders fængsel

Ved tilfældig overfaldsvold (gadevold) forstås tilfælde, hvor gerningsmanden på gaden, i toget eller tilsvarende steder overfalder en ukendt person, oftest uden nogen foranledning. Ved gruppevold forstås vold begået af to eller flere personer i forening, herunder medvirken (§ 23) uden aktiv deltagelse i volden. Udgør et forhold **både** gadevold og gruppevold, skærpes kun én gang med 50 %.

Ændring 2 – 50 % skærpelse for partnervold og vold mod børn i nær relation:
Forarbejderne forudsætter, at strafniveauet for simpel vold mod en nuværende/tidligere partner eller et barn i nær relation (uden at forholdet er § 244, stk. 2) skærpes med 50 %. Eksempel: 60 dages fængsel → 3 måneders fængsel. Skærpelsen finder ikke anvendelse på en lærers vold mod en elev.

Da ændringerne endnu ikke er trådt i kraft, finder de alene anvendelse på forhold begået efter 1. januar 2027, jf. straffelovens § 3, stk. 1.

Se også den samtidige skærpelse for grov vold (§§ 245-246) med 100 % i Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Vold mod børn.

LOV Straffeloven § 3, stk. 1 Straffeloven § 244, stk. 1

§ 11 Sammenfatning og centrale takeaways

Strafudmålingen for simpel vold efter straffelovens § 244 beror på en konkret helhedsvurdering, men følger veldokumenterede udgangspunkter. De vigtigste takeaways er:

- **Normalstraf:** Et knytnæveslag i ansigtet medfører typisk 40 dages fængsel. Straffen varierer fra bøde (ved skub/spyt) til 9 måneders fængsel (ved gentagne, grove voldshandlinger med skader).
- **Samfundstjeneste** er efter 2020-reformen stærkt begrænset: ubetinget fængsel er hovedreglen ved gentagelse, værgeløse ofre og ikke-ubetydelige skader. Førstegangs § 244-vold uden skærpende omstændigheder kan dog fortsat medføre betinget dom med samfundstjeneste.
- **Gentagen vold i nære relationer** (stk. 2) medfører en fordobling af strafniveauet og behandles efter principperne for grov vold (§ 245) i relation til samfundstjeneste.
- **Gentagelsesforhøjelsen** i § 247, stk. 1 giver mulighed for at forhøje straffen med indtil halvdelen. Vold mod personer med særligt udsat erhverv (§ 247, stk. 2) medfører som udgangspunkt ubetinget fængsel.

- **Grænsen til § 245** bestemmes primært af voldens karakter (halsgreb, spark mod hoved, slag med redskab), ikke alene af skadens omfang.
- **Strafreformen 2026** (ikraft 2027) skærper med 50 % for gadevold, gruppevold, drugging, partnervold og børnevold – en af de mest vidtgående strafskærpelser i nyere dansk strafferetlig historie.

Se også de beslægtede praksisoversigter: grov vold, særlig grov vold, psykisk vold, vold mod tjenestemand, samfundstjeneste, tilståelsesrabat, voldsoffererstatning og tortgodtgørelse.

LOV	Straffeloven § 244, stk. 1, 2 · Straffeloven § 245, stk. 1 · Straffeloven § 247	
PRAKSIS	**Højesteret** · Vold mod tilfældig forbipasserende på parkeringsplads medførte ubetinget fængsel	16.04.2024
	Højesteret · Halsgreb mod tidligere kæreste: Højesteret fastslår, at grov vold kræver ubetinget fængsel, trods tiltaltes forbedrede personlige forhold	26.01.2018
	Højesteret · Grov vold (§ 245): Ubetinget fængselsstraf fastsat for hop/spark på hovedet af værgeløst offer – Afslag på samfundstjeneste	25.04.2017

REFERENCE Lovgrundlag

4 paragraffer

Straffeloven § 81	Straffeloven § 244 stk. 1, 2
Straffeloven § 247 stk. 1, 2	Straffeloven § 248

MATERIALE Citerede afgørelser

6 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 5

20.02.2026	Højesteret stadfæster: Tvivl om tolkning i landsretten medførte ikke ophævelse og hjemvisning af byretsdom i voldssag	10792-13850
16.04.2024	Vold mod tilfældig forbipasserende på parkeringsplads medførte ubetinget fængsel	105-2023
24.06.2021	Højesteret stadfæster fængselsstraffe på 6 år for grov vold som led i bandekonflikt	Sag 102/2020
26.01.2018	Halsgreb mod tidligere kæreste: Højesteret fastslår, at grov vold kræver ubetinget fængsel, trods tiltaltes forbedrede personlige forhold	Sag 239/2017
25.04.2017	Grov vold (§ 245): Ubetinget fængselsstraf fastsat for hop/spark på hovedet af værgeløst offer – Afslag på samfundstjeneste	Sag 12/2017

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS 1

09.01.2015	Forældre dømt for grov mishandling af seks børn og mandatsvig mod udviklingshæmmet datter	R4-2066/2014

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Betænkning om strafudmåling – Bind III

nr. 1581 · 2023 · Justitsministeriet

47 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over vold og trusler mod tjenestemand

Strafudmåling og fortolkning af §§ 119, 119 a og 119 b

Version 2 Opdateret 24. jun. 2026 13 afgørelser · 1996–2025 Læs online

INTRODUKTION

Straffelovens §§ 119, 119 a og 119 b beskytter personer i offentlig tjeneste eller hverv – herunder politi, fængselspersonale, socialrådgivere, parkeringsvagter og sundhedspersonale – mod vold, trusler og chikane under eller i anledning af tjenesten. Området er præget af en klar tendens til strafskærpelse gennem en række lovændringer i 2016, 2019, 2020, 2021 og 2022, og en yderligere skærpelse på 50 % er vedtaget med ikrafttræden 1. januar 2027. Udgangspunktet i praksis er ubetinget fængsel for vold og trusler efter § 119, stk. 1, mens chikane efter § 119 a som udgangspunkt straffes med bøde i førstegangstilfælde. Højesteret har i flere principielle afgørelser præciseret voldsbegrebets grænser, herunder om kast med vand udgør et legemsangreb, og om trusler via tredjemand er omfattet af bestemmelsen.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Udgangspunktet for trusler om vold efter § 119, stk. 1, er ubetinget fængsel i mindst 30 dage for ustraffede gerningsmænd.

02 Ved vold (uden genstande) efter § 119, stk. 1, skal anklagemyndigheden nedlægge påstand om ubetinget fængsel i mindst 30 dage ved mindre alvorlig vold og mindst 40-60 dage ved ordinær vold.

03 Kast med vand mod en person i offentlig tjeneste udgør kun vold efter § 119, stk. 1, hvis vandet rammer ansigtet – kast på kroppen henføres under § 121.

04 Trusler mod tjenestemand skal efter Højesterets praksis fra 2016 være rettet direkte til den beskyttede person for at falde under § 119, stk. 1; trusler via tredjemand falder kun ind under bestemmelsen efter lovændringen i december 2016.

05 Straffelovens § 119, stk. 3, forudsætter en generel forhøjelse af straffen med ca. en tredjedel i forhold til niveauet før 2019.

06 Trusler der har baggrund i forurettedes lovlige ytringer i den offentlige debat, skal som udgangspunkt medføre en fordobling af strafniveauet.

07 Vold mod ansatte i kriminalforsorgens institutioner kan efter § 119, stk. 5, forhøjes indtil det dobbelte.

08 Angreb med genstande (sten, fyrværkeri, væsker) mod tjenestemænd straffes efter § 119 b med en forhøjelse på ca. en tredjedel i forhold til § 119.

09 Chikane efter § 119 a straffes i førstegangstilfælde med en bøde på 10.000 kr.; grovere eller systematiske overtrædelser medfører frihedsstraf.

10 Et enkeltstående opslag på sociale medier er som udgangspunkt ikke strafbart efter § 119 a, medmindre det har en særlig grovhed – men denne tærskel sænkes ved lov nr. 263 af 11. februar 2026.

11 Samfundstjeneste bør kun undtagelsesvis anvendes i § 119-sager; udgangspunktet om ubetinget fængsel fraviges ikke af personlige forhold alene.

12 Fra 1. januar 2027 skærpes strafniveauet for § 119-overtrædelser med yderligere 50 %, § 119 b ophæves og integreres som strafskærpelsesgrund i § 119, stk. 4, og den beskyttede personkreds udvides til beskikkede advokater.

§ 1 Lovgrundlag og den beskyttede personkreds

Straffelovens § 119, stk. 1 beskytter enhver, hvem det påhviler at handle i medfør af offentlig tjeneste eller hverv. Bestemmelsen kriminaliserer tre former for forbrydelse:

- **Vold** – fysiske angreb mod den beskyttede person
- **Trusler om vold** – herunder offentlige trusler og trusler med forsæt til udbredelse i en videre kreds (udvidet i 2016)
- **Hindring af tjenestehandling** – fysiske blokader eller tvang

Den beskyttede personkreds omfatter bl.a. polititjenestemænd, fængselsbetjente, socialrådgivere, parkeringsvagter, togrevisorer, brandfolk, ambulancepersonale, dommere og sundhedspersonale. Med lov nr. 263 af 11. februar 2026 udvides personkredsen fra 1. januar 2027 til også at omfatte **beskikkede forsvarsadvokater** og **advokater beskikket i familieretlige sager**.

Beskyttelsen gælder under udførelsen af tjenesten, uden for arbejdstiden hvor den pågældende er trådt i tjeneste, og i anledning af tjenesten – også i fritiden.

Straffelovens § 119 a kriminaliserer chikane mod den samme personkreds – fredskrænkelser i form af uberettiget kontakt, forfølgelse eller anden chikane under eller i anledning af tjenesten. Bestemmelsen blev indført i 2016 og skærpet i 2019.

Straffelovens § 119 b rammer angreb med genstande (sten, fyrværkeri, væsker mv.) mod den beskyttede personkreds med en strafferamme på fængsel indtil 8 år. Bestemmelsen blev indført i 2020 og ophæves pr. 1. januar 2027, hvor dens indhold integreres i et nyt § 119, stk. 4.

Endelig yder straffelovens § 121 beskyttelse mod fornærmelig tiltale (skældsord, hån) mod den samme personkreds.

LOV

Straffeloven § 119, stk. 1

Straffeloven § 119a, stk. 1

Straffeloven § 119b, stk. 1

§ 2 Lovændringernes kronologi – fra 2016 til 2027

Området er præget af en markant lovgivningsmæssig aktivitet med henblik på at styrke beskyttelsen af offentligt ansatte og skærpe strafniveauet:

År	Lov	Indhold
2016	Lov nr. 1728 af 27/12/2016	Indførte § 119 a om chikane. Udvidede § 119 til indirekte trusler og trusler med forsæt til udbredelse. Indførte strafskærpelse ved grov forstyrrelse af ro og orden og angreb i forurettedes fritid (ca. + 1/3).
2019	Lov nr. 82 af 30/1/2019	Indførte § 119, stk. 3 – generel forhøjelse af strafniveauet med ca. en tredjedel. Skærpede § 119 a med stk. 2 (hæver normalstraffen til 10.000 kr.).
2020	Lov nr. 1832 af 8/12/2020	Indførte § 119 b om angreb med genstande – yderligere ca. + 1/3.
2021	Lov nr. 2601 af 28/12/2021	§ 119, stk. 3, 2. pkt. – fordobling af strafniveauet for trusler der angriber ytringsfriheden.
2022	Lov nr. 893 af 21/6/2022	Indførte § 119, stk. 5 – vold mod kriminalforsorgens ansatte kan forhøjes til det dobbelte.
2026	Lov nr. 263 af 11/2/2026	Ikrafttræden 1/1/2027: Strafniveauet for § 119, stk. 1-2, skærpes med yderligere 50 %. § 119 b ophæves og integreres som skærpelsesgrund i nyt § 119, stk. 4. Personkredsen udvides til beskikkede advokater. § 119 a sænker tærsklen for strafbar chikane (enkeltstående opslag nu omfattet).

Som forarbejderne til 2026-reformen udtrykker det:

> *Det forudsættes i den forbindelse, at strafniveauet for overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1 og 2, skærpes med 50 pct. i forhold til det gældende strafniveau. Dette vil indebære, at en person, der i dag eksempelvis ville blive idømt 60 dages fængsel, fremover vil skulle idømmes 3 måneders fængsel.*

Betænkning nr. 1581/2023 om strafudmåling – Bind II behandler i kapitel 4 forbrydelser mod personer i offentlig tjeneste og giver en systematisk gennemgang af §§ 119-121 og den tilhørende strafudmålingspraksis.

LOV Straffeloven § 119, stk. 3, 5

§ 3 Rigsadvokatmeddelelsens strafpåstandsniveauer

Rigsadvokatmeddelelsen om chikane, trusler og vold mod personer med pligt til at handle i offentlig tjeneste eller hverv (senest revideret maj 2026) fastsætter følgende vejledende strafpåstande:

Trusler (§ 119, stk. 1) – ustraffet gerningsmand:

- Udgangspunkt: ubetinget fængsel i **mindst 30 dage**
- Kun undtagelsesvist betinget dom/samfundstjeneste

Vold uden genstande (§ 119, stk. 1) – ustraffet:

- Mindre alvorlig vold: ubetinget fængsel i **mindst 30 dage**
- "Ordinær" voldssag: ubetinget fængsel i **mindst 40-60 dage**

Strafskærpelsesgrunde:

- Grov forstyrrelse af ro og orden / angreb i forurettedes fritid: + **ca. 1/3**
- Trusler mod ytringsfriheden (§ 119, stk. 3, 2. pkt.): **fordobling**
- Angreb med genstande (§ 119 b): + **ca. 1/3**
- Vold mod kriminalforsorgens ansatte (§ 119, stk. 5): **op til det dobbelte**

Chikane (§ 119 a) – ustraffet:

- Førstegangstilfælde: bøde på **10.000 kr.**
- Grovere/systematiske overtrædelser: frihedsstraf fra **14 dage**
- Gentagelsestilfælde: frihedsstraf fra **14 dage**

Hindring af tjenestehandling (§ 119, stk. 4):

- Modstand mod anholdelse (førstegang): bøde på **1.200 kr.**
- Chikanøs kørsel mod politi (førstegang): ubetinget fængsel i **20 dage**
- Ved grov forstyrrelse af ro og orden: ubetinget fængsel i **40 dage**

LOV Straffeloven § 119, stk. 1, 4 Straffeloven § 119a Straffeloven § 119b

§ 4 Trusler mod tjenestemand – Højesterets praksis

Højesteret har i flere principielle afgørelser taget stilling til rækkevidden af trussel-begrebet i § 119, stk. 1.

Direkte vs. indirekte trusler – retstilstanden før og efter 2016:

I Sag 143/2015 fastslog Højesteret, at trusler fremsat telefonisk til en administrativ medarbejder med det formål, at de nåede en afdelingsleder, **ikke** var omfattet af § 119, stk. 1. Retten afviste lovanalogi og henførte i stedet forholdet under § 266. Straffen blev fastsat til 20 dages ubetinget fængsel – under hensyn til truslernes grovhed (dødstrusler) og at de var rettet mod en person i offentlig tjeneste.

> *"Udtrykket 'overfalder' med 'trussel om vold' i stk. 1 må forstås på den måde, at det kun omfatter trusler, der er fremsat direkte over for den offentligt ansatte, som truslen angår."*

Denne retsstilling blev ændret ved lov nr. 1728 af 27. december 2016, der udvidede § 119, stk. 1, til at omfatte trusler fremsat offentligt eller med forsæt til udbredelse i en videre kreds, samt trusler via tredjemand.

Hypotetiske formuleringer:

I Sag 203/2017 udtalte tiltalte til en polititjenestemand: "Hvis det var lovligt at skyde folk, så var du blevet skudt for længe siden." Højesteret fastholdt, at selv en hypotetisk formuleret udtalelse kan udgøre en strafbar trussel, når den konkrete sammenhæng – herunder tonefald og kontekst – gør den egnet til at fremkalde frygt. Straffen blev nedsat fra 30 til 20 dages ubetinget fængsel.

Dødstrussel mod statsministeren – dukke-sagen:

I SS-55/2024-HJR fandt Højesteret, at ophængning af en mannequindukke med et skilt "HUN MÅ OG SKAL AFLIVES!" under en demonstration udgjorde en offentlig dødstrussel omfattet af § 119, stk. 1. Domfældelsen krænkede ikke EMRK artikel 10. Straffen blev fastsat til 40 dages ubetinget fængsel – under hensyn til strafskærpelsen i § 119, stk. 3.

> *"Trusler om vold mod enkeltpersoner nyder ikke beskyttelse efter artikel 10."*

Højesteret fandt ikke grundlag for at anvende den skærpende bestemmelse i § 81, nr. 7, da anklagemyndigheden ikke havde bevist, at truslen var en reaktion på statsministerens lovlige ytringer.

LOV	Straffeloven § 119, stk. 1, 3 · Straffeloven § 266	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesteretsdom: 40 dages fængsel for dødstrussel mod statsministeren via mannequindukke og skilt under demonstration	03.01.2025
	Højesteret · Højesteret nedsætter straf for trussel mod polititjenestemand, men fastholder ubetinget fængsel	07.02.2018
	Højesteret · Fortolkning af Straffeloven § 119, stk. 1, vedrørende trusler mod offentligt ansat fremsat via tredjemand – Ubetinget fængsel for overtrædelse af § 266.	12.02.2016

§ 5 Voldsbegrebet – kast med vand og grænsen for legemsangreb

Højesteret har i to afgørelser fra 2021 præciseret grænsen for, hvornår kast med vand udgør vold/legemsangreb efter § 119, stk. 1:

Vand mod kroppen – IKKE vold:

I Sag 14/2021 blev tiltalte frifundet for overtrædelse af § 119, stk. 1, for at have kastet vand fra en flaske mod to togrevisorer, der kun blev ramt på kroppen. Forholdet blev i stedet henført under § 121. Højesteret udtalte:

> *"Det må bero på en samlet vurdering af de konkrete omstændigheder, om det at kaste, sprøjte mv. vand på en person i offentlig tjeneste indebærer et legemsangreb, der er omfattet af straffelovens § 119, stk. 1. I vurderingen må bl.a. indgå mængden af vand, som forurettede rammes af, hvor det rammer, og om der er tale om rent vand."*

Vand i ansigtet – ER vold:

I Sag 117/2020 blev en indsat, der kastede vand fra et plastikkrus over skulderen og ramte en fængselsbetjent i **ansigtet**, fundet skyldig i vold efter § 119, stk. 1. Straffen blev fastsat til 60 dages ubetinget fængsel (tillægsstraf). Højesteret fandt, at kastet udgjorde et legemsangreb som nævnt i § 244, stk. 1, 2. led – "anden form for legemsangreb" – der ligger på kanten af den naturlige forståelse af "vold".

De to domme kan sammenfattes i følgende skema:

Omstændighed	Ramt hvor	Mængde	Resultat	Straf
Flaske mod togrevisorer	Krop	Begrænset	§ 121 (ikke § 119)	40 dage (fælles)
Plastikkrus mod fængselsbetjent	Ansigt	Ikke uvæsentlig	§ 119, stk. 1	60 dage

Det afgørende kriterium er dermed, om vandet rammer den forurettedes ansigt – kombineret med mængden og den anvendte kraft.

LOV Straffeloven § 119, stk. 1 · Straffeloven § 121 · Straffeloven § 244, stk. 1

PRAKSIS **Højesteret** · Kast med vand mod fængselsbetjent i ansigtet anses for legemsangreb/vold i offentlig tjeneste (Straffeloven § 119) 21.06.2021

Højesteret · Kast med rent vand mod togrevisorer i tjeneste var ikke vold efter Straffeloven § 119, stk. 1, men fornærmelig tiltale 05.05.2021

§ 6 Vold og trusler mod fængselspersonale

Overtrædelser af § 119, stk. 1 begået i fængsler og arresthuse udgør en betydelig andel af praksis. Strafniveauet er her ofte højere end ved tilsvarende overfald i det fri, bl.a. fordi:

- § 119, stk. 5 (indført 1. juli 2022) giver mulighed for at **fordoble** straffen ved vold mod ansatte i kriminalforsorgens institutioner
- Forholdet ofte er begået af indsatte med tidligere voldsdomme, hvilket udløser strafskærpelse
- Trusler begået under varetægt/afsoning af en anden dom behandles som tillægsstraf efter § 89

I 11/2022 blev en varetægtsfængslet i Nyborg Fængsel, der truede en fængselsbetjent og slog ud med knyttet næve, idømt **60 dages ubetinget fængsel** som tillægsstraf. Sagen havde principiel karakter, idet Højesteret tog stilling til samspillet mellem § 119, stk. 1, og fællesstrafbestemmelsen i § 61, stk. 1: Retten tiltrådte, at fællesstraf principielt kan fastsættes for forhold begået før en betinget dom, men fandt det i den konkrete sag upassende under hensyn til bl.a. allerede afsonet tid og forholdenes uligeartede karakter.

I dommen om vandkast i Jyderup Fængsel (Sag 117/2020) blev straffen ligeledes fastsat til 60 dages ubetinget fængsel. Begge afgørelser illustrerer, at domstolene holder fast i et strafniveau omkring 60 dage for ordinær vold mod fængselspersonale.

Som Rigsadvokatmeddelelsen anfører, er udgangspunktet for tiltalefrafald i disse sager snævert: det kan alene ske ved **meget begrænset voldsanvendelse** mod f.eks. plejehjemsbeboere, der under alle omstændigheder skal fortsætte med at opholde sig på institutionen.

LOV Straffeloven § 61, stk. 1 · Straffeloven § 89 · Straffeloven § 119, stk. 5

PRAKSIS **Højesteret** · Højesterets afgørelse om strafudmåling for trusler mod fængselsbetjent og anvendelse af fællesstraf 23.06.2022

Højesteret · Kast med vand mod fængselsbetjent i ansigtet anses for legemsangreb/vold i offentlig tjeneste (Straffeloven § 119) 21.06.2021

§ 7 Vold og stenkast under uroligheder – § 119 b og Nørrebro-sagen

Straffelovens § 119 b blev indført i 2020 med henblik på at give et selvstændigt strafferetligt værn mod angreb med genstande – sten, fyrværkeri, romerlys, væsker mv. – på tjenestemænd. Bestemmelsen forudsætter en forhøjelse med ca. en tredjedel i forhold til § 119.

Den historiske præcedensdom om vold mod politi under optøjer er Højesterets afgørelse i SS-187/1995-HJR (Nørrebro-urolighederne 1993). Her idømte Højesteret de groveste forhold op til **8 måneders ubetinget fængsel** for vold mod politi og deltagelse i grov forstyrrelse efter § 134 a. Retten understregede, at der var tale om "særdeles voldsomme og farlige angreb mod politifolk under udførelse af deres tjenestepligter", og at ubetingede fængselsstraffe var påkrævet.

I en nyere sag fra Retten i Aarhus (SS-3617/2025-ARH) blev en tiltalte bl.a. dømt for at have slået en tjenestegørende buschauffør i hovedet med en sodavandsdåse og truet ham, jf. § 119, stk. 1 og § 119 b – et klassisk eksempel på angreb med genstand.

Passiv hindring under demonstrationer og vejblokader (uden vold) hører til et andet retsområde; se praksisoversigten om klimaaktivisme og vejblokade.

LOV	Straffeloven § 119b, stk. 1 · Straffeloven § 134a	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesteretsdom om strafudmåling for vold mod politiet og deltagelse i uroligheder på Nørrebro	02.02.1996
	Byretten · Dom for forsøg på manddrab og grov vold med kniv medfører fængsel og udvisning	28.08.2025

§ 8 Chikane efter § 119 a – social medie-praksis og grovhedstærskel

Straffelovens § 119 a kriminaliserer fredskrænkende chikane mod den beskyttede personkreds. Bestemmelsen har særlig betydning for digital chikane – opslag, beskeder og "hadsider" på sociale medier rettet mod socialrådgivere, sagsbehandlere og politifolk.

Førstegangstilfælde – bøde på 7.500-10.000 kr.:

I SS-1207/2017-VLR fastsatte Vestre Landsret bøden for et førstegangstilfælde til 3.750 kr. (nedsat fra normalstraffen på 7.500 kr. pga. tiltaltes lave indkomst). Med strafskærpelsen i 2019 blev normalstraffen hævet til 10.000 kr.

I S-2042-23 stadfæstede Vestre Landsret en bødestraf på 10 dagbøder á 1.000 kr. for krænkende breve og sms-beskeder sendt til en chefkonsulents private adresse og telefonnummer i anledning af en klagesag.

Enkeltstående opslag – grovhedstærskel:

I S-2949-19 frifandt Østre Landsret en borger for et enkeltstående, kritisk Facebook-opslag om en kommunal afdelingsleder. Retten lagde afgørende vægt på forarbejderne:

> *"Enkeltstående eller et begrænset antal opslag på sociale medier [...] vil som udgangspunkt ikke være en fredskrænkelse omfattet af den foreslåede bestemmelse. Et enkeltstående opslag vil dog i særlige tilfælde kunne have en sådan grovhed, at det omfattes af bestemmelsen."*

Denne grovhedstærskel **sænkes** ved lov nr. 263 af 11. februar 2026, der træder i kraft 1. januar 2027. Det kræves herefter ikke længere, at handlingen udgør en egentlig fredskrænkelse – det er tilstrækkeligt, at den er "uberettiget" og egnet til at chikanere.

Systematisk chikane – frihedsstraf:

I SS-7857/2020-KOL idømte Retten i Kolding en kvinde 60 dages **betinget** fængsel med vilkår om 80 timers samfundstjeneste for grove beskyldninger mod en socialrådgiver i to lukkede Facebook-grupper med opfordring til "Del Del Del". Retten lagde i skærpende retning vægt på hurtigt recidiv og ligeartet kriminalitet.

I V.L. S-0289-19 fandt Vestre Landsret tiltalte skyldig i § 119 a-chikane, men lod straffen bortfalde efter § 83 på grund af den langvarige sagsbehandlingstid (næsten 3 år for et ukompliceret faktum).

LOV Straffeloven § 83 Straffeloven § 119a, stk. 1

PRAKSIS

Landsretten · Dom for chikane mod ansat ved Den Uafhængige Politiklagemyndighed gennem private henvendelser	04.09.2024
Landsretten · Frifindelse for chikane af offentligt ansat på Facebook: Enkeltstående opslag manglede tilstrækkelig grovhed efter Straffeloven § 119a	03.09.2020
Landsretten · Straf bortfalder for chikane mod socialrådgiver efter tvangsfjernelse (Straffeloven § 119 a)	13.02.2020
Landsretten · Skærpelse af straf for fredskrænkelse af offentligt ansat efter straffelovens § 119 a	17.08.2017
Byretten · Chikane af socialrådgiver på sociale medier - Overtrædelse af straffelovens § 119 a	21.06.2021

§ 9 Ubetinget fængsel som udgangspunkt – ingen samfundstjeneste

Et gennemgående præjudicielt princip i praksis er, at udgangspunktet ved overtrædelse af § 119, stk. 1 er **ubetinget fængsel**. Domstolene har gentagne gange afvist at gøre straffen betinget – heller ikke med vilkår om samfundstjeneste.

I Sag 203/2017 afviste Højesteret at gøre 20 dages fængsel betinget, uanset tiltaltes alder og helbred. Retten bemærkede:

> *"Udgangspunktet ved [§ 119, stk. 1] er ubetinget fængsel, og dette er ikke ændret ved lov nr. 152 af 18. februar 2015."*

Justitsministerens besvarelse i forbindelse med den pågældende lovgivning understregede, at udvidelsen af adgangen til samfundstjeneste **ikke** skulle omfatte § 119-sager.

I SS-55/2024-HJR (dukke-sagen) afviste Højesteret ligeledes at fravige udgangspunktet – hverken sagsbehandlingstiden eller de tiltaltes gode personlige forhold begrundede betinget dom.

Dette princip gælder tilsvarende for voldssager. I Sag 117/2020 (vandkast i ansigtet) fastsatte Højesteret straffen til 60 dages ubetinget fængsel uden overvejelse om betinget dom.

Der gælder dog en snæver undtagelse ved **meget begrænset voldsanvendelse**, navnlig fra beboere på plejehjem eller institutioner, hvor Rigsadvokatmeddelelsen åbner mulighed for tiltalefrafald betinget af bøde.

LOV Straffeloven § 119, stk. 1

PRAKSIS

Højesteret · Højesteretsdom: 40 dages fængsel for dødstrussel mod statsministeren via mannequindukke og skilt under demonstration	03.01.2025
Højesteret · Kast med vand mod fængselsbetjent i ansigtet anses for legemsangreb/vold i offentlig tjeneste (Straffeloven § 119)	21.06.2021

Højesteret · Højesteret nedsætter straf for trussel mod polititjenestemand, men fastholder ubetinget fængsel 07.02.2018

§ 10 Kommende ændringer pr. 1. januar 2027 – lov nr. 263 af 11. februar 2026

Ved lov nr. 263 af 11. februar 2026 gennemføres en samlet reform af beskyttelsen af offentligt ansatte som led i aftalen om strafreform og kriminalforsorgens økonomi 2026-2030. De væsentligste ændringer, der alle træder i kraft **1. januar 2027**, er:

1. Strafskærpelse med 50 % for § 119:
Strafniveauet for vold og trusler efter § 119, stk. 1 og 2, forhøjes med 50 % i forhold til det nuværende niveau. En dom der i dag lyder på 60 dages fængsel vil fremover udgøre 3 måneders fængsel.

2. Ophævelse af § 119 b:
§ 119 b ophæves, og angreb med genstande integreres som en skærpelsesgrund i nyt § 119, stk. 4. Det forudsættes, at strafniveauet for angreb med genstande ligeledes skærpes med 50 %.

3. Udvidelse af personkredsen:
Beskikkede forsvarsadvokater og advokater beskikket i familieretlige sager omfattes af den beskyttede personkreds.

4. Lavere tærskel for § 119 a-chikane:
Gerningsindholdet ændres til "uberettiget kontakter, forfølger eller chikanerer" – det kræves ikke længere, at handlingen udgør en fredskrænkelse. Enkeltstående opslag på sociale medier kan nu straffes, hvis indholdet er egnet til at chikanere.

5. Sletningspålæg i § 119 a-sager:
Nyt stk. 2 i § 119 a giver domstolene mulighed for at pålægge domfældte at slette chikanematerialet.

Disse ændringer er vedtagne men endnu ikke i kraft. Den konsoliderede lovtekst på retsinformation.dk afspejler endnu ikke ændringerne.

LOV Straffeloven § 119, stk. 1 Straffeloven § 119a, stk. 1 Straffeloven § 119b

§ 11 Sammenfatning af centrale praksismønstre

Den samlede retspraksis om vold og trusler mod tjenestemand kan opsummeres i følgende mønstre:

- **Ubetinget fængsel er normen** ved overtrædelse af § 119, stk. 1. Betinget dom/samfundstjeneste forbeholdes sjældne undtagelser og er konsekvent afvist af Højesteret.
- **Strafniveauet er gradvist hævet** gennem en række lovændringer (2016, 2019, 2020, 2021, 2022) og forventes at stige yderligere 50 % fra 2027. En trussel der i 2018 medførte 20 dages fængsel, ville i dag medføre ca. 30 dage, og fra 2027 ca. 45 dage.

- **Voldsbegrebet er relativt vidtgående** – det omfatter ikke kun slag, spark og spyt, men også kast med vand i ansigtet, kastning med genstande og lignende legemsangreb. Grænsen trækkes ved rent vand på kroppen (§ 121), men vand i ansigtet er § 119.
- **Trusselsbegrebet** er udvidet i 2016 til at omfatte indirekte trusler og offentlige trusler. Hypotetisk formulerede ytringer kan udgøre strafbare trusler, når konteksten gør dem egnede til at fremkalde frygt.
- **Chikane efter § 119 a** straffes mildere end vold og trusler – typisk bøde for førstegangstilfælde. Men grovere og systematiske tilfælde kan udløse frihedsstraf. Enkeltstående opslag på sociale medier er som udgangspunkt straffri (under den gældende lovgivning), men denne tærskel sænkes fra 2027.
- **Fængselspersonale** nyder en ekstra beskyttelse efter § 119, stk. 5 (dobbelt straf fra 2022), og denne persongruppe udgør en stor andel af § 119-sagerne.
- **EMRK artikel 10** sætter en ydre grænse: politisk kritik og satire er beskyttet, men dødstrusler og personrettede trusler om vold nyder ingen ytringsfrihedsbeskyttelse.

LOV	Straffeloven § 119, stk. 1 · Straffeloven § 119a, stk. 1 · Straffeloven § 121	
PRAKSIS	**Højesteret** · Højesteretsdom: 40 dages fængsel for dødstrussel mod statsministeren via mannequindukke og skilt under demonstration	03.01.2025
	Højesteret · Højesterets afgørelse om strafudmåling for trusler mod fængselsbetjent og anvendelse af fællesstraf	23.06.2022
	Højesteret · Kast med vand mod fængselsbetjent i ansigtet anses for legemsangreb/vold i offentlig tjeneste (Straffeloven § 119)	21.06.2021
	Højesteret · Kast med rent vand mod togrevisorer i tjeneste var ikke vold efter Straffeloven § 119, stk. 1, men fornærmelig tiltale	05.05.2021
	Højesteret · Højesteret nedsætter straf for trussel mod polititjenestemand, men fastholder ubetinget fængsel	07.02.2018
	Højesteret · Fortolkning af Straffeloven § 119, stk. 1, vedrørende trusler mod offentligt ansat fremsat via tredjemand – Ubetinget fængsel for overtrædelse af § 266.	12.02.2016
	Højesteret · Højesteretsdom om strafudmåling for vold mod politiet og deltagelse i uroligheder på Nørrebro	02.02.1996

REFERENCE Lovgrundlag

4 paragraffer

Straffeloven § 119	stk. 1, 3, 5	Straffeloven § 119a	stk. 1
Straffeloven § 119b	stk. 1	Straffeloven § 121	

MATERIALE Citerede afgørelser

13 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS		7
03.01.2025	Højesteretsdom: 40 dages fængsel for dødstrussel mod statsministeren via mannequindukke og skilt under demonstration	6951-8344
23.06.2022	Højesterets afgørelse om strafudmåling for trusler mod fængselsbetjent og anvendelse af fællesstraf	11/2022

21.06.2021	Kast med vand mod fængselsbetjent i ansigtet anses for legemsangreb/vold i offentlig tjeneste (Straffeloven § 119)	Sag 117/2020
05.05.2021	Kast med rent vand mod togrevisorer i tjeneste var ikke vold efter Straffeloven § 119, stk. 1, men fornærmelig tiltale	Sag 14/2021
07.02.2018	Højesteret nedsætter straf for trussel mod polititjenestemand, men fastholder ubetinget fængsel	Sag 203/2017
12.02.2016	Fortolkning af Straffeloven § 119, stk. 1, vedrørende trusler mod offentligt ansat fremsat via tredjemand – Ubetinget fængsel for overtrædelse af § 266.	Sag 143/2015
02.02.1996	Højesteretsdom om strafudmåling for vold mod politiet og deltagelse i uroligheder på Nørrebro	6430-7712

LANDSRETTEN · ANKEINSTANS 4

04.09.2024	Dom for chikane mod ansat ved Den Uafhængige Politiklagemyndighed gennem private henvendelser	S-2042-23
03.09.2020	Frifindelse for chikane af offentligt ansat på Facebook: Enkeltstående opslag manglede tilstrækkelig grovhed efter Straffeloven § 119a	S-2949-19
13.02.2020	Straf bortfalder for chikane mod socialrådgiver efter tvangsfjernelse (Straffeloven § 119 a)	V.L. S-0289-19
17.08.2017	Skærpelse af straf for fredskrænkelse af offentligt ansat efter straffelovens § 119 a	1049-1265

BYRETTEN · FØRSTE INSTANS 2

28.08.2025	Dom for forsøg på manddrab og grov vold med kniv medfører fængsel og udvisning	10051-11771
21.06.2021	Chikane af socialrådgiver på sociale medier - Overtrædelse af straffelovens § 119 a	70-78

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Betænkning om strafudmåling – Bind II

nr. 1581 · 2023 · Justitsministeriet

48 PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERET

Praksisoversigt over voldtægt

Strafudmåling og gerningsindhold efter samtykkereformen

Version 2 Opdateret 26. jun. 2026 5 afgørelser · 2022–2026 Læs online

INTRODUKTION

Voldtægt efter straffeloven § 216 er en af de alvorligste personfarlige forbrydelser i dansk strafferet. Bestemmelsen blev grundlæggende ændret ved samtykkereformen (lov nr. 2208 af 29. december 2020), der pr. 1. januar 2021 omdefinerede gerningsindholdet fra tvang/trusler til samleje uden samtykke. Strafniveauerne er graduerede efter forholdets grovhed – fra ca. 1 år og 2 måneder for mildere passivitetssituationer til 2½–3 år for de groveste tilfælde uden tvangsmidler og 3½ år for voldtægt ved vold/trusler (fra februar 2026 skærpet med 50 %). Højesteret har i en række principielle afgørelser efter 2021 fastlagt praksis for den nye bestemmelse, herunder graduering af strafniveauet, forsætskrav til samtykke og tortgodtgørelsesniveauer.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

01 Samleje uden samtykke er voldtægt efter § 216, stk. 1, uanset om der er anvendt vold, trusler eller tvang – samtykke skal gives frivilligt og være udtryk for den pågældendes frie vilje.

02 Samtykke kan komme til udtryk gennem ord eller handling – der stilles ikke krav om, at samtykke skal være udtrykt direkte eller på nogen bestemt måde.

03 Passivitet fra forurettedes side er som udgangspunkt ikke udtryk for samtykke – navnlig ikke hvis passiviteten skyldes en ubevidst frygtbetinget tilstand ("frysningsreaktion").

04 I de groveste tilfælde af nykriminaliseret voldtægt (samleje under intimiderende omstændigheder) er udgangspunktet fængsel i 2 år og 6 måneder til op mod 3 år for et enkeltstående fuldbyrdet forhold.

05 I mildere tilfælde (visse passivitetssituationer, der kan sidestilles med hjælpeløs tilstand) er udgangspunktet fængsel i 1 år og 2 måneder.

06 For voldtægt ved vold eller trussel om vold er udgangspunktet fængsel i 2½–3 år (ikke-overfaldsvoldtægt) til 3½ år (overfaldsvoldtægt) – fra 15. februar 2026 forhøjet med 50 % til ca. 3¾–5¼ år.

07 Samleje med barn under 12 år straffes med udgangspunkt i fængsel i 3 år og 6 måneder efter § 216, stk. 2.

08 Den skærpede strafferamme i § 216, stk. 3 (op til 12 år) kan anvendes ved en helhedsvurdering af ydmygende, nedværdigende omstændigheder – selv uden grov vold – jf. Højesterets dom af 20. marts 2024.

09 Forsæt til manglende samtykke kræves – gerningsmanden skal have haft forsæt til, at den forurettede ikke samtykkede; uagtsom voldtægt er ikke strafbar.

10 Tortgodtgørelsen for voldtægt ved udnyttelse af hjælpeløs tilstand udgør ca. 35.000 kr., mens udgangspunktet for voldtægt ved vold/trusler er ca. 100.000 kr., jf. Højesterets dom i UfR 2022.1830.

11 Tilsnigelse af samleje (§ 216, stk. 1, 2. pkt.) er fra juni 2023 sidestillet med voldtægt, og strafniveauet er fordoblet i forhold til den ophævede § 221.

12 Det anses ikke for en formildende omstændighed, at en voldtægt er begået i forbindelse med socialt samvær eller i et parforhold.

§ 1 Gældende lovtekst og bestemmelsens opbygning

Straffeloven § 216 er opbygget i fem stykker, der tilsammen dækker voldtægtens gerningsindhold, skærpelsesgrunde og strafudmålingsprincipper:

Stk. 1 – grundbestemmelsen – straffer med fængsel indtil 8 år den, der har samleje med en person, der ikke har samtykket heri (1. pkt.). Hertil kommer tilsnigelse af samleje, hvor forurettede forveksler gerningspersonen med en anden (2. pkt., indsat ved lov nr. 741 af 13. juni 2023).

Stk. 2 – skærpet strafferamme (op til 12 år) for samleje med barn under 12 år (1. pkt.) samt for den, som er fyldt 22 år og har samleje med et barn under 15 år (2. pkt., indsat ved lov nr. 226 af 15. februar 2022).

Stk. 3 – straffen efter stk. 1 kan stige til fængsel i 12 år, hvis voldtægten har haft en *særligt farlig karakter* eller der foreligger *særligt skærpende omstændigheder*.

Stk. 4 – krænkelseshensyn: ved straffastsættelsen *skal* der lægges vægt på den særlige krænkelse, lovovertrædelsen indebærer.

Stk. 5 – menneskehandel: det skal i almindelighed indgå som skærpende, at forurettede er offer for menneskehandel.

Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse på *andet seksuelt forhold end samleje*, jf. straffeloven § 225 – herunder oralsex, indføring af fingre/genstande og manipulation af kønsdele. Se nærmere under praksisoversigten om andet seksuelt forhold end samleje.

LOV `Straffeloven § 216, stk. 1, 2, 3, 4, 5` `Straffeloven § 225`

§ 2 Samtykkereformen 2020 og de efterfølgende ændringslove

Den afgørende reform af voldtægtsbestemmelsen skete med lov nr. 2208 af 29. december 2020 (ikrafttræden 1. januar 2021), der nyaffattede § 216, stk. 1 på grundlag af Straffelovrådets betænkning nr. 1574/2020. Reformen omdefinerede gerningsindholdet fra krav om tvangsmidler/hjælpeløs tilstand til samleje med en person, der *ikke har samtykket heri*.

Forarbejderne definerer samtykkebegrebet således:

> *"Et samtykke skal gives frivilligt og være udtryk for den pågældendes frie vilje, bedømt ud fra omstændighederne ved den konkrete situation. Samtykke kan komme til udtryk gennem ord eller handling. Der stilles ikke krav om, at samtykke skal være udtrykt direkte eller i øvrigt på nogen bestemt måde."*

Om passivitet udtaler forarbejderne:

> *"Der må som udgangspunkt være en formodning for, at en person, der samtykker i et samleje, ikke blot forholder sig helt passivt, men deltager i et eller andet omfang."*

> *"Der kan aldrig foreligge samtykke, hvis passivitet fra den forurettedes side er et udtryk for, at den forurettede agerer ud fra en ubevidst frygtbetinget tilstand, hvor vedkommende ikke gør modstand ('fryser')."*

Efterfølgende ændringslove:

Lov	Ikrafttræden	Indhold
Lov nr. 226 af 15/2/2022	1. marts 2022	Nyt stk. 2, 2. pkt.: person fyldt 22 år med barn under 15 år sidestilles med samleje med barn under 12 år (12-årsramme). 50 % skærpelse for andet seksuelt forhold med barn under 12 år
Lov nr. 741 af 13/6/2023	1. juli 2023	Tilsnigelse af samleje (tidl. § 221) indsat som stk. 1, 2. pkt. – strafniveauet fordoblet. Sextortion (seksuelle handlinger forurettede formås til at udføre på sig selv) omfattes
Lov nr. 263 af 11/2/2026	15. februar 2026	Generel 50 % strafskærpelse for voldtægt ved vold/trusler, overfaldsvoldtægt, drugging og gruppevoldtægt – gælder også § 216, stk. 2 og 3

Samtykkereformen indebar ifølge forarbejderne *ingen* indskrænkning af det hidtidige straffede område. Alle tidligere strafbare handlinger (vold, trusler, tvang, hjælpeløs tilstand, overrumpling) forbliver strafbare – der kan under disse omstændigheder *aldrig* foreligge et gyldigt samtykke. Bevisbyrden påhviler fortsat anklagemyndigheden, og der kræves forsæt til alle led i gerningsindholdet.

LOV Straffeloven § 216, stk. 1, 2

§ 3 Strafniveauer efter § 216, stk. 1 – den samtykkebaserede bestemmelse

Forarbejderne og Rigsadvokatmeddelelsen om seksualforbrydelser opdeler strafudmålingen i flere niveauer:

For forhold begået før 15. februar 2026:

Voldtægtstype	Strafniveau (udgangspunkt)
Overfaldsvoldtægt	3 år og 6 måneder
Anden voldtægt ved vold/trusler	2 år og 6 mdr. til 3 år
Groveste nykriminaliserede tilfælde (intimiderende omstændigheder)	2 år og 6 mdr. til op mod 3 år
Mildere nykriminaliserede tilfælde (passivitetssituationer)	1 år og 2 måneder
Hjælpeløs tilstand (beruselse/søvn)	1 år og 2 måneder
Tilsnigelse (§ 216, stk. 1, 2. pkt.)	Dobbelt af tidligere niveau (ca. 4-12 mdr.)

For forhold begået efter 15. februar 2026 (lov nr. 263 af 11. februar 2026):

Voldtægtstype	Skærpet strafniveau
Overfaldsvoldtægt	5 år og 2 måneder
Anden voldtægt ved vold/trusler	3 år og 9 mdr. til 4 år og 6 mdr.
Gruppevoldtægt	Skærpet med 50 %
Voldtægt ved drugging	Skærpet med 50 %

Strafudmålingen beror altid på en konkret vurdering af samtlige omstændigheder. Det anses *ikke* for formildende, at voldtægten er begået i forbindelse med socialt samvær eller i et parforhold. Omvendt vil overfaldets karakter altid udgøre en skærpende omstændighed.

Der vil i almindelighed være grundlag for en *strengere* straf end udgangspunktet, hvis der som led i voldtægten er udøvet betydelig vold, hvis offeret er et barn, hvis voldtægten har strakt sig over længere tid eller er begået af flere gerningsmænd, eller hvis gerningsmanden er trængt ind i et privat hjem. Omvendt vil der kunne udmåles en *mildere* straf ved forsøg efter straffeloven § 21 eller ved andet seksuelt forhold end samleje efter § 225.

LOV Straffeloven § 21 Straffeloven § 216, stk. 1 Straffeloven § 225

§ 4 Højesterets praksis om strafudmåling efter samtykkereformen

Højesteret har i en række principielle afgørelser fastlagt det konkrete strafniveau for den samtykkebaserede voldtægtsbestemmelse.

To voldtægter med verbal modstand – 2 års fængsel

I U.2022.1875.H (24. marts 2022) tog Højesteret for første gang principielt stilling til strafniveauet for den nykriminaliserede voldtægt. Tiltalte havde begået to tilfælde af samleje uden samtykke med samme person inden for et kortere tidsrum, hvor forurettede gentagne gange verbalt sagde fra ("nej", "stop", "jeg vil hjem"). Der blev ikke anvendt fysisk vold eller trusler.

Højesteret placerede forholdet *mellem* de to yderpunkter i forarbejderne:

> *"Samlejerne på den ene side ikke kan sidestilles med de nævnte groveste tilfælde, men at de på den anden side heller ikke kan sidestilles med de situationer, hvor forurettede befinder sig i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen."*

Straffen for de to voldtægter blev fastsat til **fængsel i 2 år** – en forhøjelse fra landsrettens 1 år og 6 måneder. Tortgodtgørelsen blev fastsat til 40.000 kr. for to voldtægter (niveau 35.000 kr. for én sag).

Voldtægt af værnepligtig under militært hierarki – 2 års fængsel

I SS-108/2025-HJR (11. juni 2026) behandlede Højesteret en seniorsergents voldtægt af en 19-årig værnepligtig på en kaserne. Forurettede forholt sig passiv og "frøs" under overgrebet. Tiltalte udnyttede sin overlegenhed i alder og militær rang.

Højesteret fandt, at forholdet *hverken* kunne sidestilles med de groveste tilfælde (intimiderende omstændigheder, 2½ til 3 år) *eller* med de mildere passivitetssituationer (1 år og 2 måneder). Under hensyn til det militære hierarki og forholdets samlede karakter – herunder fire blufærdighedskrænkelser, vold og militære lovovertrædelser – forhøjedes straffen til **fængsel i 2 år**.

Højesteret bekræftede, at landsretten ikke havde anvendt § 216, stk. 1, 1. pkt., eller forsætsbegrebet urigtigt:

> *"På den anførte baggrund finder Højesteret, at landsretten ikke har anvendt straffelovens § 216, stk. 1, 1. pkt., eller forsætsbegrebet urigtigt."*

LOV Straffeloven § 216, stk. 1, 4

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteret forhøjer straf til 2 års fængsel for værnepligtigs voldtægt begået af seniorsergent på kaserne under intimiderende omstændigheder 11.06.2026

Højesteret · Højesteretsdom om skærpelse af straf for to voldtægter begået uden samtykke 24.03.2022

§ 5 Den skærpede strafferamme i § 216, stk. 3 – særligt skærpende omstændigheder

Efter § 216, stk. 3 kan straffen for voldtægt stige til fængsel i 12 år, hvis voldtægten har haft en *særligt farlig karakter* eller der i øvrigt foreligger *særligt skærpende omstændigheder*.

Forarbejderne præciserer, at flere forhold til pådømmelse, recidiv, overfald på ubekendt eller voldtægt begået af flere i forening *ikke i sig selv* bringer forholdet ind under stk. 3 – men at disse omstændigheder i *kombination* kan bevirke, at sagen får en så graverende karakter, at den skærpede strafferamme finder anvendelse.

Den principielle Højesteretsdom – 9 års fængsel (AM2024.03.20H)

I AM2024.03.20H (20. marts 2024) tiltrådte Højesteret, at fem voldtægtsforhold begået på Hundige Strand under overværelse af onanerende fremmede mænd opfyldte betingelsen om "særligt skærpende omstændigheder":

> *"Uanset den begrænsede voldsudøvelse tiltræder Højesteret efter en helhedsvurdering, herunder at de seksuelle overgreb er begået på en for de forurettede meget ydmygende og nedværdigende måde, at der foreligger sådanne særligt skærpende omstændigheder, at forhold 4, 5, 7, 13 og 20 henføres til straffelovens § 216, stk. 3."*

Sagen involverede 19 tilfælde af voldtægt, forsøg herpå og blufærdighedskrænkelser mod fire unge, udenlandske kvindelige ansatte over en periode på ca. 13 måneder. De konkrete elementer i helhedsvurderingen var:

- Overgrebene begået på en offentlig nudist-/cruisingstrand under overværelse af fremmede mænd
- De forurettede var unge kvinder med et afhængighedsforhold til tiltalte som arbejdsgiver
- Tiltalte kørte dem uden samtykke til stedet under falske påskud i arbejdstiden
- Voldtægter begået mod tre forskellige forurettede
- I ét forhold: bælte om halsen og dødstrusler

Dommen er præjudikatskabende, idet den fastslår, at en helhedsvurdering af *ydmygende og nedværdigende omstændigheder* – selv uden grov vold – kan begrunde den skærpede strafferamme i stk. 3.

Fra 15. februar 2026 er strafniveauet for voldtægt af særligt farlig karakter skærpet med yderligere 50 %.

LOV Straffeloven § 216, stk. 3

PRAKSIS **Højesteret** · Tidligere virksomhedsejer idømt 9 års fængsel for talrige seksuelle overgreb mod ansatte, herunder voldtægter ved Hundige Strand under nedværdigende omstændigheder og efterfølgende udvisning for bestandig 20.03.2024

§ 6 Samtykke, passivitet og forsæt – de centrale bevistemaer

Samtykkereformen rejste en række nye bevismæssige spørgsmål, som Rigsadvokatmeddelelsen om seksualforbrydelser og retspraksis har adresseret.

Samtykkets form og indhold

Samtykke vurderes *uformaliseret* og ud fra en *konkret og samlet vurdering*. Handlinger, der kan være udtryk for samtykke, omfatter fx kys, berøringer, nydende lyde, relevante bevægelser, at man selv hjælper med at tage undertøj af eller udfører samlejebevægelser.

Passivitet og frysningsreaktion

Der må som udgangspunkt være en formodning for, at en person der samtykker, ikke blot forholder sig *helt passivt*. Rigsadvokatmeddelelsen fremhæver følgende risikosituationer, hvor anklagemyndigheden skal være særligt opmærksom:

- Begrænset/intet forudgående kendskab og ingen seksuelt betonet optakt
- Én part i særlig grad påvirket af alkohol/stoffer/træthed
- Pludselig opstart, der kan have fremkaldt frygt
- Stor aldersforskel eller udviklingsmæssigt misforhold

Forsætskravet

Overtrædelse af § 216 forudsætter forsæt til alle led i gerningsindholdet. Gerningsmanden skal have forsæt til at have samleje med en person, der *ikke samtykker*. Uagtsom voldtægt er ikke strafbar – Straffelovrådet afviste i betænkning nr. 1574/2020, at der er grundlag for at kriminalisere uagtsom voldtægt, bl.a. under henvisning til retssikkerhedshensyn:

> *"Retten ved uagtsomhed vil skulle vurdere, hvad gerningsmanden burde vide under de givne omstændigheder. Uagtsomhed indebærer således en normativ vurdering, der kan være subjektivt præget, og hvori individuel seksualmoral kan indgå."*

I SS-108/2025-HJR bekræftede Højesteret, at forsætsvurderingen hviler på den konkrete bevisbedømmelse, der ikke kan efterprøves af Højesteret, jf. retsplejeloven § 933, stk. 2. Højesteret kan derimod tage stilling til, om straffeloven § 216 og forsætsbegrebet er *rigtigt anvendt*.

Søvn, beruselse og samtykkekompetence

Der kan aldrig foreligge gyldigt samtykke, når forurettede befinder sig i søvn, bevidstløshed, stærk beruselse eller fysisk lammelse. Disse "tilstande" var også strafbare før samtykkereformen (tidligere stk. 1, nr. 2). Strafniveauet for samleje med en person i en sådan tilstand er udgangspunktet fængsel i 1 år og 2 måneder.

LOV Retsplejeloven § 933, stk. 2 · Straffeloven § 216, stk. 1

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteret forhøjer straf til 2 års fængsel for værnepligtigs voldtægt begået af seniorsergent på kaserne under intimiderende omstændigheder 11.06.2026

§ 7 Samleje med barn under 12 eller 15 år – § 216, stk. 2

Efter § 216, stk. 2, 1. pkt., straffes med fængsel indtil 12 år den, som har samleje med et barn under 12 år. Samlejet er *i sig selv* strafbart – det er ikke en forudsætning, at der er foretaget en handling som beskrevet i stk. 1.

Udgangspunktet for strafpåstanden er ifølge Rigsadvokatmeddelelsen **fængsel i 3 år og 6 måneder** for et enkeltstående fuldbyrdet samleje, hvis der ikke foreligger yderligere skærpende omstændigheder.

Ved lov nr. 226 af 15. februar 2022 blev stk. 2 udvidet med et nyt 2. pkt., der sidestiller den, som er *fyldt 22 år* og har samleje med et barn *under 15 år*, med samleje med barn under 12 år. Lovændringen indebar desuden en 50 % skærpelse for *andet seksuelt forhold* med barn under 12 år, jf. § 225, jf. § 216, stk. 2, 1. pkt.

I BS-31578/2025-HJR (20. februar 2026) fastsatte Højesteret tortgodtgørelserne for grove seksuelle overgreb begået af en far mod sine to mindreårige døtre over flere år, herunder egentlige samlejer. Sagen illustrerer, at langvarige, systematiske overgreb mod børn udmåles til de strengeste straffe inden for strafferammen.

Betinget dom med vilkår om sexologisk behandling er undtagelsesvist mulig i § 216, stk. 2-sager, men forudsættes i almindelighed kun relevant hvor den konkrete straf ligger op til ca. 1 år og 6 måneder, dvs. primært i sager om andet seksuelt forhold end samleje (§ 225, jf. § 216, stk. 2). Se nærmere under praksisoversigten om seksuelle overgreb mod børn.

LOV Straffeloven § 216, stk. 2 · Straffeloven § 225

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteret forhøjer tortgodtgørelse til døtre efter grove seksuelle overgreb begået af deres far 20.02.2026

§ 8 Tortgodtgørelse ved voldtægt – differentieringen efter forholdstype

Tortgodtgørelse efter erstatningsansvarsloven § 26, stk. 2, er knyttet til den krænkelse, som voldtægten indebærer. Ved lov nr. 140 af 28. februar 2018 blev godtgørelsesniveauet for seksuelle krænkelser generelt

forhøjet med ca. 1/3, og for "fuldbyrdet voldtægt" med yderligere ca. 1/3 til et udgangspunkt på ca. 100.000 kr.

Højesteret præciserede i BS-SS-19432/2021-HJR (22. februar 2022, UfR 2022.1830), at udtrykket "fuldbyrdet voldtægt" i forarbejderne sigtede til den *oprindelige* form for voldtægt ved vold eller trussel om vold – ikke til voldtægt ved udnyttelse af hjælpeløs tilstand:

> *"Vi finder herefter, at udtrykket 'fuldbyrdet voldtægt' i forarbejderne til ændringen i 2018 af erstatningsansvarslovens § 26, stk. 2, sigtede til den oprindelige form for voldtægt, der også før lovændringen i 2013 var omfattet af straffelovens § 216."*

Der gælder herefter følgende differentiering:

Voldtægtstype	Tortgodtgørelse (udgangspunkt)
Voldtægt ved vold/trusler (tidl. stk. 1, nr. 1)	Ca. 100.000 kr.
Voldtægt ved hjælpeløs tilstand (tidl. stk. 1, nr. 2)	Ca. 35.000 kr.
Nykriminaliseret voldtægt (samtykke)	Konkret vurdering; ca. 35.000–50.000 kr.

I SS-108/2025-HJR (11. juni 2026) fastsatte Højesteret tortgodtgørelsen for en nykriminaliseret voldtægt (passivitet/frysning under militært hierarki) til **50.000 kr.**, idet Højesteret udtrykkelig fastslog, at godtgørelsesniveauet på 100.000 kr. kun finder anvendelse på voldtægt, der *også før* lov nr. 633 af 2013 var omfattet af § 216.

I U.2022.1875.H blev tortgodtgørelsen for *to* voldtægter uden samtykke fastsat til 40.000 kr.

Se nærmere under praksisoversigten om tortgodtgørelse og voldsoffer-erstatning.

LOV `Erstatningsansvarsloven § 26, stk. 2`

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret forhøjer straf til 2 års fængsel for værnepligtigs voldtægt begået af seniorsergent på kaserne under intimiderende omstændigheder	11.06.2026
Højesteret · Højesteretsdom om skærpelse af straf for to voldtægter begået uden samtykke	24.03.2022
Højesteret · Landsrettens dom i sag vedrørende tortgodtgørelse for voldtægt, stadfæstes	22.02.2022

§ 9 Formildende og skærpende omstændigheder

Strafudmålingen i voldtægtssager påvirkes af de almindelige regler i straffeloven §§ 81–82.

Skærpende omstændigheder (§ 81):

- Betydelig vold udøvet som led i voldtægten
- Voldtægt over for barn eller særligt værgeløst offer
- Voldtægt strakt over længere tid eller gentagne gange
- Voldtægt begået af flere i forening (gruppevoldtægt)
- Gerningsmanden trængt ind i privat hjem
- Overfald på en ubekendt (overfaldsvoldtægt)
- Menneskehandel, jf. § 216, stk. 5

Formildende omstændigheder (§ 82):

- Forsøg efter § 21 – straffen ligger som udgangspunkt lavere end for fuldbyrdet voldtægt
- Andet seksuelt forhold end samleje, jf. § 225 – straffen er lavere end for selve samlejet
- Tilståelse efter § 82, nr. 9 – kan begrunde strafnedsættelse, men nedslaget er i praksis begrænset ved voldtægt

Ifølge Rigsadvokatmeddelelsen om seksualforbrydelser anses det *ikke* for en formildende omstændighed, at voldtægten er begået i forbindelse med socialt samvær eller i et parforhold. Strafudmålingen skal ske på grundlag af voldtægtens karakter og øvrige omstændigheder – *ikke* på grundlag af en generel graduering efter forholdet mellem parterne.

Krænkelseshensynet i § 216, stk. 4 (indsat ved lov nr. 635 af 8. juni 2016) pålægger retten udtrykkelig at tillægge den særlige krænkelse, som voldtægt indebærer for offerets værdighed, integritet og selvbestemmelsesret, vægt ved straffastsættelsen.

LOV Straffeloven § 21 Straffeloven § 81 Straffeloven § 82 Straffeloven § 216, stk. 4, 5

§ 10 Tilsnigelse af samleje – § 216, stk. 1, 2. pkt.

Ved lov nr. 741 af 13. juni 2023 blev tilsnigelse af samleje – hvor forurettede forveksler gerningspersonen med en anden – sidestillet med voldtægt og indsat som § 216, stk. 1, 2. pkt. Samtidig blev den hidtidige § 221 ophævet.

Ifølge Rigsadvokatmeddelelsen forudsættes strafniveauet *fordoblet* i forhold til den hidtidige praksis for tilsnigelse efter § 221:

> *"Det betyder f.eks., at en person, der efter dagældende praksis efter straffelovens § 221 ville blive idømt en fængselsstraf på 6 måneder, med lovændringen fremover vil skulle idømmes en fængselsstraf på 1 år."*

I praksis ses straffen for tilsnigelse af samleje udmålt til fængsel mellem 60 dage og 6 måneder efter den hidtidige § 221 – og dermed til ca. 4-12 måneder efter fordoblingen. Med samme lov blev det vedtaget, at § 216 tillige finder anvendelse på seksuelle handlinger, som gerningspersonen formår forurettede til at udføre *på sig selv* (såkaldt sextortion).

LOV Straffeloven § 216, stk. 1

§ 11 Sammenfatning og udviklingstendenser

Strafudmålingen for voldtægt har gennemgået en markant udvikling over de seneste årtier – med strafskærpelser i 2002, 2013, 2016 og 2026 samt den grundlæggende samtykkereform i 2020.

De centrale udviklingstendenser kan sammenfattes således:

- **Samtykkereformen** udvidede det strafbare område, så enhver form for ufrivilligt samleje er voldtægt – ikke kun samleje ved tvang eller hjælpeløshed. Højesteret har accepteret denne udvidelse og fastlagt et gradueret strafniveau for de nykriminaliserede tilfælde.

- **Strafniveauerne** er steget markant: fra ca. 1½ år for standardvoldtægt i 1990'erne til 2½–3½ år efter 2016-reformen, og fra februar 2026 til 3¾–5¼ år for voldtægt ved vold/trusler.
- **Tortgodtgørelsen** differentieres efter forholdstype – 100.000 kr. for voldtægt ved vold/trusler, ca. 35.000–50.000 kr. for hjælpeløs tilstand og nykriminaliserede tilfælde.
- **Forsætskravet** er fastholdt – uagtsom voldtægt er fortsat ikke strafbar, men udvidelsen af gerningsindholdet har gjort forsætsvurderingen mere central i praksis.
- **Bevisbyrden** påhviler fortsat anklagemyndigheden – samtykke vurderes objektivt ud fra en samlet afvejning af sagens konkrete omstændigheder.

Området har tætte berøringsflader med praksisoversigten om andet seksuelt forhold end samleje, seksuelle overgreb mod børn, tortgodtgørelse, udvisning ved straf, tilståelsesrabat og varetægtsfængsling.

LOV Straffeloven § 216, stk. 1, 4

REFERENCE Lovgrundlag

3 paragraffer

Erstatningsansvarsloven § 26 stk. 2	Straffeloven § 216 stk. 1, 2, 3, 4, 5
Straffeloven § 225	

MATERIALE Citerede afgørelser

5 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS		5
11.06.2026	Højesteret forhøjer straf til 2 års fængsel for værnepligtigs voldtægt begået af seniorsergent på kaserne under intimiderende omstændigheder	10785-13834
20.02.2026	Højesteret forhøjer tortgodtgørelse til døtre efter grove seksuelle overgreb begået af deres far	10498-12373
20.03.2024	Tidligere virksomhedsejer idømt 9 års fængsel for talrige seksuelle overgreb mod ansatte, herunder voldtægter ved Hundige Strand under nedværdigende omstændigheder og efterfølgende udvisning for bestandig	AM2024.03.20H
24.03.2022	Højesteretsdom om skærpelse af straf for to voldtægter begået uden samtykke	U.2022.1875.H
22.02.2022	Landsrettens dom i sag vedrørende tortgodtgørelse for voldtægt, stadfæstes	2115-2522

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Straffelovrådets betænkning om en frivillighedsbaseret voldtægtsbestemmelse

nr. 1574 · 2020 · Justitsministeriet